
UNIVERSITY OF TORONTO
3 1761 00276043 7

STATISTIK

ÖFVER

SVERIGE,

Grundad på Offentliga Handlingar.

TREDJE UPPLAGAN.

Betydligt tillökt och förbättrad.

Jemte en Karta öfver den Nordiska Halfön,

af

CARL AF FORSELL,

Öfverste, ÖfverDirektör och Chef för Landtmäteriet och Justeringsverket i Riket, Riddare af flere Orden, m. m.

Stockholm, 1836.

Tryckt hos *Johan Hörberg.*

Företal till Andra Upplagan.

Statistiken är att anse som en ny vetenskap eller kunskapsgren, knappast en mansålder gammal, uppvuxen ur den nyare tidens rigtning och behof. Den har vunnit ett stort inflytande och kallas af MacCulloch, Lärare i Statshushållningen vid Universitetet i London: The Master-science of Civil Life. *Schlözer, en förtjent Tysk Skriftställare, liknar Statistiken vid en stillastående historia och historien vid en fortgående Statistik. I alla representativa församlingar hörer man nu mera, vid de fleste i dem förekommande ärender, statistiska uppgifter åberopas, och i våra på begär till utmärkelse så rika tider, samt, i följd deraf, på en i tid och otid använd parlementarisk talträngdhet, är det de statistiska uppgifterne som medföra största svårigheten att vederlägga. Öfverläggningarne liksom tvingas, genom användandet deraf, att hålla sig inom verklighetens område, och förhindra derigenom vissa talare att utbreda sig i sofismer eller svassande oratoriska fraser. Ziffran talar: säga de franske och engelske statsmännen, och så är det också, blott hon vore säker.*

Hvad säkerheten angår, så ligger det i sakens natur, att dels ovanan vid statistiska uppgifters ordnande, dels sättet för deras samlande måste i många fall göra dem mindre tillförlitlige; men, om de i allmänhet äro säkre inom ¼ eller ½ pr.c., så äro de tillräckligt noggranne för de behof hvartill de kunna användas. Författaren hoppas, att större delen af de i detta arbete förekommande uppgifter skola hålla sig inom ofvannämnde måttstock.

Hvad åter formen och uppställningen af närvarande arbete beträffar, så kan dervid visserligen vara åtskilligt att anmärka. Det bör dock icke förgätas, och äfven lända till min ursägt, att begreppet om hvad som egentligen förstås med ordet Statistik ännu icke är rätt väl stadgadt. Statistikens föremål synes vara, att beskrifva ett lands

styrka och ställning vid någon viss tidpunkt, under det att Statshushållningsläran söker upptäcka orsakerna, som hafva bringat det uti denna ställning, samt de medel genom hvilka dess rikedom och lycka må vinna den högsta utveckling. Statsekonomen använder de facta och undersökningar, som Statistikern lemnar, jemför dem med sådane som historien och likartade analogier gifva vid handen samt söker derutur utleta deras ömsesidiga förhållanden och deraf följande resultater. Statistik, i korthet uttryckt, är således icke annat än en fullständig bokföring öfver Statskrafterna. Författaren har sett saken ur den vidsträckta synpunkt, att en god statistik bör vara en fullständig beskrifning öfver det land hvaröfver den är upprättad. När denna, oftast i tabellarisk form förekommande, beskrifning är åtföljd af jemförelser och korta reflexioner öfver anledningen till det närvarande förhållandet, samt stundom af en eller annan af upplyste och för Fosterlandets väl nitälskande personers tankar om hvad som vidare synes vara att göra, till vinnande af en större utveckling, så ökas derigenom värdet och brukbarheten af ett dylikt arbete.

De sammanträngde underrättelser som härmedelst lemnas i Allmänhetens händer äro hemtade från en stor mängd, dels offentliga, dels enskildta handlingar, af hvilka visserligen de fleste kunna vara tillgänglige för hvar och en, men dels äro de icke till hands när man behöfver dem, dels äro de mycket spridda och ganska voluminösa, hvilket försvårar deras begagnande; hvarföre jag trott mig göra mina landsmän en tjenst med, att på ett enda ställe samla och ordna, så vidt det stått i min förmåga, alla de mångartade uppgifter bifogade tabeller innehålla.

Den tabellariska formen har öfverallt blifvit använd, der sådant låtit sig göra, hvarigenom den fördelen vunnits, att det största antal upplysningar innefattas inom det minsta rum. Ju mera sammanträngdt, ju mindre voluminöst jag kunnat göra detta arbete, desto gagneligare och transportablare har jag trott det blifva. Det är också af detta skäl, som den lilla kartan öfver Sverige och Norri-

ge eller Skandinavien blifvit bifogad. Genom henne erhåller man, i en enda blick, en tydlig och åskådlig framställning af Landets gränsor, sträckning, höjd öfver hafvet, allmänna bildning, vattendragens lopp, den administrativa indelningen, m. m. som eljest skulle fordrat en ganska lång och tröttsam beskrifning, utan att ändå fullkomligt uppfylla ändamålet.

För öfrigt har mitt syfte icke varit, att i de strödda reflexioner, bygde på statistiske uppgifter, som denna korta afhandling innehåller, lemna en systematisk beskrifning öfver Riket. Regeringen har, på Rikets Ständers underd. begäran, redan för många år tillbaka, genom Kongl. LandtbruksAkademien föranstaltat, att en fullständig Statistik öfver Riket må varda författad; men som detta arbete ännu icke är färdigt och icke på länge torde blifva tryckt och komma till allmän nytta, så har Författaren, rådfrågande mera sitt nit än sin förmåga, vågat det försök eller utkast, som härmedelst lemnas åt offentligheten. Att det hufvudsakligen åsyftar framkallandet af ett medborgerligt sinne, är för hvarje oväldig läsare lätt att upptäcka.

Oaktadt den förledande egenskap statistiska Tabeller äga, i det afseende, att de liksom i ett enda ögonkast lemna en allmän öfversigt öfver ett lands styrka och ställning, böra de dock med varsamhet och sorgfällighet begagnas; ty det är så lätt att begå ett misstag i premisserna, och när fråga är i tillämpningen om millioner, blifva resultaterna icke endast origtiga utan stundom orimliga. Hvad som aldrig kan underkastas statistiska beräkningar är t. ex. den moraliska spänstigheten hos individer och nationer. Schweitzarnes strid mot Österrikarne, Holländarnes mot Spanska Monarkien, Preussens under 7-åriga kriget, NordAmerikanarnes mot England, och Fransmännens mot de coaliserade af år 1793, hafva alla utfallit i rak motsats mot hvad som statistiska beräkningar skulle gifvit vid handen.

Det misshag som första upplagan af närvarande arbete hos en och annan väckt, tror Författaren icke vara grun-

dadt på några verkliga skäl. Visserligen måste den, hvilken vidrör så många ämnen, af en i Samhällsbyggnaden djupt ingripande art, som författaren till dessa statistiska reflexioner, bereda sig uppå, att de icke alla kunna undgå anmärkningar eller klander. Hvad han dock med trygghet kan försäkra är, att de äro nedskrifne i en god afsigt. Skulle de brister han trott sig finna uti Samhällskroppens invecklade kostsamma och föråldrade organism — i hvilket fall Samhällena synas vara underkastade samma naturlag som en enskild menniska — icke vara grundade, så äro också reflexionerna öfver dessa brister lätt vederlagde och följaktligen oskadlige.

De äro dessutom tillkomna i anledning af de upplysningar, som genom Styrelsens egen försorg så frikostigt lemnas åt offentligheten, och afsigten dermed kan omöjligt vara någon annan, än att nationen må derigenom komma i tillfälle att inhemta en rigtig kännedom om sin egen ställning. För dem som gerna vilja insinuera, att ifrågavarande Statistik är af en skadlig syftning, får jag ytterligare upplysa, att Författaren, i likhet med hvarje redligt sinnad svensk man, känner sig lifligt förbunden till Regeringen för det goda hon uträttat. I hvilket land åtnjutes väl ett djupare lugn och är väl den personliga friheten bättre skyddad än i Sverige? genom föreningen med Norrige hafva vi ytterligare vunnit ett stöd, om någonsin vår sjelfständighet skulle hotas: lagarne handhafvas, utan afseende på personen. Arméen och dess materiel är i det bästa stånd den någonsin varit: flottan tillökes årligen, så vidt tillgångarne medgifva: fästningsbygnaderna fortgå oafbrutet på flere punkter i Riket: Göta kanal — ett storverk, som skulle hedra vida mäktigare Stater än Sverige — är fullbordad: landets odlande och bebyggande tilltager med stora steg, så att Sverige, oberäknadt Norrige, äger ett par år härefter lika stor folkstock som den tid det var förenadt med Finland: och slutligen, hvad som kanske mest af allt förtjenar loford, genom förbättrade undervisningsanstalter och genom offentlighet åt hvarje Regeringens åtgärd, sprides öfver allt bland

Folket en förståndig och sansad upplysning. Också är, i följd af dessa förhållanden, den Nordiska Halföns politiska sjelfständighet bättre betryggad än mången mäktigare Stats; och thronen, grundad på Folkets kärlek och tillgifvenhet, hvilar fastare på denna grundval än på 100,000 bajonetter.

Huru är det då tänkbart, att en äldre, sansad man, med dessa facta för ögonen, och som emottagit sin plats af Konungen, skulle vilja företaga det otacksamma göromålet att framträda såsom skriftställare för att skada? Om, utur de offentliga documenter som på Styrelsens eget föranstaltande utgifvas genom trycket, åtskilliga ofördelaktiga jemförelser och resultater skulle kunna ådagaläggas, är det alltid bättre, att sådant sker genom en af Regeringens egna organer, än om de skulle komma från annat håll. Författaren har icke att förebrå sig, att han sökt uppdraga en mörk och oroande tafla af Rikets ställning, utan när han ägt uppgifter att tillgå på förhållandet i andra länder, hafva de blifvit anförde, hvaraf resultatet ofta varit tillfredsställande.

Hvad åter reformer och förbättringar angå, så bekänner jag gerna, att jag af dem är en varm vän. Sådant ligger i menniskolynnet, och utmärker i synnerhet den nu varande generationen. Författaren är dock långt ifrån den tanken, att föreställa sig ens möjligheten, att af Sverige göra något Utopien. *Menskliga naturen är underkastad så många brister, att, vare sig i frågan om Samhällsbygnaden eller hvilken inrättning som helst, skuggsidorna alltid blifva mer än tillräcklige att gifva behörig hållning åt de ljusa partierne. Likasom åtrån att förbättra vår enskildta ställning i lifvet knappast öfvergifver oss, äfven när vi ligga på vår dödsbädd, likaså allmän är den önskan, att det Samhälle, hvars skydd vi åtnjute och hvaraf vi utgöre medlemmar, må blifva starkt, ansedt och lyckligt. Det är, enligt min öfvertygelse, en för styrelsen ganska gynnande omständighet, att de personer som äga sin bergning — och deras antal ökas beständigt — vända sin håg och sin uppmärksamhet på de förhållanden, som inverka på Fäderneslandets anseende och förkofran.*

styrka och ställning vid någon viss tidpunkt, under det att Statshushållningsläran söker upptäcka orsakerna, som hafva bringat det uti denna ställning, samt de medel genom hvilka dess rikedom och lycka må vinna den högsta utveckling. Statsekonomen använder de facta och undersökningar, som Statistikern lemnar, jemför dem med sådane som historien och likartade analogier gifva vid handen samt söker derutur utleta deras ömsesidiga förhållanden och deraf följande resultater. Statistik, i korthet uttryckt, är således icke annat än en fullständig bokföring öfver Statskrafterna. Författaren har sett saken ur den vidsträckta synpunkt, att en god statistik bör vara en fullständig beskrifning öfver det land hvaröfver den är upprättad. När denna, oftast i tabellarisk form förekommande, beskrifning är åtföljd af jemförelser och korta reflexioner öfver anledningen till det närvarande förhållandet, samt stundom af en eller annan af upplyste och för Fosterlandets väl nitälskande personers tankar om hvad som vidare synes vara att göra, till vinnande af en större utveckling, så ökas derigenom värdet och brukbarheten af ett dylikt arbete.

De sammanträngde underrättelser som härmedelst lemnas i Allmänhetens händer äro hemtade från en stor mängd, dels offentliga, dels enskildta handlingar, af hvilka visserligen de fleste kunna vara tillgänglige för hvar och en, men dels äro de icke till hands när man behöfver dem, dels äro de mycket spridda och ganska voluminösa, hvilket försvårar deras begagnande; hvarföre jag trott mig göra mina landsmän en tjenst med, att på ett enda ställe samla och ordna, så vidt det stått i min förmåga, alla de mångartade uppgifter bifogade tabeller innehålla.

Den tabellariska formen har öfveralt blifvit använd, der sådant låtit sig göra, hvarigenom den fördelen vunnits, att det största antal upplysningar innefattas inom det minsta rum. Ju mera sammanträngdt, ju mindre voluminöst jag kunnat göra detta arbete, desto gagneligare och transportablare har jag trott det blifva. Det är också af detta skäl, som den lilla kartan öfver Sverige och Norri-

ge eller Skandinavien blifvit bifogad. Genom henne erhåller man, i en enda blick, en tydlig och åskådlig framställning af Landets gränsor, sträckning, höjd öfver hafvet, allmänna bildning, vattendragens lopp, den administrativa indelningen, m. m. som eljest skulle fordrat en ganska lång och tröttsam beskrifning, utan att ändå fullkomligt uppfylla ändamålet.

För öfrigt har mitt syfte icke varit, att i de strödda reflexioner, bygde på statistiske uppgifter, som denna korta afhandling innehåller, lemna en systematisk beskrifning öfver Riket. Regeringen har, på Rikets Ständers underd. begäran, redan för många år tillbaka, genom Kongl. LandtbruksAkademien föranstaltat, att en fullständig Statistik öfver Riket må varda författad; men som detta arbete ännu icke är färdigt och icke på länge torde blifva tryckt och komma till allmän nytta, så har Författaren, rådfrågande mera sitt nit än sin förmåga, vågat det försök eller utkast, som härmedelst lemnas åt offentligheten. Att det hufvudsakligen åsyftar framkallandet af ett medborgerligt sinne, är för hvarje oväldig läsare lätt att upptäcka.

Oaktadt den förledande egenskap statistiska Tabeller äga, i det afseende, att de liksom i ett enda ögonkast lemna en allmän öfversigt öfver ett lands styrka och ställning, böra de dock med varsamhet och sorgfällighet begagnas; ty det är så lätt att begå ett misstag i premisserna, och när fråga är i tillämpningen om millioner, blifva resultaterna icke endast origtiga utan stundom orimliga. Hvad som aldrig kan underkastas statistiska beräkningar är t. ex. den moraliska spänstigheten hos individer och nationer. Schweitzarnes strid mot Österrikarne, Holländarnes mot Spanska Monarkien, Preussens under 7-åriga kriget, NordAmerikanarnes mot England, och Fransmännens mot de coaliserade af år 1793, hafva alla utfallit i rak motsats mot hvad som statistiska beräkningar skulle gifvit vid handen.

Det misshag som första upplagan af närvarande arbete hos en och annan väckt, tror författaren icke vara grun-

dadt på några verkliga skäl. Visserligen måste den, hvilken vidrör så många ämnen, af en i Samhällsbyggnaden djupt ingripande art, som författaren till dessa statistiska reflexioner, bereda sig uppå, att de icke alla kunna undgå anmärkningar eller klander. Hvad han dock med trygghet kan försäkra är, att de äro nedskrifne i en god afsigt. Skulle de brister han trott sig finna uti Samhällskroppens invecklade kostsamma och föråldrade organism — i hvilket fall Samhällena synas vara underkastade samma naturlag som en enskild menniska — icke vara grundade, så äro också reflexionerna öfver dessa brister lätt vederlagde och följaktligen oskadlige.

De äro dessutom tillkomna i anledning af de upplysningar, som genom Styrelsens egen försorg så frikostigt lemnas åt offentligheten, och afsigten dermed kan omöjligt vara någon annan, än att nationen må derigenom komma i tillfälle att inhemta en rigtig kännedom om sin egen ställning. För dem som gerna vilja insinuera, att ifrågavarande Statistik är af en skadlig syftning, får jag ytterligare upplysa, att Författaren, i likhet med hvarje redligt sinnad svensk man, känner sig lifligt förbunden till Regeringen för det goda hon uträttat. I hvilket land åtnjutes väl ett djupare lugn och är väl den personliga friheten bättre skyddad än i Sverige? genom föreningen med Norrige hafva vi ytterligare vunnit ett stöd, om någonsin vår sjelfständighet skulle hotas: lagarne handhafvas, utan afseende på personen. Arméen och dess materiel är i det bästa stånd den någonsin varit: flottan tillökes årligen, så vidt tillgångarne medgifva: fästningsbygnaderna fortgå oafbrutet på flere punkter i Riket: Göta kanal — ett storverk, som skulle hedra vida mäktigare Stater än Sverige — är fullbordad: landets odlande och bebyggande tilltager med stora steg, så att Sverige, oberäknadt Norrige, äger ett par år härefter lika stor folkstock som den tid det var förenadt med Finland: och slutligen, hvad som kanske mest af allt förtjenar loford, genom förbättrade undervisningsanstalter och genom offentlighet åt hvarje Regeringens åtgärd, sprides öfver allt bland

Folket en förståndig och sansad upplysning. Också är, i följd af dessa förhållanden, den Nordiska Halföns politiska sjelfständighet bättre betryggad än mången mäktigare Stats; och thronen, grundad på Folkets kärlek och tillgifvenhet, hvilar fastare på denna grundval än på 100,000 bajonetter.

Huru är det då tänkbart, att en äldre, sansad man, med dessa facta för ögonen, och som emottagit sin plats af Konungen, skulle vilja företaga det otacksamma göromålet att framträda såsom skriftställare för att skada? Om, utur de offentliga documenter som på Styrelsens eget föranstaltande utgifvas genom trycket, åtskilliga ofördelaktiga jemförelser och resultater skulle kunna ådagaläggas, är det alltid bättre, att sådant sker genom en af Regeringens egna organer, än om de skulle komma från annat håll. Författaren har icke att förebrå sig, att han sökt uppdraga en mörk och oroande tafla af Rikets ställning, utan när han ägt uppgifter att tillgå på förhållandet i andra länder, hafva de blifvit anförde, hvaraf resultatet ofta varit tillfredsställande.

Hvad åter reformer och förbättringar angå, så bekänner jag gerna, att jag af dem är en varm vän. Sådant ligger i menniskolynnet, och utmärker i synnerhet den nu varande generationen. Författaren är dock långt ifrån den tanken, att föreställa sig ens möjligheten, att af Sverige göra något Utopien. *Menskliga naturen är underkastad så många brister, att, vare sig i frågan om Samhällsbygnaden eller hvilken inrättning som helst, skuggsidorna alltid blifva mer än tillräcklige att gifva behörig hållning åt de ljusa partierne. Likasom åtrån att förbättra vår enskildta ställning i lifvet knappast öfvergifver oss, äfven när vi ligga på vår dödsbädd, likaså allmän är den önskan, att det Samhälle, hvars skydd vi åtnjute och hvaraf vi utgöre medlemmar, må blifva starkt, ansedt och lyckligt. Det är, enligt min öfvertygelse, en för styrelsen ganska gynnande omständighet, att de personer som äga sin bergning — och deras antal ökas beständigt — vända sin håg och sin uppmärksamhet på de förhållanden, som inverka på Fäderneslandets anseende och förkofran.*

Härigenom äger Regeringen att påräkna, såsom stöd vid de gagneliga reformer, hon kan vara sinnad att utföra, hela den bildade delen af Nationen. Att hennes bemödanden af detta bifall och denna medverkan skola underlättas, bör väl icke betviflas. Vår milda och välvilliga Styrelse skall säkert lyssna till Nationens röst i sådane fall, der hon ger sig tillkänna; hvarföre det också är af stor vigt och betydenhet, att de önskningar och förhoppningar n onen hyser, må på ett konstitutions-enligt sätt komma till Regeringens kunskap. Må de, som i sin ungdomliga ifver och uppriktiga nitälskan för framgången af de förbättringar, de så enstämmigt efterlängta och hvilkas utförande synes dem allt för mycket fördröjas, ihågkomma, att 50 år förflöto ifrån det första motionen väcktes om reform i Engelska Parlamentet och till dess den blef verkställd.

Det finnes hos många nog en viss benägenhet, att klandra den nya tidens rigtning. Hvarje époh af vårt slägtes utbildning äger dock sin goda sida, och den närvarande, likasom hon obestridligt har den fördelen, att vara den upplystaste, har också den förtjensten, att vara den, uti hvilken allmännast förekommer en bestämd föresats att understödja allt hvad som är gagneligt. De bättre och bildade klasserne synas börja inse, att deras ställning i Samhället kräfver, att de, likasom de äro främst i upplysning, böra de också vara främst uti att föregå sina mindre lyckligt lottade likar med värdiga efterdömen. Det är denna allmänna framskridande humanitet, som under de sista 50 åren gjort så förvånande framsteg. Det är under lagens välde, hägnadt af verkställande makten och skyddadt af allmänna tänkesättet, som hvarje medborgare, den ringaste så väl som den förnämste, lefver trygg och lugn. Fordom var allt hvad som lefde och rördes utanför den till Riddarborgen uppdragna vindbryggan nästan lika prisgifvet till Borgherrens och hans från topp till tå beväpnade hejdukars behag, som skogens vilda invånare; och en stålklädd Ryttare på sin pantzarbetäckte häst satte en hel by i förskräc-

skräckelse. För icke längre sedan än blott 30 à 40 år tillbaka, berömde sig mången, efter tidens sed väl uppfostrad, yngling af att han farit fram genom riket med samma råhet och öfvermod mot Allmogen och mot dess hästar, som om han varit i fiendens land. Huru misshandlades icke denna tid Soldaten, och huru djupt var icke dess menniskovärde nedsatt? Sjelfva barnen och ungdomen behandlades nära med samma råhet. Huru olika framställer sig icke allt detta nu, till den nya med så mycket misstroende betraktade tidens fördel! Man kan tryggt påstå att på de sista 30 åren hafva sederne blifvit mer förmildrade och lagarnes välde mera utsträckt än förut under 200.

Författaren vill dock icke bestrida, att hos den nya tiden finnes en slags obelåtenhet, icke ensamt härflytande från behofvet af helsosamma reformer, utan mera tillhörande hvarje Individus enskildta ställning. Tvenne orsaker synas härtill vara vållande. Den ena, att ett icke så ringa antal personer drifne af egenkärlek, och förgätande att arbetsamhet och sparsamhet äro de säkraste grundvalarne för individers trefnad och sjelfbestånd, betrakta sig äga rättighet att, utan ansträngning, utan motsvarande arbete, lefva öfver sina tillgångar. För att tillfredsställa alla sina mångfaldiga, dels verkliga, dels inbillade behof, tillita de så hårdt, så väl sina egna som sina anhörigas och vänners tillgångar, att dessa icke vidare förslå, och då blifva de, i följd af sin nödställdta belägenhet, ehuru vållad genom deras egna öfverdrifna anspråk, missnöjde och obelåtne med allt. Den andra orsaken ligger mera djupt i menniskosinnet och är mera allmän. Den består deruti, att, om vi i allt öfrigt äga ett sundt och godt omdöme, vilja vi dock gerna betrakta vår ställning i Samhället såsom under vår förmåga, och följaktligen ovärdig att fordra full ansträngning af våra bemödanden eller vår skicklighet. Den villa eller det sjelfbedrägeri, hvarmed vi i detta afseende omgifva oss, missleder oss derhän, att vi sträcka våra förhoppningar öfver möjlighetens gräns. Vi blifva i följd deraf misslynte och försumma våra närvarande pligter; vårt sinne nedstämmes, våra omdömen bli

bittra, glädtigheten försvinner och hela vårt lif blifver, i mer eller mindre mon, en ledsam och bedröflig pilgrimsfärd, under beständigt gäckade förhoppningar. Vi förgäta, att det icke finnes många tjenster eller sysselsättningar som kräfva lysande talenter, eller utmärkta snillegåfvor, för att behörigen skötas. Den stora massan af Samhället är sammansatt af män, med enkelt men sundt förstånd, som sträfva deras bana rakt fram, under det att de uppfylla de skyldigheter som deras ställning ålägger dem. De män åter, som naturen begåfvat med sällsynta egenskaper, blifva vanligtvis utmärkta framför mängden och anförtros högre och vigtigare befattningar. Sverige har i synnerhet många lysande exempel att framvisa af store män som utgått från de lägsta samhällsklasserna. Vi kunna dock knappt påminna oss en enda af dessa högt begåfvade män, hvilka öfvergått från lägre sysselsättningar till en utmärktare lefnadsbana, som icke skötte deras lägre kall med flit och omtanka, intill dess att tillfälle yppade sig att ådagalägga den större skicklighet hvarmed naturen utrustat dem. Benjamin Franklin var en af sin Mästare lika högt värderad boktryckerikonstförvandt, som han sedan blef en af sitt lands mest älskade och aktade statsmän och fredsstiftare, och en af hela menskligheten högt ansedd tänkare.

Ett vilkor för vår trefnad och belåtenhet är således att äga sanna begrepp, så väl om vår egen ställning i Samhället, som om detta Samhälles tillstånd i allmänhet; och om de upplysningar och reflexioner denna korta Statistik erbjuder, skulle i det senare hänseendet kunna vara af någon nytta, om de skulle kunna bidraga till att fästa uppmärksamheten på Fäderneslandets angelägenheter; eller om de skulle förmå väcka ett medborgerligt sinne; då skall jag anse den möda väl använd, som på samlandet och ordnandet af detta arbete blifvit nedlagd.

Några ord om denna nya upplaga.

Det tillfredsställande bifall, hvarmed de tvenne föregående upplagorna af denna Statistik blifvit af allmänheten emottagne, och den hastiga afsättning de haft i bokhandeln, oaktadt de varit hvad man kallar dubbla upplagor, har föranledt Författaren att skyndsammare än han ämnat utgifva en ny. Att den blifvit i flera delar alldeles omarbetad och mycket tillökt, synes bäst deraf att, fastän hon är tryckt med finare stil än nästföregående upplaga, är den senare dock flere ark drygare. Oaktadt att tryckningskostnaden för denna, i anseende till de mycka ziffrorna, och det ökade arktalet varit vida betydligare, har Författaren likväl icke velat höja priset ur det skäl, att, sedan allmänheten en gång blifvit van vid ett visst pris, ser hon ej gerna att detsamma ökas.

Utom det bifall hvarmed detta arbete emottagits inom fäderneslandet, har det äfven blifvit öfversatt både på franska, tyska och danska; och Författaren har från la Societé Française de Statistique Universelle i Paris fått emottaga en så kallad medaille d'honneur.

Under de 3 år som försvunnit sedan sista upplagan utgafs, har statistiken vunnit en allt större och större tillämplighet. Om hon förut inkräktat en del af Geografiens område, tvingas hon nu mera af behofvet att äfven beträda historiens; ty man nöjer sig icke mera med att, vid statistiska uppgifter, eller vid bokföring af statskrafterne, få upplyst, huru de för det närvarande förhålla sig, utan man vill också veta när t. ex. den eller den industrigrenen började, samt progressionen af dess utveckling. Då först skall statistiken uppfylla hvad man af henne har rätt att fordra, och blifva för hvar och en, som intresserar sig för sitt lands kännedom, af ett ganska stort värde. En så beskaffad beskrifning öfver Riket skulle fordra ett ofantligt arbete, och öfverstiger en mans höfva. Redan i dess närvarande skick har närlagde statistik kräft en icke ringa ansträngning. Den utgör, tillsammans med

*den år 1834 utgifna Sockenstatistik *), ett sjelfständigt helt, som Författaren hoppas, att dömma af den benägenhet hvarmed den blifvit af allmänheten emottagen, skall bidraga till att sprida en närmare kännedom om Fädernеslandet.*

Sedan Sveriges Statstidning nu mera blifvit ett slags repertorium af alla offentliga handlingar och embetsberättelser öfver hvad som tilldrager sig i Landet, synes behofvet af att sammandraga dessa efterrättelser till en allmän öfversigt af det hela, eller samla och ordna dem i en Statistik öfver Riket, hädanefter kunna inskränkas till hvart 10:de år, eller högst till hvarje lagtima riksdag. På detta sätt behandlad skall statistiken så småningom uppvexa till en lika nyttig som behöflig kunskap om det land hvaröfver den är författad.

De trenne år som förflutit sedan förra upplagan utgafs äro för Sverige af en större märkvärdighet än vi vilja medgifva; ty derigenom att Riket sedan d. 1 Octob. 1834 äger ett stabelt mynt, och således kan deltaga med andra nationer i verldsmarknadens priser på kapitaler, skall Landets kreditväsende utbildas med deraf följande lifligare industri och ökadt välstånd.

Hvad åter Sveriges och Norriges gemensamma framskridande på civilisationens bana, och dessa begge Länders ökade politiska vigt beträffar, upplyses dessa förhållanden bäst deraf, att Sverige äger för närvarande minst 3,025,000 invånare, och Norrige 1,205,457, eller begge Rikena tillsammans 4,230,457; samt att de begge ländernes invånare, oaktadt flere hjelpkällor och naturrikedomar ligga obegagnade, likväl synbarligen förkofrat sig icke blott i ekonomiskt välstånd, utan i alla slags kunskaper och insigter.

---

*) *Statistik öfver alla Socknar i Riket,* finnes att tillgå i de fleste boklådor mot 1 R:dr exemplaret.

Stockholm d. 1 Julii 1836.

FÖRFATTAREN.

INNEHÅLL.

De med kursiv stil utmärkte ställen i innehållet äro antingen nya eller omarbetade och lämpade till en senare tid än i 1833 års upplaga.

Om Landets allmänna beskaffenhet. Den Skandinaviska Halföns arealvidd och folkmängd. De Gamles Skandinavien. Det närvarandes politiskt lyckliga belägenhet, pag. 33. Den Skandinaviska Halföns bild på kartan samt ytförändringarnes generella utseende, pag. 34. Huru stor vidd af den Nordiska Halfön som utgöres af insjöar, kärr och strömmar; samt huru stor del af hennes yta som är upphöjd mer än 2000 fot öfver hafvet; mer än 800 fot; mer än 300 fot, pag. 34. Sveriges gynsamma belägenhet i dessa hänseenden framför Norrige. Huru många qvadratmil som äro betäckte med evig snö i Sverige, i Norrige, noten pag. 34.

Tableau som utvisar Latitud och Longitud af hvarje Län i Sverige, samt huru mycket hvarje Län är upphöjdt öfver hafvet. Arealvidden af åker, af äng och beteshagar, af utmark, skog och berg, af insjöar och kärr, samt antal invånare på hvarje qvadratmil i Sverige, allt Läns-vis, pag. 35. Om Sveriges beskaffenhet i geologiskt hänseende; om Kinnekulle, Gottland, Öland, Billingen, pag. 36. I hvilka provinser flolägriga berg förekomma. Billingens, Kinnekulles, Halle och Hunnebergs lagers olika tjocklek; Stenkolslagrets i Skåne djup och mägtighet, noten pag. 36. Om marmorn på Kolmorden och våra kalkstenslagers användbarhet, pag. 37. Om alunskiffern, hvarest den förekommer; dess användbarhet; Rinman införde bruket att med sjelfva skiffern koka alun, pag. 37 och 38. Om jernmalmen de provinser der han ymnigast förekommer; dess halt ighet i Taberget vid Jönköping, i Gellivare i Lappmarken; Dannemorajernet, myr-malm och sjö-malm, pag. 39. Om koppar- och silfvertillgången, dito bly, svafvel, kobolt, stenkol, rödfärg, pag. 39. Om landets allmänna utseende; om de i våra öfvergångsberg befintlige snäckor af jettelik storlek; om de gamles sinne för naturens skönhet, pag. 40. Hvarifrån de stenblock kommit som öfverallt finnas kringströdda på Sveriges yta. I Norden förmärkes icke att jordens värme ökar sig på djupet. Om värmen i grufvorna i Saxen, i Frankrike, i England, i Falun, vid Nordkap pag. 41 och 42. Om vattenminskningen, pag. 43. Sverige har fordom varit helt och hållit betäckt med vatten. Om jettegrytorne; förklaring af deras tillkomst, pag. 43 och 44. Om Sandåsarne som genomstryka landet, pag. 44 och 45.

Om Glommen och Dalelfvens fordna rigtning, pag. 45. *De högsta bergen på den Skandinaviska Halfön; de största Insjöarnes höjd öfver hafvet*, pag. 45. *De förnämste Dalbottnarnes arealvidd i qvadratmil*, pag. 46; *Sjön Wenerns öfversvämningar och olika höjd*, pag. 46.

Om Klimatet och Vextligheten. Föränderligheten deraf på den långa sträckan af 170 mil, som Sverige upptager, pag. 46. Klimatets stränghet vid Nordkap, mildhet vid Lund och på Gottland, pag. 47 Den beständiga snöregionens höjd vid olika latituder, pag. 47 och 48. Jordtemperatur och Lufttemperatur för åtskillige ställen i Sverige och Norrige. Högsta köld i Stockholm, i Wexiö, pag. 48. Medeltemperaturen för gamla verlden och nya verl-

den samt åtskilliga Hufvudstäder i Europa anförd, pag. 49. *Jemförelse emellan den månadtliga medeltemperaturen på Nya Zeland i Södra Hemisphèren och Paris i den Norra*, pag. 49. Om inflytandet på klimatet af granskapet med hafvet. Om fördelarne af en god vinter i Sverige, pag. 50. Om inflytandet af landets mer eller mindre upphöjda läge öfver hafvet, pag. 51. Högsta värme och högsta köld i Stockholm. Vindarnes förhållande; märkelige orkaner; Mälarens islossning sedan 1712; Svalans ankomst till det medlersta Sverige; Löfträdens utspruckning och aflöfning omkring Stockholm. Om medeltemperaturen i Göteborg, samt vindarnes förhållande dersammastädes; Om medeltemperaturen vid Umeå, pag. 53. Tabell utvisande medeltemperaturen i hvarje månad af året vid Lund, Göteborg, Wexiö, Stockholm, Hernösand, Umeå, Enontekis, *Östersund*, *Falun* och *Carlstad*, pag. 52. Om dagens längd vid Nordkap, Torneå, Stockholm och Lund. Den årliga nederbörden i Sverige, i England, i Paris. Humboldts uppgift på nederbörden under olika latituder. Om landets vextlighet i allmänhet. Flere exempel derpå, pag. 53 och 54. Hvarest granen, tallen och björken upphöra att vexa. Huru nära intill snögränsen Lappen sätter sina tält, pag. 55. Om klimatets stränghet i Jemtland, pag. 55. Huru skörden brukar förhålla sig i allmänhet; om vextlighetens aftagande, pag. 55. *Om vextligheten med afseende på Sveriges flora; antalet af vextspecies och vextgenera, så väl för hela Riket som för dess serskildta Landskaper; jemförelse emellan antalet af blom-species och menniskor som finnes på hvarje qvadratmil i olika landskaper*, pag. 58 och 59. Om klimatets inverkan på menniskans fysiska och intellectuella lif, pag. 55 och 57. *Tabell utvisande medium för 10 år, från 1822 till 1832, af medelafkastningen af hvete, råg, korn, hafra, blandsäd, ärter och potatis, allt länsvis*, pag. 56.

Svenska Folkets ursprung och framfarne öden. Allmänna reflexioner om historien, pag. 60. Om Svenskarnes ursprung, hitflyttning och öden intill Kristendomens antagande och Kalmareunionens införande 1397, pag. 61 och 62. *Om Runor och runristade minnesmärken; hvar och i hvilka sträckningar de förekomma i Sverige; tabell öfver de jordfasta runmonumenternas antal på olika orter, i Sverige, i Norrige, i Danmark*, se noten å pag. 61, 62, 63 och 64. Om hierarchien och aristocratien; om nationens afväpnande; om Danska fogdarnas förtryck, pag. 64 och 65. Om Eric d. XIII, Christopher, Christian d. I:ste, och Margaretha, sid. 65 och 66. *Om national-hat; Författarens åsigt i detta ämne*, not. å pag. 66. Margarethas Financeoperationer; om Engelbrekt, pag. 67. Om Gustaf Wasa, dess stora förtjenster om Riket, svårigheter, ihärdighet, ljusa hufvud och kraftfulla karakter, pag. 67 och 68. Om Biskoparnes och Adelns lefnadssätt och myndighet under samma tid, pag. 67 och 68. Jemförelse emellan Gustaf I:ste, Henric d. IV, Peter d. I:ste och Fredrik d. II:dre. Gustafs lefnadsregel, som han sökte inplanta hos sina barn, pag. 68 och 69. Om Carl d. IX och dess Son Gustaf Adolf, pag. 69 och 70. Om Axel Oxenstjerna och Peder Brahe, sid. 71. Om Carl d. X. Om Carl XI:s reduction. Anecdot om freden i Roeskilde 1658, pag. 71. Om lagmannens i Westergötland inkomster denna tid, pag. 72. Om Carl d. XI:s uppfostran och förtjenster mot Riket, pag. 72 och 73. Carl XII; hans utarmande af Riket; hans karakter och uppfostran, pag. 73 och 74. Reflexion öfver de militäriska rygtbarheterna, not. å pag. 74. Om den så kallade frihetstiden intill Gust. d. III och 1809 års revolution,

pag. 75. Reflexion om Förmyndareregeringarne under Christinas och Carl d. XI:s minderårighet, not å pag. 75. Om representationen; om Styrelsens inverkan på nationen, pag. 76. Om den närvarande dynastiens förtjenster mot Riket, pag. 77.

Om Sveriges närvarande Statsförfattning samt Administrativa Indelning. Om Rikets grundlagar, pag. 77. Om Rikets Ständer; Statsrådets sammansättning, de Ministeriella målen, Kommandomål, Konungens domsrätt, Hofrätter och Länestyrelser, pag. 78 och 79. Om garantierne för den enskilde Medborgarens frihet, och om det inflytande Regenternas individuella egenskaper hafva på folket, pag. 80. Om StatsRåds-Ledamöternes afsättlighet; om Just.-Ombudsmannen och om Opinions-nämden, pag. 80. De afsättlige och oafsättlige platserne. Om liknöjdheten för kännedomen af Statsförfattningen. Om förvaltningens invecklade beskaffenhet, pag. 81. Om Rikets Ständer och deras sammansättning under 1828 års riksdag, se noten på pag. 78. Om Häradsrätt, Lagmansrätt, Hofrätt, Högsta Domstolen och om Förlikningsdomstolar, pag. 82. Om de 4:ra Ståndens representationskostnader, om tryckningskostnaden och om hvarje Utskotts omkostnader vid 1828 års riksdag, pag. 82. Om det myckna skrifveriet, om småagtigheten och långsamheten af ärendernes gång så väl hos Konungen *som till ännu vida högre grad hos Rikets Ständer*, pag. 83. och 84. Om nödige reformer, pag. 85 och 86.

Om principen för Läns-namnen, pag. 87. Tabell öfver hvarje Läns arealvidd, folkmängd vid 1834 års utgång samt fördelning i härader och Fögderier; Hofrätter, lagsagor, domsagor och bergmästaredömen; Stift, prosterier, pastorater, annexer och stadsförsamlingar. Medium af hvarje Sockens areal i tunland samt folkmängd, pag. 88 och 89. Om jemförelser emellan de sydlige och norra länen. Dalelfven delar Riket i nära 2:ne lika hälfter, pag. 87. Om arealvidden af de 5 Lappmarkerne. Om den Administrativa, Juridiska och Ecclesiastika indelningen. Om Göteborgs och Wenersborgs Län, pag. 87 och 90. Om Gefle Län, om hufvudstadens olämpliga läge, pag. 91. Länens folkmängd och vidd jemförde, samt jemkning föreslagen, pag. 91. Om fögderiernes, häradernes och hofrätternes olika storlek, pag. 92. Om den Ecclesiastika fördelningen och Socknarnes alltför ojemna förhållande i afseende på vidd, hemmantal och folkmängd, pag. 93 och 94. Om inflytandet af en ny reglering i dessa hänseenden, pag. 93. I Mariestads Län blefvo nyligen 4 kyrkor sammanbyggde till en, och sådant borde på flera ställen ske, pag. 94.

Om Svenska Folkets karaktèr, antal, nativitet, mortalitet, ingångne och upplöste äktenskap, m. m., pag. 95. Om språket, om medelklassen och om allmogens karaktersdrag, pag. 95. Om bränvinets skadlighet, och om den årliga tillverkningen deraf 1786 och 1830, se noten å pag. 95. *Bevis, anförde ur Gust. d. I:s historia, om Allmogens fintlighet eller présence d'esprit,* pag. 96 och 97. Utländningarnes misstag om Svenska allmogens förmenta okunnighet, samt jemförelse med Engelsmän och Fransmän i detta hänseende, pag. 97. Om allmogens ställning, dess förhållande 1430 under Engelbrekt, 1529 på Larfs hed, och 1540 under Dacke-fejden, se noten å pag. 97 och 98.

Om folkmängden. Allmänna reflexioner. Folkmängdens tillvext från 1751 till 1826. Sverige kan föda både 2 och 3 gånger så många

inbyggare som vi nu äga, sid. 99. Jemförelse af folkmängdens tillvext läns-vis, sid. 101 till 105. Tabellverkets inrättning. Folkmängden 1751, 1760, 1772, 1780, 1785, 1790, 1795, 1800, 1805, 1810, 1815, 1820, 1830 och 1836, pag. 100. Födde och döde 1825. Quinquennium mellan 1820 och 1825, det lyckligaste Sverige någonsin ägt. Det nästföljande quinquennium är vida ofördelaktigare, sid. 101. Tillökningen af folkmängden 1820 och 1825 länsvis jemförd, sid. 101 till 105. Tabell öfver folkmängden länsvis 1751, 1820; på Landsbygden, mankön, qvinkön, summa; i Städerne mankön, qvinkön, summa; total; folkmängdens ålder 1825; under 15 år, mankön, qvinkön; emellan 15 och 60, mankön, qvinkön; öfver 60, mankön, qvinkön; gifta, män, hustrur; Enklingar, Enkor; Ogifta öfver 15 år, mankön, qvinkön; födde 1825, mankön, qvinkön, summa; äkta, mankön, qvinkön, summa; barnaföderskor mellan 15 och 20 år, mellan 20 och 25, mellan 25 och 30, mellan 30 och 35, mellan 35 och 40, mellan 40 och 45, mellan 45 och 50, öfver 50 år, summa; födt tvillingar, trillingar, dödfödde; döde 1825 mankön, qvinkön, summa; barn under ett år, döde äkta mankön, qvinkön, summa; oäkta mankön, qvinkön, summa; döde barn från 1 till och med 15 år mankön, qvinkön, summa; ogifta öfver 15 år, mankön, qvinkön, summa, gift folk, mankön, qvinkön, summa; döde enklingar, enkor; medium af den årliga mortaliteten inom hvarje ålder under quinquennium mellan 1820 till 1825, mankön, qvinkön, summa; ingångne äktenskap mellan 2:ne ogifte, emellan enkling och ogift, mellan enka och ogift, mellan enkling och enka, summa; upplöste äktenskap genom mannens död, genom hustruns död, genom begges död, summa; folkmängden 1830; mankön, qvinkön, summa, sid. 100 till 107. Om lifslängden, sid, 108; i hvilka månader dödligheten är störst och minst, sid. 107; i hvilka månader det flesta och minsta antalet barn födas, sid. 107. Antalet af dem som dö i barnsbörd, i kopporna, i mässlingen, i strypsjukan, i engelska sjukan, i kikhostan, af scharlakansfeber, af frossor och remittenta febrar, af rödsot, saltfluss, kräftan m. fl., qväfde barn af ammor och mödrar, mördade barn, mördade äldre personer, dömde och aflifvade, sjelfmördare, drunknade, diverse andra olyckshändelser, sid. 107 och 108. Dödlighetens förhållande till antalet af hela folkstocken, sid. 108. På huru lång tid folkmängden fördubblas i Norra Amerika, Ryssland, England, Frankrike, sid. 108. Mortalitetens förhållande i Frankrike, i Holland, i Preussen, i England; lifvets längd nu och fordom i Genève. Tabell öfver den sannolika lifstids-expectancen i Gamla Italien i Romarnes tid, i Frankrike, i England, sid. 108 och 109. Förhållandet med lifvets längd enligt Carlisle's tabeller, sid. 109. Mannens medelålder i Paris vid hans förening med en maka, qvinnans dito; fadrens medelålder vid en sons födelse, qvinnans dito, sid. 109. Förhållandet emellan födda gossebarn och flickebarn i Frankrike, i Sverige. Om det stora antal barn som qväfvas i Sverige. Medium af åldern af 340 på enkhuset i Stockholm döda gummor, sid. 109 och 110. Huru stor del af populationen som är under 20 år, i Frankrike, i England, i Sverige. Äktenskapens förhållande till hela folkmassan fordom och nu, i England, i Frankrike, i Sverige. De oäkta barnens proportion till de äkta fordom och nu, sid. 110 och 111. Om dödligheten i 22 Holländska byar, dito i Mexico, dito i Pays de Vaux i Schweitz, sid. 111. Huru många barn som belöpa sig på hvarje gift par i Europa, i Ryssland, i England, i Sverige. Huru många hustrur som enligt

Prosten Hedins 50-åriga observationer fått endast gossar, endast flickor, inga barn, o. s. v. sid 111 och 112. Vid hvilken ålder de flesta giftermål ingås, sid. 112. Om de unga qvinnornas förhoppning att blifva gifta, försök till kalkul deröfver, sid. 112 och 113. Fordom hunno flere personer en hög ålder än nu för tiden, sid. 113. *Om Statistiken ur en moralisk synpunkt, och de försakelser de flesta menniskor äro underkastade*, sid. 113. Den äldste man i Sverige, se noten å sid. 113. *Medium af de föddas och de dödas antal från 1820 till 1830; huru stor skillnaden årligen gör i hvarje Län; kalkulerad folkmängd i Junii månad 1836; folkmängdens totalbelopp från 1815 till 1836; dess årliga tillvext*, Tabell å sid. 114. *Om antalet af personer som dogo i koleran*, sid. 115. *Kalkul öfver folkmängden 1836*, sid. 115; *den stora dödligheten i Stockholm*, ibid.

Om Hemmantalet i Riket. Det obestämda begreppet om hemman, mantal eller gård. Om Lustslott, sid. 116. Tabell öfver antalet samt i hvilka Län äro belägna Lustslott med heman, Kungs- och Kungsladugårdar, Krono- och Skatte-Säterier, Frälse-Säterier jemte Ladugårdar, Säteri-Rusthåll, Rå- och Rörsheman, In- och Utsockne Frälse, Frälse- och Bergfrälseheman, Frälseskatteheman, Kronoheman, Bergsmansheman, Kronorusthåll och Augmentsheman, KronoSkatte- och Bergsmansheman, KronoSkatteRusthåll och Augm.-heman, Militiæboställen, Civile boställen, Ecclesiastikboställen, Akademieheman, Domkyrkoheman, Gymnasii- och Skoleheman, Hospitals- och Barnhusheman, Kyrkoheman, Krigsmanshusheman, Lotsheman, RecognitionsSkogsheman, Torp, Utjordar och Nybyggen, Backstugor, Lägenheter, Fisken, Tull- och Husbehofsqvarnar, d:o d:o Sågqvarnar, Silfver-, Stångjerns- och Kopparverk, Glas-, Pappers- och Tegelbruk, Svafvel- och Krutbruk, Alun- och Koboltsverk, Oljeslagerier, Garfverier och Stampar, Diverse Fabriker, Bruk, Verk och Inrättn. m. m. jemte deras totalsumma, från sid. 116 till sid. 120. Om Kungs- och Kungsladugårdar. Om Säterier, Frälse- och Frälse-Ladugårdar, Rå- och Rörs-heman, Utsockne och Insockne Frälse. Om Alsnö Stadga och Helgeandsholms beslut, sid. 121 och 122. Om Carl d. IX:s och Carl d. XI:s inskränkningar i Säterifriheten, m. m. sid. 122. Jemförelse emellan Säterierna och Skatthemanen samt Ut- och Insockne Frälse sid. 123. Om Kronoheman, KronoSkatte, KronoRusthåll med augment, Bergmansheman, m. fl. sid. 124. Tabell öfver antalet Akademieheman, Domkyrkoheman, Gymnasii- och Skoleheman, Hospitals- och Barnhusheman, Kyrkoheman, Krigsmanshusheman samt Lotsheman som äro af Frälse-, Skatte- eller Krononatur, sid. 125. Om Torp, Backstugor och Lägenheter, sid. 125. Tabell, utdragen ur Rabenii Lärobok i KameralLagfarenheten, utvisande de allmänna onera och besvär som hvila på hvarje olika slag af heman i Riket, sid. 126. Om SkattejemningsKomitéen, sid. 127. Om Grefve Björnstjernas förslag till Skattejemning, sid. 127 och 128. Om den af samme man utgifna bok, kallad: Om beskattningens grunder i Sverige, sid. 129 och 130.

Om Åkerbruket, Boskapsskötseln och Skogarne. Om svårigheten att vinna en allmän någorlunda tillförlitlig öfversigt af jordbrukets ställning i anseende till hemanens stora olikhet icke endast emellan Länen utan äfven inom hvarje Län, sid. 130 och 131. Tabell öfver hemantalet i hvarje Län, utsådde antal tunnor hvete, råg, korn, hafra, blandsäd, ärter och potatis, medelafkastning af

samma sädesslag sedan utsädet blifvit afdraget, det underhållna antalet af hästar, oxar, kor, ungboskap, får, svin och getter, det uppskattade värdet i riksdaler; medelvärdet på ett mantal 1828; antal tunland åker på hvarje mantal; dito tunnor spanmåls utsäde på hvarje mantal; antal menniskor på hvarje mantal; allmoge vid jordbruket sysselsatt; medium från 1816 till 1826 å priset på en tunna råg, en tunna korn och ett dagsverke; allt länsvis, serskildt för landet och serskildt för städerne, sid. 132, 133, 134 och 135. Jemförelse af den öppna åkerjorden och det skördade antalet tunnor spanmål, sid. 133. Om Allmogens besutenhet, sid. 135. Wexiö Domkapitels yttrande i sistnämnde hänseende, sid. 136. Om hemansklyfningen i Dalarne, sid. 136 och 137. Om enskiften och det i hvarje Län enskiftade antal heman intill slutet af år 1825, sid. 137. Om Kronoallmänningen Hillet i Mariestads Län, sid. 138.. Om det i Sverige införda antal tunnor spanmål från 1758. Medelpriset å en tunna spanmål från 1624. Riksmarkegångspriset ifrån 1813 till och med 1836, sid. 138. Om afkastningen af hvete, råg, korn, hafre, blandsäd, ärter och potatis, sid. 139. Om den årliga åtgången af spanmål i Riket, sid. 139. Om jordens bättre skötsel, och om magaziner, sid. 140. Om missvexterne, sid. 142. Om skillnaden af att beså ett tunland jord med råg eller med potatis, sid. 142. Åkerjordens beståndsdelar i Mariestads Län, analys af Professor Berzelius, sid. 142. Jordens olika productionsförmåga i följd af olika gödningsämnen, sid. 143. Om vigten af en tunna hvete, råg, korn och hafre, sid. 133. Analys af dessa 4 sädesslags chemiska beståndsdelar, sid. 143. Om volumen samt priset å dessa 4 sädesslag i England och Frankrike, sid. 144. Medium af prisen å desamme på Stocksholms börs. Medelpriset sedan 1648 å samma 4 slags säd i Preussen, Frankrike och England, sid. 144. Om förhöjningen i dagsverkspriserna i Frankrike, sid. 145. Om bränvinsbränningen, sidan 144. *Om åtskilliga lyckade försök till Rior eller torkningsanstalter för spanmål,* se noten å sid. 141 och 142. *Om LandtbruksInstitutet på Degeberg,* sid. 145 och 146.

Om den skogbevexta delen af Riket, sid. 146. Om en speculation i skogshandel medelst transport på Dalelfven, noten å sid. 146. Om skogens ringa värde i det skoglösa Westergöthland, sid. 147. Allmänna reflexioner om skogsvården, och Upsala Läns Hushålls-Sällskaps yttrande i samma ämne. Om Skogsinstitutet, sid 148. Utländningens oriktiga begrepp om Sveriges skogar, sid. 148. Om Kronoparkerne, till hvad antal och vidd de finnas i hvarje Län, sid. 148. Hofjägmäst. Ströms yttrande i frågan om sökt export af ved, sid. 149. Kalkyl öfver den årliga åtgången af skog i Riket, sid. 149 och 150. Jemförelse af Sveriges och andra länders skogsmark, sid. 150. Beräkning af den årliga Skogsproduktionen i Riket, sid. 151. Om svårigheten af vedtransport på längre afstånd, sid. 151 och 152.

Om Bergsrörelsen. Om vigten af denna näringsgren. Om Englands fordna och närvarande jerntillverkning, sid. 152. Om Bergsbrukets utmärkta hägnad under Carl d. IX:des tid; det Svenska jernets godhet, sid. 153. *Om ett försök å segheten af Ramshytte bruks jern,* se not. på sid. 153. *Priset på Dannemora jern,* not å sid. 153. Utvidgning af Bergsrörelsen, sid. 154. Om de förmåner och privilegier brukshandteringen åtnjutit, sid. 154. De fyra Bergslagsvigternas förhållande sinsemellan och till vict.vigten, not. å sid. 154. *Stångjernsfondens kapital 1834, Manufakturfondens d:o,* not. å sid. 154. Ett Svenskt nantiskt edict, sid. 155. Reflexioner häröfver, not å sid. 155. Otillförlitligheten af Statistiska kalkuler öfver Bergshandterin-

gens skattebidrag, sid. 156. Löfsta bruk i Upland är högre uppskattadt än 13 af Sveriges Städer tillsammantagne, sid. 156. Bergskollegii underd. yttrande om en ny smidesstadga sid. 157. Ytterligare om beskattningen å brukshandteringen, sid. 157. *Tabell öfver jerntillverkningen i Riket utvisande läns-vis: malmfångstens belopp 1833, antalet af masugnar, antalet blåsningsdygn 1833, tackjernstillverkningen samma år, tiondetackjern deraf, antal härdar, hamrar, priviligierat smide, uppgifven tillverkning 1833, jernmanufaktur-tillverkning 1833, gjutgods 1834, rekognitions-afgift 1831*, sid. 158. *Bergsmanssmidet; medium af den årliga jerntillverkningen sedan 1738; de förmonligaste export-åren;* hamrarnes antal 1624; skeppningspriset sedan 1811; krutbehofvet till en tunna malms brytning; huru mycket malm en person kan bryta per år; *om malmfångsten och blåsningsdygnen*, sid. 159. *Om tackjernspriset, de orter der det varit lägst och högst. Härdars och hamrars antal inom och utom bergslag; smidesrätten per medium på hvarje härd inom och utom bergslag, samt vid bergsmanshärdarne. Privilegierat smide inom och utom bergslag*, sid. 160.

Om guld, silfver, koppar, messing, bly, kobolt, svafvel, vitriol, alun, rödfärg, blyerts, brunsten, porfyr, marmor, till qvantiteter och hvarest de blifvit producerade, sid. 160 och 161. *Privilegier till nytt smide år 1833 och 1834*, sid. 161. En hammarsmeds, en Mästersvens och en statdrängs stat, rättigheter och skyldigheter, m. m. sid. 161, 162 och 163. Huru smederne anse sig sjelfve, sid. 163 och 164. Årliga utskeppningen sedan år 1821, serskildt stångjern och serskildt manufactur, samt deras medium, sid. 164. *Jernutskeppn. från Stockholms, Göteborgs och de öfrige städernes vågar*, sid. 164. *Till hvilka länder och till huru stort belopp jernet blifvit skeppadt*, sid. 164. Hvilka Län producera mest af Sveriges bergverksprodukter, sid. 165. Om Eskilstuna fristad, *dess märkeliga förkofran*, sid. 165 och 166. *Beloppet af manufakturisternes och förläggarnes lån i disconten*, sid. 166. *Om Bergsskolan i Falun, Motala mekaniska verkstad, flere nya valsverk*, m. m. sid. 166 och 167. *Vid hvilka bruk Lancashire-smidet och Morellska smidet idkas*, sid. 167 och 168. *Om den varma blästern, och hvarest den nyttjas*, sid. 168. Bergskollegii tankar om jernhandteringen, *äfvensom Mac Cullochs*, sid. 168. *Om antalet af mutsedlar, i hvilka Län, och på hvad slags mineral de blifvit utfärdade under loppet af år 1834*. sid. 169.

Om Fabrikerne, Handtverkerierne och Näringarne. Allmänna reflexioner om orsakerne hvarföre ett vidsträckt och lönande fabrikssystèm icke haft någon synnerlig framgång i Sverige, sid. 170 och 171. Om behandlingen af fabriksarbetarne, sid. 171. Huru stor del af Engelska folket som är sysselsatt vid jordbruket, vid fabrikerne, vid handeln, sid. 172. Om husfliten i åtskilliga delar af Riket, samt specification å Premielärfts-tillverkningen i Norrland, sid. 173. Om Gårdfarihandeln, sid. 173. Om manufacturerna i Riket 1824 och 1827, sid. 174. Om klädesfabrikerna 1834, sid. 175. *Tabell öfver klädestillverkningen och dess värde i Riksdaler Banko, från 1828 till och med 1834*, sid. 176. Om Stoftsfabrikerne, sid. 176. Om Bomullsspinnerierna, Segel- och Tältduks- samt Sidenfabrikerne, sid. 177. Bandfabrikerne, Kattunstryckerierne, Färgerierne, Sockerraffiner.-verken, Tobaksfabrikerne, fabrikerne för läders beredning efter engelska sättet, Saffiansfabrikerne, Glasbruken och Pappersbruken, sid. 178. *Om åtskilliga förbättringar i pappersfabrikationen i England*, no-

ten å sid. 178 och 179. Om Jerngjuterierne, Oljeslagerierne och Porcellainstillverkningen, sid. 179. Om Såpsjuderierne, om Porter-bryggeri-inrättningen vid Göteborg, *om stilgjuterierne och om fabriker till förfärdigande af mekanisk redskap*, sid. 180. *Om väfnads-industrien och tillverkningsbeloppet deraf*, sid. 180 och 181. *Om premierna i WesterNorrlands Län*, sid. 181. Tabell utvisande de vid Manufakturerne befintlige Stolar och Arbetare samt tillverkningsvärdet år 1834, sid. 182. Tabell utvisande hvad som blifvit tillverkadt vid ofvannämnde fabriker, sid. 183 och 184. Om Skråväsendet i Preussen, dess upphäfvande och fabrikernas utmärkt hastiga förkofran dersammastädes, sid. 184 och 185. Om förbättring i machinerierne och följderne deraf, sid. 185.

Om Handtverkerierne och Näringarne, sid. 186. Om Privilegia exclusiva, och om det årliga antalet af Kom.Kollegii tillståndsresolutioner å fabriksanläggningar, sid. 187. *Om de berömde Skottska trädsnusdosorna, dito om de Stockholmska näfversnusdosorna*, noten å sid. 187. Tabell öfver en del Näringars tillverkningsqvantiteter i hvarje Län år 1825, sid. 188. Om fördomen af det så kallade intrånget i Näringarne, upplyst med exempel från andra länder, sid. 189. Om Londons Bokbindares petition år 1830 mot machiner; om de fattiges åliggande att mala väder, sid. 189 och 190. Om Technologiska Institutet i Stockholm och Chalmerska Slöjdskolan i Göteborg, sid. 190. Tabell öfver antalet i Städerne af Mästare, Gesäller och Lärlingar, i de förnämste eller rättare mest behöflige handtverken, sid. 190 och 191. *Om ullkulturen i Riket, antalet af förädlade får, på hvilka ställen de finnes, och af hvilka slag de äro*, sid. 191. Tabell öfver Handtverkarne och deras Lärlingar på landet år 1831, läns-vis, sid. 192. *Antalet af Fabrikanter som ägde lån i Manufakturdiskontfonden, samt deras uppgifna tillverkningsvärde*, sid. 193. *Huru stor proc. af tillverkningsvärdet lånen utgjorde 1834, 35 och 36*, sid. 194. *Hrr Bergmans och Bohnstedts nya fabrik i Stockholm*, sid. 194. *Engelska Parlamentslagen mot missbruket af att använda små barn i fabrikerne*, sid. 194 och 195.

Om Handeln. Allmänna reflexioner. Handelns mägtiga inflytande på civilisationen. Om handels-balancen och om importen af guld och silfver eller det så kallade mercantila systemets felaktiga grunder, sid. 195 och 196. Allmänna satser rörande handelns natur, sid. 195 och 196. Upplyst med exempel, sid. 196. Om en egen slags underbalance i handeln, sid. 197 och 198. *En märkvärdig petition rörande friare handel, inlemnad till Parlamentet af Londons köpmän, d. 8 Maji 1820*, sid. 198 till 202. Rikets export och import från och med 1824 till och med 1834 sid. 202. *Tabell öfver inkomne och utgångne Fartygs antal och lästetal, samt af hvilken nation de varit, år 1834*, sid. 203. *Tabell öfver inkomne och utgångne Svenska fartygs antal och lästetal, samt till eller från hvilka länder de gått, år 1834*, sid. 203. *Tabell eller Specification å de förnämste import- och export-artiklar år 1834*, sid. 204 till 207. Stockholms andel af exporten och importen från 1822 till och med 1826. Största importeuren och största exporteuren i Stockholm 1827, sid. 207. Tullinkomster, Convoymedel, Fyr- och båkmedel, konfiscations- och bötesmedel, Restitutions- och afkortningsmedel, Tullverkets omkostnader från och med 1826 till och med 1834, sid. 207. *Tulluppbörd, Convoijmedel, samt Båk- och Fyrmedel 1835*, sid. 207.

Antal af verkställde beslag från och med 1825 till och med 1830, sid. 208. Specification å de varuartiklar som gifvit i import-tull 10,000 R:dr och derutöfver, sid. 208. Importen och exporten 1822 till England, sid. 208. Om Englands, Norra Amerikas och Sveriges ut- och inländska handel, sid. 209 och 211. Tabell utvisande år 1831 med hvilka länder Sverige handlat, varornas värde i R:dr, samt till huru stort belopp de varit in- eller utförde med Svenska eller främmande Nationers fartyg; samt specification å lästetalet af de Svenske eller utländske fartyg med hvilka ifrågavarande handel drifvits, sid. 210. Reflexioner öfver Sveriges till utseendet ofördelaktiga handelskonjunctur åren 1826, 27, 28, 29 och 30, sid. 210 till 212. *Mac Cullochs klassiska yttrande om den så kallade handelsbalancen*, sid. 211. *Ett märkvärdigt exempel huru lätt det är att begå misstag vid beräkning öfver handelsvinsten*, se noten å sid. 212. Tabell utvisande så väl värdet som öfverskottet af exporten och importen till och från Sverige samt de länder med hvilka Sverige handlar, sid. 213. Om importen och exporten till och från Finland, från 1822 till och med 1834, sid. 214. Dito med Norrige från och med 1827 till och med 1834, sid. 214. Reflexioner i anledning af Finska och Norrska handeln, sid. 214 och 215. Nederlags- och Kredit-rörelsen från och med 1827 till och med 1830, sid. 215. De Handlandes antal i Riket samt deras bevillning, sid. 215. Om Inrikes Sjöfarten, sid. 216. Tabell öfver antalet och lästetalet af fartyg och båtar tillhörande Landtmän år 1834, läns-vis, sid. 216. Rörelsen på Trollhätte kanal 1834 specificerad, sid. 217; på Hjelmare kanal, på Strömsholms kanal, på Södertelje kanal och på Göta kanal, sid. 217 och 218. *Om det stora antal ångbåtar som förlorat på Mississippifloden under loppet af 20 år*, not. å sid. 217. *Om antalet af strandade och bergade fartyg på Svenska kusterna år 1834*, sid. 218. *Dito af Engelska marinen, årligen per medium*, sid. 219. *En kunnig Engelsmans yttrande om Göteborgs och Sveriges handel i allmänhet, samt Författarens reflexioner häröfver*, sid. 219 och 220.

Om Städerna. Allmänna reflexioner. Huru litet våra så kallade Städer förtjena detta namn, sid. 220 och 221. Om Städernas jord; om deras belägenhet och om den brytning som i deras ställning inträffat, sid. 221 och 222. Tabell öfver hvarje Stads, samt summan för alla Städerne i hvarje Län, folkmängd 1830 och 1836, medium af årligen födde och döde, antal hus och tomter, verk och inrättningar, hemantal, tunland åker, äng, skog och utmark samt summa tunland; utsäde af tunnor hvete, råg, korn, hafre, blandsäd, ärter, potatis; medelafkastning sedan utsädet är afdraget af hvete, råg, korn, hafre, blandsäd, ärter, potatis; underhållne kreatur, bestående af hästar, oxar, kor, ungboskap, får, svin, getter; upskattade värdet år 1828 i Riksdaler, serskilt för hus och tomter, jord, bruk, manufakturier, qvarnar, fabriker m. m. summa värde; statsbidrag enligt bevillningsförordningens 1:sta artikel, efter 2:dra artikeln 1:a §. af jord, hus, tomter, verk och inrättningar, af borgerlig näring, efter 6 och 7 §:ne, af personer ej hörande till viss näring; bränvinsbränningsafgift, summa bevillning, R:dr. Stadsbidrag under namn af ständiga räntor såsom boskaps- och åkerskatt, mantalspenningar, saltpeterafgift, tionde och räntor af bruk, verk och inrättningar, summa ständiga räntor. Arrendemedel, kostnad för rotering, kostnad för stadens styrelse. Klerecicts underhåll, såsom Pastorers, Komministrars och Kyrkobetjeningens, jemte deras sum-

ma. Fattigförsörjningsafgift, skjuts, väghållning, diverse onera och allmänna besvär, summa stadsbidrag. Tulluppbörd 1830, serskildt tullmedel, konvojmedel och båkmedel. Municipala inkomster och utgifter enligt K. Komm.Kollegii uppgift. Tolagens belopp. Antal fartyg 1832 och deras lästetal; antal skeppare och sjömän; antal båtsmän som åligga städerne att underhålla. Huru skyldigheten att underhålla båtsmän är fördelad, antingen på jorden eller näringarne. Om folkmängden: de som äro under 15 år, af mankön, af qvinkön; emellan 15 och 60 år, mankön, qvinkön; öfver 60 år, mankön qvinkön, summa mankön och qvinkön, samt totalbeloppet af invånarne i hvarje stad. Gifta män, hustrur, enklingar, enkor, ogifta öfver 15 år, mankön, qvinkön; Ridderskap och Adel, Presteståndet, Ståndspersoner, Borgareståndet, Utländningar, Judefolk, alla öfriga Invånare, mankön och qvinkön serskildt. Lärostaten, Civilstaten, Militairstaten, Skeppare och sjöfolk, utur tjenst gångne, handlande borgerskap, bruks- och fabriksklassen samt arbetsfolk, diverse stadsboer; Handlande 1831, deras betjening samt erlagde bevillning. Mästare 1831, deras gesäller, lärlingar och andre dithörande personer samt deras bevillning. Idkare, deras betjening, andre dithörande personer samt bevillning år 1831. Förmögna hushåll, behållna hushåll, behöfvande hushåll, summa hushåll. De behöfvande förhålla sig till de förmögna och behållna som I till X, allt för hvarje stad serskildt, från sid. 224 till 262. Om hindren för städernas uppkomst Om prohibitifsystémet, och om städernas statsbidrag i proportión till landets, sid. 263 och 264.

Om Skatterna eller Statsbidragen. Allmänna reflexioner om skatternes inverkan på folkets belägenhet. Om den i det rika England iagttagna sparsamhet i statsutgifterne, sid. 264 och 265. Huru Smith, Saij och andra i Statshushållningsläran godkände auctorer betrakta skatternas inverkan på statskroppen samt förhållande till invånarnes allmänna förkofran, jemte de styrelseprinciper och statshushållningsreglor som till följe häraf äro de naturligaste och rättvisaste, sid. 265 till 268. Om de revolutioner som blifvit framkallade genom odrägliga skatter, sid. 268. Om Napoleons utpressningar, sid. 269. *Huru det tillgår med beviljandet af anslag i England*, not. å sid. 267.

Riksstaten eller den af Ständerna fastställda budget 1830 och 1834. Alla hufvudtitlarne specificerade i enlighet med Rikshufvudboken för år 1833, sid. 269. *Enligt en annan beräkning af Statsinkomsterne, grundad på officiella handlingar, skulle deras belopp i stället för 8,949,194 R:dr, som Riksstaten upptager, utgöra 20 millioner riksdaler banko,* sid. 269 och 270. Om beräkningen af klerecistatens löneinkomster, sid. 270 och 271. Tabell öfver Statsbidragen utvisande läns-vis antalet af förmedlade hemman, deras uppskattade värde, statsbidrag enligt 1:a artikeln i bevillningsförordningen, efter 2 artik. 3, 4 och 5 §., efter samma artik. 6 och 7 §. bränvinsbränningsafgift, summa bevillning. Jordeboks- och hemmantalsräntor, kronotionde, afrad, mantalspenningar, lagmans- och häradshöfdingeränta, gerningsören, saltpeterafgift, tionde och räntor af bruk, bergverk och andra verk och inrättningar, summa ständige räntor. Arrendemedel, kostnad för rustning och rotering, Pastorer, kapellaner, kyrkobetjening, summa klereciestatens aflöning. Fattigförsörjning, skjuts, väghållning, diverse afgifter, onera och allmänna besvär. Summa Statsbidrag R:dr, serskildt för städerna och serskildt för landet, allt länsvis, från och med sid. 272 till och

med sid. 277. Utdrag ur bevilln.förordn. se not. på sid. 272 och 273. Huru statsinkomsterne beräknas i Rikshufvudboken för år 1830, se not. å sid. 274 och 275. Ytterligare om klerecistatens inkomster jemte förslag till besparingar, se not. å sid. 271. Om CivilStatens sportler, sid. 271. Om svårigheten att kalkulera skattebördornas verkliga belopp, sid. 276. Huru mycket hvarje Engelsman, hvarje Fransman och hvarje Svensk erlägger i årligt statsbidrag, sid. 276. Huru mycket Englands, Frankrikes och Sveriges statsbidrag medtaga af grundkapitalet, och af den årliga produktionen, sid. 277 och 278. En annan beräkning eller kontroll på årsproduktionen, not. å sid. 277. Om de grunder K. LandtbruksAkademien uppställt för formen af Hrr Landshöfdingars femårsberättelser, sid. 278. Om behofvet af en skattejemning, sid. 279. Skatterna utgingo fordom för det mesta i natura-præstationer, sid. 279. M'Cullochs gyllene regel, sid. 279. Om S:t Peters penning och om tionden, sid. 280. Om tillökningen i statsbidragen sedan 1809, sid. 280. En brochure om sistnämnde ämne, sid. 281. Upplysning om skatternas ojemnhet, hemtade från denna brochure, sid. 281. *Hufvudtitlarnes belopp åren 1810, 1815, 1823 och 1830,* not. å sid. 280 och 281. Om tabellerne rörande skatterne, och om den proportion statsbidragen hafva till hela jordbrukets production, sid. 281. Om öfverdriften i framställningen af jordbrukets betryckta tillstånd, sid. 208.

Tabell utvisande totalbeloppet af utsäde, afkastning, underhållne kreatur, uppskattadt värde och statsbidrag, under alla sina olika rubriker, af nedannämnde från alla femårsberättelserne hopsummerade olika slag af heman, bruk, qvarnar, sågar, lägenheter m. fl., neml. för Lustslott med heman; Kungs- och Kungsladugårdar; Krono- och Skattesäterier; Frälsesäterier jemte ladugårdar; Säteri-rusthåll; Rå och Rörs heman, In- och Utsockne Frälse; Frälse och Bergfrälse-heman; Frälse-skatteheman; Kronoheman; Bergsmansheman; Kronorusthåll och augm. heman; Kronoskatte- och Bergsmansheman; Kronoskatterusthåll och augm. heman; Militie boställen; Civile boställen; Ecclesiastik boställen; Akademieheman; Domkyrkoheman; Gymnasie- och Skoleheman; Hospitals- och Barhusheman; Kyrkoheman; Krigsmanshusheman; Lotsheman; Recognitionsskogsheman; Torp, Utjordar och Nybyggen; Lägenheter; Fisken; Tull- och husbehofsqvarnar; dito Sågqvarnar; Silfver-, Stångjerns- och Kopparverk; Glas-, Pappers- och Tegelbruk; Svafvel- och Krutbruk; Alun- och Koboltverk; Oljeslagerier, Garfverier och Stampar; Diverse Fabriker, Verk och Inrättningar; från och med sid. 282 till och med sid. 287. I hvilka Län alla dessa slags olika heman äro belägne, igenfinnes å Tabellen på sid. 116 till sid. 120.

Huru stor del af beskattningen jorden bär i Frankrike, i England, sid. 289. Majoren Friherre Staëls beräkning öfver hvad ett heman i Nerike erlägger i årligt statsbidrag, sid. 289. Om medium af hvad ett Kronoskatteheman årligen betalar i Sverige, se nederst på tabellen å sid. 282 till 287. Medium af Frälseskattehemans, Frälsehemans, Kronohemans, Utsockne och Insockne frälses årliga statsbidrag, sid. 289. *Specification å hvad ett helt heman i Nerike, benämndt Torfvesta, årligen erlägger i Statsbidrag; samt dito af ett helt hemman i Ostersunds Län,* sid. 290 och 291. Om jordbrukets allmänneliga afkastning, sid. 289. Skatteallmogens belägenhet bättre än en del Frälsebönders, sid. 292. Presidenten Billbergs uppgift om Rikets Handlandes, Handtverkares och Fabrikörers statsbidrag och årliga lefnadskostnad, m. m. sid. 292 och 293. Om huru det vanligtvis tillgår att föröka skatterna, sid. 293. Om den kräfta

som fräter Europeiska Staterna, sid. 294. Napoleons yttrande om höga embeten sid. 294 och 295. Hvarest besparingar böra göras, sid. 295. Slutmening om statsbidragen, sid. 296. *Om missbruket i England med pensioner åt Ministrarne*, not. å sid. 295. En annan åsigt af beskattningens fördelning, noten på sid. 296.

Om Arméen. Carl d. XI:s organisation af Militairväsendet i Sverige, 297. Om den indelta Soldatens ställning på utkomstens vägnar och moralitet, not. å sid. 297. Om konskription, sid. 298. Om ändringar i Indelningsverket, sid. 298. Om nutidens krig och stående härar, sid. 299. Om kostnaden af försvaret till lands och sjöss, sid. 299 och 300. Om Stockholms befästning, not. å sid. 300. Tabell utvisande hvarje Regementes namn, styrka, till värfvadt, indeldt och extra roteringsmanskap; i hvilka län och till huru många man i hvarje det är beläget; Regementernes mötesplats samt årliga omkostnader enligt Rikshufvudboken af år 1828, sid. 300 och 301. Om minskandet af indelta Arméens effektiva styrka och användandet af de deraf uppkomne medel, sid. 303. *Om 1833 års anslag till Landtförsvaret*, sid. 302 och 303. Tabell öfver arméens befäls aflöning, sådan den föreslogs vid sistl. Riksdag, sid. 306. Tabell utvisande huru samma aflöning blifvit af en Komité för hvarje Regemente fastställd, jemte beloppet af accordsersättningen för hvarje Regemente, sid. 305. Arméens närvarande fördelning uti större MilitairDistricter, samt hvilka Län och Regementen hvarje District omfattar, sid. 306 och 307. Om Öfverstebofställena, Om Arméens numeraire och om beväringsmanskapet, sid. 307. Tableau öfver Arméens pensionsstat d. 25 Febr. 1833, dito den nu genast fastställda tillökningen i pensioner, samt framdeles skeende tillökning, för hvarje grad serskildt, sid. 308. Specification på pensionskassans tillgångar, sid. 308. Tableau öfver Arméens fastställda marschordning, utvisande på huru lång tid hela arméen, hälften och trefjerdedelar af honom kan hinna till Stockholm, Christianstad och Wenersborg, antingen med marche forcé eller efter tågordningen, sid. 309. Om roteringsskyldighetens ojemnhet, och om den olika beräkningen af kostnaden för samma onus, sid. 309.

Om Flottan. Allmänna reflexioner. Om Svenska flottan i äldre tider. Om Carl d. XI:s olyckliga val af Amiraler, sid. 310. Om 1788 års sjökrig, sid. 313. Tabell öfver antalet af Befäl och Manskap på stat, samt specification på det antal fartyg, hvaraf flottan för det närvarande består, sid. 311. 1784 byggdes i Carlskrona ett Linieskepp på 7 veckor, se not. å sid. 313. Tabell utvisande hvarje BåtsmansCompagnies namn, styrka, i hvilket Län det är förlagdt, samt extra roteringens belopp, sid. 312. Om sjukdomar på Svenska flottan, dito på Engelska, sid. 313. Reflexioner öfver huruvida Sverige bör använda sina krafter på tillskapandet af en stor örlogsflotta, sid. 314 och 315, Om stora och lilla flottans sammanslående, sid. 315. Om kanonsluparne, sid. 315. Om byggnadskostnaden för ett linieskepp, en fregatt, en kanonslup, not. å sid. 314. Om Kanonjollarne, sid. 316. Jemförelse mellan en engelsk och en svensk kanonslup, not. å sid. 315 och 316. Om ångfartyg och deras stora inflytande i framtidens blifvande sjökrig, sid. 316. Anecdot om Fulton, uppfinnaren af Ångfartyg, not. å sid. 316. Om Ångfartyg, inrättade såsom brännare, sid. 317. Specification å det i Sverige närvarande antal ångfartyg, deras hästkraft, samt deras byggnadskostnad, not å sid. 317 och 318. Det största kända Ångfartyg, not. å sid. 318. Om en association till bedrifvande af ångfartygs-

byggnaden i stort, sid. 318 och 319. Om hel och halffrihet samt handelsflottans apterande till krigstjenst, sid. 319. Slutmening, sid. 319.

Om Svenska Folkets fördelning i stånd samt förmögenhets-vilkor. Reflexioner öfver Ridderskapet och Adeln i anledning af tableauen å sid. 320, om dess talrikhet, sjunkna anseende, samt i hvilka Län det är talrikast, sid. 320 och 321. *Om antalet af Adel, Prester, Borgare, Ståndspersoner och Allmoge, samt hvarje af dessa Samhällsklassers förmögenhet,* not. å sid. 320 och 321. *Tabell utvisande huru många hemman i hvarje län äges eller besittes af Adeln, Ståndspersoner, Allmogen och Boställsinnehafvarne,* not. å sid. 321. *Generalen Grefve Björnstjernas förslag till tvenne kamrar,* not. å sid. 322. Om Presteståndet, sid. 323. Om Borgareståndet och om Bondeståndet, sid. 323 och 324. Om Herreklassens proportion till Bondeståndet, sid. 324. Om lättja och arbetsamhet. De Gamles begrepp om lifvets bestämmelse och värde, sid. 324. Jemförelse emellan K. Tab.Kommissionens uppgift år 1820 och 1825 af förmögne, behållne, behöfvande och fattige hushåll i Riket, serskildt för landet, för städerna och för Stockholms stad, sid. 325. Reflexioner i anledning af desse uppgifter, sid. 325 och 326. Om Ganilhs beräkningar öfver förhållandet emellan de förmögne, bergade och behöfvande i Frankrike, före och efter revolutionen, sid. 326. Om tillståndet i England, sid. 328 och 330.

Tabell, utvisande läns-vis folkmängden på landet 1825; Ridderskap och Adel, mankön, qvinkön; Presteståndet, mankön, qvinkön; Ståndspersoner, mankön, qvinkön; Borgareståndet, mankön, qvinkön; Utlänningar, mankön, qvinkön; Bondeståndet, mankön, qvinkön; Alla andra, mankön, qvinkön; Lärostaten; Civilstaten, Militairstaten, Sjöfolk, Utur tjenst gångne; På landet bosatte såsom Arrendatorer m. fl., Handlande af Borgerskapet, Konstnärer och Handtverkare, Diverse personer, Bönder på egna hemman, på andras hemman; Jordtorpare, Stattorpare, Nybyggare sedan sista qvinqvennium, Arbetsföre Backstuguhjon, inhyseshjon; Behållna, bergade, behöfvande hushåll, summa hushåll; calculeradt antal personer som tarfva understöd; De behöfvande förhålla sig til de förmögne och behållna som 1 till x. Antal personer som äro befriade från all afgift af egendom, rörelse eller tjenst; Antal personer som erlägga högst 5 R:dr för egendom, rörelse eller tjenst; antal personer som erlägga mantalspenningar; Inteckningar på Landet år 1821, för enskildte personers räkning, för publika verk och kassor, summa i R:dr B:co; Bankolån till odlingars befrämjande 1829; Skuldfordringsmål i hvarje Län år 1820 och år 1830; Summa mål vid LandshöfdingeEmbetena 1820 och 1830, allt läns-vis, samt serskildt för landet och serskildt för städerna, från och med sid 326 till och med sid. 330. Om otillförlitligheten af uppgiften om de behöfvandes proportion till bergade och behållne, sid. 331. Om en af Kongl. KammarRätten upprättad tableau öfver beloppet af Bevillningen år 1826, sid. 332. Tabell utvisande antalet befriade och betalande personer, af Ridderskapet och Adeln, af Presterskapet, af Borgerskapet, af Ståndspersonerne, af Embets- och Tjenstemän, af allmogen och arbetsklassen, samt summa summarum, allt läns-vis, sid. 333. Specification å antalet personer, som erlägga bevillning för egendom från 2 millioner R:dr bankos värde, ända ned till dem, som hafva intet, serskildt för Herreklassen och serskildt för arbetsklassen, sid. 332.

Om inteckningarne i fastigheter, och om jordbrukets ställning i Frankrike i detta hänseende, sid. 335. *Tabell öfver försåld och köpt egendom inom Ridderskapet och Adeln, inom Ståndspersonerna och inom allmogen år 1834*, sid. 334. *Tabell öfver intecknad och dödad gäld, på Landet*, ibid. *Tabell öfver försåld och köpt egendom; och Tabell öfver frivilligt försåld och öfver utmätt egendom*, sid. 334. *Hvilka klasser som minskat eller ökat sin egendom*, sid. 335.

Om Allmänna Undervisningen. *Fördelad i 4:ra hufvudklasser, neml. Folkskolor, Elementar-Läroverk, Universiteter och Allmänna Tillämpningsskolor*, sid. 336. *Om Reformationen och Universitetet i Upsala*, sid. 336. *Hvilka Regenter som egnat största uppmärksamhet åt undervisningen*, sid. 336. *Reflexioner om allmänna undervisningen och om allmogens bildning*, sid. 337. *Om folkskolorna och de i dem föreslagne läroämnen*, sid. 338. *Normalskolan i Stockholm*, 338 och 339. *Om små barn-skolorna i England*, noten på sid. 339. *Om antalet af Sockenskolor*, sid. 340. *Om Elementar-Läroverken och hvad som läres i dem*, sid. 340 och 341. *Klassläsning, den Ambulatoriska och Ämnesläsningen*, sid. 341. *Om Gymnasierna, Lärdoms- och Apologistskolorna*, sid. 342 och 343. *Universiteten och deras bestämmelse*, sid. 343 och 344. *Theologiska, Juridiska, Medicinska och Filosofiska faculteten*, sid. 344 och 345. *Om lönevilkoren vid Akademierne, deras inkomster, utgifter och skulder*, sid. 346, 347 och 348. *Privata Stiftelser*, sid. 349. *Läseterminerna, kurserna och de studerandes antal*, sid. 350. *Om Studentexamen, Hofrätts-, Kanzli- och Bergsexamen*, sid. 351. *De Akademiska betygen, Doktors- och Magisterpromotioner*, sid. 351 och 352. *Universiteternas nuvarande Professorer*, sid. 352, 353 och 354. *Om Tillämpningsskolor*, sid. 354 och 355. Tabell öfver antalet af Studerande år 1830 vid Upsala och Lunds Universitet; de ämnen, som studerades; antalet af Kongl. och Privata Stipendiater, sid. 355. Tabell, utvisande huru många af de studerande som voro af Adel, prestsöner, borgaresöner, bondesöner och embetsmäns söner, samt dem som voro under 15 år, emellan 15 och 20, emellan 20 och 25, emellan 25 och 30, emellan 30 och 35, öfver 35 år, serskildt för Upsala och serskildt för Lund, sid. 355. Om förhållandet af antalet af studerande till hela populationen i hvarje Län, sid. 356. Om de studerandes talrikhet och obenägenhet att återgå till de närande yrkena, sid. 356. Utdrag af Revisionens berättelse om Rikets Elementar-Läroverk, dat. d. 13 Dec. 1832, sid 357. Antal lärjungar i Gymnasierna från 1824 till 1832, i Lärdomsskolorna, i Apologistskolorne; afgångne under samma tid från Gymnasierne, från Lärdomsskol., från Apolog.skol. De närvarandes antal sista terminen vid Gymnasierne, vid Lärdomsskolorne och Apologistskolorne. I hänseende till Åldern, under 10 år, emellan 10 och 12, emellan 12 och 15, emellan 15 och 20, öfver 20 år. I hänseende till Stånd: Adelsmän, Prestsöners, Ståndpersoners, Borgares, af arbetsklassen, sid. 357. Deras förmögenhetsvilkor, ibid. Förhållandet af Lärjungarnes antal vårterminen 1832 till folkmängden 1830 i hvarje stift, sid. 358. Om antalet af Lärare vid hvarje Läroverk, samt antalet af studerande från hvarje Stift, sid. 358. Om de studerande vid Stockholms allmänna ElementarLäroverk 1833, sid. 358. Om reformen i Läroverken och den nya tidens fordran i detta hänseende, sid. 358 och 359. Svensk Litterär Statistik för år 1830, sid. 359 och 360. Om tryckningen af böcker i

London, samt huru många som erhålla andra upplagan, m. m. not. å pag. 359 och 360. Om Tidningarnes antal 1809 och 1833, sid. 360.

Om Financerna. Huru de vanligen betraktas. Om principernas enkelhet. Deras 2:ne hufvudmomenter, sid. 360. Anekdot om Axel Oxenstjerna, noten å sidan 360. Om fondsystèmet och Engelska nationalskulden, sidan 361. Om naturen af skuld, och om de tillfällen då en Stat synes böra göra skuld, sidan 362 och 363. Om enskildte personers skuldsättning. Om den i menniskonaturen nedlagda åtrå till verksamhet, och huru större industri-anläggningar böra betraktas, sidan 363. Om en klok beräkningsförmåga, så väl i finance som i alla andra företag, sid. 363. Om dagens läror angående nyttan och nödvändigheten af statsskuld, samt huru åtskillige utmärkte Statsékonomer tänkt i detta ämne, sid. 363. Huru NordAmerikanarne anse detsamma, ibid. På huru lång tid ett 3, 4 och 5 proc:ts lån dödas genom 3, 2, 1, $\frac{1}{2}$, $\frac{1}{10}$ eller $\frac{1}{20}$ pr.c. amortissement, noten å sid. 363. Huru räntebärande papper tillskapas i England och Amerika utan att derföre vara statsskuld, sid. 363. Om statsskuldsystèmets förledande egenskaper, sid. 364. Om kostnadsförslagen till Göta kanal, not. å sid. 365. Om fallet i Engelska fonderne från 1797 till 1815, och deras återställande till pari, sid. 365. Om den nöd och de upproriska rörelser som deraf uppkommo, sid. 365. Om Diskonternes missbruk af crediten 1817, Sveriges financer, 1520, 1620 och 1678. Om Englands närvarande financiella ställning. Englands fattigunderstöd utgjorde 1817 öfver 120 millioner R:dr Banko, sid. 365. Intresset på franska national-skulden. Om vådan af Rikets skuldsättning utan tvingande omständigheter dertill, och om motiverna till kapitalisternas erbjudna lånebiträde, sid. 366. Om Danmarks skuld. Sverige är i den lyckliga belägenhet att vara den enda stat i Europa. som icke är skuldsatt, sid. 366 och 367. Om 1809 års låneoperationer och följderne deraf, sid. 367. Om fördelningen af Sveriges nya mynt i decimaler, såvida det skall öfverensstämma med den tillämnade förändringen i Rikets mått, mål och vigt, not. å sid. 367. Tabell utvisande Bankens ställning d. 29 Jun. 1833, så till skulder som tillgångar, samt specification på sedelstocken och tillgången af guld och silfver i Bankens hvalf, jemte öfverlopps specie-capitalet sedan silfvervexlingen tog sin början, sid. 368, 370 och 371. Tabell utvisande förhållandet med discontrörelsen så väl i Stockholm som i Göteborg och Malmö vid 1834 års utgång, jemte specifikation å antal lån samt summornas storlek, så väl för Landtmanna-näringar som för Stadsmanna näringar, och serskildt för tjenstemän m. fl. Diskonternes afkastning, utlåning på publika papper; utlåning åt handeln eller handelsdiskonten; deras räntevinst serskildt, jemte summa räntevinst. Förvaltningskostnaden för Banken, Diskonterne och Riksgäldskontoret, m. m. pag. 372. Om allmogens skuldsättning i Diskonterne, sid. 368. Om Privatbankerne i Skåne och Wermland, och om de tillämnade hypotheksföreningarne af Bruksegare i Stockholm och af Possessionaterne i Skåne, sid. 369. Om Englands och Amerikas privatbanker samt huru Fransmännen anse dylika inrättningar, sid. 373. Om en förenklad organisation af Rikets penningeverk, Tegnérs yttrande om enkelheten, sid. 373.

Om Lagskipningen. Just.-StatsMinisterns underd. berättelser för år 1830 och 1834. *Offentligheten af alla handlingar, en af nu*

varande Styrelses största förtjenster, sid. 374. *Antal af brott och förbrytelser under tilltal ställde, sakfällde, frikände, under framtiden ställde; vid Domstolarne å Landet, dito vid Stadsdomstolarne*, sid. 374. *Hvilka brott som räknas till första klassen, till andra och till tredje klassen*, sid. 374 och 375. *Tabell öfver medium af antalet af begångne brott i 1:sta, 2:dra och 3:dje klassen, på landet och i städerne, samt deras summa*, sid. 275. *Förklaring af hvad som menas med edsörebrott*, not. å sid. 375. *Om orsakerne till brotten*, sid. 376. *Antalet sjelfmord på landet, i städerna*, sid. 376. *Vid Domkapitlen upplöste äktenskap*, sid. 377. *Qvinnans mildare sinnelag*, ibid. *Brottmål vid Hofrätterna, samt mål vid polisen i Stockholm*, sid. 377. *Fyllerimålen*, ibid. *Fångarnes och Korrectionisternes antal i riket*, sid. 377. *Om den missledande uppställningen i Just.-StatsMinisterns underd. berättelser*, not. å sid. 377. *Hvilka orsaker mest bidraga till utvecklingen af brott*, sid. 377 och 378. *Brottens och förbrytelsernas förhållande till antalet af inbyggarne på landet, i städerna*, sid. 379. *Reflexioner häröfver*, ibid. *Antalet af brott i England och i Frankrike*, sid. 380. *Lagskipningens gång i Norrige*, sid. 381. *Om de civile Rättegångsärendernes antal och betydliga minskning*, sid. 381 och 382. *Antalet af konkurs- och skuldfordringsmål på landet och i städerna; medium af dem; medium af mål som kommit under Lagmansrätternes pröfning; dito derifrån till Hofrätterne; till Ägodelningsrätterne inkomne mål*, sid. 382. *Om förlikte mål före och efter inställelse vid domstol, på landet och i städerne*, sid. 383. *Hafva brottmålen till- eller aftagit inom Riket*, sid. 383. *Om orsakerne hvarför man är benägen att föreställa sig det brott och förbrytelser ökats*, sid. 383 och 384. *Slutmening om Lagskipningen*, sid. 385.

Om Fattigvården, Korrektions-Inrättningarne och Fängelserne, m. m. Om orsaken till fattigskarans förökning, sid. 385. Om de för små jordlotterne, utlåtande af Landshöfdingen i Jemtland och Förste Landtmätaren i Malmöhus Län, i detta ämne, sid. 385 och 386. Tabell öfver antalet i hvarje Län af Rofdjuren dödade renar, hästar, nötkreatur, getter och får, samt svin; dessa kreaturs värde; dito tabell öfver antalet dödade björnar, vargar, loar och räfvar, allt länsvis, sid. 387. Om antalet af de behöfvande i Riket, sid. 387 och 388. Förhållandet i qvarteret Luxembourg i Paris; d:o i Stockholm 1737 och 1833, sid. 388. Om den stora dödligheten i Stockholm, sid. 388 och 389. Om fattigvården i Örebro och Nora, sid. 389. I fordna dagar fanns inga fattige i Sverige; Botins yttrande derom, sid. 390. Huru de fattige förhålla sig till de bergade i hvarje Stift, sid. 390. Biskopens i Wexiö yttrande i detta ämne, sid. 390. Om antalet barn, som underhålles på stora Barnhuset i Stockholm, not. å sid. 389 Huru mycket fattigvården kostar per hemman i Wexiö och Jönköpings Län, ibid. Om förhållandet på Gottland, sid. 391. Om oförståndet att gifta sig utan att kunna föda sitt hushåll, sid. 391.

Om Landtregeringen i Sverige, sid. 391. Om KyrkoRådet, sid. 392; utvidgning deraf, ibid.; dess nya befattning och sannolika följder deraf, sid. 392 och 393. Lagarne i England, i afseende på oäkta barns försörjning, not. å sid. 392. Presterskapet hinner icke i folkrika församlingar att ensamt vaka öfver folkets sedlighet, sid. 393. KyrkoRådets verksamma deltagande deruti, sid. 393 och 394. Om åtrån efter arfvoden, pag. 394. England, Frankrike, Holland äro i bekymmer för sin fattigförsörjning, sid. 395. Tabell öfver antalet bränvinspannor i hvarje Län, serskildt för landet och serskildt för

Städerne, deras kannerymd, samt antal fångar i Länshäktena, sid. 397. Om antalet af brännerier i England, sid. 398. Om husbehofsbränningen icke aflyses skall Svenska folkets moralitet allt mer och mer försämras, sid. 398. Tabell öfver de på Rikets fästningar och i dess korrektionsinrättningar varande antal fångar, sid. 398. De ringare klassernes hederskänsla försvagad, sid. 399. Kostnaden af fångvården 1816 och 1831, ibid. Om det klandervärda att motverka Regeringen i frågan om korrektionisters förseende med laga försvar sid. 399. Om Korrektionssystèmet och det misstroende det ådragit sig, sid. 399. Rikets Ständers Revisorers yttrande i samma ämne, ibid. Fångstyrelsens bemödande att låta lära korrektionisterne nyttiga handtverk, sid. 400. Arbetsförtjensten på Norra Korrektionsinrättningen i Stockholm; dito på den södra, sid. 400. Den stränga arbetsordningen vid norra Korrektionsinrättningen, sid. 400. Om antalet af korrektionister vid södra korrektionsinrättningen, allt sedan denna inrättning etablerades, samt om antalet af derifrån frigifne och dit återkomna korrektionister, sid. 400 och 401. Hvarje korrektionists dagliga underhållskostnad i Norrköping, norra och södra korrektionsinrättningen i Stockholm, se not. å pag. 400. Om inkomsten vid allmänna korrektionsfängelset i NewYork i Norra Amerika, not. å sid. 400. Om det stora antal unga personer som ådraga sig korrektionel bestraffning, sid. 401. Om cellsystèmet, dess dyrhet m. m., sid. 401. Korrektionssystèmets företräde framför det behandlingssätt fångarne i våra fängelser hittills varit underkastade, sid. 401. Hvad som egentligen fordras för att göra Korrektionssystèmet ändamålsenligt, pag. 402.

Priset på en korrektionists dagliga kostnad i Norrköping och i Göteborg, sid. 402. Malthus's och Say's tankar om en låg kostnad för den dagliga matportionen, ibid. Följderna af att en Fabriksägare kunde förmå sina arbetare att nöja sig med Rumfords soppa till kost, pag. 402. Faran af att korrektionisterne skulle komma att konkurrera med de frie arbetarne, sid. 403. Fångstyrelsens förhållande i detta hänseende, ibid. Korrektionisternes väfvare-lön för en aln calico, samt deras aflöning per dag, not å sid. 403. Årsomkostnaden för en korrektionist, samt dess förhållande i vissa fall till den frie arbetaren, sid. 403. Specification å den stat som bestås ett Torparefolk i medlersta delen af Sverige, samt dito nära intill Hufvudstaden, sid. 404. Specification å de skyldigheter som åligga ett dylikt Torparefolk att till Herregården fullgöra, sid. 404 och 405. Ganilhs beräkning öfver lefnadskostnaden i Frankrike, nära öfverensstämmande med den i Sverige, sid. 405. Om det ringa pris hvartill en portion soppa och ¼ mark bröd kan lemnas i Örebro, sid. 405. Omkostnaden för en Landtbrukarefamilles underhåll i Preussen enligt Thaer och i Scotland enligt Sinclair, sid. 405. Specification å en mindre Handtverkarefamilles veckoförtjenst och lefnadsomkostnader i London, Paris och Stockholm, sid. 405 och 406. Slutreflexion i detta ämne, sid. 406 och 407.

Kort underrättelse om några få, dels allmänna, dels enskildta inrättningar. *Om Sparbankerne i Riket, när de började des, den summa som i dem för närvarande finnes, samt de städer der de äro inrättade,* sid. 407. SerafimerLazarettet i Stockholm, antal af dervarande patienter, deras underhållskostnad; hvarje patients dagliga medicaments-kostnad, sid. 407. *Antalet af patienter på veneriska Kurhuset, samt medium af hvarje patients kostnad,* ibid.

Om antalet af Hospitaler för vansinnige, antalet af dårar, me dium af dem som årligen blifva vansinnige, som dö på hospitaler ne, samt tillfriskna, sid. 407 och 408. *Huru det tillgår att kom ma in på hospitalen, samt intagningskostnaden för hvarje vansin nig,* sid. 408. *Om Danviks dårhus och hospital, antal inkomne, af gångne, döde,* m. fl., sid. 408. *Om den vid Fridhem å Kongl. Djur gården blifvande anstalt till sinnessvagas af en mildare beskaffen het botande,* sid. 408. *Om Institutet för döfstumma och blinda, an tal elèver, årskostnad, statsanslag, m. m.,* sid. 408. *Om Prins Car uppfostringsanstalt för fattiga och vanvårdade barn i Hufvudsta den; antalet af barn som der underhållas; den årliga kostnade för hvarje barn,* sid. 409.

Jemförelsetabell emellan Svenske Längde-Mått, Yto Rymdemål och Vigter, och dem i Amsterdam, Berlin, Chr stiania, Constantinopel, Köpenhamn, Lisabon, London, M drid, Neapel, Paris, Petersburg och Wien, sid. 410, 411 o 412. Jemförelse af svenska myntet till Hamburger Banko, Holländs dukat, Holländsk gulden, Norrsk eller Dansk speciedaler, Pund ste ling, Mexicansk piaster, Louisd'or, Francs, Silfverrubel, Riksgyll courant, En Preussisk riksdaler courant, sid. 412. Svenska mynte fördelning, samt 3:me slag af gångbart mynt, sid. 412. Coursens fö hållande på Hamburg 1796, 1800, 1805, 1810, 1815, 1820, 1825, o 1831, samt realisations-normen d. 1 Oct. 1834, sid. 412.

Om Norrige, *dess gemensamma politik och intressen m Sverige; dess folkmängd år 1814 vid Föreningen, år 1825 och 1836;* progressionen af folkmängdens tillvext i Norrige, sid. 413.

Tabell öfver arealvidden i svenska qv.-mil af hvarje A i Norrige, samt folkmängden vid 1836 års utgång, serskil för hvarje Amt, och serskildt för hvarje Stad i Riket, sid. 41

Rättelser:

Sid. 34 i Tabellen *står:* Longitud för Malmö Län 30°, *bör vara:* 30° 8′.

— 38 rad. 10 nedifr. *står:* vär *bör vara:* vår.

— 39 — 4 — — mer än till — till mera än.

— 57 öfversta rad. — 1828 — 1822.

— 59 rad. 3 uppifr. — Alperna — fjellen.

— 74 — 11 — — Konunyar — Konungar.

— 92 — 20 — — att Wisby Län har 20 härader, men det har blott 2. På Gottland finnes visserligen 20 Ting, men denna gamla indelning följes icke nu mera i juridiskt hänseende.

— 99 i noten, 2:dra rad. nedifrån skall stå näst framför 1829, år.

— 107 rad. 12 uppifr. *står:* 162, *bör vara:* 160.

— 112 — 18 — — 25 år, — 20 år.

— 136 — 6 — — vara — varit.

— 138 — 9 nedifr. — 1636 — 1836.

— 139 — 2 uppifr. — $15\frac{1}{7}$ — $5\frac{1}{7}$.

— 181. Enligt Landshöfdingens i Gefleborgs Län 5-årsberättelse, förtullades år 1830 från Hudiksvall 1,744,013 alnar linneväfnader, och från Söderhamn samma år 206,700 alnar.

— 182 rad. 2 uppifr. *står:* hvilkens, *bör vara:* hvilken.

— 193 — 13 — — CommerceRåd, hvilken titel utgår.

— 204 — 3 — näst efter ordet *fartyg* tillägges *om.*

— 256, sista raden *står:* att summan af alla Städernes municipalinkomster och utgifter belöper sig de förra till 684,722 R:dr och de senare till 857,145 R:dr; men enligt en senare af KommerceRådet v. Sydow meddelad noggrannare uppgift, utgöra de årliga inkomsterna blott för 29 af Stapelstäderna 902,917 R:dr, och utgifterna 918,308 R:dr.

— 280, sista raden står *Förlidet år,* bör vara *År 1832.*

— 289 rad. 9 nedifr. *står:* interiet, *bör vara:* interet.

Sid. 295 rad. 14 nedifr. *står:* Ambasadör, *bör vara:* Ambassadör.

— 377. Uti förteckningen öfver antalet af fångar och korrektionister tilläggs:

Medium af till döden dömde personer utgör årligen $18\frac{1}{5}$ person (se pag. 65 uti Just.StatsMinist. underd. berättelse för år 1834).

Enligt meddelad uppgift af tillförordn. Revis.Sekret. Netzel utgjorde antalet af till Långholmen under loppet af år 1835 ankomne korrektionister 204, och afgångne 164.

I Malmö tillkomne 38, afgångne 34.

På Waxholmen tillkomne 42, afgångne 20.

Af qvink., på Norra Korrekt.Inr. ankomne 26, afgångne 15.

—— I Norrköping, tillkomne 24, afgångne 22.

—— I Göteborg, tillkomne 10, afgångne 6.

Bland de frigifne hade 120 korrektionister blifvit med laga försvar försedde.

— 385 rad. 15 nedifr. *står:* oraker, *bör vara:* orsaker.

Mindre tryckfel, som icke förvilla meningen, behagade Läsaren öfverse.

ets allmänna beskaffenhet.

Blott ett härdadt, arbetsamt, förståndigt Slägte kunde bebo Skandinaviens dalar och berg, eljest vore det förloradt.

Svea Rikes Häfder af Geijer. I *del. pag.* 48.

er Skandinaviska Halfön, innehållande i il, och bebodd af något öfver 4 millio- ar 2:ne Riken — Sverige och Norrige — Konung. De Gamles Skandinavien in- törre vidd, ty då räknades Danska Öar- hleswig intill Eiderströmmen, samt Fin- mmen, såsom dithörande *). Hvad som Välde utgör kärnan af den Skandinavi- och är detsamma så väl i anseende till sor, som vidd, folkmängd och belägen- aligt att i många kommande seeler icke n politiska frihet, så vida det icke ge- r banar väg för inkräktaren.

rtan betraktar bilden af den Skandinavi- n sig såsom ett långsträckt näs. Förän- af detta näs liknar närmast en stormvåg,

möttes nästan alltid de Nordiska och Sydli- lebud, såsom flera gånger i Carl den Stores mmen, hvilken då ansågs som gräns på denna avien. För att trygga Norden mot Barbarernas r anlade Torkel Knutson 1298 en fästning vid om kallades Landskrona. En gammal Folksä- kter innehåller, att man i skogen vid Neva gt knackande likasom af stenhuggning. Slut- nvånarne mod att tränga fram för att se hvad a då ett Rå som högg på en sten. På tillfrå- e att betyda, svarades: "att denna sten skall lan Skandinavien och Moscoviternas land."

kommande från öster, som stelnat i samma ögonblick den skolat bryta sig. Om denna stelnade våg bestått af ett ämne som krumpit tillsammans och spruckit under torkningen, eller också om man föreställer sig en från jordens inre kommande kraft, som höjt henne ur vattnet, hvarigenom de Norrska smala, långa och djupa fjordarne danats likt sprickor i den stelnade massan, så torde detta begrepp vara det som i få ord närmast uttrycker verkliga förhållandet med formerna och förändringarne på hennes yta.

Den Nordiska Halfön är ett bergigt, skogigt och vattenrikt land, af hvilket minst 629 qvadr. mil utgöres af Insjöar, kärr och strömmar. Af hennes yta är 2315 qvadr. mil eller omkring $\frac{1}{3}$ upphöjd mer än 2000 fot öfver Hafvet *), 3814 qvadr. mil mer än 800 fot, samt 4954 qvadr. mil mer än 500 fot, hvilket tydligare synes på den lilla medföljande kartan. Sverige är i afseende på landets upphöjning öfver hafvet vida bättre lottadt än Norrige, ty af de. 3868 qvadr. mil, som utgöra Sveriges yta, är icke mer än 329 qvadr. mil belägne mer än 2000 fot öfver hafvet, 1488 qvadr. mil mer än 800, samt 2600 mer än 500 fot. Det vill säga, att 1268 qvadr. mil, eller nära $\frac{1}{3}$ af hela landets yta är mindre upphöjdt än 500 fot, och njuter följaktligen den mildare temperatur som af denna ringa upphöjning öfver hafvet är en naturlig följd. Af den på nästa sida förekommande Tableau öfver Länens Lat. och Long. upphöjning öfver hafvet, samt areal-vidd, inhemtas så väl hvarje Läns matematiska läge som de större karaktèrs-dragen eller allmännare formerna af deras naturliga beskaffenhet. Vid beräkningen af antal inbyggare på hvarje □ mil har afdrag blifvit gjordt för Insjöar och kärr. Longituden är räknad från Ferrö 20° vester om Paris.

I geologiskt hänseende är Sverige af en stor märkvärdighet, dock icke till dess Invånares fördel eller i afseende

*) Af dessa 2315 qvadr. mil höja sig omkring 84 qvadr. mil öfver den gränslinia der den eviga snöregionen vidtager. Af Skandinaviens 84 qvadr. mil snö-yta, belöper sig 16 på Sverige, och 68 på Norrige.

Länens Namn.	Beläget emellan nedanstående grader i				Till huru stor del hvarje Län är upphöjdt öfver Hafvet.				Arealen i Svenska Quadrat-Mil.					Antal Invånare på □ mil. år 1833.
	Latitud.		Longitud.		Mera än 2000 fot.	Mera än 800 fot.	Mera än 300 fot.	Mindre än 300 fot	Åker.	Äng och Beteshagar.	Utmark, Skog o. Berg.	Insjöar och Kärr.	Summa.	
Malmö Län . .	55°20	56°18	30° ′	31°40′	0	0	0	1	11.34	11.34	15.17	2.70	40.55	5427
Christianstads	55.23	56.32	30.18	32.15	0	0	1/2	1/2	4.98	6.47	35.50	8.40	55.35	3286
Halmstads . . .	56.20	57.38	29.35	31.5	0	0	1/6	5/6	2.27	4.54	32.17	4.26	43.24	2333
Carlskrona . .	56.0	56.30	32.3	33.42	0	0	4/11	7/11	1.21	2.42	20.17	2.00	25.80	3685
Wexiö	56.22	57.19	31.0	33.32	0	1/10	9/10	0	1.84	6.44	64.86	13.00	86.14	1524
Jönköpings . .	56.52	58.19	30.43	33.20	0	1/2	1/2	0	2.77	8.31	74.44	12.13	97.65	1645
Kalmar	56.12	58.17	33.10	34.50	0	0	3/10	7/10	3.85	15.40	70.35	7.20	96.80	1894
Linköpings . .	57.43	59.2	32.13	34.47	0	0	1/3	2/3	5.69	14.22	63.14	13.70	96.75	2302
Mariestads . .	57.48	59.2	30.7	32.24	0	1/15	6/15	8/15	7.01	10.51	48.39	9.02	75.43	2584
Wenersborgs .	57.20	59.17	29.20	31.32	0	1/25	15/25	9/25	3.80	9.50	90.00	11.20	114.50	1981
Göteborgs . .	57.33	59.7	28.46	29.55	0	0	0	1	2.04	4.08	34.86	2.33	43.31	3853
Wisby	56.55	57.59	35.47	37.5	0	0	0	1	1.54	3.08	19.93	3.36	27.91	1621
Stockholms . .	58.44	60.32	34.57	37.10	0	0	0	1	3.52	7.04	51.83	3.87	66.26	1712
Upsala	59.23	60.40	34.26	35.58	0	0	0	1	4.10	6.15	33.53	3.71	47.49	1912
Westerås . . .	59.18	60.17	33.2	35.4	0	0	1/7	6/7	2.65	3.97	46.88	6.97	60.47	1706
Nyköpings . .	58.38	59.30	33.19	35.22	0	0	0	1	3.07	4.60	40.96	8.39	57.02	2287
Örebro	58.43	60.6	31.53	33.29	0	1/19	17/38	1/2	2.08	3.12	57.72	11.30	74.22	1891
Carlstads . . .	58.54	61.3	29.21	32.8	0	1/16	7/16	1/2	4.50	9.30	119.39	24.70	157.89	1323
Falu	59.52	62.16	29.46	34.20	1/10	2/5	9/20	1/20	6.45	12.90	228.04	31.37	278.76	556
Gefle	60.20	62.20	32.21	35.18	0	1/6	1/3	1/2	1.25	5.00	145.44	19.49	171.18	694
Hernösands . .	62.8	64.25	32.31	36.55	0	1/8	3/8	1/2	1.28	6.40	186.10	22.22	216.00	415
Östersunds . .	61.32	65.8	29.35	34.39	11/45	32/45	3/90	1/90	0.65	3.90	378.85	51.60	435.00	113
Umeå	63.24	67.10	32.0	39.28	1/5	1/5	1/2	1/10	1.00	6.42	593.47	67.11	668.00	83
Piteå	65.5	69.4	33.40	41.50	1/5	2/5	1/5	1/5	0.47	2.40	671.70	76.50	751.00	66
									Wenern, Wett., Mäl. o. Hjelm.			81.44	81.44	—
Hela Riket . .	55.20	69.4	28.46	41.50	1/12	6/19	7/10	13/38	79.29	167.51	3123.39	497.97	3868.16	833

på landets frugtbarhet, ty vi sakna denna djupa, feta svartmylla eller mergelartade lera hvarmed våra sydligare grannar blifvit begåfvade, och som så rikligen belönar den möda jordbrukaren på henne nedlägger. Deremot ha vi otaliga gråberg, som i ett vackrare språk kallas granit eller gneis, men hvilkas skarpa och ofrugtsamma beståndsdelar, söndersmulade, vittrade eller upplöste blifvit utbredde öfver våra dalar och kullar och sedermera på sina ställen sparsamt betäckte med ett tunnt lager af vextmylla, fordrande en arbetsamhet och ansträngning, för att aftvingas en medelmåttig skörd, som, klimatets stränghet oberäknad, vida öfverstiger hvad andra länders invånare behöfva använda. De flötsbildningar som öfverallt annorstädes anträffas, och som medföra de vigtiga och för national-rikedomen högst fördelagtiga deposita af stenkol, saltlager, och flere slag till mineralriket hörande dyrbara alster, saknas helt och hållit i Skandinaviens berg. Väl finnes på yttersta sydliga udden af den Nordiska Halfön, vid Höganäs i Skåne, ett stenkolslager, men det förekommer så sparsamt att det ännu icke synes vara fullkomligt afgjordt, huruvida det med någon vinst kan arbetas eller ej. Sverige har många Flötseller Flolägriga berg, hvaraf somliga äga en både ansenlig vidd och mägtighet, ty Kinnekulle innehåller i perpendiculaira flötslager icke mindre än 780 fot, och Gottland, Öland, Billingen, m. fl. innehålla många mil i vidd, (se härom Professor Wahlenbergs afhandling om Svenska Jordens bildning, i Tidskriften Svea, 1:sta häftet, andra upplagan, tryckt 1824) men de äro alla af en så uråldrig beskaffenhet, hörande till hvad Geologerne kalla öfvergångs-bildningen, att man i dem, med undantag af vid Höör i Skåne, saknar alla nyare till flötserne räknade alster *).

---

*) I Billingen börjar flolägrigheten på 327 fots höjd öfver hafvet med ett sandstenshvarf af 79 fots tjocklek, derofvanpå ett alunskifferlager af 80 fots mägtighet. Detta betäckes af ett kalklager om 207 fot, hvarefter följer ett lerskifferlager om 125 fot, och slutligen trapplagret af 106 fots mägtighet.

Kinnekulle står icke på så hög bas, utan börjar närmare Wenerns yta vid ungefärligen 50 fots höjd öfver vattnet. De derpå följande 2:ne lager äro af samma tjocklek som i Billingen.

Flolägriga berg, hörande till Öfvergångsformationen, finnas i Jemtland omkring Storsjön, i Dalarne omkring Siljan, i Nerike, i Wester- och Östergötland, i Skåne, samt Gottland och Öland, hvilka senare begge till hela deras vidd utgöras af Kalkbäddar. Som kalk ingår såsom en hufvudbeståndsdel i Svenska flolägriga bergen, och kalk vid jordblandningar befordrar vextlighet och bördighet, så äga äfven alla ofvannämde trakter, i mon af kalkens större eller mindre närvaro, en deraf härflytande större frugtbarhet *).

Den hårda, vackra, gröna och hvita Marmor, som brytes, hugges och poleras vid Marmorbrottet på Kolmorden, och det i senare tider vidtagna bruket att till allmänna byggnader mera begagna vår flolägriga, lätt åtkomliga och lätt brutna kalksten, såsom det nu sker vid Carlsborgs fästning der förnämsta byggnadsmaterialen utgör kalksten från Westerlösa kalkbrott vid Omberget, äfvensom Kungsholms fästning vid Carlskrona bygges med kalksten från Öland, borde kunna ännu vida mera utsträckas, och, med mera drift och omtanka handhaft, bidraga dertill att kalkstenen blefve en afsättelig vara rundt omkring Östersjön, och kanske äfven i längre bort belägna trakter.

Näst kalken förtjenar alunskiffern i våra flolägriga berg, såsom varande af nytta för national-industrien största uppmärksamhet. Den förekommer vid Hunne- och Halle-berg,

---

Sedermera följer kalkstenslagret af 254 fots mägtighet, och slutligen Högkullen om 482 fot, bestående nederst af ett lerskifferlager och öfverst af trapp.

I Halle och Hunneberg förhålla de begge nedersta lagren sig ungefärligen på samma sätt som i Kinnekulle, men alunskifferlagret är blott af 54 fots tjocklek, derofvanpå kommer trappen, i Halleberg 166 fot tjock, och i Hunneberg 128, så att kalklagret och lerskiffern saknas i dessa begge berg, hvadan deras höjd också blir ringare än Kinnekulles och Billingens.

Stenkolslagret i Skåne, af omkring 4 fots mägtighet, ligger på 40 à 50 famnars djup. Ett mindre lager af en fots tjocklek träffas på 27 till 33 famnars djup. I frågan om en vertikal genomskärning träffas öfverst mylla och derunder sandblandad lera till några famnars djup; hvarefter den vanliga sandstenshällen med talrika variationer af skifferlera vidtager, o. s. v.

*) Herr Hisingers nyligen utgifna ganska förtjenstfulla Geognostiska Karta öfver Sverige, i en 800,000:del af naturliga storleken, lemnar i dessa afseenden högst intressanta upplysningar.

Kinnekulle och Billingen, m. fl. i Westergötland; vid Garphyttan i Nerike; vid Andrarum i Skåne; på Öland, gent emot Lowers alunbruk. Huru stor den årliga tillverkningen af Alun är, synes å tabellen öfver Bergshandteringens produkter. På en del ställen användes sjelfva alunskiffern, såsom innehållande omkring 14 à 16 proc:t brännbart ämne, att dermed koka alun, och äfven att bränna kalk. Att de ofantliga lager af brännbar skiffer, som finnas på åtskilliga ställen i Landet, icke vunnit ett mera allmänt bruk, kan förmodligen icke tillskrifvas något annat skäl, än brist på uppmärksamhet och kapitalstyrka att verkställa de erforderliga preliminaira försöken *). Det är högst sannolikt, att den skulle kunna användas till flere andra näringar och behof, der en jemn och uthållande värme fordras. Att man af skiffern kan bränna en utmärkt god pozzolana är allmänt kändt, och månne man icke skulle kunna använda samma brännmaterial, att dermed värma stora jernplåtar på hvilka spannemål kunde torkas, eller uti så kallade Rior, äfvensom i allmänhet till alla slags distilleringar m. m.? Den dag varder säkert kommande, då vigten af dessa naturrikedomar skall bättre inses.

---

*) Att bränna tegel med skiffer är försökt, men vill icke lyckas, ty sådant tegel blir mera benäget att suga till sig fukt än annat tegel. När Garphytte Alunverk anlades på 1760-talet inkallades CommerceRådet de Brounk från Dannemark, för att inrätta eldstäderna så att sjelfva skiffern kunde till alunpannornas uppvärmande användas. Efter flere månaders träget arbete och många kostsamma försök, med konstigt inrättade ugnar, kunde likväl ingen panna bringas till kokning, ehuru eldningen hela 14 dagar fortsattes. Sådant medförde en ganska bekymmersam utsigt för hela Verkets bestånd, utom förlusten af flere hundrade tusen daler, hvilka redan för denna anläggning blifvit påkostade, då man beslöt taga sin tillflykt till vår förtjenstfulle landsman Sv. Rinmans rådighet och bepröfvade erfarenhet. Nu började, att, efter theoretiska grunder, och skifferns från stenkolen något skiljaktiga art, inrätta eldstäderna, och inom få veckor hade Rinman den tillfredsställelsen att, efter 4 timar från eldningens början, kunna bringa pannorna till kokning, hvarigenom således Verkets framtida bestånd var grundlagdt och dess utvidgande inskränkt endast inom den gräns, som möjligheten till afsättning kunde utstaka. Se härom: Minne öfver BergsRådet Sv. Rinman. Stockh. 1829.

Anmärkningsvärd är den slösande hand hvarmed naturen utdelat jernmalmen i de Svenska bergen. Ifrån Lappland ända ned till Skåne träffas den, med få undantag, öfverallt. Ett bälte tvärt öfver landet, innefattande Wermland, Dalarne, Nerike, Westmanland och Upland, innehåller våra bästa, rikaste, outtömligaste och mest bearbetade jerngrufvor. Taberget i Småland, som består helt och hållit af en särdeles mjuk och smidig jernmalm, är såsom gifvande blott 25 proc:t nog fattig att ensam brytas och smältas. Gellivare i Lappmarken, ett 1800 fot högt berg, består äfven helt och hållit af en 70 à 80 proc:t rikhaltig, ypperlig jernmalm, och vore ensamt tillräckligt att för evärderliga tider förse hela jorden med jern; men dess belägenhet inom polcirkeln, långt ifrån hafvet, i en ödslig, folkfattig och nästan obeboelig nejd lägger stora hinder i vägen för dess begagnande. Dannemora väl bekante malm, som smält liknar silfver i brottet, är synnerligen tjenlig till ett förträffligt stål. Att de Svenska bergen hysa så ymnigt med jern, föranleder till den slutsatsen, att också Svenska jorden är nog mycket blandad med jernpartiklar, hvilka, som man vet, ha den egenskapen att förtaga vextligheten, och följaktligen fordrar så mycket mera arbete för att aftvingas en sparsam skörd. Det är icke osannolikt att bildandet af jernmalm på vissa ställen i Riket ännu fortfarer, ty i de Småländska Insjöarne, ur hvilka myrmalm upphemtas, finner man, efter några års förlopp, å nyo malm på sådane ställen der den förut synts vara alldeles uttömd.

Af koppar äger Sverige tillgång i Falu Län vid Falun och Garpenberg; i Nerike vid Håkanbo och Nya Kopparberget; i Westerås Län vid Riddarehyttan, m. fl.; i Nyköpings Län; i Linköpings Län vid Åtvidaberg; i Jemtland vid Åreskutan, samt på flere andra ställen i Riket, men tillverkningen af koppar var i fordna tider vida större än nu. Enahanda förhållande är med silfver, hvars tillverkning icke går mer än till 3000 marker årligen (förnämligast vid Sala med 2500 ℔), men äfven denna ringa tillverkning är förbunden med så stora omkostnader, att fråga lärer varit, om ej, i likhet med hvad som skedt med Guldtill-

verkningen vid Ädelforss, största vinsten skulle uppkomma om man nedlade densamma.

Hvad Bly, Svafvel, Kobolt, Stenkol, Brunsten, Rödfärg, m. fl. mineral-rikets produkter angår, så synes å Tabellen rörande Bergshandteringen, uti hvilka Län och till huru stort belopp dessa ämnen för det närvarande bearbetas.

I afseende på Sveriges ytas beskaffenhet, så, när man granskar den bifogade kartan och betraktar landets insjöar, strömmar, skogrikhet och upphöjning öfver hafvet, i förening med de i hvarje Län, å pag. 35, uppgifna qvantiteter å den under odling varande jorden, jemte arealen af insjöar, kärr, skog och utmark, bör man derutaf kunna erhålla ett någorlunda rigtigt begrepp om hvarje Läns allmänna utseende; men det som icke å någon karta synes är den otroliga mängd af större och mindre stenblock hvarmed landet är liksom öfversålladt. Detta oagtadt är den Nordiska Halfön ett af de mest omvexlande och vackra land på jorden. De fleste Utländningar, som besöka vår Nord, öfverensstämma uti att berömma de gigantiska och sublima natur-scéner som Norrige erbjuder, eller de mera milda och behagliga, som öfverallt i Sverige anträffas. Härtill bidrager väsendtligast landets skog- och vatten-rikhet samt omvexlande höjder, som förskonar från enformigheten af de annorstädes så ofta förekommande oföränderliga, eviga, slätterna. En Vik af en Insjö, några skogbevexta höjder, emellan dem åkrar och ängar, och på någon kulle, från hvilken man har utsigt öfver det hela, sjelfva bostaden, detta är det allmänna utseendet af Sverige *).

---

*) Ingen förkärlek, ehuru förlåtlig den än vore, för den jord der Författaren sett dagens ljus, vid hvars moderliga sköte han är uppvext och i hvars famn en dag hans stoft skall tryggt och obemärkt hvila, motiverar detta omdöme. Gerna medgifves att Sveriges och Norriges kuster mångenstädes ha ett kalt, vildt och alldeles icke inbjudande utseende, hvilket är förorsakadt genom skogarnes totala nedhuggning eller afbränning i fordna fejder, men innanför dessa nakna klippor anträffas goda och säkra hamnar, och litet längre in i landet vidtager det allmänna förhållande som här ofvan är beskrifvet.

De gamles sinne för naturens skönhet är högst anmärkningsvärdt, ty hvarhelst man ser någon Ättehög skall man nästan

De i våra Öfvergångs-berg befintlige snäckor (Orthoceratiter och Entomostrakiter) af jettelik storlek, hvilka nu mera icke finnas lefvande på jorden, och som förekomma till en sådan mängd att det ser ut som hela berget en gång varit lefvande, antyda, att andra krafter än dem vi varseblifva, fordom varit verkande på jorden. Att dessa jordens ur-krafter i många årtusende ostörde utöfvat deras mäktiga inflytande på jordens bildning, innan hon emottog sin närvarande organiska verld är utom allt tvifvel, men när och huru de våldsamma katastrofer inträffat, hvaraf Sverige i dess på dess yta öfverallt kringströdde stenkastningar bär så många omisskänneliga spår, lärer få räknas till gissningarnes område. Wahlenberg och v. Buch antaga att dessa stenkastningar, som sträcka sig äfven öfver en del af Norra Tyskland, äro tillkomne genom öfversvämningar och isgång, som kommit norr-ifrån, och ryckt med sig dessa stenblock ur den Skandinaviska Stam-åsen, Kölen, som skiljer Sverige och Norrige åt. Andre Lärda Män, såsom Pallas m. fl., som funnit Elefanter med hull och hår inbäddade i isen vid Lena och Oby-flodens mynningar i Ishafvet antaga med lika sannolikhet, att en öfversvämning eller störtflod, som kommit söder-ifrån sopat med sig dessa blott i varmare klimater lefvande men af floden fördränkta djur.

Neptunister och Volkanister *) söka, hvar och en på

---

alltid finna, att han är belägen på det vackraste stället i nejden. Allmogen vårdar sig dock i allmänhet föga om forntidens minnesmärken, en följd af att han ingen annan kunskap äger om de minnen som sammanbinda det närvarande Slägtet med de försvundna, än den högst obetydliga som traditionen lemnar honom. Dessutom, när han ser de mera upplyste och bildade klasserna utan all skonsamhet råna de Gamles Ättehögar och Grifter, utan att ens gifva sig mödan att återställa dem i samma skick sedan nyfikenheten blifvit tillfredsställd, eller rättare gäckad, helst det sednare oftast inträffar, så har Allmogen äfven häruti ett ingalunda hedrande efterdöme att följa. De Gamles grifter ha rättighet att vara äfvenså fridlyste som våra egna.

*) Neptunister, till hvilka Linné, Bergman och den berömde Tyske Mineralogen Werner hörde, anse alla de olika jordlagren vara tillkomne genom vattnets verkan, i form af deposita. Hutton, Cuvier, och vår utmärkte landsman Berzelius anse dem förnämligast bildade genom eld eller värme inifrån jorden.

sitt sätt, att förklara alla de olika jordlagers och bergsbildningars tillkomst hvaraf jorden består, och oagtadt att, af dessa begge meningar, den senare synes blifva den allmännast gällande, så hörer det till egenheterna af den Nordiska Halföns geologiska beskaffenhet, att det phénomen som blifvit iakttagit i de Tyska, Franska och Engelska grufvorna, neml. att värmen i det inre af jorden ökar sig en grad för hvarje hundrade fot som man nedtränger, icke kan förmärkas i de Svenska grufvorna *). Falu grufva är 213 famnar eller 1278 fot djup, så att om ett dylikt förhållande verkligen ägde rum i Sverige, borde det der, i anseende till denna grufvas stora djup kunna observeras. Sverige äger också ingenstädes några varma källor, hvilka förnämligast tala för en inuti jorden bestående värme. Om det således ser ut som den mils-tjocka skorpa, Volkanisterna antaga såsom basis för jordens närvarande organisation, vore synnerligen afkyld i Skandinavien, eftersom inga varma källor, inga eldsprutande berg, inga eller åtminstone ganska svaga jordbäfningar och inga af våra grufvor angifva ett annat förhållande, så synes likväl hafvets botten ha någon känning af jordens inre värme, ty om man vid Nordkap nedsänker en

*) I Saxen befinnes värmen i de fyra djupaste grufvorna vid 862 fots djup = 17°; i Giromagny bland Vosgerna på 1453 fots djup = 23,7; och vid Killingworth i England på 1232 fots djup = 25°. I England synes värmen på djupet öka sig en grad för 81 fot, i Saxen en grad för 102 fot, och i Frankrike en för 115. Efter denna progression borde kokhett vatten finnas på 5000 alnars djup. Det är besynnerligt nog att, ehuru knappt någon dårskap blifvit lemnad oförsökt af Jordens Mäktige, ingen fallit på den idéen, att låta slå ett schackt rakt ned i jorden så långt man kunnat komma. Flere ganska märkeliga och intressanta observationer skulle dervid vara att vinna öfver luftens tryckning, magnetens och electricitetens förhållande, och slutligen, hvad som icke vore minst intressant, om jorden verkeligen består af ett eldklot hvars yttre skorpa svalnat så mycket att hon blifvit tjenlig för dess närvarande organisation. Blott den enda omständigheten, att t. ex. i Skandinavien erhålla naturliga, varma bad, vore icke att förakta. Kostnaden till ett sådant företag är dessutom icke så öfverdrifven, att ju äfven en privat man skulle förmå bestrida densamma. När man vid grufbrytningar är nödsakad nedsänka nya schackt, som icke sällan händer, brukar man beräkna kostnaden för hvarje famn till 200 R:dr.

thermometer på djupet visar den hela året om minst 2° varmt *).

Ett faktum, som vid Svenska kusterna är anmärkt, men mycket bestridt, är vattenminskningen. Den är likväl genom hundraåriga säkra iakttagelser så tillräckligen bestyrkt, att den icke kan dragas i tvifvel. Vattnets minskning är störst i BottenViken, der det sänkt sig omkring 4 fot på 100 år. Från BottenViken aftager minskningen så småningom ner till Blekinge och Skåne, der den icke vidare förmärkes, men i Halland börjar den ånyo att skönjas, och är större i BohusLän, ungefärligen svarande mot hvad som belöper sig för samma latitud på östra kusten af Sverige. I Norrige är vattenminskningen, i brist af observationer, icke känd, men det är ganska sannolikt, att den äfven der existerar, kan hända till nära samma belopp som i BohusLän. Svårigheten att nöjaktigt förklara detta phenomen har gifvit anledning till den icke osannolika förmodan, att den Nordiska Halfön, genom någon från jordens inre härrörande kraft skjuter så småningom i höjden.

Att Sverige, utom de senare stora naturkatastropher af hvilka det varit hemsökt och hvarom våra stenkastningar bära ojäfaktiga vittnesbörd, äfven fordom varit helt och hållit betäckt med vatten, som, i likhet med hvad som ännu sker vid våra kuster, så småningom dragit sig undan, är, enligt Författarens tanke, utom alt tvifvel. Jag stödjer denna mening på de å flere ställen i Riket förekommande, och på olika höjder öfver hafvet, belägna Jettegrytor. Vid Baramossa på Hallands Ås är en jettegryta flere hundrade fot öfver nuvarande vattenyta; straxt söder om Nortorps Gästgifvaregård i Mariestads Län finnes en, af mer än tre alnars diameter, belägen omkring 250 fot öfver Hafvet; vid Kolare-

*) Uti Dumont d'Urvilles resa kring jorden 1827 förekommer på flera ställen berättelse om, att när han under eqvatorn nedsänkte thermometern på 800 famnars djup, så utvisade han blott 4° plus, churu att vattnet vid ytan innehöll en temperatur af 28 à 32 grader. Föreställom oss att thermometern kunnat nedsänkas ännu 800 famnar så hade temperaturen på hafvets botten sannolikt varit ändå ringare, eller kanske att man till och med stött på is, men i en sådan händelse hvart tager då theorien vägen, att jorden i dess inandöme är full af värme och eld?

hemmet Stensjön på Tiveden äro 2:ne jettegrytor mer än 400 fot öfver Hafvet; och i Bergvattensberget på Tiveden är en stor jettegryta, kallad Jettestolen, belägen mer än 500 fot öfver Hafvet.

Den tanke, som en del fornforskare hysa, att dessa i alla Sveriges provinser och till alla höjder öfver Hafvet förekommande Jettegrytor skulle vara genom konst eller menniskohand tillkomne, för att tjena till Offerställen och dylikt, synes icke antaglig; ty när man än i dag å Bohus-Länska kusten betraktar naturens sätt att bereda dessa håligheter, så öfvertygas man till fulkomlig visshet, att de tillkommit endast och allenast genom vattnets eller vågornas åtgärd, som under en lång tid af år fått tillfälle falla på någon dertill tjenligt belägen sten och dymedelst utsvarfva dem *).

En annan omständighet som icke mindre antyder den verkan ett länge öfverströmmande vatten utöfvat på Svenska jordens bildning, äro de ganska märkvärdiga Sand-åsar, som till många mils sträckning och stundom 100 fots höjd samt deröfver, i nordlig och sydlig rigtning genomstryka Upland, Westmanland, Nerike, m. fl. landskaper. Man har trott

*) Ofvannämnde Jettegrytor äro således att anse såsom naturliga vattenmärken, inhuggne af Skaparens egen hand, och ådagalägges genom dem att vattnet fordom stått öfver hela den Skandinaviska Halfön, hvilket dessutom af våra kullriga, afnötta och liksom med sand och grus skurade bergknallar öfverallt antydes. Vid de mätningar som Författaren år 1803 anställde i BohusLän blef han mer än en gång varse, att när en eller flere stenar lågo tjenligt belägne, helst på innerkant af någon holme, så att vågorna endast vid storm nådde dem, så vredos de genom vågons fall omkring och svarfvade dymedelst dessa aflånga eller runda håligheter, som fått namn af Jettegrytor. Äfven på kustens yttre sidor fann man ofta början gjord till dylika Jettegrytor, men när storm med högt vatten vankades, så spolade vågorna bort eller refvo ned med sig de stenar som måhända redan i många år tjenat att börja en uthålkning. Att dessa Jettegrytor på BohusLänska kusten stundom ligga så högt öfver Hafvets nuvarande vattenyta, att icke en gång yr, mycket mindre sjelfva vågen, räcker dem, bevisar blott att vattnet fortfarit i årtusenden att draga sig undan från Svenska kusterna. Straxt i vester om Käringöns Fiskeläge (beläget i yttersta bandet af Skärgården utanför Uddevalla) ligger en Jettegryta, högt öfver Hafvet, som är 17 fot djup, o. s. v.

sig märka spår till dem äfven i Småland. Norrmalm, eller Stockholms Norra Förstad är bygd på en sådan sandås. Att vattnet den tid dessa åsar formerades hade en ganska olika höjd mot nu, faller tydligt i ögonen. Att de befinnas äga samma rigtning som de största elfvar å dessa trakter ännu innehafva, är ett skäl mera att anse dem vara tillkomne genom dessa samma elfvars verkan, ehuru under helt olika omständigheter än de närvarande. Den tid då Dalelfven, genom vattendraget förbi Sala, utgaf sitt vatten till Mälaren, i mera rak direction än som nu sker genom utloppet vid Elfkarleby, tillhörer sannolikt icke någon långt aflägsen forntid. Detta förhållande har en likartad öfverensstämmelse med Glommen, som än i dag vid hög flod, afgifver en del af sitt vatten genom Wrångselfven och Byelfven i Wenern, samt vidare genom Göta Elf i Hafvet, hvilken rigtning synes vara naturligare än att vid Kongsvinger göra en skarp böjning, hvarigenom hon afbördar sig vid Fredriksstad.

Högsta berget på den Skandinaviska Halfön kallas Skagstöls Tind, är beläget i Norrige bland Sognefjellen nära intill Sognefjorden, och har omkring 7877 fots höjd. Dernäst Sneehättan, äfven i Norrige, bland Dovrefjellen, har 7714 fots höjd.

I Sverige är Sulitelma, beläget i Luleå Lappmark, det högsta berget, af 6542 fots höjd. Dernäst Sylfjellen i gränsen af Herjedalen, Jemtland och Norrige, af 5920 fots höjd. Åreskutan i Jemtland 4919 fot; Städjan i Dalarne 5904; Taberg i Småland 1129; Omberget i Östergötland 868; Kinnekulle i Westergötland 927.

Den största Insjön i Sverige är Wenern, som ligger 147 fot öfver hafvet, och innehåller i arealvidd 47,93 qu. mil; dernäst Wettern, 295 fot öfver hafvet och 17,10 qu. mils yta; Mälarn 6 fot öfver hafvet och 12,16 qu. mil; Hjelmarn, 80 fot hög och 4,25 qu. mils yta; Siljan i Dalarne 570 fots höjd och 2,9 qu. mils yta; Åsnen i Wexiö Län, 416 fot öfver hafvet och i vidd 1,6 qu. mil.

Den största dalbotten i Sverige är den som lemnar vatten till Göta elf. Han innehåller omkring 366 qu. mils yta; de mest anmärkningsvärda dernäst äro: Torneå-elfdalen, som innehåller 309 qu. mil; Calix-elfdalen 215; Luleå-elfdalen 184; Piteå-elfdalen 142; Skellefteå-elfdalen 124; Windel och Umeå-elfdalen 330; Ångerman-elfdalen 246; Indals-elfdalen 180; Njurunda-elfdalen 112; Ljusne-elfdalen 175; Dalelfs-dalen 280; Mälare-dalen, deruti inbegripen Hjelmar-dalen, 232; Motala-elfdalen 148 qu. mil; Emmå-dalen 28; Lyckeby-ådalen 16; Ronneby-ådalen 16; Mörrums-ådalen 56; Helge-ådalen 56; Laga-ådalen 30; Nissa-ådalen 34; Falkenbergs-ådalen 35; Wiske-ådalen 35 quadrat mils yta, o. s. v.

Med sjön Wenern förekommer den egenheten, att han förändrar sin höjd ända till 10 fot, hvilket medförer stor olägenhet för de kringboende. Till denna stora skiljaktighet hinner han likväl alldrig på ett enda år, utan han gör behållningar af vatten från ett år till annat, som nedsamlas uti honom medelst snömassornas smältning å Norrska fjellen, hvilket sedan icke hinner afrinna genom Göta elf. Han har likväl aldrig gjort större behållning på ett år än 4.31 fot; men när sådant inträffar flere år å rad uppnår han en ovanlig höjd och gör då stor skada å de lägre stränderna. Det blir således nödvändigt att framdeles utvidga hans utlopp vid Önafors, så att man efter behag kan hålla honom vid hvilken vatten-höjd som anses lämpligast.

Om Klimatet och Vextligheten.

Då ett land upptager icke mindre än 16 grader i latitud, eller omkring 170 mil i rak linia ifrån dess sydligaste udde vid Falsterbo i Skåne och till dess nordligaste vid Nordkap, och när detta lands belägenhet derjemte är sådan att det skjuter långt inom polcirkeln, så måste det under denna långa sträcka äga ett ganska föränderligt klimat. Sådant är också förhållandet. Vid det icke endast ovänliga, utan för menniskor knappast beboeliga, bistra Nordkap, der stormarne äro så häftige att husen måste nedgräfvas i jorden,

för att icke slungas bort *), och intill Skåne, der Mulbärsträdet, Kastanien, och Valnötsträdet vexa planterade ute på marken, är skillnaden ganska stor. Vid Nordkap höjer sig medeltemperaturen icke öfver fryspunkten, när den vid Göteborg är 7,97, vid Lund 7,25, och på Gottland mellan åren 1817 och 1822 höll sig vid 8,66+, eller högre än medeltemperaturen i Berlin; samt steg under loppet af år 1822 ända till 12,6 d. v. s. varmare än i Paris (allt Celsii thermometer).

Den beständiga Snöregionen vidtager i Skandinavien, enligt gjorda iaktagelser, under 60:de latitudsgraden på omkring 5800 fot öfver hafsytan (Hardangerfjellen), under 61° vid 5600 fot (Fillefjell), under 62° 5500 (Dovrefjell, alla i Norrige), under 64° 4800 **), under 67° 3900 (Suli-

*) Fiskrarnes Boningshus kring Nordkap, Alten och Porsangerfjorden, kallas Gammer. De utgöras af små timrade hus alldeles öfvertäckte med jord, så att de utanpå icke se ut annorlunda än som en jordhög, bevext med blommor och gräs. I de 3 alnars tjocka väggarne inpassas ett litet fönster, som om vintern alldeles tillstänges. Öfverst i taket är en öppning, genom hvilken röken har utgång, och som tilltäppes om nätterna med en oxblåsa. Dörren består af en 3 fots fallucka. Inuti dessa jordkulor, som stundom icke hafva mer än 8 fot i tvärlinia och der ett helt hushåll endast genom iaktagandet af den största ordning kan rymmas och sköta sina göromål, trotsa invånarne den långa, mörka och rysliga vintern, och de förfärliga stormar som då rasa, utan att ha någon känning af väderlekens stränghet. Äfven andra mera vanliga hus finnes, i hvilka Presten, Länsmannen och Köpmännen bo; men om dem säger Leopold v. Buch i sin resa genom Norrige 1807, att vintrarne fruktas mindre för kölden än stormarne; ty dessa stormars våldsamhet öfvergå all beskrifning. Ifrån Nord och Nordvest störta de med raseri utföre fjellen. Allting uppröres och kommer i skakning, intet ljud kan förnimmas under detta dån och hvinande, ingen mensklig röst kan upphöja sig emot stormen. I en stum väntan söker man att med dubbla klädesplagg och pelsverk förvara sig emot kylan; ingen eld brinner, och med knappaste nöd stå de darrande husen fast på sina grundvalar. Och sådane stormar räcka ofta flere dygn å rad. Vid Vardöehus, berättar Astronomen P. Hell, att thermometern icke kunde observeras framför fönstret, emedan ingen vågade sig utom hus, för att icke blifva slungad i den temligen aflägsna sjön.

**) Åreskutan i Jemtland, af 4919 fots höjd, beläget något ofvan om 63°, anses icke uppnå den höjd, som erfordras för den beständiga snögränsen. På detta berg ligger likväl snöfläckar qvar hela sommarn utan att smälta.

Under Eqvatorn anträffas den beständiga snögränsen först vid 15621 fot; i Mexico vid 14903; i Pyreneerna vid 10147; i Schweitz

telma), under 70° 3600 (Alten), samt under 71° 2400 (Nordkap). Som blott en ringa del af den Nordiska Halfön uppnår de höjder, hvilka erfordras för att räcka inom den eviga Snöregionens område, så bestämmes klimatets verkliga beskaffenhet mindre häraf, än af den beständiga luft- och jordtemperaturens förhållande. Den har blifvit observerad på följande ställen:

Jord-temperatur.		*Luft-temperatur.*	
Nordkap	+ 2.0.	Nordkap	+ 0.07.
Umeå	+ 2.9.	Enontekis	— 2.76.
Trondhiem	+ 4 4.	Umeå	+ 1.90.
Lyster, norr om Bergen	+ 6.0.	Hernösand	+ 2 34.
Upsala	+ 6.6.	Stockholm	+ 5.66.
Stockholm	+ 6.7.	Christiania	+ 6.20.
Laurvig, i Norrige	+ 7.5.	Göteborg	+ 7.97.
Söderköping	+ 7.7.	Wexiö	+ 6 95.
Sölfvitsborg	+ 8.8.	Lund	+ 7.25.

Utom ofvannämnde förhållanden, nemligen Snögränsens höjd öfver hafvet, och jord- och luft-temperaturen, bör ännu ytterligare anmärkas 3:ne omständigheter som inverka betydligt på klimatets beskaffenhet, nemligen Landets allmänna upphöjning, granskap med större vatten, eller vestliga läge mot hafvet. Kölden har t. ex. varit lika stark i Wexiö som i Stockholm, ehuru att Wexiö ligger nära 2½ grader sydligare i latitud. Högsta kölden har på begge ställen gått till 32°. Ofvanför 61° börjar qvicksilfret att under stränga vintrar frysa, så att man icke längre kan observera thermometern. Det faller då helt och hållit ned i kulan, och denna köldgrad anses svara mot 40°. Stockholm har i allmänhet mildare klimat än dess Nordliga läge synes medgifva, hvartill dess nära insulära och föga upphöjda belägenhet vid Mälarens utlopp i Saltsjön förnämligast bidrager. Göteborg har ett betydligt mildare klimat än det sydligare belägna Wexiö, hvartill orsaken synes vara Göteborgs granskap med stora verldshafvet samt Wexiös belägen-

bland Alperna vid 8878; på Island vid 3055; under 45° bredd i Norra America, vid samma latitud som Montreal, straxt söder om Quebec, 8244 fot öfver hafvet, o. s. v.

het ofvan på en 500 fot hög, vidsträckt, skogrik och, i afseende på jordmonen, mager plateau *).

Den vestliga kusten af Sverige från Strömstad till Skåne har ett mildare och ostadigare klimat, än den motsvarande östra från Stockholm till Carlskrona. Likaså har hela den långa vestliga kusten af Norrige ett mindre kallt men mera fuktigt och föränderligt klimat än den motsvarande Svenska kusten från Torneå till Stockholm. Vid sjelfva Nordkap

*) Gamla verlden (Europa, Asien och Afrika) har i allmänhet ett mildare klimat än den nya (Norra och Södra Amerika), hvilken series Humboldt bestämt på följande sätt:

Årlig Medel-Temperatur.
Cels. Term.

Lat.	Gamla Verlden.	Nya Verlden.
0°	+ 27.5	+ 27.5
20	+ 25.5	+ 25.5
30	+ 21.5	+ 19.4
40	+ 17.5	+ 12.5
50	+ 10.5	+ 3.4
60	+ 5.0	— 3.8
70	+ 0.06	— 17.7

Medel-Temperatur.

Köpenhamn . .	Lat.	55.4	+ 7.92.
Berlin	„	52.55	+ 8.15.
Prag	„	50.5	+ 9.62.
Wien	„	48.12	+ 10.83.
Paris	„	48.50	+ 11.34.
Marseille . . .	„	43.17	+ 15.60.
Neapel	„	40 50	+ 18.95.
Vera Cruz . . .	„	19.12	+ 27.00.

En jemförelse emellan den månadtliga medeltemperaturen på Nya Zeland i Södra Hemisfèren och Paris i den Norra, utdragen ur Dumont d'Urvilles resa kring jorden 1826—1829, är icke utan sitt värde för hvar och en som forskar i dessa ämnen, och torde således i en not förtjena att intagas.

	Nya Zeland Lat. S. 35°.30'	Paris Lat. N. 48°.50
Januari	+ 19° ...	+ 5.°
Februari	+ 21 ...	+ 6.5
Mars	+ 20 ...	+ 8.5
April	+ 18 ...	+ 16.
Maj	+ 13 ...	+ 18.
Junii	+ 12 ...	+ 21.
Julii	+ 12 ...	+ 25.
Augusti	+ 14 ...	+ 23.
Septemb.	+ 14 ...	+ 21.
October	+ 17 ...	+ 15.
November	+ 17 ...	+ 9.
December	+ 18 ...	+ 8.
Med.temp.	+ 14.7 ...	+ 16.7

Dessa thermometer-observationer äro dock icke såsom de böra vara, tagne trenne gånger om dagen, neml. om morgonen från 6 till 8; middagen 1 till 2, och aftonen från 7 till 9, utan blott

lägger sig Hafvet icke om vintern, hvilket visserligen i någon mon torde härflyta från hafvets sälta samt de oroliga vågorna, men också från hafsvindarnes inflytande som merendels medföra dimma och fukt. Huru mycket ett högre läge öfver hafvet inverkar på temperaturen synes bäst deraf, att vid Enontekis, som ligger 2½ grad sydligare men 1467 fot högre än Nordkap, är medeltemperaturen 2 grader lägre än vid sistnämnde ställe. För öfrigt är icke vintern den årstid, som för Svenskarne faller besvärlig. Deremot hörer den mörka, regniga och djupa hösten, samt den gallblåst som nu mera än fordom vankas om vårarne till vårt klimats olägenheter. En frisk vinter, likasom fordom vår obeskrifligt sköna sommar, har för oss ett stort behag. Vintern i Sverige medför en alldeles egen liflighet, hvarom Söderlänningen svårligen kan göra sig något begrepp. De bryggor naturen då lägger öfver sjöar och strömmar öppna kommunikationer emellan äfven aflägsna Landsorter: alla hvimla af folk, i synnerhet bergslagerne, för hvilka en god vinter är af yttersta vigt. Den härdar dessutom och stärker kroppen och sinnets krafter, hvarom vår landtmans friska hy, raskhet och glädtighet bära ett ojäfaktigt vittne. Vår strängare köld, somliga vintrar, är mindre besvärande derföre att den

vid middagstiden, hvilket betydligt höjer medeltemperaturen. Huru stor denna skillnad är inhemtas bäst af nedanstående observationer på temperaturen i Jemtland.

	Morgon.	Middag.	Qväll.
Januari . .	− 13.49	− 11.66	− 12.77
Februari .	− 12.33	− 4.97	− 10.53
Mars . . .	− 6.78	+ 0.33	− 4.02
April . . .	− 2.61	+ 4.43	− 0.10
Maj	+ 3.93	+ 10.48	+ 4.56
Junii . . .	+ 9.68	+ 17.58	+ 10.74
Julii . . .	+ 12.21	+ 18.04	+ 12.93
Augusti . .	+ 10.12	+ 17.48	+ 12.32
September	+ 5.05	+ 10.36	+ 6.65
October . .	+ 3.04	+ 5.82	+ 3.48
November .	− 2.54	− 0.12	− 2.20
December .	− 6.70	− 5.43	− 6.29
Medeltemp.	+ 0.02	+ 5.18	+ 1.28
Med. för Morg. Mid. Aft. = + 2.16			

är ren och torr, än de sydligare ländernas mindre skarpa, men fuktiga; våra boningshus och eldstäder äro vida bättre inrättade, så att då vi inträda i våra rum, vinterns besvärligheter alltid stannar utanföre, som icke är fallet i de nyssnämnde länderna.

Man har tyckt sig finna att för de sydligare trakter af Skandinavien verka 500 fots höjd öfver hafsytan lika stor förändring eller aftagande i klimat och vegetation som 20 à 25 mils horizontaldistance mot Norden; 1000 fots höjd = 40 à 50 mil; och 2000 fots höjd omkring 90 mil. Denna förändring blir likväl mindre och mindre ju mera norr ut. Man har äfven sökt beräkna detta noggrannare, och antagit (d'Aubuisson, Humboldt, Ehrenheim) att för hvarje 575 fots élévation faller temperaturen en grad, och för hvarje latituds grad norr-ut $\frac{1}{2}$ grad på thermometern. Den å nästa sida förekommande tabellariska uppgift, utdragen från Ehrenheims tal om klimaternes rörlighet, upplyser tydligast medium af köldens och värmens förhållande i hvarje månad å olika latituder af Sverige. I samma mon som åkerbruket och trädgårdsskötseln förkofra sig, skall man säkert fästa mera uppmärksamhet än man hittills gjort på hvarje ställes temperatur, och då kan ifrågavarande tabellariska uppgift öfver värmens och köldens månadtliga förhållande å de olika trakterna af Riket, bli af verkligt värde *).

*) Författaren har varit angelägen att genom enskild brefvexling förskaffa sig thermometer-observationer från flere delar af riket. De för Carlstad äro benäget meddelade af Lektor Söderberg; de från Falun af Bergmästare Wallman, och från Jemtland af Comministrarne Veit Joh. Söderberg och E. Nordenberg.

Bruksinspektoren Björkman har tillsändt mig af honom iakttagne thermom. observat. för Tolffors bruk nära intill Gefle, Wikmanshyttan i Dalarne, och Hedvigsfors i Norra Helsingland, men som dessa observationer blott varit gjorde tvenne gånger om dagen, neml. morgon och middag, har jag icke velat införa dem här emedan de skulle angifvit en för hög medeltemperatur jemförd med alla öfriga ställen der observationer varit gjorde trenne gånger om dagen. Skillnaden i temperaturen är stundom förvillande stor när jemförelse göres blott emellan några få år, så att till erhållande af en orts sanna medeltemperatur böra observationerna vara oafbrutet fortsatte i 20 à 30 års tid.

Månader.	Jan.	Feb.	Mars	Apr.	Maj	Jun.	Jul.	Aug.	Sept.	Oct.	Nov.	Dec.	Medium för alla åren
Lund. 55° 42′, omkring 60 fot öfver Hafvet, 1765—1818.	− 1.94	− 1.61	+ 0.20	+ 5.15	+ 10.94	+ 15.73	+ 17.36	+ 17.02	+ 13.45	+ 8.34	+ 3.28	− 0.55	+ 7.25
Götcborg. 57° 42′, vid Hafvet. Från 1787 till 1832.	− 1.12	− 1.05	+ 1.25	+ 6.58	+ 11.68	+ 16.13	+ 17.32	+ 16.82	+ 13.23	+ 9.26	+ 3.69	+ 1.34	+ 7.97
Wexiö. 56° 53′, 500 fot öfver Hafvet. 1786—1821.	− 2.30	− 2.12	− 0.74	+ 4.89	+ 11.74	+ 16.78	+ 18.91	+ 17.29	+ 12.39	+ 6.94	+ 1.90	− 1.86	+ 6.95
Stockholm. 59° 20′, 128 fot öfver Hafvet. 1808—1822.	− 4.27	− 3.41	− 1.34	+ 2.65	+ 9.04	+ 13.90	+ 17.48	+ 16.00	+ 12.03	+ 6.77	+ 1.88	− 2.69	+ 5.66
Hernösand. 62° 38′, vid Hafvet. 1787—1816.	− 8.72	− 8.30	− 4.54	− 0.54	+ 5.77	+ 11.84	+ 14.80	+ 13.47	+ 8.60	− 4.02	− 1.95	− 7.39	+ 2.34
Umeå. 63° 50′, vid Hafvet. 1796—1804.	− 11.35	− 9.45	− 5.45	+ 1.10	+ 6.27	+ 12.50	+ 16.24	+ 13.73	+ 8.71	+ 3.47	− 2.73	− 10.20	+ 1.90
Enontekis. 68° 30′, 1467 fot öfver Hafvet. Från 1802 till 1806.	− 17.77	− 16.72	− 11.33	− 3.25	+ 2.89	+ 9.45	+ 14.50	+ 13.74	+ 5.59	− 2.53	− 11.25	− 16.42	− 2.76
Östersund. 63° 24′, 1050 fot öfver Hafvet. År 1823 och 1828.	− 12.64	− 9.28	− 3.49	+ 0.56	+ 6.32	+ 12.49	+ 14.39	+ 13.31	+ 7.35	+ 4.11	− 1.62	− 6.14	+ 2.16
Falun. 60° 39′, 400 fot öfver Hafvet. Från 1830—1834.	− 7.69	− 3.61	− 1.83	+ 4.06	+ 9.72	+ 14.47	+ 16.28	+ 14.72	+ 9.96	+ 7.24	− 0.50	− 3.17	+ 6.37
Carlstad. 59° 23′, 180 fot öfver Hafvet. Från 1815—1824.	− 3.56	− 1.99	− 0.41	+ 4.24	+ 10.17	+ 15.19	+ 17.46	+ 16.00	+ 12.32	+ 6.61	+ 1.85	− 2.61	+ 6.27

Att medeltemperaturen är högre i Falun än i Stockholm torde härröra deraf, att de fyra år för hvilka observationerna äro gjorda haft ovanligt blida vintrar.

Högsta värme inföll i Stockholm den 3 Julii 1811 = 36°, och högsta köld den 20 Januarii 1814 = 32°. De Sydvestliga och Vestliga vindarne råda mycket öfver de Norra och Ostliga, så att när det efter medium från år 1800 belöper sig 74 dagar om året för S.V. vinds blåsande, har det blott varit 33 à 34 dagar som Nordlig vind rådt, dock har östanvinden sedan 1812 märkeligen förökat sig. Den 3 Nov. 1801 och den 18 Nov. 1824 rasade orkanlika stormar. Medium af Mälarens islossning, sedan år 1712, infaller på den 24 April. Medium af svalans ankomst till det medlersta Sverige infaller sedan 1802 på den 16 Maj. Dessa senare åren hafva löfträden omkring Stockholm icke varit utsprucka förrän den 20 Maj, och aflöfvades den 18 October. I Götheborg voro vintrarne 1831 och 32 så blida, att begge årens medeltemperatur steg till + 9.033, eller högre än Berlins vanliga medeltemperatur.

Enligt observationer på vindarne mellan 1787 och 1791 blåste på vestra kusten af Sverige 56 dagar N.V., 15 dagar N., 65 N.O., 14 O., 38 S.O., 18 S., 77 S.V., 45 V. och 36 dagar lugnt. Äfven i Umeå lemna observationerne mellan 1809 och 1823 det resultat, att medeltemperaturen borde vara + 2.26, och således medium från 1796 till 1823 = + 2.08 i stället för 1.90 som tabellen innehåller. Vid Wardöehuus går Solen icke under horizonten ifrån den 21 Maj till den 21 Julii, samt höjer sig icke deröfver ifrån medio af November till slutet af Januarii. Vid ÖfverTorneå på berget Ava Saxa kan man se solen hela midsommarnatten. Vid Torneå är längsta dag $21\frac{1}{2}$ timme, kortaste $2\frac{1}{2}$. I Stockholm är längsta dagen $18\frac{1}{2}$ timme, samt den kortaste 5 timmar och 54 minuter. I Lund är längsta dagen 17 timmar 28 minuter samt den kortaste 6 timmar 56 minuter.

Nederbörden utgör årligen, enligt medium af 36 år, $17\frac{1}{2}$ decimaltum *). Den är vanligtvis alltid störst i Augusti månad och minst i Mars.

*) I England räknas den årliga nederbörden = 36 Eng. tum (troligen något för hög), i Paris = $19\frac{1}{2}$. Humboldt har generaliserat detta och uppgifvit att under eqvatorn eller 0° utgör den årliga nederbörden 86 tum, vid 19° latit. = 80, vid 45° = 29 och vid 60° 17 tum.

Ett lands vextlighet anses bero hufvudsakligen af dess latitud i förening med dess mer eller mindre upphöjda läge, jordmon, samt omgifning af större vatten. Att flere andra omständigheter inverka derpå är obestridligt ehuru att de undfallit vår uppmärksamhet. Skandinavien är i allmänna skrifter omnämdt såsom ägande det mildaste klimat och den största vextlighet af alla land under en lika hög latitud *), men att denna vextlighet i afseende på produktionen af ett tillräckeligt uppehälle för landets invånare står på en temligen låg ståndpunkt, förmodar jag icke skall jäfvas af nedan anförde förhållanden, ehuru fördelaktiga begrepp om landets allmänna beskaffenhet man än skulle hysa.

Vid Nordkap eller 71° kan man blott i trädgårdar uppdraga potatis, brunkål och krusbär. Vid Alten, 70° odlas litet korn; der vexer äfven blåbär och hjortron. Vid Enontekis 68° 30′ sås korn och rofvor; der har 30 år varit 9 gifvande skördar, således nära hvart tredje. Råg upphör att löna odlingsmödan ofvanför 66°. Hampa upphör att vexa vid samma latitud. Hafra mognar sällan nordligare än 64°. Frugtträdgårdar upphöra emellan 64 och 65°. Lin lyckas i Ångermanland, men förfryser i Westerbotten. Kålen knyter icke alla år hufvud ofvanför 64°. Humle vexer intill 62°. Hvete upphör att med fördel odlas innan man uppnådt 62°. Tobak lyckas sällan norr om Gefle. Eken slutar att vexa vild vid Gefle, men planterad går den ännu till vid Sundsvall. Vid Trondhjem träffas den likväl ännu. Intill 63° vexer körsbär, klibbal och Lönn. Intill 62° vexer ask och pil. Intill 61° alm och lind. Bokskog vexer icke vild i Sverige ofvanför 57°, dock träffas enskildta trän deraf på ett eller annat ställe i Westergötland, men i Norrige finnes den ännu 2:ne grader nordligare, i Grefskapet Laurvig. I Skåne kommer Mulbärsträd, äkta Kastanien och Valnötsträdet, såsom förr är nämndt, ännu fort. Vindrufvan mognar i drifbänkar intill 60°.

---

*) I Asien upphör allt åkerbruk ofvan om Tobolsk under 60°; i Obdorsk, vid 63° latitud, blifver trädgårdsrofvan ej öfver 4 lod; och i Canada i Amerika kan under 51 graders latitud omkring Fort Nelson ingen ting sås.

Granen upphör att vexa 3200 fot nedom gränsen för den eviga snön. Sik och Harr saknas i vattnen, belägne vid denna höjd. Blåbären komma ej väl fort. Högre går ej björnen. Kärren antaga ett högst ödsligt utseende. Kornet har upphört att mogna; men små gårdar, hvilkas innevånare lefva af fiske och boskapsskötsel, finnas ända till 2600 fot nära snögränsen. Tallen upphör 2800 fot, och Björken 2000 fot nedom den eviga snön. Rödingen (Salmo alpinus) är den sista fisk som trifves i så högt belägna insjöar. Ännu 400 fot högre upp gå buskar, svartagtigt ris af dverg-björken (Betula nana): hjortron mogna, men ej högre. Filfrasen besöker ännu dessa höga trakter. Derefter upphöra äfven alla Buskar: backarna betäckas af mera bruna än gröna fjellörter: de enda bär som mogna äro kråkbär. Högre än 800 fot nedom snögränsen sätter ej gerna Lappen sina tält.

Ännu i Jemtland är klimatet så fiendtligt mot all odling, att Folket nödgas släpa ihop på norra sidan af deras små åkertegar stora risknippor, för att om vinden om sommaraftnarne i Augusti månad går på nordlig eller nordvest med klar himmel, då kunna tända dem mot natten för att dymedelst skydda säden mot frost. Klimatet är i Jemtland stundom lika strängt som i Torneå, ehuru att Jemtland är beläget 3 grader sydligare, men det ligger 1000 fot öfver hafvet samt nära intill fjellen, hvilket är mer än tillräckligt att frambringa en sådan verkan. När gränsekommissionen 1759 kom till Medstugusjön kunde isen ännu midsommarsdagen köras med lass. Emellan 1745 och 1746 var det så kallt i Jemtland att små-insjöarne icke gingo upp någon gång. Det händer icke sällan än i dag att sommarvärmen icke förslår till sädens mognande, utan folket nödgas afberga henne grön för att icke låta henne begrafvas under snön. Sådane år kallas grön-år.

Enligt mångåriga observationer är det funnit att skörden öfver hela Riket tagit, vanligtvis förhåller sig på det sätt, att af 7 år ha 3 varit goda, 3 medelmåttiga och ett missvextår. Den på nästa sida förekommande tabell öfver medelafkastningen sedan utsädet är afdraget är hemtad från

Länens namn.	Medel-afkastning sedan utsädet är afdraget.						
	Hvete.	Råg.	Korn.	Hafra.	Blandsäd.	Årter.	Potates.
	kor-net.	kor-net.	kor-net.	kor-net.	kor-net.	kor-net.	kor-net.
Malmö eller Malmöhus Län	$8\frac{7}{6}$	$6\frac{3}{4}$	$5\frac{1}{4}$	4	$5\frac{1}{6}$	$5\frac{1}{4}$	$7\frac{5}{8}$
Christianstads	7	5	$4\frac{5}{8}$	5	$5\frac{2}{3}$	$5\frac{1}{2}$	9
Halmstads eller Hallands	$4\frac{1}{8}$	$3\frac{1}{4}$	$3\frac{7}{8}$	$3\frac{3}{4}$	3	$3\frac{5}{8}$	$7\frac{3}{4}$
Carlskrona eller Blekinge	$6\frac{3}{4}$	$5\frac{1}{2}$	$4\frac{1}{8}$	5	$3\frac{7}{8}$	$3\frac{7}{8}$	$8\frac{3}{4}$
Wexiö eller Kronobergs .	$3\frac{1}{6}$	$3\frac{1}{8}$	$3\frac{1}{3}$	$3\frac{3}{8}$	3	$4\frac{1}{4}$	$6\frac{1}{2}$
Jönköpings	4	$4\frac{5}{8}$	$3\frac{1}{8}$	3	$2\frac{5}{6}$	$4\frac{1}{8}$	6
Calmar Län med Öland .	$6\frac{1}{3}$	$6\frac{1}{3}$	4	$4\frac{3}{8}$	$4\frac{3}{8}$	$3\frac{3}{4}$	$5\frac{3}{4}$
Linköpings eller Östergötl.	$5\frac{2}{3}$	$5\frac{3}{8}$	6	$4\frac{5}{8}$	$4\frac{5}{6}$	$4\frac{5}{8}$	$7\frac{2}{3}$
Mariestads ell. Skaraborgs	$4\frac{5}{6}$	$4\frac{5}{6}$	$3\frac{7}{8}$	$2\frac{7}{8}$	$3\frac{3}{8}$	4	$5\frac{2}{3}$
Wenersborgs eller Elfsb.	5	$5\frac{5}{8}$	$3\frac{1}{4}$	$2\frac{7}{8}$	$2\frac{5}{6}$	$3\frac{1}{2}$	$6\frac{1}{4}$
Göteborgs och Bohus . .	$7\frac{1}{4}$	$7\frac{5}{6}$	$4\frac{1}{2}$	$3\frac{7}{8}$	4	4	9
Wisby Län eller Gottlands	$4\frac{7}{8}$	$4\frac{1}{2}$	$3\frac{7}{8}$	$4\frac{3}{8}$	$4\frac{1}{2}$	$4\frac{5}{8}$	$5\frac{5}{8}$
Stockholms	$6\frac{7}{8}$	$5\frac{1}{2}$	$5\frac{1}{2}$	$5\frac{1}{8}$	$5\frac{5}{6}$	5	$6\frac{7}{8}$
Upsala	$6\frac{1}{2}$	$5\frac{1}{3}$	$5\frac{5}{6}$	$5\frac{1}{2}$	$5\frac{3}{4}$	$5\frac{1}{8}$	$6\frac{1}{2}$
Westerås eller Westmanl.	$5\frac{1}{3}$	$5\frac{3}{8}$	$4\frac{3}{4}$	$4\frac{3}{4}$	$5\frac{1}{8}$	$4\frac{1}{2}$	$5\frac{1}{6}$
Södermanlands ell. Nyköp.	9	$6\frac{2}{3}$	$5\frac{1}{2}$	$4\frac{7}{8}$	$5\frac{1}{2}$	$4\frac{7}{8}$	7
Örebro eller Nerike . . .	6	$5\frac{5}{8}$	$4\frac{5}{8}$	$3\frac{3}{8}$	$4\frac{3}{8}$	4	$5\frac{7}{8}$
Carlstads eller Wermlands	$5\frac{1}{6}$	$6\frac{1}{8}$	$5\frac{1}{3}$	$3\frac{1}{8}$	$3\frac{1}{4}$	$6\frac{1}{8}$	$6\frac{2}{3}$
St. Kopparbergs eller Falu	6	6	6	5	5	5	5
Gefle eller Gefleborgs . .	$4\frac{3}{4}$	$6\frac{1}{2}$	$5\frac{1}{3}$	$4\frac{1}{3}$	$4\frac{1}{2}$	4	6
Wester-Norrlands	$5\frac{3}{4}$	$7\frac{1}{2}$	$5\frac{1}{4}$	$3\frac{3}{4}$	$4\frac{1}{2}$	$6\frac{5}{6}$	$7\frac{1}{4}$
Östersunds eller Jemtlands	—	6	$4\frac{1}{8}$	$4\frac{1}{2}$	5	$4\frac{2}{3}$	7
Umeå eller Westerbottens	$5\frac{1}{8}$	$8\frac{1}{3}$	$3\frac{5}{6}$	3	$4\frac{3}{8}$	—	$6\frac{1}{2}$
Piteå eller Norrbottens .	—	$11\frac{2}{3}$	$4\frac{5}{8}$	6	$7\frac{1}{8}$	—	9
Medium för alla Länen .	$6\frac{2}{3}$	$5\frac{3}{8}$	$4\frac{5}{8}$	$3\frac{3}{8}$	4	$4\frac{3}{4}$	$6\frac{7}{8}$
Medium för alla Städerna	$6\frac{3}{4}$	$6\frac{1}{3}$	$6\frac{1}{6}$	$4\frac{1}{3}$	5	$5\frac{1}{6}$	$8\frac{1}{2}$
Medium för hela Riket .	$6\frac{2}{3}$	$5\frac{7}{8}$	$4\frac{2}{3}$	$3\frac{3}{8}$	4	$4\frac{3}{4}$	7

Landshöfdingarnes femårsberättelser för åren 1828 och 1832, eller för en tiderymd af 10 år, hvaraf medium är taget. Man kan vara temligen viss om att ifrågavarande medium icke är för högt beräknadt; ty allmogen fruktar i allmänhet att lemna sanna och fullständiga upplysningar om sin ladugård eller sin jords afkastning, i den förmodan, att alla sådane efterfrågningar blott ha till föremål en högre beskattning. Föröfrigt har man i afseende på klimat och vextlighet tyckt sig finna detsamma hos oss som i Frankrike och Tyskland, nemligen att ömtåligare trädgårdsvexter få allt svårare och svårare att komma fort och att gräsvallen får en större benägenhet för mosslöpning. Äfven i Norrige har samma fenomen som på Alperna blifvit iakttagit, nemligen att Glacièrerna så väl vid Justedals-bræn eller Sneebræn som på Folgefonden skjutit längre ned i dalarne än förut, ända till 1000 fot nära vattenytan. Intensiteten af så väl köld som värme synes ha ökat sig utan att klimatet deraf blifvit bättre. Tvärtom har det märkeligen försämrats i det fall att våren inkräktat mer af sommarens område än hösten af vinterns, och att årstiderna i allmänhet blifvit ostadigare. Huruvida denna försämring i klimatet står i någon förbindelse med den 1815 till 1818 lossnade polar-isen *), jordbäfningar, eller de i senare åren talrikare vordne norrskenen; om den är periodisk, m. m. är för oss ännu okändt.

Af hvad här ofvan är anfördt rörande klimatet synes följa, att den Nordiska Halföns Bebyggare nödgas iakttaga en arbetsamhet och ansträngning för att under den korta tid af året jorden är åtkomlig hinna bereda sig och sina hjordar uppehälle för den långa vintern, som vida öfverstiger hvad de fleste andra länders innevånare behöfva använda.

Det är redan sagdt (se pag. 54), att Skandinaviska Halfön är det blidaste och mest beboeliga land på jorden, under en så nordlig bredd. Häruti synas äfven dess vextalster deltaga. Till stor del måste detta tillskrifvas inflytel-

*) Kapten Scoresby har beseglat de haf som blefvo fria från is derigenom att polarisen dref ned i mildare klimater hvarest den smälte, och han uppskattar den yta som sålunda befriades till icke mindre än 4500 geografiska qvadrat mil.

sen af ett insularklimat, utom andra geologiska förhållanden. Derföre, likasom en förf. yttrar sig om mångfalden i beskaffenhet af Sveriges landskaper, att detta land, med sina fjell, bergsträckor, skogar, slättland, stora sjöar och öar, «kan betraktas som ett litet Europa för sig: en afspegling, en nordlig hägring af de skiljagtiga länder, som utgöra hela verldsdelen» *); så skulle man äfven kunna tillägga, att rikedomen af våra vilda vexter och deras återfinnande på Tysklands och norra Frankrikes fält, Schweitz's och Tyrolens bergshöjder, lätt nog förklaras häraf. Sannolikt innesluter icke något land, hvars gränsor stanna inom Europa, så många vext-arter som Sverige, då både Phandrogamer och Cryptogamer sammanräknas. Vanligen upptages af de förra 1165 och af de sednare 1166, tillsammans 2331 arter (speciér), inom 465 slägten (genera) **). Andra författare ännu flere. Bland dessa arter utgöra visserligen de egentliga gräsen en stor och nyttig klass; mossor och lafvar en ännu större. Men få länder kunna skänka anblicken af en sådan mångfald i färgskiftning, och äfven stora blomformer, som våra naturliga ängar vid midsommarstiden. Bland dessa finnas flere praktblommor, och detta icke blott i det sydligare Sverige. Knappast finnes någon europeisk trägård, som icke inom sig hyser våra Aconiter från Lappland och Dalarna, Polemonium från Kengis och Tamarix från Ångermanlands-elfven ***).

Beträffande Svenska vexternas utbredning, skulle man kunna antaga vissa regioner, och få temligen bestämda gränsor, inom hvilka deras fortkomst stannar. Men sådant skulle leda till ett vidlyftigt uppräknande af botaniska föremål, vida flere än som ännu hunnit få Svenska benämningar.

---

*) *af Pontin.* Anteckningar öfver Natur, Konst och Vetenskap, på en Resa i Tyskland, 1830.

**) *Wahlenberg.* Flora Suecica. 1826.

***) Åtskilliga Svenska fjellvexter hafva å sednare tider blifvit mod-plantor i de stora Engelska Drifverierna, såsom Menziesia coerulea, Rhododendron lapponicum, och Saxifraga oppositifolia. Af den sednare funnos, 1834, i ett Drifveri, planterade uti icke mindre än 600 krukor. Sv. Trägårds-föreningens Årsskrift, 1835, ss. 75 och 79.

Åtskilliga landskap förete likväl på detta sätt hvar sin, med egna alster, utrustade Flora. Begynna vi norrifrån, så kan antagas *), att Alperna vid snögränsen frambringa blott 95 vext-arter, Björkregionen 125, Lapplands skogbygd 269, Norrland 510, Wermland 590, Upland 738, Södermanland, Strengnäs-orten, 529, Östergötland mellan 7 och 800, Westergötland 645, Småland 400, Gottland 711, Blekinge 728, Halland 796, och Skåne 915 arter. Jemföra vi nu folkmängden med vext-alstringen inom samma ort: t. ex. Skåne som har 4556 personer på qvadratmilen, och 915 vexter, Gottland 1621 p. och 711 v., Upland 1812 p. och 738 v., Norrland 405 p. och 510 v., och Lappland knapt 74 personer och blott 95 vext-arter; så vill det synas som om folkmängden och den vilda vext-produktionen stode i ett temligen analogt förhållande. Dock lärer landets uppodling och isynnerhet de artificiella ängarna, som betydligt inkräkta på de vilda vexternas område, snart rubba vilkoren för dylika jemförelser.

För att förstå ett folk är det nödvändigt att betrakta den natur hvari det lefver. Det är så mycket nödvändigare, ju mer denna natur äger någonting utmärkt, outplånligt af menniskohand, och derigenom yttrar en så mycket mäktigare inflytelse, med hvilken menniskan har att kämpa eller hvilken hon måste underkasta sig. I de mildare luftstrecken äger naturen inom sig den största mångfaldighet, och går genom sin bildsamhet menniskans konst och flit villigt till mötes. I Polar- och Equatorial-länder återtar den deremot sitt välde och herskar med en sträng, ofta förskräckelig spira, under hvilken menniskan måste böja sig; hvarjemte allt här tillika får en mäktigare enformighet. Den heta sandöknen är ej mera beboelig än den eviga snön; och om äfven en lågande sol framkallar ett öfvermått af det fysiska lifvet, så är detta i de varmaste länder ej sällan lika hinderligt för menskliga odlingens framsteg, som naturens förskräckeliga fattigdom och vildhet i de kallaste. Den Skandinaviska Halfön är redan till en del ett polar-land; churu

---

*) *Wahlenberg.* Fl. Su. Conspectus vegetationis p. LXI et sequ.

tillika det blidaste och mest beboeliga på jorden under en så nordlig bredd. Om härutinnan naturen varit bevågen, så påminner hon oss likväl, att vi äro grannar till de nejder, der hon ensam herskar, och föraktar all mensklig konst och allt främmande herravälde *).

Svenska Folkets ursprung och framfarna öden.

Innan de speciellare uppgifter angående Landets administrativa indelning, Nationens nativitet och mortalitet, fördelning i stånd, lefnadsyrken, bergning och förmögenhet, statsbidrag, m. m. närmare skärskådas i de tabeller, som häreftcråt förekomma; och med blicken fästad på de allmänna reflexioner rörande landets fysiska och geologiska beskaffenhet, klimat och vextlighet, m. m. som förut äro anförde, torde det icke vara ur vägen att med några få ord antyda de hufvudsakligaste epokerna för utbildningen af det tillstånd i hvilket Samhället sig nu befinner: och denna antydning kan icke vinnas annorlunda än genom en kort öfversigt af Svenska Folkets Historia: ty, *det som är har sin upprinnelse i forntiden och det som komma skall har sitt frö i nu-tiden.*

Om således natur och Historia äro källorna för att lära förstå ett Folk, så är den förras inflytande märkligare på folket i allmänhet, den senares på de högre klasserna, som, satta i beröring med en större verld, af den erhålla en mångfaldigare bildning. Det är arbetaren, i sin svett sträfvande att afvinna Naturen fyllnaden af lifvets första, enklaste behof, som också mest får erfara, att hon i Norden, ehuru belönande omtankan och fliten, likväl aflagt alla dragen af en klemande mor, som ger mycket och fordrar litet.

Senare tiders Historici (hos oss Botin, Strinnholm och Geijer) hafva börjat att egna en större uppmärksamhet än som fordom skedde åt Folkens öden d. v. s. deras mer eller

*) Se vidare härom Prof. Geijers ypperliga Inledning till Svea Rikes Häfder.

mindre långsamma framskridande i bildning och välstånd. Detta är så mycket rättvisare, som det egentligen är folkets svett och mödor, skatter eller blod som tages i anspråk när Samhället under sin utveckling nödgas göra några ansträngningar. Om en Historia skall vara nyttig för den Nation hvars öden hon upptecknar, så bör hon troget afmåla denna Nations både moraliska ståndpunkt och politiska ställning, samt derjemte utpeka de misstag framfarna generationer begått. Något sådant får man dock icke vänta i de här efteråt förekommande alltför korta, allmänna reflexioner.

Svenska Folket härleder sitt ursprung från en Folkstam beboende Svarta Hafvets stränder vid mynningen af Don, som för omkring 1800 år tillbaka, under Odens anförande, gjorde en utvandring och bosatte sig i vår Nord *).

*) Om Sverige för längre tid tillbaka och dess inbyggares bildning vittna bland annat deras Runor och runristade Minnesmärken. I äldre Runor, ett eget slags bildlig eller Hieroglyphisk skrift, förekomma enklare anteckningar på många ställen i landet, men större tankebilds-taflor eller fullständigare uppsatser af denna art hufvudsakligast på klippor vid sjökusterna. Dylika fornskrifter äro anmärkte uppe i Norrland, i Östergötland, i Blekinge och serdeles i BohusLän, utan att man ännu kunnat med fullkomlig säkerhet reda innehållet i dessa qvarlefvor af en urminnes-bildning af helt annan beskaffenhet än den närvarande.
Såsom Bokstäfver utgjorde de nu bekanta Runorna Svenska skrifttecken under de första 300 åren efter Christendomens bekantskap här i landet (ungefär mellan åren 830 och 1180), inan Munkstilen ännu vunnit insteg. Deras bruk visar sig då serdeles i inskrifter efter med döden afgångne personer, ristade för att, i brist af kyrkor och kyrkogårdar, förskaffa de aflidne af efterlefvande de förböner, hvilka då ansågos så väsendtliga till själahugnad och hvilka ofta i inskriften vid slutet med orden: Gud (och Guds moder) hjelpe hans själ, ande, honom bättre än han gjort sig förtjent af, till ljus och paradis, o. a. d. läsaren förestafvas. De omförmäla sin tids personer, och då uppodlade och bebyggda ställen, då af Svenskar företagna färder åt Gardarike, till Grekland, till Lombardiet och till England, samt lemna oss således skrifteliga upplysningar redan från en tid, då ännu inga Sagotäljare eller Chrönike- och Historieförfattare inom hela Norden begynt göra några anteckningar. Dessa minnesmärken förekomma hufvudsakligen såsom vanliga i Svearike på Mälarekusterna och serdeles i Upland, som således vitsordar sig såsom deras egentliga hemland: de blifva ock glesare i den mån de ifrån denna deras hufvudort äro aflägsne. De gå i Norr med

några få upp till Storsjön i Jemtland och Ångermanland, samt i söder den östra halfön utföre och sluta likaledes med några få i Holstein och England, jemte det å vestra kusten en och annan i Norge förekommer. I Sverige följa de i allmänhet de förnämsta vattudragen något inåt landet, serdeles på slätbygden, men upphöra alldeles i bergs- och skogstrakter. På sina ställen tala de således om en härstädes för deras tid i lika riktning gående befolkning och odling samt derifrån utgående färder. Dessa gamla minnesmärkens vanlighet i Sverige i jemnförelse mot hela den öfriga verlden sätter det utom all fråga att denna litteratur i detta dess bruk är hufvudsakligen Svensk. Detta allt synes tydligare af följande:

Öfversigt af jordfasta Runmonumenternas antal på olika orter.

	Äldre.	Obestämde.	Yngre.	Hällristn. Främ. Run.	Sammanräknade.
Svea Rike (1139)					
Upland	797	14	9	2	822
Södermanland .	202	3	3	2	209
Westml. m. m.	50	2	9	—	61
Norrland	44	—	3	×	47
Göta land (434)					
Östergötland . .	112	5	14	×	131
Westergötland	90	14	40	—	144
Småland	90	4	22	—	116
Öland	34	7	1	1	43
Gottland (161)	—	20	141	—	161
f. d. Danm. (71)					
Bleking	1	3	3	6×	13
Skåne	37	1	8	×	46
Hall, Bohuslän	—	6	5	1×	12
Norrige (90)	18	27	42	3	90
Danmark (112)					
Öarne	27	5	11	—	43
Jutland	56	2	11	—	69
Island, Grönland	—	21	10	—	31
England, m. fl. .	—	1	8	—	9
Summa	1558	135	340	14	2047

Det torde härvid förtjena nämnas att äfven sedan munkar för sig och sin skrift här i landet vunnit burskap, den gamla inhemska likväl icke så snart upphörde. Runorna, hvilka ännu kring medlet af 1000-talet (åren 1042—1074) begagnades på en mängd Danska Konungarne Magnus den Godes och Sven Estridssons i Skåne slagne mynt, samt åtskilliga andra anteckningar äfven af tidens lärde, fortforo länge serdeles i Göta land såsom allmänhetens skrifttecken, medelst hvilka t. e. på Gottland ett fattadt beslut säkrast kunde allmänneligen kungöras och tecknades dermed inskrifter å vanliga grafstenar på sistnämnde ort ännu i början af 1500-talet, utom det att allmogen öfver hela Sverige vanligen beräknade tiden på den i vissa orter ännu ej alldeles bortglömda Runstafven ända intilldess de tryckta Almanackorna i sednare tider hunnit intaga dess ställe.

Öfver fosterjordens äldre odling och befolkning afgifva dessutom många andra från en aflägsen forntid ännu bibehållna lem-

sederna, utmärka sig föga från de öfriga Europeiska nationernas, om icke deruti, att Svenskarne i förening med Norr-

ningar ojäfaktiga vitsord. — I hvarje landsort qvarstå ännu från hedenhös ofta stora flockar af högar, vanligast af jord, stundom af sten, allmänneligen kallade ätthögar, ättkullar d. ä. ättfädrens grifter. Såsom uppkomna genom fleres förenade krafter till en gärd för en bortgången aktad mans åminnelse erinra de på det tillförlitligaste om ortens verksamma odalmän och betydande friborne innehafvare, hvilkas aska vanligen derinom förvaras. Den resta stenen, bautastenen, en minnesvård af någon på tiden utmärkt handling och ett offentligt hederstecken åt dess upphofsman, vitsordar på otaliga ställen att det icke saknats driftiga och utmärkte män, hvilkas ära och minne deras samtid ansett förtjena öfvergå till senaste efterverld, eller efter deras uttryck, fortvara så länge stenen varar och menniskoslägtet lefver.

Svenska jordens redan i dessa aflägsna tidehvarf samtidigt talrikare folkmängd anvisa de många der förekommande till sammanträden för allmänna och enskildta angelägenheters afgörande skipade tingsställen eller så kallade Domaresäten, Domarestenar, Domringar af från 5 till 48 à 96 stenar i kretsen, vanligast 12 à 13 för Domare och nämnd; så ock ofta i grannskapet utefter marken lagda jemna stenlager i rundform (Lodakretsar), i trekantig ofta med serskildt rest sten (Harg, Horgar) eller i fyrkantig (Hof, tempel), hvaraf hemmanen derintill bära namn af Harg, Horja (Horga), Hof, Hofva; äfvensom af helgedomarne Wi, Wæ, Wiby, m. m. samt någon på mindre stenar hvilande större häll (forntidens offeraltare), m. m. utgörande delar af de gamles helgedomar (vi, ve) eller ställen till gudstjenstliga förrättningar, äfvenledes omgifne af forntida grifter, helst på tingsplatsen då förehades hvad nu förekommer vid vårt tingsställe, kyrka, kyrkogård och marknadsplats. För större områden äro sådana mera bekanta såsom Upsala för Allra Svea Ting af Svea Rikes fylken, för Götaland tros ett motsvarande Ting (allra Göta) hållits i Westergöthland, och för Skåne utanför Lunds stad. För de mindre fördelningarne äro de i allmänhet mindre uppmärksammade än de det förtjena, äfven som de i skogar och marker förekommande smärre stenhopar, sammankastade för markens odling eller de så kallade odlingsrören. — Ett uppmärksamt antecknande af alla dylika qvarlefvor från forntiden skulle gifva mycken upplysning så väl om vidden, beskaffenheten och sträckningarne af den fordom odlade Svenska jorden, som anvisa dess äldsta bolbyar, samt då varande serskildta kommuner eller mindre samhällsfördelningar med deras serskildta samlingsställen — allt grunder till en öfversigt, så mycket mera kärkommen och vigtig, som den grundar sig på bestämd verklighet under en tid så fjerran att den af inga häfdeanteckningar kan upplysas. Jemte dessa vittna de ofta med stor kraft och på ett oss obekant sätt uppförda stora jättegrafvar och kumlar, som å Rikets Sydvestra och Vestra kuster äro mera vanliga om några i en fjerran ålder serdeles inrättningar, hvilka hafva förvantskap med dem, som tillhöra de i sydvestliga Europa befintliga till Druidiska culten hörande likartade stenställningar. De förtjena äfven för sin ålder sin serskildta uppmärksamhet och

män och Danskar gjorde många lyckliga Vikingafärder till Frankrike och England, och äfven till längre bort belägne länder. Det byte som på detta sätt förvärfvades, förslösades lika lätt som det var kommit, och mången vill uti Svenskarnes än i dag mindre sparsamma lefnad, eller rättare obenägenhet att samla, se en lemning af dessa på rof och plundring begifna tider. Att ett folk som lefver i ett hårdt klimat, och som skall förskaffa sig sin bergning från en väl icke otacksam, men icke heller gifmild jord, der blotta tillvarelsen redan fordrar betydlig ansträngning, nödvändigt måste vara högst ömtåligt om sin frihet, sådant ligger i öppen dag. Der man, för att värja lifvet mot nöden, dagligen måste gå till kamp med en sträf och omild natur, der låter man icke gerna förtrycka sig af en like. *Begäret att vara en man för sig*, är ett arf från våra hedniska förfäder, och fastän detta arf väl icke till fullo har bibehållit sin fordna höga syftning, så är det på långt när icke förskingradt ännu, och har icke förlorat sin betydelse i folkets sinnen. Från den tid Kristendomen mera allmänt antogs, och allt intill Kalmarunionen, eller Sveriges, Danmarks och Norriges förening 1397, stridde den sig så småningom utbildande Hierarchien med en icke mindre förtryckande Aristokrati, om hvilkendera som väldet öfver folket skulle tillhöra. I slaget vid Fotevig i Skåne år 1134 lågo fem Biskopar och 60 Prester på valplatsen *). Tjugufyra Herrar valde 1363 Hertig Albrekt af Mecklenburg till Konung öfver Sverige, utan att de ens vårdade sig fråga efter Folkets röst **).

Så

---

torde komma att gifva både uti Historien och Geografien vigtiga upplysningar rörande fordna förhållanden, af hvilka de nuvarande äro utvecklade.

Denna korta öfversigt af Sveriges urgamla minnesmärken är hemtad ur CanzliRådet Professor Liljegrens *Runlära* och *Run-Urkunder*, tryckte år 1832 och 1833. Samme förtjenstfulle fornforskare har på en större karta öfver Sverige inprickat alla hittills kände runstenar och ålderdoms-minnesmärken, och är det högst anmärkningsvärdt att se sträckningen, vidden och gången af förfädrens bosättning i landet.

*) Se Lagerbrings Historia, 2:dra del. pag. 108.

**) Se Hallströms Svenska Historia, pag. 66.

Så länge Allmogen fortfor i bruket att beständigt gå beväpnad både till Kyrka och till Tings, var han icke lätt att underkufva och förtrycka, men han öfvertalades så småningom att aflägga bruket af vapen, och härifrån härleder det sig att vestibulen i våra kyrkor än i dag kallas vapenhuset, emedan Allmogen nödgades der afväpna sig innan han fick inträde i Helgedomen. Detta Allmogens afväpnande förklarar möjligheten af hvad som inträffade under den för Svenskarne så ytterst förhatliga Kalmar-Unionen. Denna förening kunde om den varit styrd af skicklighet och rättrådighet haft oberäkneligt stora och för de 3:ne Nordiska Rikena fördelagtiga följder. Nu deremot gaf den Svenskarne till pris åt en djup förnedring under Danskt förtryck. På Faxaholms Slott i Helsingland låt Fogden spänna 2 Bönder för årdern, 6 för harfven och 8 för plogen. Befallningsmannen öfver Dalarne och Westmanland, Jösse Ericson, en Dansk, låt sedan dragarne voro utmätte för Kronoutskylder, spänna Bönder för plogen och hafvande qvinnor för hölassen! *).

Landets utarmande bedrefs systematiskt under Unions-Konungarne. Eric den XIII:s financier, Henric Königsmark, en Dansk, föranstaltade att hvarje härad och socken skulle kollektift svara för utskylderna, hvilka alla förvandlades i penningar. De rika fingo betala för de fattiga, så långt det räckte. Välmåga och befolkning aftog så starkt, att mångenstädes der förut 100 Bönder voro väl bergade, funnos nu knappt 20 fattiga stackare. Christopher, med det bistra tillnamnet *Barke-Konung*, emedan flere års missvext tvingade folket att lefva af bark, reste ofta omkring landet då blott till hans stall måste gratis levereras hvarje dag 5 läster korn oagtadt att allmogen sjelf led verklig nöd. Christian den I:ste, hvars rofgirighet och omättеliga penningebegär på intet sätt kunde stillas, kallades af folket ***ena bottenlös taska.*** När Svenskarne yrkade skydd af deras Barke-Konung, Christopher, mot den afsatte Eric, som hade sitt tillhåll på Gottland och derifrån bedref sjöröfveri samt förstörde deras

*) Se Strinnholms Historia, 1:sta del.

handel, blef dem svaradt: att Kung Eric skulle väl ock hafva något att lefva af. När Margaretha, som liknas, Gud vet med hvad för skäl, vid Nordens Semiramis, påmindes af Svenskarne att bättre hålla sina till dem gifna ofta förnyade skriftliga försäkringar, rörande landets styrelse, svarade hon: göm ni väl mina pergaments-bref, jag skall nog bevara edra fästningar och slott. Hon pålade en årlig afgift på hvarje Boskaps-kreatur, som blef så tryckande och förhatlig, att folket på spe gaf den namn af Drottning Margarethas rumpskatt. Hennes finance-operationer — denna pierre de touche på en god och välvillig styrelse — hade eljest mycken likhet med de turkiska *). När t. ex. Erkebiskopen Henric Carlsson, som efter tidens sätt att tala, var en penninggömsker man, hade testamenterat allt sitt löst och fast, till Upsala Domkyrka, så satte sig Domprosten, ett Svea Rikes Råd, på den jernkista som innehöll alla ErkeBiskopens klenodier, när de skulle till kyrkan afföras, men då kom Margarethas Fogde, kastade Domprosten till marken

*) Det var en tid då hatet emellan tvenne närboende nationer underhölls på alla möjliga sätt. Sådant var förhållandet fordom mellan Svenskar och Danskar, och mellan Svenskar och Norrmän. De ofördelaktiga omdömen om UnionsKonungarne, som, i enlighet med våra bästa häfdateknares uppgifter, äro yttrade i denna korta öfversigt af Svenska Historien, hafva visserligen icke för afsigt att underblåsa något national-hat emellan oss och våra, till seder, bruk, religion och språk likstämmige, samt till samma mål som vi sträfvande grannar, Danskarne. Den styffaderliga hand hvarmed UnionsKonungarne styrde Sverige, och den afsigtsmässiga försummelse af Sveriges sanna intressen, som syntes stämpla de fleste af deras styrelse-åtgärder, torde snarare böra anses såsom ett uttryck af den tid hvari de lefde, än såsom ett systèm, bygdt på förstörandet af Sveriges välstånd. Om vi granske deras Samtidas handlingssätt, finna vi bekräftelse på den bedröfliga sanningen, att känslolöshet, orättrådighet, lättsinnighet, råhet och egoism utgjorde grunddragen af de fleste Styrandes karaktèr. Påfven Alexander d. VI, dess son Cesar Borgia, en Visconti i Milano jemte mångfaldiga andra, bestyrka den anförda satsen. Den sistnämde förordnade 1365 (se Histoire de la liberté en Italie, par Simonde de Sismondi, pag. 274, vol. I) att hvarje så kallad statsförbrytare skulle afrättas under 40 dagars fortsatt tortur. I denna ohyggliga förordning står noggrant specificerat hvilken lem hvarje dag skulle sargas eller stympas på de olycklige offren allt intill den 40:de dagen, då först döden fick befria dem från deras plågo-andar. Det vore nästan ursägtligt, om man, efter en djupare blick i Historiens källor, intogs af förakt för hela vårt slägte.

och grep skatten å Drottningens vägnar. Den afväpnade och i katholsk vidskepelse försänkta Allmogen gaf 1435, genom sin uppresning under Engelbrekts anförande, sitt frihetssinne och sin fordran på mildare Regerings åtgärder tillkänna, men den lättnad eller rättelse, som härigenom vanns, kan icke liknas vid annat än solens korta framskymtande middagsstunden på en i öfrigt mulen och regnig dag.

Sedan Kalmar-Union räckt i 125 år, och sedan Svenskarnes hämdkänsla blifvit retad genom det öfvermått af grymhet och hån som den fruktansvärde Christian den II utöfvade mot dem, så afskuddades, under Gustaf Wasas anförande, det förhatliga Danska öfverväldet. Denne sistnämnde utomordentlige Mans historia förtjenar att af hvarje Svensk djupt begrundas, ty för den frihet och upplysning vi äga, och det anseende vi i verldshistorien förvärfvat, hvilket vida öfverstiger det anspråk hvarpå vår afskiljda geografiska belägenhet och vårt ringa antal såsom nation synes berättiga oss, äro vi i första rummet, näst Försynen, skyldige Gustaf Wasa tack och välsignelse.

Man genomletar förgäfves historien för att träffa en likartad karaktèr som Kung Gustaf d. I:stes. Hans 40-åriga regering var en oupphörlig strid mot ett mägtigt, förderfvadt, katholskt Presterskap *), med anhang af Munkar och kloster, som både de facto och de jure undandrog sig att erkänna och lyda någon annans auktoritet, än Påfvens och sin egen vilja. På samma gång hade han att kämpa med

*) Biskoparne omgåfvo sig med en talrik hofstat, oftast yppigare än sjelfva Regentens: Rikets förnämsta familiers barn voro deras kammar- bord- dörr- eller stall-pager: de höllo ordentlig garnison på deras befästade slott, och tågade ikring landet på deras resor åtföljde af en i deras sold varande ansenlig tropp väpnadt krigsfolk. Att de vetat förskaffa sig intägter svarande häremot var naturligt. Erke-Biskopen Gustaf Trolle fordrade för 4 års inkomster af sin biskopsstol icke mindre än 144 tunnor guld, o. s. v. Se Strinnholms Historia, 2:dra delen. Hvad de andligas sedlighet beträffar så var med honom, om man skall tro samtidiga anteckningar, slätt bestäldt, ty på många ställen, såsom vid Alvastra, Wadstena, Nydala, Skokloster, m. fl. der murarne refvos, brunnarne uppgräfdes eller ihåliga trän på klostergårdarne kullhöggos, funnos, enligt sägen, i dem undangömda, en stor mängd med små barnkroppar eller barnskallar.

en tilltagsen och förtryckande Aristokrati, som icke sällan förbisåg fäderneslandets bästa, för att tillfredsställa sin regeringslystnad, eller att vinna egna fördelar; och slutligen var icke en styfsint och i papistiskt mörker försänkt allmoge, hvars väckta frihetssinne gerna ville urarta till en orolig upprorsanda, den som gjorde Gustaf minsta bekymren. Att under sådane omständigheter befria ett utarmadt land från utländskt förtryck, företaga och lyckligen genomdrifva en religionsförändring, kufva och inskränka ett rikt och mägtigt Presterskap, hålla i tygeln en tilltagsen Aristokrati *), och bringa till lydnad och hörsamhet ett oroligt, stridbart Folk, öfverstiger i sanning vanlig menniskoförmåga **). När man derjemte påminner sig under hvilken tidpunkt detta skedde, neml. emellan 1520 och 1560, så hemtar man derifrån ett ökadt skäl till beundran öfver den kraftfulle mannens ljusa hufvud och fasta karaktèr. En jemförelse mellan honom och Henrik d. IV, Peter d. I, eller Fredrik d. II skulle icke för Gustaf utfalla ofördelaktig, ty man finner icke hos honom Henriks lättsinnighet samt sedeslöshet; och

---

*) Adeln bodde och regerade alldeles som suveräna Furstar på dess Slott och Säterier, till hvilka icke en gång konungen fick komma utan att förut lemna gisslan. Nils Classon till Vik förklarade 1493 konungen i England krig genom ett öppet fejdebref. Nils Christerson Vase förklarade Johan d. II öppet krig i anseende till laxfisket i Elfkarleby. Ivar Axelson förklarade krig åt Christian d. I, och slog hans fältherrar Johan Oxe och Olof Get. När Riksföreståndaren Sten Sture den äldre instämde Ivar till en herredag i Telge, svarade han: Riksföreståndaren kan med sitt Råd komma till mig, och om de tala vackert och sagta vill jag höra hvad de ha att säga. Se Strinnholms Historia, I del. pag. 32.

**) Historien intygar att Gustaf bedömde rigtigt sin ställning och landets sannskyldiga bästa, när han, för så vidt han kunde, undvek krig, för att dymedelst ge styrka och tid att mogna åt alla de helsosamma reformer han genomdref; men när han var tvungen att dra svärdet, så skedde det icke på lek utan med gammalt nordiskt allvar. Kalmar skulle återtagas från den förrädiske Berndt v. Melen 1525, men Gustafs trouppor blefvo afslagne. Han tog då på sig brynja och hjelm för att sjelf gå till storms. Det fick han likväl ej för sina trogna och tappra vapenbröder, hvilka lofvade taga fästningen eller stupa. Der föll den tappre Peder Fredag med hela sin Fänicka intill sista man. Af 400 Skyttar voro icke mer än 4 öfriga, af 4 fänickor knecktar blott några få man. Stormningen misslyckades, och Gustaf gret bittra tårar öfver sina tappres missöde.

hvad hade väl Henrik varit utan Sully? Af Peter d. I:stes vilda grymhet fanns icke en skymt i Gustafs sinne; och hvad slutligen den Preussiske, snillrike Autokraten angår, så har Gustafs förfarande att som oftast sammankalla ständerna, respektera folkets rättigheter, och i samråd med Nationens Representanter företaga alla de reformer han genomdref, ett stort företräde framför Fredriks Regeringsgrundsatser. Dessutom bör man icke förgäta att dessa 3:ne store Män lefde lång tid efter Gustaf, och voro således delaktige af de stora framsteg den allmänna upplysningen gjort sedan 1520. Gustaf sade ofta till sina barn, af hvilka 3 blefvo konungar efter honom: *Hållen af Undersåtarne så hålla de rättsinte af eder tillbaka, och med dem kunnen j styra de elaka, så har jag gjort* *). Denna uppmaning innehåller hela hemligheten af Gustafs Statskonst.

Kort efter Gustafs död underlät icke Papismen och Aristokratien att å nyo lyfta upp hufvudet, men den alfvarsamme Carl IX qväfde deras onda anslag. Att Carl var till karaktèren hård medgifves gerna, men något deraf bör tillskrifvas den tidens lynne, som icke godkände halfva mått och steg. Rühs behandlar, i sin för öfrigt ganska förtjenstfulla Svea Rikes Historia, Carl IX med stränghet. Hans förfarande mot sin Brorson, Konung Sigismund i Pohlen, är visst icke öfverensstämmande med rättslärans principer, men Svenskarne kunna och böra icka annat än hålla Carl IX räkning för hans fosterländska sinne och för de stora tjenster han bevisade Riket, ty utom honom skulle Nationen gjort ett bedröfligt återfall under Påfve- och Herreväldets gemensamma blyspira. Dalallmogens svar på Konung Sigismunds utskickades framställningar 1598, som afmålade för dem Hertig Carls belägenhet så förtviflad, att ingen mer än Gud kunde hjelpa honom: *att efter Gud håller med Hertig Carl, så vilja vi det ock göra*, är ett vittnesbörd om folkets känsla af sitt behof att styras af en inom Riket boende, duglig man, hvilket högt talar till Konung Carls ursägt för dess åsidosatta lydnad mot sin Brorsons bud och befallningar.

*) Strinnholms Historia, III delen.

Det vackraste bladet i Svenska Historien är det som Carl IX:s Son, Gustaf II Adolf har oss förvärfvat. Att med Rikets trygghet till ögnamärke förena skyddandet af Protestantiska Läran, som utom Gustafs mellankomst troligen blifvit bannlyst från Tyska jorden, är en ädel handling, som icke nog kan värderas. Sverige var denna tid mera sårbart å alla sidor, i anseende till sina oformliga gränsor, mot hvad det nu är, ty då voro vi i mistning af Skåne, Halland, Blekinge, BohusLän, Gottland, Jemtland och Herjedalen, mot hvilka Estland, Lifland och Curland för ingen del svarade, emedan desse senare snarare borde anses såsom ultramarinska besittningar än integrerande delar af Sverige. Freden med Pohlen och Ryssland var nästan beständigt vacklande. På Danmarks thron satt Christian IV, en tapper, driftig och tilltagsen Furste, som, i likhet med hvad Danskarnes afundsamma politik mot Svenskarne sedan urminnes tider städse ådagalagt, icke lät något enda gynnande tillfälle gå obegagnadt förbi då Sverige kunde skadas. Att under dylika vilkor gå till strids med det mägtiga Österrikiska huset, förutsätter hos Gustaf en sådan tillit till egna krafter och förtroende till den Nations manlighet för hvilken han stod i spetsen, att man måste beundra hans rigtiga omdömesförmåga. Detta bevisar att för den sanna storheten gifves icke några tillfälligheter, som hon icke förmår inpassa i förståndets beräkningar. Gustaf beseglade med sitt lifs förlust den sak för hvilken han stridde, men hans minne skall af alla Historieskrifvare vårdas som en helgedom, på det ädla, unga Furstar måtte finna och se, att arbetet för allmänt väl har sin lön *).

Den ära Sverige tillkämpade sig på främmande botten, vanns icke utan kännbara uppoffringar å Folkets sida. Flere af de Skatter som än i dag af hvarje hemman utgår, under namn af Boskapspenningar och Hemmantals-ränta, beviljades denna tid i form af krigsgärder, men hafva sedan blifvit permanente. Aristokratien utbildade sig till det öfvervägande elementet i Samhällsbyggnaden, genom den krigsära, det

---

*) Som Rühs säger IV del. sid. 325.

anseende och de rikedomar Svenska Befälhafvare förvärfvade i Tyskland. Flere af Rikets vackraste sätesgårdar förskrifva sin tillkomst från byte ur trettiåriga kriget. Genom Skattehemmanens omåttliga förskingring, som i synnerhet ägde rum under Drottning Christinas och Carl XI:tes Förmyndare-regering, började Rikets inkomster att icke förslå till utgifternas bestridande, och när Bönderna, som trycktes allt hårdare och hårdare af de beständigt ökade skattebördorna vågade vid 1642 års Riksdag klaga öfver detta förhållande, då svarade dem Axel Oxenstjerna i vredesmode: *att han skulle låta dem förnimma att Adelsmän fanns i landet.* När Bönderna vid Riksdagen i Göteborg 1660 yrkade att Carl X:s testamente skulle gå i fullbordan och Hertig Adolf Johan (Konungens Bror) erhålla säte och stämma i regeringen, då frågade dem Riksdrotset Grefve Peder Brahe i hårda ordalag: *om de väl ville akta sina hufvuden?* *) De bönder som anförde klagomål bjöd man till att få ansedde såsom upprorsstiftare; men allting har en gräns, och Bonde-Ståndets rättvisa yrkande på en reduktion af de på ett eller annat sätt skingrade kronogodsen vann slutligen gehör, så att Carl XI fann sig befogad att företaga en sådan.

Sedan Sverige genom den manlige och dristige Carl d. X:s segrar hade förvärfvat Bohuslän, Halland, Skåne och Blekinge, och dess gränsor genom denna betydliga landvinning **) blifvit tryggade, samt dess yttre form, om jag så må uttrycka mig, mera kompakt, så företogs till upphjelpande af Rikets förfallna financer den reduktion hvarom of-

*) Rühs V del. pag. 164.

**) Vid freden i Roeskilde 1658, der ofvannämde provinser afträddes af Danmark till Sverige, yrkade Dalberg att Konungen skulle begära Norrige i stället för Skåne, Halland och Blekinge, sägande: att dessa senare nog skola tillfalla Sverige framdeles; men en Coyet afmålade med så fördelaktiga färgor ifrågavarande provinsers frugtbarhet m m., att Konungen bestämde sig för dem. Carl ångrade likväl flere gånger att han icke följde Dalbergs råd. Hade Norrige den tiden blifvit förenadt med Sverige under samma vilkor som Skåne, Halland och Blekinge blef det, så hade de fyra millioner menniskor som nu trampa den Nordiska Halföns jord, helst Norrmännen i alla deras förhållanden mera öfverensstämma med Svenskarne än med Danskarne, i denna stund haft samma språk, religion, lagar, seder och litteratur, och deras intressen hade i intet fall varit splittrade.

vanför blifvit nämdt. Denna reduktion af behofvet och billigheten påkallad, blef genom sättet af dess verkställande orättvis och förhatlig, och häruti torde man få söka enda skälet hvarföre Carl d. XI:s minne än i dag icke hedras så som hans för Sverige utmärkt nyttiga och ärorika styrelse i så fullt mått förtjenar. Genom Gustaf d. I:s reduktion tillföll Riket omkring 20,000 hemman, som det Andliga Väldet vetat förskaffa sig, och genom Carl d. XI:s räfst vann Staten 10 Grefskaper, 70 Friherreskaper och en stor mängd Säterier och Kronohemman (blott i Lifland 4110 hemman, Rühs V del sid. 350), som Adeln slagit under sig *). Att 1680 års reduktion, i hvars utförande enskildt hat och partisinne fick tillfälle inblanda sig, vållade många utmärkta familiers undergång, är allmänt kändt, men Carl d. XI:s Förmyndare hafva till en god del att för denna olycka skylla sig sjelfva. Den machiavellism som rådde i deras förfarande, att liksom Mazarin gjorde med Ludvig d. XIV:de, låta Carl d. XI:s uppfostran totalt försummas, afvände Konungens hjerta ifrån dem **). Carl d. XI:te var, oagtadt denna försummelse, genom sitt oförskräckta sinne, sitt sunda förstånd och sitt välvilliga hjerta, utan all förfining och med få kunskaper, en ypperlig Konung. Utan att frukta krigets faror, hvilket han tillräckligen bevisade i slaget vid Lund och slaget vid Landskrona, förstod han att under sin återstående lefnad undvika krig. Sverige hade sedan Gustaf d. I:stes död, eller i 116 år, varit inveckladt i oupphörliga

*) Att en jemkning i de myndige, aristokratiskt sinnade Embetsmännens inkomster var behöflig kan skönjas deraf, att t. ex. Lagmannen öfver Westergötland uppbar årligen 1221 daler, 50 oxar, 1221 får, 2442 höns, 300 L𝔊 kött, 300 L𝔊 ost, 300 L𝔊 bröd, och minst 3000 tunnor säd af alla slag, o. s. v. Se Rühs IV del. pag. 513. Samma Författare säger pag. 131, att Adeln rustade sällan ordentligt för sina hemman; utan knektar, hästar, rustningar, etc. voro ofta dålige, och nästan alltid kommo de för sent, så att tiden att bryta in i fiendens land gick förlorad.

**) Vid 20 års ålder kunde Carl hvarken läsa eller skrifva, utan när han emottog någon ansökning vände han på papperet fram och tillbaka och låtsade läsa, men rodnade och bleknade ömsom af harm och förtrytelse öfver sin okunnighet. Under campagnen mot Danskarne lärde han sig läsa och skrifva, hvarföre han ofta sade: jag har lärt i krig det andra pläga derunder glömma bort.

krig och derunder ofta skördat ära och anseende. Det behöfde nu lugn och detta lugn använde Carl d. XI icke till vekliga nöjen, utan till beredande af Landets sanna välstånd. De fleste af våra fästningar, anläggningen af Carlskrona, byggnaden af Stockholms Slott, som i förening med sin utomordentligt sköna belägenhet är bland de vackraste Slott i verlden, allt, är genom denne Konungs sparsamhet och drift tillvägabringadt. Om den föregående tidens segrar gjordt Sverige frugtadt men afmattadt, blef det nu ansedt och i sig sjelf mägtigt. Under missvexten 1695 och 96 skänkte Carl till de fattige 110,000 tunnor säd, och vid hans död fanns flere millioner R:dr i Skattkammaren, som voro samlade, icke till hans enskildta afsigters befrämjande, utan till Rikets gagn och nytta.

Carl d. XI:s Son och efterträdare på thronen har det alldeles egna med sig, att, oagtadt han genom sin oböjliga hersklystnad, med deraf föranledde krig, som räckte under hela dess regering, utmattade Nationen till den grad att den ännu 100 år derefter knappt hunnit repa sig, så är dock hans minne af Folket vördadt och älskadt. Ifrån år 1700 till slaget vid Pultava uppställde Sverige 400,000 man, och innan Konungens död inträffade voro sannolikt nära en million af den manbara befolkningen genom kriget bortsopade. När man ihågkommer huru föga talrik Svenska Nationen då var och ännu är, så kan man häraf sluta till vidden af de uppoffringar och lidanden hon tåligt bar. I Westerås län, som nu äger omkring 90,000 menniskor fanns 1712 icke mer än 6290 män af alla stånd sammantagne, och 2718 pojkar. Att Sverige efter oerhörda ansträngningar under 18 års blodtömmande segrar och förluster; sedan pest och hungersnöd i roten angripit Nationens grundstyrka; sedan två segerrika Svenska härar voro tagna till fånga; sedan hälften af dess landrymd var härjad och förlorad; sedan invånarnes nödbröd, sista förmögenhet och sista folkstyrka redan tycktes vara tillgripna, ändå förmådde uppsätta en krigshär af 70,000 man, så stridbar, vacker, beklädd och försedd med alla förnödenheter, att den ådrog sig både utlänningars och inhem-

skas stora uppmärksamhet *), kan icke annat än väcka vår högsta beundran. Detta faktum bär ett oomkullstötligt vittnesbörd att Carl d. XII förstod identifiera sig med sitt folk, och förvärfva sig dess tillgifvenhet och förtroende, likasom att detta Folk förstod uppskatta hans nordiska sinne, redbarhet, orubbliga ståndaktighet och trofasthet, hans alldrig svigtande mod, hans Gudsfruktan, enkla lefnadssätt och nedlåtande förtrolighet mot Menigheten. Rühs säger om honom i V delen pag. 664, af Svea Rikes Historia: *Med honom utslocknade Carl Gustafs ätt. Han är den siste i raden af de stora Konungar, hvilka gifvit Svenska thronen en glans, som ännu kastar sina strålar på de följande slappa och ödsliga tiderna* **). Ack! om denne underbare, oförskräckte Man, med sin bergfasta vilja, haft rigtigare begrepp om hvad som utgör sann storhet, eller om han fästat något mera afseende på den Nations välgång som han af ödet var kallad att vårda, huru olika skulle icke Sveriges skepnad då hafva varit? Han var likväl född på thronen och följagtligen omgifven af alla de faror hvarmed smickret och lycksökeriet nästan alldrig underlåta att förgifta Furstarnes ungdom; men hvad skall man väl då säga om den man, som 100 år senare, född i privatståndet, utrustad med snillets hela förmåga, med 18:de seclets upplysning, med den orubbliga viljans förenade krafter, svingade sig upp på en af Europas förnämsta throner, och genom en omåttlig ärelystnad, efter 15 års förlopp, förlorade densamma? Hvart hade den sans och moderation tagit vägen som man hade rätt att fordra af denne mans skarpsinnighet sedan han vetat bemägtiga sig ledningen af så många millioner menniskors

*) Se Franska Ministerns m. fl. tryckta relation härom af år 1718.

**) Det är en serdeles motsägelse deruti, att med likgiltighet anse de Regenter, som lägga band på sin äregirighet och låta folken i ett stilla lugn njuta fredens frugter, och att lofsjunga och beundra en Alexander, César, Carl d. XII, Napoleon — hvilka blott genom sina krig förhärjat verlden. Hvarken jordbäfning, pest eller orkaner inverkar så skadligt på ett land som krig; men så länge folken, och deribland äfven de som mest lidit deraf, fortfara att uteslutande hylla krigsäran såsom den högsta af all förtjenst, så skola vi hvarken sakna krig eller dem som ha håg att tillställa sådana.

öden? Svaret kan icke bli annat än: *att vi alla äro verktyg i en högre magts hand.*

Ifrån Carl d. XII:s död 1718 till Gustaf d. III:s Regementsförändring 1772 var Sverige, med undantag af några korta mellanstånd, en tummelplats för de parti-strider, som då vid våra Riksdagar, under ömsom Franskt, Ryskt eller Engelskt inflytande utkämpades, och hvarvid Landets väl sällan eller aldrig utgjorde egenteliga syftemålet. Man har sökt benämna denna épok frihetstiden, men sjelfsvåld är icke frihet, och de 2:ne nesliga krig Riket då förde, neml. 1741 och 1757, intygar ytterligare att mångvälde icke är den Styrelseform som passar för Sverige. Å andra sidan synes en oinskränkt magt vara lika vådlig. Svenskarna hafva förvärfvat en dyrköpt erfarenhet af de faror för hvilka en förnuftig frihet i ena som andra fallet är blottställd *). Vi behöfva icke forska i andra folkslags annaler, för att anställa betraktelser öfver striden emellan de olika elementer hvaraf samhällsbyggnaden består. Vår egen Historia är i detta ämne rik på vigtiga tilldragelser. Svenska folkets liksom medfödda frihetssinne, vårt hårda klimat, vår mindre gifmilda natur, vårt lefnadssätt och våra historiska minnen fordra en lagbunden frihet, såsom ett oeftergifligt vilkor för vår belåtenhet. Härigenom förklaras det omvexlande skick utbildningen af Statsmagternas förhållande till hvarandra hos oss varit underkastadt. Statshvälfningen 1809, ensam i sitt slag, har, efter hvad jag hoppas, för mitt fädernesland slutat den långa striden emellan envälde och mångvälde, och under det hon stadgar tillförlitliga och omsorgsfullt beräk-

*) Förmyndareregeringarne under Drottning Christinas och Carl XI:s minderårighet, samt det oligarkiska väldet under den så kallade frihetstiden, äro icke hos nationen i någon kär åminnelse. Det envälde som Carl d. XI 1680 och Gustaf III 1772 och 1789 ryckte till sig, ehuru i en kraftfull, förståndig och rättrådig mans hand det bästa af alla regeringssätt, var dock på vägen att redan under deras närmaste efterträdare Carl d. XII och Gustaf d. IV Adolf störta Riket i fullkomlig olycka. Om man också ville antaga hvad som Pope har uttryckt i nedanstående rader:

For forms of Government let fools contest,
What ever is best administered, is best;

fordrar likväl klokheten och försigtigheten att för framtida händelser omgärda sig med garantier.

nade garantier mot magtens utsväfning eller ingrepp i Folkets fri- och rättigheter, har hon likväl lemnat tillräckligt utrymme för Konungamagten att stifta och utöfva allt det goda äfven den varmaste fosterlandskänsla eller ett brinnande begär efter ära och ryktbarhet skulle vilja åstadkomma. Man förledes lätt att tro att Sveriges urgamla representation borde vara folkets stöd mot magtens missbruk, men sådant är icke förhållandet. Den har under tidernas längd urartat så mycket, att han i likhet med flere andra af våra åldriga inrättningar tarfvar att öfverses och förbättras *). Historien har mångfaldiga exempel att framvisa, der afund och korruption paralyserat alla representationens bemödanden, mot ett, då de blifvit krönta med framgång. Deremot äger en uppmärksam Styrelse — efter hvad erfarenheten i de fleste Constitutionella Stater intygar — tillräckliga medel att verka på representationen till befrämjande af sina afsigter, så att det alltid ytterst hvilar på Regentens vishet om landet är väl eller illa styrdt. Det är från Styrelsen den anda och de principer utgå, som, först genom Hofcirkeln och sedan genom Embetsmännen, uppenbara sig inför Nationen. Är Styrelsens princip rättvisa, klokhet, allvarlighet, sparsamhet, och en sann icke blott skenbar välvilja mot folket, så förkofrar sig nationen utomordentligt hastigt, men om en motsatt anda har bemägtigat sig de Allmänna Ärendernes ledning, då undertryckes eller förslappas allt i mon af den Nations större eller mindre inneboende kraft hos hvilken detta olyckliga förhållande äger rum. Hvad Svenskarne angå, så äro de vane att se på thronen Män med utmärkta egenskaper, och de hafva från urminnes tider egnat sina

*) Mycket är på dessa senare åren skrifvit om en förändring i Sveriges representation, hvaribland den af Generalen Grefve Björnstjerna utgifna afhandling, kallad: *Om Representationens Ombyggnad*, tryckt förlidet år, synes mig vara den förtjenstfullaste. Mången anser att inga konstiga theorier eller djupsinniga tillbråkade förslager härvid behöfver komma i fråga, utan blott att rätt och slätt antaga samma systèm som våra grannar Norrmännen, helst deras Storthing hittills fullkomligt svarat mot folkets förtroende och tidens kraf; men att förlika de många splittrade korporations- och stånds-intressen hvaraf vår närvarande representation består torde vara ett af de svårare problemer att lösa för hvilken Styrelse som helst.

Konungar vördnad och kärlek. Denna känsla är liksom medfödd och har i Folkets sinnen slagit så djupa rötter, att det nästan alldrig tillräknar Konungen, utan Rådgifvarne de misstag som begås, eller de olyckor som inträffa.

Om Sveriges framfarna öden många gånger hårdt pröfvat Nationens mod och ståndagtighet, så böra vi likväl å andra sidan tacksamt erkänna, att en mild Försyn ofta liksom mellanträdt att vårda och bevara Land och Rike, och bland dess välgerningar är icke den minst att då Wasastammen efter en 300-årig i många afseenden ärorik regering utslocknat, och gjorde ett nytt thronföljareval nödvändigt, har Sverige varit lyckligt nog att berga utur Franska Revolutionen — denna i alla tider märkvärdiga katastrof — en af dess utmärktaste Härförare. Denna nya dynasti, som 1810 genom enhälligt val, och 1818 genom Carl XIII:s död uppstigit på Carlarnes och Gustavernes thron, har redan under den korta tid som förflutit sedan hon beträdde sitt nya Fäderneslands jord haft tillfälle att förvärfva sig Nationens omisskänneliga tillgifvenhet. Det är den nya ÄtteFadrens visa förutseende, som Europa har att tacka för den fred och det lugn hon i 20 års tid njutit, ty det var Han som gaf henne initiativet, huru hon skulle 1812 och 1813 återförvärfva sin dels hotade, dels förlorade frihet; och hvad Svenskarne beträffar, så hafva de honom att tacka för att de genom föreningen med Norrige vunnit en af naturen lika tydligt utstakad, som af behofvet högt påkallad gräns.

Om Sveriges närvarande Statsförfattning samt Administrativa Indelning.

Vid 1809 års revolution blefvo såsom grundlagar antagne 1:o Regeringsformen af den 6 Junii samma år; 2:o Successionsordningen af d. 26 Sept. 1810; 3:o Riksdagsordningen af d. 10 Febr. 1810 och 4.o Tryckfrihetsförordningen af d. 16 Julii 1812. Till dessa 4 Grundlagar bör ytterligare räknas Riksakten af d. 31 Julii 1815, hvarigenom Sverige är med Norrige förenadt under en Konung.

Rikets Ständer, som utgöras af 4 stånd, neml. 1:o Ridderskap och Adel, 2:o Preste-, 3:o Borgare- och 4:o Bonde-Ståndet, sammanträda till Lagtima Riksdag hvart femte år och kunna äfven under tiden till Urtima Riksdag sammankallas *).

Alla Regeringsärender, utom Ministeriella och kommando-mål, föredragas inför Konungen i Stats-Rådet, som består af 9 Ledamöter, utom den föredragande StatsSekreteraren. En del af dessa ärender förberedas till föredragning inför Konungen i Rikets Allmänna Ärenders Beredning, som består af 8 Ledamöter, 4 af Frälse och 4 af Ofrälse Stånd.

De ministeriella målen låter Konungen bereda och handhafva på sätt honom lämpligast synes. Stats-Ministern för Utrikes Ärenderna tillhör, att dessa mål inför Konungen föredraga.

Kommandomål afgör Konungen i närvaro af den Embetsman åt hvilken han allmän befattning dermed uppdragit.

Konungens Domsrätt i Lagskipningsärender är uppdragen åt Tolf Lagkunnige män, sex Frälse och sex Ofrälse. De kallas JustitiæRåd och utgöra Konungens Högsta Domstol.

Bland vigtiga Authoriteter äro Rikets Kollegier, Hof-Rätter samt LäneStyrelser.

---

*) Under 1828 års Riksdag voro Ständerna på följande sätt sammansatte.

Riddarhuset utgjordes af 492 Ledamöter, af hvilka 67 voro Fändrickar och Lieutenanter; 49 Kaptener; 38 Kammarherrar; 105 Öfverstar, Öfverstelieutenanter, Majorer och Ryttmästare; 12 Presidenter och Vice Presidenter; 12 Landshöfdingar; 7 Excellencer; 18 Råder; 20 med hofembeten, o. s. v. Af 492 voro 475 betitlade.

PresteStåndet utgjordes af 57 Ledamöter, alla Embetsmän.

BorgareStåndet representerades af 47 personer, af hvilka 15 voro Borgmästare, 10 Rådmän, 4 CommerceRåder, en Lagman och 2 Apothekare. Nu mera är BorgareStåndet tillökt med 5 Brukspatroner, representerande det vigtiga bruksintresset eller jernhandteringen i Riket.

BondeStåndet utgjordes af 122 Ledamöter. Om man, såsom en och annan publicist velat göra, qualificerar alla Embetsmän och betitlade personer såsom icke oberoende, skulle af hela representationen endast 17 Adelsmän, 25 af BorgareStåndet och 122 af BondeStåndet, eller 164 af 718 vara sjelfständige. (Se Tidningen Journalen för d. 20 Nov. 1828).

Som det blefve allt för vidlyftigt att upprepa och genomgå alla utgreningarne af Sveriges i många fall ganska invecklade Styrelseformer, må det ursägtas Författaren, om han öfver dem blott framställer några allmänna anmärkningar, och antager den speciellare kännedomen om deras organisation och verkningskrets såsom varande förut bekant.

Uti den närvarande Regeringsformen äro garantierna ganska omsorgsfullt beräknade, så väl för att skydda den enskildte Medborgarens frihet, som för att befordra Rikets sanna väl; och att i möjligaste måtto förekomma Styrelsens likgiltighet, slösaktighet eller håg att på de öfriges bekostnad gynna vissa klasser och vissa intressen i Samhället. Härvid må likväl icke glömmas, att, enligt Historiens vittnesbörd, förmår ingen Regeringsform i verlden framkalla oegennytta, oväld och rättrådighet hos en Regent som saknar ett ljust förstånd och ett välvilligt hjerta; men på samma gång som han äger dessa egenskaper, skall han, under huru invecklade och begränsade former som helst, icke underlåta att förtjena sina undersåtares kärlek och tacksamhet, om ock hans bemödande för deras bästa icke alltid skulle krönas med framgång. Regenternas individuella egenskaper utöfva också, åtminstone hos oss, ett stundom ganska mägtigt inflytande, och det är icke utan grund som det talesättet tillkommit, *att Folken äro sådane som Regeringarne gjort dem.*

Såsom garantier för bevarandet af allmänt väl och enskild frihet må nämnas, att StatsRådets Ledamöter kunna dragas till ansvar inför ConstitutionsUtskottet, som bestämmer huruvida de böra ställas inför Riksrätt eller ej: att StatsSecreterarne få behålla sina löner intill nästa Riksdag *), i de fall då de nedlägga sina embeten och vägra sin kontrasignation åt sådane Kongl. Maj:ts befallningar som voro stridande mot grundlagarne eller som enligt deras tanke skulle tillfoga Riket skada. En serskild authoritet kallad Rikets Ständers JustitiæOmbudsman tillskapades 1809 för

*) Härigenom åsyftas att icke consideration för utkomsten skall lägga hinder i vägen för ett samvetsgrant iakttagande af lagar och författningar.

att vaka öfver Domstolarnes gång och Embetsmännens handhafvande af lagar och författningar. Vid hvarje Riksdag skall en så kallad Opinions-nämd yttra sig huruvida Konungens Högste Domstol synes ha uppfyllt sina pligter eller ej.

StatsRåderne, StatsSekreterarne, Presidenterna i Rikets Kollegier, Generaler och Amiraler, Cheferna för Artilleriet och GeniCorpserna, Landshöfdingar, RegementsChefer, Utrikes varande Ministrar, Kommendanter m. fl. som innehafva såkallade förtroende-sysslor, kunna, när Konungen så för godt finner, genast skiljas från sina Embeten, på det att, om Konungen finner en sådan person mindre duglig, densamma då må kunna genast entledigas. Deremot kunna alla andra Embetsmän, så väl de civila som militaira och ecclesiastika, till förekommande af våld och förföljelser, och såsom innehafvare af tjenster af mindre vigt för Riket om de väl eller illa skötas, icke skiljas ifrån sina Embeten utan laga ransakning och dom; äfvensom de icke till andra platser kunna förflyttas utan på egen begäran.

Att hvarje Medborgare, i följd af vår på liberala grunder upprättade Ststsförfattning, kan med säkerhet påräkna skydd af lagen bevittnar de sednare årens dagliga erfarenhet. Hvad som dock är ett föga glädjande tecken, är en allmänt rådande likgiltighet för kännedomen af de grundlagar, hvilkas skydd vi dagligen åtnjuta. Att de icke läras vid våra Skolor och Gymnasier är mindre att undra på, men de inhemtas icke en gång vid våra Universiteter, och då är likväl ynglingen hunnen till den ålder, att de borde äga intresse för honom. Också äro de, med undantag af några få Riksdagsmän och Embetsmän, lika okände för de fleste af oss, som vi i allmänhet äro högst okunniga om organisationen af vår egen kropp, hvilken dock är alldeles oumbärlig för oss att dagligen tillita, hela vårt lif igenom.

Att Statsförvaltningen, som flera århundraden igenom blifvit beständigt lappad och med allt flere och flere Embetsmän, Verk och Inrättningar tillökt, utan att någonsin få hugna sig i dessa fall af en förminskning, då Sverige likväl under samma tid blifvit inskränkt till hälften mindre

are-

arealvidd, har haft den följd, att former, kontroller, och ett odrägligt skrifveri vuxit till den grad, att Statsmachinens förenkling, mindre kostsamma och skyndsammare gång blifvit en af nationens högst efterlängtade och mest behöflige fordringar *).

Få institutioner äro t. ex. i *Lagstiftningsväg* mera oformliga än Rikets Ständer. Den oinskränkta och ända till löjlighet begagnade motionsrätten; de långtrådiga öfverläggningarne på 4 särskildta afdelningar eller Stånd; den långa mellantid af 5 år mellan hvarje Riksdag är en stor olägenhet, men såsom Ständerna nu äro sammansatta är det snarare en fördel; den onyttiga och kostsamma tryckningen af Rikets Ständers protokoller, som ingen köper och ingen läser; samt den för Landets inbyggare ganska betungande kostnad för de på intet vis mot Nationens förhoppningar svarande långa och bråkiga Riksdagarne, äro ämnen nog för reform **).

*) En utländning, som velat skämta på vår bekostnad, påstår att i Sverge elfva Riksdaler användas för att få veta hvart den tolfte tagit vägen.

**) Man ser allt för sällan några helsosamma eller välgörande verkningar uppkomma af talrika rådslående församlingars åtgärder. Sådant ligger i sakens natur, ty så många hufvuden så många sinnen, och hvarje förslag som icke med särdeles öfverlägsna talenter framställes och genomdrifves blifver vanligtvis så mästradt, kringskurit och stympadt, att motionären ofta ångrar sig hafva bringat detsamma å bane. Har det ändteligen genomgått denna skärseld, så återstår alltid en ännu betänkligare pröfning, neml. huruvida utförandet med kraft och beredvillighet omfattas af den Verkställande Magten.

Carl d. IX lät ofta, till vinnande af tid, alla 4 Stånden gemensamt öfverlägga.

Enligt en i Rikets Ständers Revisorers Berättelse lemnad uppgift, tryckt 1833, uppgingo riksdagskostnaderne 1828 till 417,000 R:dr Banko.

Stånden.	Representations-kostnader.	Månads-Arfvoden och Traktamenten.	Trycknings-kostnader.	Klubb-kostnader.
Ridderskapet och Adeln	34,169	33,209	25,862	613
PresteStåndet	13,320	19,378	5,897	4,298
BorgareStåndet	9,920	18,694	5,604	2,899
BondeStåndet	14,150	36,896	6,282	12,830

I *Lagskipningsväg* äga vi utom de fyra vanliga instancerna, bestående af HäradsRätt, LagmansRätt, HofRätt och Konungens Högsta Domstol, en ofantlig mängd af serskildta Domstolar; men saknar dock *en ganska väsendtlig*, neml. *FörlikningsDomstolar*, hvilka visat sig vara af en högst välgörande verkan i våra grannriken Danmark och Norrige *).

I *administrationsväg* är i synnerhet den långsamhet och det myckna skrifveri som iakttagandet af alla formaliteter kräfver, hvad som mest öfverklagas. I Konungens StatsRåd kunna mål förekomma, som icke handla om mer än fyra skillings värde, såsom t. ex. om en Landshöfdinge skulle undfå 12 tryckta exemplar af en författning eller ej. Till pröfning och afgörande hos Kongl. Maj:t har en sådan mängd

---

Att Talmanstafflarne blefvo indragne under sistlidne Riksdag och representationskostnaden derigenom betydligt minskad, är allmänt kändt.

Constit. Utskottet kostade 8,127 R:dr; Hemliga dito 946; Stats dito 23,947; Banko dito 13,241; Lag dito 7,482; Bevillnings dito 13,154; Allmänna Besvärs och Ekonomi dito 15,644; Expeditions Utsk. 10,885 R:dr o. s. v.

Trycknings- och Häftningskostnaderne gå ensamt till mer än 90,000 R:dr. Om man antager att de 226 Representanter som icke tillhörde Ridderskapet och Adeln hade hvardera 3 R:dr om dagen, så uppgår den synliga kostnaden af 1828 års Riksdag till 756,000 R:dr Banko. Voltaire säger:

De ces grands conseils l'effet le plus commun,
Est de voir tous les maux sans en réparer un.

Till huru gränslös vidlyftighet de parlamentariska discussionerna vuxit derpå lemnar England ett märkvärdigt exempel. Från år 1700 till 1800, eller under ett helt sekels tid, utgjorde Eng. Parlam. förhandlingar 15 tryckta volumer, år 1801 ensamt 7 volumer, och 1830 hade de uppnått det digra antalet af 33 volumer. Tryckningskostnaden belöpte sig 1831 till 75,239 £, eller nära 900,000 R:dr Banko. (Se Spectators Anatomy of the Peerage. London 1832.)

*) Att LagmansRätterne kunna helt och hållet indragas synes icke vara föremål för delade meningar, men frågan huruvida HofRätterne kunde likasom tillförne utgöra högsta Instancen, med samma ansvar och kontroller som Högsta Domstolen nu är underkastad, och denna senare följaktligen upphöra, till besparing af tid och omgång för de tvistande samt kostnad för Riket, torde ännu fordra tid att i allmänna opinionen mogna. Lagskipningen hade äfven på nya sättet organiserad 3:ne instancer neml. FörlikningsDomstol, HäradsRätt och HofRätt att genomlöpa, hvilket tyckes vara alldeles tillräckligt. En del lynnen äro dock så beskaffade att om det funnes 12 instancer skulle de ändå önska sig en till.

med ärender, till en del af en ganska underordnad beskaffenhet, blifvit dragne, att Konungen nödgas årligen underskrifva minst 12000 expeditioner. Huru mycket ärenderna stundom fördröjas, genom de många formaliteter som måste iakttagas, kan inses deraf, att om en Torpare eller Bonde utmärkt sig genom uppodlingar, och hans husbonde eller presten i församlingen derföre vill förskaffa honom en belöningsmedalj, så måste detta obetydliga ärende undergå följande behandling. Först sker anmälan hos Landshöfdingen, som hos Konungen gör en underdånig ansökning derom. Landshöfdingens vitsord anses tillräckligt, hvad sjelfva saken angår, målet föredrages i vanlig ordning, och beviljandet möter ingen svårighet; men Landshöfdingens anmälan tillhörer KammarExpeditionen, hvilken icke får föredraga hvad som rörer sjelfva kostnaden. Ett Protokolls-Utdrag, rörande sjelfva saken och Konungens nådiga bifall, skickas derföre till Finans-Expeditionen, hvars Stats-Sekreterare erhåller befallning, att gifva anvisning på kostnaden. Men för Medaljens anskaffande (hvars värde stiger till något mer än en Riksdaler B:ko) fordras ännu följande formaliteter. Ett Konungens bref afgår från KammarExpeditionen till Kammar-Kollegium om Medaljens präglande, och ett annat från FinansExpeditionen till StatsKontoret, om ersättning derföre. Från KammarKollegium expedieras ett Protokollsutdrag till Myntet, der Medaljen göres färdig och skickas till Kammar-Kollegium, åtföljd af räkning öfver kostnaden och ett Memorial om ersättning. Nu utfärdas ett nytt Protokollsutdrag till Aktuarien, som emottager Medaljen, att låta förse den med ögla och anskaffa band dertill; Räkningarne häröfver måste också beledsagas af ett Memorial. Räkningar och memorial skickas sedan med behörig skrifvelse till StatsKontoret; men sjelfva Medaljen aflemnas till StatsSekreteraren, som åter föredrager målet, för att emottaga nådig befallning om Medaljens afsändande till Landshöfdingen. Stundom skickar likväl KammarKollegium Medaljen till Landshöfdingen, med anmodan, att vid något högtidligt tillfälle aflemna den. (Se härom Granbergs Statistik, andra delen, pag. 40, utgifven 1820).

I frågan om Rikets Ständers verkningssätt, eller behandlingen af de mål, som tillhöra Ständerna att afgöra, äro formerna ännu vida långsammare, så att man kan icke annat än förundra sig öfver huru med en sådan arbetsmethod det är möjligt att uträtta ens något. Låtom oss såsom ett exempel antaga, icke det nya Lagförslaget, som är af ett stort och vigtigt intresse för hela Nationen *), utan en simpel lagfråga, eller annan obetydlig fråga tillhörande Stats-Utskottets eller BevillningsUtskottets handläggning, väckt genom någon af Rikets 718 representanter. Detta ärende kan, om det af motionären med ifver och värma fullföljes, komma att undergå följande märkeliga behandling, neml. 1:o uppläsning i det stånd der motionen blifvit gjord, discussion, bordläggning, justering, remiss till behörigt Utskott. 2:o Remiss i Utskottet till någon af Afdelningarne. 3:o Läsning i Afdelningen, discussion, 2:ne gånger bordläggning, beslut, uppsättning af expedition, justering, utskrifning, återsändning till Utskottets plenum. 4:o Föredragning i Utskottets plenum, bordläggning, discussion verkande till återremiss till Afdelningen, justering, utskrifning och afsändning till ny behandling i Afdelningen. 5:e lika med 3:e punkten. 6:e Ny föredragning i Utskottets plenum, bordläggning, discussion, justering, utskrifning, tryckning, utdelning i alla fyra Stånden. 7:e Föredragning af betänkandet i Stånden med bordläggning tvenne gånger, discussion verkande till återremiss till Utskottet, uppsättning af discussions-protokollet, justering, utskrifning, återremiss till Utskottet. 8:e och 9:e Samma behandling ånyo i Utskottet, som i 2:dra och 3:dje punkten är omnämndt, d. v. s. läsning, discussion, bordläggning, beslut, uppsättning af jemkningsförslag, justering, utskrifning, tryckning, ny utdelning i alla Stånden. Om nu icke alla fyra Stånden, som öfverlägga hvart och ett för sig,

*) Ständerna begärde år 1809 att en komité skulle sättas som öfversåg och omarbetade 1734 års Lagbok, så att den mängd af förordningar, som i ett eller annat afseende upphäfva, förändra eller förklara gamla lagen måtte sammandragas och på sina behöriga ställen inpassas i nya Lagboken. Detta arbete, som kostat Riket öfver 156,000 R:dr Banko, är nu så till vida färdigt, att det blifvit öfverlemnadt till Ständerna, men huru det skall någonsin komma ifrån dem kan författaren icke rätt väl inse.

fatta lika beslut, måste frågan för det 10:e, efter att möjligtvis hafva undergått samma formaliteter i afseende på tvenne gånger bordläggning och stundom en förnyad discussion vid justeringen sändas till förstärkt Utskott der hon för det 11:e slutligen, efter föregången läsning, bordläggning och discussion, genom votering afgöres. 12:e Från det förstärkta Utskottet sändes beslutet till ExpeditionsUtskottet, som stundom efter föregången discussion och votering om ordalydelsen uppsätter den underdåniga skrifvelsen till Kongl. Maj:t, hvarefter följer 13:e föredragning i Högsta Domstolen, i händelse det varit en lagfråga Ständerna behandlat, författande och justering af Högsta Domstolens protokoll. 14:e Föredragning i Statsrådet, 15:e Svar å Rikssalen, och om K. M. icke täckes bifalla Rikets Ständers beslut, såsom t. ex. i frågan om Inrikes vexlar, kontraproposition, då samma marche inom representationen å nyo förekommer!

Allt sedan 1809 har Nationen börjat inse, att en reform i sammansättningen och verkningsmethoden för Rikets Ständer, Kollegier, Domstolar med flere af Administrationens utgreningar, blifver med hvarje dag allt mer och mer nödvändig. Så många Komitéer och Serskildta Utskott hafva i dessa ändamål blifvit satte, samt så många Utlåtanden afgifna och Skriftvexlingar förda, att Nationen hunnit fullkomligt tröttna vid alla dessa mouvemens inutiles, eller förslager utan verkställighet. För henne återstår icke annat än att med förtroende hoppas, det Regeringen skall behaga föreslå de af behofvet påkallade förändringar. Styrelsen synes å sin sida, så vida hon har den afsigten att lindra Folkets bördor, och tillvägabringa verkliga förbättringar, kunna med trygghet lita på alla upplysta och fosterländskt sinnade Mäns biträde, och det är ändock slutligen de som bestämma ledningen af massans handlingssätt.

De meningar som här ofvan äro yttrade innebära för ingen del något omstörtningsbegär, ty ingen kan derifrån vara längre skiljd än Författaren, men lika litet, som han tror att Regeringen bör lyssna till några få theoretiska förslagsmakares projekter, lika angeläget anser han vara, att icke allt för länge undertrycka de förbättringar, som öfver

ensstämma med hvad många förståndiga män länge yrkat. Samhällsbyggnaden är af alla machinerier det mest invecklade, och det vore mer än besynnerligt, om upplysningen och tidsandan skulle göra sitt mägtiga inflytande gällande i alla andra menskliga inrättningar, men icke våga vidröra den angelägnaste af dem alla.

Upplyste och eftertänksamme män skatta hvarken det onda hvaröfver de beklaga sig, eller de förbättringar, hvilka de hoppas, öfver eller under deras sanna värde. En revolution är alltid osäker: när hjulet väl kommit i gång är det de dristigaste, de oroligaste och de listigaste som blifva kuskar på vagnen.

I afseende på Sveriges Areal, Administrativa, Juridiska och Ecclesiastika indelning är det nödvändigt att, jemte de här efteråt förekommande tabellariska uppgifterna, äfven betrakta kartan. Man hör ofta nämnas Sunnanskog och Nordanskog, Svea Rike, Göta Rike och Norrland, äfvensom de gamla Landskapsnamnen stundom äro begagnade äfven i denna Statistik, men dessa äldre benämningar synas så småningom försvinna och den administrativa indelningen, eller i Län, är den som med hvarje dag mer och mer användes. I den öfvertygelse, att all förenkling är nyttig, hafva Länsnamnen blifvit uppkallade efter hvarje Läns ResidensStad. Detta är egentligen ingen nyhet, ty Vet. Akad:s Sekreterare, Wargentin, har redan år 1782 i de tabeller öfver folkmängden, som han låtit införa i Vet. Akadem:s Handlingar kallat Vesterbotten, Umeå Län; Blekinge Carlskrona Län; Stora Kopparbergs Län eller Dalarne, Falu Län o. s. v., hvilket flerestädes vunnit efterföljd och hvarigenom allmänheten redan blifvit vand att mera principenligt säga: Linköpings Län i stället för Östergötlands, Nyköpings i stället för Södermanlands, Halmstads i stället för Hallands, o. s. v. Den ordning i hvilken Länen stundom äro anförde i detta arbete skiljer sig från den som i våra vanliga officiella

handlingar iakttages, på det sätt, att början skedt med det sydligaste af Skåne, och derifrån blifvit fortsatt mot Norrbotten, hvarigenom Stockholms Län, i hvilket hufvudstaden är belägen, kommit att intaga midten af denna serie. Genom denna uppställning visar sig bättre den naturliga följden af vegetationens, odlingens och befolkningens aftagande mot norden.

Att jemföra de sydliga Länen med de norra, innebär en slags orimlighet, ty under Sveriges långa sträckning mot norden förändras klimat och vextlighet allt för mycket, för att utaf dessa jemförelser kunna vänta några i ekonomiskt hänseende nyttiga slutsatser. Om man ville följa en slags naturlig indelning af Landet, så borde de 6 norra länen jemföras sins emellan, emedan de äro någorlunda öfverensstämmande i klimat, naturlig beskaffenhet och vextlighet, och de öfriga 18 sins emellan. Det är märkligt nog, att denna naturliga gräns, som följer Dalelfvens strand, delar Riket i det närmaste i 2:ne lika stora hälfter, när de ödslige, sumpige och obebodde Lappmarkerne deruti icke inräknas, ty de 6 norra länen innehålla 1487 qv. mil, och de öfriga 18 = 1548 qv. mil. Äfvenså är den norra halfdelen af Riket, som ligger mindre än 500 fot öfver hafvet = 648 qv. mil, och den södra = 620. Den norra delen, som ligger emellan 500 och 800 fot, är = 598 qv. mil, den södra 513. Söder om Dalelfven finnes icke något berg, som uppnår 2000 fots höjd. I de 6 norra Länen bo per medium 206 menniskor på hvarje □ mil, och i de 18 södra Länen 2128.

På den af Geografiska Inrättningen år 1815 utgifna karta öfver Sverige, har arealen af Lappmarkerna blifvit uträknad och befunnen som följer: *Åsele Lappmark* = 113,5 qv. mil, *Umeå d:o* 228,2 samt Piteå = 199,6 eller de 3:ne Lappmarker som höra till Umeå Län = 541,3, då den bebodda delen af Umeå Län blifver = 126,7 qv. mil. *Luleå Lappmark* = 325,3 samt *Torneå d:o* = 166, eller Lappmarkerna hörande till Piteå Län = 491,3, hvadan den bebodda delen af detta Län blifver = 259,7. Och Lappmarkerna tillsammans innehålla således 1032,6 qvadrat-mil.

Sveriges Areal, Folkmängd, Administrativa,

Areal qv.mil.	Kalkulerad Folkmängd vid 1834 års utgång.	Administrativa Län.	Härader.	Fögderier.	HofRätter.	Lagsagor.	Juri- Domsagor.
—	76,794	Stockholms Stad	..	. . .	Svea	. . . .	. . . .
40,5	206,776	Malmö Län .	13	5	Skånes	Skånes . . .	 8
55,3	155,366	Christianst. .	10	4	d:o		
43,2	91,748	Halmstads . .	8	4	Göta	Hallands . . .	 3
25,8	89,887	Carlskrona . .	4	2	Skånes	Skånes	 2
86,1	113,096	Wexiö	6	4	Göta	Tio Härad. .	 3
97,6	142,949	Jönköpings. .	9	6	d:o		 5
96,8	172,360	Kalmar . . .	11	6	d:o	Kalmar . .	 5
96,7	195,113	Linköpings .	21	8	d:o	Östergötl. . .	 8
75,4	173,823	Mariestads .	15	5	d:o	Westgöta & Dals . . .	. . . 5
114,5	206,424	Wenersborgs	18	6			. . . 6
43,3	155,181	Göteborgs . .	20	5	d:o	Bohusläns . .	 5
27,9	40,190	Wisby . . .	20	2	Svea	Södermanl. .	 2
66,2	105,938	Stockholms .	19	8	d:o	Uplands . .	. . . 7
47,5	84,655	Upsala . . .	15	6	d:o		
60,5	91,211	Westerås . .	13	7	d:o	Westmanl. .	 4
57,0	111,280	Nyköpings .	10	5	d:o	Södermanl. .	 3
74,2	120,427	Örebro	16	4	d:o	Nerike & Wermel.	. . 8
157,9	182,800	Carlstads . .	13	5	d:o		
278,7	138,403	Falu	7	7	d:o	Westmanl. .	 3
171,9	105,583	Geflc	3	3	d:o	Wester-Norrlands .	 4
216,0	82,066	Hernösands .	3	3	d:o		 3
435,0	43,986	Östersunds .	3	3	d:o		 2
668,0	52,112	Umeå	3	3	d:o	Wester-bottens . .	 3
751,0	44,796	Piteå	4	4	d:o		 1
81,4	Insjöarne						
3868.1	2,985,144	24	264	115	3	13	90

Juridiska och Ecclesiastika indelning.

diska.	Ecclesiastika.							
Bergmästare-dömmen.	Stift.	Prosterier.	Pastorater.	Annexer.	Stads-Förs.	Summa Församlingar.	Medium af hvarje Sockens Areal i Tunnland.	Medium af hvarje Sockens Folkmängd.
. . . .	. . . . . .	. . .	. . . .	. . . .	19	19	. . . . .	4350
Skåne & Kronob. Bergm.	Lunds	12	$121\frac{2}{3}$	$119\frac{1}{3}$	12	253	3,841	804
		9	$72\frac{1}{3}$	$71\frac{2}{3}$	5	149	8,840	1036
. . . .	Götcb.	4	40	46	6	92	11,548	989
. . . .	Lunds.	3	16	11	5	32	14,878	2740
Skånc & Kronob.	Wexiö	6	42	43	1	86	22,879	1296
		$8\frac{1}{3}$	$58\frac{1}{6}$	68	4	130	18,000	1082
Södermanl. & Östergötlands.	Kalmar.	12	$64\frac{1}{6}$	$31\frac{1}{3}$	5	100	23,523	1697
	Linköp.	15	$102\frac{2}{3}$	$46\frac{2}{3}$	7	156	15,067	1228
Nora & Lindes.	Skara.	$10\frac{2}{3}$	84	$171\frac{2}{3}$	6	261	6,780	655
Wermelands.	Carlstad.	$8\frac{1}{2}$	52	$166\frac{2}{3}$	5	223	12,045	909
. . . .	Göteb.	$3\frac{1}{2}$	29	58	13	100	11,438	1580
. . . .	Wisby.	3	43	49	1	93	4,870	428
Uplands & Roslags B.	Upsala.	10	62	48	6	116	13,887	911
		$10\frac{1}{2}$	58	28	2	88	12,533	961
Sala, Öster- & Vester-Bergsl.	Westerås	8	54	15	4	73	21,363	1250
Söderm & Österg.	Strängnäs	$9\frac{1}{2}$	52	39	8	99	14,496	1121
Nya Kopparb. Nora & Linde.	d:o.	6	36	$20\frac{2}{3}$	4	60	30,046	1983
Wermlands.	Carlstads.	8	26	56	3	85	44,472	2085
St. Kopparb. Öst & Vest. Bergsl.	Westerås	7	34	15	4	53	131,304	2600
Upl. & Roslag.	Upsala.	6	31	17	3	51	82,459	2065
Vester-Norrlands.	Hernös.	$5\frac{1}{2}$	27	38	2	67	76,905	1201
	d:o	2	14	43	1	58	171,354	748
Vester- och Norrbottens.	d:o	$2\frac{1}{2}$	18	6	1	25	122,465	2040
	d:o	2	10	6	2	18	251,073	2500
11	12	172	1147	1214	129	2490	—	1188

När man fördomsfritt och med uppmärksamhet granskar Sveriges Administrativa, Juridiska och Ecclesiastika Indelning, och jemför dem hvar och en inom sig eller med hvarandra, så skall man förgäfves bemöda sig, att i den öfvervägande delen af dem upptäcka något slags systèm grundadt på landets naturliga beskaffenhet. För att börja med den Administrativa Indelningen, så, om någon gång de fordna Landskapen, äfvensom de i senare tider tillskapade Länen, hafva å en eller annan sida någon af naturliga råmärken utmärkt gräns, såsom Kolmorden emellan Östergötland och Södermanland, eller Tiveden, emellan Nerike och Westergötland, äro likväl en stor del af de öfrige Läneskilnaderna utstakade, utan att man i dem kan upptäcka annan plan än tillfällighetens. Jag nämner icke detta för annat än att, om någonsin en ny och förbättrad reglering af landets indelning skulle komma i fråga, så är det endast på få ställen der man är bunden af naturliga gränseskilnader.

När man betraktar bilden af Göteborgs och Wenersborgs Län, så kan man icke annat än förundra sig öfver den oformliga skapnaden af dessa begge Läns geografiska, eller kanske rättare, administrativa omfång. Inbyggarne i hela Norra BohusLän nödgas resa förbi Landshöfdingeresidensets portar i Wenersborg, för att begifva sig 8 à 9 mil längre bort, när de hafva något att kommunicera med sin egen Länestyrelse. På samma sätt nödgas invånarne i hela södra delen af Wenersborgs Län resa förbi portarne af Göteborg, för att komma till sitt 8½ mil längre bort belägna LandshöfdingeEmbete. En ändamålsenlig förändring är icke svår att påfinna, ty om Dalsland och BohusLän allt intill Kungelf, eller norra grenen af Göta Elfs utlopp i Kattegat, förordnades att utgöra ett Höfdingedöme, med Uddevalla till Residence, så kunde södra delen af Wenersborgs Län, jemte Hisingen, Askims och Säfvedals Härader, utgöra ett ganska passande område med Göteborg till ResidenceStad.

Att Gefle ligger i nedersta hörnet af ett Län, innehållande icke mindre än 170 qv. mil, och der således en del af dess Invånare hafva 18 à 20 mil till sitt Landshöfdinge-Embete, är en olägenhet, men som icke, sedan alla publika

byggnader blifvit på ett ställe hopade, lätt låter förändra sig. Sjelfva Hufvudstaden har, såsom sådan, sedan Finland gått förloradt och Norrige blifvit med Sverige förenadt, ett högst olämpligt läge; men att flytta honom, d. v. s. Regeringen, till den i alla afseenden ypperliga localen vid Mariestad, lärer ännu i långliga tider få räknas till ett fromt desideratum. Om Stockholm skulle upphöra att vara hufvudstad så upphör han ändå aldrig att vara en för Sverige ganska vigtig både handelsstad och militairposition.

Wisby Län har icke mer än 40,000 invånare, Östersunds 44,000, Umeå 52,000 och Piteå Län 44,000, eller dessa 4 Län tillsammans hafva icke så många inbyggare som Malmö eller Wenersborgs Län ensamt. Man bör icke helt och hållet förbise den omständigheten, att de administrativa omkostnaderna äro i vissa fall i ingen proportion till invånarnes antal. Att LandshöfdingeEmbetet i Jemtland eller på Gottland, med blott $\frac{1}{5}$ af Malmö Läns folkmängd, skall kosta nära lika mycket som detta senare, synes mig, om icke i principen, åtminstone i tillämpningen, vara oriktigt, ty den som är Högste Styresmannen öfver 200,000 menniskor förtjenar otvifvelaktigt mera anseende och är en vigtigare person än den som blott är det för 40,000. Att de 4 nya Län, som i senare tider blifvit tillskapade, neml. Hernösands, Carlstads, Östersunds och Piteå, varit af behofvet påkallade och åsyfta invånarnes bästa, bestrides af ingen; men månne man icke, till vinnande af enkelhet och besparing, med allt fog kunnat sammanslå några andra? Om Stockholms Län fördelades, med undantag af 1 à $1\frac{1}{2}$ mils omkrets å alla sidor om Hufvudstaden, som borde lyda under ÖfverStåthållareEmbetet, så kunde den norra delen utan synnerlig olägenhet, läggas till Upsala Län, och den södra till Nyköpings. På samma sätt kunde Carlskrona Län fördelas på Kalmar och Wexiö Län, samt Halland tilläggas Göteborgs Län. Huruvida Skåne, i stället för att bestå af 2:ne till figuren oformliga Län, kunde sammanslås till ett enda, med Lund till Residencestad, förtjenar ett närmare eftersinnande.

Hvad fördelningen i fögderier beträffar, så synes af Tabellen att i Skåne och Blekinge innefattar hvarje Fögderi omkring 40,000 menniskor, och efter denna fördelning borde Landet vara belåtet med 69 Kronofogdar i stället för 115. Hvad som medhinnes att skötas på ena stället bör också kunna medhinnas på ett annat, och de indragnes löner räcka väl till att med 25 à 50 proc:t öka lönen för de fogdar som få nog långa resor till sina uppbördsstämmor. Öfverskottet blir ändå icke så obetydligt.

Den Juridiska fördelningen af Landet synes vara underkastad samma brister som den administrativa, neml. att vara utan något egentligt systèm. På somliga ställen äro Häraderna lika stora till arealen, som hela Län annorstädes, och folkmängden naturligtvis i samma förhållande olika. Så är t. ex. Wadsbo Härad i Mariestads Län och Kinds Härad i Wenersborgs Län hvardera lika stora som hela Carlskrona Län o. s. v. Christianstads HofRätt omfattar en areal af 120 qv. mil, när deremot Svea HofRätt har mera än 3000. Att Linköpings Län innehåller 21 Härader, Göteborgs och Wisby Län hvardera 20, när Carlskrona Län kan vara belåtet med 4 och Wexiö Län med 6, innebär ett förhållande som förtjenar uppmärksamhet.

Den Ecclesiastika fördelningen företer likväl de största anomalierna, ty somligstädes der Katholska Läran fordom slagit djupast rötter, och följaktligen ett öfverdrifvet andligt (kanske rättare presterligt) nit fått tillfälle att göra sitt inflytande gällande, äro Socknarne så små, att Folket och Själasörjarne äro begge lika illa belåtne med de i allt för ringa delar söndersplittrade församlingarne. Gottland, med 40,000 innevånare, har tre och nittio kyrkor att underhålla, d. v. s. att om folkmängden på landet fördelas lika emellan Socknarne, belöper det sig (1825) 370 personer för hvarje Kyrka, ett påtagligen allt för ringa antal för att tillbörligen kunna underhålla kyrka, prest, m. m. som dit höra. Näst Gottland är Westergötland, Jemtland och Skåne de provinser som ha ett öfverflödigt antal af kyrkor. I Mariestads Län utgör medium af hvarje Sockens areal 6780 tunland och 601 personer; i Malmö är arealen 3841 tunland och

705 personer; i Jemtland deremot arealen 171,554 tunland, och folkmängden 679 personer, allt 1825.

Sjelfva Socknarne sinsemellan förete en ganska stor olikhet. Ekers Socken i Örebro Län har (1825) 309 invånare, när Linde Socken i samma Län har 5429. Qvarsebo Socken i Linköpings Län har 7 Mantal och 490 personer, när deremot Åby i samma Län har 126 mantal och 2445 personer. Bodarne Socken i Örebro Län utgöres af 8 mantal när Fellingsbro har 190 o. s. v. Ett litet bevis huru otjenligt det är att jemföra arealen emellan de norra och södra delarne af Riket kan inhemtas deraf, att Gellivare Socken har 1532 inbyggare, spridde på 150 qv. mils yta, eller på större vidd än hela Skåne, Blekinge och Gottland tillsammans. Hammardals pastorat i Jemtland är nära lika stort som hela Skåne. Akebecks Socken på Gottland har 145 inbyggare, Bjeresbög i Malmö Län 155, Säm i Wenersborgs Län 148 och Galtström i Hernösands 153, när deremot Leksands Socken i Falu Län har 9015 och Skellefteå i Umeå Län 9570 personer *).

Det inträffar icke sällan att ett och samma Pastorat stundom är beläget i 2 Län, 2:ne Stift, 2 à 3 Prosterier, 2 à 3 Härader, 2 à 3 Fögderier och 2:ne Bergmästaredömen. Ett och samma Regemente är roteradt i 3:ne Län, o. s. v. Tabellkommissionens framlidne Sekreterare, Nicander, har utarbetat ett förslag till en förbättrad indelning af landet, (hvilket jag likväl icke haft tillfälle se), men sedan vederbörande deröfver blifvit hörda, och efter hvad jag förmodar, till det mesta afstyrkt detsamma, är det för det närvarande hvilande. Ämnet är dock af vida större vigt, än som vid första påseendet synes. Förbättringarne bestå likväl icke uti, att jemka ihop dessa smärre anomalier, så att hvarje Prosteri, o. s. v. kommer att höra till ett och samma Län, utan i antagandet af en princip för reglerandet af de till folkets angelägenheter (prest, fogde och domare) bäst passande områden. Regeringen eller Nationen — hvilka begge begrepp jag så innerligen önskar skulle betyda ett och det-

*) I afseende på Socknarnes areal och folkmängd se den af Författaren år 1834 utgifna SockenStatistik öfver Riket.

samma — äger en ofantlig verksam häfstång till landets förkofran uti en förbättrad reglering af Rikets administrativa, juridiska och framförallt ecclesiastika indelning. Många nu slumrande och knappt anade krafter skulle härigenom lifvas och utvecklas. I samma mon som upplysningen stiger och Samhället skjuter fram på kulturens bana, skola också de så kallade kommunal-afgifterna öka sig, och till deras bestridande fordras, att de områden som deruti deltaga hafva en passande storlek. Om Gottland, Westergötland och Skåne hade blott hälften så många kyrkor som de nu äga, likasom om Linköpings, Mariestads, Göteborgs och Wisby Län, m. fl. hade blott hälften så många Härader som de nu hafva, så skulle de gemensamma utgifter som fordras till Kyrkorna, Presterskapet, Schol-anstalter, Fattigvård, Socken- eller Härads-magaziner, indeldta arméens vapen och trossdepôter m. m. vida bättre förslå, eller vara mindre betungande än de nu äro. Utaf de många omhvälfningar Franska Revolutionen framalstrade, var Landets bättre indelning en af de gagneligaste, som, trotts alla reaktionsförsök bibehållit sig och troligen kommer att så allt framgent göra.

I frågan om lämpligheten af den ecclesiastika fördelningen är Blekinge bäst lottadt, ty der utgör medium af folkmängden i hvarje församling 2740, dernäst Falu Län med 2600, och sedan Norrbotten med 2500. Efter ett medium af 2500 personer på hvarje församling, borde de 18 Länen, söder om Dalelfven, ha 836 församlingar i stället för 2102. Folket är hvarken mera osedligt eller besöker mera sällan Kyrkan der det är långt till henne än der hon ligger midt i byn. Det är endast för få år tillbaka som Hornborga, Sätuna, Broddetorp och Bolums Kyrkor, belägne vid foten af Billingen, sammanbyggdes till en enda, *och detta exempel borde följas på många ställen.*

Om Svenska Folkets karaktèr, antal, nativitet, mortalitet, ingångne och upplöste äktenskap, m. m.

Lika som Svenska Språket röjer en nära anförvandtskap med Danskan, Tyskan, Engelskan och Holländskan, och således antyder ett gemensamt ursprung, likaså synes Svenska Nationen till utseende och egenskaper närmast likna dessa fyra folkslag. Historien lärer oss, att alla Nationer kunna genom fortsatta dåliga eller goda regeringar blifva Sybariter eller Spartaner. Hvad Svenskarne angå, så, ehuru den såkallade Medelklassen, hvilken nu mera synes vara den som leder folkens öden och som följaktligen förtjenar största uppmärksamhet, och denna klass hos oss icke företer några egenheter, utan, i likhet med hvad som sker i alla andra Stater, blott sträfvar att vinna allmän humanitet, har likväl Svenska Allmogen, så väl genom dess lefnadssätt, som spridning öfver ett vidsträckt land och, sannolikt äfven genom den hos Nationen inneboende kraft och allvar, bibehållit vissa utmärkande karaktersdrag, som förtjena att omnämnas. Dessa Allmogens karaktersdrag äro, enligt Författarens mening, sann Gudsfruktan, redbarhet, laglydighet, sedlighet, tarflighet, naturlig fallenhet för handaslöjder, tillförsigt till egna krafter, arbetsamhet och en välvillig gästfrihet; dess fel: afundsamhet sinsemellan och mot herreklassen, misskännande af egna förmoner och en öfverdrifven aktning för hvad som är utländskt, samt slutligen en viss råhet, med deraf härflytande våldsamhet, hvilken senare dock oftast är föranledd af ett omåttligt bruk af bränvin *).

*) För den sanne fosterlandsvännen finnes intet ämne för dess uppmärksamhet af en mer oroande beskaffenhet än det hos Nationen öfverhandtagande bruket af bränvin. Ingenting har åstadkommit så mycket ondt, som denna förderfliga dryck. Alla våra krig hafva icke på långt när tillfogat oss så många lidanden, som bränvinet. Mer än $\frac{3}{4}$:delar af alla brott, all den nöd och det elände, som förnedrar eller trycker Svenska Folket, härleder sig, på närmare eller fjermare håll, från detta rusgifvande förstöringsmedel. Allt annat ondt har en öfvergång, men bränvinet angriper och fräter sjelfva roten af nationen; ty det är icke nog, att det öfverflödiga bruket deraf förstör allt välstånd, all

Menige man af den arbetande klassen är långsam i sina rörelser, fordrar god betänketid, saknar icke fintlighet *) och ett

trefnad och all sällhet för det närvarande, utan hvarje kommande generation blir allt svagare och slöare, både på kroppens och själens vägnar. Mönstringen med Beväringsmanskapet förlidet är utvisar, att i somliga Län nära hälften af ynglingarne måste kasseras såsom odugligc att deltaga i fosterjordens försvar.

Den som inledde Nationen på ett allmännare bruk af bränvinet, har belastat sitt minne med många förebråelser. När de regala brännerierne voro som mest i flor, och följaktligen en stor åtgång ansågs som en förtjenst, sade en af Gustaf d. III:s favoriter till Konungen, under en promenad, då de mötte någon raglande och väl full person: (detta djupa förnedringstillstånd i hvilket menniskan är vida under fänaden) *se der en af våra!* Af 1786 års Riksdags-protokoller synes, pag. 182, att den årliga förtäringen af bränvin den tiden gick till 5,400,000 kannor, och då var likväl Finland ännu förenadt med Sverige, samt 42 år senare enligt Ekonomi- och BesvärsUtskottets uppgift vid 1829 års Riksdag till minst 22 millioner kannor. Att utrota det skändliga fylleriet, är tvifvelsutan förgäfves, men minska det kunna vi, och det är hög tid att de förståndige bland nationen vidtaga kraftiga mått och steg mot det värsta onda, som ännu har drabbat Svenska Folket. Hvad skall i annat fall den uppvexande generationen tänka om vårt förstånd och vårt handlingssätt? Att sådant låter göra sig *om man med allvar vill* är utom allt tvifvel. Blott sedan år 1826 äro i Norra Amerika stiftade 5000 NykterhetsFöreningar, som tillsammans inbegripa mera än en million Ledamöter, hvilka, för att lemna ett godt efterdöme, afsagt sig allt bruk af bränvin. Från Norra Amerikas hamnar segla mera än 700 skepp, som besöka alla möjliga klimater, och dock ha de intet bränvin om bord!

*) Såsom bevis på allmogens fintlighet skall författaren ur Gustaf d. I:s historia anföra blott ett par drag. Då Gustaf på ett så underbart sätt blifvit räddad från Arendt Pehrsons på Ornäs förräderi och tagit sin tillflygt till Kronoskytten Sven Elfson i Isala by, blef han genast efterspanad af Konung Christierns utskickade. När de inträdde i stugan och med häftighet frågade om der varit synlig någon fremmande man, stod Gustaf och värmde sig för ugnen i hvilken Sven Elfsons hustru gräddade bröd. För att afleda de fremmandes uppmärksamhet och misstankar på den unga mannen tog hustrun brödspaden och slog till honom samt bannade honom hårdt, sägande: *hvad står du här och gapar på fremmande; har du aldrig sett folk förr? packa dig ut i ladan.* Som Gustaf icke kunde vara längre säker i Isala, utan måste föras längre upp åt landet, tog Sven Elfson och packade in honom i ett halmlass, men alla vägar och broar voro besatte med Danskt krigsfolk, som voro så misstänksamme att de genomstucko halmlasset med deras spjut, hvaraf Gustaf sårades så att blodet började rinna på snön. Sven Elfson drog då genast upp en knif och skar oförmärkt sin häst i foten hvarigenom han lyckligen afvände Danskarnes misstankar. Längre fram på vintern samma år doldes Gustaf i en källare

ett godt omdöme, och älskar mera att öfvertygas än öfvertalas. Dess verksamhet är för det mesta lugnt beräknad, och han fördrager snarare manligt våld än barnsligt fjesk, snarare att blifva misshandlad än gäckad. Ordhållighet är hvad han i synnerhet fordrar.

I de fleste utländska Geografier och Statistiska arbeten, såsom Steins, Hassels, Cromes, Malte Bruns m. fl. står, att de lägre folkklasserna i Sverige kunna hvarken läsa eller skrifva. Hvad det förra angår, så är det en fullkomlig irring, ty det finnes icke en på 1000 af Svenska Allmogen som icke kan läsa. Orsaken härtill är förnämligast Carl d. XI:s föreskrift, att ingen som icke är hemmastadd i sin kristendom får begå Herrans Nattvard, och att ingen som icke har begått Nattvarden får gifta sig. Man skulle i våra dagar gerna kunna tillägga, att hvar och en borde vid Nattvardens begående ådagalägga, att han utom läsa i bok äfven kunde hjelpligt skrifva och räkna. Om än Bondens eller Torparens stuga i allt öfrigt vitnar om det högsta armod, så finner man der likväl nästan alltid, en Psalmbok, en Bibel, en Postilla och ibland flere andra andaktsböcker. Engelska Lord-Canzlèrn Brougham anförde i Parlamentet den 1 Maj 1816, att på de senaste 6 åren blifvit i Manchester vigde 9765 par, af hvilka ingen enda person kunnat hvarken läsa eller skrifva. Enligt Revue Encyclopedique för October månad 1832, kunna i Frankrike i de Norra departementerna 74 ynglingar af 100 läsa, i de vestra 12 af 100, samt i hela Riket blott 38 af 100.

Denna Svenska Allmoge, som vid mångfaldiga tillfällen gifvit bevis på trohet, mannamod och ett äkta fosterländskt sinne *); som skulle vara så tacksam för hvarje lindring i

hos Tomte Matts Larsson i Utmelands by nära Mora i Dalarne. Äfven der kom Danskt krigsfolk och spejade efter honom; men som hustrun, hvilken var sysselsatt med driksbrygd till julen, hade märkt Danskarnes ankomst, sköt hon oförmärkt ett vörtkar öfver källarluckan, hvarigenom Danskarne oaktadt den strängaste efterspaning nödgades fara från stället med oförrättade ärender.

*) På 1430-talet samlades Allmogen till 100,000 man, tågade genom landet och nedbröt Konung Erics Borgar och Slott samt

dess bördor, och hvars ställning i så hög grad förtjenar att behjertas, har nästan beständigt, i frågan om dess väl, fått stå tillbaka för andra intressen, som förstått göra sig gällande inför thronen och makten. Sveriges Allmoge utgör likväl Sveriges styrka och merg. Historien vitsordar, att alla de Regenter som förmått uträtta något af värde, antingen till Nationens väl eller till hennes rygtbarhet, varit sådane som förstått vinna Allmogens kärlek och förtroende. Att vårda denna Allmoges bästa och befrämja dess väl mot de öfrige Samhällsklassernas öfverdrifna och alldrig mättade anspråk, är hvad en klok och faderlig Styrelse säkert skall finna mest öfverensstämmande så väl med dess egen fördel som med en sann upplysnings fordringar.

Alla civiliserade nationers Regeringar bemöda sig, att genom framlagde tableauer öfver folkmängdens tillvext, åda-

---

utdref dess Fogdar, utan att begå några oordningar eller pressningar. Ett hundra år senare eller 1529 instämdes Allmogen till Larfs hed i Westergötland, af RiksHofmästaren Thure Jönsson Roos, Biskopen i Skara Magnus Haraldsson, samt RiksRåderna Liljehök, Bjelke och Winge, och anmanades der af dessa Herrar till uppror mot Konung Gustaf den förste. Åsyna vittnen hafva, efter hvad Historien berättar, intygat, att vid Menige Mans kloka och rättrådiga svar: *att de voro nöjde med Kung Gösta sådan han var och ville ingen annan Konung hafva*, så föll liksom ett moln öfver de regeringslystne Herrarnes ansigten. Gustaf räknade med skäl denna stämpling såsom den farligaste under sin regering, emedan Smålänningarne och flere närgränsande provincers invånare väntade på Westgöte-Allmogens svar för att derefter taga deras beslut.

På 1540-talet, då Dackens uppror fordrade största ansträngning att qväfvas, och Gustaf med mycket bekymmer hörde att Allmogen från flere andra Landskaper var i rörelse, kom underrättelse att äfven i Dalarne var mycket buller, och Bönderna höllo misstänkta sammankomster. Detta ökade Gustafs förlägenhet, och han var i så stort betryck, att han ämnade afsäga sig regeringen, öfvergifva Riket, flytta till Tyskland och nedsätta sig der; men då upplystes, att från Dalarne kommo till Stockholm nedtågande 2000 utvalde män, fullt utrustade, icke för att öka Gustafs fiender, utan som DalAllmogen skickade Kung Gösta till hjelp att kufva de upproriske Smålänningarne. Detta Dalkarlarnes förhållande länder dem så mycket mer till heder, som Gustaf 2:ne gånger förut med stränghet behandlat samma Allmoge, då den varit uppviglad, den ena gången af den så kallade Daljunkaren, och den andra gången för sina kyrkklockor, som Gustaf nödgades begära till afbetalande af Lybeckska skulden.

galägga, att Landet är uti ett beständigt framåtskridande, blomstrande tillstånd. En sanning är, att detta till en viss grad äger rum; ty det är icke rimligt att en ökad folkmängd kan tillkomma, utan att landets kultur ökas, hvarigenom lifsuppehälle för ett större antal menniskor beredes, eller också att kapitalerna ökas, d. v. s. industrien i allmänhet, hvarigenom det som felar i landets egne produkter, till underhållande af dess folkstock, kan köpas från andra länder; men som ganska få länder på jorden ännu äro öfverbefolkade, och det hörer till civilisationens natur att beständigt föröka sig, så bevisar den tilltagande folkmängden ingenting, utan i jemförelse med andra länders.

Utur denna synpunkt betraktadt står Sverige på en mycket låg ståndpunkt. Väl har folkmängden, när man granskar de här efteråt förekommande tabellariska uppgifter, ökat sig från 1751 till 1836, d. v. s. under 85 år, med 69⅓ proc.; men der utrymme och förmåga icke saknas, att underhålla både 2 och 3 gånger så många inbyggare som vi nu äga, der är denna progression ganska långsam. Ett anmärkningsvärdt förhållande upptäckes, när man länsvis jemförer folkmängden 1751 och 1825. Man finner då att invånarne i Carlskrona Län ökat sig 137 proc:t, i Westerbotten 130, i Westerås Län blott 22, och i Stockholms Län 13. Att det ofantliga utrymme som Westerbotten erbjuder vållat den ovanliga folkökningen derstädes är sannolikt, men hvad som varit orsaken till samma phenomen i Blekinge, låter icke förklara sig utan en närmare undersökning, hvilken väl förtjente att anställas. Att Rikets hufvudstad haft ett nästan menligt inflytande på den honom närmast omgifvande landsbygden, tvärt emot hvad i alla andra länder inträffar, är i sanning förvånande, och föranleder till icke särdeles hugnande reflexioner.

Tabellverket inrättades 1748 *). Folkmängden var 1751 = 1,785,727. Den utgjorde 1760 = 1,893,246; 1772 =

*) Svenska Tabellverket citeras ofta af utländske Författare, och de 1829 utgifne ganska utförlige och upplysande Tabeller förtjena stor uppmärksamhet.

Folkmängden 1751, 1820, 1825

Länen.	Folkmängden.		På Landsbygden.			I Stä-
	1751.	1820.	mankön	qvink.	Summa	mank.
Stockholm ..	55700	75569	......	......	......	36497
d:o Län ...	91399	97704	47133	51474	98607	2065
Upsala	63895	30216	35871	40380	76251	2418
Nyköpings ..	79817	101291	47308	51243	98551	3949
Linköpings ..	128911	172546	79336	85820	165156	7698
Jönköpings ..	106317	121554	59619	64433	124052	2555
Wexiö......	67283	96019	48485	52526	101011	719
Kalmar	96053	149901	73200	78158	151358	4128
Wisby	24562	35564	16371	17696	34067	1814
Carlskrona ..	35694	78951	33388	35030	68418	8018
Christianstads	90335	134683	68102	71303	139405	3252
Malmö......	105163	176637	84188	84944	169132	11579
Halmstads...	58234	80093	38549	41614	80163	2538
Göteborgs...	76537	134919	55884	57215	113099	16115
Wenersborgs	115853	170070	86964	91618	178582	4083
Mariestads...	97918	148531	74412	78929	153341	2755
Carlstads	} 173917	148260	76965	80840	157805	2477
Örebro		100459	49741	53437	103178	2662
Westerås ...	71952	85635	37211	42222	79433	3997
Falu	97428	122840	58321	65448	123769	2416
Gefle	}	91761	40783	45308	86091	4857
Hernösands ..	} 111890	67087	32406	36169	68575	1627
Östersunds ..	}	36894	18877	19868	38745	180
Umeå.......	} 36869	40364	21291	22380	43671	558
Piteå.		37142	18584	19929	38513	1024
S:a	1785727	2584690	1202989	1287984	2490973	129981

2,012,772; 1780 = **2,118,281**; 1785 = **2,142,275**; 1790 = **2,150,495**; 1795 = **2,280,441**; 1800 = **2,347,303**; 1805 = **2,412,772**; 1810 = **2,377,851**; 1815 = **2,465,066**; 1820 = **2,584,690**; 1830 = **2,888,082**; 1836 i Junii = **3,025,000.**

Födde 1825 = 100,315, och döde 56,465, hvadan de föddas antal öfverstiger de dödas med icke mindre än 43,850, det mesta som någonsin inträffat sedan Tabellverket inrättades. Den vanliga tillökningen gör omkring 0,8 proc:t men

och 1830, samt förhållande till

derna.		Total	Folkmängdens ålder	Under 15 år.	
qvink.	S:a.	1825.	1825.	mank.	qvink.
42976	79473	79473	Under 1 år 87401	......	......
2423	4488	103095	Emellan 1 till 3 år 161560	15909	16034
3228	5646	81897	— 3 t. 5 — 146721	12339	12517
4293	8242	106793	— 5 t. 10 — 293888	16560	16497
9426	17124	182280	— 10 t. 15 — 261943	28572	28758
3389	5944	129996	— 15 t. 18 — 136302	22192	21880
979	1698	102709	— 18 t. 20 — 98957	18632	18437
5234	9362	160720	— 20 t. 25 — 225427	26372	26080
2270	4084	38151	— 25 t. 30 — 216523	5523	5444
8878	16896	85314	— 30 t. 35 — 209456	13047	13025
2723	5975	145380	— 35 t. 40 — 175058	24559	24021
11488	23067	192199	— 40 t. 45 — 155848	31456	31045
2956	5494	85657	— 45 t. 50 — 143653	12970	13211
17477	33592	146691	— 50 t. 55 — 113715	20805	20792
4356	8439	187021	— 55 t. 60 — 102437	32664	32657
3518	6273	159614	— 60 t. 65 — 89226	27188	27101
3090	5567	163372	— 65 t. 70 — 66751	29663	29395
3414	6076	109254	— 70 t. 75 — 48115	18811	18966
5188	9185	88618	— 75 t. 80 — 25056	13086	13198
3203	5619	129388	— 80 t. 85 — 9774	20866	20290
5788	10645	96736	— 85 t. 90 — 2757	13660	13650
2035	3662	72237	— 90 t. 95 — 578	11318	11653
197	377	39122	— 95 t. 100 — 89	6277	6017
682	1240	44911	Öfver 100 år 17	8716	8664
1087	2111	40624		6914	6875
150298	280279	2771252	2771252	438099	436207
			Tillkommer för Städerna	38260	38947
			S:a för hela Riket	476359	475154

1825 gjorde den **1**,6. Efter denna senare progression, skulle folkmängden fördubblas på **65** år. Quinquennium mellan **1820—25**, är det lyckligaste och lugnaste som Sverige någonsin ägt, och kommer troligen att icke på länge få sin like. Medium af tillökningen för hvarje år af detta quinquennium, gör **1**,3 proc:t. Vi finna redan af den uppgifna

ålder, kön, nativitet, barnaföder-

Em. 15 & 60.		Öfv. 60 år.		Gifta.		Enklingar.	Enkor.	Ogifta
m. k.	qv. k.	m. k.	qv. k.	Män.	Hustr.			m. k.
......	......	......	......	......	......	......	......	......
27879	30583	3345	4857	17932	17987	1542	5638	11750
20809	23675	2723	4188	14030	14093	1207	4641	8295
26851	29350	3897	5396	18176	18213	1475	5436	11097
44626	48727	6138	8335	30185	30286	2254	8277	18325
31855	35218	5572	7335	24210	24244	1960	6391	11257
25573	28558	4280	5531	18714	18778	1707	5026	9432
41415	45360	5413	6718	28302	28349	2024	6727	16502
9535	10199	1313	2058	6731	6754	512	1900	3605
17971	19218	2370	2787	11718	11742	1070	2815	7553
37932	40707	5611	6575	24136	24180	2228	5459	17179
46376	46729	6356	7170	29759	29786	2240	5894	20733
22124	24012	3455	4391	14338	14363	1387	3562	9854
31238	32356	3841	4067	19533	19545	2030	4222	13516
47486	50656	6814	8305	32149	32176	2649	7534	19502
41395	44299	5829	7529	28718	28760	2231	6836	16275
41916	44005	5386	7440	27451	27492	2460	6360	17391
27197	29273	3733	5198	18230	18312	1344	4693	11356
20821	23942	3304	5082	14647	14710	1195	4821	8283
32812	37488	4643	7670	22727	22771	2026	7872	12702
23720	26386	3403	5278	16287	16313	1158	4389	9678
18463	20855	2625	3661	12970	12969	788	3260	7330
10653	11185	1947	2666	7443	7446	435	1690	4722
11227	11936	1348	1780	7347	7351	533	1443	4695
10184	11205	1486	1849	6486	6505	564	1505	4620
670058	725916	94832	125861	452219	453125	37019	116391	275652
84693	96709	7028	14642	39141	39932	4396	20317	48184
754751	822625	101860	140503	491360	493057	41415	136708	323836

folkmängden för år **1830** (se pag. **107** af Tab. öfver Folkmängden och dess förhållanden) att quinquennium emellan **1825** och **1830** ökat sig med **69,932** personer *mindre* än det näst föregående, hvartill missvexter, sjukdomar och nöd varit orsaken.

När man läns-vis jemförer tillökningen under quinquen-

skornas ålder, mortalitet till

öf. 15 år	Födde 1825.			Äkta.			Oäkta.			Emellan 15 & 20.
qv. k.	m. k.	qv. k.	S:a	m. k.	qv. k.	S:a	m.k.	qv.k	S:a	
......	1347	1350	2697	863	822	1685	484	528	1012	50
11815	1768	1783	3551	1626	1644	3270	142	139	281	56
9129	1372	1399	2771	1259	1285	2544	113	114	227	55
11097	1849	1769	3618	1709	1649	3358	140	120	260	49
18499	3183	3230	6413	2946	2981	5927	237	249	486	131
11918	2422	2276	4698	2357	2196	4553	65	80	145	85
10285	1922	1935	3857	1845	1860	3705	77	75	152	131
17002	2878	2830	5708	2711	2704	5415	167	126	293	282
3598	584	561	1145	547	528	1075	37	33	70	28
7448	1678	1673	3351	1569	1533	3102	109	140	249	59
17643	2747	2587	5334	2574	2420	4994	173	167	340	119
18219	3752	3599	7351	3514	3371	6885	238	228	466	153
10478	1576	1439	3007	1520	1376	2896	56	55	111	37
12656	2941	2832	5773	2774	2659	5433	167	173	340	99
19251	3601	3455	7056	3476	3338	6814	125	117	242	126
16232	3193	2951	6144	3073	2818	5891	120	133	253	87
17593	3291	3196	6487	3069	2964	6033	222	232	454	168
11466	2164	2120	4284	2032	1975	4007	132	145	277	64
9493	1560	1474	3034	1396	1334	2730	164	140	304	53
14515	2188	1973	4161	2077	1869	3946	111	104	215	75
10956	1506	1436	2942	1411	1352	2763	95	84	179	22
8287	1302	1223	2525	1246	1156	2402	56	67	123	30
4715	520	471	991	490	455	945	30	16	46	17
4922	988	921	1909	945	878	1823	43	43	86	34
5044	763	745	1508	722	696	1418	41	49	90	25
182261	51095	49220	100315	47751	45863	93614	3344	3357	6701	2035
51102										
333363										

nium mellan **1820** och **1825** visar den sig, i afseende på numerairen, störst i Wenersborgs Län, neml. med **16,951** personer, i Malmö Län med **15,562**, och i Carlstads Län med **15,112**. Största tillökningen, i proportion af den förut befintliga folkstocken, har likväl ägt rum i Umeå Län, neml. med icke mindre än **11⅓** proc:t samt minst i Upsala Län,

åldrar och kön, ingångne och

Barnaföderskor.								Födt Tvillingar.	Trillingar.	Dödfödde.	Dö-
Emellan 20 & 25.	Emellan 25 & 30.	Emellan 30 & 35.	Emellan 35 & 40.	Emellan 40 & 45.	Emellan 45 & 50.	Öfver 50 år.	Summa.				m. k.
526	888	708	422	165	15	. .	2774	41	1	117	1622
601	947	953	673	307	50	2	3589	62	. . .	99	201
480	781	721	479	246	32	1	2795	42	. . .	66	920
622	976	932	675	342	58	1	3655	53	. . .	89	1124
977	1711	1756	1229	614	99	. .	6517	88	1	194	1771
736	1146	1298	941	469	71	1	4747	76	. . .	125	1136
752	971	990	698	290	70	1	3903	50	. . .	96	1067
1104	1543	1450	902	435	59	1	5776	80	. . .	146	1553
188	314	343	183	93	11	. .	1160	21	. . .	36	338
568	865	910	630	342	53	. .	3427	40	3	122	995
868	1468	1474	1007	386	68	7	5397	82	3	151	1464
1195	1983	1974	1378	676	83	1	7443	116	3	214	2038
396	730	798	675	329	88	5	3058	45	. . .	91	839
853	1603	1650	1069	475	98	7	5854	70	. . .	149	1745
966	1800	2048	1344	692	151	3	7130	82	1	155	1820
730	1541	1753	1259	717	110	1	6198	82	2	140	1725
993	1678	1751	1221	586	153	10	6560	80	. . .	153	1598
671	1076	1144	885	450	54	3	4347	50	2	117	1070
491	782	772	630	306	40	2	3076	46	1	90	934
579	1060	1171	837	387	74	3	4186	68	1	95	1343
353	727	870	664	292	32	1	2961	52	1	73	1033
390	622	673	528	262	26	. .	2531	44	. . .	50	704
146	257	269	195	102	12	. .	998	14	. . .	21	247
365	503	532	278	155	47	. .	1914	12	. . .	17	483
230	397	409	270	159	33	1	1524	13	. . .	29	410
15780	26369	27349	19072	9277	1587	51	101520	1409	19	2635	29180

med blott 2,1. En nöjaktig förklaring öfver dessa ojemnheter i folkmängdens tillvext torde innefattas deruti, att i Umeå Län är utrymmet så ofantligt vidsträckt; i Wenersborgs Län har husfliten, handeln och åkerbruket lemnat hvarandra handen till beredande af en hastigare förkofran; i Malmö Län hafva de fortgående Enskiftena beredt rum för nya bosättningar; samt i Carlstads Län en liflig bruksrörelse, i förening med trädvaruhandel och en långt drifven hem-

upplöste äktenskap, m. m.

de 1825.		Barn under Ett år, döde.						Döde,				
		Äkta.			Oäkta.			Barn från 1 till och med 15 år.			Ogifta öf- 15	
qv. k.	S:a.	m.	qv.	S:a	m.	qv.	S:a	m.	qv.	S:a	m.	qv.
1380	3002	156	194	350	220	199	419	140	156	296	526	278
1072	2278	301	282	583	39	23	62	158	142	300	174	101
833	1753	203	176	379	37	31	68	120	134	254	104	99
1090	2214	242	179	421	33	31	64	193	214	407	124	127
1702	3473	411	346	757	52	52	104	246	248	494	184	199
1123	2259	325	290	615	15	9	24	169	168	337	99	114
1028	2095	338	271	609	13	11	24	157	132	289	92	116
1542	3095	408	324	732	27	31	58	247	255	502	167	207
357	695	57	93	150	16	6	22	41	36	77	31	41
939	1934	292	238	530	39	42	81	138	136	274	112	77
1423	2887	413	313	726	23	27	50	204	212	416	181	161
1914	3952	521	415	936	56	46	102	312	331	643	235	221
827	1666	240	191	431	11	11	22	171	122	293	64	115
1648	3393	445	406	851	41	34	75	343	361	704	242	176
1640	3460	480	375	855	25	24	49	364	340	704	207	156
1698	3423	467	395	862	33	23	56	343	333	676	176	160
1384	2982	348	285	633	38	40	78	391	267	658	192	159
1013	2083	299	249	548	24	30	54	162	161	323	124	111
880	1814	246	186	432	53	34	87	134	122	256	88	100
1111	2454	350	254	604	59	23	82	202	167	369	120	102
924	1957	252	228	480	29	14	43	166	147	313	117	80
693	1397	247	213	460	26	29	55	78	74	152	50	54
227	474	56	42	98	5	1	6	26	21	47	24	22
454	937	229	159	388	8	11	19	71	93	164	34	33
378	788	160	128	288	10	16	26	59	53	112	40	33
27285	56465	7486	6232	13718	932	798	1730	4635	4425	9060	3507	3042

mansklyfning. Deremot är i Upsala, Westerås, Stockholms och Nyköpings Län mindre tillfälle till ytterligare hemmansklyfning och nya boståders anläggande, äfvensom i betraktande bör komma, att de äldre skattläggningsmethoderna synes i de till Mälaren angränsande Län vara i allmänhet nog skarpt tillämpade, hvilka gemensamma orsaker, när inga nya industrigrenar uppfinnas och bedrifvas, äro tillräcklige att hämma både välstånd och folkökning.

inom hvarje

1825. ...ver år. S:a	Gift Folk. m.	qv.	S:a.	Enklingar.	Enkor.	Medium af den årliga mortaliteten inom hvarje ålder under qvinqvennium mellan 1820—1825.	m. k.	qv. k.	S:a	In- Emellan 2:ne Ogifta.
804	457	213	670	123	340	Under ett år ..	8316	6887	15203	598
275	399	262	661	130	267	Emel. 1 till 3 år	2799	2550	5349	780
203	342	169	511	114	224	— 3 — 5 —	1001	975	1976	627
251	404	250	654	128	289	— 5 — 10 —	981	954	1935	771
383	670	431	1101	208	426	— 10 — 15 —	548	549	1097	1275
213	399	255	654	129	287	— 15 — 20 —	567	578	1145	804
208	339	251	590	128	247	— 20 — 25 —	830	692	1522	676
374	540	379	919	164	346	— 25 — 30 —	909	779	1688	1165
72	150	99	249	43	82	— 30 — 35 —	953	831	1784	262
189	303	231	534	111	215	— 35 — 40 —	934	876	1810	575
342	440	363	803	203	347	— 40 — 45 —	1153	965	2118	958
456	691	488	1179	223	413	— 45 — 50 —	1180	897	2077	1283
179	249	193	442	104	195	— 50 — 55 —	1253	1033	2286	532
418	482	368	250	192	303	— 55 — 60 —	1461	1314	2775	980
363	555	372	927	189	373	— 60 — 65 —	1668	1745	3413	1283
336	524	412	936	182	375	— 65 — 70 —	1686	1886	3572	995
351	475	316	791	154	317	— 70 — 75 —	1692	2001	3693	1184
235	344	257	601	117	205	— 75 — 80 —	1208	1573	2781	762
188	329	184	513	84	254	— 80 — 85 —	707	1001	1708	574
222	472	238	710	140	327	— 85 — 90 —	268	443	711	919
197	373	212	585	96	243	— 90 — 95 —	77	152	229	737
104	241	172	413	62	151	— 95 — 100 —	11	31	42	515
46	99	61	160	37	80	Öfver 100 år	2	3	5	247
67	113	91	204	28	67	....	.....	.....	.....	362
73	103	85	188	38	63	....	.....	.....	.....	233
6549	9493	6352	15845	3129	6436		30204	28715	58919	19097

Svensken är till sin kroppsställning starkt bygd och bebor ett visserligen strängt, men dock i allmänhet sundt klimat, hvadan han af naturen synes vara ämnad att uppnå en hög ålder, derest icke fattigdom och ett omåttligt bruk af det förderfliga bränvinet mycket förkortade densamma. I närlagde tableau öfver dödligheten har jag ansett öfverflödigt att länsvis upptaga de serskildta dödsorsakerna, helst dessa anteckningar äro mindre säkra, egentligen angå Läkarne, och vissa farsoter i Skandinavien icke äro gängse.

Län af Riket.

gångne äktensk. 1825				Upplöste äktensk.				Folkmängden 1830.		
Emellan Enkling och Ogift.	Emellan Enka och Ogift.	Emellan Enkling och Enka.	Summa.	Genom Mannens död.	Genom Hustruns död.	Genom begges död.	Summa.	mank.	qvink.	Summa.
56	67	11	732	445	201	12	658	37238	43383	80621
103	69	26	978	385	248	14	647	49580	54510	104090
82	47	24	780	335	162	7	504	38206	43536	81742
78	63	26	938	394	240	10	644	51948	56379	108327
181	127	67	1650	661	422	9	1092	89579	98030	187609
116	64	29	1013	390	246	9	645	65742	71736	137478
74	53	42	845	332	244	7	583	52407	56334	108741
158	80	56	1459	530	369	10	909	80218	85525	165743
27	21	8	318	145	94	5	244	18643	20311	38954
78	44	17	714	297	225	6	528	41502	44232	85734
151	69	23	1201	429	352	11	792	73875	76497	150372
162	121	34	1598	669	466	22	1157	99856	100247	200103
62	36	8	638	245	189	4	438	42795	46180	88975
119	63	37	1199	461	347	21	829	75380	78674	154054
186	114	46	1629	548	365	7	920	96265	101432	197697
135	77	39	1246	517	405	7	929	80956	86428	167384
135	107	37	1466	466	307	9	782	84102	88756	172858
76	52	35	925	336	249	8	593	55880	60375	116255
74	48	26	722	323	178	6	507	41399	47863	89262
95	52	21	1087	467	233	5	705	63443	71377	134820
62	60	18	877	366	205	7	578	48413	54323	102736
60	39	17	631	235	166	6	407	37100	41321	78421
16	14	5	282	97	59	2	158	20697	21520	42225
27	18	7	414	112	90	1	203	24423	25571	49994
31	26	8	298	101	83	2	186	21274	22613	43887
2345	1531	667	23640	9286	6145	207	15638	1390921	1497161	2888082

Dödligheten är i Sverige störst i Mars och minst i September. De flesta conceptionerna ske under Julmånaden, de minsta i October; de flesta barn födas i September och det minsta antalet i Junii. Antalet af dem som nedkomma med tvillingar och trillingar är i tabellerna anfördt. Sällan går något år förbi att icke åtminstone en qvinna får fyrlingar. I Barnsbörd dogo 1825 567; i kopporna 1243; i mässlingen 523; i strypsjukan 568; i engelska sjukan 2065, i kikhostan

2271; scharlakansfeber 228; frossor och remittenta febrar 1631; rödsot 245; saltfluss och spetälska 187; kräftan 214; barn qväfde af mödrar och ammor 415; mördade barn 10; mördade äldre 34; dömde och aflifvade 9; sjelfmördade 150; drunknade 1185; diverse andra olyckshändelser 750.

År 1751 dog en af 38; 1825 en af 49. Detta senare serdeles förmonliga förhållande bör dock såsom uttryckande ett medium rabatteras till 44 à 45. 1826 dog 1 af 45½; 1827 1 af 44⅔; 1828 1 af 37; och 1829 1 af 35½. Alla äldre förhållanden i frågan om nativitet och mortalitet äro i senare tider mycket förändrade, den nu lefvande generationen till fördel, genom vaccinationen *), potates-odlingen, bättre helsovård, ökad renlighet, eller med ett ord, genom Samhällenas gemensamma och hastiga framskridande på kulturens och välståndets bana.

Af de bifogade tabellariska uppgifterna, rörande nativitet, mortalitet, barnaföderskornas ålder, ingångne och upplöste äktenskap m. fl. kunna en mängd ganska intressanta jemförelser göras, men som deras anförande skulle föranleda en allt för stor vidlyftighet har jag trott vara tjenligast att blott genom några allmänna reflexioner, stundom åtföljde af exempel lämpade på oss, antyda en del af de förhållanden som synts mig mest förtjena uppmärksamhet.

Enligt senaste census i Förenta Staterna i Norra Amerika, skulle deras folkmängd fördubblas på 22½ år; i Ryssland (enligt Sussmilch) på 42; i England på 52; i Sverige på nära omkring 100 år; i Frankrike på 125 år; i hela Europa på 57 år, (se Revue Encyclopedique, octob. 1832 pag. 143).

I Frankrike förhöll sig mortaliteten 1780 som 1 till 30⅓, 1829 som 1 : 39½. I Holland är dödligheten nu för tiden som 1 : 42,4. I Preussen födes årligen 1 på 23 och dör 1 på 37. I England dog 1780 en af 40 om året, oaktadt att England då var mindre fabricerande än nu, 1810

*) Duvillard har funnit att vaccinationen ensamt förlängt menniskolifvet från 28¾ år till 32¼. Se IV Tom. pag. 389 af Saij's Cours d'Economie Politique, Paris 1829.

1 på 53, och 1820 1 på 58, ett bevis på bättre skötsel och större välstånd, i synnerhet hvad fabrikerna angå.

Enligt Biblioth. Brit. Tom. IV, pag. 528, lefde i 16:de seklet i Genève hälften af de födda till 4 år och 11 månader; lifvets medellängd $18\frac{1}{2}$ år; i 17:de seklet 11 år och 7 månader; samt lifvets längd 25 år och 4 månader; i 18:de seklet dogo hälften af de födda inom 27 år och 2 månader, och lifvets medellängd var 32 år och 2 månader; i 19:de seklet är denna progression vida förbättrad.

Enligt Edinburg Review, 1830, var den sannolika lifstids-expectancen på följande sätt kalkulerad:

Ålder.	I gamla Italien i Romarnes tid.	I Frankrike.	I England.
20	30 år	34 år 3 mån.	41 år 6 mån.
25	28 —	31 — 4 —	37 — 10 —
30	25 —	28 — 6 —	34 — 4 —
35	22 —	25 — 9 —	31 — 0 —
40	20 —	22 — 10 —	27 — 7 —
45	14 —	20 — 0 —	24 — 5 —
50	9 —	17 — 3 —	21 — 1 —
55	7 —	14 — 6 —	17 — 6 —
60	5 —	11 — 11 —	14 — 4 —

Carlisle's noggrant kalkulerade tabeller angifva, att af 10,000 med lif till verlden födda barn hinna 8461 till ett års ålder, 6797 till 5 år, 6460 till 10 år, 6090 till 20 år, 5642 till 30, 5075 till 40, 4397 till 50 och 3643 till 60 år.

I Paris utgjorde mannens medelålder vid hans förening med en maka under loppet af 18:de seklet 29,6 år, och qvinnans 24,7. Medelskillnaden emellan dem 4,96. Fadrens medelålder vid en sons födelse 33,3 och modrens 28,17.

Förhållandet emellan födda gossebarn till flickebarn varierar emellan 15 till 14 och 25 till 24. Förhållandet med lifstidslängden eller rättare med verkligt antal lefvande af hvardera könet i England är, att mot 200 mankön finnas 203 qvinkön; i Frankrike förhålla de sig som 97 till 100; i Sverige är detta förhållande ännu ringare till männernas

fördel i anseende till de vådliga yrken, såsom bergshandteringen, fiskerierna och transporter på svaga isar, m. m. som af dem skötes, så att hos oss svara 94 mankön mot 100 qvinnor. 1825 funnos 133 mankön mot 143 qvinkön (se tabellen öfver folkmängden på Landet och i Städerna). Af de år 1825 drunknade 1185 personer tillhörde 1006 mankönet; af de genom andra olyckshändelser omkomne 750 personer tillhörde 607 mankönet, o. s. v. Hvad som förtjenar serdeles uppmärksamhet är, att ett så stort antal barn årligen qväfvas i Sverige af sina mödrar och ammor. Af de år 1825 qväfde 415 barn belöpte sig 55 på Wexiö Län; 45 på Carlstads och 40 på Kalmar Län, när i Stockholms Stad blott ett enda på detta bedröfliga sätt omkom. Man har trott att qvinnorna i vissa landsorter nödgas deltaga i tungt och strängt arbete, hvarigenom de blifva så trötta och sömnen så hård att en dylik olycka är möjlig.

Medium af alla till åldern antecknade, på Enkhuset i Stockholm sedan 1725 döda gummor = $64\frac{16}{17}$ år. Antalet utgjorde 340. Hvar och en som icke reflekterat öfver dessa ämnen vill gerna föreställa sig att medium af gamla enkors lefnadslängd borde vara mycket högre än 64 och $\frac{16}{17}$ år, ty det är en gammal sägen, att när någon blifvit fördels-hjon eller fått fattig-bröd dör den aldrig.

I Frankrike är $\frac{9}{20}$ af populationen under 20 år, i England $\frac{7}{20}$ och i Sverige något mer än $\frac{8}{20}$:delar.

Malthus kalkulerar (vol. 1, pag. 365) att i Sverige födes en på 28, i Norrige en på 34. I Sverige gifter sig en på 112, i Norrige en på 130. I Sverige dör en på $34\frac{1}{2}$, i Norrige en på 48. I Sverige ökar sig folkmängden genom öfverskott af de födde, i Norrige genom det att så få dö der.

Äktenskapen förhöllo sig i Frankrike 1780 som 1 till 113,3, 1825 som 1 till 135,3. I England 1770 som 1 : 118, 1790 som 1 : 122 och 1820 som 1 : 134. I Sverige 1751 som 1 : $107\frac{1}{2}$, och 1825 som 1 : $117\frac{1}{4}$. Efter samma proportion som 1751 borde 1825 hafva blifvit slutade 25,770 äktenskap i stället för 23,640, hvilket bevisar, att förmågan till underhållande af hustru och barn minskats, eller ock att osedligheten ökats. I Sverige knytas de flesta äktenska-

pen i octob. novemb. och december, och minsta antalet i augusti och juli månader.

De oäkta barnens proportion till de äkta förhöll sig i Sverige:

år 1749 som 1 till 49.	em. 1805—1810 s. 1 t. 15.
emel. 1775—1795 — 1 : 27.	1810—1820 — 1 : 14.
1795—1800 — 1 : 20.	1820—1825 — 1 : $15\frac{3}{10}$.
1800—1805 — 1 : 17.	1825—1830 — 1 : 16.

Skulle osedlighet med deraf följande egoism, liknöjdhet och förslappning ökas i samma proportion allt framgent, som emellan 1749 och 1825, är resultatet icke svårt att förutsäga; ty om Nationerna tillvexa alldrig så mycket i rikedom, bildning och all slags konstfärdighet, men försämras till sin moralitet, så gå de otvifvelaktigt litet förr eller senare, missöden och olyckor till mötes.

I 22 Holländska byar dö årligen (enligt Sussmilch) en af 22, i anseende till ett osundt och träskaktigt klimat, men också gifte sig en af 64 om året, i stället för en af 108, som är det vanliga. I Mexico är (enligt Humboldt) de föddas förhållande till de döda som 170 till 100. På somliga ställen voro de födda som 1 : 14 af hela populationen, och de döda som 1 : 26, ett bevis af ett hett klimats verkningar, der lifvet fort går om.

Bevis på ett motsatt förhållande är Pays de Vaux i Schweitz, hvarest (enligt Muret) 1766 en på 45 dog om året, en på 36 föddes och en på 140 gifte sig.

Man har räknat hittills, att öfverhufvud 4 barn belöpa sig på hvarje gift par i Europa; men en senare uppgift i Edinb. Review för år 1830 säger den vara $4\frac{2}{3}$. I Ryssland $5\frac{1}{4}$, i England 4, i Sverige $3\frac{4}{10}$. Enligt Prosten Hedins 50-åriga observationer uti Kräklinge församling i Nerike, införde i Kongl. Vet. Akad. Handlingar för år 1790, hade af 357 Hustrur 45 fått inga barn, 55 ett, 39 två, 48 tre; 54 fyra, 36 fem. 39 sex, 30 sju, 24 åtta, 9 nio, 13 tio, 3 elfva, en 13 och en 16, summa 357 hustrur och 1482 barn. Detta gör $4\frac{1}{6}$ barn på hvarje äkta par. I Veveij socken i Schweitz (se Muret) hade 375 mödrar haft 2093 barn, således hvarje $5\frac{1}{2}$. För att återkomma till Kräklinge församling, som ligger nästan midt i Sverige, i en stilla lands-

bygd, och således någorlunda uttrycker de allmänna förhållandena, så hade af 312 hustrur som födt barn 35 fått endast söner, 37 endast döttrar, 99 flere söner än döttrar, 82 flere döttrar än söner och 59 lika många af hvardera; 45 inga = 357 hustrur. Af 8 äktenskap som ingås samma dag blifver således merendels ett barnlöst. De mesta giftermålen ingingos så väl af karlarne som af qvinnorna vid 24, 25, 26 och 27 års ålder. Således hade af 376 gifta män 301 blifvit gifta vid emellan 21 och 33 år, samt af 433 qvinnor 269 vid emellan 17 och 29 år.

För de föräldrar som bemöda sig om att uppfostra sina döttrar till dugliga husmödrar, äfvensom för forskaren i allmänhet, kan det icke vara likgiltigt att se ett försök till beräkning öfver probabiliteten för de unga qvinnornas förhoppning att bli gifta. I Vetenskaps-Akademiens Handlingar för år 1776 står en afhandling om nativiteten och mortaliteten i ErkeStiftet, beräknad från och med 1754 till och med 1773 eller för en tidrymd af 25 år. Deraf finner man, att 85,662 qvinnobarn blifvit födde, men blott 45,714 äktenskap ingångne, hvaraf följer, att nära hvarannan gått miste om lifvets bestämmelse eller förblifvit ogift. Man kan väl invända, att af 10 födde flickebarn hinna blott 6 till den ålder att kunna bli gifte, men så har icke heller något afdrag skedt hvarken för de enkor som varda omgifte eller för det antal ogifta qvinnor som redan fanns 1754, hvarifrån beräkningen blifvit börjad. Medium af de årliga äktenskaperna i Riket utgöra — se pag. 107 här frammanföre — 23,772, men nu finnes det 333,354 ogifta qvinnor öfver 15 år, hvartill bör läggas 136,708 enkor, eller tillsammans 470,062 qvinnor, hvaraf blott 23,772 eller något mer än $\frac{1}{23}$ blifva årligen gifte. Medium af de födda antal utgjorde årligen under qvinqvennium mellan 1820 — 1825 94,706 hvaraf 46,812 qvinkön, hvadan det årliga tillskottet af dem som fylla 16 år belöper sig till nära dubbelt antal af dem som blifva gifte. Häraf vill det synas, att i massa räknadt, är det blott hvarannan, eller för mera säkerhet skull, af tre qvinnor blott två som kunna hoppas att finna en följeslagare ge-

genom lifvet, och i Ståndspersonsklassen är detta förhållande helt visst ännu ofördelaktigare *).

Uti ofvannämnde Tabeller öfver Folkmängden i Erkestiftet emellan 1754 och 1775 upplyses, att af 147,727 aflidne personer hade 1420 uppnått öfver 90 år, men 1825 hade blott 276 personer — se pag. 106 — hunnit till denna nu mera ganska ansenliga ålder **). De borde likväl, såvida icke den närvarande generationens fysik blifvit försvagad eller lefnadssättet vekligare hafva utgjort 567 eller mer än dubbelt så många som de nu voro. Också lära icke de utländska lifassurance-kompagnierna göra några behållningar på Svenskarne. Om man granskar äldre tabeller skall man finna att dödligheten bland barn var den tiden större, i anseende till kopporna och en kan hända hårdare behandling i de spädare åren, men alla som blefvo vid lif hade starkare och bättre härdade kroppar än nu för tiden samt lefde längre i synnerhet innan bränvinets dagliga bruk var så allmänt spridt som nu.

Enligt de på nästa sida i tabellarisk form anförda uppgifter af medium å de föddas och dödas antal under loppet af 10 år, neml. från 1820 till 1830, samt derjemte det till-

*) Att Statistiken icke blott ur en statsekonomisk utan äfven moralisk synpunkt, kan vara nyttig, synes deraf att den, genom ådagaläggandet af de allmänna reglor, eller den natur-nödvändighet vårt slägte är underkastadt, på sätt och vis förlikar oss med vårt öde. När man af statistiska tabeller upplyses, att t. ex. döden, öfver hela Riket räknadt, hvar enda dag skördar 55 offer, d. v. s. sprider saknad och sorg i fem och femtio boningar; att hvar tredje af våra uppvexande qvinnor måste gå ogift genom lifvet; att hvart 8:de äktenskap nödgas försaka glädjen af föräldra-namnet; att af dem döden dagligen träffar omkommer hvar 26:te person genom olyckshändelser; att nära hvar 4:de person är fattig, eller är ett behofvets barn; så kan kännedomen häraf icke annat än, å ena sidan, nedstämma våra anspråk på att vara fritagne från sorger och försakelser, och å den andra, om vi äro i en lycklig ställning, uppmana oss att derföre hembära Försynen en innerlig tacksamhet, samt beveka vårt hjerta att bistå nödlidande likar.

**) I Å Socken i Östergötland har lefvat den äldste Svenske man, Torparen Jon Andersson, född d. 18 Febr. 1582, död i April 1729. Han var således 147 år och 2 månader gammal, samt hade lefvat under 10 Konungars tid. Se Tunelds Geografi, III delen, pag. 79 i 8:de upplagan.

Län.	Medium af årligen födde från 1820 till 1830.	Medium af årligen döde från 1820 till 1830.	Difference.	Kalkulerad folkmängd i Junii månad 1836.	År.	Folkmängdens total-belopp år 1815-1836.	Folkmängdens årliga tillökning.
Stockholm	2,605	3,500	— 895	77,500	1813	———	5,755
Stockholms Län . .	3,303	2,957	+ 346	106,400	1814	———	14,878
Upsala Län	2,548	2,097	+ 451	85,200	1815	2,465,066	27,410
Nyköpings . . .	3,387	2,436	+ 951	112,500	1816	———	31,419
Linköpings . . .	6,153	4,525	+ 1,628	197,200	1817	———	22,958
Jönköpings . . .	4,474	2,604	+ 1,870	145,000	1818	———	23,969
Wexiö	3,795	2,385	+ 1,410	115,000	1819	———	14,369
Kalmar . . , . . .	5,498	3,820	+ 1,678	174,800	1820	2,584,690	21,911
Wisby	1,093	719	+ 374	40,600	1821	———	25,656
Carlskrona	3,041	2,301	+ 740	90,800	1822	———	34,919
Christianstads . .	4,981	3,432	+ 1,549	157,500	1823	———	42,192
Malmö	6,943	4,524	+ 2,419	210,000	1824	———	37,321
Halmstads	2,929	1,985	+ 944	93,000	1825	2,771,252	43,850
Göteborgs	5,338	3,590	+ 1,748	157,500	1826	———	34,098
Wenersborgs . . .	1,694	3,960	+ 2,314	209,600	1827	———	23,218
Mariestads	5,748	3,762	+ 1,986	176,500	1828	———	19,494
Carlstads	6,021	3,532	+ 2,489	186,500	1829	———	16,769
Örebro	4,037	2,355	+ 1,682	122,600	1830	2,888,082	25,375
Westerås	2,744	2,292	+ 452	91,800	1831	———	12,979
Falu	4,045	2,653	+ 1,387	140,200	1832	———	21,784
Gefle	2,842	1,813	+ 1,029	107,000	1833	———	36,362
Hernösands . . .	2,513	1,486	+ 1,027	83,600	1834	2,983,144	13,937
Östersunds	1,104	558	+ 546	44,600	1835	3,010,844	
Umeå	1,905	881	+ 1,024	53,600	i Juni mån.	———	
Piteå	1,579	875	+ 704	46,000	1836	3,025,000	
Summa	95,320	65,042	30,272	3,025,000	Tillvexten i folkmängden		

från och med 1813 till och med 1832 = 500,324, eller årligen = 25,016.

skott Rikets folkmängd årligen vunnit allt sedan 1815 *), inhemtas den upplysning, att medium af den årliga tillökningen utgör i senare fallet 25,062, och i det förra 30,042. Man synes på goda skäl vara berättigad antaga att Rikets folkmängd

*) När man adderar de i StatsTidningen N:o 98 för förlidet år af Tabellkommissionen uppgifne årliga tillskotten med t. ex. 1815, 1820, 1825 och 1830 års folkmängd, förut känd genom Tabellkommissionens quinquennial-berättelser, så erhåller man icke samma summor. Någon missräkning måtte härvid vara begången.

hädanefter, så ofta inga missvexter, farsoter eller epidemiska sjukdomar inträffa, ökar sig årligen med minst 30,000 personer.

Det provisionella beloppet af folkmängden år 1834 är enligt med en af Tabell-Kommissionen upprättad kalkul. Tillökningen sistnämde år utgjorde icke mera än 13,937 personer, en följd af att Riket under loppet af samma år hemsöktes af choleran. I denna farsot dogo inalles 12,637 personer, hvaraf i Stockholm 3665, på landsbygden 5011, i Göteborg 1709, i hela Bohuslän, Göteborg deruti inberäknadt, 4650; i Jönköping 636, eller hvar 7:de person.

Den beräknade sannolika tillvexten af folkmängden under loppet af år 1835 och hälften af innevarande år, är grundad på den progression ofvanstående tabellariska uppgifter gifva vid handen. Enligt densamma utgör Rikets folkmängd i närvarande stund minst 3,025,000 personer. Sverige har således hunnit den efterlängtade ställning, att dess närvarande folkmängd är lika stor som den tid det var förenadt med Finland.

När man granskar medium af den årliga tillökningen länsvis (se kolumnen: difference) visar det sig, att i Stockholm årligen dö 895 flere personer än der födes. Hvarifrån detta besynnerliga förhållande egentligen härleder sig är icke lätt att nöjaktigt förklara, ty Stockholm har icke något osundt läge, och icke är dess fattigvårds-, sundhets- och polis-anstalter i sämre vilkor än på andra ställen i Riket. Att Hufvudstadens folkmängd icke förminskas utan ändock ökar sig något årligen får tillskrifvas inflyttningar. Nära omkring 1000 personer, mest tjenstefolk, strömma hvarje år till Stockholm.

Om Hemmantalet i Riket.

Sedan landet af dess första bebyggare var tagit i besittning och under en lång tid af år så småningom blifvit uppbrutit och röjdt, så blef det för dess vidare bebyggande och

Tabell utvisande antalet af hvarje

	Malmö Län Hem.	Malmö Län St.	Christianstads Län Hem.	Christianstads Län St.
Lustslott med Hemman	—	—	—	—
Kungs- och Kungs-Ladugårdar m. m.	44	34	2	—
Krono- och Skatte-Säterier	3	—	1	—
Frälse-Säterier jemte Ladugårdar	310	—	173	—
Säteri-Rusthåll	27	—	15	—
Rå & Rörs Hem. In- & Utsockne Frälse	1619	—	1097	—
Frälse- och Bergsfsälse-Hemman	—	—	—	—
Frälse Skatte-Hemman	4	—	16	—
Kronohemman	79	—	47	—
Bergsmanshemman	—	—	—	—
Krono-Rusthåll & Augments-Hemman	366	—	108	—
Krono-Skatte & Bergsmans-Hemman m. m.	338	—	159	—
Krono-Skatte-Rusthåll & Augm.Hemman	778	31	1025	—
Militiæ-Boställen	118	—	166	—
Civile-Boställen	25	5	14	—
Ecclesiastik-Boställen	148	1	112	—
Academie-Hemman	10	10	—	—
Domkyrko-Hemman	130	4	16	—
Gymnasii- och Skole-Hemman	8	2	$\frac{7}{48}$	—
Hospitals- och Barnhus-Hemman	27	18	29	—
Kyrko-Hemman	15	—	9	—
Krigsmanshus-Hemman	19	—	$\frac{1}{2}$	—
Lots-Hemman	—	—	—	—
Rekognitions-Skogs-Hemman	—	—	—	—
Torp, Utjordar och Nybyggen	—	8847	—	6840
Backstugor	—	35	—	1982
Lägenheter	—	2845	—	1965
Fisken	—	24	—	262
Tull- och Husbehofs-Mjölqvarnar	—	688	—	351
D:o D:o Sågqvarnar	—	1	—	236
Silfver-, Stångjern- & KopparVerk m. fl.	—	—	—	2
Glas-, Pappers- och Tegel-Bruk	—	11	—	20
Svafvel- och Krut-Bruk	—	—	—	1
Alun och Kobolts-Verk	—	—	—	1
Oljeslagerier, Garfverier och Stampar	—	28	—	49
Div. Fabriker, Bruk, Verk & Inrättn. m. m.	—	5	—	12
Summa	4068	12589	2989	11721

olika slag af Hemman, Bruk, Qvarnar,

Halmstads Län.		Carlskrona Län.		Wexiö Län.		Jönköpings Län.		Kalmar Län.		Linköpings Län.	
Hem.	St.	Hem.	St.	Hem.	St.	Hem.	St.	Hem.	St.	Hem.	St.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
12	—	—	—	—	—	6	5	25	1	46	65
—	—	—	—	—	—	1	—	8	—	11	—
79	—	16	—	165	—	403	—	165	—	374	—
—	—	4	—	17	—	49	—	22	—	136	—
1368	—	80	—	47	—	36	—	54	—	54	—
—	—	—	—	476	—	981	—	640	—	1657	—
19	—	16	—	110	—	62	—	54	—	32	—
417	—	3	—	3	—	37	—	312	—	49	—
—	—	—	—	—	—	7	—	—	—	—	—
—	—	30	—	8	—	21	—	8	—	65	—
826	—	28	—	1152	—	776	—	1424	—	1374	—
—	—	882	—	539	—	1170	—	431	—	1254	—
—	—	3	—	113	—	163	—	66	—	166	—
24	—	5	1	13	—	25	—	33	—	68	—
60	—	15	15	96	—	126	—	107	—	158	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	4	—	6	—	—	—
4	—	—	—	2	—	30	—	1	—	6	—
6	—	—	—	$1\frac{3}{8}$	—	1	—	2	—	15	10
99	—	—	—	—	—	$\frac{1}{8}$	—	—	—	$\frac{5}{8}$	—
$\frac{1}{2}$	—	—	—	64	—	—	—	—	—	11	—
—	—	1	—	—	—	—	—	8	—	7	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	2353	—	2196	$\frac{7}{8}$	6103	—	5259	—	2183	—	10757
—	1984	—	530	—	1569	—	3205	—	5008	—	5710
—	50	—	3008	—	177	—	449	—	1513	—	481
—	17	—	95	—	12	—	7	—	77	—	59
—	1243	—	163	—	1299	—	443	—	2593	—	592
—	65	—	71	—	217	—	246	—	489	—	305
—	—	—	5	—	45	—	52	—	45	—	82
—	11	—	15	—	19	—	21	—	38	—	53
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—
—	32	—	21	—	51	—	30	—	59	—	26
—	—	—	19	—	18	—	15	—	19	—	102
2914	5755	1083	6139	2807	9510	3898	9742	3366	12028	5483	18242

Sågar och Lägenheter i hvarje Län

Mariestads Län.		Wenersborgs Län.		Göteborgs Län.		Wisby Län.		Stockholms Län.		Upsala Län.	
Hem.	St.	Hem	St.	Hem.	St.	Hem.	St.	Hem.	St.	Hem.	St.
—	—	—	—	—	—	—	—	8	—	—	—
14	1	4	—	—	—	2	—	66	40	24	—
14	—	1	—	2	—	—	—	23	—	½	—
387	—	223	—	32	—	—	—	569	—	282	—
53	1	12	—	3	—	—	—	85	—	122	—
114	—	55	—	260	—	—	—	63	—	45	—
1245	—	984	—	57	—	—	—	1218	—	889	—
62	—	129	—	—	—	—	—	361	—	280	—
38	1	80	—	22	—	12	—	7	—	23	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
176	—	44	—	73	—	—	—	16	—	17	—
777	—	1886	—	800	—	1021	—	844	—	875	—
1330	17	396	—	1268	—	—	—	477	—	474	—
197	2	111	—	126	—	—	—	48	—	124	—
43	4	40	—	31	1	13	—	25	—	29	—
221	2	130	—	58	3	48	—	110	—	124	—
—	—	—	—	—	—	—	—	68	—	190	—
1¾	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
6	—	1	—	133	—	—	—	—	—	—	—
5	—	23	—	1	—	—	—	40	—	46	—
⅜	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—
4	—	75	—	6	—	—	—	½	—	—	—
—	1	—	—	3	—	—	—	12	—	—	—
4	—	½	—	—	—	—	—	3	—	—	—
—	6867	—	8241	—	6122	—	84	—	5914	—	2727
—	2625	—	2074	—	447	—	373	—	752	—	1086
—	628	—	993	—	339	—	1454	—	140	—	46
—	18	—	30	—	31	—	3	—	25	—	5
—	1333	—	1798	—	2273	—	590	—	507	—	221
—	145	—	368	—	68	—	184	—	126	—	67
—	18	—	43	—	1	—	—	—	16	—	34
—	20	—	23	—	35	—	1	—	24	—	14
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	22	—	50	—	21	—	8	—	12	—	1
—	41	—	42	—	31	—	55	—	243	—	38
4692	11751	4194	13662	2875	9372	1096	2752	4043	7799	3545	4234

af Riket, grundad på Femårs-

Westerås Län.		Nyköpings Län.		Örebro Län.		Carlstads Län.		Falu Län.		Gefle Län.	
Hem	St.	Hem.	St.	Hem.	St.	Hem.	St.	Hem.	St.	Hem.	St.
—	1	35	1	—	—	—	—	—	—	—	—
47	29	59	21	—	—	—	—	—	—	2	—
2	—	23	—	—	—	1	—	—	—	—	—
96	—	379	—	105	—	95	—	1	—	$\frac{5}{1}$	—
36	—	18	—	54	—	—	—	—	—	—	—
20	—	166	—	9	—	15	—	—	—	—	—
324	—	1163	—	474	—	252	—	129	—	27	—
69	—	72	—	225	—	74	—	—	—	29	—
7	—	15	—	12	—	2	—	12	—	33	—
—	—	—	—	263	—	—	—	—	—	—	—
12	—	8	—	14	—	—	—	—	—	—	—
1238	—	985	—	844	—	1224	—	1600	—	1960	—
677	—	197	—	615	—	—	—	—	—	—	—
78	—	71	—	72	—	35	—	29	—	17	—
28	—	22	—	18	1	13	—	2	—	—	—
99	—	90	—	60	23	48	4	26	—	34	—
104	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—
$\frac{1}{2}$	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—
6	—	3	—	2	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
5	—	—	—	$\frac{1}{2}$	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
$\frac{1}{3}$	—	4	—	33	—	3	—	6	—	—	16
—	2666	—	6276	—	3421	—	3214	—	561	—	4595
—	2817	—	1799	—	2091	—	887	—	—	—	919
—	57	—	48	—	520	—	172	—	—	—	27
—	3	—	22	—	4	—	7	—	1	—	302
—	324	—	174	—	556	—	1360	—	68	—	1407
—	83	—	115	—	111	—	312	—	44	—	360
—	91	—	55	—	177	—	245	—	134	—	104
—	16	—	33	—	17	—	11	—	4	—	13
—	—	—	1	—	1	—	—	—	6	—	—
—	—	—	1	—	2	—	—	—	—	—	—
—	1	—	6	—	2	—	35	—	16	—	14
—	48	—	47	—	35	—	10	—	18	—	31
2848	6136	3316	8599	2801	6961	1762	6257	1805	852	2102	7788

Berättelserna af år 1832.

Hernösands Län. Hem.	Hernösands Län. St.	Östersunds Län. Hem.	Östersunds Län. St.	Umeå Län. Hem.	Umeå Län. St.	Piteå Län. Hem.	Piteå Län. St.	Summa. Hem.	Summa. St.
—	—	—	—	—	—	—	—	43	2
—	—	—	—	—	—	—	—	653	196
—	—	—	—	—	—	—	—	90½	—
6	—	—	—	—	—	6	—	3866	—
—	—	—	—	—	—	—	—	553	1
—	—	—	—	—	—	—	—	5102	—
3	—	—	—	2	—	104	—	10625	—
9	—	—	—	—	—	—	—	1623	—
43	—	45	—	211	—	68	—	1577	1
—	—	—	—	—	—	—	—	270	—
—	—	—	—	—	—	—	—	966	—
1501	—	686	—	573	—	429	—	23320	—
—	—	116	—	—	—	—	—	11629	48
—	—	57	—	6	—	5	—	1771	2
—	—	9	—	—	—	—	—	480	12
46	—	18	—	16	—	8	—	1958	48
—	—	—	—	—	—	—	—	376	10
—	—	—	—	—	—	—	—	160⅓	4
—	—	1	—	2	—	—	—	1984⅞	2
—	—	—	—	—	—	—	—	207	28
—	—	—	—	—	—	—	—	123⅓	—
—	—	—	—	—	—	—	—	185	—
—	—	—	—	—	—	—	—	31	1
—	—	—	—	—	—	—	—	53⅚	16
—	592	—	1933	—	2005	—	1061	⅞	100828
—	894	—	356	—	820	—	1119	—	39082
—	4672	—	—	—	—	—	119	—	19703
—	466	—	219	—	186	—	322	—	2197
—	3036	—	1029	—	1058	—	594	—	23700
—	358	—	223	—	110	—	41	—	4345
—	44	—	2	—	7	—	21	—	1223
—	5	—	—	—	—	—	1	—	405
—	—	—	—	—	—	—	—	—	10
—	—	—	—	—	—	—	—	—	11
—	9	—	5	—	1	—	2	—	501
—	34	—	1327	—	612	—	2	—	2798
—	4 .10	932	5094	810	4799	620	3282	65662	195174
4692	1175								

odlande nödvändigt att detsamma skiftades i vissa bestämda lotter af hvilka ett hushåll kunde genom åkerbruk och boskapsskötsel vara bergadt. Dessa lotter kallas ömsom ett hemman, ett mantal eller en gård, men ingen ting är mera obestämdt än vidden och storleken af ett sådant hemman. Dessa hemman, som redan till arealen äro ganska olika, hafva ytterligare, genom friheter från flere eller färre skatter, onera och allmänna besvär, förändrat benämning, natur och beskaffenhet, så att en fullständigare kännedom i dessa hänseenden fordrar ensamt ett ganska vidlyftigt studium, under namn af kameral-vetenskap eller kameral-lagfarenhet. För de allmänna åsigter som i denna statistik åsyftas, torde likväl följande korta öfversigt få anses tillräcklig.

Lustslott med derunder lydande hemman ägas af Staten, och deras bestämmelse antydes af namnet.

Kungs- och *Kungs-Ladugårdar* äro hemman som ägas af Staten, och voro fordom anslagne till vistelseort och nattläger för konungen under resor i landet. Nu för tiden äro de utarrenderade och arrendemedlen inflyta till Stats-kassan.

Säterier kunde fordom endast ägas af Adelsmän. De voro stundom befästade, och Adeln regerade å dem med samma oinskränkta makt som suveräna furstar, dömmande öfver sina underhafvandes lif och gods. Eric d. XIV:de stadgade, att en Grefve fick besitta 3:ne Säterier, en Friherre 2, och en Adelsman ett. Ehuru att feodalismen, hörande till de fleste Europeiska Staters utvecklingsperioder, icke velat rätt trifvas i Svenska jorden, så hafva dock såsom en lemning af densamma, Säterierna blifvit tillerkände en mängd med friheter, och dessa friheter, förnämligast bestående i lindriga skattebördor, existera ännu. Nu för tiden kunna de likväl ägas och innehafvas af hvem som helst, så att stånd eller embete icke inverkar på hemmanens natur och beskaffenhet.

Frälse- och *Frälse-Ladugårdar, Rå-* och *Rörs-hemman, Utsockne-* och *Insockne-Frälse* äro sådane hemman, hvilka af ålder, medelst rusttjenst, varit frälsade och befriade från en mängd servituder, som häftade vid de öfriga Skattehemmanen. Man härleder Frälset ifrån den så kalla-

de Alsnö Stadga, utfärdad i Konung Magnus Ladulås's tid, 1285; men denna stadga, likaså väl som Helge-Ands-Holms beslut af år 1282, som tillade Kronan alla allmänningar, grufvor och fisken i Riket, finnes ingenstädes i original eller att få se. Tillämpningen af dessa begge vigtiga författningar, existerar dock, i hvad skattehemmanens skyldigheter angår, än i dag i all sin verklighet. Den tid då Adeln rustade för sina frälsehemman, var må hända skyldigheten att anskaffa och underhålla häst och karl någorlunda jemförlig med de onera som skattehemmanen vidkändes, men denna skyldighet kom så småningom i glömska och är nu mera alldeles förgäten. De friheter som frälsejorden åtnjöt äro dock, med undantag af några koncessioner som vid 1809 års Riksdag ingicks, till deras fulla kraft bibehållna. I fordna tider yrkades att all den skattejord, hvarhelst den var belägen, som en frälseman kunde förvärfva, skulle ikädas frälsenatur, men härigenom förminskades skattehemmanen alltför mycket, så att de Regenter, som hade någon känsla för Skatte-Allmogens beständigt ökade bördor, funno sig föranlåtne att hämma dessa tilltag.

För att tillvägabringa någon inskränkning i en mägtig Aristokratis förstörande anspråk blef det af Carl d. IX stadgadt, att blott sådane af frälsemän förvärfvade hemman som lågo inom en mil nära frälsemannens bolstad skulle ikläda sig frälsenatur, hvilka kallades *utsockne-* eller *insocknefrälse*, allt efter som de voro belägne utom eller inom den socken der bolstaden låg. Detta stadgande skärptes ytterligare genom Carl d. XI:te, på det sätt, att endast sådane hemman som voro belägne i samma by hvaraf Sätesgården utgjorde en del, eller som lågo inom Sätesgårdens rågångar, fingo ikläda sig frälsenatur, hvarföre dessa hemman benämnas *Rå-* och *Rörs-hemman*.

Att uppräkna alla de friheter som tillhöra Säterier och frälsehemman af alla slag skulle blifva allt för vidlyftigt; ty när Säterierna äro befriade från t. ex. Jordeboks- och hemmantalsränta, rusttjenst, tionde till Kronan, ordinarie rotering, kronotransporter, durchtågsskjutsningar, inqvartering i fredstid, från deltagande i prestgårds-, tings- och

gästgifvarebyggnader, från lagmans- och häradshöfdingeränta samt tingsgästningspenningar, äfvensom i fri disposition af sin skog; så skola *Frälsehemman* betala Kungs- och årliga hästar, halfva boskaps- och skjutsfärdspenningar, samt deltaga till hälften i skjutsnings- och inqvarteringsbesväret i fredstid, m. m.

Hvad som bättre utvisar huru mycket Säterierna och Frälsehemmanen äro gynnade framför Skattehemmanen, är en jemförelse mellan deras uppskattningsvärde och statsbidrag; ty att uppräkna de åtskilliga titlarne på de skattebidrag hvarifrån de förra äro befriade, fordrar nästan beständigt, för den som icke är invigd i KammarVerkets bråkiga terminologi, en förklaring. När man jemförer Säterierna och Skattehemmanens uppskattningsvärde och samfäldta statsbidrag, (se tableauen öfver statsbidragen) så synes att Rikets 3865 hemman frälsesäteri, värderade till nära 23 millioner R:dr, betala nu i årligt statsbidrag 337,000 R:dr, men borde, efter samma värde och samma beskattningsgrund som å Rikets kronoskattehemman, betala 774,000, eller nära $2\frac{1}{4}$ gånger så mycket.

Rikets 10,528 Frälsehemman, värde 43,372,000 R:dr, betala nu i årligt statsbidrag 1,388,000 R:dr; men borde, efter samma värde och samma beskattningsgrund som å Kronoskattehemmanen, betala 2,115,000 R:dr eller något öfver 54 proc:t mera än de nu göra.

Med Utsockne och Insockne Frälsehemman, värde $17\frac{1}{2}$ million R:dr samt betalande i statsbidrag samfäldt 536,000 R:dr, är förhållandet nära enahanda som med Rikets Frälsehemman, neml., att de borde utgöra 871,690 R:dr eller 62 proc:t mera än de nu betala *).

Krono kallas sådane hemman af hvilka Staten disponerar både räntan och jorden. De hafva tillkommit på mån-

*) Om man gjorde beräkningen på det sätt, att som Skattehemmanen, värde 93 millioner Riksd., betala i Statsbidrag 4,646,000 R:dr, så böra Säterierna, uppskattade till 23 millioner, betala så och så mycket, så finge man ett ännu högre belopp än det som här ofvan blifvit antydt. Säterierna borde då betala 3 gånger mera än de nu göra, men som Säteriernas högre uppskattningsvärde just härflyter ifrån deras befrielse från en mängd statsbidrag, så vore det missledande att på detta sätt kalkulera.

gahanda sätt, såsom genom: Upsala ödesgods, genom danaarf, genom infödde Svenske Mäns upphöjelse på thronen, såsom Birger Jarl och Gustaf d. 1:ste, då deras famillegods införlifvades med Kronans; genom köp, tillpantning och reduktion, genom skattevrak m. m.

Krono-Skatte, som egenteligen borde heta blott *Skatte*, och utgör Rikets talrikaste klass af hemman, samt drager tyngsta bördan af beskattningen, äro till antal och läge specificerade uti tableauen å pag. 116 till 120. Medium af hvad ett sådant hemman årligen betalar i alla slags onera till Staten, värderadt i penningar, belöper sig till icke mindre än 198 R:dr Banko.

Krono-Rusthåll med *augment*, äfvensom *Skatte-Rusthåll* med *augment*, äro sådane hemman som blifvit indeldte till underhållande af Kavalleri. De förra äro, såsom namnet tillkännagifver, af krononatur, de senare af skatte. De i senare tider stegrade anspråken på Ryttarens bättre hållning och utstyrsel har vållat, att Rusthållen i en del provinser äro ännu hårdare beskattade än skattehemmanen, så att t. ex. i Malmö Län utgör medium af hvad ett mantal skatte rusthåll årligen betalar 510 R:dr B:ko.

Bergsmanshemman äro fria från ordinarie rotering och dagsverkspenningar.

I afseende på de *Militaira*, *Civila* och *Ecclesiastika Boställen*, äfvensom *Akademiehemman*, *Domkyrkohemman*, *Gymnasii-* och *Skole-hemman*, *Hospitals-* och *Barnhus-hemman*, *Kyrkohemman*, *Krigsmanshushemman* och *Lots-hemman*, så synes af tableauen i hvilka Län de äro belägne *). Alla dessa sistnämnde hemman, med undantag af Milit. Civ. & Eccles. Boställen, äro dels af frälse-, dels af krono- eller skatte-natur.

---

*) Uti de i flere delar mera utförliga Statistiska Tabeller, hörande till den af Författaren sammandragna Karta öfver Skandinavien, hvilka publicerades år 1827, står speciel uppgift på huru många Akademie-, Domkyrko-, Gymnasii-, Hospitals- och Barnhushemman, som äro af frälse-, skatte- eller krononatur och i hvilka Län de äro belägne. Uti Tableauen å pag. 116 till 120 äro alla bråk af hemmantal uteslutne vid tryckningen, men i summorna äro de observerade.

	Akademie-Hemman.	Domkyrko-Hemman.	Gymnasii- och Skole-Hemman.	Hospitals- och Barnhus-Hemman.	KyrkoHemman.	Krigsmans-hus-Hemman	Lots-Hemman.
Frälse .	29 1/8	11 3/4	136 1/2	90 37/48	29 7/24	1/2	3 3/4
Skatte .	46	86 1/2	16 1/2	49 14/15	3 2/3	175 13/48	16 1/4
Krono .	298 5/8	65 3/16	48 3/16	63 47/48	93 1/20	7 13/48	11 1/8
Summa	373 3/4	163 7/16	201 3/16	204 1/2	126	183 1/24	31 1/8

Uti ofvannämde skäliga antal af olika slag af hemman, finnes ännu i tabellen upptagne Krono- och SkatteSäterier, Krono-Rusthåll, Bergsfrälse, Frälse-Skattehemman och Rekognitions-Skogshemman, alla med några mer eller mindre betydliga förändringar uti deras rättigheter eller skyldigheter. Gästgifverier, Posthemman, Nämdemanshemman, Fjerdingsmanshemman, Kronobrefbäringshemman äga också vissa friheter, så länge det onus hvartill de blifvit anslagne fortfar. Kameral-nomenklaturen har dessutom att uppvisa en mängd af benämningar, såsom Sämje- och Stadgehemman, Stubbe- och Röjselrättshemman, samt till och med en som kallas Obefintliga hemman.

Torp, Backstugor och *Lägenheter* äro upptagne i enlighet med Landshöfdingarnes senaste femårsberättelser af år **1852**, men att dessa uppgifter, äfvensom dem hvilka angå jernverken, qvarnar, sågar och fisken, m. m. icke äro fullkomligt tillförlitliga, och icke heller öfverensstämmande med de längder man häröfver skola kunnat erhålla från Kongl. Kammar-Kollegium, är icke något tvifvel underkastadt, men för ett allmännare bedömande torde de i deras närvarande skick vara tillfyllestgörande.

Af den på nästa sida förekommande tableau, utdragen från Rabenii Lärobok i kameral-lagfarenheten, synes hvilka allmänna onera och besvär tillhöra hvarje olika slag af hemman i Riket. I denna tabell betyder *u* utgöres, *f* fritt, och *v* villkorligen. I Rabenii tabell står, att krono och kronoskatte äfvensom allmänt frälse hvarken är fritt för eller erlägger kronotionde. Detta torde vara ett tryckfel, ehuru att

	Onera Realia.																													Onera Personalia.				
	Utom Mantal.				Efter Mantal.																													
					Oförm.			Förmedladt.																										
	Räntor.				Besvär.			Räntor.						Besvär.														Rä ntor.			Besv.	
	Hela Jord.B.Ränt.	Fordringen.	Kronotionde.	Personl. servitut.	Gam. Vägbyggn.	Kyrkobyggn.	Presteg. byggn.	Landtgärd.	Byggningshjelp.	Salpeterhjelp.	Skjutsfärdspeng.	Boskapspengar.	Dagsverkspengar.	Ny Vägbyggnad.	Tingshus-byggn.	Gästgif.-g. bygn.	Tionde-bod.	Ordin. Rotering.	Extra Rotering.	Kronoskjutsi fred.	Kr.-skjuts i krig.	Gästgifvareskjuts.	Inqvart. i Fred.	Brandstod.	Kronobrefföring.	Vargnät o. Jagttyg	Herred. peng.	Lagm. o. Här:h. R.	Tingsgästn. peng.	Djeknepenningar.	Gångleder.	Skall.
Krono.																																
Säterier, Kongsgårdar	f	–	f	f	u	u	f	f	f	f	f	f	f	u	f	f	f	f	u	f	½	f	f	f	f	u	f	f	f	u	v	u
Krono och Skatte i allmänhet	u	u	–	u	u	u	u	u	u	u	u	u	u	u	u	u	u	u	u	u	u	u	u	u	u	u	u	u	u	u	u	u
Prestegårdar	f	–	f	f	u	u	f	f	f	f	f	u	f	u	f	f	f	f	u	f	½	f	f	v	f	f	f	f	f	u	v	f
Kapellansgårdar	f	–	u	f	u	u	f	f	f	f	u	u	u	u'	f	f	u	f	u	f	f	f	f	u	f	f	f	f	f	u	v	f
Rusthåll	f	–	u	u	u	u	u	f	f	f	f	f	f	u	u	u	u	f	f	u	u	u	u	u	u	u	u	u	u	u	u	–
Gästgifvaregårdar	u	–	u	u	u	u	u	u	u	u	f	u	u	u	u	u	u	f	u	u	u	u	f	u	u	u	u	u	u	u	u	–
Lotshemman	u	–	u	u	f	u	u	u	u	u	f	f	u	f	f	f	u	u	u	f	u	f	f	u	f	u	u	u	u	u	f	–
Posthemman	u	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Bergfrälsehemman	f	–	f	u	u	u	u	f	f	f	½	½	f	u	u	u	f	f	u	f	u	u	½	u	f	u	f	u	u	u	u	u
Frälse.																																
Säterier i Svea och Göta Rike	f	–	f	f	u	u	f	f	f	f	f	f	f	u	f	f	f	f	u	f	f	f	f	v	f	u	f	f	f	u	v	½
D:o i Skåne, Halland o. Bohus L.	f	–	v	f	f	f	f	f	f	f	f	f	f	f	f	f	f	f	u	f	f	f	f	v	f	u	f	f	f	f	f	½
Rå och Rörs hemman oskattlagde	f	–	f	f	u	u	f	f	f	f	f	f	f	u	f	f	f	f	u	f	½	f	f	u	f	u	f	f	f	u	v	–
Dito bebygde och skattlagde . .	f	–	f	u	u	u	u	f	f	f	f	f	f	u	u	f	f	f	u	f	½	f	f	u	f	u	f	u	u	u	u	–
Allmänt	f	u	–	u	u	u	u	f	f	f	½	½	f	u	u	u	u	u	v	½	u	u	½	u	f	u	f	u	u	u	u	–

Anm. Bland *Onera Realia* utgöres utom mantal Bränvinsskatt och budkafle af alla; samt enligt Mantal Salpetergärd, Dulgaböter, Inqvartering i krig och Fattigförsörjning. Bland *Onera Personalia* utgöres skogseld och strömrensning af alla. CivilStatens och MilitairStatens högre boställen äfvensom Biskopssäten äro beskattade lika med KronoSäterier; de lägre lika med Krono och Skatte. Hemman ad pios usos skatta efter deras natur vid donationstiden.
Frälse Ladugårdar äro skattlagde lika med Frälse Säterier.

det icke är anmärkt bland dem, ty enligt Riksdagsbeslutet af 1685 § 5, äfvensom Tiondeplacatet af 1638 § 3, och Häradsfogde-Instruct. af 1688 § 3, skola så väl Frälse som Krono och Kronoskatte utgöra tionde till kronan. I denna såsom nästan i alla andra frågor rörande beskattningen förekommer dock en stor mängd med serskildta resolutioner och undantag.

En Komité har nyligen varit förordnad att granska och reda de olikheter som i fråga om statsbidragens storlek uppkommer af hemmanens serskilda natur. Denna Komités vidsträckta arbete borde ofelbart lemna ganska upplysande bidrag till Sveriges invecklade KameralVerk. Hvad vi redan på förhand veta, och som äfven af de begge i denna korta statistik förekommande tableauer rörande antalet och belägenheten af hvarje olika slag af hemmantal, äfvensom dessa samma hemmans samfäldta onera och allmänna besvär, synes, är att en jemkning i de hemmanen åliggande skatter och statsbidrag blifver med hvarje dag allt mer och mer behöflig.

Under Riksdagen 1829 yppades 2:ne förslager i ofvannämde hänseende; det ena af General Grefve Björnstjerna, innebär, enligt min öfvertygelse, det enda sätt hvarpå en sådan skattejemning skulle kunna verkställas, utan att förut nödgas afmäta och refva hvarje hemman i Riket, hvilket åter vore aldeles för opereust, kostsamt och tidsödande. Han föreslår att härtill, på följande grunder, använda ett väl ordnadt fond-systèm nemligen: att ur Länens nu varande Berednings-, Taxerings- och PröfningsKomitéer skulle väljas en för detta ändamål serskild komité *), som tillkallade Ledamöter från hvarje Socken i mon af som arbetet fortgick, och denna komité borde anställa en uppskattning och värdering af hvarje olika slag af hemmans värde och Statsbidrag, jemte allmänna och kommunala onera och besvär. Genom uppsummering af antalet af de olika hemmanen äfvensom af deras statsbidrag, och genom dividering med den förra summan uti den senare erhålles ett medium af t. ex. huru mycket Skattehemmanen och Säterierna betala hvardera i årliga stats-

*) Att ett par utmärkt dugliga, arbetsamme och rättskaffens män borde å Regeringens vägnar leda dessa SkattejemningsKomitéers arbeten, är så tydligt, att det väl icke behöfver nämnas.

utskylder. För att någorlunda jemna dessa begge olika förhållanden, skulle, för hvad som skattehemmanen komme att efter den nya regleringen betala mindre än de nu göra, utfärdas Statsobligationer af RiksgäldsKontoret å hvilka skattehemmanen blott betalade ränta samt en eller annan procent i amortissement. De Hemman återigen, som efter skattejemningen skulle komma att betala mera än de nu göra, erhålla en med ränta löpande statsobligation, motsvarande det kapital för hvilket de lindrade hemmanen betala räntan. Ett exempel upplyser detta tydligare: Det Hemman som komme att betala 25 R:dr mer än nu, erhöll i ersättning en 5 pr:c. bärande obligation af 500 R:dr Banko. Det Hemman åter som kom att betala 25 R:dr mindre än nu, gaf en skuldförbindelse af 500 R:dr, på hvilken blott räntan erlades och inteckning icke erfordras, såsom försäkrad i den med kronoutskylderna utgående ränta och amortissement.

Grundskatten borde, enligt detta förslag, utgå af massan skattskyldige till samma belopp så hädanefter som hittills, blott olika per ratio. Man finner härutaf, att denna för Riket vigtiga angelägenhet kan, utan någon verklig uppoffring å Statens sida, tillvägabringas blott derigenom att Staten, i anseende till transaktionens storlek, mellanträder med sin kredit. Huruvida räntan kunde, i stället för 5, nedsättas till 4 eller 3 proc:t, och huruvida amorteringen borde inskränkas till en i stället för 2 proc:t, samt slutligen huruvida blott några Län, t. ex. 4 à 6 om året, borde på en gång komma i åtnjutande af Skattejemningen, på det att icke rörelsekapitalet måtte för hastigt ökas och således alla varupriser förryckas genom en allt för stor émission af Skattejemnings-obligationer, tillhörer mera detaillerna än de allmänna grunderna vid utförandet af denna angelägenhet.

Som ingen borde förlora utan alla vinna på ifrågavarande Skattejemning, och som Staten icke äfventyrar något af de allmänna medlen, utan blott såsom verkställare mellanträder med sin kredit, så synes planen af detta förslag vara bygd på sanna principer, och icke böra möta några oöfvervinneliga svårigheter vid utförandet.

Uti en af Grefve Björnstjerna år 1833 utgifven bok, *Om beskattningens grunder i Sverige*, har ofvannämnde förslag blifvit ännu tydligare utveckladt. Att denna i flere afseenden ganska intressanta skrift blifvit af Allmänheten med nöje emottagen, bevisas bäst af dess hastiga afgång och försvinnande ur bokhandeln. Det är mindre vanligt, att se Rikets Högre Embetsmän framträda såsom skriftställare, och inför publiken diskutera de åsigter, rörande flere vigtiga statsekonomiska ämnen, hvaruti de under deras embetsutöfning haft tillfälle att inhämta mångsidiga underrättelser samt pröfva och begrunda theoriens och praktikens större eller mindre öfverensstämmelser. Det är af dessa skäl som dylika produkter nästan alltid, ehuru att de ofta blottställa sina författare för oblida omdömen, äro både med begärlighet och tacksamhet emottagne. Ifrågavårande bok af Grefve B. har framkallat flere vederläggningar, hvilka söka ådagalägga, så väl det rättsvidriga uti den föreslagna skattejemningen, som de många och nästan oöfvervinnerliga svårigheter utförandet skulle möta. Alla stämma dock öfverens deruti, att jordbruket är nedtryckt af skatter, och att någon lindring deruti är af behofvet påkallad: att vid hvarje företag framkasta svårigheter är en ganska ringa konst, men att söka öfvervinna dessa svårigheter, är något som afund, småsinne, tröghet och slapphet har svårt att förlåta. Visserligen blir kommitéens arbete, att t. ex. minska utskylderne, håll- och reservskjutsen m. fl. onera å vissa hemman och lägga dem på andra, af en temlig kinkig beskaffenhet, och fullkomlig rättvisa är dervid en ren omöjlighet att iakttaga *), men att sjelfva rättsgrunderna icke blifva åsidosatte, sedan Konung och Ständer i denna fråga fattat gemensamt beslut är tydligt deraf, att hvarje hemman som får en ökad skatt erhåller

*) Man behöfde likväl alldeles icke gå så slumpvis till väga som det, enligt berättelse, skedde när Carl d. XI upprättade Indelningsverket. En fet och frodig Hemmansägare kom fram till indelningsbordet, Konungen frågade honom: huru många hemman har du? Svar fyra. Du ser mig ut att kunna tåla ryttare tu, du! Hvarföre icke sju, svarade Hemmansägaren, förargad öfver det egenmägtiga förfarandet. Kamererare, skrif sju! sade Konungen, och dervid blef det.

derföre till fullt kapitalvärde en motsvarande räntebärande statsobligation.

Att dessa obligationer, utsläppta i allmänna rörelsen, nödvändigt skola gifva liksom nytt lif, icke endast åt jordbruket, utan äfven åt alla andra näringar, ligger i öppen dag. Om man också vore tvungen att göra ett statslån för att åt ifrågavarande papper icke gifva en forserad cours, så förekomma sällan omständigheter af en mera vidt ingripande art eller maktpåliggande beskaffenhet, för att rättvisa en sådan åtgärd.

Om Åkerbruket, Boskapsskötseln och Skogarne.

För att vinna en slags öfversigt af Jordbrukets ställning har jag begagnat alla de data som varit tillgänglige, men de resultat man af dem erhåller äro icke så tillförlitlige och tillfredsställande som de borde vara. Sådant härleder sig egentligen derifrån att hemmanen, Länen emellan, äro så olika, att samma hemman som i Wermland är uppskattadt till 9451 R:dr medelvärde, (se pag. 155) och i Carlskrona Län till 8306, är i Jemtland icke värdt mer än 1889. Äfven inom hvarje Provins råder samma olikhet, allt i mon efter som hemmanen äro belägne å slättlandet eller i skogsbygden, samt om de blifvit skattlagde i äldre eller nyare tider. Skogshemmanen äro i anseende till det större utrymme som dem vid skattläggningen blifvit tillerkände, och de ökade tillfällen till nyodlingar hvaraf de derigenom kommit i besittning, i allmänhet bättre än hemman på slätten.

Att i Jemtland, i Räfsunds Socken, finnes ett hemman benämndt Hofdsjö, som har 56,000 tunneland mark, och å hvilket en Torpare derunder föder 18 kor, när i samma Län ett annat hemman i Norderö Socken benämndt Gällsta, icke äger mer än 70 tunneland jord i in- och utägor, eller 800 gånger mindre än Hofdsjö; äfvensom i Carlstads Län $\frac{3}{8}$ hemmanet Aspeberget har 33,770 tun:l. mark, och i Mariestads Län $\frac{1}{8}$ hemman Tivedstorp förmår underhålla 68 personer, 28 kor, 4 oxar och 5 hästar, när Skärf Skatte-

gård i Walla härad af samma Län har blott 18 tunneland jord i inägor, förtjenar mindre uppmärksamhet, emedan dessa afvikelser tillhöra undantagen, än de i efterföljande tableau anförde uppgifter öfver åkervidden, tunnor utsäde och antal menniskor, som, läns-vis, per medium, tillkomma hvarje hemman.

Förut är nödvändigt att veta hvarpå dessa uppgifter grunda sig. Vidden af den öppna åkerjorden är hemtad från qvinqvennii-tabellerna för år 1820, med tillägg af 2 proc:t för de odlingar som sedan denna tid ägt rum. Med sistnämnde år upphörde Presterskapets åliggande att vidare uppgifva arealen af Socknarnes åker. Ängsvidden tillsammans med beteshagar har blifvit kalkulerad, sedan åtskilliga kartor vid General-Landtmäterikontoret varit jemförde öfver flere hemman i hvarje Län, så väl i skogs- som slättbygden, att motsvara 1, 1½ à 2 gånger åkervidden, allt efter som kartorne dertill gifvit anledning. Insjöar och kärr äro uträknade på den 1825 utgifna karta öfver Skandinavien, och sedan dessa 3:ne summor blifvit sammanslagna och subtraherade från Länens arealvidd, har återstoden ansetts utgöra skog, berg och utmark. Den utsådde och skördade qvantiteten spannmål, äfvensom antalet af kreatur och uppskattade värdet är utdraget från 1832 års femårsberättelser. Medelvärdet af ett helt hemman i hvarje Län är hemtad från de tryckta Bevillningslängderna af år 1828. Uppgiften om antalet af Allmoge som vid jordbruket är sysselsatt är hemtad från Tab.Kommiss. senaste Qvinqvenniiberättelse. Den är likväl icke fullständig, ty alla de indeldte trouppernc jemte flere andra böra räknas såsom dithörande. Öfverhufvud anser man $\frac{7}{9}$ af Sveriges population vara fästad vid jordbruksnäringen. Åkerbruket i Sverige fordrar en betydlig ansträngning, derföre att sommarn är så kort och värmen de 18 timmar långa dagarne så drifvande, att alla göromål måste skyndsamt företagas för att medhinnas. Uti behofvet af en stor arbetsstyrka igenfinner man orsaken hvarföre det är så svart att hos oss införa ett vidsträckt vexelbruk och på andra vilkor låter sådant i vårt klimat icke verkställa sig.

Länens Namn.	Hemman.	Lägenheter Verk och Inrättningar.	Utsäde år 1832			
			Hvete.	Råg.	Korn.	Hafra.
Stockholms Stad . .	—	—	—	—	—	—
Malmö Län	4068	12589	3605	29203	63455	27792
Christianstads	2989	11721	1168	29488	33857	10151
Halmstads	2914	5755	786	11852	22336	19613
Carlskrona	1083	6139	601	13130	12326	3389
Wexiö	2807	9510	179	14418	20196	4566
Jönköpings	3898	9742	335	16392	8426	42750
Kalmar	3366	12028	1463	37387	31522	4522
Linköpings	5483	18242	4455	29809	18835	6250
Mariestads	4692	11751	2844	27591	12424	75982
Wenersborgs	4194	13662	953	13240	11426	63113
Göteborgs	2875	9372	1302	6681	19202	30863
Wisby	1096	2752	951	12578	8156	436
Stockholms	4043	7799	3800	29317	14580	5008
Upsala	3545	4234	2888	23774	22179	2817
Westerås	2848	6136	1396	22774	9895	4175
Nyköpings	3316	8599	4544	23934	5293	2514
Örebro	2801	6961	804	19928	2776	15389
Carlstads	1762	6257	339	10688	2769	72645
Falu	1805	852	64	10094	8516	28990
Gefle	2102	7788	26	5514	13095	5607
Hernösands	1608	10110	4	2249	20488	2018
Östersunds	932	5094	—	394	10646	1546
Umeå	810	4799	3	1474	15751	324
Piteå	620	3288	—	381	18210	2
S:a för hela Riket	65662	195174	32510	392290	406359	430462
Till jemförelse 1822	—	—	27807	345075	374837	386159

Försöket att bilda för hvarje hemman ett medium af åkervidden, utsädet och arbetsstyrkan, lemnar så bizarra resultater, att man tvekar om man bör framlägga dem eller ej. I Falu Län t. ex., som man vet är en sädesbehöfvande provins, belöper sig den öppna åkerjorden till icke mindre än 83 tunneland på hvarje helt hemman, i Carlstads Län 59, när den deremot i Stockholms Län är blott 20 tunneland. I Carlstads Län är medium af inbyggarne på hvarje helt mantal 89 personer, när i Upsala Län blott 21 deraf

af, Tunnor.			Medelafkastning sedan Utsädet				
Blandsäd.	Ärter.	Potatis.	Hvete.	Råg.	Korn.	Hafra.	Blandsäd.
—	—	—	—	—	—	—	—
9682	22294	47013	33050	207597	336099	117349	50053
5115	4902	35256	8122	148222	157428	51181	29043
14018	429	24025	2821	36118	71854	59172	40059
1230	1288	30271	4421	74661	51014	17042	5389
7270	414	17310	554	45039	68909	16980	22256
13060	711	29777	1375	76076	26579	130511	35467
565	1005	47200	11729	224204	141762	20334	2536
22892	5086	26667	25810	165802	114614	29296	113930
23260	5423	30299	13987	131571	50802	217861	85505
28286	2673	55681	4697	68313	35867	182348	80608
9711	5794	23693	9380	54678	85107	116618	38801
207	123	12475	4524	57815	34860	2066	994
3079	2929	29112	26313	174839	84936	26089	17986
4829	1780	15896	19906	131566	132103	15759	28315
5794	1009	11369	7407	121705	49118	17619	29876
2745	1870	22469	40327	162485	30610	12161	16621
5285	1556	17979	4770	113662	13060	52168	23229
3400	851	20510	1825	66956	9561	229622	10812
18390	1205	10510	392	60654	51097	144590	91910
4621	1544	13464	115	34989	69730	24766	20861
2777	1017	9093	22	17435	106440	7216	11771
1634	856	6733	—	1381	37273	4639	6535
819	1	7382	14	9746	52189	880	3100
25	—	1153	—	4062	85109	12	180
188694	64760	545337	221561	2189576	1896121	1496279	765837
177044	65696	349519	167375	1724840	1717710	1299465	702122

hafva sin bergning. I anledning häraf har Författaren korresponderat med åtskilliga kunnige Landtmätare, men icke fått något skäl att ändra det uppgifna förhållandet. När man jemförer summan af den öppna åkerjorden, (se tabellen å pag. 55) 1,835,000 tunneland, och det årligen utsådda antalet tunnor spannemål 1,469,000 så finner man redan deraf att den uppgifna vidden af åkern måste vara för liten, emedan efter vanlig beräkning man i Sverige icke besår mer

är afdraget		Underhållne Kreatur 1832. Styc-					
Årter.	Potatis.	Hästar.	Oxar.	Kor.	UngBoskap.	Får.	Svin.
—	678	3223	59	1017	—	147	580
119916	380268	40951	22023	33947	25452	60285	46645
27210	320580	34907	17205	43148	32519	68677	49873
1523	166487	13740	9945	38152	22316	47158	15128
5788	252104	9451	12554	25602	17894	32803	29987
1762	117824	8624	17266	49534	29794	73072	19798
2957	175111	13110	22805	52688	30673	83937	22327
4071	284816	20608	23625	55757	28316	89393	30595
23870	196640	22495	22664	50626	16545	64891	39120
22834	171678	27125	28434	49693	41263	80126	36342
8678	330244	20071	14358	67909	26984	89177	30992
23514	213467	16763	2832	42407	19988	54846	18091
626	73425	10640	3530	12197	8097	37842	7621
15335	204011	22444	7016	39628	11990	69511	25877
9765	104445	18443	6479	29918	15414	60388	32460
4378	60435	12284	8930	29412	16883	33445	20005
10309	157454	12550	18049	34118	16800	56674	32712
6144	107095	9704	12980	42095	15327	45060	14590
3612	136190	12352	3777	50984	13673	70381	22838
6020	52550	14708	1666	51196	16065	76160	9340
6205	80791	11908	1422	47672	10229	53728	9330
7074	75265	11955	1526	44746	9404	49106	4565
2568	40346	5880	1667	20922	6706	37625	2228
——	43975	6373	1339	25208	6897	40305	3164
——	10297	4750	430	23791	3713	37952	765
314159	3756176	385059	262581	962367	432913	1412689	524973
313307	2370474	377055	246966	873210	391221	1336063	471115

än $\frac{2}{3}$ af åkern, och i allmänhet sår mindre än en tunna på tunnelandet. Utsädet af Potatis är icke heller inbegripet i ofvannämnde summa. För de 195,174 lägenheter, torp, verk och inrättningar, som i Riket finnas, bör också den på hvarje hemman belöpande areal, utsäde och inbyggare minskas. Härigenom försvinner till någon del de synbara ojemnheterna, i afseende på vidden af den öppna åkerjorden, Länen emellan, hvarvid ytterligare bör hågkommas, att i de Län, der åker-

ken.	Uppskattadt Värde 1832 R:dr B:co	Medelvärdet på ett Mantal 1828.	Tunneland Åker på ett Mantal 1830.	T:r Sp:måls utsäde på hvarje helt hemman.	Antal Menniskor på ett Mantal 1825.	Allmoge vid Jordbruket sysselsatt.	Medium för 10 år, 1816 till 1826, å priset på en tunna Råg, en tunna Korn och ett Dagsverke.				
Getter.							Råg.		Korn.		Dagsverke.
							Rd.	sk	R.	sk	sk.
27	26075714	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
160	28364262	5298	62	37	46	132974	6	30	4	34	18
1876	15419867	4632	38	28	47	109619	7	15	5	2	23
339	8774198	2606	18	22	27	67071	8	5	5	26	18
761	12637985	8306	25	28	63	50073	9	12	6	45	24
5520	9870862	3171	15	16	36	77428	8	44	6	6	21
9375	12141448	2701	16	21	32	94076	8	5	6	26	21
968	17445407	4441	25	21	45	112707	7	31	6	11	22
2857	30136921	4210	23	16	30	117582	7	35	6	18	17
694	23588415	4834	35	29	33	116103	7	40	6	—	17
1609	19493371	3678	21	27	42	142146	8	16	5	46	17
380	19520061	4042	16	23	31	92514	8	8	5	35	20
1491	4397563	3256	31	19	31	25212	6	25	5	20	17
326	24344201	4710	20	14	48	63952	8	2	6	32	22
203	20151809	3938	27	18	21	49587	8	17	6	33	24
2639	15769349	4102	21	14	24	53895	8	2	6	29	20
753	16182496	3876	21	12	29	68734	7	38	6	26	18
4021	15844557	3767	17	16	37	77917	8	23	6	47	18
1976	21973934	9451	59	50	89	122537	8	38	6	37	18
45080	14073818	4726	83	38	68	98901	10	1	8	27	25
31853	11387252	2752	14	13	41	60972	8	46	6	33	21
13173	9196046	4626	18	16	43	56941	7	22	7	—	22
24888	1897447	1889	16	17	40	30891	9	14	5	29	32
2630	4072834	4135	30	20	56	33313	9	13	7	16	24
540	2647520	3439	20	28	64	28339	8	33	7	27	32
154139	385407337	4209	27	22	38	1883484	8	11	6	19	$21\frac{1}{5}$
167350	363819752	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

vidden är störst, bor också det största antal menniskor på hvarje hemman.

I Sverige bebor Allmogen sällan ett helt mantal, utan detsamma är deladt i 3, 4, 8, till och med 16 delar och derunder; dock bör ingen del vara under hvad som fordras till en *besutenhet*. Enligt Kongl. Brefvet om Strömrensningar af år 1804, äfvensom enligt förordningen af den 19 Dec. 1827, om vilkoren och grunderna för hemmansklyfning samt afsön-

dring af jord eller andre lägenheter från hemman, skall en besutenhet utgöra en så stor vidd att 3 arbetsföra personer deraf kunna hafva sin bergning, börandes en häst eller ett par dragoxar, 3 à 4 kor och 5 à 6 får eller getter kunna å en sådan lott, vinter- och sommar-födas. Erfarenheten har visat att från 9 till 15 tunneland dertill vara tillräcklige, men genom missbruk har det händt och händer ännu dagligen, att en dylik liten lott blifvit ytterligare delad, och då inledes ett hushåll derigenom att förr eller senare blifva blottstäldt för fattigdom och nöd. Denna vigtiga föreskrift, rörande besutenhet, borde med mer sorgfällighet handhafvas än som nu sker, ty man äfventyrar eljest att landet blir befolkadt med en menighet, som vid inträffande missvexter, boskaps-farsoter eller andra missgynnande omständigheter, ovilkorligen måste för dess uppehälle falla fattigvården eller Styrelsen till last. Wexiö Domkapitel yttrar i sitt underd. Betänk. rörande Fattigvården: «Landet öfverfylles af Backstugor, bebodda af ett slägte, som icke har någon annan förmögenhet än sin arbetskraft; och denna om den äfven kan lifnära dem i goda år, då arbetsförtjenst ej saknas, så inträffar med hvarje missvext för dem ovillkorligen näringslöshet och elände. Den vinst af landets odling, som man af denna befolkning tyckes ha påräknat, har äfven för det mesta uteblifvit; ty den inskränker sig vanligtvis till upphackning af några kappland för potatesodling, och skadar i allmänhet mer skogarne än den förbättrar jorden.»

Hemmansklyfningen i Dalarne, grundad på en serskild tillåtelse af Carl d. XI:te, har blifvit allt för vida utsträckt, så att verkliga hinder i jordbrukets förkofran, och ännu mer i folkets besutenhet samt förmåga att berga sig, derigenom uppstått. Dels genom köp, dels genom arf och dels genom skiftning emellan flere barn hafva hemmanen blifvit klufne i så många delar, att oredan af ägoblandning och små vidt afskiljde ägolotter redan långt för detta hunnit sin största höjd. *Westan Nor, N:o 8*, i Leksands Socken äger icke mer än 50 tunneland jord, men icke destomindre var densamma, före år 1824, då denna Socken blef storskiftad, fördelad i öfver 300 olika tegar, belägne i alla möjliga direk-

tioner, på minst en qvadr.-mils yta. *Vestra Björken N:o 14*, i samma Socken, var i alldeles samma belägenhet. Ett af de mest gynnade hemman är Edshult i Leksand, och dess inägor voro likväl spridde uti minst 70 lotter. Tegarne äro ofta så små, att, om ett nödvändigt dike skulle upptagas, ginge en stor del af åkern förlorad. Det är icke sällsynt att finna possessioner af blott 100 qvadr.-alnars storlek, och äfven derunder. I hvarje famille fordras alltid en senior, som har reda på hvar alla tegarne äro belägne. Det händer ofta att Dal-Allmogen säljer sins emellan jordlotter för 2 à 3 R:dr och då kan den besynnerliga omständigheten inträffa, att lösen för Laga fasta blifver högre än köpeskillingen. I Dalarna betalas icke sällan ett tunneland god åker med 200 R:dr Banko.

Att afhjelpa det onda, som genom ofvannämde för vida sträckta hemmansklyfning vållat fattigdom och hinder i jordbrukets förkofran, har Staten allt sedan 1802 låtit, med icke obetydlig kostnad, besörja det så kallade Storskiftesverket i Dalarne. Det består deruti, att hvarje Socken för sig blifvit noga afmätt till åker, äng och skog, hvarefter ny reglering i ordentliga hemman och besutenheter, som fått sina ägolotter endast i 2 à 3 skiften blifvit utstakade. Man kan dömma till vidden och svårigheten af dessa förrättningar när jag nämner, att Refningsböckerna i Leksands Socken voro skrifna på $8\frac{1}{2}$ ris papper, tät stil, af 35 à 38 rader på hvarje sida.

Ett stort hinder för Sveriges välstånd är häfvet, sedan Nationen hunnit till den punkt, att tillräckligt spanmål för dess eget behof inom landet produceras. Det är först under det senast förflutna decennium som detta lyckliga förhållande inträffat. Att de år 1803 påbörjade *enskiften* dertill mäktigt bidraget kan icke nekas. Intill 1825 års slut hade blifvit enskiftade i Christianstads Län 609, Halmstads 120, Carlskrona 357, Wexiö 185, Jönköpings 64, Kalmar 670, Linköpings 157, Mariestads 675, Wenersborgs 208, Göteborgs 148, Stockholms 32, Upsala 164, Nyköpings 47, Örebro Län 180. I Malmö Län intill 1831 års slut 2368 mantal med en ägorymd af 443,000 tunland. Storskiftesverket

i Dalarne, afvittringarne i de fem norra länen, samt utsyning till lägenheter å Kronoparker och Krono-Allmänningar — i Mariestads Län upplåts emellan 1810 och 1820 till flere hundra, dels nybyggare, dels närbelägna jordägare öfver 18,000 tunneland mark — verka äfven till landets större odling och ökade befolkning. KronoAllmänningen Hillet i Mariestads Län, en kal, ofrugtbar och alldeles obebodd ljunghed om 11,531 tunneland, har sedan 1780 blifvit afmätt och indelad i lotter, och är nu befolkad af nära 400 personer, samt äger en icke obetydlig qvantitet uppfredad skog.

Em. 1758	och 1776	infördes årl. t.	Sverige	515,000	t:r Sp:ml.
— 1777	— 1790	d:o	d:o	640,000	,,
— 1791	— 1802	d:o	d:o	366,000	,,
— 1810	— 1816	d:o	d:o	233,000	,,

År 1834 exporterade Sverige 177,589 tunnor spanmål af diverse slag, samt 170,000 L℔ mjöl. (StatsTidning d. 7 oct. 1835).

Medelpriset å en tunna spanmål, ½ råg, ½ korn, har varit i silfver ifrån 1624 till 1709 2 R:dr 5 sk., mellan 1709 och 1803 2 R:dr 30 sk., och mellan 1803 och 1817 4 R:dr 16 sk. *). Sedan 1817 har priset fallit så mycket att många anse produktionskostnaden dermed knappast vara betäckt. Medium af de sista 7 åren, nemligen mellan 1825 och 1832 = 2 R:dr 14 sk. Hamburger Banko. År 1830 utgjorde Riks-Markegångspriset 6 R:dr 28 sk., som, efter 128 skillings kurs, gör 2 R:dr 23 sk. i silfver. Riksmarkegångspriset var 1815 7½ R:dr, 1816 8⅓, 1817 8½, 1818 9⅔, 1819 9¼, 1820 7¼, 1821 6, 1822 6⅓, 1823 6, 1824 6, 1825 6, 1826 5$\frac{30}{48}$, 1827 9$\frac{18}{48}$, 1828 6$\frac{18}{48}$, 1829 5½, 1830 6$\frac{28}{48}$, 1831 7$\frac{14}{48}$, 1832 9$\frac{4}{48}$, 1833 6$\frac{13}{24}$, 1834 **) 5 R:dr 39 sk., 1835 6¾, 1636 6$\frac{13}{24}$.

När man uppsummerar det utsådda antalet tunnor hvete, råg, korn, hafre, blandsäd, ärter och potates tillsammans, så synes att i hela Riket blifvit utsått 2,060,412 tunnor,

*) Bidrag till kännedom af Fäderneslandet, af Fredric Bogisl. v. Schwerin, Upsala 1817.

**) När markegångspriset är lågt får icke detta förhållande komma de skattdragande till godo, utan ett minimibelopp af 6 riksdaler är fastställdt hvartill de löntagandes spanmål måste lösas.

samt skördadt, sedan utsädet är afdraget, 10,659,709, som gifver 15$\frac{1}{7}$ kornet såsom medium af afkastningen. Om man betraktar hvarje slag för sig, så gifver hvete 6$\frac{2}{3}$, råg 5$\frac{7}{8}$, korn 4$\frac{2}{3}$, hafre 3$\frac{3}{8}$, blandsäd 4, ärter 4$\frac{3}{4}$ och potatis 7 kornet, hvilket är nära lika med hvad som i Norra Tyskland och Pohlen erhålles. Se tabellen på sidan 56 härom. År 1805 utsåddes 1,251,000 tunnor, och skördades 4,924,000. År 1822 utsåddes 1,726,156 och skördades 8,295,295 tunnor. Emellan 1805 och 1828 hade folkmängden ökat sig med 18 och spanmålsproduktionen under samma tid med 42 proc:t.

Den som vill formera sig en åskådligare framställning än den ofvanstående tableau erbjuder af proportionen emellan de utsådda och skördade qvantiteterna af alla slag af spanmål, i Rikets serskildta provinser, kan lättast sjelf upprätta en sådan, derigenom, att jemförelse sker länsvis antingen emellan arealen och det utsådda eller ock skördade qvantum spanmål, eller emellan antalet af invånare och samma qvantum. På samma sätt förfares med det i hvarje Län uppgifna antal å underhållne kreatur. De till en sådan jemförelse erforderlige data finnas i tableauen, och det beror således af hvar och ens åsigter eller behof att sjelf begagna dem.

Man räknar vanligtvis att 2$\frac{1}{2}$ tunna spanmål årligen åtgår för hvarje person, stor eller liten. Huru mycket potatisodlingen ökat sig på 27 år synes deraf, att år 1805 sattes 90,000 tunnor potatis och skördades 560,000 tunnor; samt 1832 sattes 545,557 tunnor och skördades 3,756,176.

Sannolikt är, att så väl de uppgifne qvantiteterna utsådd och skördad spanmål af alla slag, som i synnerhet det underhållna antalet kreatur, böra ökas med flera, ända till 10 à 15 proc:t för att blifva öfverensstämmande med rätta förhållandet. Efter hvad som redan förut blifvit anmärkt, får man i allmänhet nöja sig med, om de utförda siffertalen, blott såsom en approximation, förtjena förtroende.

Oaktadt den märkeliga förkofran, som jordbruket under de senast förflutne 30 à 35 åren vunnit, återstår likväl ännu ganska mycket att i denna väg uträtta. När man, vid granskningen af Rikets export och import, ser hvilka ansenliga qvantiteter af Ladugårdsprodukter som påföras oss från Fin-

land, så finner man straxt, att boskapsskötseln står långt efter hvad den borde vara. Ängen har sällan någon riktig proportion till åkern, ehuru att det är allmänneligen medgifvet att ängen är åkerns moder. Äfvenledes synes det vara förmonligare att odla mindre vidsträckta rymder än som nu sker, men deremot sköta väl hvad som är under ständigt bruk. Ängsvattning, som, med den lifliga vegetation och korta sommarvärme vi äga, är af högsta nödvändighet, och hvartill landets lokal gifver de ypperligaste tillfällen, är likväl en så godt som alldeles obekant sak.

En annan omständighet, som icke mindre fäster utlänningarnes förundran, är att Sverige, beläget till $\frac{2}{3}$ af sin areal öfver 60:de latitudsgraden, och der erfarenheten intygar, att af fem år, är skörden oftast ett år dålig, ett god och tre medelmåttig, och der således magaziner äro alldeles oumbärliga, der finnas likväl icke sådane! På några ställen äro visserligen Sockenmagaziner *) inrättade, hvaraf de i Östersunds Län lära vara ganska ändamålsenliga, men i allmänhet brukar fonden till desamma utlånas under goda år, för att förnyas det nästkommande, och om då missvext inträffar, är låntagaren urståndsatt att uppfylla sin förbindelse, på annat sätt, än under så hårda vilkor, att inrättningen alldeles förfelar sin bestämmelse. Att Läns- Härads- eller Distrikt-vis, under municipal-vård låta upplägga tillräckligt stora qvantiteter spanmål, för att vara tryggad mot de olyckliga följderna af ett missvext-år, kräfver ingen öfverdrifven ansträngning, så att det fordrats besynnerliga sammanstötande händelser, för att denna angelägenhet skulle blifva antingen förbisedd, eller få en så skef rigtning, som nu skedt. I en del kommuner i Frankrike gifver hvarje hushåll årligen en viss obetydlig summa till något större handelshus, som åtager sig att hålla dem spanmål tillhanda under missvextår mot ett billigt pris. I Sverige kunde en sådan afgift utgöras af en eller par kappar säd.

De forskningar, som Vetenskapsmännen i Frankrike egnat åt spanmålens tjenliga förvaring, dels i Silos (gropar),

*) Se tabellen i den af Författaren utgifna SockenStatistik öfver Riket, tryckt 1834.

dels i väder-rior, har fästat allmän uppmärksamhet; och när man i det frugtbara, med mångfalldiga hjelpkällor utrustade Frankrike söker genom dessa vetenskapliga rön att upptäcka enklaste sättet till spanmålens förvaring, för att derigenom undgå följderna af missvext och hungersnöd, huru mycket mer förtjenar icke då denna angelägenhet att med värma och nit omfattas i vårt hårda klimat, uti hvilket vi under fem månader af året äro genom is afstängde från all utländsk tillförsel *).

Att Representationens åsigter i denna vigtiga fråga skola förena sig till ett ändamålsenligt resultat kan svårligen förväntas, utan det enda sätt att befria så väl Styrelsen som Folket från de stora bekymmer en allmännare missvext alldrig underlåter att förorsaka, synes vara, att Regeringen låter utarbeta ett tjenligt förslag att föreläggas Ständerna vid nästa Riksdag, samt understödjer detsamma med sitt mäktiga inflytande, eljest skola alltid samma klagan och olägenheter som 1826 och 1829 års missvexter medförde å nyo drabba nationen.

---

*) Flere försök ha i senare tider ägt rum äfven hos oss att inrätta tjenliga Rior, hvaribland det som K. Landtbr.Akad. låtit anställa under ledning och inseende af KammarRådet Welin och Öfv. Direkt. Schvartz torde förtjena att anföras. Denna torkinrättning, å hvilken 200 tunnor säd kunna utan ansträngning om dygnet torkas, är uppfunnen af ÖfverDirektören Schvartz. Den kan uppbyggas för 1500 R:dr B:ko, består af flera lutande planer, upptager 4 alnar i längd och bredd, samt 7 aln. i höjd: säden torkas mycket väl med mindre än vanlig afgång, och fröbarhetens bibehållande: torkningskostnaden uppgår till 7 sk. 4 rst. per tunna. Afgången på hvarje tunna oriad råg är $2\frac{2}{3}$ kappe, eller 1 L℔ $2\frac{5}{9}$ ℔: och på hvarje tunna korn $2\frac{3}{4}$ kappe eller $18\frac{11}{48}$ ℔. Till hvarje tunna säds torkning har åtgått $\frac{1}{10}$ tunna kol. Den vanliga afgången brukar vara 4 kappar, samt kostnaden 16 sk. per tunna.

En annan slags ganska ändamålsenlig torkinrättning hos Bryggaren Schmiedte i Stockholm, en dito hos Baron Ankarsvärd på Carlslund, och en hos Grefve Hamilton på Hönsäter, torde för dem som äro intresserade af detta ämne förtjena att ses. I den sistnämda, som är byggd med besparing af både kostnad och rum, torkas säden med bränbar skiffer, och således har Författaren nöjet att anvisa en praktisk tillämpning af den idé som står anförd på sid. 38. Den dag varder ganska säkert kommande då Westergötland genom användandet af sina outtömliga skiffertillgångar till torkning af spanmål skall icke endast återvinna sitt förlorade välstånd utan äfven utvidga detsamma till en knappt anad höjd.

Följande 11 Län producera tillräckligt spanmål för eget behof, och äfven något deröfver, nemligen Malmö, Christianstads, Carlskrona, Kalmar, Wisby, Linköpings, Stockholms, Upsala, Nyköpings, Örebro och Westerås's; de öfriga 13 Länen äro ännu i spanmålsväg behöfvande. Sedan 1812 har Statens omkostnader på undsättningarne utgjort nära omkring 9 millioner R:dr.

Missvexter, ehuru måhända mera partiella och till sina följder mindre förstörande än fordom, hvartill den allt mer och mer sig utbredande potatisodlingen bidrager, hafva dock i senare tider inträffat oftare än hvad som efter äldre beräkningar borde hafva skedt. Således hemsöktes landet af missvext 1812 af frost, 1816 af väta, 1818 af torka, 1821 af frost, 1826 af torka, 1830 och 1831 af regn, eller 7 gånger på 20 år *).

Ett tunland råg ger i afkastning 5 tunnor; ett med potatis 50. Om 2 tunnor rågbröd anses tillräckliga för en persons föda om året, hvaremot svarar 3 tunnor potatis, så föder ett tunland råg $2\frac{1}{2}$ person, och ett tunland potatis 8. Det vill säga, ett land som med säd närer $2\frac{1}{2}$ million menniskor, skulle med potatis kunna nära 8. Folkmängden var i Irland 1695 1,034,000, och är nu åttadubbel, som den icke skulle ha varit utan detta födoämne från Nya Verlden.

Åkerjorden i Mariestads Län är sammansatt af följande beståndsdelar, neml. Gröfre sand 34,2; Finare sand 41,2; Slam 16,4; Humus 8,2 pr:c. Om man behandlar samma jord med syror innehåller hon: kolsyrad kalkjord 0,65; Talkjord 0,35; jernoxid 3,87; Manganoxid 0,13; Lerjord 2,65 **).

*) Uppgift af Herr KammarRådet Welin.

**) Författaren hade önskat kunna lemna en tableau öfver de hufvudsakliga beståndsdelarne af åkerjorden i hvarje Län, men när han började genomgå de skrifter som behandla dylika ämnen voro dessa analyser ingenstädes tillfinnandes. Väl förekommer uti K. Landtbr. Akad. Annaler undersökning af en mycket ofrugtbar jord nära Westervik i Kalmar Län och en dito i Wenersborgs Län, samt en serdeles frugtbärande jord på Björkön i Stockholms Län, men som dessa exempel höra till undantagen har jag icke kunnat begagna dem. Sverige har i nära ett sekel haft att fägna sig åt skicklige och Europeiskt namnkunnige kemister, sådane som Bergman, Schéele, Gahn och Berzelius, men de hafva icke kommit att vända sin uppmärksamhet åt detta håll. Att känna beståndsdelarne af den jord vi trampa, i syn-

Om man göder jorden med menniskourin så innehåller den säd hon afkastar 35 delar gluten och 39 stärkelse; med oxblod 34 och 41; med menniskoträck 33 och 41; med fårgödsel 23 och 43; med getgödsel 32 och 42; med hästgödsel 14 och 62; med dufträck 12 och 65; med kogödsel 12 och 63; ogödd åker 9,20 delar gluten och 66,69 delar stärkelse: Se Bulletin des Sciences Agricoles par Ferrusac, Mars 1827.

Enligt Professor Carlings uppgift i dess år 1832 tryckta Afhandling om Himalekornet, väger en tunna hvete 15$\frac{1}{5}$ L℔, råg 14$\frac{1}{5}$, korn 11$\frac{1}{2}$ och hafre 8$\frac{3}{4}$.

Tvenne ℔ mogna korn af		Hvete,	Råg,	Korn,	Hafra,
innehålla af Kiseljord	gran	13,2	15,6	66,7	144,1
„ „ Kolsyrad kalkjord	„	12,6	13,4	24,8	53,7
„ „ Kolsyrad talkjord	„	13,4	14,2	25,3	53,9
„ „ Lerjord	„	0,6	3,2	4,2	4,5
„ „ Jernoxid	„	2,5	0,9	3,8	4,5
„ „ Manganoxid . . .	„	5,0	1,4	6,7	6,8

Enligt verkställde analyser af de skickligaste Kemister innehållas på 100 vigtdelar af:

Hvete,		Råg,		Korn,		Hafra.		
4.28		10.03		10.51		12.13		. . . Vatten.
14.04	18.32	10.65	20.68	13.58	24.09	16.52	28.65	Sådor.
12.57		11.17		4.94		3.65		. . . Vextlim.
62.87		52.86		60.52		54.94		. . . Stärkelse.
1.00		0.97		0.37		0.32		. . . Olja.
1.10		3.05		0.37		0.39		. . . Fröhvite.
1.75		3.88		4.68		5.30		. . . Slemsocker.
1.74		5.48		4.53		6.15		. . . Gummi.
0.58	81.61	1.81	79.21	0.37	75.78	0.40	71.15	Fosfors.kalk.
	0.07		0.11		0.13		0.20	Förlust.

nerhet när hon genom vår möda och svett skall aftvingas de skördar hvaraf vi skola ha vår bergning, kan icke och bör icke vara under vetenskapernas värdighet att dermed sysselsätta sig. Att flere ganska anmärkningsvärda och nyttiga föreskrifter eller åtgärder vid åkerjordens och ängarnes behandling skulle härflyta från en noggrann kännedom om dess kemiska beståndsdelar är

Man antager 100 ℔ råg svara mot 80 ℔ hvete, 110 ℔ korn och 118 ℔ hafra. I volume, om rågen anses lika med 100, upptager hvetet 133,8; kornet 73,6; och hafran 52,1. I värde svarar mot 1 tunna råg $\frac{3}{4}$ tunna hvete, $1\frac{1}{3}$ tunna korn, och $2\frac{1}{4}$ tunna hafra. I Frankrike beräknas värdet af spanmål på det sätt, enligt taxan af den 15 April 1832, att om råg anses = 100, är hvete = $166\frac{2}{3}$, korn $83\frac{1}{3}$ och hafra $58\frac{1}{3}$. Enligt Engelska tulltaxorna af 1815 och 1822, om råg är = 100, är hvete = 150,94; kornet = 75,47 och hafran = 50,94.

Medium af prisen på Spanmål å Stockholms börs voro emellan 1825 och 1832 följande, neml. Hvete 11 R:dr 7 sk.; Råg 7: 39; Korn 6: 22 och Hafra 4 Riksdaler 11 sk. Svenskt Banko.

Såsom ett medelpris å Spanmål sedan 1648 uti Preussen, Frankrike, England, m. fl. länder har den gällt om rågen anses = 10, hvete 14,92; korn 7,76 och hafra 5,26 *).

Af det i tableauen bifogade medium (se pag. 135) af markegångspriserna i hvarje Län å råg och korn, de sädesslag i hvilka Kronans tionde och afrad samt Embetsmännens i spanmål anslagne löner är fastställd att utgå, eller ock att med penningar lösas; äfvensom af medii-priset å ett dagsverke, synes bäst huru dessa 3:ne för allmogen vigtiga omstän-

temligen säkert. Af denna anledning förde jag för 2:ne år sedan med mig från Mariestads Län prof på åkerjorden, tagne å 3:ne vidt afskilde ställen i Länet, å hvilka profver Herr Professor Berzelius hade den godheten, att på min begäran anställa ofvannämde analys. Man är allmänneligen af den tanken, att åkerjorden på Slätten i Westergötland är kalkhaltig lera, och likväl ådagalägger ifrågavarande undersökning att den icke kan räknas till någotdera slaget. Hon är och blir dock altid en utmärkt god åkerjord såsom innehållande öfver 8 pr:c. humus eller så kallad vextmylla. Som alla 3 profven voro af väsendtligen lika natur har jag af dem tagit ett medium. Framdeles hoppas jag kunna lemna dylika uppgifter för alla Län.

*) Mången torde kanske klandra de här ofvan anförde specialiteter rörande jordbruket, men jag tror mig vara ursägtad så väl genom jordbruksnäringens för vårt land stora vigt och oumbärlighet, som att ifrågavarande specialiteter taga mycket litet rum och kunna för en och annan forskare vara både nyttige och välkomne.

ständigheter förhålla sig *). Ett märkeligt phenomen, tillhörande kulturens allmänna framskridande, är den *förhöjning* man varseblifver i dagsverkspriserna, och *sänkning* i priset å nästan alla till lifvets beqvämlighet hörande artiklar. I Frankrike gällde ett karldagsverke före 1789 1 franc 20 centim.

ett qvinnodagsverke d:o	. . ,,	,,	60	d:o.
Under Napoleon gällde deremot det förra	2	,,	25	d:o.
det senare	,,	,,	90	d:o **).

I afseende på jordbrukets bestånd och förkofran kan det icke skada att fästa uppmärksamheten på, att lika litet som det kan nekas att DalAllmogen är ett förståndigt folk, lika litet kan det bestridas att Sveriges Medelklass har både upplysning och fosterlandskänsla, och dock har man sett den förra genom en för vida sträckt hemmansklyfning ådraga sig obestånd och nöd, och den senare genom anläggandet af stora brännerier, till hvad den kallar förädling af jordbrukets alster, vara på vägen att genom sitt exempel och sitt inflytande i grund förderfva Svenska Folket. Alla klaga öfver att det blir med hvarje år allt svårare och svårare att finna nyktra arbetare eller nyktert tjenstefolk, men ingen vill upphöra att tillverka den förtrollande drycken, som är orsaken till det onda. Att jordbruket icke endast kan bära sig utan äfven med vinst drifvas, utan att vara grundadt på bränvinsbränning och drank, derpå lemna åtskillige upplyste, för folkets sedlighet och trefnad nitälskande possessionater, fullkomligt tillfredsställande intyg.

Såsom märkeliga inrättningar till åkerbrukets förkofran och till spridande af kunskapen om ett rationelt jordbruk, bör nämnas det af Ständerna vid 1834 års riksdag beviljade årliga anslag af 5000 R:dr Banko till ett Landtbruks-Insti-

---

*) Utdragit från de till K. Kam. Kolleg. årligen ingående markegångstaxor. Medium af markegången från 1796 till och med 1831 för Halland, Kalmar Län, Mariestads, Linköpings, Stockholms, Upsala, Westerås, Nyköpings, Örebro Län, Bergslagen, Gestrikland och Helsingland blir för Hvete 9: 38; Råg 7: 15; Korn 5: 34; samt Hafre 3 R:dr 16 sk. Banco.

**) Say's Cours d'Economic Politique. III del. pag. 28, utgifven i Paris 1829.

tut vid Degeberg i Westergötland. Vid detta Institut finnes 39 elèver, hvaraf 14 innehafva fri-platser, resten äro betalande. Att denna läro-anstalt redan vunnit ett slags anseende bevises deraf att der är 2 elèver från Danmark, en från Pommern och en från Finland.

Uti Tabellen å pag. 35 är arealen af utmark, skog och berg beräknad att utgöra 3125 qvadratmil, hvarifrån med säkerhet kan afdragas 8 à 900 qvadratmil för de ödsliga Lappmarkerna, samt de trakter af Jemtland, Herjedalen och Dalarne som ligga så högt att skog icke trifves, och då återstår likväl alltid 2200 qv.-mil såsom till skogsfångst tjenlig mark. Att detta är en ganska ansenlig rymd om den vore med duglig skog bevext, är ovedersägligt, men den som sett Svenska skogarne vet huru småvexta, glesa och spridda träden uti dem oftast äro. Härtill är markens egna beskaffenhet, samt den ringa vård hvarmed skogshushållningen hittills hos oss blifvit bedrifven, orsaken *). Å vestra kusterna af Sverige, såsom i Bohuslän och Halland, äro skogarne så medtagne, att kala berg och torra ljunghedar är hvad som allmännast förekommer; äfven Skåne börjar hafva brist på skog. Den så kallade Slätten samt Falbyg-

---

*) Landets vidsträckthet samt besvärliga kommunikation är ett hufvudsakligt skäl till skogarnes vanskötsel, hvilka nästan icke hafva något värde för jordägaren, så vida han icke på stället kan använda dem i bergshandteringen eller någon annan fabriksrörelse. På Dalelfvens strand vid Avesta såg författaren, under en resa om sommaren 1824, en mängd förträffliga furustockar om 70 fots längd och 13 till 18 tum i lilländan. De voro uppköpta i Nås eller Jerna Socken för omkring 6 R:dr hvarje träd, och hade blifvit flottade på elfven till Avesta, men så många träd voro under vägen förlorade att ägaren hade beslutit, heldre än att låta flotta dem elfven vidare utföre, forsla dem landvägen till Westerås, hvarifrån de på Mälaren skulle transporteras till Stockholm. Transporten lärer ha fallit sig så svår och dyr, att denna trävaruhandels-spekulation icke vann någon efterföljd. Safringarne räknades på flere af dessa herrliga träd, som hvardera innehöllo öfver 200 cub. fot, och befunnos de vara från 210 till 250 år gamla. Dylika träd i Medelpad och Jemtland fordrade redan 30 à 40 år längre mognad. Man skulle tro att träden i de nordliga länen i anseende till safringarnes större täthet, borde vara af en fastare textur och följaktligen varagtigare, men så är det icke.

den i Mariestads Län har länge varit skoglös, äfvenså Svältorne i Wenersborgs Län och Ljunghedarne i Sunnerbo härad af Wexiö Län. I Örebro Län förekomma åtskilliga kala sandåsar, och de kring Westerås samt flerestädes befintlige nakna stenbackarne bevittna tillräckligt en vårdslösad skogshushållning. Att skogen oaktadt denna misshushållning äger ett ringa värde bevises bäst deraf, att man på torget i Falköping, beläget midt på den så kallade Falan i Westergötland, får köpa ett lass ved om circa 36 kub. fots innehåll för 26 sk. och 8 r:st till 42 sk. 8 r:st. banko, och då är det kördt omkring $2\frac{1}{2}$ mil. Inom Sandhems församling, som, jemte Daretorp, förser nästgränsande slättbygd med skogseffekter, kostar en kub. famn — märk icke vanlig famn utan kub. famn — barrved på stället 1 R:dr 32 sk. och en kub. famn torr björkved 2 R:dr 24 sk. à 2 R:dr 32 sk. Ett tunnland medelmåttig skog, till afbrukning på vissa år, betalas med 26 R:dr 32 sk. till 53 R:dr 16 sk. banko i ett för allt. Man tyckes häraf kunna sluta att det är blott dagsverket som blifvit betaldt, och sjelfva skogen lemnad för så godt som intet.

Att vårda det som har intet eller åtminstone ett ringa värde är mot sakens natur. Man skulle således kunna likna yrkandet af bättre skogsvård med förmaningar till ungdomen att vårda helsan. De le deråt, storma på henne löst samt tro att hon alldrig tar slut, och få först en bitter erfarenhet af hennes värde sedan hon väl blifvit förlorad. Det är lyckligt om något återstår att då frälsa. Så också med skogarne. I 15 häftet af Upsala Läns Hush. Sällsk. Handl. yttras, pag. 41, «att Sällskapet hoppas att småningom kunna undanrödja den liknöjdhet, att ej säga vedervilja emot trädplanteringar, som nu bäst visat sig derigenom, att, oaktad vackra och nyttiga träd erbjudits till skänks och betalning blifvit utfästad för deras vård, knappt någon enda, annorlunda än serskildt öfvertalad, kunnat förmås att dem emottaga» *). Det är först under den nu regerande Konun-

*) Ett exempel väl värdt att efterföljas är det som står omnämdt i Svenska TrädgårdsFöreningens Årskrift för år 1835. Prosten Gumælius i Viby i Nerike har förmått sin församling att på

gens tid, som en välförtjent uppmärksamhet blifvit egnad åt denna för Nationalindustriens utveckling och förkofran maktpåliggande angelägenhet. Ett SkogsInstitut *) har blifvit inrättadt, der en kunnig och skicklig skogsbetjening bildas, från hvilken framdeles kunskapen om en förståndigare skogshushållning bör kunna sprida sig bland Rikets Jordägare; Kronans många parker äro under reglering **), en del försäljas, och de återstående besås med skog, indelas, vårdas och bevakas: sjelfva Allmänningarne äro sedan 1824 föremål för en ändamålsenligare behandling än hittills. Afvittringarne i de 6 norra Länen äro sysselsatta att bereda bestämda gränsor emellan de skogsvidder som skola tillhöra de enskilde eller Kronan o. s. v.

Man finner uti alla utländska Geografier, och Statistiska arbeten, se Crome, Stein, Hassel, Gaspari m. fl. som blifvit tryckte efter år 1817, eller det år President. i Kongl. Kom. Kolleg. Frih. Edelcrantz afgaf sitt utlåtande öfver Svenska Trädvaruhandeln, stora oriktigheter, hvarvid detta utlåtande står åberopadt. Det påstås t. ex. att i Sverige belöper sig den årliga skogsproduktionen till icke mindre än 270,000 millioner kub. fot (se pag. 263 i 10:de delen af Hassels Vollständige und neueste Erdbeschreibung, Weimar

---

allmän Sockenstämma besluta, att hädanefter aflägga bruket att uppställa unga, afbarkade granar, vid nygiftas dörr, äfvensom att vid hvarje ägtenskap som ingås och vid hvarje barns födelse skall ett eller par frukträd, eller andra ädlare löfträd planteras. Se pag. 81 i nämde årsskrift.

*) Föreståndaren för detta Institut HofJägmästaren och Riddaren Ström, har en sann förtjenst af det nit och den drift hvarmed han sköter detsamma.

**) Undersökningen om Kronoparkerne och Allmänningarne började 1825, och slutades, hvad de förra angå, 1831. Af dem befunnos 15 i Upsala Län om tillsammans 5919 tunland; 2 i Stockholms Län om 416 tunl., 22 i Mariestads Län om 79,569 tunl. 2 i Jönköpings Län om 295 tunl.; 8 i Linköpings Län om 7928 tunl.; 3 i Nyköpings Län om 1227 tunl.; 5 i Wenersborgs Län om 32,143 tunl.; 2 i Kalmar Län om 11,683 tunl.; 5 i Örebro Län om 2373 tunl.; och 2 i Carlstads Län om 1666, eller tillsammans 143,224 tunland. Af dessa äro ungefärligen en tredjedel bibehållna för Kronans räkning. Flere 100,000 plantor har å dem äfven-så-väl som å flygsandsfälten i Christianstads och Halmstads Län blifvit uppdragne; och på Wisingsö har omkring 50,000 ekplantor blifvit utsatte.

1820). En vida sannolikare kalkul är i detta afseende af HofJägm. Ström uppgjord, som väl torde förtjena att anföras. Han säger nemligen uti sitt utlåtande till Kongl. LandtbruksAkademien, rörande sökt export af ved:

«Det är förvånande att ett skogsland, som Sverige af naturen är, skall äga så svag skogsproduktion att export af ved skall vara förbjuden. Detta ligger icke i jordmonens oförmåga att alstra skog eller i klimatets sträfhet, utan i Skogsägares släta hushållningssätt med skogen. Dannemark sår och planterar på sin släta jordyta, som är användbar till åker eller äng, betydliga fält med skog hvarje år, och Sverige som har sin största jordyta oanvändbar till annat än skog, gör ingen ting för skogens förkofran utan arbetar oupphörligt på dess förstörelse.

Sedan åker, äng, insjöar och kärr blifvit afräknade återstår 3,125 □ mil för skog och utmark. Om 1000 □ mil afdrages för Lappmarken *) och den otillgängliga delen af Norrland, och ytterligare 1000 för smärre berg i skogarne och ödeliggande slätter, så återstår 1,100 för sådan mark som bär eller kan bära skog, eller 25,000,000 tunland skogsmark.

Till vedbrand antages årligen åtgå 1 famn på person **) = ...	2,800,000.
Dernäst fordras för Bruksrörelsen 40 tunnor kol till hvarje Sk℔ stångjernssmide, hälften till tackjernsblåsningen och hälften till stångjernssmidet ***). Till hvarje tunna kol fordras 8 kub. fot skog och således till 400,000 Sk℔ .	1,280,000.
Till koppar, silfver, alun, svafvel och småsmide	720,000.
Transport	4,800,000.

*) Læstadius säger i sin bekanta bok, kallad: Hans Första Missions-år i Lappmarken, pag. 215, att ¾ af Lappmarkerne äro skogbevexte, och som de innehålla i arealvidd 1032 □ mil, så borde man af dem äga en ansenligt större skogsvidd att påräkna än som det vanligtvis kalkyleras.

**) I Danmark anses ⅘ kub.-famn bokved vara behöflig på året för hvarje person, stor eller liten.

***) Direktören D. af Uhr beräknar att 320 kub.-fot ved eller 340 kub.-fot solid träd åtgår till produktionen af hvarje Sk℔ stångjern.

Transport	4,800,000.
Till bränvinsbränningen à 1 famn för 40 kannor och 22 millioner kannors tillverkning . . .	550,000.
Till tegelslagerier à 1 famn per 1000 sten . .	12,500.
Till ångmachiner drifne med ved	15,000.
För glasbruken	12,000.
Tjärubränningen, som dock mest sker af stubbar	46,000.
Byggnader och stängsel samt slöjdning *) . . .	1,000,000.
Diverse här ej uppräknade förbrukningar . . .	564,500.
Summa inhemsk förbrukning	7,000,000.
Dertill bör läggas bräd- och bjelk-exporten	250,000.
Hela förbrukningen	7,250,000.

Om denna summa skulle anses i någon post för lågt upptagen så kan en tillökning utan skada för kalkylen medgifvas af 770,000 famnar eller fyllnaden i 8,000,000 famnar à 100 kub. fot fast mått eller 144 kub. fot löst på famnen.

Att Sveriges skogsvidd bör kunna producera en 3 gånger så stor afkastning på det reducerade tunlandtalet af 25,000,000 tunland bör ej kunna betviflas.»

Sveriges och andra Länders skogsmark förhåller sig i jemförelse till hela arealen på följande sätt: Sverige har 0,91 skogsmark af hela sin vidd; Danmarks fasta land 0,02; Danska Öarne 0,12; England 0,048; Skottland 0,05; Frankrike 0,09; Preussen i allmänhet 0,24; d:o Rhenländerne 0,30; Ungern 0,33; Böhmen 0,28. Från Preussen och Böhmen säljes skog för betydliga summor oaktadt att dessa länder äro vida starkare befolkade än Sverige.

Den årliga skogsproduktionen beräknas mycket olika. Ett tunland skog kan bära 550 à 560 huggbara stammar, hvardera af 40 à 50 kub. fot. Ett så beskaffadt, bördigt tunland, borde efter 50 års återvext kunna lemna 100 läster kol. Svenske Jernverksägare ha likväl den erfarenheten af deras skogars afkastningsförmåga, att om de vilja räkna på skogarnes bestånd kunna de icke taga mera af dem årligen

*) Enligt Presidenten Friherre Edelcrantz's uppgift erfordras 60 tunland skogsmark för hvarje helt hemman i Riket, om det skall vara i sin hushållning sjelfständigt och belåtet.

än $\frac{1}{2}$ läst kol på tunlandet. Det vill säga 6 tunnor kol, hvarje tunna = 36 kappar eller $6\frac{3}{10}$ kub. fot; således på ett tunland 37,8 kub. fot kol, hvartill fordras omkring 48 kub. fot ved, *hvilket följaktligen skulle blifva den årliga tillvexten eller skogsproduktionen i Riket.* HofJägm. Ström beräknar dubbelt så mycket, eller en famn på tunlandet, men anförer derjemte att ganska många skogar, som blifvit blädade, endast afkasta 10 à 15 famnar per tunland vid totalhuggning, och få äro de som gifva 20 à 30 famnar; endast sådane som varit alldeles orörde, hafva kunnat gifva 40 à 50 famnar per tunland, ehuru bevexte med 150 à 160 år gamla träd. Ett träd som är 50 år gammalt, kan efter markens bördighet gifva 5 à 10 kub. fot, och ett träd af 100 års ålder kan gifva 30 à 40 kub. fot, således 4 à 5 gånger större kubikmassa på endast dubbel ålder. Af sådd skog, som uppkommit så tät att en planta finnes på hvarje □ fot, får man efter 20 à 25 års förlopp börja att skörda stafver och stör, och vid totalhuggning har man 4 à 500 de bästa stammar qvar, hvilka hvardera gifva 20 kub. fot; således $400 \times 20 = 8000$ kub. fot, eller 80 famnar. Genom hjelpgallringarne från 25 till 90 året böra ytterligare 4000 kub. fot kunna erhållas, eller inalles 120 famnar på 100 år, som gör $1\frac{1}{5}$ famn årlig skörd af barrskogar. Sådane skogar äro dock högst sällsynte i Sverige, ty Upsala-parken, kallad Ås-parken, som är ganska vacker, gifver blott 4,500 kub. fot på tunlandet, ehuru att träden der äro 170 år gamla.

Såsom en följd af Skogarnes vanskötsel i Riket är det förbjudet att utföra ved; och Hufvudstaden beror som man vet, till en stor del för sitt vedbehof på tillförseln från en Rysk provins; men om någon vinst skulle tillskyndas vissa landskaper såsom Skåne, Halland och Blekinge af en fri ved-export, så är det just detta förbud, som, enligt mitt begrepp, bidrager att hålla skogsprodukterne i vanvärde. Svårigheten af transporten lägger i alla fall ett stort hinder mot att tillgodogöra sig någon inkomst af skogarne under form af ved, hvilket bäst kan skönjas deraf, att transporten från Piteå till Stockholm af en båtlast om 60 famnar, (det an-

tal som de såkallade Roslagsgaleaserne vanligast rymma), kostar 300 R:dr, och från Sundsvall till Stockholm 200 R:dr Banko. Transporten medtager således från förstnämde ställe 5 R:dr och från sistnämde 3 R:dr 16 sk. famnen endast i transportkostnad; och priset på en famn tallved öfverstiger sällan i Hufvudstaden 6 R:dr, utan varierar omkring 5: 16. à 5: 32.

Om Bergsrörelsen.

Sveriges förnämsta näring näst jordbruket är Bergshandteringen. Sedan långliga tider tillbaka har Bergsrörelsen varit föremål för Styrelsens synnerliga omvårdnad och skydd, hvilket varit tacksamt återgäldadt genom ett icke ringa välstånd i Bergslagsorterna, samt genom det rika bytesmedel, som afkastningen af denna näring lemnat i Nationens händer, till tillfredsställande af alla dess utländska behof.

Få ämnen bevisa mera tydligt än jernhandteringen den snabba förkofran industrien i senare tider vunnit, ty genom uppmärksamhet, fullkomlighet i tillverkningen samt kapitalstyrka är England, oaktadt dess höga dagsverkspriser, på vägen att undersälja det Svenska jernet. År 1740 utgjorde Storbritaniens jerntillverkning 17000 Tons från 59 härdar, och 1827 690,000 Tons från 284 härdar. Engelsmännen skicka personer till alla länder der deras jern får införas, för att taga modell af sådane artiklar som äro af ett allmännare bruk, tillverka sedermera dylika, gifva dem ett snyggt och vackert utseende samt sälja dem för billiga priser. Att de på detta sätt skola uttränga andra mindre omtänksamma producenter, är lika säkert, som att af 2:ne jordbrukande grannar den som sköter sin jord bäst och flitigast får vackrare gröda än den andra *).

---

*) Såsom ett bevis med huru stor uppmärksamhet Engelsmännen följa jernhandteringens förkofran må nämnas, att förlidet år blef från London en person hitsänd enkom för att med all erforderlig noggranhet öfversätta på engelska språket Assessor Lagerhjelms afhandling om dess intressanta experimenter öfver jernets relativa styrka och hållbarhet, m. m.

Den utmärkta hägnad Bergsbruket fått tillgodonjuta, i synnerhet under Carl den IX:s tid, hade infört en för denna epok ovanlig konstfärdighet vid beredandet af det Svenska Stångjernet, hvartill torde böra tilläggas de Svenska grufvornes, med iakttagande af en ändamålsenlig blandning, i allmänhet goda beskaffenhet. Det Svenska Stångjernet undergår genom smidning med trädkol en ytterligare rening som troligen alltid kommer att skänka denna vara ett visst värde i verldshandeln **). Nekas kan det likväl icke att industriens dagliga och hastiga framskridande, och de mekaniska krafternas fullkomligande fordra förnyade bemödanden och ansträngningar, om denna för vårt land vigtiga näringsgren skall fortfarande bereda samma välstånd åt sina idkare och samma fördel åt Riket som hittills.

Jag vill icke tala om det besynnerliga förhållandet att, oaktadt Sverige är jernets hem-land, så återköpa vi ofta nog vårt eget jern af Utländningen förädlat till tusende olika be-

---

De senaste underrättelserna från England — detta skrefs 1832 — innehålla, att derstädes blifvit påfunnit att begagna varm luft i blästern vid deras masugnar, hvarigenom de kommit i tillfälle att ytterligare sänka tillverkningspriset på tackjern, så att en Tons = $7\frac{1}{2}$ Sk㎏ skall kunna säljas för det otroligt låga priset af 2 P. 5 sh. sterling.

*) Ett lätt och ofta verkställt försök till utrönande af svenska jernets seghet är, att en jernstång insättes i en så kallad brott-stock och brytes så många gånger fram och tillbaka tills hon går af. Författaren öfvervar under hösten år 1834 ett sådant försök på Ramshytte bruk i Örebro Län: stången som insattes i brottstocken togs ur högen bland flere hundra som lågo i jernboden; hon var $7\frac{1}{2}$ aln lång, $1\frac{3}{4}$ tum bred och $\frac{7}{16}$:dels tum tjock. Hon fördes fram och tillbaka 22 gånger, icke i enkel eller dubbel rät vinkel utan i en vinkel af 340 à 350 grader, d. v. s. hon fördes nästan rundt omkring brottstocken 22 gånger innan hon brast. Detta bruk tillhör Brukspatron Hoffman, och dess stämpel är ·III·
÷ D ÷
III
Ett annat bruk, Hammarby, beläget nära intill det förra, smider också jern af nära samma goda egenskaper som Ramshyttans. Också lärer priset å dessa begge bruks tillverkningar betalas med 2 à 3 R:dr mera än de vanliga sorterna.

För stångjern af Dannemora ypperliga malm, d. v. s. för Löfsta, Österby, Gimo och Rånäs-brukens jern, hvilket försäljes till England, förvandlas i stål och förarbetas vid Sheffield, erhålles från 32 till 35 R:dr Banko per Sk㎏.

hof. De väldiga strömmar som genomskär den Nordiska halfön i alla direktioner, erbjuda dock idkeligen, för så godt som intet, genom den otaliga mängd vattenfall de bilda, mekaniska hjelpmedel, svarande i kraft mot Englands alla ångmachiner tillsammanstagna. Hvaraf kommer det då att Sverige, som äger rå-ämnet i första hand, som har låga dagsverkspriser, och som disponerar en oändelig mängd mekaniska krafter, hvilka nu förgäfves bortrinna, icke förmår deltaga med andra nationer i vinsten af den finare jernmanufaktur-förädlingen?

Man har rätt att hoppas, att Styrelsens omvårdnad om denna vigtiga näringsgren skall motsvaras af dess idkares förnyade bemödanden att uppbringa densamma till hvad den, med en sådan lokal och med de naturförmoner vi äga, kan och bör vara.

Det är icke nog att Bergshandteringen har utom åtskilliga vigtiga privilegier, betydliga låne-anslag, egna Domstolar och ett eget administrerande och dömmande Kollegium, den har äfven hittills, mot ringa afgifter, fått begagna stora sträckor af Kronans skogar under namn af Rekognitionsskogar. En icke obetydlig mängd af Allmogens Hemmansräntor och skattebidrag har, under stränga vilkor blifvit förvandlade till kolnings- och körslors-skyldighet under Bruken. Till Bergshandteringens förmån hafva de fyra vigterne Tackjerns-, Bergs-, Upstads- och Stapelstads-vigt blifvit enkom inrättade *). Hon åtnjuter, såsom förut är nämdt, fördelen af ganska betydliga låneunderstöd **), och att hon, likt alla andra korporationer, som merendels ganska väl förstå att göra sina

*) Ett Sk℔ Tackjernsvigt är = 26 pund Bergsvigt; ett Sk℔ Bergsvigt = 22 pund Stapelstadsvigt; ett Sk℔ Upstadsvigt = 21 pund Stapelstadsvigt; ett Sk℔ Stapelstadsvigt = 16 L℔ Victualievigt; eller Victualievigten förhåller sig till Tackjernsvigten som 1000 till 1149,2; till Bergs- och RåKopparvigt som 1000 till 884; till Upstadsvigt som 1000 till 842; och till Stapelstadsvigt som 1000 till 800. Det vill säga: 25 Sk℔ Tackj.v. = $28\frac{3}{5}$ Sk℔ Vict.v.; 25 Sk℔ Bergsv. = 22 Sk℔ Vict.v.; 25 Sk℔ Upst.v. = 21 Sk℔ Vict.v. och 25 Sk℔ Stapelst.v. = 20 Sk℔ Vict.v.

**) Stångjerns-fondens kapital, enligt 1834 års bokslut = 1,313,169.
Manufaktur-fondens d:o . . . . = 273,930.
Summa R:dr B:co = 1,587,099.
Bruksägares Hypotheks-förening har för afsigt att bilda en fond till Bergsrörelsens förmån af 4 millioner R:dr Banko.

anspråk gällande, utestängt genom prohibitiva författningar all utländsk täflan, behöfver icke ens sättas i fråga. Ett exempel bland hundrade huru ofördragsamt Bruks-intresset fordom varit kan jag icke neka mig att anföra. I Gustaf den I:stes, Carl den IX:des och Drottning Christinas tid eller 1530, 1608 och 1650 inkallades från Rautalambi och flere andra ställen i Finland en mängd Finska hushåll, för att, såsom idoge och härdade Nybyggare, rödja och bebo de mot Norrige gränsande ödsliga skogstrakter, hvilka än i dag i Wermland och Dalarne kallas Finskogar, och der numera flera tusende af deras afkomlingar bo. När desse Nybyggare, efter 100 års förlopp, hade förökat sig så mycket att deras bostäder råkte falla inom de rekognitions eller öfriga till Brukshandteringen anslagne oafvittrade skogstrakter, hvarå H:rr Bruksegare hade anspråk, så förskaffades en Kongl. Förordning, som anbefallde att med eld och svärd, alldeles såsom vilda djur, bortjaga dessa kolonister; och om en Bonde beträddes med att hafva visat barmhertighet och lemnat skydd åt någon af de förföljde samt tillåtit dem bygga och bo på sin skog, skulle han derföre plikta första gången 40 daler silfvermynt, och kommer han oftare igen skulle han straffas med icke mindre än galgen *). Ganska tillräckligt

---

*) Förordningen är daterad d. 29 Aug. 1664. Detta Nantiska Edict är således utfärdadt af samma Carl XI:s ryktbara Förmyndare, som satte sina namn — de ädlaste Sverige då ägde — under de ohyggliga blodsdomar genom hvilka blott i Dalarne (se 8:de Upplagan af Tunelds Geografi, 2 delen pag. 434) på ett enda år 47 personer halshöggos eller brändes på bål, samt 300 barn risades nakna på kyrkogårdarne, för — hvem skulle tro det — trolleri! I våra dagar finnas många som gifva sig all upptänklig möda att blifva ansedda för trollkarlar, men ingen tror dem, ingen af dem äfventyrar bålet, och något verkligt trolleri är, så vida författaren har sig bekant, till dato icke förspordt.

För Psykologen är det anmärkningsvärdt nog att samma trolleriväsende som sysselsatte domstolarne i Sverige grasserade äfven i Tyskland, i Lothringen och Elsas samt flerestädes. Föräldrar vittnade mot barn, barn mot föräldrar, syster mot bror och bror mot syster, oaktadt de visste att bålet blef den anklagades lott, att de kunde trolla, att de varit i Blåkulla och spisat tillsammans med hin Onde, o. s. v. En Bonde i Pomern, som lades på sträckbänken för trolleri, diglade under plågorna sådane saker, att håren kunde resa sig på hufvudet, och att knappast den vildaste poetiska utflygt kunde påhitta dem värre. I Dalarne brändes en gammal gumma som trollpacka för det hon

utrymme finnes ännu för långliga tider å dessa bygder, och att derå i stället för kol-skog äga inbyggare, som det beror af Bruksägaren att göra till flitiga och idoge menniskor, borde väl vara en större förmon än att låta bortjaga dem. All god Regerings yttersta syftemål är ju, att tillskapa det största möjliga antal upplyste, sedlige, arbetsamme och trefne medborgare?

Uti Tabellen öfver Statsbidragen (se längre fram) är den summa Rikets alla Masugnar, Stångjerns- och Manufakturverk samt kopparhammare erlägga = 315224 R:dr, som, jemförde med de 4,586,435 R:dr Rikets 23,172 Skattehemman, värderade till 93 millioner R:dr, årligen till Staten skatta, visar det besynnerliga resultat, att ofvannämnde till Bergshandteringen hörande verk och inrättningar, uppskattade till 26,379,602 R:dr borde, efter samma proportion som för skattehemmanen, erlägga 1,300,000 R:dr, i stället för 315,224, *eller mer än 4 gånger så mycket.* Detta är dock ett af de många tillfällen då statistiska uppgifter böra med varsamhet begagnas. Det kan visserligen icke nekas att Bergslags-allmogen, jemförd med Rikets öfriga Skatte-allmoge, njuter ett större välstånd, äfvensom att Hrr Brukspatroner å sina stundom praktfullt byggda bruk äro i fördelaktigare omständigheter än deras vederlikar af jordbruksidkande Ståndspersoner; men att bergshandteringen skulle kunna bära en högre beskattning än den nu gör, tilltror författaren sig icke att afgöra. Om man antager att Bruken voro högt uppskattade såsom fabriker, (Löfsta Bruk i Upland är uppskattadt till mer än 13 af Sveriges Städer sammanräknade) men de underliggande hemman, som äro oumbärlige för deras bestånd, och hvarförutan de icke skulle kunna drifva deras tillverkning, blifvit serskildt beräknade i afseende på Statsbidragen, så vore härigenom lättast förklaradt de lindriga skattebördor, Bruken nu synas erlägga. Uti ett till

---

ej vog mer än 5 L℔. Om dessa underbara tilldragelser blott böra tillskrifvas ett okunnigt presterskap och en ännu okunnigare administration, som tillät ett sådant ofog få ha sin gång, eller om andra okända orsaker dertill varit vållande, är och blir förmodligen alldrig utredt.

Kongl. Maj:t af BergsKollegium nyligen afgifvet underd. utlåt. rörande förberedande åtgärder till en ny smidesstadga, förekommer en kalkul som väl förtjenar ett närmare ompröfvande, det säges neml. att medium af omkostnaderna för tillverkningen af ett Sk℔ Stångjern levereradt på Stockholms våg belöpa sig till 15 R:dr och 15 sk., samt levereradt i Göteborg till 16 R:dr 25 sk.; hvartill ytterligare kommer för de bruk som för sina smiden betala dubbel hammarskatt eller rekognitionsafgift, en tillökning ifrån 8 till 40 sk. för hvarje skeppund. När man derjemte påminner sig att hvarje vågfördt skeppund jern som skall exporteras, ytterligare måste bära följande omkostnader, neml. utgående tull 36 sk.; tolag 11 sk. 7 r:st.; konvojafgift 5 sk.; Danviksafgift 4 r:st.; klareringsafgift 5 r:st:, eller tillsammans 1 R:dr 5 sk. 4 r:st på hvarje skeppund, och då för allt det jern som passerar Öresund, tullen derstädes med 10 sk. för Sk℔ tillkommer, så borde enligt denna beräkning behållningen på jernhandteringen blifva högst obetydlig. I betraktande bör visserligen tagas att Bergshandteringen är liksom all annan fabriksrörelse underkastad mer eller mindre gynnande konjunkturer, men jordbruket är icke heller fritagit från deras inflytande. Ofördelaktiga vintrar för Bergsrörelsens transporter kunna stundom vankas, men någonting liknande missvext har brukshandteringen ej att befara. Att jordbrukaren deremot måste minst hvart 7:de år vara beredd på en felslagen äring är, ty värr! allt för sannt.

Om man således till de 315,224 R:dr som Brukshandteringen, enligt Landshöfd. 5-årsberättelser af år 1828, erlägger, beräknar 1 R:dr 5 sk. 4 r:st. tillökning på hvarje af de 463,401 Sk℔ Sverige år 1831 exporterade, så tillkommer icke mindre än 515,000 R:dr ytterligare afgifter till staten som denna handtering vidkännes, och som i första rummet drabbar tillverkaren. Skulle förhållandet vara såsom ofvanföre är nämndt, nemligen att de Bruken underliggande hemmanens skattebidrag icke äro inräknade i de 315,000 R:dr Bergshandteringen erlägger, så blir resultatet, att denna vigtiga näringsgren långt ifrån att vara lindrigt är ganska tungt beskattad.

Tabell öfver Jerntillverkningen i Riket.

Länens Namn.	Malmfångst 1833. Sk㎏.	Masugnar. Befintlige.	Masugnar. I gång 1833.	Blåsningsdygn 1833.	Tackjernstillverkning 1833, i Sk㎏ tackjernsvigt.	Tionde tackjern 1833. Sk㎏.	Stång- och Ämnesjernssmidet. Härdar.	Stång- och Ämnesjernssmidet. Hamrar.	Stång- och Ämnesjernssmidet. Privilegieradt Smide. Sk㎏. Bergsv.	Stång- och Ämnesjernssmidet. Uppgifven tillverkning 1833. Sk㎏.	Jern-Manufakt. tillverkning 1833. Sk㎏.	Gjutgods 1834. Sk㎏.	Rekognitions-afgift år 1831 R:dr.
Piteå Län	9,431	5	3	302	5,617	—	22	13	7,505	3,368	160	105	—
Umeå	—	2	1	182	2,653	83	11	8	4,669	2,988	656	11	—
Östersunds	1,500	1	1	65	429	—	2	1	404	424	80	18	—
Hernösands	2,200	4	4	848	12,337	358	53	31	20,948	21,406	1,515	244	—
Gefle	18,408	29	26	3,294	53,998	1,404	147	75	57,573	66,259	1,640	85	—
Stockholms } Upsala }	121,201	16	9	1,182	27,533	1,110	45	23	31,070	31,550	3,016	34	1,333
Falu	267,869	69	52	83,81	131,911	4,226	160	109	56,740	57,942	5,390	816	476
Westerås	103,658	24	17	21,04	30,415	1,321	122	73	45,426	48,773	2,964	170	1,358
Örebro	202,901	71	57	10,424	141,917	6,247	164	105	58,165	60,761	8,954	2,587	1,425
Carlstads	134,416	33	28	4,265	63,116	2,792	203	123	82,829	83,785	8,226	—	408
Nyköpings	25,000	9	6	941	8,860	217	52	30	16,887	15,524	5,769	5,690	829
Linköpings	20,681	3	2	521	7,253	242	72	42	21,396	22,577	4,431	2,437	523
Mariestads	—	—	—	—	—	—	19	12	6,723	6,216	550	—	232
Wenersborgs	—	—	—	—	—	—	32	21	12,251	11,985	3,873	—	244
Kalmar	} 62,280	11	5	564	5,474	232	34	20	8,599	8,354	933	225	821
Jönköpings	}	13	12	2,034	12,994	568	30	19	7,132	6,324	1,735	230	—
Wexiö	}	11	4	290	1,962	86	22	13	4,278	3,928	577	1,991	—
Summa	1,022,222	304	227	35,399	506,471	18,887	1,190	725	441.796	451,968	50,472	14,583	3,927

Bergsmanssmidet utgör i Örebro Län 2776 Sk℔; Westerås Län 1270; Falu Län 5026; Carlstads Län (enligt Schéele) 1205; Gefle dito 5067; summa 15,344. Medium af den årliga jerntillverkningen i Riket utgjorde mellan 1738 och 1747 333,937;

1751—1760 = 328,766; 1761—1770 = 350,850;
1771—1780 = 352,751; 1781—1790 = 409,519;
1791—1800 = 385,546; 1801—1810 = 355,524;
1811—1820 = 359,591; 1821—1830 = 399,121;

De förmånligaste åren i afseende på exporten hafva varit 1751 med en skeppning af 367,330 Sk℔; 1764 382,000; 1776 386,524; 1785 434,511; 1787 443,265; 1792 472,052; 1802 509,828; 1815 507,596; 1825 481,038; 1831 465,501.

Hamrarnes antal utgjorde 1624 176; 1639 451 och 1695 550. Smidet före 1683 = 145,525 Sk℔; 1695 = 225,147.

Skeppningspriset på Stångjern utgjorde från Stockholm i Hamburger banko 1811 4 R:dr 11 sk.; 1813 5:7; 1817 8:24; 1820 8:28; 1823 6:40; 1825 8:28; 1829 7:39; 1831 6 R:dr *).

Enligt beräkning af Bergmästare v. Schéele, se dess Bergmanskalender för år 1832, pag. 44, skulle till en tunna malms brytning åtgå något mer än 22½ lod krut, samt en mansperson på året kunna bryta 106 tunnor malm.

Om man jemförer den uppfordrade malmqvantiteten (se tabellen) med beloppet af det erhållna tackjernet, skulle produkten blifva blott 49½ pr. C. Denna jemförelse är icke tillförlitlig, ty ett annat år då tackjerns-tillverkningen är gynnsam blifva också malm-inventarierne medtagne.

I malmfångsten är inbegripet 30,000 Sk℔ sjö- och myrmalm, hvilken förnämligast förekommer i Småland och Wermland. Enligt serskild nådig tillåtelse är dels från Utö grufva, dels från Herrängs grufva i Roslagen afskeppadt år 1833 25,000 och 1834 15,000 Sk℔ malm till Finland.

Ifrån år 1810 till 1814	utgjorde blåsningsdygnen i medeltal	23,389 om året.
„	1815 — 1819	26,489
„	1820 — 1824	30,067
„	1825 — 1829	33,288
„	1830 — 1833	32,375.

*) Uti detta pris lärer dock ingå gemensamt både Manufaktur- och Stångjernssmide. Herr BergsRådet Tribler har benäget meddelat mig en del af ofvanstående uppgifter, hvarföre jag härmedelst får förklara honom min erkänsamhet.

Tackjerns-vinsten per dygn har utgjort 14,58 Sk℔. Af Kronans tionde-tackjern har 10,779 Sk℔ blifvit efter taxa löste med penningar, samt återstoden 8,107 Sk℔ levererad in natura.

Tackjernspriset har år 1833 varit lägst i Grangärdes Bergslag och högst i Carlskoga. I den förra 5½ R:dr per Sk℔; och i den senare 7 R:dr 16 sk. banko. Allmänna Stångjerns-Hammarskattspriset år 1833 = 16 R:dr per Sk℔. Lösningspriset för Tackjern var år 1834 högst vid Löfsta, Österby, Gimo och Rånäs masugnar, neml. 12 R:dr och lägst i Grangärde, 5 R:dr 8 sk. Inom Bergslag fanns 1833 308 härdar och 200 hamrar, samt utom Bergslag 882 härdar och 525 hamrar. Smidesrätten på hvarje härd utgör inom Bergslagerne per medium 334 Sk℔; utom Bergslag 384, och vid Bergsmanshärdarne endast 202 Sk℔.

Privilegieradt smide inom Bergslag = 102,961 Sk℔.
d:o d:o utom Bergslag = 338,834.

S:a Smide 441,796.

Guld: vid Gustaf d. III:s silfververk i Falun årligen omkring 4 marker.

Silfver: vid Sala 3,449 ℔ och vid Falun 383, tillsammans 3,833 lödig mark.

Koppar: vid Falu grufva 2,493 Sk℔; vid nya Kopparberget i Örebro Län 20; Åtvidaberg 1,406 och Gottenvik 218 i Linköp. Län; Tunaberg i Nyköp. 35; Garpenberg 424, Tomtebo 327, Svartvik 72, Westervik 23, alla i Falu Län; Riddarhyttan i Westerås L. 306; Gustafs och Carlbergs kopparverk i Jemtland 320; Waldemarsvik i Kalmar Län 13 Sk℔.

Vid kopparhamrarne i Riket hafva blifvit förarbetade 2,219 Sk℔; neml. vid Avesta i Falu Län 1,348; Säterfors 56 och Källefall 61, i Mariestads Län; Katrinefors i Wenersb. L. 170; Läsebo i Wexiö Län 150; Kopparmöllan i Christianst. L. 120; Granefors 214, och Olofström 100, begge i Blekinge.

Mes-

Messing: vid Skultuna 518 och Bjurfors i Westerås Län 3 Sk℔; vid Nyköpings Messingsbruk 254, och Gusums i Linköp. L. 75.

Bly: vid Sala 98 Sk℔, och Falun 197.

Kobolt: vid Vena grufvor i Örebro Län 13,079 marker.

Svafvel: vid Dylta i Örebro Län 1834 530 Sk℔; vid Falu grufva 1833 136, och Tomtebo i samma Län 243 Sk℔.

Vitriol: vid Falun 334 Sk℔; Dylta 584; vid Lovers alunverk i Kalmar Län 428 tunnor.

Alun: Andrarum i Christianstads Län 1,919 tunnor; Lover 1,316 och Öland 2,160, begge i Kalmar Län; Garphyttan i Örebro L. 2,400; Mulltorp 458, Hönsäter 1000, Kafiås 870 och Carlfors 564 tunnor, alla i Mariestads Län.

Rödfärg: Falun 1,241 tunnor; Nya Kopparberget 650, Dylta 1,418, Risbacka 240, alla i Örebro Län; Lover i Kalmar Län 560; Klefva i Wexiö Län 256; vid fyra smärre verk i Falu Län tillsammans 1,500 tunnor.

Blyerts: vid Ugns blyertsverk 500 L℔; vid Carlbergs dito 300, begge i Westerås Län.

Brunsten: vid Undenäs Socken i Mariestads Län 2,621 Sk℔.

Stenkol: vid Höganäs i Malmö Län år 1834 af kolen N:o 1 34,584 tunnor, af N:o 2 60,562 och af N:o 3 28,650 tunnor.

Porfyr: vid Elfvedals porfyrverk i Falu Län till ett värde af 4,849 R:dr Banko;

Marmor: vid Kolmordens Marmorbruk tillverkadt gods till ett värde af 7,462 R:dr.

Under loppet af år 1833 har privilegier blifvit utfärdade för 4,856 Sk℔ nytt stångjernssmide, och 1,200 Sk℔ ämnessmide. Samma tillökning utgjorde 1834 5,400 Sk℔ stångjern och 35 Sk℔ ämnessmide.

För dem som äro alldeles obekante med huru bergshandteringen skötes kan det icke vara utan interêt att se en kort uppställning öfver en Hammarsmeds rättigheter och skyldigheter eller aflöningssätt, öfver malmbrytningen, äfvensom

öfver den stat en dräng undfår i Bergslagsorterne. Uppgifterne äro samlade i Örebro Län.

Tvenne arbetshjon, en man och en qvinna, borra vanligtvis i grufvan per dag 3 alnar: häraf bör kunna sprängas 50 à 54 L℔ malm, allt efter bergartens hårdare eller lösare beskaffenhet. Mannen har i aflöning 21 sk. 4 r:st. qvinnan 16 sk. banko.

Ett Arbets-lag består af en Hammarsmedsmästare, en Mäster-sven och en Koldräng. Mästaren underhåller vanligtvis Koldrängen, som med föda och lön kan anses kosta 100 R:dr om året. Hammarsmedsmästaren, som merendels är gift och har 3 à 4 barn att försörja, har följande förmoner:

15 tunnor strid säd, som beräknas honom till 4 R:dr tunnan antingen priset är högt eller lågt; om man antager ett medelpris af 6 R:dr 32 sk. tunnan, så uppkommer en behållning af	40 Rd.
Potatis-land till 3 à 4 tunnors utsättning . . .	20. —
Utfodring för 2:ne kor, 160 L℔ hö à 8 sk. och 160 L℔ halm à 4 sk.	40. —
Smideslön för 250 Sk℔ tackjern à 16 sk. . . .	83: 16.
Öfverjern, bör lemnas omkring 20 Sk℔ à 10 R:dr	200. —
Öfverkol, 50 stigar à 1 R:dr 16 sk. stigen . .	66: 32.
⅓ af Mästersvennens arbetsförtjenst bör minst utgöra	66: 32.
Husrum och vedbrand	20. —
Summa R:dr B:ko	536: 32.

Mästersvennen, som arbetar lika med mästaren, men icke håller dräng, måste till drängens aflöning, samt såsom ersättning till mästaren för dess ansvar vid verkets skötsel, afstå till mästaren ⅓ af sin förtjenst af smidesarbetet och öfverjernet. Mästersvennens förmoner äro:

9 tunnor spanmål à 2 R:dr 32 sk. behållning på tunnan	24. —
Potatis-land, ½ mot mästaren	10. —
Utfodring för en ko	20. —
Husrum och vedbrand	20. —
Transport	74. —

Transport 74. —

Om mästersvennen är skicklig bör han kunna smida lika så mycket som mästaren, men undfår blott $\frac{2}{3}$:delar så hög betalning, sedan han, för förut nämde orsaker afstått $\frac{1}{3}$ af förtjensten, och således erhåller i smideslön för 250 Sk℔ à 10 sk. 8 r:st. . . . . 55: 37.

För 15 Sk℔ öfverjern à 6: 32. . . . . 100. —

50 stigar öfverkol à 32 sk. . . . . . . , ... 33: 16.

Summa R:dr B:ko 263: 5.

En statdräng i Nora Bergslag, som vanligtvis har hustru och barn att försörja, har följande vilkor: Lön kontant 66 R:dr 32 sk. banko; Städsel 5: 16; Potatis-land till 2 tunnors utsäde 5: 16; 4 tunnor råg 26: 32; 1 d:o malt 5: 16; $\frac{1}{2}$ d:o sill 4: 32; 2 L℔ tort kött 5: 16; 1 d:o fläsk 5: 16; 2 d:o hvetemjöl 2: 12; $\frac{1}{8}$ tunna salt 36 sk.; $\frac{1}{8}$ d:o ärter 1 R:dr; 1 à 2 L℔ torr fisk 5: 16; husrum och vedbrand 16: 32; diverse 5 16; summa R:dr banko 148. Husbonden betalar hans Kronoutskylder; och om han har utfodring för en ko minskas hans årslön med 22 R:dr och 10 sk., men han bergar sig då vanligen bättre. För denna stat skall hån hvarje dag hela året om gå i husbondens arbete, och hustrun så ofta hon kallas, mot 10 sk. 8 r:st. och stundom ända till 16 sk. om dagen. Ett sådant statfolk har nästan aldrig någon behållning vid årets slut, utan det går som man säger: ur hand i mun.

Smederne anse sig bättre än den jordbruksidkande allmogen, och om detta företräde grundar sig på en större kroppsansträngning, så är det väl förtjent, ty det kan icke bestridas att ju deras yrke är af en tung och mödosam beskaffenhet som fordrar hårdt och strängt arbete *). Den beständiga påpassningen natt och dag hela veckan om med un-

*) Författaren har alldrig sett någon smed som icke varit torr och mager liksom han bestode endast af skinn, ben och muskler; deremot får man ofta nog se Jordbrukare vid ett ganska frodigt hull. I det Himmelska Riket (China) betyder att vara fet och vara lycklig detsamma; under denna synpunkt borde således en hammarsmeds yrke icke vara lockande.

dantag af natten emellan lördag och söndag, deras afbrutna natthvila och sömn, deras tunna klädsel, hvarigenom de vanligtvis frysa om ryggen under det framsidan stekes, och det starka skenet från härden, som ofta nog medtager deras syn, berättigar dem, när de i öfrigt uppföra sig väl, till hvarje redbar husbondes aktning och välvilliga omsorg.

Utskeppningen har förhållit sig på följande sätt:

	Stångjern	Jernmanuf.	Summa.
1821 . . .	314,945 Sk#;	26,045 Sk#.	340,990 Sk#.
1822 . . .	346,754 —	27,760 —	374,514 —
1823 . . .	402,001 —	27,711 —	429,712 —
1824 . . .	345,377 —	28,515 —	375,892 —
1825 . . .	450,701 —	30,337 —	481,038 —
1826 . . .	325,312 —	26,216 —	351,528 —
1827 . . .	391,467 —	28,136 —	419,603 —
1828 . . .	416,734 —	29,539 —	446,273 —
1829 . . .	362,690 —	25,149 —	387,839 —
1830 . . .	358,680 —	27,145 —	385,826 —
1831 . . .	428,204 —	35,299 —	463,501 —
1832			392,486 —
1833			423,400 —

Medium från 1813 till 1822 = 355,092; och medium från 1823 till 1832 = 387,365 Sk#.

Efter hvad serskildt blifvit af BergsKollegii AdvocatFiscal utur Vågräkenskaperna upplyst, har jernutskeppningen under de sist förflutna 10 åren per medium uppgått från Stockholms Våg till 239,949 Sk#, från Göteborgs våg 96,768, samt från de öfriga vågarne till 40,044, eller sammanräknadt till 371,761 Sk#.

Inventarierne på alla Rikets Vågar, sedan skeppningen är verkställd, utgjorde år 1834 180,000 Sk#.

Till Norrige har blifvit skeppadt 1853 Sk# jern; till Finland 6,393; Preussen 18,144; Danmark 32,475; Hanse-Städerna 25,160; Hanover &c. 10,140; England 97,656; Nederländerna 9,756; Frankrike 43,647; Portugal 823; Italien 1316; Medelhafvet och Barbareskerne 773; Goda-Hopps-Udden och Ostindien 4,681; Norra Amerika 154,831; Bra-

silien 6,402; Vestindiska Öarna 1,908; Summa 423,400 Sk℔ Stapelst. vigt.

Örebro Höfdingedöme är det Län som producerar största andelen af Sveriges Bergsverksprodukter, ty om man inräknar i värdet de 70 à 80,000 Sk℔ tackjern detta Län tillverkar utöfver sitt eget behof till Stångjernssmide, så stiger totalbeloppet af Örebro Läns årliga produktion ur mineral-riket till nära 2 millioner riksdaler banko. Hvar och en af detta Läns 2517 Bergsmän (se Kongl. TabellKommissionens Quinquenni-Tabeller för år 1825) skulle således årligen producera omkring 850 R:dr. Näst Örebro Län är Falu, och sedan Carlstads Län de mest gifvande med hänsigt till Bergshandteringen, hvardera för omkring 1½ million R:dr eller något mindre.

Värdet af Mineralrikets produkter i alla Sveriges provinser öfverstiger vida 10 millioner riksdaler banko.

Huru mycket Carlstads Län ökat sin bergsmanna-industri, kan skönjas deraf, att 1632, då Carlskoga ännu hörde till Wermeland, men är sedermera tillagdt Örebro Län, smiddes der blott 5 à 600 Sk℔ Stångjern (se Svea Rikes Historia af Ruhs IV Tom. pag. 571). Det [illegible] Carl [illegible] IX som införde och uppmuntrade Stångjernssmidet i denna landsort, ty före hans tid utskeppades malmen rå.

Eskilstuna fristad, som på ett decennium vunnit en ovanlig hastig tillvext i folkmängd och tillverkning af förädlade jernprodukter, förtjenar största uppmärksamhet, af den orsak, att om denna industriutveckling icke är en drifhusplanta, så bevisar den att Sverige både kan och bör vända sin håg och sina krafter på jernets ytterligare förädling.

År 1833 sammanslogs den så kallade fristaden med gamla Staden, belägna på hvar sin sida om strömmen, under en gemensam styrelse, hvilket haft ett välgörande inflytande på begge städernas trefnad och förkofran. Huru mycket den ena delen af staden, som fick tillgodonjuta fristadsprivilegier, hvilka egentligen bestå uti att utan föregången läro- och tjenste-tid få idka handtverk, och drifva verkstad uti jern-, stål- och metall-arbeten, utvidgat och förkofrat sig framför

den andra, inhemtas bäst af följande data *). Folkmängden
i Gamla Staden år 1772 559 personer, och 1832 921.
i Eskilstuna Fristad d:o 168 . . . . . d:o 1,764.
Tillvexten i fristaden skulle helt visst varit vida större om friheten att bosätta sig och drifva verkstad varit medgifven i andra handteringar än blott jern, stål och metallarbeten. Erfarenheten har redan lärt Eskilstuna manufakturister, att den som vill tillreda en god vara för billigt pris måste uteslutande deråt egna sig. Således har, utan tvång eller föreskrifter, manufakturisterne företagit sig, några, att uteslutande göra lîar, andra lås, andra gångjern, andra knifvar, andra saxar, o. s. v. och berga desse idkare sig i allmänhet bättre än de, som vilja förfärdiga flere slags arbeten på en och samma gång. Mycket tillverkas ännu för hand, som borde förfärdigas med machineri. Af den nyligen établerade Munktellska verkstaden hoppas man likväl, att öfrige Idkare skola lära att inse nyttan af machiners användande. I följd af kronans Gevärsfaktoris anläggning hafva tvenne privata verkstäder uppstått, å hvilka goda gevär förfärdigas. De drifvas dock ännu i mindre skala och kunna endast långsamt fullgöra hos dem skeende beställningar.

Tillverkningen i Eskilstuna torde utan öfverdrift kunna årligen uppskattas till minst 300,000 R:dr Banko.

Manufakturisternes lånrätt i Disconten är 33$\frac{1}{3}$ pr.c. af föregående årets tillverkningsvärde. De hafva för i år anmält sig till lån för 156,762 R:dr i följd hvaraf deras lånrätt är 52,254 R:dr.

Förläggarnes lånrätt är bestämd till 40 pr.c. af förlagssumman. De hafva anmält sig för 177,934 R:dr och erhålla följaktligen 62,174 R:dr så att Fristaden i låneväg mot 4 pr.c. ränta kan i år påräkna af allmänna medel öfver 100,000 R:dr B:ko.

Såsom märkelige förbättringar i senare tider, åsyftande Jernhandteringens förkofran, böra anföras; grundläggandet af Bergsskolan i Falun samt Motala mekaniska verkstad **).

*) Meddelade af CommerceRådet och Ridd. A. P. v. Sydow.

**) Att denna verkstad, som i anläggnings- och förlagskostnad lärer stå till mera än 600,000 R:dr banko, blir en kräfta på de

Utom de vid Skebo och Kloster befintlige valsverk, har ett sådant nyligen blifvit anlagdt af Hr Zethelius vid Nyby nära Thorshälla *), och ett hos Hr Owen här i Hufvudstaden. Mekaniske verkstäder, antingen färdige eller under anläggning, förekomma i Nyköping, vid Brefvens bruk hos Öfverste Aug. Anckarswärd, vid Bergsund i Stockholm, samt på flere ställen; så att alla de machinerier som en sig med hvarje dag utvidgande fabriksrörelse kräfver kunna hädanefter med lätthet inom landet förfärdigas.

Hvad som egentligen vållat att de försök misslyckats som på BruksSocietetens bekostnad blifvit anställde vid Skebo bruk för att tillegna oss den Engelska puddlingsproceduren, och vid Brefvens bruk för att tillegna oss den Ryska tackjernsberedningen med ved i stället för kol, är författaren obekant; men det är mer än sannolikt, att BruksSocieteten måste vara betänkt på att underkasta sig väsendtliga förändringar i den nu bestående jernhandteringen.

Under loppet af år 1833 och 34 har det så kallade Lancashire-smidet, uti täckta härdar, spridt sig från Bäckafors bruk på Dalsland, der det först användes, till följande ställen: Upperuds och Billingfors bruk på Dalsland; Häfla i Linköpings L. Forsbacka, Mackmyra, Hammarby samt Hoo bergmanshemman i Gestrikland; Engelfors, Garpenbergs, Gränshammar och Furudals bruk i Falu Län; Fernaverken och Högfors bruk i Westerås Län; Söderfors och Elfkarleö i Upland; Hörleverken, Åminne och Fogelfors bruk i Småland; Liljendals, Snarkils, Svaneholms och Elfsbacka bruk i Wermland.

Morellska smidet, uti ovala ugnar, har blifvit försökt vid Krämbols bruk i Södermanland; Norafors och Torps-

---

redan förut nog vanlottade aktieegarne i Göta Kanal, är hvad Författaren befarar. Dock om Rikets Ständer kunna förmås att med ytterligare anslag understödja honom, så torde detta vidt utseende företag ännu någon tid kunna bära sig.

*) Uti Kongl. BergsKollegium står en serdeles jemn och vacker plåt att bese, valsad vid Nyby, af icke mindre dimensioner än 7 fots längd, 28 tums bredd och ½ tums tjocklek, vägande omkring ett Sk℔.

hammar i Medelpad; Westanå i Ångermanland, samt Högfors i Westmanland.

Warm bläster hade med fördel blifvit använd vid Högfors bruk i Westerås Län och Ankarsrum i Kalmar Län. Man syntes, genom denna nya method, vid malmens nedsmältning vinna $\frac{1}{10}$ i tid, 34 pr.c. besparing i kol och 6 pr.c. besparing i malm, utom att hyttegången varit ledigare, masugnen lättare skött, och det erhållna jernet utmärkt lätt, fast och lättväldt.

Såsom slutmening af de här ofvan samlade underrättelser om bergsrörelsen, torde följande märkvärdiga yttrande, som förekommer uti K. BergsKollegii underd. utl. i frågan om en utvidgad smidesfrihet, förtjena största uppmärksamhet: *En jemförelse med den ståndpunkt hvarpå andra länders — synnerligen Englands — jerntillverkning befinner sig, lemnar resultater af ett för den Svenska jernrörelsen allt mer och mer hotande utseende, hvilka ej längre synes tillåta Svenska Bruksindustrien att overksam qvarstadna på sin uråldriga föga upphöjda ståndpunkt, så vida dess alster skola kunna uti den allmänna verldshandeln bibehålla, och framgent försvara det företräde, som utgjort och hädanefter allena måste utgöra det nödvändiga vilkoret för deras fördelaktiga afsättning.*

Att äfven utlänningarna bedömma vår Bruks-rörelse mindre fördelaktigt inhemtas af nedanstående yttrande. Mac Culloch säger i sin bekanta *Commercial Dictionary*, pag. 1081: *att de hinder som möta utvecklingen af Sveriges förnämsta industrigren jernhandteringen äro ytterst orimliga och tryckande. Det må vara, att de förordningar som åsyfta skogarnes vård äro behöfliga, men sedan detta är iakttagit borde hvar och en ha frihet tillverka så mycket jern han behagar utan att vara hindrad af några vidare stadganden eller kostnader. Det är förvånande att den upplysta Svenska Regeringen tror sig böra vidtaga och bibehålla så otjenliga mått och steg* (preposterous regulations), *som de jernhandteringen derstädes är underkastad.*

Under loppet af år 1834 hafva vederbörande Berghauptmän och Bergmästare meddelat Mutsedlar, för bearbetandet af nedannämnde dels nya, dels ock äldre Malm- eller Mineral-anledningar, nemligen:

	Silfver.	Koppar.	Bly.	Jernmalm.	Sjö- och Myrmalm.	Cobolt.	Brunsten.	Slagg- och Varphopar.	Qvartzbrott.	Jernochra.	Krita.	Skiffer.	Kalk- och Limsten.	Qvarn- och Ställsten.	Summa.
Berghauptmannen vid Stora Kopparberget	1	6	—	8	—	—	—	17	—	—	—	—	—	—	32
„ vid Sala Silfververk	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	3
Bergmästaren i Westmanlands och Kopparbergs Län	13	37	—	115	—	—	—	3	—	—	—	—	16	1	185
„ i Nora och Lindes Bergmästaredöme .	—	2	—	43	46	1	11	2	—	—	—	2	12	4	123
„ i Nya Kopparbergs d:o	1	4	1	37	20	—	—	4	—	—	—	—	5	—	72
„ i Wermlands d:o	2	2	—	80	209	—	1	51	—	—	—	8	10	4	367
„ i Södermanlands och Östergöthl. d:o	3	3	—	18	7	—	3	3	—	—	—	—	4	—	41
„ i Gefleborgs och Upsala Län samt Roslagen	1	3	—	32	—	—	—	1	—	—	—	—	7	—	44
„ i Kronobergs Bergmästaredöme	—	—	—	1	10	—	—	—	—	2	1	—	—	—	14
„ i Westernorrlands d:o	1	3	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5
„ i Norr- och Westerbotten d:o	2	6	—	7	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	16
Summa	24	66	1	342	292	1	15	81	3	2	1	10	55	9	902

Om Fabrikerne, Handtverkerierne och Näringarne.

Lorsque je vois un beau portail à une manufacture, je tremble sur les entrepreneurs; s'il y a des colonnes, ils sont perdus.

I. B. Say. Cours d'Economie Politique, 2 Tom. pag. 182.

Att Sverige år 1824 icke ägde mer än 1177 fabriker, 8156 fabriksarbetare, och att värdet af deras produkter icke gick till mer än 7,281,182 R:dr B:co *), är ett talande bevis att de icke befinna sig i någon synnerlig fördelagtig ställning, och att de icke äga någon fast rot i folkets lynne eller vanor. Uppmuntringar, importförbud som utesluter all täflan med utländningen, och understöd af alla slag, hafva blifvit frikostigt utdelade, utan att fabrikerne, åtminstone för det närvarande, förmå tillfredsställa våra egna behof. Från 1739 till 1786 utgjorde Manufakturfonds-understödena icke mindre än 158 tunnor guld **).

Svenskarne äro otvifvelagtigt, utsprungne från samma stam som Engelsmän, Tyskar och Holländare, och den stora industri, som dessa folkslag ådagalägga, borde således icke vara främmande för oss. Om det får medgifvas att ett hårdt klimat och en mindre frugtbar jordmon, som icke utan betydlig ansträngning lemnar sina inbyggare en tarflig utkomst, måste medföra en viss råhet i lefnadssättet och deraf följande tunghändhet, som försvårar de finare fabrikationernas uppkomst och tillverkning, så kan det likväl icke nekas, att äfven en mängd andra orsaker hafva bidragit till samma resultat. Hit hörer i första rummet de folködande krig med sina vanliga följeslagare armod och elände, Sverige fördt, och hvilka afledt nationens håg och krafter från all annan sysselsättning än att värja lifvet mot nöden. Dernäst torde icke utan skäl böra anmärkas, i anseende till det stora inflytande exemplen verka i vårt land, att de högre samhällsklasserna,

*) Se de mera utförliga Statistiska Tabeller, hörande till kartan öfver Skandinavien, utgifne 1827.

**) Fants utkast till föreläsningar i Svenska Historien, 5:te stycket, sid. 187.

som ägt både insigter och förmåga att leda folkets sinnen och uppmärksamhet på nyttan af att införa fabriksinrättningar, merendels öfversett vigten af detta ämne, eller ansett det vara under sin värdighet att personligen befatta sig med fabriksväsendet. Och slutligen att de personer inom Fäderneslandet, som egnat sin håg och sina kapitaler åt Fabriksanläggningar, allt intill sednare tider, saknat tillfällen till förvärfvande af den vetenskapliga och techniska insigt, som för dylika inrättningars framgång är alldeles oumbärlig. När härtill kommer att en del af dem som inrättat fabriker icke hafva ägt förmågan af den omsorgsfulla, alldrig tröttnande, uppmuntrande eftersyn, som fabriksarbetarnes behandling och dessa slags anläggningar ovilkorligen kräfva, om de med vinst skola drifvas, hvilket torde böra anses lika myeket såsom en egenskap tillhörande national-lynnet som en följd af den bildnings-grad på hvilken samhället nu står, så har man häruti tillräckliga anledningar att inse orsaken hvarföre ett vidsträckt och förmonligt Fabrikssystèm icke hos oss haft framgång *).

Man får med förundran se under besök i åtskilliga fabriker att ofta nog blifva både vackra och dyrbara varor tillverkade i trånga och osnygga rum af menniskor som i sitt yttre bära armodets mest tryckande stämpel, och hvilkas sedlighet man kan befara, svarar mot deras utseende. Hvad armodet angår är förhållandet nära enahanda med Frälse-Bönder och Torpare under en del Herregods, hvilka på visst sätt kunna anses såsom Fabriks-arbetare eller lego-hjon, fastän af en annan beskaffenhet. Sådant är likväl icke hvarken naturens eller samhällets syftemål. Rättvisa och billighet borde tala i vårt inre, om skyldigheten att icke med njugga händer utmäta, hvad som blott kan anses såsom ytterst nödvändigt till lifvets bergning, åt dem som med deras arbete befrämja vårt välstånd, och derigenom sätta oss i tillfälle att tillegna oss allt hvad lifvet har önskvärdt och behagligt, utan hvar och en bör, i mon af den större fördel

*) Det fordrades för Oberkampf 60 års mödor för att tillskapa och lyckas i sin stora fabriksanläggning för målade tyger, på Joug, vid Versailles.

honom tillskyndas, söka befordra deras väl, som genom honom hafva sin utkomst, och på samma gång aldrig lemna ur sigte, att med ett faderligen vaksamt öga bereda deras sedlighet, större skicklighet och välstånd. Det är endast på detta sätt, det må angå jordbruk, bergshandtering, fabriker eller näringar, som de slå rötter i folkets sinnen, vinna trefnad, bestånd och välsignelse.

England och Skottland hade år 1821 *) af 2,941,383 familler: 978,656 sysselsatte vid Åkerbruket, 924,432 vid Manufakturerna, 415,507 vid Handeln och 612,488 vid alla andra. Jordbruket i England anses årligen producera 240 millioner pund sterling, och Manufacturerne 147 millioner. Att jemföra Sverige med det mäktiga och rika England, anses måhända af många för olämpligt, men man bör hågkomma, att för 300 år tillbaka ägde London blott 327 köpmän och Stockholm 209; Svenska Örlogsflottan bestod då af 35 Krigsskepp och den Engelska af 13 **). och de båda länderna kunde i de flesta hänseenden mäta sig med hvarandra; men hvilka olika genier hafva icke sedan denna tid ledt dessa begge Nationers öden? Hvilket rikt begrundningsämne för Tänkaren och Statsmannen!

När Jordbruket icke anses gifva mer än 4 procent i ett land, der den lagliga räntan är 6, då är det tid att kapitalerna söka sig ett annat fält för deras verksamhet, och hvilket bättre erbjuder sig väl än Fabriker och Näringar? Af alla Näringar äro de dock fördelagtigast som man lyckas göra hemmastadde i Allmogens kojor. Jag tror detta förhållande vara sig temligen likt öfverallt, men i Sverige är det mera nödvändigt än annorstädes att bi-näringar af bergsbruk, skogsförädling, väfverier, fiske, jagt och dylikt fin-

*) Statistical Illustrations of the Territorial Extent and Population; Commerce, Taxation, Consumtion, Pauperisme, Insolvency and Crime, of the British Empire. London, 1825. Enligt en senare beräkning af år 1829, skulle vid åkerbruket i England vara sysselsatte 1,986,186 familler, vid Slöjder och Manufacturer 1,677,886, samt icke tillhörande någon af föregående klasser 1,377,343. Summa 4,253,416 familler.

**) Se Sveriges Folkmängd, Styrka och Tillgångar, deras förhållande till Rikets vidd, jordbruk, handel och näringar. Utgifven 1815.

nes, derföre att den tid som jordbruket hos oss kan bedrifvas är kortare, i anseende till vår 6 à 7 månaders långa vinter, än i de fleste öfrige länder. Också är det en allmänt känd sak, att t. ex. en del af Norrlands välstånd hufvudsakligen grundar sig på de derstädes till ovanlig fullkomlighet bragta linneväfverier *). Icke skulle Dal-Allmogen kunna berga sig, så som den gör, utan dervarande talrika binäringar. Hvem har icke sett Mora-karlarne bära ikring sina klockor, Vingåkers-boarne sina ylleväfnader? I Lindome Socken af Halland idkas en betydlig och lönande möbeltillverkning **). Icke skulle det magra Wenersborgs Län kunna täfla med det frugtbaraste Länet i Riket i folkmängd och välstånd (Malmöhus Län har 205,564 och Wenersborgs Län 200,792) om icke husfliten bedrefves planmässigt med drift och skicklighet, såsom det nu sker i Marks, Kinds, m. fl. Härader af detta Län. Det hörer till ordningen af dagen, att högt tadla de kringvandrande Westgötarnes handel, och nekas kan det icke att denna handel ofta nog varit täckmantel för kringspridandet af otillåtna varor, men om man betänker att till verkställande, med behållning, af så långa vandringar eller resor, med produkter af ett så lågt

---

*) Premie-Lärftstillverkningen i VesterNorrland år 1828, eller sådan som anmäldes till deltagande i premierne, utgjorde 164,442 alnar, hvarföre utbetaldes i uppmuntran 3,497 R:dr. I Nätra Socken tillverkades 36,000 alnar, i Sidensjö 35,000, i Själevads 27,000, Arnäs 25,000 o. s. v. Se N:o 85 af Journal för Handel, Slöjd och Konst, 1829. Af sådant lärft som höll 1600 trädar på bredden tillverkades 52,000 alnar; af 1700 trådar 62,800; af 1800 trådar 27,288; af 1900 trådar 10,848; af 2000 trådar 2865; af 2100 trådar 439; af 2200 trådar 50; och af 2400 trådar 25 alnar.
Huru olika hafva icke åsigterna i Allmänna hushållningen stundom varit? Samma Kongl. KommerceKollegium, som nu för tiden med så upplyst och verksamt nit vårdar sig om fabrikernes och manufakturernes uppkomst, förordnade 1748 (se Granbergs Statistik, 2 del. pag. 221) att Allmogen hvarken fick för egen eller andras räkning tillverka andra tyger och väfnader till afsalu än lärft och dräll, utan för ett dylikt kladdande (ordalydelsen) skulle Bonden straffas med varans förlust och 10 Daler Silfvermynts böter!

**) Större delen af dessa möbler monteras vidare i Göteborg, hvarifrån de stundom afsändas på utrikes orter. För icke längesedan afsattes på Plataflodens stränder ett betydligt parti sådane, tillverkade i Lindome Socken i Halland.

värde som Gårdfari-handlande nu göra, och till hvilkas framalstrande de ofta nog äro förlagsmän, (se Landshöfdingens i Halmstads Län Fem-års-Berättelse för år 1822; sid. 12) skall man med all visshet finna, att dertill fordras en beräkningsförmåga, en belåtenhet med ringa vinst och en sparsamhet i lefnadssätt, som det vore ganska önskvärdt att våra Handlande i allmänhet, så väl stora som små, hvar och en i förhållande till sina vilkor ville iakttaga. Dessutom bör man icke förgäta, att all produktion ytterst hvilar på *afsättning*, hvarförutan den icke är tänkbar vidare än till eget behof. Denna enkla sanning är ofta nog glömd och likväl är, af all uppmuntran som kan skänkas fabriker och näringar, eller all slags produktion, *en liflig afsättning den förnämsta.* Må det afundade privilegium, som de 7 Häraderne i Wenersborgs Län åtnjuta, men egentligen blott begagnas af tre neml. Kinds, Redevägs och Åhs, utsträckas till alla Svenska Inbyggare, och man får då se hvar största handels-skickligheten ligger förborgad. Väl vore, om jordbruket kunde få fägna sig åt en mera utbredd spekulations-anda på afsättning. Det behöfver det sannerligen.

Till jemförelse å förändringarne i Manufakturväsendet 1824, då de vid 1823 års Riksdag vidtagne liberalare Tullförfattningar redan i någon mon borde kunna visa sin verkan, får anföras, att år 1827 utgjorde antalet af fabriker och verkstäder 1266, hvarvid 7814 personer varit skattskrifne och sammanräknade produkten uppgått i värde till 8,118,286 R:dr. Detta tillverkningsvärde har öfverstigit det för år 1826 med 205,664 R:dr, hvaremot antalet af arbetare förstnämnde år minskats med 278 personer; och då under dessa 2:ne år prisen på fabriksvaror i allmänhet ej stigit, utan snarare fallit, kan af omförmälte förhållanden dragas den slutsats, att konstflit och arbetsskicklighet är hos den Svenske fabriksidkaren i tilltagande. (Se Journal för Handel, Slöjd och Konst, N:o 47, 1829.)

Ett ännu förmonligare förhållande utvisar Kongl. KommerceKollegii underdåniga Berättelse om tillståndet med Fabrikerne och Manufakturerne i Riket år 1834, hvarföre jag

trott mig göra bäst uti att af denna Berättelse lemna ett utdrag.

— — — — — — — — — — — — — —

«Fabrikernes antal utgjorde år 1831 1884, och vid dem voro sysselsatte 12,145 personer. Deras tillverkningsvärde 9,699,456 R:dr B:co, samt år 1834 2021 med 14,479 arbetare. Deras tillverkningsvärde 11,288,524 R:dr B:ko *). Se Tabellen här längre fram.

Klädestillverkningen. Norrköping är Rikets förnämsta fabriksstad för klädestillverkning: der har med begagnande af 441 mekaniska inrättningar af flerfaldiga slag, blifvit tillverkade 416,242 alnar kläde uppskattade till 2,554,155 R:dr **). Bolagen Söderberg och Arosenius, Vougt och Vetterling, Assessor Carl Arosenius, Abrah. Arosenius, Ch. Lenning och J. Schubert, ha ägt största tillverkningsbeloppen; det förstnämnda till nära 200,000 R:dr och de öfrige af emellan 100 och 160,000 R:dr hvardera.

I Stockholm fabricerades 97,666 alnar egentligt kläde, samt 16,912 alnar andra klädesfabriksväfnader till ett sammanlagdt värde af 519,942 R:dr. Öbergs Enka & Comp. P. C. Dihlström samt Leopold ha tillverkat största qvantiteterna: den förstnämde till ett värde af 88,618 R:dr. I Nyköping är 5:ne klädesfabriker; tillverkningen 50,789 alnar, i värde 155,725 R:dr. I Alingsås vid tvenne fabriker 10,510 alnar, i värde 51,776 R:dr. I Halmstad hos Fabrikör Wallberg 17,558 aln. kommisskläde, värde 54,506 R:dr. Dessutom har vid samma fabrik blifvit beredde 55,860 alnar boy af från allmogen inköpt vadmal. Wexiö, vid Fabriksidkaren Wahlquists fabrik, der 15,945 alnar kommisskläde blifvit tillverkade, värde 57,207 R:dr. I Linköpings Län, å de på landet inrättade trenne fabriker, Marielund, Åtvidaberg och Råby, är tillverkadt 19,504 alnar, värde 100,906

*) Denna stora tillökning, jemförd mot den af år 1824, härrör icke ensamt från fabrikernas förkofran, utan äfven i någon mon, från ingående noggrannare uppgifter. *Note af Författaren.*

**) År 1835 utgjorde klädestillverkningen i Norrköping i värde 2,905,721, samt öfver hela Riket 3,808,270 R:dr. Den hade således ökat sig på 7 år med 1,200,000 R:dr.

R:dr; samt i Carlstads Län, vid de äfven å landet anlagde tvenne fabriker, Edsvalla och Arvika, tillverkade 16,564 alnar groft kläde, värderadt till 44,136 R:dr.

I afseende på beskaffenheten af klädesfabrikernes tillverkningar, har under loppet af år 1834 ingen anledning till anmärkning förekommit, och fabrikanterna hafva fortfarit i deras bemödanden att ytterligare fullkomna denna tillverkning samt söka tillegna sig de nyare machiner och redskap, som för detta ändamåls vinnande blifvit i andra länder uppfunne.

Tillverkadt Kläde; alnar.					Diverse Väfnader.		Värde.
År.	Fint.	Medel-fint.	Groft.	Summa.	Boj m.m. alnar.	Filtar &c., stycken.	i R:dr B:co
1828	156,502	147,274	120,546	424,322	16,667	2,913	2,027,595
1829	168,406	164,166	116,121	448,693	22,186	797	2,269,329
1830	207,460	173,345	113,710	495,515	18,370	1,424	2,574,205
1831	226,683	174,134	127,772	528,590	30,435	945	2,794,458
1832	239,184	192,756	135,745	567,685	76,500	734	3,018,067
1833	255,929	176,463	154,185	586,577	71,635	463	3,283,294
1834	226,408	210,885	195,320	632,663	54,704	——	3,557,277

Till användande vid Fabrikerne och för andre behof inom landet, infördullades år 1834 gröfre ull 1,214,566 ℔, samt finare ull 41,829 ℔, reexporterades 18,892 ℔.

Etoffts-Fabrikerne. Se Tabellen. Tillverkningen af bombasin och kamelott, som de föregående åren småningom aftagit, upphörde alldeles år 1834, oaktadt inhemska förbrukningen af desse varor är så betydlig, att införseln deraf samma år uppgick till 810,262 alnar.

Bomulls- och Linneväfnader. De största qvantiteter bomullsväfnader tillverkades vid A. L. Lamms & Komp. fabrik i Stockholm, neml. 322,476 alnar, värde 97,069 R:dr dernäst vid A. von Reis's fabrik, Aronsdal kallad, i Göteborgs Län, 127,306 alnar, värde 51,372 R:dr. Af damast och dräll väfdes de betydligaste qvantiteter vid den fabrik i Wadstena, som innehafves af Friherre v. Steijern, och hvilken honom åligger att, så länge han under arrende innehafver Starby kungsgård, vidmakthålla och drifva. Väfnadsbeloppet utgjorde 3877 alnar.

År 1834 införtullades bomullsväfnader för ett värde

af

af 462,758 R:dr, och linneväfnader 72,967 R:dr, hvaremot af den senare varan exporterades till ett värde af 70,615 R:dr.

Importen af bomull uppgick till 758,422 ℔: samt af Bomullsgarn 851,217 ℔. Af Lin införtullades år 1834 4,864 L℔.

Mekaniska Bomulls-spinnerierne, hvilkas antal år 1833 utgjorde 7, hade år 1834 ökats till 9: de spunno 528,074 ℔ diverse garn. Största tillverkningen ägde rum å det vid Strömma, nära Carlshamn, anlaggda spinneri, hvars belopp utgjorde 116,875 ℔: dernäst vid Kullen i Wenersborgs samt Mariedals i Göteborgs Län.

Segel- och Tältduks-Fabrikerne. Vid Gibsons och Keilers fabrik, Sågen kallad, i Göteborgs Län, tillverkades 119,804 alnar; deremot har en betydlig segelduksfabrik i Carlskrona blifvit nedlagd i anseende till bristande afsättning. Hampa införtullades samma år till ett belopp af 8,954 Sk℔.

Siden-Fabrikerne. Tillverkningen 152,722 alnar diverse sidengods samt 117,176 stycken dukar, värde 499,441 R:dr. Af utländska sidenväfnader infördes samma år för ett värde af 155,628 R:dr. Den betydligaste fabriken ägdes af Bolaget Mazèr & Komp., hvarest tillverkningen uppgick till ett värde af 77,612 R:dr, dernäst Herr Schönherrs & Lundgrens, Schucks Enka & Komp. Sjöbeck & Komp. samt Fagerlund & Komp. alla boende i Stockholm, hvilka hvardera åstadkommit tillverkningar för ett värde af emellan 40 och 60,000 R:dr.

Band-Fabrikerne. Den största tillverkningen ägde rum vid Herr E. Stenbergs Fabrik i Stockholm, hvarest sådane varor förfärdigades till ett värde af 26,485 R:dr.

Kattuns-tryckerierne. Den betydligaste ägdes och bedrefs af Bolaget A. L. Lamm & Komp. i Stockholm: deras tillverkningsvärde 57,990 R:dr; dernäst vid A. v. Reis's fabrik i Göteborgs Län.

Färgerierne. Den betydligaste färgning verkställdes år 1854 vid de i Norrköping, Borås och Stockholm inrättade färgerier samt å landet vid Handlanderne Grönvalls och Röhs färgeri i Göteborgs Län, der 80,000 ℔ garn färgades mot 30,000 R:dr färgare-lön.

Socker-raffinerings-verken: de största qvantiteter socker och sirap bereddes vid Nonnens och Lorents konkursmassas sockerbruk beläget utom Göteborg samt vid Bolaget Magnus's & Komp. socker-raffinaderi i Göteborgs stad. Å det förra tillverkades 1,253,087 ℔, och å det senare 1,241,689 ℔. I Stockholm var tillverkningen betydligast vid Th. Aspelins sockerbruk.

Samma år infortullades 11,537,512 ℔, men exporterades endast 111,936 ℔.

Tobaks- och Snus-fabrikerne: den betydligaste tillverkningen ägde rum vid Th. A. Aspelins fabrik i Stockholm, der 539,963 ℔ afverkades. Införtullade oförädlade tobaksblad och stjelkar utgjorde 2,979,974 ℔, samt 42,662 ℔ snus, och 318,917 cigarrer; exporten utgjorde 210,175 ℔ tobak och snus.

Läder-fabrikerne: den största ägdes af J. Westins Enka i Stockholm, hvarest 96,920 ℔ läder bereddes. Af oberedda hudar och skinn importerades 1,805,093 ℔ samt 46,151 ℔ beredt läder.

Saffians-fabrikerne. Vid nyssnämnde J. Westins enkas fabrik hade största antalet, neml. 15,477 saffiansskinn blifvit beredde.

Glas-bruken. Hela tillverkningsbeloppet i värde 294,927 R:dr. Vid Bromö glasbruk i Mariestads Län hade 651 kistor taffelglas blifvit fabricerade, värde 45,537 R:dr. Importen af glasvaror utgjorde 67,981 R:dr.

Pappers-fabrikerne. Vid 91 verk af denna beskaffenhet tillverkades 178,846 ris papper, 6,167 L℔ förhydningspapper och papp, 111,518 st. press- och tak-papper, samt 2,552,600 st. blanketter till bankens nya sedlar; altsammans i värde upptaget till 578,220 R:dr. Samma år exporterades 30,283 ris, samt importerades 2,182 ris af diverse slags papper. Pappers-bruket Klippan i Christianstads Län, tillhörigt Bruksidkaren Sunnerdahl, hade största tillverkningen, neml. 22,724 ris, i anseende till de af honom införde förbättrade mekaniska inrättningar *) i denna näringsgren.

---

*) I få industrigrenar ha i senare tider så stora förbättringar blifvit uppfunne och införde som i pappersfabrikationen. En Herr

Jern-gjuterierne. Som flere gjuterier icke ansett sig sortera under Hallrätterne, utan under BergsKollegium, så hafva berättelserna om deras tillverkning icke fullständigt ingått. Af samma skäl är beloppet af gjutgods, se artikeln om Bergsrörelsen, pag. 158, icke fullt tillförlitlig. Vid Hr Owens å Kungsholmen i Hufvudstaden belägna gjuteri har fabrikationen uppgått i värde till 155,255 R:dr.

Oljeslagerierne. Största tillverkningen har ägt rum i Göteborgs Län vid dervarande trenne oljeqvarnar, den ena tillhörig Handlanden Del Banco, de 2:ne andra Handlanden Hennig. Vid dessa 3:ne verk pressades tillsammans 52,300 kannor olja och bereddes 2,080 Sk℔ oljekakor. Af hampolja infördullades 205,187 kannor, och af rof- och lin-olja 48,197 kannor. Från utrikes ort infördes 6,932 tunnor rof- och lin-frö, samt exporterades af dylika varor 11,967 tunnor.

Porcelains-tillverkningen, vid de tvenne i Riket varande fabriker, Rörstrand och Gustafsberg, uppgick i värde till 169,504 R:dr, hvaraf Gustafsberg 87,277, och Rörstrand 82,227 R:dr. Samma år införtullades 137,406 ℔ utländskt porcelaine.

Dickinson från Hertfordshire i England, har uppfunnit ett ganska sammansatt men likväl icke dyrt machineri, hvarigenom papper med den fullkomligaste noggranhet, jemnhet och till billigt pris förfärdigas, vida bättre än det som beredes för hand. Hvad som fordom i pappersberedningen fordrade 3 veckors tid sker nu på 3 minuter! En oafbruten flytande ström af pulp (pappersmateria) förvandlas inom det korta afståndet af 15 alnar i ett utmärkt vackert papper, som torkas, glättas och skäres kring alla fyra sidorna, så att det är genast färdigt att begagnas.

Förbättringarne hafva icke blott sträckt sig till papperets beredning utan de ämnen hvaraf papper tillverkas hafva också varit föremål för omtanka och forskning. Så har t. ex. affallet vid bomulls-spinnerierna hittills, såsom varande blandadt med smuts och fett, endast användts till gödsel, men nu renas detta affall och deraf beredes ett ganska godt papper. Granskapet af Manchester har följaktligen blifvit förnämsta tillverkningsorten för detta slags papper.

Samma man (Hr Dickinson) har nyligen gjort en annan förbättring i papperstillverkningen bestående deruti, att han på samma sätt som fanéring bildar ett papper hvars undre sida är grof och den öfre ganska fin. Detta papper är i synnerhet tjenligt för aftryck af fina och ömtåliga gravurer.

M'Cullochs Commerc. Dictionary, pag. 876, 2:dra upplag.

Såp-sjuderierne, se tabellen. Af denna vara tillverkades icke endast tillräckligt för eget behof, utan deraf exporterades 1,427 L℔.

Fabriker till förfärdigande af mekanisk redskap. Tillverkningsvärdet vid Motala mekaniska verkstad 118,638 R:dr, vid Hr Morsings fabrik i Nyköping 57,419 R:dr och vid aflidne Mekanikus Alms fabrik i Norrköping 12,366 R:dr. Importen af dylik redskap belöpte sig till 6,765 R:dr.

Stil-gjuterier finnes blott tvenne; hvaraf vid det i Stockholm, tillhörigt P. A. Norstedts Söner, tillverkningen i värde utgjorde 14,530 R:dr och vid det i Örebro 9,791 R:dr.

Vid *Porter-bryggeri-inrättningen* i Göteborg, tillhörig Grosshandlarne Nonnens och Lorentz' konkursmassa, uppgick tillverkningen i värde till 91,612 R:dr. Exporten af diverse porter- och öl-sorter utgjorde 27,809 R:dr.

Sammantagne tillverkningarne vid alla öfrige, af mångfaldigt slag, men mindre omfattning varande Fabriks- och Manufaktur-inrättningar, hvilka man, till undvikande af vidlyftighet, ansett sig icke här böra specificera, uppgick år 1834 i värde till 799,385 R:dr och utgjorde antalet af dessa inrättningar och verkstäder 1,026 stycken. Värdet af 1834 års tillverkningar öfversteg dem af år 1833 med 266,599 R:dr B:ko.

Väfnads-Industrien, utöfvad i enskilde hushåll inom landet, har år 1834, likasom de föregående åren, utmärkt sig såsom den förnämsta och vigtigaste bland alla i Riket idkade husslöjder. Enligt de till KommerceKollegium från Konungens Befallningshafvande i Wenersborgs Län inkomne uppgifter på qvantiteten af berörde år i orten åstadkomne och afstämplade samt till andra delar af riket förpassade väfveri-varor, har tillverkningen utgjort:

Af Bomullsväfnader	2,464,419 aln.	4,098,422 aln.
— Linneväfnader	787,021 d:o	
— Vadmal och andre ylletyger	843,063 d:o	
— Väfnader af div. blandadt slag	3,917 d:o	
— Band, flere slag	1,461,073 d:o	
	Transprt	4,098,422 aln.

Transport 4,098,422 aln.

Af Dukar . . . . 742,921 aln.
— Västtyg, täcken, mössor och tröjor 56,209 st.

Utöfver hvarje orts eget behof har år 1834 i enskilde hushåll inom de öfrige Länen blifvit förfärdigade och utom orten försände:

I Hernösands Län, lärfter, gröfre och finare	412,000 d:o
- Helsingland och Gefle Län, gröfre linneväfnad	840,000 d:o
Hvarförutan ifrån samma ort blifvit afyttrade 57,000 L℔ lin och 40,000 härfvor linnegarn.	
I Kalmar Län, väfnader af diverse slag . .	500,600 d:o
- Halmstads Län, ylle- och linneväfnad utom 40,000 par strumpor	276,880 d:o
- Christianstads Län, bolstervar m. m. . .	40,000 d:o
- Jönköpings Län, linneväfnad	16,000 d:o
- Linköpings Län, vadmal och linneväfnad .	16,700 d:o
- Göteborgs och Bohus Län, diverse väfnader	30,000 d:o
- Nyköpings Län, ylle- och bomullsväfnad .	18,500 d:o
Å Gottland, ylleväfnader	5,000 d:o
samt i Mariestads, Wexiö, Westerås och Östersunds Län tillsammans	27,750 d:o
Summa af väfnader	6,081,852 aln.

hvilken qvantitet väfnader understiger tillverkningsbeloppet år 1833 med circa 100,000 alnar; men då i betraktande tages, att cholera-farsoten sistlidet år spridde sig äfven till åtskillige af de orter, der husväfnadsslöjden mera allmänt idkas, hvarigenom den enskilte husfliten i sin verksamhet hämmades, så kan ofvan uppgifne minskning i tillverkningen, under slikt förhållande, icke anses såsom verkad af en minskad håg hos allmogen för fortsättande af väfveri-slöjden, utan gifver snarare anledning till den förutsättning, att om nyssnämnde farsot uteblifvit, tillverkningarne år 1834 öfverstigit det föregående årets.

Såsom premier för den i WesterNorrland åstadkomne tillverkningen af finare lärfter, har år 1834 blifvit af Manufaktur-medlen utbetald en summa af 5,494 R:dr som understiger det belopp, hvilket år 1833 för sådant ändamål utgick med 688 R:dr.

I afseende på den väfskola Enkan Anna Försselius inrättat i Linköping, och för hvilkens nyttiga anstalts fortsättande och utvidgande hon undfått ett lånebidrag af Manufaktur-medlen, har Kollegium inhemtat, att undervisning i väfnadskonsten der blifvit äfven år 1834 lemnad, och att inrättningen ändamålsenligt och med omsorg handhafves.

GeneralSammandrag öfver de vid Manufakturerne befintlige Stolar och Arbetare samt Tillverkningsvärdet för år 1834.

	Fabriker.	Stolar.	Arbetare.	Tillverkningsvärde.
Bomulls- och LinneFabriker	47	850	1,511	420,251
BandFabriker	12	92	155	58,450
Klädes d:o	105	549	5,271	5,557,277
Stofts d:o	4	29	40	58,224
Siden d:o	22	440	705	499,441
SilkesRederier	18	—	29	44,300
SegelduksFabriker	8	167	566	135,685
KattunsTryckerier	5	—	125	91,178
Färgerier	280	—	825	599,578
GlasBruk	15	—	599	294,927
JernGjuterier	5	—	118	151,905
LäderFabriker	214	—	618	521.265
Oljeslagerier	45	—	89	170,753
PappersBruk	91	—	1,242	578,220
Porcellains d:o	2	—	341	169,504
ParfumerieFabriker	15	—	20	28,772
SåpSjuderier	19	—	49	110,206
SockerBruk	25	—	500	1,879,887
SaffiansFabriker	6	—	18	45,357
Tobaks d:o	76	—	711	877,911
Mekaniska Redskapsfabriker	10	—	176	78,186
UrFabriker	147	—	222	59,528
Repslagerier	10	—	78	74,459
VaxljusFabriker	4	—	16	45,110
Mekaniska BomullsSpinnerier	9	—	621	525,144
ÄttikeBryggerier	24	—	50	27,477
Porter d:o	1	—	58	91,612
Diverse mindre Fabriker . .	810	136	1,950	541,939
Summa	2,021	2,263	14,479	11,288,324

Vid nedanskrifne Fabriker har, under loppet af år 1834, blifvit tillverkadt, nemligen:

Bomulls- och Linne-Väfnads-Fabriker.	
Bomullslärft och Kattun . . . . Alnar	479,374
Dukar . . . . . Styck.	61,684
Bomullstyg . . . Alnar	48,041
Parkum . . . . d:o	10,591
Gingang . . . . d:o	146,854
Diverse Bomulls- och Linneväfnader . . . . . d:o	260,332½
D:o d:o . . . . Styck.	1,410
BandFabrikerne.	
Sidenband . . . Styck.	25,804
Ylle- och Pardu-Band . . . . . Styck.	3,059
Bomulls- d:o . d:o	15,202
Sidensnören och Fransar . . . d:o	170
KlädesFabrikerne.	
Fint Kläde . . . Alnar	226,408
Medelfint d:o . d:o	210,885¼
Groft d:o . d:o	195,370¼
Div. Väfnader . d:o	54,704½
d:o d:o Styck.	1,122
StoftsFabrikerne.	
Flanell . . . . . Alnar	26,522
Flaggduk . . . . d:o	27,488
Mattväfnad . . d:o	2,762
Div. Väfnader . d:o	60
SidenFabrikerne.	
Taft . . . . Alnar	32,583
Satin . . . . . . d:o	11,501
Flor . . . . d:o	5,192
Dukar . . . . . Styck.	117,176
Div. Väfnader . Alnar	83,446
d:o d:o Styck.	673
SegelduksFabrikerne.	
Segelduk . . . . Alnar	218,024
Tältduk . . . . d:o	13,937
Silduk . . . . . d:o	346
Kattuns Tryckerierne.	
Kattun- och Möbel-sitz . . . . Alnar	61,117
Border . . . . . d:o	190
Shawlar och Dukar . . . . . . Styck	97,682

Rullgardins-tyg o. Klädningar Alnar	213
Mattor, Kappor och Täcken . Styck.	1,909
PappersBruken.	
Regal- och Median-Papper . Ris	1,009
Post- d:o . . d:o	6,058½
Velin- d:o . . d:o	511
Skrif- och Koncept- d:o . . d:o	60,724
Tryck- d:o . . d:o	49,320
Kardus- d:o . . d:o	9,218½
Makulatur- och Grå- d:o . . d:o	44,745
Socker- d:o . . d:o	994
Div. sorter d:o . d:o	6,266¾
d:o d:o . . Lisp.	6,167
d:o d:o . Styck.	2,464,119
SåpSjuderierne.	
Såpa . . . . Fjerdingar	15,667
SockerBruken.	
RaffinadSocker Skålp.	3,084,426
Melis- d:o d:o	767,431
Lump- och Puder-Socker . . d:o	467,495
Kandi- d:o . . d:o	38,996
Kak- d:o . . d:o	506,082
Kandi-, Mellan- och Brun Sirup d:o	2,764,234
TobaksFabrikerne.	
KardusTobak Skålp.	922,312
Bref- och Lös-Tobak samt Cigarrer . . . d:o	12,174
Rull- och Press-Tobak samt Pickanell . . d:o	629,460
Snus . . . . . . d:o	1,560,115
SaffiansFabriker.	
Saffiansskinn . . Styck.	22,906
OljeSlagerier.	
LinOlja . . . . Kannor	76,550
Rof- . . . . d:o	27,415
Kummin- . . d:o	150
Oljekakor . . Skepp:d	2,220

Såsom till ämnet hörande och upplysningsvis rörande de strider som dagligen förekomma angående näringsfriheten, torde nedanstående rader väl förtjena att begrundas.

Preussen har, som man vet, relatift till Sverige, varit Skråväsendets rätta hembygd, ty det är från Tyskland denna planta blifvit öfverflyttad på Skandinavisk jord, men för det närvarande njuter detta Land den största näringsfrihet som måhända någon Stat äger. En icke endast hastig utan ganska synbar allmän förkofran har härutaf varit en följd; och bevisar att föråldrade former kunna så småningom, under en kraftfull och upplyst Regering, utbytas mot nya och med tids-andan mera öfverensstämmande, utan att Staten deraf hvarken upplöses eller ens skakas, hvilket dock alla ifriga förfäktare af Skrå-systemets förträfflighet så gerna vilja låta påskina. I Preussen erhåller hvar och en som vill idka ett handtverk, manufaktur eller fabrikation, med undantag af Apothekare, Byggmästare och Murare utan att han behöfver undergå hvarken någon pröfning eller läro-år, ett patent som betalas från 2 till 12 Thaler Preussisch. Afgifterna till Staten bestämmas sedermera efter det antal arbetare han sysselsätter. Ingen skillnad göres mellan Städerna och Landet; man kan ej allenast utöfva hvarje näring med fullkomlig frihet, utan ock hvar som helst. Således äro icke Bryggare, Bagare, Slagtare, Krämare, Minuthandlare, o. s. v. klassificerade hvarken i Städerna eller på Landet; utan en och samma person kan, om han vill, utöfva alla dessa näringar på en gång. Ännu mer: han kan, om han behagar, i år vara Bryggare, nästa år Bagare eller Slagtare, året derpå Skräddare o. s. v. Derföre är ock vanligt, att sådane handtverkare, som blott kunna arbeta en del af året, t. ex. Murare, äfven drifva någon annan handtering. Preussens förträffeliga undervisnings-anstalter hafva äfven mägtigt bidragit till detta lyckliga resultat, i det de bibringat Nationen den bildning, den intelligence och den industriella anda, som endast behöfde befrielse från handels- och närings-tvångets fjettrar, för att utveckla sin förvånande kraft. (Se Journal för Handel, Slöjd och Kost, N:o 70, 1829.)

Alla de förbättringar och genvägar som oupphörligen

upptäckas i fabrikers och näringars ändamålsenliga bedrifvande, det vare sig genom arbetets fördelning, genom nya machiners begagnande eller bättre arbetsmethoders införande, syfta påtagligen endast derhän *att öka produktionen och minska priset.* Följden härutaf måste ovilkorligen blifva, att ett större antal menniskor kunna förse sig med ökade beqvämligheter, föra ett angenämare lefnadssätt samt blifva delaktige af den bättre bildningens förmoner. Sådant är resultatet af menniskosläglets allmänna framskridande utveckling. 1813 kostade $\frac{4}{4}$ aln bred Cambrik af 12 yards längd', exporterad till Ostindien 20 sk. sterling per stycke, och i October 1828 endast 8 sk. 6 pence', (se Medborgaren för den 30 Sept. 1829) o. s. v. nästan med hvarje slags fabrikat. 1705 importerades icke mer än 1,170,881 ℔ bomull till England. Ifrån år 1771 till 1775 var samma import öfver hufvud taget, icke högre än 4,764,589 ℔ årligen — derifrån till 1785 var den 7,470,000 ℔ — år 1800 hade den ökats till 56 millioner ℔, 1820 till 144 millioner, 1825 till 228 millioner och 1830 till 259,856,000 engelska ℔ *). Engelska Bomulls-Manufakturerna ägde då ett värde af minst 54 millioner Pund Sterling, och i denna industrigren lärer $1\frac{1}{2}$ million menniskor användas. (Se Journ. för Handel, Slöjd och Konst för d. 11 Sept. 1829). Efter de i England antagna grundsatser, erhåller ursprungliga värdet af rå bomull, genom bearbetande och förvandling i säljbar vara, en mer än sexfaldig tillökning. Enligt M'Cullochs uppgift har det låga priset på rå bomull och förbättringar i machinerier samt tillverkningsprocessen haft den följd, att England 1830 exporterade nära dubbelt så mycket bomullsvaror för samma pris som 1814. För icke myeket öfver en mansålder tillbaka var ett stycke bomulls- och ett stycke sidentyg af nära lika värde. Hvilken oerhörd tillvext och förkofran blott i denna industrigren!

Uppgifterne om Handtverkerierna och Näringarne i Riket äro på långt när icke så tillförlitlige som de borde vara.

*) The Penny Magazine för d. 3 Nov. 1832.

Kongl. KommerceKollegium har för deras insamlande nyligen till Landshöfdingarne och Magistraterne utfärdat mera fullständige formulairer, hvarigenom man, hvad antalet af vid hvarje yrke sysselsatte personer angår, erhåller någorlunda nöjaktiga underrättelser, men beloppet af de i hvarje näring fästade kapitaler, eller tillverkningsvärdet, får man icke reda på annorlunda än att granska den bevillning som i och för näringen erlägges. Denna bevillning utgjorde för Handtverkarne i alla Rikets Städer år 1831 97,475 R:dr samt af de andre idkarne 20,403 eller tillsammans 117,878 R:dr, hvaraf Stockholms stad ensam erlagt 63,788 R:dr. I den här längre fram förekommande speciella Statistik öfver Städerne, finnas antalet af arbetare, gesäller, lärlingar och idkare i hvarje stad anförde enligt K. Kom. Kolleg. anteckningar för år 1831. Kollegium anmärker i sin Berättelse af år 1832, att hvad handtverkerier och husslöjder angå, är arbetsskickligheten i hvarje serskild gren gemenligen inskränkt inom en viss landsort eller socken, och såsom bevis derpå må anföras, att i en serskild del af Wenersborgs Län år 1832 tillverkats 63,705 par Kardor, hvaraf 48,000 stycken blifvit åstadkomne blott inom en enda Socken eller Gällstads pastorat, der både ålderstigne och barn voro dermed sysselsatte; och då tillverkningen vid samtlige Kard-fabrikerne i Riket samma år uppgått till endast 22,800 par kardor, kan deraf bedömas till hvad öfverlägsenhet en handtering, då den idkas såsom folknäring, kan hinna.

I åtskillige Socknar af Göteborgs och Westerås Län förfärdigas med mycken skicklighet möbel-arbeten; i en del af Jönköpings och Linköpings Län, Smidestillverkningar; i vissa orter af Skåne och Nyköpings Län, väl tillverkade åkdon. I Landvetter och Häryda Socknar af Göteborgs Län, Trädkäril till den mängd att Göteborgs Stads behof deraf fylles; i Wedbo Härad af Wenersborgs Län leder en utmärkt skicklighet hos folket i timrings-konsten till en vigtig bi-förtjenst, och i Allbo Fögderi af Wexiö Län är tillverkningen af Skor och Stöflor så allmän, att derifrån år 1832 försåldes af sådane arbeten till medlersta delen af Riket för 3,000 R:dr Banko, oberäknadt åtskillige andre å serskildte orter idkade bi-slöj-

der, såsom tillverkning af Väfskedar, Ur och Klockor, Såll af alla slag och Häcklor, m. fl. *).

År 1834 utfärdade Kom. Koll. 5 Privilegia Exclusiva **) samt 192 tillståndsresolutioner å fabriks-anläggningar. Af dessa senare utgjordes största antalet af så kallade Engelska Garfverier, neml. 27 stycken, samt 19 Klädes- och Yllefabriker, 12 Bomulls- och Linnefabriker, 7 Sidenfabriker, 7 Färgerier, 5 Oljeslagerier, 5 Urfabriker, 6 Tapetfabriker, 9 Tobaks- och Snusfabriker, 8 Snickarefabriker, 9 Bandfabriker, o. s. v.

---

*) I afseende på nyttan af folknäringar och de ofta nog högst obetydliga anledningarne till deras uppkomst torde följande läsas med nöje. I södra delen af Skottland bodde för 40 år sedan en krympling, som icke kunde flytta sig ur sin säng, eller rättare ur sin verkstad, ty hans sängställning inneslöt hela hans verkstad. Denne man tog sig före att tillverka de sedermera så mycket berömde vordne Skottska Träd-snusdosorna, på hvilkas lock man ser utförde, för det mesta i svart, små täcka jagtscener, landskap, m. m. Uppfinnaren dog som han hade lefvat, d. v. s. i största fattigdom, men hans uppfinning slog rötter och blef en lönande folknäring i byn Cumnock i Ayrshire i Skottland, hvarest dylika dosor årligen tillverkas till ett värde af 100,000 R:dr Banko. Dessa dosor fabriceras af lönn, och det råämne hvaraf de tillverkas är så billigt i pris, att kostnaden för detsamma utgör blott ½ pr.c. af det värde dosorna erhålla i deras fulländade skick.

En Bokbindare i Stockholm, benämd Björkman, har uttagit patent på pressade näfver-snusdosor af en serdeles nätt och vacker beskaffenhet Dessa dosor ha vunnit ett sådant tycke att han icke hinner fullgöra alla beställningar. Priset är hemma hos tillverkaren (Besvärsgatan N:o 22) 1 R:dr 16 sk. stycket. Han lärer redan ha afsatt ett par tusend.

Det gynsammaste förhållandet för en flitig och sparsam arbetsklass är att arbeta för rika grannar, emedan den derigenom tillskyndas alla fördelarne af lyxen utan att inlockas i vådorna eller olyckorna af denna bland de öfrige samhällsklasserne sig insmygande kräfta. Af alla slag af lyx är den oskyldigast, som förskaffar sysselsättning åt det största antalet af konstnärer och arbetare, och som på samma gång tillverkas af sådane råämnen hvilkas pris jemförelsevis till produktens totalvärde är ringast.

**) Ett om förbättrade Tröskverk; 2 om Rior; ett angående ett nytt slags ankare; ett å en ny uppfinning för uppförande af byggnader. Sedan Rikets senast församlade Ständer antagit en förbättrad patent-lag har antalet af dem som sökt patenter ökat sig till den grad att Kom. Koll. under loppet af blott 9 månader förlidet år utfärdade icke mindre än 45 patenter. Svenska nationen äger en bestämd fallenhet för mekaniska uppfinningar, och denna fallenhet bör på allt sätt uppmuntras och belönas.

Ett kort sammandrag af de från Länen inkomne Närings-Tabeller, för år 1825, har jag trott mig böra meddela, dels emedan de, äfven i deras dåvarande ofullständiga skick ändock lemna en slags ledning för bedömmandet af dessa ämnen, dels emedan så beskaffade uppgifter nu mera icke ingå, och de dessutom icke taga mycket rum.

Enligt samma Tabeller tillverkades år 1827 **11,869,399** alnar väf; **2,757** kannor olja; vid **3,819** sågar sågades **345,000** tolfter Bräder; Tegel **15,250,000**; Tjära **40,175** tunnor; Kalk **29,742** tunnor; Hartz och Kimrök **2,800** L℔; Saltpetter **13,937** L℔; Pottaska **992** L℔; vid Alunbruken **10,551** tunnor alun; vid Rödfärgsbruken **5,488** tunnor, Krut **3,100** centner; Torsk och Cabiljo fångades **7,800** vålar; o. s. v.

År 1825 tillverkades uti:	Linne-, Bomulls och Ylle-väfnader.	Sågade Bräder.	Pappers-tillverkningen.	Tegelslageri.	Tjäru-bränneri.	Kalkbränneri.	Saltpetter-tillverkning.
	Alnar.	Tolft.	st. Ris	St. Tegel.	T:r	T:r	L℔.
Malmö Län	180,500	——	——	380,800	——	900	——
Christianst.	212,175	8978	4875	223,300	1200	2760	760
Halmstads .	419,200	1812	——	306,500	——	——	160
Carlskrona	139,000	2130	——	220,000	——	——	100
Wexiö . . .	664,335	4936	33355	35,450	1120	——	240
Jönköpings	716,637	7910	3903	110,000	82	1100	376
Kalmar . .	950,517	19608	1720	548,850	952	310	415
Linköpings	979,789	7745	——	1,391,470	——	2826	611
Mariestads	1,182,100	6503	——	581,000	426	1600	620
Wenersb. .	1,116,636	41929	900	733,350	54	——	266
Göteborgs .	488,128	9494	——	1,500,000	——	——	——
Wisby . . .	186,204	9973	——	——	901	28392	——
Stockholms	349,100	5075	——	1,405,500	10	——	280
Upsala . . .	366,176	2449	——	550,920	145	1080	2040
Westerås .	510,303	27307	——	586,005	650	1500	1475
Nyköpings	360,441	8192	500	1,774,000	——	1840	314
Örebro. . .	452,000	6385	130	972,727	800	8765	200
Carlstads .	348,602	10608	——	221,500	1078	——	30
Falu	510,000	1837	800	329,657	450	——	29
Gefle	1,300,911	8858	1500	191,000	1235	——	738
Hernösands	595,870	16379	——	62,000	146	275	6
Östersunds	132,343	——	——	——	——	——	439
Umeå . . .	391,247	28315	——	298,000	17295	800	3358
Piteå. . . .	236,205	24000	——	——	19247	——	52
S:a	12,788,419	260423	47683	12,422,789	45791	52148	12515

Rätt ofta göras framställningar om vådan för näringarnas bestånd, af flere Handtverkares antagande och af handtverkeriernas allt mer och mer, såsom en följd deraf, tilltagande förfall och aftynande; men dessa framställningar förtjena, enligt min öfvertygelse, icke det afseende att de böra rubba de grunder för en friare utveckling, som Styrelsen och Embetsverken för sin behandling af dessa ärender synas hafva antagit. Om på ett eller annat ställe allt för många Handtverkare skulle bosätta sig, och arbetsförtjensten derigenom blifva knapp, samt deras utkomst följaktligen osäker, så rättar detta missförhållande sig så småningom sjelf, och bör i alla fall icke vara föremål för andra än lokal-authoriteternas uppmärksamhet och omsorg. Den strid som dagligen föres mot så kalladt intrång i näringarne, och nu senast om tillstånd för Landtmannen att förse hufvudstadens invånare med kött, bröd och dricka, liknar nog mycket de bittra utfall inrättandet af machiner fått uppbära. Fördelarne äro dock så påtagliga, att förnuft och besinning och framför allt den egna vinsten måste litet förr eller senare fälla utslaget till machinernes icke endast bibehållande utan allmänna antagande. Renskrifvarnes strid mot tryckkonsten, spånadsidkarnes mot spinnmachinerne, och tusendetals dylika äro alla utkämpade, och segren har stadnat på förståndets och uppfinningarnes sida. Oaktadt att arbete kostar så godt som intet i Ostindien, kunna Hindostanerne dock icke hålla stånd mot Englands spinnstolar, utan måste öfvergifva att spinna bomull. Deremot samla de nu 40 gånger så mycket bomull och 40 gånger så mycket indigo som förut, för hvilka produkter de kunna förse sig med ojemförligt flere af civilisationens beqvämligheter än de förut kunde göra, så att de, långt ifrån att förlora på öfvergifvandet af deras spinnerier, påtagligen vinna derpå.

För kort tid sedan uppfanns i England en machin att slå böcker med, ett tungt, besvärligt och tidsödande arbete, och icke desto mindre ingåfvo 500 af Londons och Westminsters Bokbindare (d. 16 Jan. 1830) en petition mot införandet af nämde machin, som dock så betydligt underlättade deras eget yrke. När sådant kan hända hos denna upp-

lysta nation, hvad bör man då ej i dylika fall vänta i alla andra länder?

Att plöja jorden, smida metaller, såga bräder, med ett ord: alla tunga arbeten, som kunna med machiner eller djur — hvilka senare icke äro att anse annorlunda än som ett slags fullkomligare machiner — uträttas, bör sådant ske och är en ren vinst för menskligheten. Att använda sitt förstånd på inrättandet af naturens krafter, så att de arbeta för oss, höjer vårt menniskovärde och ingifver oss aktning för och tillfredsställelse med oss sjelfva. Det är också af detta skäl som de fattige, när de i vissa socknar i England ålades att kringvrida en tom quarnsten, blott för att vara sysselsatte, kallade det att mala väder och voro deröfver synnerligen förbittrade och nedslagne, mindre för det tunga arbetet än derföre att de ansågo deras menniskovärde misskändt och nedsatt.

Såsom 2:ne ingalunda likgiltiga anstalter till manufakturernes och slöjdernas upphjelpande bör nämnas: 1:o det i Hufvudstaden, i enlighet med K. M. nåd. bref af den 8 Junii 1826, inrättade Technologiska Institut. Det besöktes sistlidne termin af 191 elèver, hvaraf 98 voro så kallade söndagselèver. Årliga anslaget är 14,000 R:dr, som utgår af Manufakturdiskont-fondens vinstmedel. Institutets nuvarande skicklige och kunnige föreståndare är ÖfverDirektören Schvartz. 2:o Chalmerska Slöjd-skolan i Göteborg skall säkert i tidens längd blifva af fördelaktigt inflytande. Äfven denna läro-anstalt förestås af en utmärkt skicklig man, Professor Palmstedt. Elèvernas antal utgöra omkring 50.

I nedannämde handtverk funnos 1829 i Städerne följande antal personer sysselsatte:

	Mästare.	Gesäller.	Lärlingar.	Summa.
Skomakare	941	865	1,090	2,896.
Skräddare	535	582	563	1,680.
Bagare	338	674	99	1,101.
Krögare	1,014.	97	68	1,179.
Snickare	307	282	435	1,024.
Guldsmeder	328	322	268	918.
Kopparslagare . . .	308	231	351	890.

	Mästare.	Gesäller.	Lärlingar.	Summa.
Hattmakare	349	264	229	842.
Bryggare	261	97	418	776.
Hofslagare	238	155	367	760.
Murmästare	115	217	373	705.
Målare	211	119	214	544.
Kakelugnsmakare .	168	200	175	543.
Sadelmakare	196	84	195	475.
Garfvare	189	200	70	459.
Bokbindare	167	108	151	426.
Källarmästare . . .	145	167	23	335.
Apothekare	98	214	12	324.
Glasmästare	138	60	105	303.

Uti de begge sista kolumnerna af den på nästa sida förekommande tableau öfver Handtverkare på landet jemte deras lärlingar, är icke endast de 6 uppräknade yrkenas personal summerad utan deruti innebegripes äfven alla andra slags handtverk som idkas på landet. Uppgifterne äro dock icke fullt tillförlitlige, men de äro sådane vi för närvarande äga dem. Det synes t. ex. icke sannolikt, att i Christianstads Län skall finnas 2,240 handtverksmästare och lärlingar på landet, när det i Piteå Län är blott 58, och i Umeå Län 84. En förklaring öfver dessa missförhållanden vore nödvändig.

Ullkulturen har i senare tider börjat vinna en förtjent uppmärksamhet. Få länder torde också ha en mera passande jordmon och naturbeskaffenhet för bedrifvandet af en lönande fårskötsel än Sverige. Gottland, Öland, Skåne, Westergötland, Småland m. fl. landskaper erbjuda utmärkta fördelar till införande af denna näring. I hela Riket fanns vid 1835 års utgång 8,000 moder-tackor af förädlad race, 5,000 åringar, 7,000 lam och 5,000 gällgumsar, eller inalles 25,000 race-djur.

Af dessa funnos på Mälsåker på Sela-ön 108 af äkta race och 350 metiser; på Mellingeholm i Stockholms Län 480; på Näs i Jönköpings Län 452. Från detta stamschäferi har blifvit försålde 152 springbaggar och 284 tackor. På Ullavi i Örebro Län 34 får af det berömda Nazèr-slaget; på Fal-

Tabell öfver Handtverkarne och deras Lärlingar på Landet år 1834.

Län.	Skräddare.		Skomakare.		Smeder.		Snickare.		Murare.		Garfvare.		Summa.	
	Mäst.	Lärl.	Mäst.	Lärl.	Mäst.	Lärl.	Mäst.	Lärl.	Mäst.	Lärl.	Mäst.	Lärl.	Mäst.	Lärl.
Carlskrona Län . .	121	159	118	128	44	33	—	—	8	6	—	—	306	330
Kalmar.	197	259	199	210	25	8	13	5	8	1	20	10	502	524
Carlstads	120	83	138	96	4	4	12	2	2	—	7	3	316	207
Christianstads . . .	350	420	283	360	302	169	62	25	30	10	4	3	1,200	1,040
Falu	44	24	54	27	10	—	8	—	—	—	5	—	137	55
Göteborgs	20	12	43	37	13	4	2	3	4	—	—	3	91	65
Gefle	174	7	163	12	44	9	14	—	12	—	4	—	487	30
Wisby	90	111	110	135	13	4	6	5	—	—	2	2	229	263
Halmstads	91	50	84	39	41	11	3	—	5	—	—	—	228	100
Jönköpings	109	185	89	140	3	—	6	5	5	—	—	—	235	350
Östersunds	94	—	94	—	38	—	35	—	—	—	—	—	284	—
Wexiö	126	126	94	92	12	9	11	5	4	—	24	21	299	260
Linköpings	233	426	233	377	49	27	20	12	15	5	6	6	598	875
Malmö	389	372	288	245	339	309	83	53	34	18	9	9	1,193	1,045
Nyköpings	104	112	100	83	68	36	11	5	2	—	—	—	303	259
Piteå	12	7	13	4	13	—	3	—	—	—	—	—	46	12
Mariestads	92	61	75	65	—	—	—	—	—	—	6	3	201	141
Stockholms	228	119	246	110	104	105	17	6	12	1	1	2	634	357
Upsala	210	214	188	191	36	—	6	—	4	1	—	—	461	410
Wenersborgs . . .	201	113	178	107	49	12	18	1	18	—	13	4	501	241
Hernösands	150	54	75	22	4	—	—	—	1	—	1	—	234	76
Westerås	151	154	146	136	—	—	2	—	3	—	4	4	325	298
Umeå	27	1	23	1	10	—	4	—	2	—	4	—	82	2
Örebro	183	132	229	164	46	9	16	7	20	4	6	6	512	325
Summa	3,516	3,201	3,263	2,781	1,267	749	352	134	189	46	116	76	9,404	7,265

kenå i samma Län 600 metiser; på Degeberg i Mariestads Län 120 af Southdown-race, 50 elektoralfår och 81 metiser; Ottenby på Öland 831 till stor del af elektoral-race; på Bollerup i Malmö Län 1785 får dels af Merinos, dels af elektoral-race. Vid byarne Söderfors, Säfvar och Westerhiske i Umeå Län 137 får af Skottsk race. Af dessa får äger Staten 661 stycken. (Se StatsRådet Poppii berättelse, intagen i StatsTidningen under loppet af sistlidne Mars månad.)

Bland dem som intressera sig för utvidgandet af denna näring torde böra nämnas, Öfverste Aug. Anckarswärd på Bysta i Örebro Län, hvars fårhjord uppgår till det betydliga antalet af 1,500; Brukspatron Celsing i Nyköpings Län 1000, samt CommerceRådet Nieman i Skåne, 2,000, jemte flere andre hvilkas namn rummet icke tillåter att här anföra.

Till manufakturernes underlättande medelst lån mot låg ränta hafva Ständerne anslagit ett kreditif på Banken af en million Riksdaler, samt ett dylikt af 200,000 R:dr under namn af Ulldiskont-fonden. På det förra var till säkre låntagare anslagne år 1835 . . . . . . R:dr 1,599,076.
till osäkre eller cessionanter . . . . . . „ 146,172.

Desse Lån voro år 1836 upptagne af följande dertill berättigade deltagare:

	Deltagare.	Tillverkningsbelopp. R:dr B:co.
KlädesFabrikanter	103	3,808,270
Stofts- D:o	5	23,471
Siden- D:o	16	480,395
Band- D:o	8	54,109
Bomulls- och Linneväfvare .	25	409,961
BomullsSpinnerier	6	349,162
StrumpFabrikanter	6	13,340
Saffians- D:o	10	33,898
Sålläders- D:o		331,739
Segelduks- D:o	6	159,426
Olje- D:o	4	104,530
Pappersbruk	27	393,003
PorcelänesFabriker	2	194,585
Vaxljus- D:o	3	50,827
Gjuterier	4	260,253
Jern- och MetallFabriker . .	2	91,995
Instrumentmakare	2	11,830
Kattunstryckerier	6	58,064
Porterbryggeri	1	102,100
Emaljerade Kokkärl	1	17,047
GlasFabrikanter	9	230,240
AlunVerk	5	83,034
Eskilstuna Förläggare	6	177,934
D:o Manufacturister . .	121	156,762
Summa	378	7,595,975

Beloppet af de meddelade lånen utgjorde år 1834 20½ pr.c. af tillverkningsvärdet, 1835 19⅔ och 1836 17¾. (Statstidningen d. 27 Febr. 1836).

Ofvanstående korta öfversigt af Fabrikernes och Handtverkeriernes tillstånd i Riket, är, såsom förut blifvit nämndt, hufvudsakligen hämtad från K. Kom. Kolleg. underd. berättelse af år 1834. Att de under loppet af år 1835 och äfven under det nu ingångna året äro i tilltagande i alla delar af Riket tror Författaren sig med säkerhet kunna antaga. I Hufvudstaden har t. ex. af Hrr Aug. Bergman och Bohnstedt blifvit anlagdt ett betydligt bomullsspinneri, der 3200 trådar redan dagligen spinnas, och der åtskilliga power-looms eller sjelfarbetande väfstolar snart komma i gång.

Med den tillfredsställande känslan af en tilltagande national-rikedom, grundad på en ökad skicklighet och konstfärdighet hos nationen i alla slags industrigrenar, återstår blott att med ett par ord upplysa ett faktum som ofta åberopas af motståndarne till ett vidsträckt fabrikssystèm, neml. *hårdheten att icke säga grymheten att använda små barn från bittida om morgonen till sent om aftonen i Fabriksverkstäderne.* Mot detta missbruk har Engelska Parlamentet stiftat nedanstående märkvärdiga lag, som skall taga sin början d. 1 Mars innevarande år.

1 §. Ingen person under 18 år är skyldig arbeta efter ½9 om aftonen eller före ½6 om morgonen.

5 §. Icke något barn under fyllda 13 år tillåtes arbeta i fabrikerna, med undantag af i silkesquarnar. Arbets-tiden hvarje dag utgör 9 timmar. Dessa arbetstimmar få icke öfverskridas äfven om personen skulle arbeta på flere verkstäder.

7 §. Hvarje barn som användes i fabrikerna skall förses med ett certificat undertecknadt af en Läkare och en Domare som intygar att barnet har erforderlig styrka för sin ålder.

8 §. Konungen utnämner 4 inspecteurer, som äga rättighet att taga kännedom om fabriksverkstäderna och ordna allt hvad de i afseende på barns användande i fabrikerne finna nödvändigt.

9 §. Barnen skola hvarje dag besöka Skolan minst 2 timmar.

10 §. Att icke något barn får användas i fabrikerne som icke hvarje måndags morgon kan förevisa betyg att det den föregående veckan ordentligt bevistat Skolan.

11 §. Väggarne i rummen i hvarje bomulls-spinneri skola hvitlimmas en gång om året.

12 §. En afskrift af denna lag skall i hvarje verkstad uppsättas på lämpligt ställe.

Om Handeln.

Om inga andra förvandtskaper ägde rum emellan Jordens olika folkslag, så skulle handeln ensamt vara tillräckelig att med välvilliga, och under tidernas längd genom ökade relationer beständigt förstärkta band, omsluta dem alla. Så fort menniskan utträdt ur det råa natur-tillståndet och börjar underkasta sig bildningens inflytande, så börjar hon också producera mera än hvad till hennes dagliga behof åtgår; och det är då begäret att få utbyta eller föryttra detta öfverskott låter känna sig. Detta är grunden till all handel. Vore den fullkomligt fri och oberoende med undantag af en till Stats-omkostnadernas betäckande nödvändig afgift eller tull, så skulle de fleste produkter falla i pris, och följaktligen en vida större massa af menniskoslägtet än som nu sker, kunna förse sig med en mängd beqvämligheter och njutningar, men den har varit och är underkastad mångfaldiga inskränkningar, och få institutioner hafva måhända till sina verkningar och i sina principer varit mer misskända än handeln. Man hörer t. ex ännu ifrigt förfäktas den så kallade handels-balancen, hvilken, om den ägde verkelig grund, skulle bevisa precist motsatsen af hvad man dermed åsyftar; ty det är naturligt att, om jag beräknar mig i värde hvad som är importeradt till högre belopp än det som blifvit exporteradt, så borde detta öfverskott vara till min fördel. Nu vill man gerna bevisa motsatsen på sådant sätt, att om exporten varit större än importen så skulle skillnaden vara liqviderad med guld och silfver den exporterande till förmån men i motsatt fall till hans skada. Guld och silfver äga likväl icke något

annat företräde framför andra varor, än att de i anseende till sin beskaffenhet äro underkastade de minsta förändringar, hvarföre de också blifvit använde till mynt eller representanter af alla andra produkter, men ingen Nation eller dess Ombud, de Handlande, förskrifver mer af denna vara än som antingen behöfs till myntning eller finner jemn afgång hos Nationens guld- och silfverarbetare. Handelns natur är att vara fördelaktig å begge sidor, så väl för exporteuren som importeuren. Det är t. ex. en lika stor förmon för den franska Vinhandlaren att finna afnämare till sin vara, som för den svenska Brukspatronen att få sälja sitt jern, eller Sågverksägaren att få sälja sina bräder. Ingen nation får något till skänks af den andra, utan allt hvad vi af främmande varor införskrifva måste ovillkorligen på ett eller annat sätt betalas *). Om utländningen vid liqviden icke godkänner eller icke kan begagna vårt sedelmynt, så måste han i betalning eller utbyte taga våra varor. *Således ju större importen är ju bättre, ty utländningen måste då taga så mycket mera varor i utbyte ifrån oss, och ju lifligare handeln är, ju större produktion, ju flere menniskor som deraf ha sin bergning.*

Såsom allmänna satser torde kunna antagas: 1:o *att i afseende på handeln borde hela jorden vara ansedd såsom bebodd af ett enda folk, och hvarje nation utgöra endast individer af detta folk.* 2:o *att ingen slags handel kan drifvas med förlust, ty om så skedde skulle den snart af sig sjelf upphöra; och följaktligen, att hvarhelst köpmännen hafva vinst af att handla, der vinner också hela nationen, emedan de af densamma blott utgöra en del.* 3:o *att frihet från tvång kan med säkerhet påräknas gifva den yttersta utsträckning åt all handel, och den bästa riktningen åt ett lands kapitaler och industri.*

Att icke någon stor förlust i värdet af hvad som im-

*) De skänker som BarbareskStaterne af Sverige och flere andra Länder emottager äro inga skänker utan riktig tribut, betingad och medgifven för att dessa Röfvareföljen icke skola antasta våra på Medelhafvet seglande köpmansskepp. I annat fall vore hvarje handelsfartyg tvunget att gå under konvoj, hvilket åter vore mera hinderligt, kostsamt och besvärligt än de afgifter som nu erläggas.

porteras, jemfördt med det exporterade uppkommer, derföre sörjer nog hvarje köpmans enskilta intresse. Alla enskildta köpmän sammanlagda utgöra den mellanlänk hvarigenom den ena Nationen står i ekonomisk beröring med den andra. Sant är att ett missväxt-år kan rubba den jemna proportionen emellan importens och exportens vanliga förhållande, men sådant rättas under ett eller par följande år, medelst ökad export af egna produkter, eller genom minskad införskrifning af en mängd öfverflödiga artiklar, hvarvid nationen vänt sig. Detta är hela den såkallade handelsbalancens hemlighet. Det har blifvit både påstått och bevisadt att Sverige i många år — i synnerhet under frihets-tiden — handlat med förlust, och likväl har landet under samma tid, utan att utländningen blifvit ägare af Svenska jorden, stigit i både folkmängd, odling och välmåga. Sådant hade likväl varit omöjligt, om nationen beständigt skulle hafva förlorat på sin utrikes handel. I detta fall borde Svenska Folket hafva blifvit skattskyldigt under någon annan Nation med större industri-förmåga eller med sådane natur-produkter, vi icke kunnat umbära, men när det icke inträffat, måste den framställda hypothesen vara falsk. Icke handlar Mexico och Peru mera ofördelaktigt än alla andra Stater, ehuru att deras förnämsta export-artiklar består i guld och silfver. Att det icke är mängden af guld och silfver som utgör en Stats rikedom, utan total-beloppet af en stor produktion är ett af Statshushållningslärans axiomer. Det anses till och med problematiskt, huruvida det är nyttigt att äga en samlad och orörlig skatt heldre än att i allmänna rörelsen sprida detta eljest ofrugtbara kapital.

En sort underbalance i handeln finnes visserligen, men den är till sin princip moralisk, d. v. s. om t. ex. för det redbara jern som hos oss utföres införskrifves idel lappri — barnleksaker från Nürnberg, halmhattar från Livorno, och tusendetals flärdfulla mode-artiklar från Paris — så bevisar detta blott, att den Nation som låter påföra sig dylikt kram står på en sälsam bildningspunkt eller också har en dålig anda bemägtigat sig dess medelstånd, hvilket likväl borde helst söka förbruka inhemska tillverkningar och således härutinnan

föregå de lägre folkklasserna med ädla och förståndiga exempel; men dessa bagatells-artiklars införskrifvande befordrar likväl alltid en lifligare omsättning i Rikets industri, än om intet skulle hafva inkommit. Nürnbergarns barnleksakers afgång, sätter honom i tillfälle att införskrifva ett större antal Franska varor, och Fransmannen kommer derigenom i belägenhet att förse sig med ett större quantum Svenskt jern. Detta är den välgörande verkan af verldshandelns vanliga gång. När således den Komité i Förenta Staterna i NordAmerika som 1827 skulle utlåta sig öfver jernhandteringen, tillstyrkte att det Svenska jernet borde beläggas med en högre tull, *derföre att Svenskarne icke togo så mycket varor från Amerikanarne som de ifrån oss*, så synes det mig som detta raisonnement icke vore väl grundadt. Att Norra Amerika dessa senare åren varit en förmonlig afsättningsort för det Svenska jernet, äger sin rigtighet; men denna afsättning har satt oss i tillfälle att t. ex. från Rio de Janeiro, Buenos-Ayres eller Singapore förse oss med ett större quantum af dervarande produkter, och derigenom hafva de trenne sistnämnde ställena fått förmågan att köpa en mängd af Förenta Staternas varor, hvilka de eljest måst umbära. Att Sverige årligen konsumerar öfver 8 millioner ℔ socker, (den artikel som mest tynger vår handels-våg) men införskrifver böcker (1824) för blott 23,000 R:dr, föranleder till den slutsats, att Samhällets kultur-thermometer står i vissa fall lika lågt i gradtal, som den Nordiska jord-temperaturen.

I sammanhang med det vigtiga ämnet *handelns allmänna natur*, hvarom meningarne ännu för ingen del äro stadgade, har Författaren trott sig göra sina Läsare ett nöje med att anföra den petition Londons Köpmän inlemnade till Parlamentet d. 8 Maj 1820. Samma liberala grundsatser som ådagaläggas i den Engelska petitionen framställdes fyra år senare af Frankrikes förnämste handlande i en petition till Deputerade Kammaren rörande en friare vin-handel. Den Engelska petitionen lyder som följer:

«Att utländsk handel på ett högst utmärkt sätt befrämjar ett lands rikedom och välstånd, emedan den sätter detsamma i stånd att införa de bequämlighetsvaror, till hvilkas

frambringande andra länders jordmon, luftstreck, kapital och näringsflit äro mest tjenliga, och att till vederlag derför exportera sådana, för hvilkas producerande dess eget natur- och samhällsskick är bättre passande.»

«Att frihet från tvång kan med säkerhet antagas gifva den yttersta utsträckning åt den utländska handeln, samt den bästa rigtning åt ett lands kapitaler och industri.

«Att den grundsats, att köpa, der varor finnas till de billigaste priser, och sälja der de gälla högst, som leder hvarje Köpman i hans enskilta affärer, är fullkomligt användbar, såsom det bästa rättesnöret för en hel nations handel.»

«Att en handels-politik, grundad på dessa principer, skulle göra verldshandeln till ett utbyte af ömsesidiga fördelar, och sprida en ständig tillvext af rikedom och njutningar bland hvarje stats invånare.»

«Att olyckligtvis en handelspolitik, som varit raka motsatsen af denna, blifvit och ännu fortfar att vara mer eller mindre antagen och följd af detta och de flesta andra länders regeringar, så att hvar och en bemödar sig att från sitt land utestänga det andras produkter, i den skenbara eller välmenande afsigt, att uppmuntra sina egna. Derigenom ålägga de massan af undersåtarne, som äro konsumenter, nödvändigheten att underkasta sig inskränkningar och uppoffringar, såväl i afseende på quantiteten som qualiteten af de varor de behöfva, och förvandla såmedelst det som borde vara en källa till ömsesidig nytta och välvilja, till en beständig anledning för afundsjuka och fiendtligheter.»

«Att ursprunget till de fördomar, som råda till det så kallade skydds- eller restrictions-systemets fördel, bör sökas i den origtiga föreställningen, som skulle all införsel af utländska varor verka en minskning i våra egna produktioner till samma belopp, då tvärtom det kan tydligen bevisas, att, ehuru det slags produkter, hvilka icke kunna hålla stånd mot fri utländsk täflan, skulle minskas, derigenom likväl, — då ingen importation kan för någon längre tid fortsättas utan en motsvarande direkt eller indirekt export — en uppmuntran skall föranledas till sjelfva denna utförsel af någon

annan produkt, för hvilken vår ställning kan vara bättre passande, och sålunda åstadkomma åtminstone en lika, troligen större, men säkerligen mera förmonlig sysselsättning för våra egna kapitaler och vårt arbete.»

«Att det kan bevisas, att ehuru de talrika skydds- och förbuds-afgifterna i vår handelslag verka såsom en ganska tryckande beskattning på hela samhället, likväl högst få äro af någon synnerlig nytta för de klasser, till hvilkas förmon de ursprungligen gjordes, och att ingen enda uppväger den förlust, som de tillskyndat andra folkklasser.»

«Att bland andra skadliga verkningar af inskränknings- eller skyddssystemet, *den* icke är minst, att ett konstladt skydd af någon viss industrigren eller produktions-källa emot utländsk täflan, alltid af andra grenar åberopas såsom ett giltigt skäl till enahanda skydd; så att om skälen, på hvilka dessa inskränknings- eller förbuds-åtgärder hvila, konsequent följdes, de icke skulle stadna förr, än vi vore utestängda från all utländsk handel af hvad slag som helst. — Och samma sätt att resonnera, som genom öfverensstämmande förbuds- och skyddstull-afgifter skulle afstänga oss från all utländsk handel, kunde också begagnas, för att å nyo införa inskränkningar i varubytena eller handeln — utan afseende på Statens inkomster — icke blott mellan de trenne Konungariken, hvaraf Storbritannien utgöres, utan äfven mellan samma rikens särskilda landskaper.

«Att en granskning af restrictif-systemets verkningar i närvarande tidpunkt är så mycket nödigare, som Petitionärerne hysa den öfvertygelse, att den nu så allmänt rådande nöden (mellan 1816 och 1821 var en sådan för handen i England) betydligen stegras genom detta system, och att någon lindring kunde vinnas genom ett så skyndsamt undanrödjande som möjligt af de inskränkningar, hvilka synas menligt inverka på samhällets kapital och industri, och som icke åtföljas af motsvarande fördelar för Staten.»

«Att en förklaring mot de anti-kommerciella grundsatserna i vårt förbuds-system är af så mycket större vigt under närvarande kris, som vid åtskilliga, nyligen inträffade tillfällen, Köpmän och Fabriksidkare i utländska stater be-

stormat sina Styrelser med ansökningar om ytterligare skydds-, tull- eller förbuds-författningar, hvarvid de åberopat det lands auctoritet, emot hvilket de nästan uteslutande rigtas, såsom ett försvar för eller en sanktion af en sådan handelspolitik. Och sannerligen, om de skäl, hvarmed våra inskränkningar blifvit försvarade, duga till något, så är det till rättfärdigande af utländska staters förbudssystem emot oss. De åberopa vår öfverlägsenhet i kapitaler och machineri, likasom vi deras jemförelsevis lindriga beskattning, och med lika grund.»

«Att ingenting skulle mer bidraga att motverka utländska staters kommerciella fiendtlighet, än antagandet i detta land af en mera upplyst och förlikande handelspolitik.»

«Att ehuru, såsom helt och hållet beroende af diplomatiska åtgärder, *vårt undanrödjande af vissa förbud, eller hög tull, stundom kan framställas såsom beroende af motsvarande eftergifter af andra Stater till vår fördel, det ej följer, att vi skola bibehålla våra inskränkningar, i sådana fall, då de önskade eftergifterna å deras sida ej kunna vinnas.* Våra inskränkningar skola ej blifva mindre menliga för vårt eget kapital och vår egen industri, derföre att andra styrelser envisas att bibehålla opolitiska författningar.»

«Att, i allmänhet, i alla dylika fall, det mest liberala systemet jemväl skall visa sig vara det mest politiska.

«Att, oberoende af de direkta fördelar, som tillskyndas detta land genom hvarje sådan eftergift, ett stort bi-ändamål skulle vinnas genom erkännandet af en sådan sund princip eller måttstock, hvarefter alla framtida åtgärder kunna vidtagas, och genom den välgörande inflytelse, så rättvisa åsigters offentliga förkunnande af Engelska Parlamentet och Nationen ej kunde förfela att äga på andra staters handelspolitik.»

«Att genom den förklaring, edra Petitionärer härmed göra af sin öfvertygelse om prohibitif-systemets opolitiska och orättvisa natur, och den anhållan de tillika framställa om hvarje möjlig eftergift deri, de endast afsett sådana delar deraf, som i mindre mon inverka på Statens intrader. Så länge behofvet af statsinkomsternas närvarande belopp existerar, kunna Petitionärerna icke vänta, att en så vigtig gren deraf, som tullen, kan upphöra, eller hufvudsakligen

minskas, så vida icke något mindre skadligt vederlag kan föreslås. *Men det är mot hvarje för handeln inskränkande författning, såsom icke väsentlig för Statens inkomster, emot all tull, endast såsom skydd emot utländsk täflan, och emot en öfverdrifven förhöjning af sådan tull, som dels åsyftar inkomst för staten och dels skydd, som närvarande petition vördnadsfullt underställes Parlamentets visa ompröfning.*»

Rikets export år 1824 = **11,397,058** och import = **9,802,047** R:dr. 1825 var exporten **12,228,382** R:dr och importen **13,587,138** R:dr — 1826 export **10,275,961** och import **14,865,115** — 1827 export **12,186,909** R:dr och import **14,294,542** — 1828 export **12,892,598** och import **15,085,273** R:dr. Importens betydligare öfvervigt 1826 och 1827 härrörer hufvudsakligen från missvexten 1826. Till Riket infördes 1827 icke mindre än **315,470** tunnor spannemål, deremot utskeppades Spannemål, 1828 för **961,800** R:dr. 1829 var exporten = **11,310,947** R:dr, och importen, oförtulladt Nederlags- och Kreditupplagsgods oberäknadt = **17,001,636**. I importsumman ingår likväl, för infördt myntadt och omyntadt Silfver och Guld, ett belopp af **1,987,701** R:dr, efter hvars afräknande den egentliga vid Tullverket journaliserade varu-importen enligt de i Tulltaxan upptagna värden, finnes utgöra **15,013,935** R:dr, eller **3,702,988** R:dr mera än beloppet af exporten. De främmande Fartygen deltogo i den förra för ett värde af **3,188,518** R:dr och i den senare för **5,222,254** R:dr.

Exporten	1830 = **11,344,992**	R:dr.	Importen	= **15,484,763.**
——	1831 = **13,564,618**	„	——	= **12,302,682.**
——	1832 = **14,647,094**	„	——	= **13,757,335.**
——	1833 = **16,902,979**	„	——	= **13,885,641.**
——	1834 = **15,885,641**	„	——	= **14,526,542.**

Till vinnande af en hastigare öfversigt af handelns generela gång samt de Stater med hvilka Sverige förnämligast står i handels-relationer, är nedanstående tabell från Kongl. Kom. Koll. underdåniga berättelse af den 19 Nov. 1835, sammandragen.

Ankomne och utgångne Fartyg år 1834.

Ankomne från:	Svenska Fartyg. St.	Svenska Fartyg. Läster.	Fremmande Fartyg. St.	Fremmande Fartyg. Läster.
Norrige	149	4,713	532	19,329
Finland	108	1,380	576	23,113
Ryssland	79	4,238	34	2,110
Preussen	92	3,108	32	1,255
Danmark	1,602	22,073	273	2,938
Lübeck	140	4,809	5	443
Hamburg, Bremen o. öfriga Tyska orter	136	5,275	49	4,205
Stora Britannien och Irland	90	5,034	171	17,037
Nederländerna	21	1,083	20	2,055
Belgien	3	181	12	1,378
Frankrike	38	2,524	52	5,992
Spanien	61	6,856	2	473
Portugal	82	6,917	7	1,102
Italien	4	400	2	474
Ostindien	3	442	—	—
NordAmerikanska Förenta Staterne	11	1,187	6	740
Brasilien	25	2,469	—	—
Vestindiske öarne	3	308	—	—
Summa	2,647	72,997	1,773	82,644

Samt afgingo från Svensk hamn till:

	Svenska Fartyg. St.	Svenska Fartyg. Läster.	Fremmande Fartyg. St.	Fremmande Fartyg. Läster.
Norrige	131	3,008	422	7,124
Finland	106	1,724	571	26,044
Ryssland	42	1,476	32	2,864
Preussiska länderna	86	2,702	27	1,191
Danska Staterne	1,583	23,590	197	1,889
Lübeck	115	3,879	1	60
Hamburg, Bremen o. öfriga Tyska orter	129	4,297	25	795
StorBritannien	107	7,395	211	21,089
Nederländerna	23	1,056	15	758
Belgien	9	522	32	2,875
Frankrike	110	8,801	124	14,371
Spanien	15	1,428	3	465
Portugal	20	1,488	—	—
Italien	24	2,849	1	85
Österrikiska Staterna	1	73	—	—
Gibraltar	26	2,626	—	—
Grekland	1	45	—	—
Turkiska länderna	2	145	—	—
Alger	2	250	2	131
Ostindien	2	839	1	83
NordAmerikanska Förenta Staterna	26	2,471	43	6,087
Brasilien	13	1,371	—	—
Öfrige Stater i Södra America	2	261	—	—
Vestindiska öarne	2	243	—	—
Summa	2,677	72,539	1,707	85,951

År 1827 ankommo till Rikets hamnar 3,995 fartyg om 161,248 lästers drägtighet. Deraf voro Svenska 2,130 om 82,168 läster.

År 1834 ankommo till Rikets hamnar 4,420 fartyg 155,641 d:o
Deraf voro Svenska 2,647 med en drägtighet af 72,997 d:o

Af ofvanstående vill synas att Rikets sjöfart minskats från år 1827 med nära 10,000 läster.

Af de fremmande nationers fartyg som besökte Sveriges hamnar år 1834 voro 677 Norrska, 582 Finska, 9 Ryska, 32 Preussiska, 259 Danska, 2 Lybeckska, 26 Hamburgska, Bremiska och Hanoverska, 138 StorBritanniska, 12 Nederländska, 3 Franska, 1 Neapolitanskt och 36 NordAmerikanska.

Specification på inkomne och utskeppade varor år 1834.

Import.	Antal.
Angelika .... ℔	2,965
Anis .... „	101,611
Antimonium ..... „	6,325
Apelsiner ..... St.	172,271
Apotheksvaror . . R:dr	11,744
Arsenik ...... ℔	3,981
Aska, Pott- raffinerad ...... L℔	26,364
Askar och Dosar . R:dr	4,300
Band .... ℔	6,129
Ben .... „	4,530
Bly .... Sk℔	711
Blyertspennor . . Dussin	3,937
Bomull .... ℔	757,797
Cognac, Rum och Arrac .... K:r	151,576
Böcker och Musikalier .... R:dr	30,289
Cacao .... ℔	28,694
Caffe .... „	3,974,316
Campher .... „	21,845
Canel .... „	35,518
Caviar .... „	8,737
Chinabark och Chinarot .... „	17,124
Citroner .... St.	362,592
Corinter .... ℔	12,035
Fenkol .... „	45,714
Fikon .... „	54,340
Sill och Strömming . T:r	165,852
Torr eller rökt Fisk L℔	202,433
Flintor, huggne . . . St.	287,000

Export.	Antal.
Alun .... L℔	75,571
Apotheksvaror . . R:dr	2,861
Aska, Pott- .... L℔	1,799
Bark, Ek- ...... T:r	12,934
Beck .... „	2,103
Ben .... L℔	266,309
Blyertz .... „	2,244
Brunsten ...... Sk℔	2,033
Böcker .... R:dr	22,498
Böner, åker- . . . T:r	1,582
Cobolt .... ℔	28,034
Dricka .... K:r	74,210
Enbär .... T:r	90
Fartyg .... R:dr	85,468
Fisk, färsk .... L℔	173
— saltad .... T:r	1,840
— torr och rökt L℔	899
Fjäder, ospritad . „	807
Flintor .... St.	3,500
Fläsk .... L℔	1,946
Fnöske .... ℔	123
Frugter ...... T:r	184
Frö, Hamp-, Lin- och Rof ..... „	11,955
Färger: Bresilja . ℔	57,148
— Fernbock „	325
— Gulocker . „	2,005
— Rödfärg . T:r	2,527
— Sumack . ℔	140
Färgmossa ..... L℔	33,347
Garn, Bomulls-, t. o. m. N:o 25 . ℔	184

Import.	Antal.	Export.	Antal.
Frö, Canarie- . . . ℔	23,489	Gevär med till-	
— Lin- . . . . . T:r	5,588	behör . . . . . . R:dr	900
Färg: Blyhvitt . . ℔	259,973	Gipsarbeten . . . . „	527
— Färnbock . . „	26,696	Glas, Flaskor och	
— Gul- och		Bouteljer . . . . St.	3,837
Ljusocker „	97,308	Hagel . . . . ℔	2,160
— Indigo . . . „	82,326	Handskar . . . . . par	282
— Krapp . . . „	92,238	Handtverkeri- och	
— Mönja . . . „	25,524	Slöjdevaror . . . R:dr	8,111
— Sandel . . . „	92,649	Horn . . . . St.	2,530
— Spanskgröna „	16,118	Humla . . . . L℔	223
— Sumack . . . „	103,533	Hummer . . . . . . St	150,016
— Weyde . . . „	31,969	Instrumenter:	
Färgträd . . . . . . R:dr	49,381	— Mathematiska R:dr	1,696
Garn, Bomulls-,		— Musikaliska . . „	3,733
hvitt, t. o. m.		Jern: gjut-Kanoner Sk℔	5,307
N:o 25 . . . . . ℔	102,766	— Grytor, Kitt-	
— öfver N:o 25 . „	658,159	lar m. m. . . „	667
— färgadt Tur-		— Tackjern . . . „	6,476
kiskt rödt . . „	63,300	— Smidt, stång- „	400,175
Glas: Burkar och		— Ankare, Drag-	
Bouteiller . St.	404,768	gar . . . . „	248
— Ljuskron- . „	260,895	— Bult o. Galler „	1,408
Gryn, Ris- . . . . ℔	732,446	— Bandjern . . . „	1,783
Gummi . . . . „	23,388	— Knippjern . . „	2,250
Handskar . . . . . . par	23,414	— Skrotjern . . „	1,669
Horn . . . . ℔	39,660	— Plåtar . . . . „	1,798
Hudar och Skinn „	1,805,093	— Spik . . . . . „	8,422
Hästhår och Tagel „	26,134	— Manufactur . „	830
Ingefära, torr . . . „	59,206	Kalk . . . . T:r	29,309
Kardborrar . . . . . St.	1,704,000	Kardor . . . . par	4,364
Korkar o. Korkträd ℔	104,157	Klädespersedlar . . R:dr	3,198
Lakerade arbeten . R:dr	24,689	Koppar . . . . Sk℔	3,221
Lakrits . . . . ℔	85,694	— Helfärdigt ar-	
Läder . . . . „	44,139	betat . . . . L℔	772
Mandel . . . . „	146,133	Krita i stycken . . T:r	2
Bronspjeser . . . . R:dr	27,958	Krut . . . . . . Centner	55
Nålar . . . . St.	3,923,454	Kumming . . . . . T:r	68
Olja . . . . K:r	324,660	Kött, rökt . . . . . „	120
Ost . . . . L℔	21,116	Lin . . . . L℔	926
Peppar . . . . ℔	201,726	Lumpor . . . . . . „	1,258
Plommon, Catharin- „	24,460	Machinerier . . . . R:dr	2,740
Pomeransknopp och		Malm, jern- . . . Sk℔	16,915
Skal . . . . „	133,616	Metaller, messing . ℔	10,043
Porcellaine . . . . . „	137,406	Nålar, ej sy eller	
Russin . . . . „	444,001	Tambur . . . . . St.	4,813,600
Salt, kok- . . . . . T:r	262,723	Olja, Hamp- . . . K:r	1,200
— medicinskt,		Oljekakor . . . . . L℔	20,993
naturligt . . ℔	31,746	Papp . . . . ℔	1,330
Chlorkalk . . . . . „	20,576	Papper, Cardus . . Ris	1,954
Senap . . . . „	23,217	— Concept . „	9,087

Import.	Antal.	Export.	Antal.
Siktduk . . . . . alnar	13,658	Papper, Förhyd-	
Silke . . . . ℔	21,990	nings . . L℔	1,038
Skriftaflor . . . . . ,,	12,475	— Maculatur Ris	8,755
Smör . . . . L℔	89,190	— Post . . . ,,	219
Socker . . . . ℔	11,537,912	— Skrif . . . ,,	4,714
Stenkol . . . . . . T:r	18,971	— Tryck . . ,,	4,744
Strumpor . . . . . par	54,880	Pelsverk: Bock- och	
Sviskon . . . . . . ℔	298,633	Getskinn . . St.	2,372
Talg . . . . L℔	75,187	— Eckorrskinn duss.	3,634
Tegel . . . . St.	182,600	— Hermelinskinn St.	800
Tobak . . . . ℔	3,291,697	— Mårdskinn . . ,,	811
Tran eller Späck . K:r	180,331	— Räfskinn . . . ,,	2,135
Stäfver af Ek och		Pennor, Skrif- bundt.	5,579
Tunnband . . . . St.	112,513	Pipor af Lera . . gross.	2,351
Tvål . . . . ℔	159,640	Porcellaine, måladt ℔	6,333
Ull . . . . ,,	1,423,659	Sirap, Socker- . . ,,	11,194
Victriol . . . . . . ,,	26,591	Snus, ej Spanskt . ,,	31,283
Victriololja . . . . ,,	142,963	Socker, topp- och	
Vantar . . . . par	54,516	Candi . . . . . . ,,	100,742
Vatten, hälso- . . K:r	17,216	Spannmål, Hafre . T:r	120,385
Ved, Björk och		— Korn . . . . ,,	13,540
Tall . . . . . . famnar	27,095	— Malt . . . . . ,,	2,781
Vin, Bourgogne . K:r	715	— Råg . . . . . ,,	37,169
— Cap . . . . . ,,	1,703	— Ärter . . . . . ,,	2,644
— Champagne . ,,	6,243	— Hvetmjöl . . L℔	18,555
— Madera . . . ,,	24,503	Sten, Qvarn- . . . R:dr	23,433
— Malaga . . . ,,	28,486	Stenkol . . . . T:r	1,312
— Picardon . . ,,	2,285	Stål, Gjut, Garf,	
— Portvin . . . ,,	64,341	m. m. . . . . . . Sk℔	10,287
— Renskt och		Svafvel . . . . L℔	14,055
Mosel . . . ,,	12,308	Svampar, Fnöske . ,,	9,802
— Franskt . . . ,,	263,544	Såpa . . . . ,,	1,427
— Italienskt . . ,,	5,824	Tegel, eldfast . . . St.	33,971
— Portugisiskt . ,,	1,925	— Mursten . . ,,	147,195
— Spanskt . . . ,,	8,189	— Taksten . . ,,	259,060
— Ungerskt . . ,,	6	Tjära . . . . T:r	51,424
Vindrufvor . . . . ℔	8,915	Tobak . . . . ℔	179,362
Halfsiden . . . . . alnar	28,175	Tråd, Jern, Stål,	
Cambrick . . . . . ,,	106,209	Koppar . . . . . ,,	77,070
Gaze . . . . ,,	94,016	Trädvaror, Bandsta-	
Jaconette . . . . . . ,,	20,342	kar, Bjelkar . St.	16,479
Musslin och Moll . ,,	85,046	— D:o öfver 15	
Satin och Jean . . ,,	69,087	aln. m. m. . . ,,	29,237
Tyll 9 qv. . . . . . ,,	63,432	— Bräder, enkla Tolft.	176,077
Sammet . . . . . . ,,	34,516	— D:o halfbottens ,,	13,841
Satin och Jean $\frac{5}{4}$. ,,	36,783	— Battins $2\frac{1}{3}$ t $8\frac{1}{4}$ aln. ,,	13,732
Musslin och Moll $\frac{9}{4}$,,	14,175	— öfver $8\frac{1}{4}$ aln. ,,	15,022
Dukar . . . . R:dr	43,998	— Virke, Helbott:s,	
Bombasin $\frac{5}{4}$ . . . . alnar	795,916	2 à 3 t:s $8\frac{1}{4}$ aln. Tolft.	85,106
Camelotte $\frac{6}{4}$ . . . . ,,	14,346	— öfver $8\frac{1}{4}$ aln. . ,,	27,826
Etamin och Rask $\frac{6}{4}$,,	34,280	— Sparrar . . . . . St.	88,795

Import.		Antal.	Export.		Antal.
Halfylleväfnad . .	alnar	57,304	Trädvaror: Spiror	St.	2,426
Väfnad, Blaggarn .	,,	349,285	— Stäfver af ek och bok m. m.	,,	6,082,307
Zink	℔	55,196	— Tunnor o. Fastager	R:dr	68,524
Ättika	K:r	8,877	Victriol	L℔	2,987
Dräll och Damast	alnar	5,498	Vaxduk	℔	1,005
Hår- och Tagelduk	,,	1,034	Väfnader, diverse ylle-	aln.	10,968
Zitverrot	℔	128	— Linne d:o . . .	,,	144,801
Ägg	tjog	6,110	Zink	℔	400
Äpplen	T:r	412	Ättika	K:r	3,557
Öl-ättika	K:r	429			

Uti Rikets export och import hade Stockholm följande andel:

	1822.	1823.	1824.	1825.	1826.
Imp.	**5,770,730:**	**5,452,176:**	**5,536,517:**	**7,784,204:**	**8,195,427.**
Exp.	**6,820,748:**	**6,674,832:**	**6,851,368:**	**7,235,476:**	**5,798,863.**

Största Importeuren i Stockholm erlade år 1827 i tull **51,353** R:dr, och i Konvoyafgift **5,994**, efter ett Tullvärde af **680,928** R:dr. Största exporteuren erlade samma år i tull **40,274** R:dr, samt i Konvoyafgift **6,372**, efter ett tullvärde af **1,060,124** R:dr.

	1826.	1828.	1830.	1832.	1834.
Tullinkomster. .	2,362,663	2,354,790	2,533,933	2,801,840	2,934,539
Konvojmedel . .	259,146	288,573	301,713	281,742	253,013
Fyr- o. Båkmedel	52,010	62,711	59,781	61,356	65,525
Konfisk.- och Bötesmedel	72,790	65,326	48,253	87,316	99,681
Afkortningar . .	152,364	145,454	139,362	128,014	129.313
Tullverkets omkostnader . . .	445,564	449,126	473,818	511,524	544,504

Enligt meddelad uppgift af Hr Presid. Billbergh utgjorde tull-intraderne år 1835 **3,376,525** R:dr B:ko; konvojmedel **229,048** samt Fyr- och Båkmedel **67,251**. Tullverkets omkostnader för år 1836 = **561,560** R:dr.

Enligt StatsTidn. för d. 16 Dec. 1835 utgjorde Tullverkets brutto-öfverskotts-inkomster under loppet af de sista sex åren **5,436,736** R:dr; men när derifrån afdrages restitu-

tioner, afkortningar och exportpremier återstår ett behållet öfverskott af omkring 2,137,000 R:dr som under nämde tid genom Tulluppbörden kommit Statsverket till godo, utöfver hvad i Stat såsom behållen inkomst påräknats.

Från 1825 till och med 1830 verkställdes, i medeltal räknadt, årligen 56 beslag, värda 16,755 R:dr; 1833 utgjorde de 108, värde 23,763; 1834 127, värde 35,621; och 1835 201; värde 65,618 R:dr. De senare 3:ne åren var kustbevakningen beväpnad.

Följande varuartiklar hafva under loppet af år 1834 gifvit i Importtull 10,000 R:dr och derutöfver, neml. Socker 293,291 R:dr; Tobak 257,025; Vin 216,697; Kaffe 213,105; Salt 197,042; Väfnader 151,544; Garn 96,230; Sill 54;517; Smör 48,495; Arrac 38,127; Hampa 35,336; Rhum 31,909; Oljor 30,070; Cognac 25,562; Ull 25,502; Hudar 22,637; Gråsidor 22,112; Risgryn 19,663; Talg 18,798; Ljus 17,622 Russin 13,875; Peppar 13,727; Saltadt Kött 13,725; Stenkolsstybb 12,181; Blyhvitt 10,615; Porslin 10,281. Af omkring 400 hufvud-artiklar, för hvilka införseltull finnes i taxan utsatt, hafva alla de öfrige gifvit mindre än 10,000 R:dr. Hela Import-tullen utgjorde 2,344,267 R:dr.

År 1822 utgjorde importen till England från Sverige 130,080 pund Sterling och Exporten från England till Sverige 130,967 pund *).

Den utrikes sjöfarten bestreds år 1834 med 633 Svenska Fartyg om 41,809 läster och bemannade med 4001 Sjömän. Från Kom. Kolleg. utfärdades för dessa fartyg 626 fribref och 272 Turkiska pass.

Svenska fartygs fragtresor mellan utrikes hamnar uppgingo under loppet af år 1834 till ett antal af 712.

Uti den på nästa sida förekommande tabell öfver Sveriges direkta handel med främmande länder, hemtad från K. KommerceKollegii underdåniga Berättelse om Sveriges utrikes handel och sjöfart år 1834 erhålles en omständlig öfversigt af detta ämne. Ifrågavarande Berättelse är högst upplysande, men

*) Tableau Statistique par Moreau, Vice Consul de France en Angleterre. Tryckt 1824.

men som resultaterna af densamma kunna uppställas i tabellarisk form, och äfven på detta sätt uppfylla hvad som skäligen kan fordras, har jag trott mig derigenom kunna undvika att ordagrant införa den nog vidlyftiga berättelsen som eljest hade upptagit flere blad.

Det är allmänneligen antagit att Englands utländska handel, ehuru stor den är, utgör dock enligt säkra författare icke öfver $\frac{1}{8}$:del af dess inländska *). I Norra Amerikanska Staterna icke på långt när så mycket. Jag befarar att i Sverige, om en gissning skulle vågas, uppgår den inländska handeln i värde knappast till tredubbelt belopp mot den utländska. Landets vidsträckthet, dess glesa befolkning, svåra kommunikationer och principen, att hvart och ett hushåll, så vidt det är möjligt, sjelf skall besörja de fleste af sina behofver, komma ännu i långliga tider att lägga stora hinder i vägen för en lifligare varu-omsättning. Och likväl svarar, i afseende på Statskroppen, handeln mot blodets omlopp i menniskokroppen. Icke är det kalla klimatet ensamt orsaken till de materiella lifsandarnes amfibie-likt tröga circulation. Gamla vanor, tryckande statsbidrag, inrotade fördomar och origtiga Statshushållningsprinciper måtte väl härutinnan få vidkännas sin dryga del.

Sveriges till utseendet ofördelagtiga handelskonjunktur åren 1826, 27, 28, 29 och 30 borde till största delen, om icke helt och hållit, försvinna, om man blott tillförlitligen kunde beräkna värdet af de in- och utgående varorna, men så som de den tiden uppskattades, nemligen, de importerade, efter deras partipris i lossningsorten, och de exporterade, efter deras partipris i inlastningsorten, måste nödvändigt en stor difference dem emellan uppkomma. Om deremot de utgående varorna beräknades efter deras pris i lossningsorten, och de inkommande efter deras pris i lastningsorten, så skulle troligen ett alldeles motsatt förhållande inträffa, ehuru att varuqvantiteten vore vid begge tillfällena precist densamma. Vore handelsbalancen i verkligheten sådan som

*) Se Tidningen Medborgaren N:o 22, 1829.

1834.	Värde af utrikes ifrån införde varor i R:dr Banko.			Värde af utförde varor i R:dr Banko.			De till Sverige ankomne Fartygs Lästetal.			De från Sverige afgångne Fartygs Lästetal.		
	Med Svenska fartyg.	Med fremmande fartyg.	Summa.	Med Svenska fartyg.	Med fremmande fartyg.	Summa.	Svenska.	Fremmande.	Summa.	Svenska.	Fremmande.	Summa.
Norrige	744,053	1,150,181	1,894,234	294,499	272,520	567,019	4,713	19,329	24,042	4,502	7,164	11,666
Finland	12,964	1,137,820	1,150,784	168,860	930,403	1,099,263	1,380	23,113	24,493	1,346	26,044	27,390
Ryssland	967,421	17,190	984,611	47,960	182,643	230,603	4,238	2,110	6,348	1,467	2,864	4,331
Preussen	59,131	20,774	79,905	494,765	87,959	582,724	3,108	1,255	4,363	2,781	1,191	3,972
Lybeck	2,223,431	14,108	2,237,539	637,530	2,263	639,793	4,809	443	5,252	4,312	60	4,372
Hamburg	391,846	——	——	38,073	——	——	——	——	——	137	——	——
Bremen	97,032	185,369	779,752	178,230	106,374	743,860	5,275	4,205	9,480	472	795	5,462
Mecklenburg m. fl. Tyska orter	105,505	——	——	421,183	——	——	——	——	——	4,058	——	——
Danmark	1,286,201	153,654	1,439,855	1,577,617	124,882	1,702,499	22,073	2,938	25,011	21,035	1,889	22,924
Nederländerne	207,205	4,230	211,435	447,019	56,862	503,881	1,083	2,055	3,138	1,067	758	1,825
Belgien	2,393	8,091	10,484	82,866	111,060	193,926	181	1,378	1,559	573	2,875	3,448
Stora Britannien	434,479	1,329,767	1,764,246	1,498,308	2,466,563	3,964,871	5,034	17,037	22,071	8,406	21,089	29,495
Frankrike	271,260	22,185	293,445	1,518,500	464,989	1,983,489	2,524	5,992	8,516	10,237	14,371	24,608
Spanien	123,244	——	123,244	103,681	6,381	110,062	6,856	473	7,329	1,918	465	2,383
Portugal	226,137	32,187	258,324	416,279	——	416,279	6,917	1,102	8,019	1,177	——	1,177
Gibraltar	——	——	——	23,858	——	23,858	——	——	——	409	——	409
Sardiniska Riket	——	——	——	73,987	——	——	——	——	——	640	——	——
Toscana	47,783	2,977	104,796	115,310	8,805	198,102	400	474	874	1,646	85	2,371
Beggo Sicilierne	54,036	——	——	——	——	——	——	——	——	——	——	——
Österrike	——	——	——	18,722	——	18,722	——	——	——	131	——	131
Algier	——	——	——	69,067	14,205	83,272	——	——	——	1,106	131	1,237
Förenta Staterne	360,477	452,084	812,561	801,471	1,657,646	2,459,117	1,187	740	1,927	2,687	6,087	8,774
Brasilien	1,904,265	——	1,904,265	347,728	——	347,728	2,469	——	2,469	3,279	——	3,279
Westindien	239;156	4,753	243,909	905	——	905	308	——	308	——	——	——
Ostindien	233,153	——	233,153	10,491	1,800	12,291	442	——	442	——	83	83
Summa	9,991,172	4,535,370	14,526,542	9,386,909	6,495,355	15,882,264	72,997	82,644	155,641	73,386	85,951	159,337

densamma officielt uppgifves, så borde deraf följa att Landets välstånd vore i aftagande. Men som man vet att Sverige de senare åren låtit inkomma betydliga silfver-qvantiteter, i stället för att dylika borde till betäckande af den föregifna undervigten i handeln hafva utgått, så bevises häraf att den så kallade handelsbalanceen är uppgjord på origtiga grunder.

M'Culloch anför i sin förträffliga Commercial Dictionary, pag. 58:

«Det är svårt att beräkna den förderfliga inflytelse, förvända begrepp om handelsbalanceen haft på de flesta handlande länder. Det är i synnerhet de rådande fördomar desamma åstadkommit, som restrictionerna å handeln mellan detta land och Frankrike böra tillskrifvas. Det stora, eller rättare sagdt, enda skälet som åberopades af de personer, hvilka under Wilhelm III:s och Marias regering inverkade på lagstiftningen, att förklara handeln med Frankrike för ett *skadligt förfång*, grundade sig på det yrkande, att värdet af importen från sistnämnda rike betydligt öfversteg värdet af de förnödenheter, vi dit utförde. Balanceen betraktades såsom en af England till Frankrike erlagd *skatt*; och man framställde den klyftiga fråga, hvad vi då hade gjort, att vi måste betala vår naturliga fiende så dryga penningsummor? Det föll aldrig dem i sinnet, som så högljudt förklenade Fransyska handeln, att ingen Köpman införde någon slags vara från Frankrike, med mindre den icke förvärfvade ett högre pris här i landet än den till dess betalning utförda artikel, och att Köpmannens vinst, eller nationalvinsten, borde stå i noggrannt förhållande till detta öfverstigande pris. Sjelfva det af nyssnämde personer åberopade skäl till handelns förbjudande framställer det påtagligaste bevis för dess fördelaktiga beskaffenhet; och intet tvifvelsmål kan uppstå, att ju en oinskränkt handelsförbindelse mellan båda rikena, ännu skulle lända dem inbördes till största nytta.»

England, Frankrike, Holland, Ryssland, NordAmerika, alla civilicerade Stater, upprätta årligen sina handels-balanceer,

hvilket mera torde härröra af gammal vana eller af behof att derigenom till någon del kontrollera tull-uppbörden, än att utaf dem inhemta några tillförlitliga bedömmanden för nationernas större eller mindre handelsvinst. GeneralTullDirektionen har uti sin underdåniga Berättelse för år 1829 sjelf uppställt en annan beräkningsgrund än den som enligt författningarne är föreskrifven att iakttagas, på det sätt, att de utgående varorne blifvit ökade med afsändarens handelsförtjenst, samt alla de afgifter och exportkostnader, som af utlänningen till Svensk man ersättas; och de importerade varorne minskade med alla sådane kostnads-tillägg utöfver varans ursprungliga pris, hvilka icke tillflutit utländsk kassa, och då blir den beräknade importvärdesumman nedsatt med 3,014,848 R:dr, samt exportsumman ökad med 1,684,373 R:dr, hvarigenom den i förtullningsjournalerna synliga importen, med afräkning af förutnämde qvantiteter silfver och guld, i stället att öfverväga exporten för året, finnes understiga densamma med ett värdebelopp af 996,253 R:dr *).

*) I England utgjorde exportens uppgifna värde för år 1832 endast 36,046,027 P. Sterl., eller något mer än hälften af dess officiellt kända belopp, och vid pas 7,000,000 P. St. mindre än officiella värdet af importen. Huru stor den senares öfverskott torde vara, äfven om medel funnos att jemföra dess verkliga värde med exportens, är omöjligt att bestämma: men att det öfverhufvud måste vara ganska betydligt, är intet tvifvelsmål underkastadt. En exportartikels värde beräknas vid tillfället af dess försändning utomlands, och *förrän* dess värde ökas genom de med transporten till dess destinationsort förknippade kostnader; hvaremot en i dess ställe importerad artikels värde bestämmes *efter* dess ankomst till destinationsorten, och följaktligen sedan dess värde stegrats genom frakt- och assurance-kostnaden, importörens vinst m. m.

I Förenta Staterna öfverstiger importens värde, enligt tulltariffen, alltid exportens. Och fastän våra praktiska statsmän alltid plägat anse den förras öfvervigt såsom ett ostridigt bevis på en oförmonlig handel, "är det icke dessmindre sannt", yttrar Pitkin, "att proportionen af Förenta Staternas reella vinst varit nära afpassad efter importens öfvervigt öfver exporten" — (*Commerce of the United States*, 2:dra uppl. p. 280). Det stora öfverskottet af Amerikanska importartiklar har till någon del uppkommit deraf att Amerikanarne i allmänhet utföra sina egna öfverflödsprodukter, och följaktligen icke allenast af utlänningen erhålla ett motsvarande värde för sina exporter, utan äfven för kostnaden att bringa dem till utländsk marknad. "År 1811", säger nyss åberopade Författare, "såldes hvetmjöl i Amerika till

Uti den af Kongl. Kom. Koll. här nedan förekommande, upprättade Jemförelsetabell öfver förhållandet emellan Sveriges export- och importhandel år 1834, visar sig resultatet vara till Rikets fördel.

	Värde af Exporten från Sverige.	Värde af Importen till Sverige.	Öfverskott af Export.	Öfverskott af Import.	
Preussen	482,724	79,905	502,819		
Danmark	1,702,499	1,439,855	262,644		
Nederländerne. .	503,881	211,435	292,446		
Belgien	193,926	10,484	183,442		
Stora Britannien	3,964,871	1,764,246	2,200,625		
Frankrike	1,983,489	293,445	1,690,044		
Portugal	416,279	258,324	157,955		
Gibraltar	23,858	——	23,858		
Italien	198,102	104,796	93,306		
Österrike	18,722	——	18,722		
Algier.	83,272	——	83,272		
Förenta Staterne	2,459,117	812,561	1,646,556		7,155,689
Norrige.	567,019	1,894,234	——	1,327,215	
Finland.	1,099,263	1,150,784	——	51,521	
Ryssland	230,603	984,611	——	754,008	
Hamburg . . . . . Bremen . . . . . . Mecklenburg m. fl. Tyska Orter	743,860	779,752	——	35,892	
Lübeck	639,793	2,237,539	——	1,597,746	
Spanien	110,062	123,244	——	13,182	
Brasilien	347,728	1,904,265	——	1,556,537	
Westindien . . .	905	243,909	——	243,004	
Ostindien	12,291	233,153	——	220,862	5,799,967
Total-öfverskott af Exporten R:dr B:co					1,355,722

---

nio och en half dollars pr tunna, och i Spanien till *femton dollars.* Värdet af en skeppsladdning om 5,000 T:r Hvetmjöl skulle således vid tillfället af dess utförsel beräknas till 47,500 dollars; men då detta mjöl, exporteradt till Spanien, skulle förytt-ras till 75,000 dollars, så måste den Amerikanska Köpmannen derigenom berättigas att draga på sin Kommissionär i Spanien en vexel af 27,500 dollars större belopp än mjölet kostat i Amerika; eller än den summa han kunnat påräkna, om mjölet blifvit exporteradt på ett, någon Spansk Köpman tillhörigt fartyg. Men härmed vore icke affären slutad. Dessa 75,000 dollars kunde förvandlas i några slags Spanska eller Europeiska varor, passande för den Amerikanska marknaden; och frakt, assurans m. m. skulle, med afseende på retur-laddningen, sannolikt öka dess värde till 100,000 dollars; så att den Amerikanska Köpmannen

Importen från Finland utgjorde 1822 1,461,078, 1823 1,244,659, 1824 1,601,426, 1825 1,694,815, 1826 1,774,937, 1827 2,365,000, 1828 1,599,512, 1829 1,645,627, 1830 1,877,455 och 1831 i anseende till choleran blott 1,095,195 R:dr. Exporten dit utgjorde under samma tid, neml. 1822 1,307,900, 1823 722,529, 1824 1,011,477, 1825 1,175,456, 1826 841,555, 1827 954,000, 1828 688,505, och 1829 679,995, 1830 736,155 och 1831 504,995. År 1834 importerades varor från Finland till ett värde af 1,150,784 R:dr och exporterades dit för 1,099,263 R:dr.

Från Norrige infördes varor 1827 för 1,105,479 R:dr och exporterades dit för 501,675 R:dr; 1828 infördes för 1,745,175 R:dr och exporterades för 481,185 R:dr, 1829 importerades för 1,551,002 R:dr, och exporterades dit för 437,572 R:dr. 1830 import: 1,216,202, export: 419,685; 1831 import: 1,547,170, export: 524,572 R:dr. 1834 import 1,894,234 R:dr och export: 567,019 R:dr. Af ofvanstående synes att handeln med Norrige är, efter vanligt sätt att se och dömma, ännu ofördelagtigare än med Finland; men så väl i öfverensstämmelse med hvad som blifvit yttradt å pag. 195 till pag. 202 rörande handelns natur i allmänhet, som i enlighet med min enskilta öfvertygelse, ehuru i motsats mot hvad som så ofta blifvit så väl i tal som skrift dessa senare åren framställdt med afseende på Finska handelns skadlighet, tror jag det vara en rèel förmon att Sverige har råd förse sig med en så betydlig qvantitet varor både från Norrige och Finland, utan att behöfva efterfråga huru mycket dessa bägge länder taga i utbyte af våra egna produkter. Sådant bevisar åtminstone en relatift utsträckt handel, ty det öfverskott af importerade varor från Finland och Norrige, som nu tynger Sveriges handelsvåg, måste nöd-

---

inalles kunnat importera varor till ett belopp af 52,500 dollars högre värde än det till Spanien ursprungligt afsända mjölet." Det är lika omöjligt att neka, det en dylik affär är förmonlig, som att dess förmon helt och hållet består i öfverbalancen af de införda varornas värde i förhållande till värdet af de utförda. Och lika klart är, att Amerika kunnat hafva den rèella betalningsbalancen till sin förmon, om ock affärer af den art som den nyssnämnda, utförts i en ännu mer omfattande skala.

vändligt betalas med vexlar, men dessa vexlar representera icke annat än Sveriges öfverskott af export till något annat land. Det är både möjligt och sannolikt att Norrmännen och Finnarne, för just dessa samma vexlar, köpa det lands produkter på hvilket de äro utställde. Handelns välgörande verkningar uteblifva icke: man må handla med guld, jern, smör, fisk eller sy-askar. Till Regeringens omsorger hörer dock att, såsom ett indirekt understöd eller uppmuntran för sådane näringar som trifvas i vårt klimat och äro att anse såsom oumbärliga lifsförnödenheter, med en måttlig skyddstull belägga de varor vi sjelfve kunna frambringa, och till desse hörer förnämligast alla de som påföras oss från Finland. Det är en irring att tro att det land som isolerar sig, och som söker att sjelf frambringa alla sina behof någonsin skall erhålla en vidsträckt utrikes handel. Ett sådant förhållande synes icke vara naturenligt eller uppfylla vilkoren för mensklighetens allmänt stigande kultur och förädling; och fastän China och Japan kunna citeras såsom häfdvunna exempel för isolerings-systemets förträfflighet, tror jag dock att den stationära bildning dessa begge länder framvisa, äfvensom de styrelseformer och ännu mer de styrelsegrundsatser der råda, churu uppenbarande i många fall sin nära anförvandtskap med flera af nutidens Ledares åsigter, icke förtjena efterföljd.

Nederlags- och kredit-rörelsen förhöll sig 1827 på det sätt, att varor vore inkomne för 5,805,469 R:drs värde, samt exporterade — 625,176 R:dr, hvarutaf till Finland för 165,542 R:dr. 1828 inkomna varor för 4,767,966 R:dr, exporterade 595,708 R:dr, uti hvilken exportsumma Finland deltog för 175,678 R:dr, och 1829 inkomne varor för 5,808,498 R:dr, exporterade 778,519 R:dr, hvaruti Finland deltog för 206,756 R:dr. 1830 inkommo varor på nederlag för 2,859,626 R:dr och på kredit för 1,655,464, eller tillsammans 4,515,090, hvaremot värdet af det åter utskeppade utgjort, från nederlag 642,858 och från kreditupplag 62,962, eller tillhopa 705,800 R:dr.

Alla Rikets Handlande utgjorde till antalet år 1831 5,080, samt deras handelsbetjening 5,158 personer. De erlade samfällt i bevillning för borgerlig rörelse 112,000 R:dr.

År 1834 utgjorde antalet af de Handlande 3,037 med en påförd bevillning af 125,939 R:dr. Huru obetydlig handeln är i flera af Sveriges Städer, kan slutas af den handelsrörelsen derstädes påförda bevillning, som år 1834 i 19 städer ej uppgått till 100 R:dr i hvardera staden, och för Skanör finnas upptagen till endast 22 R:dr samt för Grenna till 30 R:dr. Specifikation så väl härå som å antalet fartyg tillhörande hvarje stad, förekommer i nästa artikel, som innehåller en mera detaillerad statistik öfver Städerna.

Den *Inrikes Sjöfarten*, som år 1831 sysselsatte 1,209 fartyg om 27,593 lästers drägtighet, idkades år 1834 med blott 1,175 fartyg om 25,222 läster, hvilken minskning dock cholera-farsoten, som sistnämde år hämmade kommunikationen i landet, får till någon del vidkännas. Af de 1,175 fartyg hvarmed den inrikes sjöfarten bestreds ägdes 775 om tillsammans 14,490 läster, af Landtmän. Till hvilka Län dessa fartyg hörde jemte deras läste-tal upplyses af nedanstående tabell:

Län.	Antal.	Läste-tal.
Stockholms . . .	259	5,517
Göteborgs . . .	128	2,542
Carlstads . . .	77	656
Linköpings . . .	42	970
Kalmar	41	750
Falu	40	479
Upsala	24	368
Hernösands . . .	20	452
Carlskrona . . .	14	326
Malmö	14	282
Wenersborgs . . .	14	251
Westerås	14	112
Wisby	13	226
Örebro	13	265
Christianstads . .	12	550
Umeå	10	528
Gefle	8	255
Piteå	5	539
Nyköpings . . .	5	66
Summa	755	14,490

Åtskilliga nya ångfartyg hafva tillkommit under loppet af år 1834 och 35, så att Sverige i närvarande stund äger minst 30 ångfartyg. Alla våra större insjöar, såsom Mälaren, Wenern, Wettern och Hjelmarn besökas nu af sådane, och snart skola alla Sveriges sjökuster på bestämda tider befaras af ångfartyg *). För Sveriges lokal är dessa nya

*) Vi behöfva icke frukta sådane hinder för vår ångfartygs-kommunikation som t. ex. de på Mississippi. De så kallade snags (från

kommunikations-linier af utomordentlig vigt; den inre rörelsen får derigenom ett ökadt lif, under det att Landtmannen, serdeles vid de större vägarne, derigenom på de tider af året, då sjöfarten är i gång tillskyndas en icke obetydlig lättnad i skjutsningsbesväret.

På Trollhätte kanal bestreds sjöfarten 1834 med 2,449 stycken fartyg och båtar; af dessa voro lastade 1,632, och olastade 817. De förnämsta varuartiklarne voro 25,408 kannor arrac, cognac och vin, 9,518 d:o buteljer, 2,789 Sk℔ brunsten, 35,410 tunnor sill, 154,207 styck. bouteljer, 12,342 centner stål, 7,108 kistor spik, 127,153 Sk℔ stångjern, 1,714 Sk℔ tackjern, gjutgods och smiden, 5,007 tunnor kalk, 75,752 st. mur- och taktegel, 9,420 kannor olja, 33,336 buteljer porter, öl, mineralvatten m. m., 28,901 tunnor salt, 16,822 tunnor spanmål, 39,000 st. takstickor, 7,579 kannor tran, 58,738 tolfter plankor, 17,365 tolfter bräder, bjelkar, bakar, blockar m. m., 50,960 st. ekstäf. Kanalfarten började den 19 Mars och slutade den 18 December.

På Hjelmare kanal drefs segelfarten med 228 stycken fartyg och båtar, af hvilka 202 voro lastade, och 26 olastade. Förnämsta transportartiklarna voro: 1,117 tunnor alun, 1,919 kannor arrac, 1,010 ℔ bomullsgarn, 6,171 kannor bränvin, 975 kannor cognac, 1,424 tunnor sill, 160 kistor fönsterglas, 272 L℔ hampa, 2,575 st. hudar, 16,252 Sk℔ stång- och knippjern, 477 Sk℔ spik, 5,080 Sk℔ gjutgods och tackjern, 885 centner stål, 647 tunnor kalk, 2,149 kannor olja, 1,457 ris papper, 368 kannor rum, 5,696 tunnor salt, 11,452 kannor skälspäck och tran, 1,268 tunnor span-

stränderne af strömmen lösryckte träd, som sedermera ofta stadna midt i strömmen med roten i botten och toppen tätt under vattenbrynet,) hvilka icke sällan inträngа i bogen i de snabbseglande ångbåtarne och med ens sänka dem. Derföre är de fleste på denna flod gående ångfartyg försedde med ett vattentätt tomt rum inuti bogen, så att om ett träd eller en påle intränger åtminstone tid att berga passagerarne och besättningen må vinnas. Från 1811 till 1831 bygdes på Mississippi-floden 348 ångbåtar. Af dessa voro 63 utslitna, 36 förlorade på snags, 14 brunno upp, 3 stötte tillsammans, 34 genom obestämda händelser, således inalles 150 förstörde på 20 år. (Babbage on the economy of Machinery, London 1835, pag. 227.)

mål, 928 fjerd. såpa, 16,600 st. mur- och taktegel, 1,855 L℔ tobak, 3,256 kannor vin, 4,606 aln. väfnader. Farten började den 11 April och slutade den 9 November.

På Strömsholms kanal af 629 stycken passerade och repasserade fartyg och båtar. Lastade voro 463, och olastade 166 stycken. Hufvudsakligaste trafiquen bestod i 19,064 Sk℔ stångjern, 30,006 Sk℔ manufaktur- och tackjern, 56,008 st. mur- och taktegel, 3,001 tunnor salt, och saltad fisk, 6,324 tunnor spanmål, 1,799 L℔ torr fisk.

På Södertelje kanal. Fartyg och båtar 1,237 stycken, samt mindre båtar och så kallade ökstockar 516. Lastade voro 764, olastade 240. Sammanräknade lästetalet af fartyg och båtar, som undergått mätning, utgjorde 18,628 läster. Farten började d. 3 April och slutade d. 3 December.

Göta kanal. Fartyg och båtar 679 stycken; af hvilka voro lastade 439, och olastade 240 stycken. De ansenligaste varuartiklarne för sistlidne år voro: 46,436 tunnor spanmål, 20,645 Sk℔ stångjern och gjutgods, 10,180 Sk℔ tackjern, 11,662 tunnor salt, 10,397 tunnor sill, 4,704 Sk℔ diverse ospecificerat köpmansgods, 596 tolfter bjelkar och timmer, 2,894 tolfter plank och bräder, 940 tunnor alun, hvarförutan af betydligare transportartiklar, men med ringa afgifter, må nämnas 10,753 Sk℔ huggen och ohuggen sten, samt schiffer, 4,796 Sk℔ brunsten, 1,274 Sk℔ benmjöl och kreaturs ben, 1,033 Sk℔ jernmalm, 345 tunnor kalk, 166,000 tegel, 1,081 famnar ved, 36,896 kannor bränvin, 790,000 tackstickor m. m.

Kanalafgiften för år 1833 utgjorde 33,436 R:dr, för år 1834, 35,023 R:dr och för år 1835, 40,042. Häruti äfven inberäknat omkring 6,000 R:dr såsom andel för afgiften till Trollhätte kanal.

Transito-afgiften från haf till haf; uppgick år 1833 till 411 R:dr. År 1834 till 2,206 R:dr och år 1835 till 4,712 R:dr.

Farten började d. 19 Mars och slutade d. 18 December.

I afseende på handel och sjöfart må anmärkas, att år 1834 strandade 24 svenska och 29 utländska fartyg vid Sveriges kuster. Af egna besättningar bergades 4 och 39 med

hjelp från kusten; af dessa senare voro 14 svenska och 25 utländska. Totalt förolyckade 8 svenska och 2 utländska. I Engelska marinen stranda årligen, enligt förda anteckningar från 1793 till 1829, 557 fartyg om tillsammans 66,000 tons drägtighet.

Såsom slutmening om Sveriges handel må anföras M'Cullochs yttrande i dess Dictionary, pag. 608:

«Göteborgs och öfverhufvud hela Sveriges handel vore mycket ansenligare, om ej dess nu för tiden rådande handelspolitik lagt betydliga hinder i vägen för ett sundare systems införande. Landets rika bergverk och outtömliga skogar erbjuda ymnig tillgång på artiklar, i värde motsvarande alla de förnödenheter, som der kunna importeras; men i stället för att tillåta Nationens krafter utvecklas inom denna säkra och naturliga kanal, har man genom ett system af prohibitif-stadgar och tryckande tull-afgifter sökt att med all gevalt grunda ett gällande manufaktur-intresse och att göra Sverige oberoende af utlänningen! I följd deraf hafva en hop bomulls- och yllefabriker blifvit anlagda i åtskilliga delar af landet. Det vore emellertid orimligt att tro, att dessa fabriksinrättningar någonsin skulle kunna lemna produkter till så lindrigt pris som det, hvartill de kunna importeras från England och andra orter, der manufaktur-industriens idkande är vida mer underlättadt. Detta tvångssystem är derföre i dubbelt hänseende menligt för Sverige: först derigenom, att det minskar utländsk efterfrågan å dess inhemska produkter, och för det andra, emedan det afleder kapital och industri i de minst lönande kanaler, tvingar invånarne att erlägga ett medelst konst stegradt pris för vissa alldeles oumbärliga artiklar, och derjemte uppmuntrar smyghandeln. Men så förderfligt detta system också är, har likväl en så betydlig del af Sveriges ringa kapital blifvit ställdt under dess égid, att grundläggandet af en bättre tingens ordning torde möta stora svårigheter. Det lärer icke förundra någon att höra, det införandet i England af tryckande tullafgifter å trävaror från norra delarne af Europa väsentligen bidragit att reta Svenskarne till försöket att afstå från utländska, d. v. s. Brittiska, manufakturartiklar!»

Att dessa M'Cullochs i det hela välgrundade statsekonomiska principer icke böra obetingat antagas såsom axiomer är Författarens öfvertygelse. Bomull vexer lika litet i England som i Sverige, och transporten från Liverpool till Göteborg är icke så mycket längre från Amerika att ju icke vi med våra låga dagsverkspriser, när machinerne för öfrigt äro lika goda, böra kunna täfla med Engelsmännen uti bomulls-fabrikationen. Likaså med flere andra fabrikationer. Den tidpunkt är redan inne, att en del af Sveriges befolkning, såsom öfverflödig vid jordbruket och bergsrörelsen, måste sysselsättas vid fabrikerna. Hvarhelst goda vattenfall, icke för långt bort från sjötransporter, äro belägne, der kunna fabriker med fördel uppstå, så vida anläggaren eger tillräcklig kapitalstyrka samt den techniska insigt som fordras att med hopp om lycklig utgång sköta en fabriks-anläggning.

Om Städerna.

Att Sveriges Städer, med undantag af Stockholm och Göteborg, icke i allmänhet ådagalägga det välstånd, den lifligbet och rörelse, man älskar att på sådane ställen finna, torde svårligen kunna bestridas. Många af dem äro knappast att anse annorlunda än som jordbruksidkande byar, ty den stadsmanna-rörelse och de näringar, som egentligen tillhöra Städer, söker man der förgäfves. Städernas trefnad och välstånd hvila dock merendels på Landtmanna-näringarnes beskaffenhet, och man skulle således af det uppgifne förhållandet med städerne lätt kunna leda sig till den slutsatsen, att jordbrukets ställning vore lika ofördelaktig, som Städerna förråda vantrefnad och fattigdom. Så är det likväl icke. Andra skäl äro härtill vållande. Den ton-gifvande klassen i samhället har, med undantag af dem som ägt råd att passera vintrarna i Hufvudstaden, föredragit att lefva på sina gods. Förhållandet har varit nära enahanda med dem af Ofrälse Ståndspersoner, som varit ägare af Jernbruk och dylikt, eller som i allmänhet varit i förmögne omständigheter.

Fabriksrörelsen, som gifver lif och näring åt Städernas folkmängd, har varit, om just icke med förakt ansedd, åtminstone med likgiltighet. Till den förnedring som härigenom liksom velat vidlåda Städerna bör ytterligare läggas, att Näringar och Handtverkerier oftast varit drifne af personer utan kunskaper, utan skicklighet och utan förlag; de tillverkade varorna hafva varit dåliga, obilligt dyra, och nästan aldrig aflemnade på utsatt tid. Att Städerne under sådane förhållanden skulle kunna arbeta sig fram till anseende och välstånd är icke tänkbart. Mycket af hvad här ofvan blifvit sagdt är väl nu annorlunda, ty under de sednaste 30 åren har många ståndspersoner inflyttat till Städerna, många nya Fabriker äro anlagde, de förut varande Handtverkerier skötas bättre, men allt detta är ännu blott i sin gryning, om man jemför oss med Tyskland, England eller Frankrike.

Huru litet våra så kallade Städer förtjena detta namn kan skönjas deraf, att uppskattningsvärdet år 1828 af Löfsta bruk i Upland, svarar mot mer än 15 af Sveriges Städer tillsammansräknade, neml. värdet af Sköfde, Mariefred, Kungsbacka, Östersund, Skanör, Falsterbo, Grenna, Hjo, Falköping, Öregrund, Östhammar, Trosa och Borgholm, gör enligt de Tabellariska uppgifterna icke mer än 591,000 R:dr, då likväl Bruket ensamt var uppskattadt till 602,000 R:dr.

Att Städerna, enligt hvad förut blifvit yttradt, i många fall äro att anse blott som Jordbruksidkande byar, bevisas deraf, att de med undantag af Stockholm och Göteborg, hafva icke mindre än 30,652 tunland åker, 30,379 tunland äng och 79,099 tunland skog och utmark, (se de här efteråt förekommande tabellariska uppgifter) eller tillsammans öfver 140,130 tunland jord, svarande mot 772½ hela hemman *).

*) Det bör icke lemnas oanmärkt att uppgifterna å antalet af Städernas hus och tomter, arealen af den donerade jorden, hemmantalet m. m. differera icke obetydligt med samma uppgifter hemtade i K. KammarKollegium och dito i K. KommerceKollegium, af hvilken anledning Regeringen täckts anbefalla en undersökning i detta ämne, så att snart nog all tvehågsenhet, öfver hvilkendera uppgiften som förtjenar största förtroendet kommer att upphöra. I närvarande Statistik öfver Städerna händer icke sällan att i slutsummorna den sista eller begge sista siffrorne icke stämma fullkomligt öfverens med de siffertal hvilkas

år 1825 hade Stockholm 79,173 invånare, Göteborg 26,702 och alla de öfrige Städerna 173,470. Alla Sveriges Städer samfällt 279,645 innebyggare. Det vill säga att blott $\frac{7}{69}$:delar af folkmängden bor i Städerna. Innevarande år skulle folkmängden, enligt beräkning, i alla Rikets Städer icke utgöra mera än 276,351 personer, d. v. s. att den skulle under loppet af 10 år, under hvilken tid Sveriges folkmängd i det hela höjt sig från 2,771,252 till 3,025,000, minskats med 3,294 personer. Medium af quinquennium från 1825 till 1830 var så ofördelaktigt för tillvexten af Städernas folkmängd, att de dödas antal öfversköt årligen de föddas med icke mindre än 2,258 personer (se Tab. Kom. Berättelse af d. 12 Jan. 1836). Medium från 1830 till 1835 kan icke heller vara annat än ofördelaktigt, när vi påminna oss att choleran bortryckte i Stockholm 3,665, i Göteborg 1,709, i Jönköping 636 invånare, o. s. v. Dertill kommer ännu att Carl Johans församling i Göteborg, som år 1830 räknade 6,170 personer, och som naturligen, enligt sin belägenhet, hörer till Göteborgs stad, skiljdes nämde år derifrån och räknas nu till landet. Göteborg, som i närvarande stund med visshet äger 25,000 invånare, skyldrar således i tabellerna med blott 19,000. Att Städernes folkmängd under sådane omständigheter icke minskats med mer än 3,300 personer får ensamt tillskrifvas inflyttningar, eller den mängd af tjenstefolk som alla år strömmar till Städerna och rekrutera det deficit immoralitet och för helsan skadliga näringar och sysselsättningar åstadkommer. Att icke alla folkklasser i Städerne varit underkastade de orsaker som minskat eller hindrat folkstockens förökning kan man se af förhållandet med Judarne, ty deras antal 1825 var 845, och 10 år senare voro de 1,066.

produkt de uttrycka. Detta härleder sig derifrån, att bråk af hemmantal, tunland, tunnor, riksdaler och skillingar m. m blifvit uppsummerade, utan att, till besparing af kostnad och rum, vara i dessa tabeller utförda. Arvika, Malmköping, Haparanda och Borgholm äro stundom räknade och stundom uteslutne bland Städernas antal, som också verkar till slutsummornas föränderlighet. Dessa olikheter äro likväl icke så stora, att de verka något hufvudsakligt på de resultat, hvartill ifrågavarande tabeller gifva anledning, men jag har likväl trott mig böra lemna denna upplysning.

En annan jemförelse skulle lätt kunna leda till den slutsats, att Städerne oaktadt deras folkminskning ökat deras välstånd, neml. om man jemförer tullinkomsterne 1826, 1830 och 1835. De utgjorde det förstnämda året 2,362,665 R:dr, 1830 2,533,955 och 1835 3,376,544, hvilket tillfredsställande resultat dock hufvudsakligen bör tillskrifvas de förhöjda tullafgifter Rikets Ständer sig åtagit.

Den som vill se huru mycket jord, huru stor bevillning eller Skattebidrag i allmänhet belöper sig på hvarje tomt och på hvarje person i Rikets alla Städer, huru de behöfvande hushållens antal förhålla sig till de förmögna och behållna, med mycket mera, hvar och en för sig serskildt, behöfver blott iakttaga de i Tabellerne uppgifne data.

Om Städernas uppkomst och belägenhet varit lemnad till den naturliga gången af deras danande, så skulle vi troligen icke äga mer än hälften af det antal som nu figurerar på kartorna. Att t. ex. den ansenliga landsträcka, som innefattas emellan Jönköping, Wexiö, Christianstad och Halmstad, än i dag icke påkallar anläggandet af en Köping eller Stad, antyder så väl Jordbrukets vanmagt, som en slumrande industri *).

En slags brytning i Städernas belägenhet har i senare tider ägt rum, på sådant sätt, att icke så obetydliga inkräktningar i Skråväsendets väl förskansade och ännu ifrigt försvarade område blifvit tillvägabragte. Följden utaf hvarje brytning medförer vanligtvis alltid, till en början, för många, obestånd och förlägenhet, men, sedan denna krisis blifvit öfvervunnen, brukar en bättre sakernas ordning infinna sig. Den öfvertygelsen börjar med hvarje dag mer och mer sprida sig bland Handtverksmännen och de personer som egnat sig åt Stadsmanna-näringar, att skicklighet, flit, ordentlighet och ett visst förlagskapital äro oundgängliga beståndsdelar för att med hopp om framgång établera sig och drifva hvilket yrke som helst. Den namnkunnige Friherre

(Fortsättn. på pag. 262.)

*) Om Författaren icke missminner sig, utfärdades år 1832 privilegier för Ljungby i Wexiö Län och Sunnerbo Härad, att vara Köping.

Länens Namn.	Städernes Namn.	Folkmängden enligt K:gl. TabellKommiss. uppgift år 1830.	Kalkulerad Folkmängd i Juni månad 1836.	1830 af årligen: Födde.
	Stockholms Stad	80,621	77,500	2,605
Malmö Län . . .	*Malmö . . . . . .*	8,665	8,769	242
	Landskrona . . .	3,523	3,633	110
	Helsingborg . . .	2,990	3,023	82
	Lund	4,211	4,365	127
	Ystad	3,972	4,115	131
	Skanör	499	499	13
	Falsterbo	180	186	4
	S:a	24,030	24,590	709
Christianstads dito	*Christianstad . .*	4,523	4,402	112
	Cimbritshamn . .	977	1,026	32
	Engelholm	1,000	1,034	27
	S:a	6,500	6,462	171
Halmstads dito . .	*Halmstad . . . . .*	1,887	1,970	57
	Warberg	1,787	1,798	47
	Laholm	916	960	32
	Falkenberg	792	820	24
	Kongsbacka . . .	456	437	12
	S:a	5,838	5,985	172
Carlskrona dito .	*Carlskrona . . . .*	11,680	11,489	353
	Carlshamn	4,110	4,154	117
	Sölvitsborg . . .	956	989	27
	S:a	16,746	16,632	497
Wexiö dito . . .	*Wexiö . . . . . .*	2,072	2,116	48
Jönköpings dito .	*Jönköping . . . .*	4,220	3,750	133
	Eksjö	1,445	1,506	47
	Grenna	627	649	17
	S:a	6,292	5,905	197
Linköpings dito .	*Linköping . . . .*	3,960	3,988	130
	Norrköping . . .	10,030	11,440	302
	Söderköping . . .	832	766	24
	Skenninge	1,027	1,050	30
	Wadstena	1,786	1,600	43
	S:a	17,635	17,904	529

Medium från 1820 till och med Döde.	Hus och Tomter.	Verk o. Inrättningar.	Hemmantal.	Jord. Tunnland. Åker.	Äng.	Skog och utmark.	Summa.	Utsäde af, Tunnor. Hvete.	Råg.	Korn.	Hafra.	Blandsäd.
3,508	4,526	—	4½	1,658	272	538	2,468	—	—	—	—	—
226	356	28	45	2,061	374	525	2,960	10	100	266	100	66
90	317	18	13	1,171	186	371	1,728	10	102	372	90	50
76	311	16	14	402	330	300	1,032	6	75	120	60	20
99	336	12	35	1,500	210	100	1,810	20	100	600	80	100
105	506	18	15	620	219	800	1,639	12	96	140	5	10
13 / 3	} 152	1	9	337	674	2,232	3,243	$\frac{1}{7}$	150	48	29	2
612	1,978	93	133	6,091	1,993	4,328	12,412	58$\frac{1}{7}$	623	1,546	364	248
134	300	34	15	634	869	—	1,503	26	140	299	64	2
23	146	6	3	208	6	91	306	7	54	78	—	23
21	108	—	6	74	91	110	275	—	16	18	28	25
178	554	40	24	916	966	201	2,084	33	210	395	92	50
42	243	25	8	324	216	579	1,120	7	79	117	232	103
45	236	24	10	350	575	817	1,742	8	112	185	90	8
25	175	1	8	300	640	909	1,849	2	43	44	172	91
19	116	—	6	240	344	135	720	8	136	40	68	16
10	88	—	3	69	30	51	150	3	9	40	9	14
141	858	50	36	1,284	1,805	2,492	5,582	28	379	426	571	232
375	1,419	15	3	34	86	811	932	2	14	10	10	—
105	497	19	2	30	5	459	494	—	8	10	5	—
21	151	3	3	211	64	800	1,075	—	76	44	8	—
501	2,067	37	9	276	155	2,070	2,501	2	98	64	23	—
40	176	6	10	142	250	302	694	1	50	40	30	10
103	259	18	11	154	704	6	864	4	50	5	150	10
36	116	6	2	100	190	126	416	—	40	10	50	—
13	142	—	7	124	48	102	275	7	22	—	—	40
152	517	24	21	378	942	234	1,555	11	112	15	200	50
125	176	4	18	686	167	206	1,059	42	175	80	—	80
394	454	83	27	490	306	100	896	5	100	10	25	30
38	169	—	13	259	137	346	743	6	50	5	10	70
27	125	—	21	757	258	484	1,499	4	100	46	—	226
46	210	1	21	759	93	77	929	15	63	126	—	174
630	1,134	88	101	2,951	961	1,213	5,126	73	488	267	35	580

		Medelafkastning sedan Utsädet är afdraget, 1828. Tunnor.							Underhåll-		
Ärter.	Potatis.	Hvete.	Råg.	Korn.	Hafra.	Blandsäd.	Ärter.	Potatis.	Hästar.	Oxar.	Kor.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	2,267	50	900
66	500	90	900	1,600	500	533	266	3,500	356	92	300
7	496	70	816	2,232	360	250	350	4,960	272	8	250
75	400	30	450	600	240	80	375	2,800	164	38	213
100	100	190	800	3,600	360	500	425	900	220	20	320
5	700	84	672	1,120	20	40	35	7,000	90	15	320
1	74	1	900	240	145	10	5	518	157	17	182
254	2,270	465	4,538	9,392	1,625	1,413	1,456	19,678	1,259	190	1,585
50	120	156	694	1,320	296	8	300	1,109	247	16	360
39	42	42	270	546	—	115	195	420	61	35	89
9	18	—	96	108	112	120	54	126	16	12	76
98	180	198	1,060	1,974	408	242	549	1,655	324	63	525
5	346	42	471	585	1,160	515	25	2,392	62	58	184
2	110	48	672	925	540	40	11	1,000	130	28	290
3	246	10	258	220	870	455	15	2,916	50	10	116
2	125	48	816	200	340	64	10	875	37	6	130
8	—	18	54	240	42	42	54	—	14	—	44
20	827	166	2,271	2,170	2,952	1,116	115	7,183	293	102	764
2	150	14	84	50	50	—	12	1,500	135	8	230
—	40	—	56	70	25	—	—	480	16	6	135
2	230	—	380	220	40	—	12	2,760	74	4	197
4	420	14	520	340	115	—	24	4,740	225	18	562
1	10	5	250	213	150	40	4	160	50	11	180
3	150	20	200	25	750	40	12	900	23	42	170
—	90	—	200	40	250	—	—	540	37	22	79
7	11	35	130	—	—	200	35	66	26	14	45
10	251	55	530	65	1,000	240	47	1,506	86	78	294
30	32	252	1,050	480	—	480	180	224	126	90	139
5	500	40	700	70	175	210	35	5,000	291	54	241
5	—	42	300	30	60	420	35	—	47	26	87
10	134	20	600	276	—	1,356	60	938	55	49	119
16	15	75	378	756	—	870	96	105	72	67	129
66	681	429	3,028	1,612	235	3,336	406	6,267	591	286	715

ne Kreatur. Stycken.				Uppskattadt värde, 1828. R:dr.				
Ungboskap.	Får.	Svin.	Getter.	Hus och Tomter.	Jord.	Bruk, Manufacturier, Qvarnar, Fabriker, m. m.	Summa.	Efter 1 Art.
—	120	500	20	——	——	——	23,832,280	34,280
20	70	300	—	1,244,149	280,946	111,360	1,636,455	2,456
12	150	30	—	385,705	139,152	51,136	575,994	873
13	64	114	—	381,728	85,753	32,000	499,481	968
10	150	250	10	738,200	162,000	33,200	933,400	1,617
20	30	50	2	551,444	110,510	58,389	720,344	1,583
52	325	92	—	25,560	40,834	1,600	67,995	308
127	789	936	12	3,326,788	819,196	287,686	4,433,671	7,805
88	257	259	—	463,000	85,700	3,000	517,000	1,800
19	3	48	—	101,758	20,306	14,913	136,978	361
20	—	18	—	120,490	9,900	——	130,390	334
127	260	325	—	685,248	115,906	17,913	784,368	2,495
18	32	16	—	240,006	87,255	2,400	329,662	727
38	46	57	2	153,300	41,650	1,200	198,150	606
8	—	25	—	123,994	26,659	300	150,954	354
25	40	40	—	68,473	12,655	——	81,128	301
—	—	—	—	53,347	11,191	——	64,538	182
89	118	138	2	641,121	179,411	3,900	824,433	2,172
—	10	—	—	1,223,187	29,000	151,500	1,403,687	3,202
11	—	—	—	686,816	——	75,083	761,899	1,379
25	—	—	—	104,256	44,419	1,800	150,475	389
36	10	—	—	2,014,259	73,419	228,388	2,317,061	4,971
20	10	80	—	298,439	35,640	5,440	339,520	688
—	40	68	—	549,050	76,250	11,700	637,000	1,495
—	80	60	—	106,246	36,864	2,300	145,410	538
—	—	35	—	28,930	20,880	——	49,810	197
—	120	163	—	684,226	133,994	14,000	832,220	2,230
—	85	127	—	503,047	41,400	3,390	547,837	1,385
6	16	56	—	999,281	113,791	304,666	1,417,739	4,095
2	72	18	—	115,991	21,629	——	137,627	388
6	59	102	—	96,850	47,665	500	145,015	310
30	206	261	—	141,343	37,121	——	178,470	590
44	438	564	—	1,856,512	261,613	308,556	2,426,689	6,768

Stats-

Bevillning.							Ständige	
Enl. Bevilln.-Förordn.					Bränvins-brännings Af-gift.	Summa.	Boskaps- och Åkerskatt.	Mantalspen-ningar.
	Efter 2 Art.							
Efter 1 §.	Jord Hus, Tomter Verk och Inrättn.	Borger-lig Nä-ring.	Efter 6 och 7 §§.	Pers. ej hö-rande till viss Näring				
38,880	47,664	146,696	27,071	11,913	16,666	323,174	130	13,730
863	3,312	7,925	485	3,415	707	19,167	—	971
144	1,152	1,558	—	435	418	4,582	—	335
258	987	2,392	—	317	168	5,090	—	367
125	1,866	4,089	318	708	506	9,230	—	646
142	1,440	2,691	176	132⅓	373	7,533	—	578
13	136	324	—	163	82	1,028	—	116
1,547	8,895	18,980	980	5,174	2,256	46,632	—	3,014
1,700	1,000	1,970	—	550	398	7,418	—	550
18	273	525	—	74	58	1,311	—	134
25	260	703	—	3	30	1,356	—	128
1,743	1,534	3,198	—	627	487	10,087	—	812
260	635	1,379	—	186	159	3,347	—	276
113	396	737	—	183	70	2,105	—	230
25	298	413	—	36	82	1,210	—	136
17	160	236	—	61	110	887	—	115
27	127	753	—	85	40	1,217	—	68
444	1,617	3,519	—	551	463	8,769	—	826
4,654	2,821	6,410	38	908	89	1,825	—	1,399
182	1,703	2,656	79	1,232	136	7,370	—	609
37	300	692	—	57	16	1,495	—	147
4,874	4,825	9,759	118	2,198	243	10,691	—	2,155
—	681	1,000	44	490	260	3,166	50	283
1,484	1,274	1,717	20	391	248	6,630	3	607
55	290	715	154	70	114	1,967	1	213
—	99	296	72	36	100	722	—	72
1,539	1,664	2,728	246	498	462	9,320	5	892
756	339	1,760	83	1,408	555	6,286	2	547
315	2,519	8,867	1,175	2,365	1,046	20,385	—	1,670
55	223	495	28	140	65	1,396	8	154
16	270	307	—	67	172	1,145	14	119
94	272	425	64	272	155	1,874	469	222
1,238	3,625	11,855	1,351	4,255	1,994	31,087	494	2,714

Bidrag 1828, R:dr

Räntor.			Arrendemedel.	Kostnad för Rotering.	Kostnad för Stadens Styrelse.	Klerecicts Underhåll.			
Saltpeter Afgift.	Tionde och Räntor af Bruk, Verk och Inrättn.	Summa.				Pastorers.	Komministrars.	Kyrkobetjeningens.	Summa.
9	—	13,869	1,865	4,500	—	14,410	6,660	6,810	27,880
100	—	1,071	—	881	7,313	2,645	667	1,311	4,624
32	—	367	—	191	712	216	106	5	328
28	95	490	—	352	2,719	2,111	287	200	2,598
66	—	712	—	160	2,800	639	18	12	670
29	—	607	—	440	2,000	326	138	60	525
25	—	142	—	124	246	266	—	32	298
283	95	3,392	—	2,148	15,791	6,205	1,218	1,622	9,046
28	—	578	—	336	1,904	1,100	600	100	1,800
8	—	143	—	126	656	338	—	102	440
7	—	157	—	71	338	325	—	125	450
44	—	878	—	533	2,898	1,763	600	327	2,690
20	—	296	—	303	778	533	100	201	834
23	—	254	—	216	1,102	600	240	300	1,140
19	—	155	—	130	469	350	—	100	450
14	—	129	—	86	634	230	110	150	490
8	—	76	—	130	536	300	—	100	400
86	—	912	—	866	3,521	2,013	450	851	3,314
10	—	1,409	—	—	5,578	1,324	377	307	2,010
—	—	609	—	—	2,525	850	500	216	1,566
6	—	154	—	109	483	400	180	50	630
16	—	2,173	—	109	8,586	2,574	1,057	574	4,206
5	—	339	—	313	1,186	230	100	60	390
21	—	631	—	616	1,940	933	357	350	1,640
4	—	219	—	377	465	160	100	75	335
14	—	86	—	145	400	128	16	20	164
40	—	937	—	1,139	2,805	1,221	473	445	2,139
34	—	583	—	488	1,618	1,834	378	270	2,482
50	—	1,721	—	2,157	9,412	2,450	600	325	3,375
32	—	195	—	259	903	1,000	137	121	1,259
52	—	185	2	274	537	400	150	50	600
66	—	758	—	283	3,210	126	36	64	227
235	—	3,444	2	3,463	15,682	5,810	1,301	831	7,943

					TullUppbörd, 1835, R:dr.			Municipala Inkomster och Utgifter enl. Kongl. Komm. Koll. uppgift.	
Fattigförsörjning.	Skjuts.	Väghållning.	Diverse Onera och Allmänna besvär.	Summa Statsbidrag.	Tullmedel.	Konvoymedel.	Båkmedel.	Inkomster.	Utgifter.
49,100	—	—	243,034	663,422	1,480,191	109,882	21,820	248,348	374,333
4,975	6,486	1,815	30,599	76,937	106,300	7,975	1,563	16,598	43,925
835	644	1,463	2,020	11,145	28,334	2,382	342	6,562	6,128
790	—	—	2,521	14,563	95,280	5,751	370	5,950	4,887
1,666	2,000	2,642	1,707	21,589	—	—	—	7,696	7,752
1,200	800	1,500	15,574	30,180	41,120	3,068	724	17,137	34,031
166	22	197	283	2,510	—	—	—	133	597
9,633	9,953	7,618	52,706	156,926	171,034	19,175	3,000	54,076	97,320
927	529	357	2,852	16,702	31,100	3,321	213	6,677	6,597
89	540	95	721	4,123	—	—	—	1,213	1,220
200	66	200	1,229	4,070	—	—	—	519	483
1,216	1,136	652	4,804	24,896	31,100	3,321	213	8,409	8,300
277	600	1,369	1,106	8,913	27,120	1,841	361	1,245	1,099
250	400	700	1,300	7,969	5,573	383	253	743	817
400	366	200	1,284	4,665	—	—	—	1,077	997
180	330	100	850	3,688	—	—	—	785	785
100	133	300	684	3,578	—	—	—	803	806
1,207	1,829	2,669	5,225	28,816	32,693	2,224	614	4,653	4,504
6,175	1,712	1,558	12,564	49,134	44,323	3,454	1,112	27,652	28,312
1,268	1,208	—	5,752	20,301	70,042	5,273	1,068	12,156	10,244
250	50	200	1,000	4,372	—	—	—	556	757
7,694	2,970	1,758	19,317	73,808	114,365	8,727	2,180	40,364	39,313
1,600	1,600	325	1,071	9,993	2,019	—	—	1,215	1,214
1,040	3,700	1,850	2,551	20,600	59	—	5	6,866	6,868
400	1,066	200	711	5,742	—	—	—	1,110	1,110
20	300	130	165	2,214	—	—	—	606	607
1,460	5,066	2,180	3,427	28,557	59	—	5	8,582	8,585
1,500	333	99	1,381	14,773	374	—	—	1,740	1,740
4,697	2,500	666	5,968	50,885	134,700	9,390	779	31,887	30,058
57	—	290	449	4,812	15,052	1,112	239	922	902
373	93	433	362	4,006	—	—	—	1,083	1,047
372	176	953	86	7,891	—	—	—	2,677	2,677
7,001	3,103	2,442	8,249	82,368	150,126	10,502	1,018	38,309	36,424

Tolagens belopp R:dr.	Fartyg, 1832. Antal.	Fartyg, 1832. Läster.	Skeppare.	Sjömän.	Antalet af Båtsmän som är ålagdt Städerne.	Huru skyldigheten att underhålla Båtsmän är fördelad. Jorden.	Huru skyldigheten att underhålla Båtsmän är fördelad. Näringarne.	Under 15 År. Mankön.	Under 15 År. Qvinkön.
129,306	146	11,406	156	1,351	100	—	100	9,285	9,343
1,010	42	1,330	13	205	20	—	20	1,125	1,142
181	7	221	11	—	6	—	6	553	515
1,543	2	107	29	—	8	$2\frac{2}{3}$	$5\frac{1}{3}$	389	426
—	—	—	26	123	5	$2\frac{1}{2}$	$2\frac{1}{2}$	590	564
353	24	941	—	—	10	—	10	575	612
60	—	—	63	84	4	1	3	76	78
								26	50
3,147	75	2,599	142	412	53	$5\frac{19}{24}$	$46\frac{19}{24}$	3,334	3,387
83	6	142	13	47	10	$3\frac{2}{3}$	$6\frac{1}{3}$	426	432
—	3	85	2	17	4	4	—	167	188
—	—	—	—	—	2	—	2	144	142
83	9	227	15	64	16	$7\frac{2}{3}$	$8\frac{1}{3}$	737	762
333	16	799	17	56	7	—	7	258	307
317	12	680	14	45	5	$1\frac{1}{3}$	$3\frac{2}{3}$	223	216
—	—	—	29	—	3	$1\frac{1}{8}$	$1\frac{7}{8}$	176	155
—	1	14	9	22	2	$\frac{5}{12}$	$1\frac{7}{12}$	123	122
—	2	27	—	9	3	1	2	66	69
650	31	1,520	69	132	20	4	$16\frac{1}{6}$	846	869
—	48	1,377	47	328	12	—	12	1,713	1,801
926	35	1,654	60	393	15	15	—	639	642
—	3	61	5	2	3	—	3	197	171
926	86	3,092	112	723	30	15	15	2,549	2,614
—	—	—	—	—	8	—	8	249	263
—	—	—	—	—	16	$6\frac{1}{2}$	$9\frac{1}{2}$	547	606
—	—	—	—	—	10	—	10	193	197
—	—	—	—	—	4	—	4	89	94
—	—	—	—	—	30	$6\frac{1}{2}$	$23\frac{1}{2}$	839	897
—	—	—	—	—	10	—	10	481	472
967	21	856	24	129	42	—	42	1,457	1,367
—	—	—	—	—	9	$1\frac{1}{2}$	$7\frac{1}{2}$	120	123
81	—	—	—	—	7	3	4	148	160
—	2	50	5	8	8	4	4	224	234
1,048	23	906	29	137	76	$8\frac{1}{2}$	$67\frac{1}{2}$	2,430	2,356

Folkmängdens

Emellan 15 och 60 år. Man-kön.	Qvin-kön.	Öfver 60 år. Man-kön.	Qvin-kön.	Summa. Mank.	Qvink.	S:a	Gifta. Män.	Hustr.	Enklingar.	Enkor.
25,557	29,209	1,655	4,424	36,497	42,976	79,473	9,080	9,879	1,374	6,922
2,904	2,379	232	336	4,261	3,857	8,118	1,281	1,232	121	359
1,320	1,056	101	177	1,974	1,748	3,722	587	588	49	179
838	843	60	116	1,287	1,385	2,672	359	359	26	147
1,142	1,330	112	230	1,844	2,124	3,968	555	577	33	230
1,191	1,238	84	146	1,850	1,996	3,846	520	537	53	224
170	168	25	25	271	271	542	91	91	12	26
53	51	13	6	92	107	199	35	35	5	5
7,618	7,065	627	1,036	11,579	11,488	23,067	3,428	3,419	299	1,170
1,767	1,120	69	163	2,262	1,715	3,977	486	491	52	180
267	290	22	39	456	517	973	128	128	18	65
360	305	30	44	534	491	1,025	143	118	9	38
2,394	1,715	121	246	3,252	2,723	5,975	757	737	79	283
479	566	41	94	778	967	1,745	252	260	14	113
486	516	48	104	757	836	1,593	237	240	14	104
242	286	27	37	445	478	923	163	163	14	42
204	251	21	50	348	423	771	118	118	12	53
139	156	5	27	210	252	462	74	73	—	52
1,550	1,775	142	312	2,538	2,956	5,494	844	854	54	364
3,702	3,739	323	665	5,738	6,205	11,943	1,905	1,886	142	738
997	1,368	110	175	1,746	2,185	3,931	577	572	57	276
305	280	32	37	534	488	1,022	142	142	16	44
5,004	5,387	465	877	8,018	8,878	16,896	2,624	2,600	215	1,058
442	635	28	81	719	979	1,698	202	204	11	107
1,034	1,449	107	226	1,688	2,281	3,969	609	621	46	255
365	509	41	79	599	785	1,384	189	192	17	92
154	182	25	47	268	323	591	96	100	10	33
1,553	2,140	173	352	2,555	3,396	5,944	894	913	73	380
955	1,336	91	195	1,527	2,003	3,530	502	505	43	274
2,644	3,626	243	319	4,344	5,312	9,656	1,261	1,289	292	664
211	356	34	66	365	545	910	144	157	18	91
211	338	26	63	385	561	946	134	142	14	70
696	619	157	152	1,077	1,005	2,082	235	239	16	129
4,717	6,275	551	795	7,698	9,426	15,124	2,276	2,332	383	1,228

förhållande 1825

Ogifta öfv. 15 år.		Riddersk. och Adel.		Preste-Ståndet.		Stånds-Personer.		Borgare-Ståndet.		Utländ-ningar.	
M.	Qv.	M.	Qv.	M.	Qv.	M.	Qv.	M.	Qv.	M.	Qv.
16,749	16,832	774	782	186	206	4,626	5,579	5,967	6,787	168	177
1,734	1,124	39	23	22	17	323	280	562	621	24	23
785	460	30	28	12	20	251	260	415	368	19	14
513	453	8	4	5	10	109	137	300	570	—	—
666	753	13	10	39	41	188	228	932	779	—	—
702	623	9	5	13	19	85	135	420	487	32	28
92	76	—	—	5	4	9	11	74	94	—	—
26	17	—	—	—	—	2	1	23	24	—	—
4,518	3,512	99	70	96	111	967	1,052	2,726	2,943	75	65
1,298	612	35	31	11	24	219	137	350	336	7	6
143	136	4	2	2	5	33	40	223	247	—	—
238	193	11	10	2	3	50	46	252	167	1	3
1,679	941	50	43	15	32	302	223	825	750	8	9
254	287	6	11	4	9	234	153	491	382	—	—
283	276	6	6	4	8	70	74	172	255	—	—
92	118	—	1	4	9	140	159	186	215	—	—
95	130	2	2	3	5	16	22	135	180	—	—
70	78	—	1	3	3	19	24	93	87	—	—
794	889	14	21	18	34	479	432	1,077	1,119	—	—
1,978	1,780	56	105	17	21	1,205	1,416	1,147	1,305	10	5
473	695	9	17	14	14	75	96	978	1,099	16	19
179	131	—	—	6	7	15	9	180	161	—	—
2,630	2,606	65	122	37	42	1,295	1,521	2,295	2,565	26	24
257	405	9	30	32	48	56	59	362	293	—	—
486	799	40	47	13	15	170	163	387	522	—	—
200	304	15	18	3	6	42	59	194	227	—	—
73	96	6	16	1	3	13	14	91	122	—	—
759	1,199	61	81	17	24	225	236	672	871	—	—
501	752	21	48	30	34	163	195	276	288	—	—
1,334	1,992	15	25	33	41	140	143	682	725	11	10
83	174	12	26	8	20	41	53	78	104	1	—
89	189	1	4	5	9	51	66	125	135	—	—
602	403	1	10	10	16	44	72	138	171	7	10
2,609	3,510	50	113	86	120	439	529	1,299	1,423	19	20

i afseende på Ålder,

Jude-folk. M.	Jude-folk. Qv.	Alla öfrige innevånare. M.	Alla öfrige innevånare. Qv.	LäroStaten.	CivilStaten.	MilitärStaten.	Skeppare och Sjöfolk.	Utur tjenst gångne.	Handlande Borgerskap.	Bruks och Fabriksklassen samt arbetsfolk.
274	241	24,593	29,265	544	2,795	4,258	720	856	1,807	2,306
1	—	3,290	2,893	91	90	818	79	91	209	73
—	—	1,247	1,058	50	59	549	28	61	56	41
—	—	865	664	30	31	130	44	25	57	27
—	—	672	1,066	136	32	27	—	23	89	48
—	—	1,291	1,322	38	41	133	46	35	101	29
—	—	183	162	5	7	2	88	—	1	—
—	—	67	82	—	1	—	34	—	—	—
1	—	7,615	7,247	350	261	1,659	319	235	513	218
—	—	1,640	1,181	57	79	853	—	42	44	13
—	—	194	223	4	18	11	27	10	23	8
—	—	218	262	9	11	123	—	9	9	9
—	—	2,052	1,666	70	108	987	27	61	76	30
—	—	43	412	7	41	8	21	15	43	16
—	—	505	493	44	31	94	30	11	55	3
—	—	115	94	19	9	4	—	—	25	8
—	—	192	214	7	13	2	15	1	18	1
—	—	95	137	5	14	—	11	1	31	2
—	—	950	1,350	82	108	108	77	28	172	31
25	20	3,281	3,387	85	174	2,147	63	123	205	53
—	—	654	940	72	67	61	156	32	113	70
—	—	333	311	5	11	2	13	—	16	3
25	20	4,268	4,638	162	252	2,210	232	155	334	126
—	—	260	549	45	49	17	—	12	25	14
—	—	1,078	1,534	72	142	60	1	47	48	59
—	—	345	475	31	19	14	—	17	17	5
—	—	157	168	27	13	6	—	12	10	4
—	—	1,580	2,177	130	174	80	1	76	75	68
—	—	1,037	1,438	105	92	30	—	29	52	30
47	40	3,425	4,333	55	107	76	119	27	183	929
—	—	225	342	25	16	6	—	15	12	3
—	—	203	347	34	14	5	—	15	19	3
—	—	877	726	30	34	10	3	24	17	24
47	40	5,767	7,186	249	263	127	122	110	283	989

Äktenskap, Stånd, Näringar

Diverse Stadsboer.	Handlande 1831.	Deras Betjening.	Bevilln. R:dr 1831.	Mästare 1831.	Gesäller.	Lärlingar.	Andre dithörande Personer.	Bevilln. R:dr 1831.	Idkare, 1831.	Deras Betjening.
1,553	781	823	56,034	1,036	1,605	2,099	465	63,768	1,467	950
357	66	104	1,999	118	121	209	—	2,408	81	46
90	14	22	327	49	21	51	12	396	40	54
114	22	33	465	89	49	97	—	500	53	35
193	24	29	550	85	76	133	—	736	47	17
126	29	64	1,022	127	142	129	—	781	33	18
55	—	—	—	3	2	1	—	—	2	—
37	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
972	155	250	4,365	471	411	620	12	4,821	256	170
48	14	17	397	113	138	185	7	1,317	42	11
18	9	13	131	39	22	39	—	185	27	12
21	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
87	23	30	528	152	160	224	7	1,502	69	23
83	22	28	993	74	46	52	—	333	16	4
47	25	30	312	57	27	37	—	246	12	5
92	15	4	91	43	11	22	3	134	3	1
41	12	5	63	40	6	17	—	104	6	—
16	18	10	144	28	13	4	—	56	3	1
279	92	77	1,603	242	103	132	3	873	40	11
51	96	65	2,227	159	69	178	12	1,888	40	44
88	35	50	1,671	113	77	61	—	869	23	6
66	13	10	315	64	42	59	—	248	24	2
205	144	125	4,213	336	188	398	12	3,005	87	52
48	15	12	201	95	74	110	1	550	31	36
93	37	11	494	125	106	101	1	604	13	11
54	9	13	130	59	39	51	1	291	12	—
20	3	—	25	24	9	17	—	93	7	1
167	49	24	649	208	154	169	2	988	32	12
123	20	31	536	95	89	98	9	803	49	30
145	86	118	2,760	146	205	254	1	2,408	90	49
62	10	12	98	38	21	17	4	283	14	4
56	9	14	85	26	23	23	1	113	25	11
89	12	12	135	33	20	45	—	282	15	3
475	137	187	3,614	338	358	437	15	3,889	193	97

och Förmögenhet.

Andre dit hörande personer.	Bevilln. R:dr 1831.	Förmögenheten. Förmögna hushåll.	Behållna hushåll.	Behöfvande hushåll.	Summa hushåll.	De behöfvande förhålla sig till de Förmögna och Behållna som:
626	—	1,314	8,777	4,345	14,436	1 till 2, 3
—	1,585	92	1,015	227	1,334	1 till 4, 9
3	294	67	371	100	538	1 — 4, 4
5	616	84	255	50	389	1 — 6, 8
—	625	28	464	88	580	1 — 5, 5
—	385	110	414	152	676	1 — 3, 5
—	—	24	51	8	83	1 — 9, 3
—	—	2	30	1	33	1 — 32 -
8	3,505	407	2,600	626	3,636	1 till 4, 8
15	403	98	442	63	603	1 — 8, 6
—	75	17	146	26	189	1 — 6, 2
—	—	27	97	19	143	1 — 6, 5
15	478	142	685	108	935	1 till 7, 6
—	88	13	302	26	341	1 — 12, 1
—	81	18	235	55	308	1 — 4, 6
—	35	25	135	40	200	1 — 4 -
—	37	29	70	26	125	1 — 3, 7
—	12	12	5	24	91	1 — 0, 6
—	253	97	747	171	1,065	1 till 4, 9
8	536	72	2,405	271	2,748	1 — 9, 1
7	210	56	399	125	580	1 — 3, 6
—	157	8	151	37	196	1 — 4, 3
15	903	136	2,955	433	3,524	1 till 7, 1
6	389	37	142	106	285	1 — 1, 7
1	119	46	312	380	738	1 till 0, 9
4	42	19	180	82	281	1 — 2, 4
—	42	11	72	53	136	1 — 1, 5
5	203	76	564	515	1,155	1 till 1, 2
8	501	56	565	105	726	1 — 5, 9
1	1,585	133	1,502	403	2,038	1 — 4 -
2	95	5	159	50	214	1 — 3, 3
5	55	4	137	36	177	1 — 4, -
—	90	30	287	22	339	1 — 14, 5
16	2,326	228	2,650	616	3,494	1 — 4, 7

Länens Namn.	Städernes Namn.	Folkmängden enligt K:gl. TabellKommiss. uppgift år 1830.	Kalkulerad Folkmängd vid Juni månads utgång 1836.	Medium från 1820 till och med 1830 af årligen: Födde	Döde
Kalmar Län . . .	*Kalmar . . . .*	5,401	5,346	163	173
	Westervik . . .	3,066	3,138	85	98
	Wimmerby . .	1,319	1,347	41	36
	S:a	9,786	9,831	289	307
Mariestads dito .	*Mariestad . . .*	1,542	1,515	43	48
	Skara	1,498	1,550	51	41
	Lidköping . . .	1,818	1,830	52	50
	Sköfde	618	651	22	18
	Hjo	544	555	16	14
	Falköping . . .	502	513	16	44
	S:a	6,522	6,564	200	185
Wenersborgs dito	*Wenersborg . .*	2,396	2,000	66	64
	Alingsås	1,210	1,130	30	26
	Borås	2,194	2,200	53	53
	Ulricehamn . .	1,253	1,290	26	19
	Åmål	1,302	1,357	49	39
	S:a	8,355	7,977	224	201
Göteborgs dito . .	*Göteborg . . . .*	20,464	19,000	740	792
	Kongelf	820	832	27	25
	Marstrand . .	987	907	27	27
	Uddevalla . . .	3,624	3,489	110	84
	Strömstad . . .	1,422	1,509	48	31
	S:a	27,319	25,737	952	959
Wisby dito . . .	*Wisby . . . . .*	4,058	4,091	114	108
Upsala dito . . .	*Upsala . . . . .*	4,539	4,396	142	168
	Enköping . . .	1,206	1,156	34	41
	S:a	5,745	5,552	176	209
Westerås dito . .	*Westerås . . .*	3,337	3,073	90	138
	Sala	2,961	2,950	84	86
	Arboga	1,768	1,735	46	52
	Köping	1,402	1,402	41	41
	S:a	9,468	9,160	261	317
Carlstads dito . .	*Carlstad . . . .*	2,676	2,594	98	114
	Christinehamn	1,704	1,736	49	43
	Philipstad . . .	928	994	29	17
	S:a	5,308	5,324	176	174

Hus och Tomter.	Verk o. Inrättningar.	Hemmantal.	Jord. Tunneland.				Utsäde af, Tunnor.				
			Åker.	Äng.	Skog och utmark.	Summa.	Hvete.	Råg.	Korn.	Hafra.	Blandsäd.
589	17	5	351	381	535	1,268	—	150	115	25	—
500	1	9	478	843	2,978	4,299	—	88	—	—	—
117	3	9	250	450	2,456	3,156	1	70	40	—	—
1,206	21	24	1,079	1,674	5,965	8,723	1	308	155	25	—
118	11	3	34	369	556	959	3	12	1	12	6
110	3	2	580	518	1,682	2,780	3	100	10	410	15
187	12	3	439	435	1,200	2,074	5	60	30	340	—
66	—	2	308	453	714	1,475	—	70	—	140	—
70	4	3	139	261	289	690	1	60	2	110	25
56	—	12	512	578	661	1,751	—	45	50	250	120
607	30	25	2,012	2,614	5,102	9,729	12	347	93	1,262	166
362	2	7	200	774	—	974	1	20	21	190	10
200	4	5	280	280	550	1,110	3	10	—	50	5
385	6	6	131	946	1,393	2,471	—	23	3	120	6
75	3	5	64	410	1,115	1,589	1	6	4	30	30
218	—	6	180	52	355	587	10	35	5	120	8
1,240	15	29	855	2,462	3,413	6,732	15	94	33	510	59
900	11	—	550	1,067	155	1,772	9	32	182	61	15
133	1	6	120	255	751	1,126	2	2	70	30	—
100	2	1	—	—	—	—	¼	4	4	1	—
595	10	7	167	334	4,195	4,696	4	30	16	60	20
224	1	2	54	30	180	264	—	10	5	30	—
1,952	25	16	891	1,686	5,281	7,858	15¼	78	277	182	35
960	11	—	843	107	211	1,161	17	225	203	14	—
487	5	42	1,840	—	260	2,100	30	425	400	20	20
198	—	13	530	696	400	1,526	5	130	40	7	20
685	5	55	2,370	696	660	3,626	35	555	440	27	40
421	2	15	943	290	1,388	2,622	10	212	212	30	40
200	7	42	1,303	2,045	11,000	14,348	25	245	325	80	90
326	1	27	607	700	2,347	3,654	10	190	30	40	30
250	1	15	529	287	—	816	8	185	4	—	3
1,197	11	99	3,382	3,322	14,735	21,440	53	832	571	150	163
191	2	5	—	—	—	1,154	¼	23	1	83	—
298	2	8	214	428	2,980	3,622	3	30	8	80	10
70	—	8	305	611	3,637	4,554	2	97	1	404	—
559	4	22	519	1,039	6,617	9,330	5¼	150	10	567	10

		Medelafkastning sedan Utsädet är afdraget, 1828. Tunnor.							Underhållne		
Ärter.	Potatis.	Hvete.	Råg.	Korn.	Hafra.	Blandsäd.	Ärter.	Potatis.	Hästar.	Oxar.	Kor.
3	360	—	1,050	575	125	—	30	3,600	98	42	156
—	480	—	530	—	—	—	—	2,880	74	73	197
4	300	7	420	160	—	200	—	2,400	50	20	130
7	1,140	7	2,000	735	125	200	30	8,880	222	135	483
1	40	15	60	5	48	24	5	300	61	38	163
16	25	18	500	50	2,050	75	80	165	42	46	128
1	—	25	600	200	1,700	—	12	—	102	5	302
14	75	—	350	—	700	—	70	450	40	20	96
3	40	4	300	10	550	125	15	240	24	22	100
5	20	—	225	250	1,250	600	25	120	46	46	89
40	200	62	2,035	515	6,298	824	207	1,275	325	177	878
5	25	7	140	105	950	50	20	150	45	11	160
5	500	15	60	—	250	20	20	4,000	30	6	50
—	230	—	115	15	700	24	—	1,840	75	—	188
½	70	5	30	20	150	150	5	700	40	6	60
8	70	80	315	30	120	48	48	560	34	10	150
18½	895	107	660	170	2,170	292	93	7,250	224	33	608
2	138	101	350	1,219	294	120	8	1,609	90	56	290
16	180	16	16	350	120	—	80	1,800	32	6	150
—	25	3	23	22	5	—	—	177	3	—	55
12	60	24	300	112	360	120	48	600	106	6	171
—	30	—	100	25	150	—	—	300	30	—	100
30	433	144	789	1,728	929	240	136	4,486	263	68	766
1	395	140	1,575	1,218	56	—	5	4,088	189	61	372
5	281	180	2,550	3,200	160	160	40	1,124	169	—	194
3	522	35	650	200	28	100	24	3,132	131	4	206
8	803	215	3,200	3,400	188	260	64	4,256	300	4	400
5	300	70	1,500	1,275	150	240	25	2,100	115	30	206
10	350	120	1,652	2,600	240	530	40	2,100	215	4	580
4	150	80	1,330	310	200	210	28	1,050	64	35	163
—	96	48	1,112	28	—	21	—	768	64	8	120
19	896	318	5,594	4,213	590	1,001	93	6,018	458	77	1,069
—	70	3	185	5	435	—	—	490	100	15	240
8	240	24	240	40	400	50	40	1,120	60	40	298
2	100	28	1,072	10	2,020	—	14	700	57	6	180
10	410	55	1,497	55	2,855	50	54	2,310	217	61	718

Kreatur. Stycken.				Uppskattadt värde, 1828. R:dr.				
Ungbo-skap.	Får.	Svin.	Getter.	Hus och Tomter.	Jord.	Bruk, Manufacturier, Qvarnar, Fabriker, m. m.	Summa.	Efter 1 Art.
12	40	150	—	492,940	31,009	35,600	559,549	1,844
29	181	62	—	148,361	99,690	1,000	249,051	976
20	90	50	—	78,838	32,722	5,900	117,460	474
61	311	262	—	720,139	163,421	42,500	926,060	3,294
13	42	162	—	205,187	42,111	23,435	270,733	565
30	60	80	2	115,136	83,147	66	198,350	490
25	—	126	—	246,169	53,675	3,058	302,902	680
16	77	55	—	45,092	34,185	——	79,278	222
36	70	61	—	35,094	17,547	1,833	54,475	225
31	122	50	—	23,126	21,100	——	44,226	199
151	371	534	2	669,805	251,765	28,393	949,964	2,384
30	20	20	—	226,000	111,000	1,000	338,000	896
—	—	60	—	101,894	49,001	10,669	161,565	428
4	—	100	—	——	90,493	8,500	98,993	921
10	20	60	—	80,205	34,480	4,000	118,686	642
30	50	50	—	109,037	37,362	——	146,399	493
74	90	290	—	517,137	322,336	24,169	863,643	3,381
18	28	56	—	4,466,270	130,000	129,050	4,725,320	6,310
31	—	18	—	96,695	50,000	333	147,028	265
—	—	—	—	77,949	8,000	1,983	87,932	249
10	33	24	—	501,592	104,758	27,500	633,850	1,187
—	10	30	—	116,319	4,800	3,600	124,719	430
59	71	128	—	5,258,825	297,558	162,466	5,718,849	8,444
10	168	156	—	283,000	77,666	13,000	373,666	1,543
—	38	273	—	1,089,408	178,000	59,366	1,326,775	1,771
8	107	234	—	96,011	101,634	2,666	200,311	528
8	145	507	—	1,185,419	279,634	62,032	1,527,086	2,300
10	40	300	—	536,250	131,100	10,833	678,183	1,300
80	518	607	—	167,150	437,350	7,000	611,500	1,129
17	225	113	—	150,478	105,369	2,095	257,942	670
7	47	107	—	136,774	81,600	800	219,174	525
114	830	1,127	—	990,652	755,419	20,728	1,766,799	3,624
—	25	120	—	420,399	114,721	1,500	536,621	884
10	20	110	—	223,300	108,500	14,000	345,800	631
10	50	40	—	88,508	117,038	5,625	211,172	304
20	95	270	—	732,208	340,260	21,125	1,093,594	1,819

Stats-

Bevillning. Enl. Bevilln.-Förordn. Efter 2 Art. Efter 1 §.	Jord, Hus Tomter Verk och Inrättn.	Borgerlig Näring.	Efter 6 och 7 §§.	Personer ej hörande till viss Näring.	Bränvins-Brännings Afgift.	Summa.	Ständige Boskaps- och Åkerskatt.	MantalsPenningar.
778	1,119	3,157	—	678	253	7,831	3	730
103	498	1,014	—	479	127	3,200	24	398
15	234	280	—	67	152	1,224	6	179
897	1,851	4,451	—	1,224	533	12,255	33	1,307
186	541	811	—	27	130	2,264	2	223
360	412	377	—	137	144	1,923	1	194
70	602	863	—	106	203	2,523	2	274
67	158	190	—	42	62	743	—	90
6	109	310	—	89	39	780	2	89
2	88	100	—	—	95	485	9	75
693	1,812	2,754	—	402	676	8,720	18	945
372	676	989	—	613	500	4,046	4	338
78	323	541	—	31	136	1,538	22	162
90	197	2,753	18	125	285	4,393	47	350
19	237	1,756	—	37	95	2,788	—	211
9	293	438	—	187	36	1,457	29	205
570	1,727	6,478	18	993	1,053	14,224	104	1,266
3,677	9,347	21,738	553	740	100	42,467	—	2,414
35	294	298	—	30	209	1,133	—	108
115	175	209	—	43	50	843	—	99
208	1,267	1,543	20	349	63	4,639	258	472
53	249	344	14	196	37	1,324	—	170
4,089	11,334	24,133	587	1,360	460	50,408	258	3,263
—	747	3,442	—	2,126	457	8,316	56	618
—	2,653	3,319	479	2,874	879	11,978	54	729
—	400	912	—	270	327	2,439	25	205
—	3,054	4,231	479	3,144	1,206	14,417	79	934
856	1,358	2,800	58	710	630	7,713	287	540
190	1,223	1,103	—	590	513	4,749	—	448
98	494	1,291	37	224	262	3,076	288	260
137	437	926	—	219	356	2,602	65	214
1,282	3,512	6,120	95	1,744	1,761	18,140	640	1,462
909	1,076	1,011	40	1,049	249	5,221	147	350
99	691	1,090	130	120	187	2,949	5	245
231	406	306	—	—	92	1,341	—	128
1,240	2,174	2,408	170	1,169	529	9,512	152	723

Bidrag 1828, R:dr

Räntor.			Arrendemedel.	Kostnad för Rotering.	Kostnad för Stadens Styrelse.	Klerecicts Underhåll.			
Saltpeter Afgift.	Tionde och Räntor af Bruk, Verk och Inrättn.	Summa.				Pastorers.	Komministrars.	Kyrkobetjeningens.	Summa.
—	——	734	—	750	7,000	774	330	400	1,504
18	——	140	—	658	1,800	500	266	278	1,045
17	——	203	—	246	810	200	50	40	290
35	——	1,077	—	1,654	9,610	1,474	646	718	2,839
5	——	231	—	378	1,251	27	22	—	49
3	——	199	—	294	936	306	233	133	673
5	——	281	—	420	1,000	200	100	125	425
3	——	94	—	252	421	262	30	70	362
6	5	102	—	168	200	44	88	70	202
22	——	107	—	200	330	100	25	48	173
47	5	1,017	—	1,715	4,138	941	498	446	1,885
13	——	356	—	490	2,700	250	183	350	783
9	5	200	13	130	578	200	100	150	450
10	——	407	—	1,064	2,300	503	460	319	1,282
9	——	220	—	166	943	466	166	370	1,003
11	——	245	—	200	466	133	44	200	377
54	5	1,431	13	2,050	6,988	1,553	954	1,389	3,897
37	——	2,451	—	1,378	69,368	10,838	1,983	740	13,561
11	——	119	80	133	1,300	266	150	152	569
1	——	100	—	—	1,138	66	—	166	233
13	——	744	115	232	2,263	—	331	83	415
4	——	174	—	103	600	—	25	25	50
66	——	3,588	196	1,846	74,670	11,171	2,489	1,167	14,828
49	——	723	—	994	2,718	666	200	20	886
80	1,979	2,843	—	1,365	4,753	1,425	225	218	1,868
24	——	254	—	392	1,471	750	50	100	900
104	1,979	3,098	—	1,758	6,225	2,175	275	318	2,768
29	——	856	—	875	3,746	1,150	700	450	2,300
78	——	527	—	—	2,000	2,000	232	134	2,366
65	——	613	—	610	2,306	1,000	500	200	1,700
28	——	308	—	403	2,657	1,086	235	155	1,476
201	——	2,305	—	1,888	10,710	5,236	1,667	939	7,842
11	——	509	—	455	3,388	405	200	160	765
18	280	549	—	290	2,775	360	74	200	634
30	——	158	—	—	466	138	53	50	241
60	280	1,217	—	745	6,631	904	327	410	1,642

Fattigförsörjning.	Skjuts.	Väghållning.	Diverse Onera och Allmänna besvär.	Summa Statsbidrag.	TullUppbörd, 1835 R:dr. Tullmedel.	Convoymedel.	Båkmedel.	Municipal-Inkomster och Utgifter enl. Kongl. Komm. Koll. uppgift. Inkomster.	Utgifter.
2,914	544	592	2,358	24,227	70,501	4,046	5,088	7,890	7,589
1,050	—	200	3,888	12,882	29,041	1,747	832	4,559	4,294
300	400	400	1,370	5,243	—	—	—	1,089	1,089
4,264	944	1,192	7,616	42,352	99,542	5,793	5,920	13,538	12,972
666	350	300	91	5,583	10	—	—	1,706	1,695
505	372	1,394	480	6,778	—	—	—	1,531	1,531
500	200	500	785	6,639	7	—	—	1,417	4,841
115	33	1,150	59	3,232	—	—	—	821	840
50	50	200	192	1,946	50	—	—	400	370
137	110	110	471	2,123	—	—	—	114	286
1,974	1,115	3,654	2,078	26,304	67	—	—	5,989	9,563
700	1,333	600	2,100	13,109	215	—	—	5,703	5,777
500	66	266	100	3,844	—	—	—	1,481	1,451
1,443	1,582	392	3,601	16,466	—	—	—	2,511	6,604
400	300	400	1,400	7,623	—	—	—	2,415	2,105
610	600	450	500	4,907	—	—	—	1,482	1,394
3,653	3,881	2,108	7,701	45,950	215	—	—	13,592	17,331
60,078	5,000	3,218	36,131	233,653	954,660	57,027	16,987	145,339	130,335
400	100	300	735	4,870	7,073	1,010	46	1,663	1,686
291	—	—	192	2,799	1,055	25	359	878	1,906
1,930	442	—	3,254	14,036	19,774	1,544	1,146	1,797	1,778
48	96	10	700	3,105	7,584	138	442	909	2,037
62,747	5,638	3,528	41,013	258,465	990,146	59,744	28,980	150,586	137,742
573	287	1,700	1,266	17,465	17,779	1,132	3,689	5,122	4,724
2,211	500	1,050	1,700	28,271	—	—	—	5,079	6,176
197	1,488	1,700	580	9,423	—	—	—	1,102	944
2,408	1,988	2,750	2,280	37,695	—	—	—	6,181	7,120
1,800	400	2,400	3,173	23,264	56	—	—	4,569	4,299
1,500	200	1,200	3,805	16,348	16	—	—	4,177	4,177
1,033	540	950	3,480	14,308	—	—	—	2,944	2,964
530	260	250	1,396	9,884	163	—	—	3,156	3,984
4,863	1,400	4,800	11,854	63,805	385	—	—	14,846	15,424
2,011	1,620	754	2,301	17,028	1,520	—	—	6,276	6,211
908	800	450	290	9,647	6	—	—	3,221	2,985
500	1,333	500	700	5,242	—	—	—	1,802	1,476
3,419	3,753	1,704	3,291	31,918	1,526	—	—	11,299	10,672

Tolagens belopp R:dr.	Fartyg, 1832.		Skeppare.	Sjömän.	Antalet af Båtsmän som är ålagdt Städerne.	Huru skyldigheten att underhålla Båtsmän är fördelad.		Under 15 År.	
	Antal.	Läster.				Jorden.	Näringarne.	Mankön.	Qvinkön.
1,083	87	2,765	82	408	22	$4\frac{3}{8}$	$17\frac{5}{8}$	760	825
763	35	1,657	39	193	16	8	8	478	480
—	—	—	—	—	6	3	3	216	213
1,846	122	4,422	121	601	44	$15\frac{3}{8}$	$28\frac{5}{8}$	1,454	1,518
—	7	116	1	1	9	3	6	215	274
—	—	—	—	—	7	$2\frac{1}{2}$	$4\frac{1}{2}$	211	222
—	3	71	2	4	10	$1\frac{7}{8}$	$8\frac{1}{3}$	264	273
—	—	—	—	—	6	$1\frac{11}{16}$	$4\frac{5}{16}$	98	96
—	—	—	—	—	4	1	3	78	73
—	—	—	—	—	6	3	3	48	74
—	10	187	3	5	42	$13\frac{1}{16}$	$28\frac{15}{16}$	914	1,012
—	14	182	14	26	14	5	9	371	361
—	—	—	—	—	4	2	2	131	172
—	—	—	—	—	31	$12\frac{1}{3}$	$18\frac{2}{3}$	245	283
—	—	—	—	—	5	$\frac{1}{6}$	$4\frac{5}{6}$	177	188
—	15	327	16	38	6	$2\frac{1}{3}$	$3\frac{2}{3}$	233	208
—	29	509	30	64	60	$21\frac{5}{6}$	$38\frac{1}{6}$	1,157	1,212
63,536	72	6,784	35	2,039	40	—	40	3,437	3,683
33	1	54	1	1	4	4	—	139	137
—	29	717	37	15	—	—	—	124	136
426	12	1,051	31	196	7	$3\frac{1}{2}$	$3\frac{1}{2}$	589	589
250	14	349	51	59	3	$\frac{1}{2}$	$2\frac{1}{2}$	246	246
64,245	128	8,955	155	2,310	54	8	46	4,535	4,791
815	77	3,398	71	437	27	—	27	615	574
—	7	131	8	6	25	—	25	560	599
—	8	96	7	—	10	—	10	177	171
—	15	227	15	6	35	—	35	737	770
—	20	856	19	30	24	4	20	426	450
—	—	—	—	—	—	—	—	415	433
—	18	627	21	14	16	$3\frac{3}{16}$	$12\frac{13}{16}$	241	263
—	17	717	17	20	13	2	11	198	793
—	55	2,200	57	64	53	$9\frac{3}{16}$	$43\frac{13}{16}$	1,280	1,939
1,049	20	601	29	70	11	$5\frac{1}{2}$	$5\frac{1}{2}$	410	455
—	18	523	20	46	7	$3\frac{1}{2}$	$3\frac{1}{2}$	254	252
—	—	—	—	—	5	5	—	135	141
1,049	38	1,124	49	116	23	14	9	799	848

Folkmängdens

Emellan 15 och 60 år.		Öfver 60 år.		Summa.			Gifta.		Enklingar.	Enkor.
Man-kön.	Qvin-kön.	Man-kön.	Qvin-kön.	Mank.	Qvink.	S:ma	Män.	Hustr.		
1,312	1,753	145	258	2,217	2,836	5,053	795	810	75	370
704	945	74	184	1,256	1,609	2,865	421	439	42	202
317	431	26	69	559	713	1,272	190	190	17	95
2,333	3,129	245	511	4,032	5,158	9,190	1,406	1,439	134	667
398	501	19	56	632	831	1,463	217	217	16	89
382	452	38	82	631	756	1,387	231	233	25	78
452	646	47	82	763	1,001	1,764	266	270	23	118
165	215	20	39	283	350	633	105	104	6	39
141	175	23	41	242	289	531	89	89	6	47
143	197	13	20	204	291	495	84	84	9	31
1,681	2,186	160	320	2,755	3,518	6,273	992	997	85	402
639	774	55	106	1,065	1,241	2,306	352	354	23	152
309	415	30	69	470	656	1,126	159	161	15	85
663	767	48	142	956	1,192	2,148	282	284	19	159
747	344	21	38	945	570	1,515	172	173	14	60
389	449	25	40	647	697	1,344	215	218	22	68
2,747	2,749	179	395	4,083	4,356	8,439	1,180	1,190	93	524
8,691	8,852	787	1,252	12,915	13,787	26,702	3,844	3,695	472	1,703
201	303	19	26	359	466	825	130	130	13	20
413	245	55	60	592	441	1,053	179	139	24	58
888	1,224	119	228	1,596	2,041	3,637	574	574	39	289
370	452	37	44	653	742	1,395	246	247	35	44
10,563	11,076	1,017	1,610	16,115	17,477	33,612	4,973	4,785	583	2,114
1,085	1,430	114	266	1,814	2,270	4,084	675	693	47	286
1,193	1,712	120	236	1,873	2,547	4,420	799	807	154	393
337	445	31	65	545	681	1,226	200	202	17	120
1,530	2,157	151	301	2,418	3,228	5,646	999	1,009	171	513
917	1,195	67	192	1,410	1,837	3,247	449	458	32	266
762	1,021	92	193	1,269	1,647	2,916	526	529	45	232
447	577	45	123	733	963	1,696	261	266	31	133
354	471	33	77	585	741	1,326	201	200	20	134
2,480	3,264	237	585	3,997	5,188	9,185	1,437	1,453	128	765
760	1,002	49	120	1,219	1,577	2,796	386	380	44	144
443	531	40	102	736	885	1,621	226	234	22	126
204	277	16	32	355	450	805	121	121	9	44
1,406	1,810	105	254	2,310	2,912	5,222	733	735	75	314

förhållande 1825.

Ogifta öfv. 15 år.		Riddersk. och Adel.		Preste-Ståndet.		Stånds-Personer.		Borgare-Ståndet.		Utländningar.	
M.	Qv.	M.	Qv.	M.	Qv.	M.	Qv.	M.	Qv.	M.	Qv.
587	831	8	14	28	25	175	204	542	617	—	—
315	488	6	4	4	6	24	28	269	326	—	—
136	215	2	7	2	4	72	89	135	171	—	—
1,038	1,534	16	25	34	35	271	321	946	1,114	—	—
184	251	5	8	9	21	78	106	102	161	—	—
164	223	4	15	16	25	98	71	112	141	—	—
210	340	25	43	8	9	42	88	233	266	—	—
74	111	4	8	6	7	33	52	68	71	5	7
69	80	—	—	1	2	10	13	119	125	—	—
63	102	—	1	5	4	25	35	59	69	—	—
764	1,107	38	75	45	68	286	365	693	833	5	7
319	374	2	9	8	7	414	375	213	210	—	—
165	238	6	10	6	12	35	65	148	171	—	—
410	466	1	8	6	7	35	42	311	426	—	—
582	149	2	4	2	2	22	17	700	322	—	—
177	203	—	4	2	1	32	35	155	143	—	—
1,653	1,430	11	35	24	29	538	534	1,527	1,272	—	—
5,162	4,706	104	74	48	62	840	820	2,044	2,087	48	49
77	179	4	5	3	4	—	—	157	209	—	—
265	108	7	4	3	1	98	106	106	120	—	—
394	589	19	26	18	18	93	158	139	416	—	—
126	205	6	8	2	6	146	104	219	301	4	5
6,024	5,787	140	117	74	91	1,177	1,188	2,665	3,133	52	54
477	717	6	12	24	30	93	134	502	578	—	—
360	748	19	30	33	40	380	453	356	492	—	1
121	188	4	4	10	6	32	23	227	296	—	—
481	936	23	34	43	46	412	476	583	788	—	1
503	663	17	24	28	45	78	84	312	309	4	5
283	453	8	16	7	20	79	72	193	255	—	—
200	301	10	23	7	5	48	83	210	262	—	—
166	214	7	11	8	15	45	49	163	162	—	—
1,152	1,631	42	74	50	85	250	288	878	988	4	5
379	598	9	27	28	19	140	173	427	481	—	—
234	273	8	11	8	5	29	72	155	140	—	2
90	144	2	3	5	7	21	34	110	136	—	—
703	1,015	19	41	31	31	190	279	692	757	—	2

i afseende på Ålder,

Jude-folk.		Alla öfrige innevånare.		LäroStaten.	CivilStaten.	MilitärStaten.	Skeppare och Sjöfolk.	Utur tjenst gångne.	Handlande Borgerskap.	Bruks och Fabriksklassen samt arbetsfolk.
M.	Qv.	M.	Qv.							
—	—	1,464	1,976	77	65	25	211	47	129	98
—	—	953	1,245	39	39	35	178	29	102	11
—	—	348	442	34	18	13	1	9	15	13
—	—	2,765	3,663	150	122	73	390	85	246	122
—	—	438	535	10	38	9	8	1	32	40
—	—	401	504	50	8	29	—	8	25	8
—	—	455	594	7	14	15	4	17	33	7
—	—	167	205	6	8	24	—	3	13	3
—	—	112	149	8	4	2	—	4	7	3
—	—	115	182	6	4	5	—	2	10	3
—	—	1,688	2,169	87	76	84	12	35	120	64
2	3	426	637	79	73	8	62	2	46	16
—	—	275	398	45	11	8	—	6	27	47
—	—	603	709	23	24	11	—	5	214	44
—	—	219	225	6	10	10	—	1	532	2
—	—	458	514	7	7	13	—	5	18	8
2	3	1,981	2,483	160	125	50	62	19	837	117
182	231	9,653	10,508	169	370	1,389	1,355	479	803	306
—	—	195	248	6	7	9	2	—	16	4
—	—	378	210	6	21	147	67	1	19	1
—	—	1,127	1,423	90	33	39	90	42	91	31
—	—	276	318	25	21	8	57	8	34	2
182	231	11,629	12,707	296	452	1,582	1,471	530	963	344
—	—	1,189	1,516	100	66	88	181	54	83	26
—	—	1,085	1,531	205	82	63	14	58	130	44
—	—	272	252	12	16	4	9	10	28	6
—	—	1,357	1,783	217	98	67	23	68	158	50
—	—	971	1,370	76	65	90	58	38	93	28
—	—	982	1,284	10	30	19	—	3	17	354
—	—	458	590	16	22	44	35	30	21	2
—	—	362	504	19	19	16	42	17	33	12
—	—	2,773	3,748	121	136	169	135	88	164	396
—	—	615	877	57	50	54	50	23	84	19
—	—	536	655	14	18	13	49	12	49	11
—	—	217	270	13	17	3	—	2	30	5
—	—	1,368	1,802	84	85	70	99	47	163	35

Äktenskap, Stånd, Näringar

Diverse Stadsboer.	Handlande 1831.	Deras Betjening.	Bevilln. R:dr 1831.	Mästare 1831.	Gesäller.	Lärlingar.	Andre ditbörande Personer.	Bevilln. R:dr 1831.	Idkare, 1831.	Deras Betjening.
225	54	52	1,288	105	51	116	3	781	71	46
166	19	18	255	44	30	34	2	230	16	5
103	17	4	99	61	15	12	—	187	7	3
494	90	74	1,642	210	96	162	5	1,198	94	54
103	13	20	263	39	21	36	—	239	6	4
127	8	5	60	42	18	19	—	157	15	9
126	23	30	267	75	35	58	—	368	10	11
49	7	7	63	25	8	11	1	69	6	1
33	9	3	102	39	12	17	4	189	6	4
47	15	15	139	24	11	5	—	73	4	—
485	75	80	894	244	105	146	5	1,095	47	29
154	27	33	462	74	47	54	—	394	26	9
39	16	10	157	45	28	32	—	219	10	4
93	125	91	1,136	64	38	70	—	261	27	29
32	89	332	1,344	34	11	19	—	104	7	1
114	15	15	139	56	24	41	—	153	11	15
432	272	481	3,238	273	148	216	—	1,131	81	58
1,172	312	251	15,753	213	225	272	45	2,378	127	50
81	25	5	79	27	1	6	—	91	6	1
30	14	2	97	9	2	—	—	12	5	2
265	53	36	858	77	41	65	—	422	11	8
174	27	10	175	27	9	13	—	44	5	1
1,722	431	304	16,962	353	278	356	45	2,947	154	62
137	49	52	1,792	98	42	100	1	835	56	11
86	39	43	764	99	114	162	—	935	64	35
61	14	10	216	70	33	25	1	449	27	3
147	53	53	980	169	147	187	1	1,384	91	38
88	37	58	1,318	75	62	77	1	603	64	25
167	11	4	191	68	24	29	—	462	16	6
98	17	14	297	61	32	41	—	407	23	7
40	24	10	330	51	16	20	—	263	20	12
393	89	86	2,136	255	134	167	1	1,735	123	50
112	17	31	441	72	44	66	—	518	34	7
72	21	29	436	52	31	41	—	285	21	3
67	19	16	410	18	10	9	—	88	11	1
251	57	76	1,287	142	85	116	—	891	66	11

och Förmögenhet.

Andre dit hörande personer.	Bevilln. R:dr 1831.	Förmögenheten.				
		Förmögna hushåll.	Behållna hushåll.	Behöfvande hushåll.	Summa hushåll.	De behöfvande förhålla sig till de Förmögna och Behållna som:
31	718	34	567	400	1,001	1 till 1, 5
4	115	21	640	58	719	1 — 11, 4
—	71	18	134	103	255	1 — 1, 5
35	904	73	1,341	561	1,975	1 till 2, 5
—	71	16	197	101	314	1 — 2, 1
5	108	4	235	56	295	1 — 4, 3
—	106	13	304	113	430	1 — 2, 9
—	36	21	79	30	130	1 — 3, 3
—	46	14	42	56	112	1 — 1, 0
—	60	—	73	20	93	1 — 3, 6
5	427	68	930	376	1,374	1 till 2, 6
—	172	34	306	87	427	1 — 3, 9
—	88	23	80	81	184	1 — 1, 3
—	192	50	344	54	448	1 — 7, 3
—	40	14	169	11	194	1 — 16, 6
—	41	25	189	33	247	1 — 6, 5
—	533	146	1,088	266	1,500	1 till 4, 6
4	2,014	171	3,973	1,892	6,036	1 — 2, 2
—	80	5	128	18	151	1 — 7, 4
—	30	3	58	78	139	1 — 0, 8
4	114	36	149	465	650	1 — 0, 4
—	[illegible]8	6	171	75	252	1 — 2, 3
8	2,276	221	4,479	2,528	7,228	1 till 1, 8
2	639	21	658	318	997	1 — 2, 1
51	847	59	723	91	873	1 till 9, 7
—	206	5	236	31	272	1 — 7, 7
51	1,053	64	959	122	1,145	1 till 8, 3
17	631	38	485	153	676	1 — 3, 4
19	276	43	263	289	595	1 — 1, 0
—	257	9	276	51	336	1 — 5, 6
—	153	10	223	62	295	1 — 3, 7
36	1,317	100	1,247	555	1,902	1 till 2, 3
—	300	56	232	224	512	1 — 1, 3
—	284	69	176	81	326	1 — 3, 0
—	111	22	83	37	142	1 — 2, 8
—	695	147	491	342	980	1 till 1, 8

Länens Namn.	Städernes Namn.	Folkmängden enligt K:gl. TabellKommiss. uppgift år 1830.	Kalkulerad Folkmängd vid Juni månads utgång 1836.	Medium från 1820 till och med 1830 af årligen: Födde	Döde.
Stockholms Län .	*Sigtuna*	349	316	11	17
	Södertelje . . .	1,053	1,008	31	38
	Norrtelje . . .	1,114	1,109	34	35
	Öregrund . . .	583	583	14	14
	Östhammar . .	484	484	13	13
	Waxholm . . .	871	804	26	39
	S:a	4,454	4,304	129	156
Nyköpings dito .	*Nyköping* . . .	2,832	2,733	78	96
	Strengnäs . . .	1,060	1,033	26	31
	Thorshälla . .	519	500	16	20
	Eskilstuna . .	2,679	2,712	83	77
	Mariefred . .	575	565	20	22
	Trosa	532	543	17	15
	S:a	8,197	8,086	240	261
Örebro dito . . .	*Örebro*	4,113	4,135	115	111
	Askersund . . .	787	814	22	17
	Nora	722	744	21	19
	Linde	792	814	23	19
	S:a	6,414	6,507	181	166
Falu dito	*Falun*	4,060	4,038	124	129
	Hedemora . . .	937	948	28	26
	Säther	576	614	22	15
	S:a	5,573	5,600	174	170
Gefle dito	*Gefle*	7,772	8,049	247	217
	Söderhamn . .	1,514	1,530	48	45
	Hudiksvall . .	1,773	1,795	43	39
	S:a	11,059	11,374	338	301
Hernösands dito .	*Hernösand* . .	1,966	2,037	74	61
	Sundsvall . . .	1,895	1,955	56	45
	S:a	3,861	3,992	120	106
Östersunds dito .	*Östersund* . . .	445	473	13	8
Umeå dito	*Umeå*	1,278	1,355	41	27
Piteå dito	*Piteå*	1,216	1,298	36	21
	Luleå	1,064	1,092	33	28
	S:a	2,280	2,390	69	49
	Summa för Städerne	279,856	276,351	8,625	9,466

Hus och Tomter.	Verk o. Inrättningar	Hemmantal.	Jord. Tunneland. Åker.	Äng.	Skog och utmark.	Summa.	Utsäde af, Tunnor. Hvete.	Råg.	Korn.	Hafra.	Blandsäd.
110	6	5	193	64	881	1,138	9	64	32	6	5
277	4	11	327	382	813	1,522	6	80	20	40	12
143	1	6	228	171	404	803	5	69	32	—	10
154	—	4	12	128	454	594	—	1	3	—	—
106	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
149	6	1	37	15	224	277	5	10	5	—	—
939	21	29	797	760	2,776	4,334	25	224	92	46	27
547	24	8	438	74	182	694	15	90	65	10	30
218	13	14	671	374	1,617	2,662	12	110	51	5	25
107	1	12	353	176	—	529	30	60	10	—	10
214	—	1	60	—	—	60	—	13	20	—	—
74	8	4	109	340	2,110	2,560	8	40	30	8	4
142	1	5	118	142	373	633	5	30	5	2	3
1,302	47	46	1,750	1,106	4,282	7,138	70	343	181	25	72
310	1	29	1,320	862	1,662	3,845	39	226	91	67	151
187	1	1	162	336	1,160	1,658	1	40	—	90	10
121	—	3	495	—	251	746	—	15	2	60	—
175	—	4	570	79	670	1,319	1	40	3	40	5
793	2	38	2,547	1,277	3,743	7,568	41	321	96	257	166
254	71	4	192	193	561	946	—	25	10	50	40
138	1	8	242	1,276	800	2,318	5	60	2	70	28
84	5	4	310	140	950	1,400	—	15	—	124	15
476	77	16	744	1,609	2,311	4,664	5	100	12	244	83
1,007	11	8	100	2,060	3,090	5,250	—	50	150	50	10
656	1	6	10	790	4,124	4,914	—	7	64	1	—
312	6	8	—	438	470	908	—	—	50	4	15
1,975	18	22	110	3,288	7,684	11,072	—	57	264	55	25
269	1	3	58	531	1,100	1,689	—	2	70	4	1
280	6	4	76	700	1,200	1,976	—	5	66	12	10
549	7	7	134	1,231	2,300	3,665	—	7	136	16	11
91	—	2/3	50	75	180	305	—	1	25	—	—
125	1	1/2	736	—	897	1,633	—	3	113	4	2
146	—	3	190	663	1,547	2,400	—	2	43	—	—
195	—	—	150	760	700	1,610	—	1	85	—	—
341	—	3	340	1,423	2,247	4,010	—	3	128	—	—
28,007	633	776 1/2	32,860	31,718	79,792	144,370	503	5,653	5,589	4,701	2,038

		Medelafkastning sedan Utsädet är afdraget, 1828. Tunnor.							Underhållne		
Ärter.	Potatis.	Hvete.	Råg.	Korn.	Hafra.	Blandsäd.	Ärter.	Potatis.	Hästar.	Oxar.	Kor.
4	65	63	384	192	24	25	24	650	25	13	60
3	150	24	400	80	160	48	12	900	60	28	70
3	25	28	311	345	—	50	14	175	36	2	76
—	12	—	5	17	—	—	—	84	—	—	110
—	24	—	—	—	—	—	—	124	12	—	45
—	15	20	40	20	—	—	—	90	16	—	70
10	291	135	1,140	654	184	123	50	2,023	149	43	431
5	200	135	630	325	50	266	30	1,800	132	25	233
1	1,538	96	663	412	20	150	6	12,304	80	12	116
5	100	180	360	60	—	60	30	1,200	46	24	140
—	—	—	78	120	—	—	—	—	61	—	121
4	50	72	240	210	32	28	28	400	22	12	50
1	30	30	180	35	12	21	4	240	27	3	97
16	1,918	513	2,151	1,162	114	525	98	35,944	368	76	757
25	52	355	1,582	458	336	655	155	416	231	103	568
—	60	10	280	—	270	50	—	480	30	8	150
2	30	—	170	12	240	—	7	125	32	—	105
8	200	10	240	18	120	20	64	1,600	40	6	139
35	342	375	2,272	588	966	725	226	2,621	333	117	962
—	30	—	150	60	250	200	—	150	136	14	580
2	100	35	420	8	280	140	8	400	69	4	238
—	62	—	120	—	496	60	—	310	20	2	110
2	192	35	690	68	1,026	400	8	860	225	20	928
5	100	—	400	900	200	50	30	700	150	18	600
—	164	—	63	472	5	—	—	925	43	2	211
—	80	—	—	300	20	80	—	500	29	1	134
5	344	—	463	1,672	225	130	30	2,125	222	21	945
—	50	—	10	280	20	5	—	300	28	3	280
2	290	—	45	264	48	50	10	2,600	52	6	370
2	340	—	55	544	68	55	10	2,900	80	9	650
1	43	—	4	100	—	—	4	344	21	—	58
—	72	—	28	565	16	11	—	435	63	5	280
—	17	—	32	360	—	—	—	125	20	2	180
—	70	—	9	440	—	—	—	380	42	3	290
—	87	—	41	800	—	—	—	505	62	5	470
658	1,343	3,438	36,331	34,953	22,517	11,223	3,708	127,509	8,816	1,710	16,100

Kreatur. Stycken.				Uppskattadt värde, 1828. R:dr.				
Ungbo-skap.	Får.	Svin.	Getter.	Hus och Tomter.	Jord.	Bruk, Manufacturier, Qvarnar, Fabriker, m. m.	Summa.	Efter 1 Art.
8	25	110	—	48,283	12,440	1,550	62,273	153
5	100	80	—	92,918	53,170	14,200	160,288	396
4	40	60	—	86,969	24,351	15,500	126,820	441
—	53	29	—	57,100	——	——	57,100	250
—	136	70	—	30,625	——	1,700	32,325	192
—	—	—	—	46,164	9,000	5,200	60,364	286
17	354	349	—	362,059	98,961	38,150	499,170	1,720
9	83	133	—	268,458	49,143	78,633	396,240	1,177
8	30	282	2	82,024	67,122	600	149,746	465
34	238	122	—	48,730	35,440	613	84,783	296
—	166	166	—	157,100	5,590	——	162,690	360
8	90	42	—	37,590	32,853	——	70,443	315
10	66	58	—	9,705	23,700	2,000	35,005	230
69	673	803	2	603,608	213,454	81,846	898,908	2,845
35	117	282	—	426,902	156,636	4,000	587,539	1,458
20	25	75	—	82,252	43,224	2,666	128,142	315
—	20	54	—	70,492	47,048	——	117,540	262
20	25	63	—	60,000	40,002	1,000	101,002	276
75	187	474	—	639,646	286,910	7,666	934,223	2,313
30	60	250	150	420,151	66,046	398,715	884,913	1,568
29	61	73	—	113,440	79,608	1,000	194,048	407
20	44	45	—	33,851	24,975	38,700	97,526	222
79	165	368	150	567,442	170,629	438,415	1,176,487	2,198
120	180	200	130	905,509	338,804	19,500	1,263,813	2,953
12	42	47	100	107,031	98,451	7,000	212,482	560
—	6	74	150	163,490	80,260	10,216	253,966	689
132	228	321	380	1,176,030	517,515	36,716	1,730,261	4,202
5	50	80	90	132,240	91,315	1,000	224,555	849
35	160	55	150	160,450	87,600	9,800	257,850	725
40	210	135	240	292,690	178,915	10,800	482,405	1,574
—	110	23	—	——	——	——	30,375	141
15	66	57	59	93,250	52,975	20,000	166,225	508
16	43	12	10	44,265	68,476	——	112,742	390
12	190	5	53	42,676	48,750	——	111,426	411
28	233	17	63	86,941	117,226	——	224,168	807
1,395	6,162	8,527	932	23,695,456	5,743,823	1,873,890	55,152,125	104,506

Stats-

Bevillning.							Ständige	
Enl. Bevilln.-Förordn.					Bränvins-brännings Afgift.	Summa.	Boskaps- och Åkerskatt.	Mantalspenningar.
Efter 2 Art.								
Efter 1 §.	Jord, Hus, Tomter, Verk och Inrättn.	Borgerlig Näring.	Efter 6 och 7 §§.	Pers. ej hörande till viss Näring				
18	118	153	—	52	157	653	136	62
69	332	277	—	207	158	1,462	56	161
81	309	438	—	168	115	1,554	43	167
36	114	161	—	100	—	662	32	100
5	64	229	40	69	—	600	—	76
18	142	251	—	84	170	953	—	118
229	1,081	1,511	40	683	600	5,887	269	686
649	1,094	1,339	—	541	502	506	26	479
574	299	399	33	45	164	1,982	123	180
25	169	211	—	51	98	852	68	159
17	325	1,561	—	733	19	3,016	26	140
67	138	427	—	145	79	1,175	183	127
7	70	194	—	26	150	678	2	83
1,342	2,097	4,133	33	1,543	1,015	18,211	429	1,170
420	1,165	2,207	—	59	90	5,402	200	563
48	254	460	—	156	131	1,365	—	126
145	234	587	—	57	190	1,477	73	104
93	208	71	—	3	166	1,118	1	102
707	1,862	3,326	—	276	577	9,363	275	896
1,040	4,956	2,194	—	837	415	11,013	—	646
135	386	909	—	95	295	2,229	5	161
51	183	701	—	93	107	1,359	35	88
1,227	5,527	3,805	—	1,025	817	14,602	40	896
790	2,527	5,979	486	3,440	2,186	18,361	193	1,151
101	420	1,278	—	182	87	2,628	45	235
132	507	1,761	—	201	121	3,415	5	274
1,023	3,454	9,018	486	3,823	2,394	24,404	243	1,660
919	459	1,643	—	184	477	4,535	13	339
230	280	1,650	—	190	120	3,495	34	300
1,149	739	3,293	—	374	597	8,030	48	639
115	60	179	—	22	72	591	—	55
174	332	1,167	—	223	91	2,497	1	206
156	—	—	—	—	71	1,534	2	151
40	—	—	—	—	20	1,554	—	155
196	—	—	—	—	91	3,088	2	306
65,198	112,808	278,004	31,718	45,838	35,760	665,591	3,326	41,463

Bidrag 1828, R:dr

Räntor.			Arrendemedel.	Kostnad för Rotering.	Kostnad för Stadens Styrelse.	Klerecicts Underhåll.			
Saltpeter Afgift.	Tionde och Räntor af Bruk, Verk och Inrättn.	Summa.				Pastorers.	Komministrars.	Kyrkobetjeningens.	Summa.
11	——	210	10	115	180	15	1	23	40
21	——	239	—	557	530	200	50	41	291
12	——	223	—	557	—	308	161	120	589
7	——	140	4	491	216	60	—	43	103
—	——	77	198	222	199	25	50	33	108
1	——	120	301	—	360	120	—	80	200
55	——	1,010	513	1,944	1,486	728	262	342	1,333
15	489	1,010	—	676	2,572	1,303	230	99	1,632
27	——	331	123	423	643	2,363	385	560	3,309
22	——	250	—	260	277	200	57	25	282
2	10	179	—	169	290	200	100	30	330
8	——	318	—	211	150	163	50	45	258
9	——	95	—	224	505	133	20	15	168
86	499	2,186	123	1,966	4,439	4,363	842	775	5,981
54	150	968	—	388	946	1,038	361	203	1,603
4	——	131	—	304	600	500	—	70	570
5	70	253	—	327	211	250	50	25	325
8	80	191	—	245	250	160	33	65	258
73	300	1,545	—	1,266	2,007	1,948	444	363	2,756
7	34,393	35,047	—	—	2,493	2,070	1,522	771	4,364
15	——	181	—	457	1,600	500	133	100	733
7	191	322	—	372	321	300	66	50	416
30	34,584	35,551	—	830	4,414	2,870	1,722	921	5,514
16	274	1,634	—	879	8,400	1,200	1,085	575	2,860
12	——	292	—	241	1,128	541	394	220	1,155
15	——	294	—	397	1,100	495	360	150	1,005
43	274	2,220	—	1,517	10,628	2,236	1,839	945	5,020
5	——	358	—	250	1,200	800	433	300	1,533
8	500	842	—	150	1,700	650	—	250	900
13	500	1,200	—	400	2,900	1,450	433	550	2,433
1	8	71	—	32	126	11	—	120	131
—	——	208	—	165	773	113	150	110	373
6	——	1,693	412	173	750	70	156	68	295
5	110	270	4	140	601	100	200	60	360
11	110	1,964	416	313	1,352	170	356	128	655
1,646	38,642	86,358	3,131	34,154	200,28	72,235	24,963	21,181	118,391

					TullUppbörd, 1835, R:dr.			Municipal-Inkomster och Utgifter enl. Kongl. Komm. Koll. uppgift.	
Fattigförsörjning.	Skjuts.	Väghållning.	Diverse Onera och Allmänna besvär.	Summa Statsbidrag.	Tullmedel.	Konvoymedel.	Båkmedel.	Inkomster.	Utgifter.
37	—	137	45	1,400	21	—	—	486	486
352	2,843	1,644	540	8,441	340	16	15	1,360	1,360
62	52	100	1,230	4,369	62	1	37	723	831
—	—	—	206	1,825	—	—	—	474	626
75	—	10	188	1,680	14	—	9	536	550
—	—	—	127	2,062	—	—	—	360	338
527	2,896	1,891	2,339	19,780	437	17	61	3,939	4,191
459	500	1,160	2,495	15,514	4,022	197	165	4,625	6,515
500	149	800	1,200	9,464	—	—	—	1,077	1,091
72	—	—	260	2,255	6	—	—	341	628
500	430	—	—	4,915	—	—	—	651	1,973
156	39	234	280	2,823	—	—	—	459	495
50	13	168	100	2,002	—	—	—	648	637
1,737	1,131	2,362	4,336	36,975	4,028	197	165	7,801	11,339
3,858	2,459	1,600	4,014	21,243	69	—	—	1,785	1,681
300	580	187	700	4,737	3,333	—	—	1,126	1,126
235	500	450	747	4,526	—	—	—	328	328
365	66	650	281	3,426	—	—	—	355	442
4,758	3,606	2,887	5,743	33,934	3,402	—	—	3,594	3,577
2,410	988	400	3,207	59,925	643	—	—	2,615	3,193
300	600	250	600	6,951	—	—	—	1,434	1,838
220	500	250	420	4,183	140	—	—	1,171	1,209
2,930	2,088	900	4,227	71,060	783	—	—	5,220	6,240
10,200	1,680	450	16,044	60,508	102,862	5,248	2,670	25,553	28,311
634	80	200	600	6,958	6,231	423	372	3,683	3,422
200	133	168	310	7,022	2,734	353	211	2,099	2,943
11,034	1,893	818	16,954	74,489	111,827	6,024	3,253	31,335	34,676
500	128	150	1,500	10,154	12,987	881	1,159	2,771	2,739
250	—	200	500	8,037	27,249	948	3,668	3,760	3,473
750	122	350	2,000	18,191	40,236	1,829	4,827	6,531	6,212
43	5	4	50	1,058	216	—	—	163	153
381	—	100	258	4,757	3,452	302	473	2,003	2,444
40	158	35	1,055	4,615	19,783	103	535	1,749	1,533
70	100	280	1,170	4,550	1,132	73	357	1,278	1,237
110	258	315	2,225	9,165	20,915	176	892	3,027	2,770
185,082	56,662	48,707	453,064	1,862,149	3,376,544	229,045	67,251	684,722	857,145

Tolagens belopp R:dr.	Fartyg, 1832. Antal.	Fartyg, 1832. Läster.	Skeppare.	Sjömän.	Antalet af Båtsmän som är ålagdt Städerne.	Huru skyldigheten att underhålla Båtsmän är fördelad. Jorden.	Huru skyldigheten att underhålla Båtsmän är fördelad. Näringarne.	Under 15 År. Mankön.	Under 15 År. Qvinkön.
—	1	11	3	2	3	2	1	5	63
—	2	33	—	—	10	4	6	157	141
—	3	46	1	1	10	3	7	141	144
—	3	99	21	59	9	5	4	77	100
—	1	28	10	1	4	2	2	64	65
—	21	203	9	9	—	—	—	143	145
—	31	409	44	72	36	16	20	633	658
191	9	173	14	14	20	10	10	414	421
—	4	95	4	6	8	$5\frac{5}{8}$	$2\frac{3}{8}$	131	116
—	6	177	7	7	7	$1\frac{3}{4}$	$5\frac{1}{4}$	82	76
—	—	—	—	—	5	$\frac{3}{4}$	$4\frac{1}{4}$	341	321
—	1	22	1	1	4	$3\frac{3}{16}$	$\frac{13}{16}$	137	106
—	—	—	—	—	6	$2\frac{1}{2}$	$3\frac{1}{2}$	70	62
191	20	467	26	28	50	$23\frac{13}{16}$	$26\frac{3}{16}$	1,175	1,102
—	16	469	18	26	13	3	10	590	585
—	3	87	—	—	8	2	6	105	116
—	—	—	—	—	8	2	6	106	90
—	—	—	—	—	6	2	4	97	100
—	19	556	18	26	35	9	26	898	891
—	—	—	—	—	—	—	—	636	627
—	—	—	—	—	11	$5\frac{1}{2}$	$5\frac{1}{2}$	147	139
—	—	—	—	—	6	$4\frac{1}{2}$	$1\frac{1}{2}$	76	79
—	—	—	—	—	17	10	7	859	845
2,632	76	7,085	98	698	25	$3\frac{1}{6}$	$12\frac{5}{6}$	1,172	1,161
52	8	513	8	50	8	$5\frac{1}{3}$	$2\frac{2}{3}$	228	211
22	8	506	7	43	10	5	5	276	271
2,706	92	8,104	113	791	43	$13\frac{1}{2}$	$20\frac{1}{2}$	1,676	1,643
127	25	1,076	13	89	8	4	4	280	250
266	21	1,564	22	180	5	$3\frac{5}{24}$	$1\frac{19}{24}$	250	276
393	46	2,640	35	269	13	$7\frac{5}{24}$	$5\frac{19}{24}$	530	526
—	—	—	—	—	—	—	—	69	62
45	14	814	7	61	5	$2\frac{1}{8}$	$2\frac{7}{8}$	194	205
44	6	300	17	49	5	1	4	186	158
154	9	413	15	70	4	—	4	173	174
198	15	713	32	119	9	1	8	359	332
206,648	1,081	54,507	1,299	7,778	879	211	654	38,153	38,860

Folkmängdens

Emellan 15 och 60 år.		Öfver 60 år.		Summa.			Gifta.		Enklingar.	Enkor.
Mankön.	Qvinkön.	Mankön.	Qvinkön.	Mank.	Qvink.	S:a	Män.	Hustr.		
92	129	11	23	154	215	369	59	60	8	47
264	364	30	73	451	578	1,029	166	166	13	108
332	331	18	35	491	510	1,001	165	167	8	63
177	216	27	51	281	367	648	103	103	6	78
145	178	17	23	226	266	492	82	82	13	40
303	293	16	49	462	487	949	145	145	22	86
1,313	1,511	119	254	2,065	2,423	4,488	720	723	70	422
735	993	70	170	1,219	1,584	2,803	427	432	44	228
244	372	26	71	401	559	960	141	141	19	106
154	190	29	33	265	299	564	97	93	17	47
973	661	26	71	1,340	1,053	2,393	321	300	32	137
215	264	20	32	372	402	774	121	131	7	60
156	178	29	27	255	267	522	110	110	15	33
2,477	2,658	200	404	3,852	4,164	8,016	1,217	1,207	134	611
1,025	1,402	109	247	1,730	2,234	3,964	583	594	56	322
229	300	17	33	351	449	800	107	108	8	44
163	206	21	44	290	340	630	96	98	12	48
182	260	12	31	291	391	682	111	110	5	43
1,599	2,168	159	355	2,662	3,414	6,076	897	910	81	457
1,046	1,463	68	272	1,750	2,362	4,112	583	598	44	382
265	346	15	58	427	543	970	150	150	8	85
149	188	14	31	239	298	537	87	89	5	32
1,460	1,997	97	361	2,416	3,203	5,619	820	837	57	499
2,046	2,557	146	343	3,364	4,061	7,425	1,162	1,194	82	548
387	501	67	102	682	814	1,496	229	229	33	119
486	555	49	87	811	913	1,724	292	292	21	108
2,919	3,613	262	532	4,857	5,788	10,645	1,683	1,715	136	775
514	697	52	94	846	1,050	1,896	241	241	28	153
491	624	40	85	781	985	1,766	298	298	24	89
1,005	1,321	92	179	1,627	2,035	3,662	539	539	52	242
99	122	12	13	180	197	377	64	65	5	20
342	424	22	53	558	682	1,240	164	166	11	81
316	325	48	51	550	534	1,084	213	213	23	50
264	327	37	52	474	553	1,027	181	181	17	17
580	652	85	103	1,024	1,087	2,111	394	394	40	67
84,224	96,468	7,018	14,619	129,621	149,922	279,645	38,998	39,795	4,390	20,271

förhållande 1825

Ogifta öfv. 15 år.		Riddersk. och Adel.		Preste-Ståndet.		Stånds-Personer.		Borgare-Ståndet.		Utländningar.	
M.	Qv.	M.	Qv.	M.	Qv.	M.	Qv.	M.	Qv.	M.	Qv.
36	45	2	6	5	12	7	6	64	81	1	—
115	163	1	2	4	5	24	31	77	87	—	—
177	136	—	1	3	6	24	18	226	226	—	—
95	86	1	—	2	—	31	28	77	116	—	—
67	79	1	—	3	7	5	10	165	158	—	—
152	111	2	—	1	2	16	15	10	163	—	—
642	610	7	9	18	32	107	108	619	831	1	—
334	503	20	24	19	19	111	115	192	239	—	—
110	196	—	3	27	35	86	87	107	180	—	—
69	83	2	1	3	3	20	26	58	70	—	—
646	286	—	1	2	1	16	17	171	192	3	1
99	105	2	3	1	2	17	18	118	138	—	—
60	62	—	—	9	8	5	3	209	222	—	—
1,318	1,235	24	32	61	68	255	266	855	1,041	3	1
495	733	26	31	13	19	120	127	610	597	16	12
131	181	1	4	6	11	21	32	152	176	2	—
76	104	2	—	3	6	48	52	121	129	—	—
78	138	—	2	6	10	26	30	124	127	—	—
780	1,156	29	37	28	46	115	241	1,007	1,029	18	12
487	755	13	11	18	24	82	107	216	252	—	—
122	169	1	—	5	13	17	32	77	78	—	—
71	98	4	3	6	14	35	60	170	164	—	—
680	1,022	18	14	29	51	134	199	463	494	—	—
948	1,158	13	13	35	40	154	214	861	955	3	1
192	255	2	1	5	6	29	30	434	449	—	—
222	242	—	—	7	5	43	65	590	659	—	—
1,362	1,655	15	14	47	51	226	309	1,885	2,063	3	1
297	397	10	6	33	36	78	99	421	538	—	—
209	322	4	4	3	7	28	23	427	508	—	—
506	719	14	10	36	43	106	122	848	1,046	—	—
42	50	4	4	3	2	39	28	67	68	2	3
189	230	8	3	6	5	94	89	210	254	—	—
128	113	1	—	10	13	26	17	253	256	—	—
103	141	1	1	6	5	12	18	194	249	—	—
231	254	2	1	16	18	38	35	447	505	—	—
48,137	50,982	1,538	1,799	1,056	1,348	12,720	14,613	30,110	33,545	384	381

i afseende på Ålder,

Judefolk. M.	Judefolk. Qv.	Alla öfrige innevånare. M.	Alla öfrige innevånare. Qv.	LäroStaten.	CivilStaten.	MilitärStaten.	Skeppare och Sjöfolk.	Utur tjenst gångne.	Handlande Borgerskap.	Bruks och Fabriksklassen samt arbetsfolk.
—	—	75	110	4	8	1	5	—	9	2
—	—	345	453	5	23	4	8	4	17	15
—	—	238	259	5	13	4	1	5	24	132
—	—	170	223	9	14	—	113	9	2	15
—	—	52	91	4	4	1	9	—	5	4
—	—	333	307	5	12	69	52	9	16	1
—	—	1,213	1,443	32	74	79	188	27	73	169
—	—	877	1,187	47	53	22	25	34	42	160
—	—	181	254	55	10	4	7	1	21	10
—	—	182	199	4	5	3	11	7	9	6
—	—	1,148	841	4	9	10	—	6	89	43
—	—	234	241	6	9	6	1	—	12	52
—	—	32	34	8	4	—	—	—	6	1
—	—	2,654	2,756	124	90	45	44	48	179	272
—	—	945	1,448	111	68	55	38	42	63	46
—	—	169	226	11	12	6	—	2	33	5
—	—	116	153	11	14	6	—	4	24	2
—	—	135	222	8	10	5	—	2	16	5
—	—	1,365	2,049	141	104	72	38	50	136	58
—	—	1,421	1,968	33	66	42	—	7	57	62
—	—	139	135	5	14	26	—	16	26	3
—	—	212	302	4	6	3	—	4	10	18
—	—	1,772	2,405	42	86	71	—	27	93	83
—	—	2,298	2,838	89	105	60	641	69	148	214
—	—	212	328	12	16	13	50	7	51	4
—	—	171	184	37	23	9	27	9	48	23
—	—	2,681	3,350	138	144	82	718	85	247	241
—	—	304	371	83	32	9	65	1	49	10
—	—	319	443	9	16	6	37	1	56	23
—	—	623	814	92	58	15	102	2	105	33
—	—	65	92	10	16	7	—	—	12	2
—	—	240	331	28	37	8	49	10	31	3
—	—	260	248	30	26	4	33	8	22	1
—	—	261	280	6	13	4	66	4	26	2
—	—	521	528	36	39	8	99	12	48	3
531	535	82,696	97,717	3,490	5,818	12,016	5,109	2,720	6,943	5,799

Äktenskap, Stånd, Näringar

Diverse Stadsboer.	Handlande 1831.	Deras Betjening.	Bevilln. R:dr 1831.	Mästare 1831.	Gesäller.	Lärlingar.	Andre dithörande Personer.	Bevilln. R:dr 1831.	Idkare, 1831.	Deras betjening.
10	2	1	15	21	10	8	2	99	11	2
81	5	7	75	41	22	29	—	182	12	18
18	19	9	141	42	20	31	—	194	20	1
15	5	—	60	5	—	2	—	17	1	—
15	5	2	34	27	13	7	—	90	8	3
63	10	3	60	24	8	2	—	46	31	2
207	46	22	385	150	73	79	2	628	83	26
128	27	29	435	73	54	69	9	640	20	9
49	5	4	89	38	16	19	—	209	17	3
47	5	3	45	15	3	7	—	46	16	—
18	22	26	478	58	45	55	—	265	18	15
38	8	3	72	30	10	14	—	143	13	3
26	3	2	25	21	9	4	1	46	39	—
306	70	67	1,144	235	137	168	10	1,349	113	30
153	29	31	727	115	110	136	8	1,030	58	11
16	13	11	185	34	15	15	—	173	7	1
27	17	14	256	34	12	8	—	137	14	2
34	9	8	127	29	12	3	1	126	12	2
230	68	64	1,295	212	149	162	9	1,466	91	16
417	40	20	885	83	65	68	—	808	55	21
32	10	15	234	48	20	10	—	247	8	5
21	19	12	486	25	14	17	—	161	6	2
470	69	47	1,605	156	99	95	—	1,216	69	28
166	99	79	3,604	119	92	116	1	1,060	199	24
14	32	21	495	71	32	23	—	316	11	4
34	27	33	601	54	35	33	—	371	143	2
214	158	133	4,700	244	159	172	1	1,747	353	30
116	32	15	575	54	41	38	5	432	13	7
82	35	29	617	68	30	35	—	506	107	4
198	67	44	1,192	122	71	73	5	938	120	11
18	18	3	85	27	4	3	2	87	6	1
31	25	19	548	36	4	27	—	162	3	1
76	12	10	178	39	4	8	5	130	6	2
25	23	6	360	27	5	9	—	82	1	—
101	35	16	538	66	9	17	5	212	7	2
9,617	3,080	3,158	112,067	5,904	4,800	6,450	610	97,475	3,745	1,812

och Förmögenhet.

Andre dit hörande personer.	Bevilln. R:dr 1831.	Förmögenheten.				
		Förmögna hushåll.	Behållna hushåll.	Behöfvande hushåll.	Summa hushåll.	De behöfvande förhålla sig till de Förmögna och Behållna som:
—	80	2	62	4	68	1 till 16, 0
—	84	9	194	30	233	1 — 6, 7
—	98	37	100	59	196	1 — 2, 3
—	10	3	36	128	167	1 — 0, 3
—	55	23	71	20	114	1 — 4, 7
8	85	1	77	114	192	1 — 0, 7
8	412	75	540	355	970	1 till 1, 7
10	270	24	474	128	626	1 — 3, 9
3	153	19	151	5	175	1 — 34, 0
4	44	3	112	14	129	1 — 8, 2
—	134	59	211	157	427	1 — 1, 7
—	57	4	181	5	190	1 — 37, 0
21	73	—	110	—	110	1 — 110,
38	731	109	1,239	309	1,657	1 till 4, 4
18	533	37	522	134	693	1 — 4, 2
1	67	9	122	21	152	1 — 6, 2
—	103	8	95	12	115	1 — 8, 6
—	99	5	100	28	133	1 — 3, 7
19	802	59	839	195	1,093	1 till 4, 6
—	269	93	220	535	848	1 — 0, 6
—	146	8	77	88	173	1 — 0, 9
—	45	12	56	42	110	1 — 1, 6
—	460	113	353	665	1,131	1 till 0, 7
79	1,316	120	890	529	1,539	1 — 1, 9
—	98	4	512	20	536	1 — 25, 0
—	444	22	239	118	379	1 — 2, 2
79	1,858	146	1,641	667	2,454	1 till 2, 7
6	110	79	295	59	433	1 — 6, 4
—	610	17	329	15	361	1 — 23, 0
—	720	96	624	74	794	1 till 9, 7
6	41	10	65	5	80	1 — 1, 15
—	62	15	150	69	234	1 till 2, 4
3	41	4	228	5	237	1 till 46, 4
—	8	22	108	76	206	1 — 1, 7
3	49	26	636	81	443	1 till 8, 2
982	20,403	3,926	36,150	14,408	64,487	1 — 2, 8

Charles Dupins afhandling, kallad *den lille Fabrikanten* *), skrifven med beräkning att verka på Städernes lägre folkklasser, är af ett så stort värde, att, sedan den blifvit omarbetad och lämpad till vår lokal, borde den utgöra hvarje näringsidkandes dagliga hjelpreda. Det var genom dylika populära uppsatser som Benjamin Franklin verkade så oändligen mycket godt bland sina landsmän. Märkeligt är att föreskrifterna eller rättare upplysningarne, huru man skall lyckas att vinna trefnad och bestånd såsom näringsidkande medlem af Samhället, också på samma gång innehåller de tillförlitligaste moral-bud.

Ett stort hinder för Städernas uppkomst i Sverige synes ligga i den omständigheten, att genom tillräcklig tillgång på Handtverkare och så kallade Gerningsmän inom hvarje Socken, undviker Landtmannen att taga de behof, som desse personer tillverka, från Städerna. Sådane Stadsmanna-näringar deremot, som äro grundade på det omkringliggande landets behof, såsom Garfverier och Färgerier m. fl. bruka merendels skänka sina idkare, icke endast bergning, utan äfven ett visst välstånd. De fleste andra deremot nödgas anstränga både omtanka och förmåga, om de vilja lyckas.

Den ännu pågående striden om prohibitifsystemets upphörande i afseende på näringarne, är af ett vigtigare inflytande än man föreställer sig. Hvarje upplyst man kan och bör icke önska annat än högsta möjliga frihet åt hvarje nyttigt och lofligt näringsföretag, men rättvisa och billighet kräfver, att denna frihet bör vara lika för alla, och icke såsom nu skydda vissa intressen (brukspatronens och possessionatens) under det att hon fordrar af stadsmannanäringarne det de skola konkurrera med verldsmarknadens priser.

Oaktadt att Svenska Städerna icke hafva hittills varit att anse annorlunda än som Jordbruksidkande byar, och oagtadt att de, i likhet med Bruks-intresset, vetat fordom förskaffa sig flere förmåner på Landtmannens bekostnad, så synas de likväl icke deltaga i Statsbidragens belopp, i samma proportion som Rikets Skattehemman, ty af Tabellerna

---

*) Se Arkif för Hushållningen och Näringarne d. 14 och 21 Juni 1828.

upplyses, att Städernas samfälda värde är uppskattadt till 55 millioner R:dr B:co, och borde de följagtligen, efter samma värde som å skattehemmanen, helst Städerna i allmänhet äro mycket lågt uppskattade, betala 2,759,835 R:dr i totalt Statsbidrag, i stället för 1,862,000 R:dr som tabellerna angifver, eller nära 50 proc. mera än de nu göra. Häraf följer likväl icke att Städerna skulle förmå bära en högre beskattning.

Om Skatterna eller Statsbidragen.

> Economy and frugality are virtues in private station; but in a public station their influence upon national happiness is so vast, that they are not only the first of virtues, but the most pressing of duties.
> *Encyclop. Britannica, article: Political Economy.*

Så fort ett Samhälle uppnått den lyckan att äga en konstitution, som skyddar detsamma mot maktens arbitraira ingrepp, så utgör det vigtiga ämnet Statsbidragens belopp, fördelning och användande, Folkens ömtåligaste sida. Ingen kan undra på detta förhållande, ty den stora massan af nationen nödgas verkligen mången gång afsäga sig flere af lifvets beqvämligheter, endast och allenast för att kunna tillbörligen utgöra sina skatter till Staten. När då dessa skatter, utan att hafva undergått någon jemkning eller billigare fördelning på 2 à 300 års tid, eller när de, såsom händelsen med en del af dem är i Sverige, t. ex. med Landtågsgärden och Boskapspenningarne, m. fl., hvilka beviljades såsom krigsgärder 1617 och 1621, sedermera blifvit förvandlade till permanenta hemmansafgifter, så tyckes billigheten fordra att söka tillvägabringa någon rättelse härutinnan.

I alla Europeiska Stater har *Aristokratien* och *Hierarkien*, dels hvar och en för sig, dels gemensamt, tillskansat sig en mängd rättigheter på de öfrige samhällsklassernas bekostnad, hvarigenom de blifvit befriade från deltagandet i Statsbördorne, till samma belopp som landets öfrige inbyggare; och när till dessa begge klasser ytterligare lägges en

öfver behofvet talrik *Embetsmannapersonal*, hvars anspråk på ökade löner och förmoner aldrig kunna mättas, så finner man härutaf, hvilka stora svårigheter hvarje Styrelse har att öfvervinna, som allvarligt skulle vilja lindra folkets bördor. Då nu härtill kommer, att det är dessa trenne klasser, som oaflåtligen omgifva Regenterna samt följaktligen vid alla möjliga tillfällen och under alla tänkbara former kunna bevaka sina intressen, så inses lätt huru oändligen svårt det måtte vara, att i hushållningen med Statens medel införa sparsamhet och inskränkningar. Månne icke Gustaf d. Förste hade dessa förhållanden i tankarne när Han yttrade: *the Svenske höfves en barsk Konung?*

Huru nödvändiga, till Folkets belåtenhet, besparingar i Statsutgifterna blifvit, inhemtas bäst af Englands föredöme; ty oaktadt detta land, som hvar man vet, är det rikaste i Europa, har dock så väl under den senast afledne Konungens styrelse, som äfven under den nu regerande Konungens tid, ganska betydliga besparingar i statsutgifterne ägt rum, belöpande sig årligen till flere millioner riksdaler banko.

Innan beloppet af Svenska Folkets Skattebidrag närmare granskas torde det icke vara ur vägen att i några få rader anföra huru andra Nationers i Statshushållningsläran godkände Auktorer bedömma skatternas inverkan på Folkets belägenhet i allmänhet. Smith, Colquhoun, Say, Sismondi, M'Culloch, Sir Henry Parnell m. fl. yttra uti deras i så många afseenden högst lärorika skrifter följande allmänna satser: *Alla Statsutgifter, de må vara af hvilken art och beskaffenhet som helst, hafva alldeles samma inflytande på nationalrikedomen som en enskild mans utgifter på dess förmögenhet, och således böra samma hushållningsgrundsatser gälla lika väl för den ena som för den andra. Det finnes lika litet tvenne slags Statshushållningsprinciper, som det finnes två slags redlighet, tvenne slags moral. Om en Regering likaväl som en enskild, gör omkostnader, hvilka framkalla ett högre värde än det utgifna, så utöfvar hon en nyttig produktivitet, men om det förbrukade värdet icke lemnar någon produkt, är det ett förloradt vär-*

de, så väl för den ena som den andra, ehuru att detta värde, under dess förskingring, rätt väl kunnat åstadkomma den tjenst eller nytta man deraf väntade. Krigs- och munförråder, tid och arbete af militaira och civila embetsmän, som skyddat och värnat Riket, finnas icke mer, ehuru att de varit fullkomligt väl använde; på samma sätt är det med de behofver och tjenster ett hushåll tarfvar för sitt dagliga bruk. Det använda, det förbrukade, har icke framkallat någon annan fördel än tillfredsställandet af ett behof, och om behofvet icke hade funnits hade förbrukningen eller kostnaden icke varit annat än ett ondt, utan någon motsvarande ersättning. Förhållandet är enahanda med en Stats förbrukningar:

Att konsumera blott för att konsumera; att göra omkostnader efter infall eller nyck eller till och med efter systèm, men systèmet vore illa beräknadt; att begära en tjenst eller inrätta ett embete för att hafva den förmonen att derföre gifva en vedergällning, eller bevilja ett nytt löneanslag; att förstöra en sak för att skaffa sig tillfälle att betala den; är en dårskap så väl hos regeringar som enskildta, i större stater så väl som i smärre. En slösaktig regering är till och med brottsligare än en enskilt: denne förbrukar artiklar som tillhöra honom, då en regering deremot icke är ägare, men blott förvaltare af det allmännas egendom.

Uti alla någorlunda väl styrda stater har alltid hos individerna den sparande principen en bestämd öfvervigt öfver den förbrukande, och följaktligen föröka sig beständigt, så väl nationalkapitalet, som antalet af de förmögne eller behållna invånarne. Men detta är sällan händelsen med den förbrukning, som genom Regeringen och Embetsmännen tillvägabringas. De enskildte Medborgarne inse fullkomligt väl värdet af de artiklar som de förbruka, emedan i de flesta fall äro dessa artiklars eller produkters värde en följd af deras industri, ihärdighet och sparsamhet, och de vilja icke förbruka dem med mindre än att de för dem erhålla en motsvarande fördel. Sådan är icke Regeringarnes belägenhet, ty de förbruka produkterna af

andras arbete och icke af deras eget. Denna omständighet hindrar dem också vanligtvis ifrån att, med samma omsorg som undersåtarne, betrakta det nyttiga och nödvändiga af en utgift, eller att med samma omsorg söka undvika de förderfliga följderna af illa beräknade, öfverflödiga eller slösaktiga utgifter. Sparsamhet å Regeringarnes sida, är likväl af ett oändligt större inflytande än hos någon enskild.

*I Statshushållnings-läran anses för en regel, hvilken äfven synes härflyta ifrån ofvannämde satser, att hvarje Regering bör söka undvika sjelf vara producent, d. v. s. konkurrera med de enskilde uti tillverkningar och leverancer af hvad beskaffenhet som helst, (måhända dock med undantag af en del förnödenheter hörande till krigsmaterielen); ty det är bevisadt, såvida man räknar ärligt och noga, att det är omöjligt för Staten sköta en industri-gren genom sina Embetsmän med samma omtanka, tillsyn och flit som de Enskilde, och således måste nödvändigt förlust af sådane företag uppkomma *).*

---

*) Till mer än ett établissement hafva anslagen blifvit beviljade i Engelska Parlamentet kl. 2 om natten under det Ledamöterne varit half-sofvande; ty det är merendels vid denna olämpliga tid som anslags-frågorna förekomma. Den först äskade summan har kanske icke utgjort mer än 50,000 pund till en hamn-anläggning, dock-byggnad eller dylikt; men några år derefter fordras 3 à 4 gånger så mycket till fullbordandet af anläggningen så vida icke de förut använde summorna skola anses såsom förlorade. Slutligen äger man ett kostsamt établissement med dithörande befäl, underbetjente och manskap alltsammans väl aflönadt och pensioneradt till död-dagar; och likväl befinnes det icke sällan, vid närmare eftersinnande, att hela anläggningen varit mindre nödvändig, illa beräknad eller till och med alldeles öfverflödig.

I afseende på bibehållandet af lönen eller pensioneringen till döddagar, antingen tjensten bibehålles eller indrages, är förhållandet sådant, att hvarje befälhafvande person eller arbetare, som blifvit anställd vid kronans verkstäder, vill gerna anse sig i samma kategori som statens Embetsmän, d. v. s. vara födde den återstående tiden af deras lifstid. Dessa anspråk äro grundade derpå, att en del af de befattningar statens tjenst kräfver äro af den beskaffenhet, att när de upphöra är personen otjenlig att på annat sätt förvärfva sin bergning. För dessa är det otvifvelaktigt statens skyldighet att draga försorg; men deras antal är icke så stort som man vanligtvis föreställer sig. Till ganska många befattningar i det enskildta lifvet fordras lika mycket kunskaper och lika lång öfning som att ingå i statens tjenst; men när en köpman entledigar sina kontorister, en Fabrikant sina bokhållare, en Possessionat eller en Bruksegare sina inspektorer, så hvarken fordras eller fås någon pension.

Montesquieu säger uti 7:de Bok. 4 Kap. af dess Esprit des Loix: «*Si les riches ne dépensent pas beaucoup les pauvres mourront de faim*,» och efter honom hafva tusende upprepat detsamma; *men denna sats är falsk, ty de rikas slöseri, oberäknadt det förderfliga exemplet, är långt ifrån att vara fördelagtigt för de fattige, en verkelig olycka för dem. Det är i längden omöjligt att efterfrågan af arbete och deraf för de behöfvande härflytande förtjenst kan ökas, utan att kapitalerna ökas. Man bör ihågkomma, att hvad som årligen sparas är lika regelmässigt användt, som hvad årligen utgifves.* Den enda men stora *skillnaden är, att ett sådant kapital i ena fallet är användt på ett sätt, att det bibehåller och är när som helst i tillfälle att återgifva ett större värde än det hade, i stället för att det eljest såsom förbrukadt är att anse som förloradt. Om en Individu tror sig handla klokt, enligt den grundsatsen, att slöseri är en fördel, emedan industrien uppmuntras genom den ökade onyttiga förbrukningen, så blifver hans undergång deraf en ovilkorlig följd, men hans ruin blifver endast skadlig för dem som stå i hans tjenst eller genom honom hafva sitt underhåll, då deremot ett lika handlingssätt å Regeringarnes sida måste leda till revolution, fattigdom och uselhet. Om det således är önskvärdt, att de enskilde medborgarne äga rigtiga begrepp om deras sanna fördel, i frågan om förbrukning af värden och produkter, huru mycket mera angeläget är det icke att Regeringarne häröfver äga sanna åsigter.*

Om man i afseende på inflytandet af öfverdrifna eller tryckande statsbördor, rådfrågar historiens vittnesbörd, så intygar hon, att Carl d. I:s och Ludvig d. XVI:s olyckliga öde, Gustaf den IV:de Adolfs fördrifvande från thronen, jemte flere andra lika våldsamma omstörtningar, haft sin egentliga upprinnelse från misshushållning med statskrafterne eller från egenmäktiga pålagor och beskattningar. Nu-tidens ännu olösta problem är, huru länge det bär sig att, såsom det sker i en del stater, oupphörligen göra skuld och öka räntorne, utan att ens ämna någonsin återgälda det låntagna kapitalet.

Att ingen kan på en och samma gång vara folkets vän och betunga detsamma med uppoffringar och kontributioner bevises tillräckligt af Napoleons öde, ty det var icke de koaliserade arméerna som fällde honom, utan det Europeiska folkhatet, föranledt af oerhörda utpressningar.

RiksStaten eller den af Ständerna faststälde Budget utgjorde 1823 **8,121,357** R:dr, samt 1829, se StatsUtskottets Betänkande N:o 254, **8,949,194**. Denna sistnämnda summa var, på följande sätt fördelad, neml.:

HufvudTitlar.	RiksStaten. 1830.	RiksStaten. 1834.	Enl. 1833 års Riks-Hufv.bok.
1:sta Hof- och SlottsStat.	719,263.	719,250.	736,840.
2:dra Civile- och LandsStat.	2,052,630.	2,354,480.	2,661,617.
3:dje Arméen och Landtförsv. . . .	3,249,524.	3,392,500.	4,128,992.
4:de Flottan och Sjöförsv.	1,201,527.	1,242,180.	1,799,660.
5:te Sköna Konsterna	27,085.	26,430.	26,756.
6:te Milda Stiftelser	117,197.	161,630.	129,388.
7:de PensionsStaterne	63,000.	63,000.	63,159.
8:de Allm. och Extra Utgift.	554,657.	759,890.	918,207.
9:de Åkerbruket, Handeln och Näringarne	134,348.	164,930.	202,705.
10:de Clerecie och Läroverken . . .	542,866.	565,620.	733,695.
Allmänna IndragningsStaten	286,098.	248,280.	321,839.
Summa R:dr B:co	8,949,194.	9,698,190.	11,722,858.

Att Statsutgifterne år 1833 öfverskjuta den af Rikets Ständer fastställda budget med icke mindre än **2,793,664** R:dr härleder sig derifrån, att reservationer och besparingar från föregående åren, äfvensom den summa hvarmed krigsmaterielen till lands och sjöss blifvit ökad, hvilken utgår genom så kalladt extra anslag, är deruti inräknad.

Med anledning af de officiella handlingar, som på Kongl. Maj:ts nådiga befallning blifvit af trycket utgifne dessa senare åren, finner man, att fastän den årliga budgeten uppgår till blott **9,698,190** R:dr, så när man sammanräknar alla både direkta och indirekta statsbidrag, belöper sig deras samfälda summa till minst **20** millioner riksdaler banko; nemligen:

Enligt 1832 års femårsberättelser utgöra totalbeloppet af Landets skattebidrag . . . . **12,573,446**.

	Transport	12,575,446.
Samma bidrag för alla Städerne	. . . . .	1,926,284.
Tulluppbörden år 1835, se pag. 256	. . .	5,576,525.
Konvojmedel d:o d:o	. . .	229,048.
Båk- och Fyrmedel	. . . .	67,251.
Nummerlotterimedel, 1833	. . . .	152,097.
Postmedel d:o	. . . .	508,061.
ChartæSigillatæmedel d:o	. . . .	330,529.
5 proc. ränta af alla Boställen, värde 21,682,000.		1,084,100.
		20,247,339.

De som ogerna se att skatternas verkliga belopp framställes i sin rätta dager — och deras antal är icke ringa — skola icke underlåta att anmärka, att uti ofvannämde 20,247,339 R:dr B:ko är inbegripet både statsutskylder och municipal-afgifter. Dessa senare äro likväl ganska svåra att skilja från de förra, helst begreppet om hvilka afgifter som böra anses af municipal-natur ännu icke äro stadgade. En del skulle troligen icke vilja räkna andra afgifter till statsutskylderne än de som uppbäras af kronofogden vid uppbördsstämmorna, när andra deremot, icke utan skäl, skulle vilja anse soldatens underhåll, skjuts, fattigförsörjning och vägunderhållsskyldigheten såsom allmänna onera, hvartill ytterligare kommer kyrkans och Presterskapets underhåll. Hvar och en kan lätt öfvertyga sig, att ofvannämde totalsumma icke är för högt beräknad, när man med uppmärksamhet granskar de i detta arbete förekommande tabellariska uppgifter; ty det är t. ex. icke sannolikt, att ClereciStaten, hvartill är räknad, utom det högre och lägre Presterskapet, Kyrkobetjente, Organister och Klockare, utgörande tillsammans 7,528 personer, med qvinnor och barn 14,000 personer, icke skulle hafva mer i inkomst än 1,780,427 R:dr. Presterskapets inkomster äro för det mesta uti Femårsberättelserna upptagne i öfverensstämmelse med de frivilliga accorder som äro träffade uti en del Församlingar emellan Invånare och deras Själasörjare, men att denna beräkningsgrund, i allmänhet tillämpad är väl låg, faller tydligt i ögonen. Att alla personer å Landet som räknas till Presterskapet i Göteborgs Län, icke skulle hafva mer i årlig inkomst än 38,900 R:dr, eller i Halmstads

Län 29,000 är påtagligen för ringa. Af samma beskaffenhet är uppgiften om Clereciet i Mariestad, bestående inalles med smått och stort, enligt pag. 242 i Statistiken öfver Städerna, af 30 personer, hvilka icke skulle hafva mer än 49 R:dr i inkomst; i Strömstad 50 R:dr, i Wexiö 390, i Landskrona 328, i Nora 325, flere dylika exempel att förtiga. Till den ökning uti ClereciStatens underhåll som genom en noggrannare beräkning uppkommer, bör ytterligare läggas dess extra inkomster, såsom likstol, vigsel, barndop, m. m, och då synes man, utan att begå misstag, kunna betydligt höja bidragen till dennas underhåll *).

*) Uti en liten, år 1832 i Gefle utgifven, brochure kallad: *Försök till besvarande af frågan: kan en reform med Clereciet och af dess löningssätt med rättvisa företagas och med allmän nytta utföras?* är Presterskapets aflöning beräknad till 3,669,800 R:dr B:ko. Denna lilla obemärkta bok synes vara skrifven med sakkännedom, så att hvar och en som intresserar sig för landets kännedom, gör väl uti att sjelf genomläsa densamma. Författaren yttrar pag. 13 och 14: "En förändrad reglering och organisation af Clereciet är af högsta inflytande så väl å Statens inkomster som å Folkets onera och utskylder. Dervid förekommer först och främst indragningen af öfverflödige tjenster. När man jemförer Biskopsstiften med hvarandra, i anseende till vidd och prosteriernes antal, och derjemte erfarit, att de större stiften blifvit lika väl styrda som de mindre; så synes, att Kalmar stift kan förenas med Wexiö's och Göteborgs med Skaras, utan att någotdera af de sammanslagne blef större än Upsala, Linköpings och Lunds hvar för sig. Domprostetjensterne kunna äfven anses öfverflödige. De ha qvarblifvit sedan katholska tiden och kunna indragas, emedan i Hernösands, Carlstads och Wisby stift, der inga Domprostar blifvit anställde, hafva de consistorielle göromålen varit lika väl vårdade, som i de andra stiften. Consistoriebetjeningen i de stift, som med andra förenas, kan äfven indragas. Om en del Pastorater, som äro allt för små, sammansloges, så återgick till Staten en mängd goda boställen, och Socknarnes innevånares onera med Prestgårds, Fattighus och Klockarehus byggande, ofta äfven med kyrkors, blefvo ansenligt lindrade." Pag. 25 och 26 söker Författaren att visa, att af ofvannämde 3,679,800 R:dr äger Presterskapet af Staten 1,816,600 och af Församlingarne 1,853,200. Sid. 33 föreslås att nedsätta denna aflöning till 669,060 R:dr af statsmedlen och 1,407,600 af församlingarne, hvadan Presterskapets samfäldta aflöning skulle blifva = 2,086,650 R:dr, och således en besparing uppkomma för statscassan af 1,137,550 R:dr, och för församlingarne af 445,600 R:dr B:ko" o. s. v. Författaren till ofvannämde brochure gör sjelf den anmärkningen, att när man klandrar eller fäster uppmärksamheten på någon vigtig institution i samhället, som genom tidernas framskridande blifvit bristfällig, så

(Forts. på pag. 276.)

Länens Namn.	Förmedlade Hemman.	Uppskattadt värde. R:dr.	Efter 1:sta Art. a)
Malmö Län	4,067	23,142,958	56,721
Christianstads	2,987	14,768,013	46,002
Halmstads	2,918	7,802,219	29,194
Carlskrona	1,083	10,613,725	22,475
Wexiö	2,809	9,730,036	29,539
Jönköpings	3,893	11,387,173	38,076
Kalmar	3,463	16,018,175	48,294
Linköpings	5,471	26,076,730	55,922
Mariestads	4,694	23,520,113	51,374
Wenersborgs	4,193	18,296,510	52,069
Göteborgs	2,874	13,890,329	37,385
Wisby	1,098	3,811,208	12,495
Stockholms	4,042	22,642,097	36,334
Upsala	3,543	16,179,008	27,807
Westerås	2,849	14,669,952	26,881
Nyköpings	3,316	14,753,862	33,950
Örebro	2,792	14,675,743	34,687
Carlstads	1,762	22,356,927	49,555
Falu	1,799	13,265,368	27,959
Gefle	2,100	9,484,600	29,512
Hernösands	1,606	8,630,648	24,749
Östersunds	933	1,885,369	11,859
Umeå	778	3,610,966	11,466
Piteå	604	2,281,059	10,543
Summa för Landet	65,665	323,492,794	804,859
Summa för Städerna	776½	55,152,125	104,506
Summa för hela Riket	66,441½	378,644,919	909,365

a) Som icke hvar och en har till hands BevillningsFörordningen, torde en förklaring öfver de olika artiklar, hvarunder Bevillningen utgår, icke vara ur vägen. *Bevillning efter 1:sta Art.* erlägges af hvarje mansperson från och med fyllda 17 år till och med 63 år, à 44 sk. och hvarje qvinna under samma vilkor à 22 sk.

b) *Efter 2:dra Artik. 1:sta §.* Alla Embetsmän erlägga för de första 600 R:dr i lön 1 R:dr af hundradet — mellan 600 och 1200, 2 R:dr af hundradet, samt all lön deröfver 3 R:dr af hundradet.

Bevillning år 1828, R:dr.					Ständige			
Enligt 1823 års Förordning.				Summa R:dr.	Jordeboks- och Hemmantals-Räntor.	KronoTionde.	Afrad.	Mantals-Penningar.
Efter 2:dra Art.			Bränvins-bränings-Afgift.					
1 §. b)	3, 4, 5 §§. c)	6, 7, §§. d)						
3,801	58,293	42	51,694	170,553	40,060	54,398	—	22,433
1,621	38,320	471	42,210	128,625	32,246	31,514	563	17,769
959	23,646	205	11,583	65,589	52,822	14,527	9,489	10,788
702	27,005	—	18,674	68,857	11,359	8,222	1,166	8,161
1,504	22,222	480	14,560	68,308	91,176	35,356	26,305	11,569
1,559	26,937	253	14,487	81,314	125,165	35,944	24,313	13,966
1,793	40,627	355	25,799	116,870	160,033	24,319	18,761	18,719
3,091	75,147	687	35,422	170,271	161,076	60,335	145,142	19,019
2,815	51,244	230	22,195	127,859	138,896	68,200	59,895	19,833
2,839	47,553	133	23,048	125,643	91,698	29,095	41,699	21,394
2,176	37,081	382	9,829	86,855	46,227	15,746	5,975	11,248
2,134	9,002	—	6,615	30,247	40,126	—	12,749	4,830
4,046	58,565	328	35,637	134,912	102,135	26,385	62,139	14,177
2,801	39,466	165	16,152	86,393	143,163	53,456	72,906	10,445
2,440	35,452	48	15,653	80,476	76,365	47,818	120,204	10,394
1,670	40,495	128	22,039	98,285	45,771	37,804	78,563	13,433
1,720	38,610	73	16,384	91,475	107,083	26,795	14,057	12,232
2,155	49,388	237	14,658	115,995	65,676	26,366	11,633	14,101
2,468	29,789	—	11,437	71,654	90,212	57,846	999	11,222
1,982	28,649	46	9,362	69,553	75,651	32,347	23,173	11,748
1,173	21,475	275	8,767	56,442	61,438	33,750	324	6,753
1,211	5,387	—	2,447	20,905	10,049	12,951	21	3,425
813	9,471	132	3,083	24,968	11,654	9,025	9,495	3,292
666	6,599	—	3,167	20,976	6,988	7,690	7,174	3,082
48,152	820,436	4,677	434,901	2,113,037	1,787,078	749,900	746,815	294,044
65,198	—	31,718	35,760	665,591	6	21	1	41,463
113,350	820,436	36,395	470,661	2,778,628	1,787,085	749,921	746,816	335,507

c) *Efter 2:dra Art. 3 §.* Bevillning af Jordbruket à 2 R:dr af hvarje 1000 R:dr i uppskattadt värde. *Efter 2:dra Art. 4 §.* Bevillning af Bergshandteringen m. m , à 2 R:dr af hvarje 1000 R:dr i uppskattadt värde. Tionde-Tackjern och Hammarskatt deruti icke innebegripne. *Efter 2:dra Art. 5 §.* Bevillning af Qvarnar, Sågar, Stampar, m. m. efter 2 R:dr 1000 i värde.

d) *Efter 2:dra Art. 6 & 7 §§.* Bevillning af Kapitaler, Vinstmedel, Sterbhus och Testamenten m. m.

e) Handlande, Borgare, Fabrikanter och Handtverkare erlägga i Bevillning utom en i flere klasser fördelad personel afgift, 5 pr.c. af deras års-inkomst.

Räntor. R:dr.							Clerecie-
Lagmans- och Häradshöfdinge Ränta.	Gernings-Ören.	SaltpeterAfgift	Tionde o. Räntor af Bruk, Bergverk o. andra Verk o. Inr.	Summa R:dr.	ArrendeMedel.	Kostnad för Rustning och Rotering.	Pastorers.
6,239	187	7,627	125	131,072	1,748	280,627	124,158
5,683	183	6,004	——	93,964	886	167,605	69,151
3,104	68	6,981	166	97,947	3,340	25,851	40,692
2,802	99	2,268	——	34,077	2,033	80,042	22,576
3,911	91	5,258	4,206	177,875	33	111,583	36,296
3,672	54	8,388	3,269	214,774	3,943	167,018	54,546
5,808	121	6,310	6,569	240,642	7,086	47,770	39,674
4,550	138	11,282	7,594	395,755	8,856	181,644	64,539
5,820	28	8,799	2,652	304,125	1,059	193,021	95,913
7,121	47	7,863	2,793	201,712	726	139,896	64,895
4,483	24	5,384	——	89,108	310	94,737	28,222
1,751	78	2,058	——	61,594	208	15,011	57,065
3,081	112	7,590	5,683	221,305	35,087	138,669	63,240
2,351	109	6,644	290	289,367	17,906	134,452	75,006
2,807	84	5,746	21,437	284,858	29,693	130,325	59,167
3,227	38	6,202	4,837	189,877	16,812	82,350	48,210
4,014	117	5,256	55,949	225,507	17	102,707	55,133
3,733	32	3,374	33,276	158,196	—	73,301	34,553
911	38	3,362	44,326	208,919	52	93,666	56,956
3,015	145	3,938	22,530	172,551	972	59,466	48,002
3,158	62	3,003	7,307	115,798	4,991	31,433	39,891
1,611	23	1,553	25	29,662	—	38,168	23,212
1,299	—	1,193	2,215	38,176	2,724	27,580	19,943
1,063	2	1,010	2,526	29,539	1,435	29,455	14,192
85,222	1,888	127,105	227,782	4,006,412	139,924	2,446,385	1,235,244
—	—	1,646	38,642	86,358	3,131	34,154	72,235
85,222	1,888	128,751	266,425	4,092,770	143,055	2,480,539	1,307,479

Enligt RiksHufvudboken för år 1830:

Ordinarie Ränta	Rd.	B:co	2,490,633.
Afrads-Spanmål	„	„	270,348.
Tionde-Spanmål	„	„	838,795.
Arrende-Medel	„	„	120,115.
Silfvertionde, Kopparränta och Slagskatt . . .	„	„	47,166.
Tionde- och Hammarskatts-jern	„	„	185,652.
Mantalspenningar	„	„	352,137.
Lagmans- och Häradshöfdinge-ränta	„	„	90,611.
Bötesmedel	„	„	225,924.
CavalleriRegem. Hästvacance-Spanmål	„	„	190,890.
Nummerlotteri-medel	„	„	244,906.

Statens Underhåll.			Fattigförsörjning.	Skjuts.	Väghållning.	Diverse Afgifter, Onera och Allmänna besvär.	Summa Stats-Bidrag. R:dr.
Capellaners.	Kyrko-Betjening.	Summa R:dr.					
—	17,494	141,652	12,677	38,893	48,251	41,020	866,497
6,238	5,942	81,332	6,434	21,042	25,328	21,210	546,429
5,008	5,767	51,468	9,354	10,483	22,235	16,997	303,269
1,300	5,192	29,068	3,942	12,431	7,429	12,598	250,479
15,283	6,275	57,855	6,369	8,650	13,193	21,886	465,754
16,047	8,490	79,090	8,182	24,254	35,363	30,897	644,840
13,109	9,817	62,601	13,523	8,851	42,872	15,044	555,662
12,988	8,400	85,928	13,192	38,648	30,790	17,343	942,431
20,081	6,695	122,691	16,902	25,836	31,850	23,451	846,798
21,763	5,464	92,122	17,785	21,886	44,882	36,352	681,008
6,432	4,337	38,991	24,942	9,637	42,383	30,289	417,256
1,085	3,494	61,645	2,390	700	15,415	12,831	200,044
16,631	8,100	89,973	10,749	54,970	90,358	33,582	809,610
14,402	10,047	99,456	17,927	46,202	59,820	20,188	771,714
17,503	7,836	84,507	9,059	41,219	52,098	17,707	729,945
8,700	7,795	64,707	12,262	25,600	43,465	12,779	546,140
9,441	8,447	73,022	27,538	46,922	51,287	22,926	641,405
18,655	6,171	59,380	62,414	36,112	45,452	32,719	583,572
15,585	7,486	80,028	4,104	25,000	18,500	20,003	521,929
12,206	10,581	70,790	9,030	42,182	31,608	19,911	476,067
11,020	4,606	55,517	6,768	29,558	37,792	13,406	351,705
7,176	1,988	32,376	4,322	6,804	20,973	8,044	161,258
4,722	1,993	26,658	4,277	10,300	11,820	9,942	156,446
3,744	3,201	21,133	6,203	29,626	8,038	6,344	152,752
259,127	165,633	1,662,002	310,354	615,816	831,211	497,479	12,622,621
24,963	21,181	118,391	185,082	56,662	48,707	453,064	1,862,149
284,090	186,814	1,780,393	495,436	672,478	879,918	950,543	14,484,770

Alun-tionde, Båtsmansvacance-afgift m. fl. mindre poster	Rd.	B:co	298,975.
Sjötulls-medel	„	„	2,533 959.
Salu-accis af Städerna	„	„	11,925.
Postmedel	„	„	414,718.
ChartæSigillatæ-medel	„	„	352,661.
Bränvinsafgift	„	„	450,475.
Restantier	„	„	105,727.
Hufvudtitlarnes besparingsmedel	„	„	281,453.
Inkomster i Riksstaten ej påräknade	„	„	3,178.

Summa R:dr B:co 9,516,252.

Om derjemte domareStatens (flere Domare finnas, som icke hafva mer än 333 R:dr i lön; men räkna icke destomindre sina inkomster till 2 à 3000 R:dr och deröfver), TullStatens och i allmänhet större delen af CivilStatens sportlar, hvilka sammanlagda utgöra ett ingalunda ringa belopp, uppskattas i penningevärde och hopsummeras med sistnämnde tillökning, så är den framställda beräkningen af 20 millioner R:dr B:co i årliga Statsbidrag hvarken origtig eller öfverdrifven.

Att kalkulera Skattebördornes verkeliga belopp och deras inverkan på nationalvälståndet, är ett af de svåraste problemer att lösa. Af ofvan anförde synes, att de till deras numeriqua belopp, i ena fallet äro lika med 8,949,194 R:dr, och i det andra, med mer än dubbelt så mycket. Man borde kunna jemföra dem, dels med grundkapitalet, dels med den årliga produktionen eller revenuen af detta kapital, och dels med rörelse-kapitalets storlek samt den större eller mindre hastighet hvarmed det circulerar för att derifrån i någon mon leda sig till ett omdöme om deras mer eller mindre tryckande beskaffenhet; men sjelfva grunderne hvarefter dessa kalkuler böra uppställas äro ännu på intet sätt stadgade; icke heller äga vi i Sverige alla de erforderlige data till en sådan kalkul.

Enligt gjorde beräkningar betalar hvarje Engelsman omkring 28 R:dr i årligt Statsbidrag, hvarje Fransman $15\frac{1}{2}$, och hvarje Svensk omkring 7 R:dr. Detta utgör af Englands grundkapital (se Colquhoun) *) $\frac{1}{56}$:del, och af dess

stämplas man vanligtvis såsom smädare. Preståndet har allt sedan Konung Gustaf d. I:s stränga räfst varit så mycket mera frikalladt från all revision, som den rigtning det då fick, varit så väl för Riket som Nationen af ett högst välgörande inflytande. Ingen upplyst och oväldig man kan bestrida, att ju de goda egenskaper som utmärker den Svenska Allmogen, böra i betydlig mon tillskrifvas Presterskapets nit och omvårdnad. Den fria forskningen är hvarje Svensk mans rättighet, och Preståndet har så mycket lättare att bestå den pröfning som kan vara en följd af ofvannämde forskning, som det är omgärdadt med den vördnad och kärlek dess befattning ingifver: ty det inviger oss vid vårt inträde i lifvet; det vakar öfver vår ungdom, stödjer vår medelålder, och ingjuter tröst och förhoppning i vårt sinne då vi ligga på vår dödsbädd.

*) Colquhoun skref sin mästerliga afhandling öfver Englands

års-produktion $\frac{1}{10}$:del. I Frankrike, af grundkapitalet $\frac{1}{27}$:del, och af års-produktionen $\frac{1}{6}$:del. Af Sveriges grundkapital 578,644,919 (se pag. 272) utgör dess skattebidrag (20 millioner) icke fullt $\frac{1}{19}$:del, hvilken proportion dock är ofördelaktigare än Englands och Frankrikes. Det bör icke lemnas ur sigte, att alla kalkuler öfver statsbördornes belopp och användande, med afseende så väl på grundkapitalet som på års-produktionen, få ett allt mer och mer missgynsamt förhållande, nära i samma proportion som den ena staten är större än den andra. Uti de små Tyska Furstendömena erfordras t. ex. mer än hälften af alla stats-inkomsterna till underhållande af Furstens hof, när detta anslag i de större staterna utgör blott en ringa del af budgeten. Om man således skulle vilja försöka att uppställa en beräkning öfver huru stor del Skattebördorna medtaga af produktionen, så utfaller denna kalkul icke heller till Sveriges förmon *). Antag såsom ett medelpris 10 R:dr för en tunna Hvete, $8\frac{11}{48}$ för en tunna Råg, $6\frac{11}{48}$ för Kornet, 5 för Hafre, 4 R:dr för Blandsäd, 7 för Ärter och $1\frac{1}{2}$ R:dr för en tunna

välstånd, makt och hjelpkällor, 1813, och huru mycket har icke detta land tilltagit i folkmängd, upplysning, industrie och rikedom sedan denna tid? Dess ångbåtar, ångvagnar, jernhandtering, spinnerier och väfverier, m. m. har på de senaste 20 åren vunnit en utomordentlig tillvext, och under samma tid ha dess skatter blifvit icke så obetydligt minskade. London ägde år 1800 864,000 innevånare, och har nu 1,622,000. Dess folkmängd har således på 33 år fördubblats. Der bygges årligen flere tusende hus, så att den ena byn efter den andra insvepes i Londons område, och det är icke mer en stad utan en hel provins bebygd med hus.

*) Så väl i Femårsberättelsen för Falu Län af år 1822, som för Upsala Län af år 1828, finnes ett annat beräkningssätt för den årliga produktionen uppstäldt, hvilket jag gerna kunnat följa och deraf bildat en summa för hela Riket, men jag anser så väl dessa beräkningar, som de franske och engelske i samma syfte, vara blott mer eller mindre sannolika hypotheser. Ett litet fel i premisserna — och sådant är nästan omöjligt att undgå — leder så lätt till oriktiga slutsatser. Det är af detta skäl som författaren endast summariskt anfört ofvanstående kalkul. Den som är intresserad af att sjelf göra ett öfverslag af Rikets årsproduktion äger i detta lilla arbete, under sina särskildta titlar, åtskilliga dertill erforderlige data, sådane de för närvarande finnas att tillgå, och kan således efter egna åsigter anställa sina beräkningar.

Potatis, så blifver jordbrukets produkter (se pag. 153) lika med 45,000,000 R:dr; Bergshandteringen 10 millioner; Manufakturerna 8 millioner; Handeln, Boskapsskötseln, Skogshushållningen, Fiskerierna och Näringarne 20 millioner; Summa 83 millioner R:dr, hvarutaf Statsbidragen följaktligen borde utgöra $\frac{5}{21}$:delar. Om man också, i anseende till den osäkerhet uppskattningen af den årliga produktionen är underkastad, antager densamma uppgå till 100 millioner Riksdaler Banko, så utgöra i alla fall de utgående skatterna $\frac{1}{5}$:del deraf, eller vida mer än hvad som proportionaliter betalas i de begge rika länderna Frankrike och England.

Vid första påseendet och jemförelsevis till konsumtionen, synes det visserligen såsom 100 millioner Riksdaler Banko vore en allt för ringa summa för hela Rikets årsproduktion; men om man såsom en slags kontroll ville antaga, att hvarje mansperson emellan 15 och 60 år — se pag. 102 — förtjenade hela året om dagligen 32 sk. riksgälds — se pag. 135 — och hvarje qvinna inom samma ålder hälften så mycket, hvilket med vår 6 à 7 månaders långa vinter är alldeles för högt beräknadt, så blefve års-produktionen likväl icke högre än 150 millioner R:dr Banko.

Det medgifves gerna att de af Kongl. LandtbruksAkademien uppställde grunder, hvarefter Landshöfdingarnes Femårsberättelser äro upprättade, och af hvilka man ledes till det resultat att Statsbidragen utgöra 20 millioner R:dr, icke förtjena fullkomlig tillit; ty det synes icke vara så alldeles riktigt att beräkna alla de onera, som med dagsverken kunna afbördas, såsom väghållning, skjuts, soldatetorpets underhåll, kyrko- och prestegårdsbyggnad, med flere, till det pris hvarföre Länsman leger andra att fullgöra dessa skyldigheter. Man synes dock på goda skäl vara berättigad antaga att i ett hårdt klimat, der jorden för köld icke är åtkomlig under 6 månader af året, och der populationen är spridd öfver en ganska vidsträckt yta, som försvårar alla kommunikationer och förtrögar den inre rörelsen samt penningecirculationen, der äro 20 millioner Riksdaler Banko, erlagde årligen af tre millioner inbyggare, *en ingalunda obetydlig beskattning*. Lägg nu härtill att denna beskatt-

ning är högst ojemnt fördelad, så framstår tydligen behofvet att häruti söka tillvägabringa en billig rättelse. Man må för öfrigt uppställa och beräkna skatternas belopp efter hvilken method man behagar, så kan det likväl icke bestridas, *att Rikets folkmängd, den inre rörelsen samt välståndet hos massan af nationen varit i ett oafbrutet tilltagande under de senaste fem och tjugu åren.* Mera härom i Kapitlet om Svenska Folkets fördelning i stånd samt förmögenhets-vilkor.

Af gammalt utgingo skatterna för det mesta i naturaprestationer, eller sådane alster som Allmogen frambringade, men den i sednare tider vidtagna åtgärden att förvandla större delen af skatterna i penningar, och på detta sätt uppbära dem, *har sannolikt ökat deras tryckande beskaffenhet.* Många förödmjukelser och chicaner undvikas dock härigenom för de skattdragande, så att fördelarne af detta betalningssätt synas öfverväga olägenheterna. Man hörer stundom yrkas den satsen, att höga skatter äro nyttiga såsom bidragande till att lifva industrien, men denna princip står icke väl tillsammans med den frihet hvarefter hvarje individu så lifligt sträfvar. Der, hvarest den egna omtankan och sjelfständighetskänslan icke är en tillräcklig sporre för att uppfordra oss till verksamhet och förkofran, der uträttas föga med hårdhet och tvång. M'Culloch yttrar i sin förträffliga afhandling öfver Statshushållningen, pag. 418: *att säkerhet i besittningsrätt, frihet i näringarne, ymnighet af sund upplysning och måttlighet i de allmänna utgifterna äro de enda, så väl som de säkra medlen, genom hvilka menskliga talangens olika förmögenheter kallas till verksamhet, och hvarigenom samhället gör oupphörliga framsteg på upplysningens och civilisationens bana.*

Likaså är det hvarken konstitutioner, valkollegier, riksdagar eller municipal-inrättningar som utgöra beviset och vilkoret för en nations lycka och trefnad, utan det är denna nations upplysning och moralitet i förening med den stora massans ställning i afseende på utkomstens vägnar.

I fordna dagar voro Svenska Odalböndernas skatter ganska lindriga, men Cardinal Albanensis, sedermera Påfve un-

der namn af Hadrian d. IV:de, lyckades att på mötet i Linköping **1152** öfvertala menigheten åtaga sig en afgift till Rom, under namn af Peters-penning, och härigenom förbereddes och grundlades införandet af tionde till Presterskapet. Vid samma tillfälle afskaffades den gamla nordiska seden att gå beväpnad. Tionden är redan i sig sjelf en dryg skatt, men huru många hafva icke sedermera tillkommit. Väl delade Gustaf d. I:ste med Presterskapet det rika bytet af tionden *), hvarvid han förbehöll sig brorslotten eller något mer än ⅔:delar deraf, men folket hade häraf ingen lindring, ty den reducerade tionden anslogs till Staten och utgår ännu under namn af kronotionde. Sedan denna tid har väl ökning men ingen minskning i skatternas belopp ägt rum, annorlunda än den myntets försämring tidtals kunnat åstadkomma. De, åren 1617 och 1621, beviljade krigsgärder hafva blifvit förvandlade till permanenta skatter; och blott sedan 1809, då vårt nya statsskick tagit sin början, och då Sverige, genom Finlands afstående, förlorade ett troget stöd i sina statsbördors utgörande, hafva desamma till deras numeriqua belopp blifvit förökade med omkring **2** millioner R:dr; neml. vid Riksdagen 1812 med **550,000** R:dr, vid Riksdagen 1815 med **650,000**, och vid 1830 års Riksmöte med **822,000** R:dr = **2,002,000** R:dr Banko **). Förlidet år utkom från trycket

---

*) Biskop Bengt säger i sitt herdabref till Öländingarne, af år 1436, att de skulle gifva tionde af allt som kan aflas och förvärfvas af *jorden*, af *väder* och af *vatten;* och skulle i tionde ingalunda gifvas det sämsta utan det bästa. Strinnholm, II del. pag. 343.

**) Mimer, 9 häft. p. 527. Vid 1823 års riksdag ökades det förut synliga beloppet af skatterna med 2,640,000 R:dr, men denna ökning, såsom härledande sig från de indeldta räntornas förhöjda förvandlingsberäkning, är blott fictive. Deremot beviljades vid 1830 års riksdag ett extra anslag af 5,511,000 R:dr, hvaraf Göta Kanal hugnades med 845,000.

Uti N:o 81 af Tidningen Aftonbladet för d. 5 April 1832 förekommer nedanstående beräkning af budgeten för år 1809, 1815, 1823 och 1830.

HufvudTitlar.	**1809-10.**	**1815.**	**1823.**	**1828-30.**
1:sta Hof- och Slottsstat. .	467,823.	618,153.	738,549.	719,263.
2:dra Civile- och LandtStat.	448,489.	748,353.	1,813,808.	2,056,417.
3:dje Land- och Sjöförsvar .	1,493,816.	2,526,278.	4,111,355.	4,487,003.
4:de Clereci och Läroverken	6,253.	6,793.	403,614.	544,307.
Transport	2,416,381.	3,899,577.	7,067,326.	7,806,990.

en skrift *om Jordbrukets skatter och besvär samt den egentliga orsaken till Landtmannens närvarande förlägenhet*, som upplyser, se pag. 30, att om det nu utgående skattebeloppet förvandlas efter 128 sk. kurs till silfver, så visar sig en förminskning i 1830 års statsanslag mot det af år 1809 med 6,727 R:dr. Samma Författare, som säger sig icke vilja bestrida hvarken att Landtmannen i vissa orter har större onera än billigheten medger, eller att många reformer äro nödvändiga för att lätta utgörandet af de oundvikeliga skattebördorna, anförer dock en mängd, på Kronans räkenskaper grundade, ganska intressanta uppgifter öfver den ojemna beskattningen, oftast inom samma Län. Så erlägges t. ex. på ett helt Kronoskattehemman i Färentuna härad af Stockholms Län 120 R:dr 22 sk. och ett lika hemman inom Sjuhundra härad af samma Län endast 66 R:dr och 3 r:st. Uti Göstrings och Wifolka häraders fögderi af Linköpings Län betalas per medium på ett helt hemman 96 R:dr 24 sk. och uti Kinds och Ydre häraders fögderi af samma Län endast 46 R:dr 25 sk. Länen emellan är ojemnheten ännu större, ty när grundskatten af ett hemman i Upsala, Stockholms, Westerås och Nyköpings Län uppgår till 96 R:dr och 13 sk.; så utgör samma grundskatt i Blekinge, Skåne och Jemtland blott 10 R:dr 4 sk. o. s. v.

Af de begge tabellerne å pag. 133 och 272 kunna, genom jemförelser mellan arealen, antalet af hemman och inbyggarne i hvarje Län, det uppskattade värdet och Statsbidragens belopp under hvar och en af sina rubriker, en mängd intressanta upplysningar vinnas. När man å tabellen pag. 256 sammanräknar allt hvad som egentligen hörer till Jordbruket, och afsöndrar derifrån alla Bruk, Verk, Inrättningar Fisken, Qvarnar och Sågar af alla slag, så befinnes, att

Transport	2,416,381.	3,899,577.	7,067,326.	7,809,990.
5:te Fria Konsterna	10,453.	11,370.	26,487.	27,085.
6:de Milda Stiftelser	18,414.	26,743.	115,751.	119,198.
7:de PensionsStaterne	30,290.	30,290.	51,000.	63,000.
8:de Extra Utgifter	368,264.	484,627.	417,872.	678,657.
9:de Jordbrukets, Handelns o. Näringarnes upphjelpande	100,000.	100,000.	113,389.	134,348.
Summa R:dr	2,938,502.	4,552,607.	7,791,835.	8,829,278.

Tabell, utvisande totalbeloppet af Utsäde,

	Hemman.	Lägenheter.	Hvete.
Lustslott med Hemman . . , ...	$42\frac{2}{3}$	3	31
Kungs- & KungsLadugårdar m. m.	——	202	348
Krono- och Skatte-Säterier	$94\frac{1}{4}$	—	107
Frälse-Säterier jemte Ladugårdar	$3,863\frac{9}{40}$	—	3,585
Säteri-Rusthåll	$653\frac{5}{48}$	1	644
Rå & Rörs H:n, In- & Utsockne Frälse .	$5,104\frac{6}{11}$	1	2,146
Frälse och BergfrälseHemman	$10,528\frac{2}{3}$	—	5,603
Frälse SkatteHemman	$1,702\frac{5}{6}$	—	854
KronoHemman	$1,691\frac{15}{16}$	1	544
BergsmansHemman	$282\frac{1}{24}$	—	11
Krono-Rusthåll & AugmentsHemman . .	$1,080\frac{37}{96}$	21	827
Krono-Skatte & BergsmansHemman m. m.	$23,172\frac{17}{24}$	—	7,131
KronoSkatteRusthåll & AugmentsHemman	$11,615\frac{1}{35}$	48	5,451
Militiæ-Boställen	$1,772\frac{1}{5}$	2	902
Civile-Boställen	$473\frac{21}{32}$	11	285
Ecclesiastik-Boställen	$1,946\frac{31}{72}$	79	1,310
AcademicHemman	$373\frac{3}{4}$	33	274
DomkyrkoHemman	$163\frac{7}{16}$	5	150
Gymnasie- och Skole-Hemman	$201\frac{3}{16}$	2	72
Hospitals- och Barnhus-Hemman	$204\frac{41}{60}$	29	155
KyrkoHemman	$126\frac{3}{5}$	1	31
Krigsmanshus-Hemman	$183\frac{5}{6}$	—	31
Lots-Hemman	$31\frac{1}{8}$	1	7
RekognitionsSkogsHemman	$46\frac{19}{24}$	16	3
Torp, Utjordar och Nybyggen	$3\frac{29}{32}$	97,500	726
Backstugor	——	37,605	—
Lägenheter	——	17,613	49
Fisken	——	2,132	—
Tull- och Husbehofs-Mjölqvarnar	$\frac{1}{2}$	23,638	2
Dito . . . . dito . . . Sågqvarnar	——	4,168	—
Silfver-, Stångjerns- & Koppar-Verk, m. fl.	——	1,183	1
Glas-, Pappers- och Tegelbruk	——	395	—
Svafvel- och Krut-Bruk	——	9	—
Alun- och Kobolts-Verk	——	12	—
Oljeslagerier, Garfverier och Stampar . .	——	434	—
Diverse Fabriker, Verk & Inrättn. m. m.	——	1,764	—
Summa	$65,665\frac{17}{35}$	186,909	31,279
Medium för Ett helt hemman KronoSkatte	1	—	$\frac{3}{8}$

Afkastning, Underhållne Kreatur, uppskattadt

Utsäde af Tunnor.						Medel-afkastning sedan		
Råg.	Korn.	Hafra.	Blandsäd.	Ärter.	Potatis.	Hvete.	Råg.	Korn.
161	53	25	23	13	137	177	992	226
2,128	1,679	1,108	671	349	2,092	2,534	12,576	8,747
541	310	336	216	94	493	761	3,264	1,407
26,482	17,104	25,558	9,327	3,994	30,648	25,238	145,453	82,422
4,370	2,858	2,241	1,583	649	3,933	4,137	22,792	15,632
28,513	44,807	27,038	12,609	9,278	36,331	15,539	149,496	205,324
55,269	32,181	57,215	25,673	6,275	54,480	35,618	275,455	148,724
10,382	6,237	9,365	3,275	1,117	9,340	5,360	54,893	30,088
9,963	19,460	6,212	4,053	938	9,220	2,882	47,248	74,854
824	87	2,262	80	25	1,549	60	4,683	473
6,681	10,568	7,780	3,607	4,184	8,404	6,776	39,043	55,692
112,109	146,795	150,406	66,156	16,077	132,328	46,142	597,943	682,375
67,047	60,862	60,210	31,939	13,366	77,894	33,285	360,224	273,989
9,830	8,897	11,247	5,000	2,185	10,547	6,170	49,367	41,976
2,585	2,151	2,739	1,312	564	2,856	1,822	13,870	9,509
12,230	11,337	12,330	5,143	2,374	12,289	8,107	67,339	54,455
2,358	1,797	387	595	187	1,159	1,549	11,911	10,181
1,303	2,465	1,071	490	1,016	1,267	1,236	8,593	12,573
511	884	1,260	502	224	1,201	479	2,913	4,203
1,271	1,489	754	432	307	1,199	939	6,736	7,084
632	1,033	622	506	145	927	157	2,762	4,130
799	1,214	1,081	549	152	1,219	207	3,857	4,656
109	68	41	28	24	228	42	605	312
69	37	252	5	5	267	12	348	222
17,062	15,784	20,237	9,075	1,302	36,739	4,943	88,579	67,188
249	679	20	1	10	3,442	—	1,269	3,044
2,809	1,549	1,936	568	105	5,986	302	16,500	6,420
4	4	—	4	—	4	—	18	13
145	223	67	29	12	537	105	949	1,145
1	—	3	—	1	9	—	4	—
11	50	—	—	—	222	7	60	202
2	4	3	—	1	5	—	14	20
—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—
1	—	—	—	—	2	—	7	—
—	—	—	—	—	93	—	—	—
376,451	392,671	403,806	183,451	64,973	447,045	204,586	1,989,703	1,807,286
$5\frac{3}{32}$	$6\frac{6}{32}$	$6\frac{3}{32}$	$2\frac{2}{32}$	$\frac{3}{5}$	$5\frac{22}{32}$	$3\frac{27}{32}$	29	30

värde och Statsbidrag för hvarje olika slag af

utsädet är afdragit. Tunnor.				Underhållne				
Hafra.	Blandsäd.	Ärter.	Potatis.	Hästar.	Oxar.	Kor.	Ungboskap.	Får.
93	84	46	768	96	124	204	81	271
4,553	3,341	1,510	13,195	1,368	1,454	2,592	1,303	5,292
1,088	705	417	3,297	333	378	889	282	1,265
88,837	35,134	21,935	214,340	15,508	22,740	40,495	20,045	65,873
7,907	6,939	3,182	27,342	2,580	3,320	5,526	2,715	9,072
94,509	49,772	46,561	295,123	36,549	20,614	52,010	33,458	92,671
177,455	94,523	24,688	352,623	44,019	41,879	105,903	49,738	164,976
30,975	13,778	4,022	62,087	8,147	5,496	20,577	8,953	31,894
22,742	17,825	4,568	70,785	9,751	6,079	29,064	10,841	41,381
7,090	351	132	8,393	837	389	3,190	933	2,767
26,735	16,642	22,466	63,422	8,337	5,323	10,282	7,332	18,966
513,629	282,205	73,664	875,498	134,743	66,303	385,488	137,982	560,993
182,627	126,806	59,134	599,898	66,951	54,852	125,264	74,503	202,531
36,380	20,038	10,680	73,225	8,735	7,907	19,085	10,004	30,459
8,860	4,760	2,199	19,446	2,102	2,001	4,900	2,518	7,495
42,262	20,840	13,029	83,244	9,793	8,847	22,690	12,068	42,712
1,824	3,055	860	6,608	1,683	586	2,359	1,309	4,294
4,058	2,390	5,063	9,724	1,809	952	1,291	1,150	3,202
4,255	1,870	936	9,548	1,121	348	2,039	1,234	3,443
2,330	1,855	1,477	8,927	1,363	563	1,668	1,101	2.943
2,433	1,581	688	7,409	797	499	1,606	941	2,974
2,630	1,851	603	5,629	947	1,238	2,453	1,667	4,347
145	123	90	1,582	98	36	266	120	377
795	32	22	1,624	121	17	569	175	794
62,438	33,850	5,567	253,256	10,617	5,634	80,113	25,265	113,347
61	3	37	23,698	380	20	2,247	329	3,323
6,405	2,159	436	40,263	2,264	1,687	8,671	3,417	14,036
—	18	—	45	—	—	18	—	36
270	156	79	3,869	595	24	893	145	1,071
10	—	3	32	1	—	2	2	12
—	—	—	1,696	119	106	991	175	1,400
12	—	4	45	4	—	5	—	12
—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	18	—	—	—	—	4
—	—	—	699	33	—	157	—	120
1,333,408	742,686	304,098	3,137,358	371,801	259,416	933,507	409,676	1,434,353
$21\frac{20}{32}$	$12\frac{10}{32}$	$3\frac{1}{4}$	$33\frac{16}{32}$	$5\frac{2}{11}$	$2\frac{10}{11}$	$16\frac{1}{2}$	6	$24\frac{1}{11}$

Hemman, Bruk, Qvarnar, Sågar, Lägenheter,

Kreatur.			Uppskattadt Värde R:dr.	Bevillning.				
				Eft. Bevilln. Förordn.			Bränvinsbränningsafgift.	Summa R:dr.
				Efter 1 Art. R:dr.	Efter 2 Art.			
Svin.	Renar.	Getter.			1 §.	3, 4, 5, 6, 7 §§.		
183	—	—	151,115	316	15	326	92	749
1,944	—	8	2,172,271	2,005	941	2,106	3,500	8,552
537	—	4	525,789	747	73	907	789	2,516
25,400	—	1,433	22,993,801	32,314	197	57,422	60,900	150,833
4,184	—	19	3,375,601	4,765	21	8,099	6,659	19,544
44,769	—	1,761	20,418,629	49,715	19	58,939	40,481	149,154
60,101	15,000	9,544	43,372,607	79,854	226	123,036	53,709	256,825
10,837	—	1,503	7,122,853	16,056	—	18,009	8,934	42,999
10,339	15,320	3,720	5,325,617	16,072	25	12,406	8,007	36,510
646	—	846	951,381	2,703	10	2,429	1,513	6,655
10,152	—	291	5,260,709	10,853	5	11,504	9,480	31,842
145,705	10,300	126,849	93,050,522	228,411	669	211,667	125,369	566,116
95,140	—	9,559	50,750,565	105,445	15	111,880	76,050	293,390
11,417	—	3,075	7,003,407	13,084	1,906	3,428	9,043	27,461
2,910	—	375	1,899,642	3,669	7,176	676	2,497	14,018
13,985	290	2,190	7,884,494	16,321	31,456	6,612	11,473	65,862
1,909	—	30	1,347,106	1,865	—	3,000	1,676	6,541
1,657	—	60	855,125	1,511	7	1,856	1,714	5,088
1,064	—	40	756,304	2,089	92	1,406	700	4,287
1,631	—	28	828,480	1,473	4	1,249	1,418	4,144
910	—	15	361,145	1,155	—	959	515	2,629
1,384	—	38	636,321	1,650	—	1,464	1,074	4,188
221	—	—	113,404	389	—	594	209	1,192
110	—	301	117,485	386	—	606	76	1,068
43,407	2,090	14,252	5,532,783	81,704	233	18,044	3,766	103,747
2,854	—	234	2,767	15,938	—	4,641	—	20,579
6,649	—	319	3,430,660	22,228	—	8,299	324	30,851
—	—	—	297,564	1,347	—	1,698	90	3,135
2,461	—	—	6,095,218	5,241	64	15,374	1,446	22,125
2	—	—	1,821,230	1,413	20	4,841	—	6,274
464	—	200	26,379,602	16,785	291	62,657	607	80,340
10	—	—	1,183,363	1,798	—	3,613	—	5,411
—	—	—	91,360	333	—	622	—	955
—	—	—	467,165	704	—	1,315	—	2,019
2	—	—	357,356	424	—	1,087	—	1,511
40	—	2	2,411,241	57,864	4,565	62,367	2,293	127,089
503,014	43,000	176,696	325,341,682	798,627	48,030	825,138	434,404	2,106,199
6	—	5½	3981 2/13	9⅓	1/30	9 1/14	5⅓	24½

m. m. i hela Riket, grundad på Landshöfdin-

Stats-								
Ständige räntor.								
Jordeboks och Hemmantals Ränta.	Krono-tionde.	Afrad.	Mantals-penningar.	Lagmans- och Häradshöfdin-geränta.	Gernings ören.	Saltpeter-afgift.	Tionde & räntor af Bruk, Bergverk & andra Verk & Inr.	Summa R:dr.
2,401	181	2,175	121	12	—	84	——	4,974
9,761	973	3,446	785	83	—	700	——	15,478
3,861	210	2,160	284	3	—	185	——	6,703
749	432	160	12,190	29	3	7,533	——	21,096
34,416	1,581	14,118	1,931	36	1	1,318	——	52,401
15,146	39,479	986	18,746	4,991	3	10,522	——	89,873
33,301	129,969	10,492	31,444	9,053	43	19,691	——	233,993
9,239	21,460	9,079	6,180	1,461	13	3,304	——	50,736
61,762	15,425	16,283	5,930	2,024	8	3,148	——	104,580
6,957	1,486	140	882	386	16	527	——	10,394
30,162	19,647	8,875	4,231	1,338	—	1,987	——	66,240
899,363	325,472	399,513	79,108	26,695	153	44,305	——	1,774,609
439,472	138,532	187,640	39,438	12,468	31	22,724	——	840,320
58,723	17,895	24,056	5,079	1,195	1	3,470	——	110,419
16,558	4,651	8,035	1,484	373	1	952	——	32,054
60,684	8,795	16,393	6,567	435	3	3,805	——	96,682
23,542	5,481	11,551	703	176	—	710	——	42,163
1,721	2,558	117	576	177	—	302	——	5,451
2,377	1,403	737	637	231	1	892	——	6,278
4,165	2,443	1,559	573	149	—	389	——	9,278
1,622	758	50	359	169	—	301	——	3,199
6,030	2,193	1,987	650	175	—	335	——	11,370
1,401	34	409	163	53	—	62	——	2,122
1,513	318	162	113	48	2	83	707	2,946
19,639	7,347	5,081	37,363	9,996	376	173	1,074	81,049
—	—	—	6,079	2,234	49	—	——	8,362
286	150	389	7,732	4,069	66	—	——	12,692
2,257	—	159	485	314	—	—	176	3,391
16,186	1,013	21,155	1,841	468	—	—	375	41,038
9,278	—	28	437	132	5	—	4,537	14,417
1,405	12	—	6,107	472	3	—	214,884	222,883
132	—	7	681	81	—	—	——	901
1	—	—	50	5	—	—	425	481
—	—	—	254	38	—	—	4,625	4,917
312	—	—	136	30	1	—	13	492
639	—	—	21,796	4,386	1,079	—	949	28,867
1,775,061	748,898	746,942	301,135	83,925	1,876	127,502	227,765	4,013,104
$39\frac{1}{23}$	$14\frac{2}{11}$	$17\frac{1}{2}$	$3\frac{2}{13}$	$1\frac{1}{7}$	$\frac{1}{197}$	2	—	$77\frac{1}{2}$

garnes Femårsberättelser af år 1828.

Bidrag. R:dr.							
Arrende-medel.	Kostnad för Rustning och Rotering.	Clerecie-Statens underhåll.	Fattig-försörjning.	Skjuts.	Väghållning.	Diverse onera, afgifter och allmänna besvär.	Summa. Statsbidrag. R:dr.
—	390	434	64	390	954	107	8,062
117,261	2,617	7,137	778	436	5,764	4,442	162,735
446	1,275	3,385	273	15	1,441	280	16,334
—	19,081	74,373	14,438	360	42,557	14,507	337,245
—	60,386	14,554	1,997	74	8,241	2,352	159,549
—	92,928	138,577	16,037	19 936	53,817	36,345	596,667
—	340,187	220,278	39,648	107,044	130,532	60,453	1,388,960
—	54,378	38,838	8,599	17,020	23,664	12,375	248,609
276	40,923	39,241	6,075	13,252	17,147	13,978	271,982
—	481	6,193	5,083	5,430	3,778	3,284	41,298
—	114,386	33,148	3,275	12,271	10,208	6,785	278,155
826	763,486	589,860	130,015	294,527	327,257	199,921	4,646,617
--	812,975	263,400	49,710	125,246	134,548	87,912	2,607,486
2,062	2,922	40,171	8,420	1,023	20,785	10,646	223,909
67	7,524	11,226	2,233	158	5,622	3,234	76,136
—	16,052	24,032	6,943	654	23,871	11,871	245,967
—	13,805	9,264	1,369	6,315	6,913	2,022	88,392
—	7,019	6,152	338	1,741	1,857	1,076	28,722
—	3,266	3,434	917	658	1,823	1,575	22,238
2,976	6,387	5,297	508	2,971	3,256	1,370	36,187
—	2,507	2,074	421	720	889	726	13,165
—	7,359	4,000	512	1,420	1,573	1,064	31,486
—	232	469	119	—	84	160	4,378
—	26	1,043	414	463	601	192	6,573
684	3,777	25,442	5,580	4,397	3,751	12,740	241,167
—	——	2,155	53	—	—	2,360	33,509
—	294	7,026	1,112	—	—	1,506	53,481
13,273	18	2,350	38	—	—	24	22,229
1,588	1,605	7,057	1,016	39	150	2,151	76,769
—	——	741	159	—	49	284	21,924
—	——	13,841	3,904	—	85	1,867	322,920
8	——	643	81	—	20	178	7,242
—	——	81	3	—	—	4	1,524
—	——	—	10	—	—	59	7,005
—	——	142	17	—	—	34	2,196
515	——	82,060	980	—	10	2,704	243,125
139,982	2,376,286	1,679,018	311,139	616,560	831,247	500,588	12,574,123
$3\frac{1}{5}$	$33\frac{5}{8}$	$25\frac{1}{3}$	$5\frac{1}{3}$	$12\frac{3}{8}$	$14\frac{1}{30}$	$8\frac{1}{2}$	$197\frac{15}{16}$

Rikets 65,665 mantal och 153,711 lägenheter äro samfäldt uppskattade till 284,255,968 R:dr, samt betala i Statsbidrag 11,895,547 R:dr *). Om man till denna summa lägger alla konsumtions-afgifter som jordbruket vidkännes i förhållande till det talrika antal medborgare som vid detsamma är sysselsatt, så utgör jordbrukets samfäldta Statsbidrag väl öfver men icke under 16 millioner R:dr Banko. Förut är jordbrukets årliga produktion (se pag. 133) uppskattad till 45,000,000 R:dr, hvarutaf borde följa, att Sveriges jordbrukande allmoge skulle erlägga i Statsbidrag något mer än $\frac{1}{3}$:del af hela sin årsproduktion. En sanning är att när bonden icke förmår betala skatterna går först dess lösören, sedan kreaturen och slutligen sjelfva hemmanet under auctionsklubban; men att dess ställning icke är så betryckt som det nu för tiden, i flere med begärlighet läste skrifter ådagalägges, tror Författaren sig kunna bevisa. Om en bonde äger sitt hemman skuldfritt, är flitig och ordentlig samt icke låter begäret efter det olycksbringande bränvinet få magt med sig, så är han så fri och oberoende som med dess ställning i samhället är förenligt. När det således påstås, *att få Skatte- och Kronohemman finnas i Riket, som icke erlägga mer än hälften af sin afkastning i Grundskatt, Rotering, Servituder och Onera; samt att de fleste Skattehemmansägare åtnjuta ej annan fördel af sin besittningsrätt än knapp dagspenning för det nedlagda arbetet*; så är uti detta påstående öfverdrift; ty i flere af Rikets Provincer, finnes en mängd hälftenbrukare, som ansvara för hemmanets onera och derjemte lemna hälften af all den vexande grödan till Grundägaren; hvilket vore en fysisk omöjlighet om sistnämde förhållande vore grundadt.

I Frank-

*) Den å pag. 282 till 286 förekommande tableau öfver hvarje olika slag af Hemmans utsäde, afkastning, underhållne kreatur och statsbidrag, m. m. har kostat vida mera besvär och arbete att sammandraga, än han i sitt nuvarande skick synes hafva fordrat. Han har tillkommit på det sätt, att utaf alla de 24 LäneBerättelserna måste först bildas en ny tabell, som blef så vidlyftig, att oaktadt han var skrifven med tät stil, innehöll den dock icke mindre än 20 alnar i längd.

I Frankrike bär jordegendomen blott $\frac{1}{5}$:del ($327\frac{1}{2}$ millioner francs) af den årliga beskattningssumman, och i England blott $\frac{1}{9}$:del (se Foreign Quarterly Review för 1831, pag. 422).

Redan 1816 utgafs på trycket, genom framlidne Majoren Friherre Staels försorg, en beräkning öfver hvad ett helt hemman KronoSkatte i Östra Nerike, uppskattadt till 4000 R:dr betalte i Statsbidrag, hvilken summa då ansågs = 255 R:dr *). Af tabellen å pag. 287 synes, att medium af hvad ett KronoSkattehemman betalar är lika med 198 R:dr samt medelvärdet af ett dylikt hemman = 3,981 R:dr. I begge fallen utgör skatternas belopp mera än 5 proc:t af grundkapitalet. Medium af Rikets 1,692 Kronohemmans årliga statsbidrag = 160 R:dr; medium af Rikets 1,703 FrälseSkattehemman 146 R:dr; af Rikets 10,343 Frälsehemman 131 R:dr; och af Rikets 4,421 Utsockne- och Insockne-Frälse 121 R:dr. Om man till dessa 3:ne sistnämnde slags hemman, neml. Frälse, Utsockne- och Insockne-Frälse samt FrälseSkattehemmans årliga statsbidrag tillägger alla de tjenstbarheter, uppskattade i penningar, som de till Grundägaren nödgas utgöra, så skall man finna, att ett sådant hemman med all visshet betalar i årliga utskylder och afgifter af alla slag omkring 300 R:dr B:ko, eller 50 proc:t mera än hvad Rikets KronoSkattehemman betala.

För dem som icke äro initierade i Kammarverket torde det icke vara utan interièt att se en Specialräkning öfver ett hemmans räntor. Ifrågavarande Hemman, benämdt Torfvesta, är beläget i Fellingsbro Härad och Socken, och beräkningen är för år 1832. Lösen af detta extract erlades till Landskontoret i Örebro med 2 R:dr 24 sk. banko.

---

*) På alla ställen i detta arbete der rubriken Saltpeter-afgift förekommer, bör anmärkas, att denna afgift upphörde efter 1830 års riksdag, i enlighet med Kongl. Maj:ts nådiga proposition till Ständerna.

Norra Torfvesta N:o 2. 1 Mantal.		Banko.			
Jordeboks-Räntan.					
Penningar, 18 L℔ Osmunsjern	6: 1. 10.				$\frac{1}{2}$:ten Augm. till N:o 59 och $\frac{1}{2}$:ten till N:o 60 vid Arboga Sqvadron.
12 ℔ Smör, 24 ℔ Fläsk . . .	6: 4. $\frac{9}{5}$.				
6 Fjerd. Råg à 8 på Tunnan	5: 21. –				
15 Fjerd. Korn d:o d:o	11: 42. –				Får och Gås räknas tillsammans till lika belopp hvardera.
$\frac{1}{4}$ Får $\frac{1}{4}$ Gås	— 41. –				
$1\frac{1}{2}$ Höns	— 12. –				
6 Dagsverken	14. — –				1 Dagsverke utgår i $\frac{2}{3}$ Stafrum ved.
9 årliga hästar	5: 43. 6.				utgå i $\frac{3}{16}$ Stafrum ved.
4 Kongshästar	— 42. –				dito i $\frac{1}{16}$ dito dito.
4 Fogdehästar	3: 16. –	54	32	$1\frac{3}{5}$	dito i $2\frac{1}{2}$ L℔ Osmunsjern.
Mantals-Räntan.					
Landtogs-Gärden.					
$1\frac{1}{2}$ Tunna Spannmål, bestående af $\frac{2}{3}$ Råg och $\frac{1}{3}$ Korn . . .	10: 20. –				*Obs.* att Forsel-pengarne för Råg, Korn, Malt samt Spannemål är 16 sk. samt för Hafre 12 sk. på Tunnan, som så väl i Jordeboks-persedlarne, som Mantalsräntan bör tilläggas.
$\frac{1}{8}$ Tunna Hafre, 5 ℔ Smör .	1: 23. 6.				
10 ℔ Fläsk, 1 L℔ Kött . . .	3. — –				
1 ℔ Talg, $2\frac{1}{2}$ ℔ Humle . . .	1: 11. –				
$\frac{1}{16}$:dels Oxe, $\frac{1}{2}$ Får, $\frac{1}{4}$ Gås .	3: 27. –				
1 Höns, $\frac{1}{2}$ Tjog Ägg, $\frac{1}{2}$ Lass Hö	4: 40 –				
5 kärfvar Långhalm	— 20. –	24	45	6	
Årliga Hjelpen.					
2 Hjelpedagsverken	— 25. –				
1 Långstock, $\frac{1}{2}$ Sågstock . .	1: 8. –				
4 Skjutsfärder, utgå i Contant à 6 sk.	— 24. –	2	9	–	
Skjutsfärdspenningar	1. — –				
6 Ökedagsverken à 1: 20. 8: 24.					
12 Dränge d:o à – 22. 5: 24.	14. — –	15	—	–	
Summa R:dr		96	38	$7\frac{3}{5}$	

Årligt Stats-Bidrag af ett helt Hemman med 6 Åboer i Östersunds Län.

		Banko.		
Ständige Räntor:				
Ordinarie Ränta	11: 6. 3.			
KronoTionde	18: 23. 7.			
Lagmans- och Häradshöfdinge-Ränta	1: 24. –			
Saltpetergård $\frac{5}{8}$:delar	1: 7. 2.	32	13	—
Bevillning:				
Efter 2:dra Artikeln	4: 12. 2.			
Bränvinsbevillning	1: 40. 6.	6	4	8
Transport		38	17	8

Transport		38	17	8
Roteringskostnad:				
à $4\frac{1}{4}$ Tun:r	35. — -			
à $1\frac{3}{4}$ dito	14. 19. 9.	49	19	9
Clereciets underhåll		42	19	10
Fattigförsörjning		6	—	—
Skjuts och Inqvartering		12	36	—
Väghållning:				
Brobyggnader, Färjors underhåll m. m.		23	—	—
Diverse Onera och Allmänna besvär:				
RelfsteTingspenningar	— 14. -			
ÖfverskottsRökemedel	— 12. -			
ProvincialLäkarens lön	— 12. -			
Djeknepenningar	— 3. -			
Riksdagsmans-arfvode	1: 9. -			
Brandstod	4: 33. -			
Krigsmanshus-afgift	— 6. -			
Bidrag till Länshäktet	1: 12. -			
För Rofdjurs dödande	2. — -			
Debetsedel-afgift	— 6. -			
Kronotionde-Spanmåls forsling	4. — -			
Byggnad och underhåll af allmänna hus, såsom Kyrka, Sockenstuga, Tionde-bod, Prestgård m. fl.	6. — -			
Tingshållning	1. — -			
Sockenskrifvare-lön	1: 24. -			
Tingsprofoss d:o	— 24. -			
Vaccinators d:o	— 24. -			
Barnmorske d:o	1: 24. -			
Stamboks- och collect-medel	— 24. -			
Viaticantet	— 24. -			
Arfvode till Ledamöter i Taxerings och BeredningsCommittéer, samt vid Pris-couranters upprättande	1. — -			
Fjerdings- och Nämnde-, samt Sexmäns besvär, sedan den förre, enligt författningarne beståddc friheter blifvit afräknade	3. — -	30	11	—
Summa		202	8	3

Östersund d. 13 Aug. 1833.

J. W. Jonson.

I senare tider är allmänneligen vordet antaget, att jordbruket icke afkastar mera än 4 à 5 procent, (Författaren anser dock det vara ett illa skött jordbruk som icke afkastar betydligt mera) och när skatterna till staten redan medtaga denna summa, så måste alla de jordbrukare, hvilka äro skuldsatte och merendels erlägga 6 à 7 proc:t för de låntagne penningarne, icke utan stora svårigheter kunna ar-

beta sig fram till det välstånd man så gerna önskar skulle vara deras lott. Många af Sveriges humana och upplysta Possessionater anse för en ära att deras underlydande bönder äro icke endast bergade utan behållna, och som göra sig ett nöje af eller betrakta som en pligt att efterse och vårda dem, biträda dem med råd och understöd samt uppmuntra dem under deras tunga och mödosamma släp; men å andra sidan äro ty värr exemplen på motsatsen af ett dylikt förfarande icke sällsynte, och i allmänhet är Skatteallmogens belägenhet vida bättre än Frälseböndernas *).

År 1826 erlade alla Rikets 5,223 Handlande, efter 2:dra Art. i Bevilln.-stadgan **), 112,167 R:dr, som utgör 33 R:dr för hvarje person, hvilket förvandlat till kapital efter 5 pr:ct. motsvarar en lefnadskostnad af 660 R:dr; Handtverkare och Borgare i allmänhet till ett antal af 10,225 erlade 95,941 R:dr utgörande 9 R:dr 18 sk. på person, svarande mot en inkomst af 187 R:dr 24 sk.; 814 Fabrikörer erlade 23,324 R:dr, svarande mot en lefnadskostnad af 566 R:dr 32 sk. Stockholms 953 Handlande betalde nämde år 52,892 R:dr som utgör $55\frac{1}{2}$ R:dr på hvarje, svarande mot en lefnadskostnad af 1,110 R:dr; 526 Fabrikörer utgjorde 16,998 R:dr, eller $32\frac{1}{3}$ R:dr hvarje, svarande mot en lefnadskostnad af $646\frac{2}{3}$ R:dr; 174 Handtverkare och Borgare i allmänhet erlade 41,701 R:dr, som à 24 R:dr person gör 480 R:dr i lefnadskostnad. När de 3:ne största Handelshu-

*) Den måhända allt för ofta förekommande liknelsen mellan ett Samhälle och en Landtegendom kan jag icke neka mig att, i anseende till den träffande likhet som emellan dem förefinnes, vid detta tillfälle å nyo framställa. Likasom man ser ett Säteri med ett 3 våningars praktfullt stenhus, park, dyrbart stall, en svärm af lakejer, kammarjungfrur, kuskar, mamseller och drängar, jemte all den lyx som dithörer; alltsammans bygdt på tillvaron af 30 à 40 mantal underlydande bondhemman, hvilkas invånare, i anledning af de stränga skyldigheterna, träla sig fram hela deras lif igenom i största fattigdom; likaså synes förhållandet i flere Stater vara emellan de styrande och styrde. Att fortsätta liknelsen skulle föranleda till nog mörka färgor. Så länge de bättre och upplyste Samhällsklasserna icke fästa sitt sinne vid något annat än skenet af en flärdfull lyx, utpressad af de fattigas mödosamma arbete, kan det icke vara annorlunda.

**) Desse uppgifter äro af Herr Presid. Billbergh, se Tidn. Fäderneslandet för d. 20 febr. 1833.

sen i Göteborg betalade efter en inkomst af 31,000, 30,000 och 15,000; så utgjorde högsta summorne i Stockholm, för en 28,000 R:dr, för den andre 26,000 och den tredje 10,000; samt i Gefle den högsta 2,400, den andra 1,200 och den tredje 1,000.

Lika så visst som det knappt finnes någon dödlig som icke önskar att dess inkomster — de må vara huru stora som helst — vore ändå större, lika så visst finnes det icke någon Styrelse som icke önskar att de Statsbidrag nationen erlägger kunde om möjligt förökas. Ingenstädes saknas en hel skara enträgne, egoistiske och excentriske förslagsmakare, som alldrig tröttna att ordentligen belägra Regeringarne med deras idkeliga yrkande af nya statsanslag. Hvar finnes väl den som förmår beständigt stålsätta sig mot dessa under alla möjliga former stundeligen förnyade insinuationer? Hvar finnes väl den som icke har någon svag sida, hvilken merendels skickligt utletas och flitigt bearbetas? I främsta rummet förespeglas national-äran, sedermera de ekonomiska fördelarne — stundom på ganska lösliga grunder uppställda *) — som skola tillfalla riket, och slutligen att anslaget, fördeladt på hela massan af folket, gör så högst obetydligt på hvar och en. Hvilken Styrelse är icke känslig för national-äran? Om nu derjemte inträffar att Regenten är af en storsint karaktér och äger hvad man kallar ett godt hjerta hvars obevakade och svaga ögonblick skickligt begagnas, huru är det då möjligt vakta sig att icke falla i snaran? Emedlertid, sedan man lyckats tillocka sig Regeringens bifall, blir det hennes sak att begagna sitt inflytande till att förmå representationen beviljandet af de nya anslagen, hvarvid merendels förslagets upphofsman tillförsedt sig med ett skäligt arfvode. På detta sätt fortgår det intill dess att nationen är alldeles uttröttad af de oupphörligt förökade anslagen, dignande under bördan, likgiltig för den bestående ordningen, och färdig att antaga hvarje förändring i hopp att vinna der-

*) Huru högst otillförlitliga hafva t. ex. icke de fleste af de kanalförslager varit, som sedan 1809 blifvit uppgjorde? Lejonbackens ombyggnad, &c. &c.

på. Att afväga behofven och rättvisligen fördela statsbördorna är otvifvelaktigt ett ganska kinkigt ämne, i synnerhet som nationernas fordringar att varda styrda för bättre pris, blifva med hvarje dag mera högljudda. Styrelsens medlarekall emellan de nödvändiga behofven, de rotfästade anspråken, och folkets förmåga att bära skatterna, är sannerligen icke afundsvärdt. Montesquieu säger i sina skrifter att hans samtids yttersta statsmanna-vishet bestod uti att utforska, *huru mycket folket kunde betala*, i stället för att det bordt vara, *huru mycket det borde betala.*

En djupt gående kräfta synes fräta alla de Europeiska Staternas organism, bestående deruti, att större delen af de förnämste, förmögne och upplyste klasserna, långt ifrån att anse samhället såsom en bildningsanstalt för sedlighet och humanitet, betrakta detsamma såsom ett till spillo gifvet offer, hvilket hvar och en efter bästa förmåga äger rättighet att plundra. I den hånande och samvetslösa egoism hvarmed många af de högre klasserna, i stället för att gifva efterdöme af fosterlandskärlek och ädel försakelse, blott fika efter att, under tillvinnande af yttre utmärkelser, förskaffa sig alla möjliga löner och arfvoden, som de kunna åtkomma, ligger förnämligast fröet till den närvarande tidens missnöje och till de Europeiska Staternas om icke upplösning åtminstone förändring. I Greklands och Roms vackra dagar var det icke så. Vårt tidehvarfs ryktbaraste Man yttrade på S:t Helena, att om han varit qvar på Frankrikes thron skulle han ha förändrat alla höga embeten till honoraira platser *).

---

*) Sherifs-platserna i England äro icke betalde, ehuru att de äro både af anseende och ganska besvärlige. De som neka att emottaga denna municipal-befattning betala en hög plikt. Om den i Middlesex icke emottager sin utnämning pliktar han 6000 R:dr B:ko. (Saij, IV del. pag. 176).

Napoleon säger i sina Memoirer: "Tout devient facile à l'influence du pouvoir, quand il veut diriger dans le juste, l'honnête et le beau. Mon intention était de rendre les pluparts des hautes fonctions à peu près gratuites. Les nécessiteux des fonctions ne s'appartiennent jamais à eux-mêmes; leurs besoins pressans créent l'immoralité politique; j'eusse amené l'opinion à solliciter ces emplois pour la pure consideration; ils fussent devenus d'honorables magistratures, d'immenses justices de paix remplies par les plus grandes fortunes, chez qui la vocation, la phi-

Det är icke endast ur den ekonomiska synpunkten och de stora besparingarne i statsanslagen som denna idé är märkvärdig, utan derföre att den princip som deruti uttalar sig är ett vigtigt steg framåt på kulturens bana. Att en mängd höga embeten innehafvas af personer, som redan förut äro i besittning af rikedomens alla förmoner, och icke destomindre uppbära af staten, d. v. s. hundradetals torftige arbetare, ansenliga löner för stundom ganska obetydliga befattningar, kan icke bedömmas annorlunda än såsom ett missförhållande, helgadt af vanan och häfdvunnet af bruket *).

Om några båtande besparingar skulle kunna tillvägabringas synes det icke vara i de mindre eller underordnade embetsmännens arfvoden sådant bör ske, emedan de ofta nog få göra skäl för mödan, utan i de högres, i förhållande till den verkliga nytta de uträtta, mera ansenliga appointementer. **) Såsom ett skäl mot den framkastade idéen skall säkert anföras, att Regeringen härigenom tvingas till att använda blott förmögne personer i de högre platserne, hvilka således till de många fördelar rikedomen skänker dem ytterligare får det prerogativet att bekläda de mest ansedda embeten i staten, samt att Styrelsen i brist på tillgångar nödgas afsäga sig begagnandet af den obemedlade talenten. Härtill torde kunna svaras, att i ett väl ordnadt samhälle är det mindre utmärkta talenter som i embetsmanna-väg äro behöflige än rättskaffenhet, sparsamhet, en jemn, lugn och ord-

---

lantrophie, une honnête ambition eussent été les premiers guides et le gage assuré d'une noble independence."

*) Såsom ett talande exempel på ofvannämnde förhållande må nämnas, att Ambasadörs-posten i Constantinopel är aflönad med 7000 P. St. årligen, men nu hafva 7 föregående Ministrar erhållit i pension det dubbla beloppet af denna summa, hvilken pension de åtnjuta till död-dagar. Herr Adair har 2300 P. St., Lord Elgin 2000, Frere 1200, Liston 2300, Paget 2000, Stratford Canning 2000, Arbuthnot 2300 = 14,100 P. St. Se the Anatomy of the Peerage, utgifven i London i febr. 1833.

**) I Preussen lära de fleste högre beställningar vara ganska ringa aflönte. I ofvannämnde Anatomy of the Peerage förekommer följande mening: "It seems to be an established rule in England, that the less the work, the higher must be the pay. Where ever salary is to be earned by labour no trace of the peerage is to be detected, but where they can get it for nothing its progeny is found in shoals."

ningsfull verksamhet. Om man liknar Staten vid ett hushåll, så är sällan de talentfullaste personerne de bästa husfäderne. För snillet och talenten erbjuder litteraturen, de fria konsterna och tusendetals ekonomiska företag tillräckligt utrymme. Sådane som äga en måttlig fortune finnas många nog för att icke sätta Regeringen i någon förlägenhet om tjenliga ämnen till de honoraira platsernas fyllande. Den öfvertygelsen, att en viss lyx är nödvändig för bestridandet af hvarje embetsmanna-befattning, börjar att mer och mer försvinna. Rättskaffenhet och duglighet jemte arbetsamhet är hvad folket fordrar af sina Embetsmän framföre att se dem omgifna med en svärm lakejer eller hafva 20 rätter mat på deras bord.

Slutligen, hvad statsbidragen angår, har författaren icke fått någon anledning att ändra den öfvertygelse, som år 1830 yttrades uti de då från trycket utgifne mera utförlige Statistiske Tabeller, hörande till kartan öfver Skandinavien, nemligen: *Att jemna missförhållandet mellan Skatternas fördelning: att bringa Landets administrativa, ecclesiastika och juridiska indelning i ett lämpligare, mindre kostsamt och enklare skick: och att så småningom, i mon af närvarande Innehafvares afgång, förändra alla de Embeten och Sysslor till municipala befattningar eller honoraira platser, som synes närma sig till en sådan beskaffenhet*, skulle vara af ett så väsentligt inflytande på Rikets välstånd, att det fullkomligt kunde till nyttan jemföras med Gustaf d. I:stes eller Carl d. XI:tes reduction *). Att ingen af

*) Såsom en annan åsigt af beskattningens fördelning föreslog vid 1830 års Riksdag en af Riddarhusets störste talare, nu mera en af Rikets högst uppsatte embetsmän, att den årliga budgeten borde utgöra 15 millioner riksdaler banko, hvilka skulle utgå på det sätt, att vissa procent erlades af hvarje mantalsskrifven persons årsinkomst. Om rikets 1,400,000 mantalsskrifne inbyggare hade hvardera 300 R:dr i årsinkomst, så afginge derutaf $3\frac{13}{21}$ proc:t 200 R:dr $5\frac{3}{7}$ proc:t och 100 R:dr $10\frac{6}{7}$ proc:t. Att medium af hvarje mantalskrifven persons årsinkomst eller årsförtjenst icke utgör 100 R:dr torde icke vara svårt att bevisa, och om den ock utgjorde så mycket vore $10\frac{6}{7}$ proc:t afdrag, såsom skatt till Staten, alldeles för mycket, och omöjligt att utpressa. Det är märkvärdigt nog att se huru ofvannämnde Statsman i samma förslag sörjt för Arméens nödtorftiga bergning medelst ett talrikt Generalitet, som i fredstid borde bestå af 5 Fält-

dessa vigtiga förbättringar i Samhällets belägenhet eller i Landets ställning kräfver några egentliga uppoffringar, eller är förbundit med någon vådlig skakning, är ett skäl mera att hoppas det de skola vinna så väl Regeringens som Nationens uppmärksamhet.

Om Arméen.

I Sverige blef Militair-väsendet organiseradt af Konung Carl d. XI:te på 1680-talet, medelst det så kallade Indelnings-Verket, på ett alldeles eget sätt, som icke igenfinnes hos någon annan Europeisk Nation, och fortfar att ännu så vara. Det består deruti, att Allmogen för att undgå utskrifning åtog sig att ständigt hålla ett visst antal Ryttare, Soldater eller Båtsmän, hvilka hvar och en försågs af en såkallad rote, bestående merendels af tvenne hela hemman, med ett litet torp med dertill hörande jord, jemte biträde vid såning och bergning, med flere små förmåner *). Befä-

marschalkar med 6000 R:dr i lön hvardera, 20 Divisions-Generaler med 5000 R:dr, 40 Brigad-Generaler med 4000 R:dr, 10 General-Adjutanter med 3000 R:dr, 70 Capitainer i Staben med 800 R:dr, 390 Bataillons-Chefer à 1000 R:dr, 1560 Capitainer à 600 R:dr o. s. v. Att Svenska Arméen någon gång varit belåten med ett mindre talrikt Generalitet inhemtas af Historien; ty enligt Rühs IV del. pag. 482, bestod Generalitetet anno 1623, (kort efter freden med Ryssland, hvarvid Sverige förvärfvade Ingermanland och Kexholms Län, och under då ännu påstående krig med Pohlen), af Fältmarschalkarne Jacob de la Gardie och Herman Wrangel samt General-Majoren Grefve v. Thurn: summa 3 personer.

*) Ett bevis att den indelta Soldatens ställning som Medborgare är väl beräknad och i många afseenden lyckligare än någon annan Samhällsklass's, kan inhemtas af den upplysning som officielt meddelades rörande de vid Lilla Edet, genom olyckshändelse den 29 Aug. 1830, drunknade 48 soldater. Af dessa 48 Soldater voro icke mindre än 44 gifta, och af deras hemmavarande hustrur voro 10 i frugtsamt tillstånd. Deras efterlefvande barn utgjorde till antalet 155, således på hvarje gift par 3½. När man påminner sig, att medeltalet af barn, som belöpa sig på hvarje gift par i Europa, icke utgör mer än 4½, och att ifrågavarande 48 soldater voro vid dödstillfället i deras bästa ålder, så kan man derutaf sluta, så väl till deras moralitet, efter ett så stort antal voro gifta, som till den trygghet hvarmed de betrakta sin ställning på utkomstens vägnar.

let för dessa troupper erhöll på samma sätt, midt ibland dem, till Boställen och aflöning sådane hemman som Staten ägde att disponera. Härigenom fästades med oupplösliga band krigarens kärlek till Fäderneslandet. Också har den indelta arméen alltid när den varit väl anförd, fullkomligen uppfyllt sin bestämmelse. Franska Revolutionen, som volkanlikt framkastade en massa af nya idéer, har också stadgadt begreppet om hvarje fri mans skyldighet att försvara fosterjorden. Konskriptionen blef häraf en nödvändig följd, och densamma antogs äfven hos oss 1812. Vi äga således 3:ne slag af troupper, nemligen: värfvade, indelte samt konskriptionen eller beväringen. Specification å dessa troupper, deras antal, förläggningsorter m. m. upptages i närstående tabell. Styrelsens omsorg att städse hålla den indelta arméen i ett med MilitairStåndets esprit, samt alla öfriga Samhällsklasser framåtskridande, jemngodt skick, har vållat, att Regeringens intresse på visst sätt råkat i strid med de Roteringsskyldiges, emedan, sedan desse senare numera genom den allmänna konskriptionen nödgas personligen i farans stund deltaga i fosterjordens försvar, oagtadt de derjemte underhålla den indelta krigaren, så synes dem detta från äldre tider pålagda onus tungt, i synnerhet som fordringarna å den indelta krigarens beklädnad, excercis, utseende och hela hållning, nu äro vida strängare än fordom.

Enligt 80 §. Regeringsformen skall Indelnings-Verket orubbadt bibehållas, så vida icke Konung och Ständer gemensamt finna skäl att deruti ändring göra. Huruvida någon sådan ändring af väsendtlig art är af behofvet påkallad, är icke lätt att bestämma. Dertill fordras icke endast att äga en djup insigt i Krigsyrket utan äfven att på det nogaste känna nationens lynne och landets natur-egenheter. Om det är en gifven sanning, att, en del af de gamla föråldrade Staterna hafva, genom misskännande af sina naturliga lifselementer, så småningom stelnat till blotta förvaltningsmachiner; och om fullkomligt stillestånd är likaså olyckligt som en förderflig nyhetssjuka, eller ett oroligt omskapningsbegär; så finner man härutaf, att krigsmaktens lämpligaste organisation, med afseende på behofvet, nationens krafter,

Krigstheaterns skaplynne, och tidsandans stegrade kraf, är ett ämne af den ömtåligaste beskaffenhet. Fordom gjorde Konungarne, deras favoriter, ministrar elles mätresser krig mot en angränsande Stat, ofta för de obetydligaste bagateller, utan att det ringaste taga i beräkning om kriget var behöfligt eller nyttigt. Arméerna, sammansatte af värfvade trouppler från alla land och af alla nationer, tågade mot hvarandra, gåfvo en eller annan bataille, drogo sig på bestämda tider tillbaka, gingo i vinterqvarter, och nästa vår började striden på nytt, alldeles som ett parti schack. Så är det icke nu mera. Kriget måste, för att med framgång kunna föras, vara nationelt. Alla moraliska krafter sättas numera på samma gång i verksamhet som de materiella, hela staten bringas på sätt och vis uti ett feberaktigt tillstånd, och ingenting mindre är i fråga än om en Nation skall finnas eller ej.

När kriget blifvit af denna art, och de af Folken fordrade ansträngningar knappt hafva någon gräns, så synes det vara ganska angeläget, att dessa ansträngningar icke utan behof påkallas. Om en Nation, för att hållas beständigt stridfärdig, utarmas till den grad, att han blott med bekymmer kan lifnära sig, då förloras kärleken till den jord, för hvars försvar han nödgas göra dessa uppoffringar. Sådan är de fleste Europeiska Staters ställning. De talrika stående härarne fordra ovilkorligen en reform; och churu paradoxt det än låter, så kan det dock icke betviflas, *att den Regering som först minskar den stående arméen, för att dymedelst tillvägabringa en lindring i Folkets skattebördor, blir derigenom starkare.* Hennes uppmaning till Nationen, att när det gäller, resa sig i massa eller gå, som man säger, *man ur huset*, skall då med kärlek och beredvillighet åtlydas; ty Folket vet och tror, att hvarken dess skatter eller blod i oträngdt mål uppoffras.

Försvaret till Lands uppgår enligt Kapitalräkningen för år 1833 till **4,492,868** hvarutaf visserligen **767,491** R:dr kunna anses såsom tillfällige, churu att de äro anslagne att utgå under hvarje af sist löpande fem år, men troligen kommer alltid en icke så oansenlig extra summa till fästningars

Vapnet.	Regementernas Namn.	Indeldta.	Värfvade.	Extra Rotering.
Artilleri 2,700	Svea ArtilleriRegemente	. . . .	975	. . . .
	Göta d:o	. . . .	975	. . . .
	Wendes Ridande Artilleri . . .	. . . .	750	. . . .
Cavalleri 4,705	LifGarde till Häst	. . . .	400	. . . .
	LifRegements DragonCorps . . .	505	. . .	. . . .
	LifRegements HusarCorps	500	. . .	. . . .
	Smålands HusarRegemente . . .	500	. . .	. . . .
	Skånska d:o	1,000	. . .	. . . .
	Skånska DragonRegemente . . .	1,000	. . .	. . . .
	Kronprinsens HuzarRegemente .	. . . .	600	. . . .
	Jemtlands HästJägare	200	. . .	. . . .
Infanteri. 25,409	Första och Andra Gardet	. . . .	1,600	. . . .
	LifRegem. GrenadierCorps . . .	500	. . .	185
	Första LifGrenad. Regemente. .	1,200	. . .	215
	Andra d:o d:o . .	1,000	. . .	200
	Södermanlands Regemente	1,200	. . .	351
	Nerikes d:o	766	. . .	250
	Wermlands d:o	908	. . .	163
	Wermlands FältJägare	. . . .	600	. . . .
	Uplands Regemente	1,200	. . .	357
	Helsinge d:o	1,200	. . .	85
	DalRegementet	1,200	. . .	130
	Westmanlands d:o	1,200	. . .	32
	Smålands GrenadierBataillon . .	500	. . .	. . . .
	Kronobergs Regemente	1,100	. . .	177
	Jönköpings d:o	1,100	. . .	340
	Kalmare d:o	1,100	. . .	254
	Norra Skånska d:o	983	. . .	. . . .
	Södra d:o d:o	1,002	. . .	. . . .
	Westgöta Regemente	1,000	. . .	. . . .
	Skaraborgs d:o	1,200	. . .	295
	Elfsborgs d:o	1,200	. . .	94
	Westgöta Dals Regemente . . .	1,200	. . .	176
	BohusLäns d:o . . .	904	. . .	. . . .
	Westerbottens FältJäg. Regem. .	943	. . .	83
	Jemtlands FältJägare	603	. . .	. . . .
32,814	Hela Ständiga Arméen	26,914	5,900	3,387

byggande — synnerligast så länge Hufvudstadens avenuer sakna tillbörlig befästning *) — och förråders ökande eller

*) Under den tid 1810—1824 Författaren hade lyckan vara Adjutant hos H. M. Konungen, blef honom anbefaldt att recognoscera Stockholms avenuer, med afseende å deras tillämnade befäst-

(Fortsättning på pag. 302.)

Regementernas Läge.	Mötesplats.	Kostnad 1828.
Garnizon i Stockholm	. . . .	90,067
d:o i Götehorg	. . . .	113,888
d:o i Christianstad och Landskrona	. . . .	88,637
d:o i Stockholm	. . . .	115,215
I Stockholms L. 221 M. i Upsala L. 279	Ladug. gärde .	348,877 *
I Örebro L. 335, i Mariest. 125, Westerås 25	Mosås	**
Jönköpings 250, Kalmar 138, Wexiö L. 112	Rännеslätt . . .	186,120
I Malmö L. 500 M., i Christianst. 500 .	Ljungby-Hed .	31,572
I Malmö L. 458, i Christianst. 542 . . .	d:o	29,696
Garnizon i Malmö, Ystad m. fl.	. . . .	110,347
I midten af Jemtland	Frösön	. . . . .
Garnizon i Stockholm	. . . .	162,174
I Westerås L. 315, Nyköp. 111, Stockh. L. 14	Utnäs Löt . . .	. . . . .
I Linköpings Län	Malmen	19,275
I Linköping 917, i Kalmar L. 83	d:o	186,581
Endast i Nyköpings Län	Malmköping .	24,015
Örebro L. 474, i Carlstads L. 292	Sanna Hed . .	19,507
Hela Regementet i Carlstads Län	Warpnäs Mo	30,136
Förlagde i Wermland	d:o	22,464
Upsala Län 957, Stockholms Län 243 . .	Pålacksbacken	22,790
Hela Regementet i Gefle Län	Momyskie . . .	22,080
Hela Regementet i Falu Län	Rommehed . .	23,344
Westerås Län 940, Falu 205, Örebro 55	Salbohed . . .	26,268
Jönköping 399, i Wexiö Län 101	Rännеslätt . . .	. . . . .
Hela Regementet i Wexiö Län	Kronob. Hed .	25,551
d:o i Jönköpings Län . . .	Skillingaryd .	19,742
Kalmar Län 347, Jönköp. 401, Wexiö 358	Hultsfred . . .	25,030
Malmö Län 304, Christianstads Län 496 .	LjungbyHed . .	27,716
Malmö Län 638, d:o 162 .	Tvedövra . . .	27,716
Mariestads Län 791, Wenersborgs 209 . .	Axevalla Hed .	122,133
Hela Regementet i Mariestads Län	d:o	16,473
Wenersborgs Län 1191, Göteborgs Län 9	Frista Hed . .	14,673
Dalsland 900, Mariestads Län 300	Nygårdsängen	16,511
Hela Regementet i Göteborgs Län	Backa Mo . . .	19,743
I Piteå Län 483, i Umeå 460	Näsby&Gumbo	15,056
Hela Regementet i Östersunds Län . . .	Frösön	22,030

* Tillsammans med LifRegem. GrenadierBataillon.

** . . . . d:o . . . . Smålands GrenadierBataillon.

Att Andra LifGren. Reg. bestående af 1,000 man afsutet Cavalleri står i RiksHufvudboken för år 1828 upptaget till 186,000 R:dr (se här ofvan) när första LifGren. Reg om 1,200 man kostar blott 19,275 R:dr väcker uppmärksamhet. Enligt de upplysningar Förf. sökt förskaffa sig, skall sådant härleda sig ifrån att augmentsräntorna ingå till stamrotarne, ty hästvacanceafgifterne lära icke vara innebegripne i nämde summa, emedan de ingå directe till Statscassan. Enahanda förhållande är med Smålands Husar- och Vestgöta Regemente, men förklaringen synes icke vara fullt nöjaktig.

vidmakthållande att erfordras, så att ifrågavarande belopp torde icke böra uteslutas. När härtill kommer 2,480,552 R:dr som Landshöfdingarnes senaste femårsberättelser (se Tableauen öfver Statsbidragen pag. 274) innehålla, såsom kostnaden för rustning och rotering för gemenskapen, så uppkommer i alla fall den betydliga kostnaden af 6,973,420 R:dr för Landtförsvaret, hvilken summa ytterligare bör ökas med hela anslaget för SjöStaten eller med 4:de HufvudTiteln, utgörande 1,821,546 R:dr, då totalbeloppet af årliga omkostnaderna å Sveriges Sjö- och Landt-försvar blifver 8,794,966 R:dr B:ko. Om det å ena sidan icke kan nekas, att denna summa är högst betydlig i ett folk- och produktfattigt land, med 6 månaders vinter, i synnerhet om man ville öka henne med någon äfven alldrig så ringa afkomst af alla de byggnader och établissementer af alla slag, som från äldre eller nyare tider tillbaka redan finnas i och för FörsvarsVerkets räkning, så bör det likväl, å andra sidan tagas i öfvervägande, att friheten är af allt det goda hvarefter vi sträfva på jorden det förnämsta, och att, om vår mäktiga granne i öster, som vi i vapnens bruk inöfvat, icke är öfvertygad att han träffar en nation som både kan och vill försvara sig, så vore det måhända snart nog förbi med denna frihet.

Enligt Kapitalräkningen hörande till Rikshufvudboken för år 1833, utgjordes omkostnaderne på 5:dje HufvudTiteln af: KrigsKollegium och utredningsförråderne 30,707 R:dr; KrigsHofRätten 7,389; Generalitetet 54,700; Gener. Adjut. Exped. för Arméen 7,600; IngenieurCorpsen 26,089; Topografiska Corpsen 11,872; Öfv.Commend.Expedit. i Stockholm 2,646; ArtilleriStaben 2,800; CommendantsStaten 7,130; KrigsAkademien 39,534; Allmänna Garnizons-Sjukhuset 31,319; Indeldta arméens Cavalleri och Infanteri 1,513,191; ExcercitieEsquadr. 22,000 R:dr.

---

ning mot en hastig öfverrumpling. En underdånig relation härom, med dithörande kartor, aflemnades för många år sedan, men centralsystèmet, jemte de åsigter som deraf voro föranledde, hade emedlertid hunnit att få rotfäste och göra sig gällande, så att, oagtadt Stockholms local är ovanligt gynsam för en dylik befästning, har detta ärende fått stå tillbaka för andre såsom mera angelägne ansedda förslager.

Af värfvade arméen kostade LifGardet till häst 67,446 R:dr; KronPrins. Huzarer 64,738; Svea LifGarde 95,978; Andra LifGardet 95,275; Wermlands Fältjägare 27,165; Svea Artilleri 148,418; Göta Artilleri 154,568; Vendes Artilleri 107,459; Cavalleri- och Artillerihästars remontering, m. m. 48,980; Fouragering för värfvade Cavalleriets och Artilleriets hästar 126,545.

Af Beväringen kostade LifBevär. Regem. 24,228 R:dr; Gottlands Nationalbevär. 25,585; Hallands bevär. 5,560; Beväringsmanskapets vapenöfningar 60,000 R:dr.

Arméens materiel, såsom beklädnad, fästningsbyggnad, m. m. 767,491 R:dr.

Både i tal och skrift har blifvit yttradt, och torde förtjena de upplystes eftersinnande, huruvida det vore ett lämpligt mått och steg, om af hvarje 1,200 mans Regemente blott 500 bibehöllos, såsom stam eller kärna, att för Länets beväring sluta sig till: att de öfriga 700 indrogos *mot en måttlig afgift*, helst i natura-præstationer, emedan penninge-circulationen är så trög i vårt vidsträckta land, och skatterna så höga, att jordbruket åtminstone icke tål deruti någon förhöjning; att de derföre inflytande medel skulle inom hvarje Län användas att i början eller medio af Junii månad, straxt efter sedan såningen är förbi, 14 dagars tid alla år, exercera alla fem årens Beväringsklasser. Tillgångar voro härigenom beredde till vinnande af en större öfning för, så väl den bibehållna stammen af Regementerna, som för sjelfva befälet. Trouppernas förråder af vapen och beklädnad kunde också, genom dessa medel, bestridas och ökas; fasta baracker å Regementernas mötesplatser uppresas, understöd åt dem af officerarne, som under Regementets InstructionsCapitaines ledning finge sig uppdragit att recognoscera provinsen; och slutligen, om öfverskotter funnos, bidrag till befästande af de naturliga försvarslinior som otvifvelaktigt i hvarje landskap finnes, ehuru vi om dem sakna tillförlitlig kännedom.

Så väl vid 1809 års riksdag som äfven sedermera har fråga varit väckt, om icke Beväringsmanskapet borde under loppet af sommaren samlas söndags-eftermiddagarne på Kyr-

kovallen, för att under kommando af indeldta arméens befäl öfvas i militaira rörelser och framför allt i målskjutning. Skälen till den obenägenhet hvarmed denna naturliga och med folklynnet öfverensstämmande fråga blifvit emottagen, har man trott sig finna uti en viss fruktan att sätta vapen i händerna på allmogen.

Den indeldta arméen utgör ett mellanting mellan värfvade troupper och landstorm. Den nu föreslagna förändringen åsyftar att, med samma kostnader som för närvarande utgå, förvärfva en större massa af nationen, vana att med färdighet handtera vapen. Sådant kunde dock för ingen del låta verkställa sig under andra villkor än att konskriptionen skall till sin princip vara godkänd och antagen, men när detta har föregått, såsom händelsen nu är, synes förslaget helt och hållit ingå i regeringens afsigter med det såkallade Centralsystemet, hvilket förutsätter att Folket skall resa sig i massa, så fort fienden beträdt Svenska jorden. Så utblottadt och nedtryckt Sverige än var 1710, slog dock Stenbock i bataillen vid Helsingborg reguliera och väl uniformerade troupper med sina bonddrängar i skinnpelsar och träskor.

Att RegementsCheferna, lika så väl som det yngre Befälet, böra återfå sina fordna boställen, öfverensstämmer med den förändring, som nu är framställd. De förre få under mötestiderna, när alla fem årens Beväringsklasser skola hvarje år exercera, omkring 4,000 man under sitt befäl, och böra således vara väl aflönade, för att kunna tillbörligen representera och äga lika anseende med Länens Civila Styresmän. Ännu är det icke rätt väl utredt, om den vidtagna åtgärden, att utarrendera det yngre befälets boställen, varit mera skadlig än nyttig *). Att ålägga den indeldta officeraren en lika trägen tjenstgöring som den värfvade, är hvarken behöfligt eller görligt, och då torde förmonen att äga ett hem å Bostället, så väl i ekonomiskt som moraliskt hänseende, vida öfverväga det ambulatoriska lefnadssätt, som han nu nödgas iaktttaga.

En

*) Den tid officerarne bebodde och sjelfve skötte sina boställen fann man merendels landets skickligaste landthushållare och jordbrukare bestå af militairer.

Tabell öfver brutto-beloppet af den med Arméen sednast föreslagne löne-reglering.

Regementernes Namn.	Öfverste och Chef.	ÖfversteLieut. eller 1:e Major	2:dre Major.	3:dje Major.	Regements-Qvartermäst.	1:ste Adjutant.	2:dre Adjutant.	Bataillons-Adjutant.	Regements-Stallmästare.	Squadrons- och KompagniChef.	Andre Ryttmästare & Cap.	Lieutenant.	Andre Lieut.	Cornett eller Fänrik.	Fanjunkare.	Sergeant.	Fourir.
Cavalleri.	Rd.	Rd.	Rd.	Rd.	Rd	Rd.	Rd.	Rd.	Rd.	Rd.	Rd.	Rd.	Rd.	Rd.	Rd.	Rd.	Rd.
LifRegem. Dragoner	4,500	2,500	2,000	—	1,100	800	600	—	400	1,700	1,150	850	750	600	250	200	—
LifRegem. Huzarer	4,500	2,500	1,900	—	1,100	800	600	—	400	1,600	1,100	800	700	560	250	200	—
Smålands Huzarer	4,500	2,500	1,900	—	1,100	700	500	—	400	1,400	900	700	550	500	250	200	—
Skånska Huzarer & Dragoner	4,200	2,200	1,600	—	800	650	450	—	400	1,300	800	650	500	450	250	200	—
Jemtlands Hästjägare	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1,300	—	650	—	450	250	200	—
Infanteri.																	
Vid 19 Regementer	3,600	1,800	1,200	1,000	700	400	300	200	—	800	500	350	300	200	240	160	80
LifReg. & Smål. Gren. Corps	2,500	—	1,200	—	700	400	300	200	—	800	500	350	300	200	240	160	80
Andra LifGrenad. Regem. . .	3,600	1,800	1,200	1,000	800	500	326	200	—	950	580	430	325	200	240	160	80
Skånska InfanteriRegementet	3,000	1,500	1,100	900	600	350	300	200	—	700	450	300	250	200	240	160	120

Fanjunkare, Sergeanter och Fourierer hafva utom ofvannämde appointement hvardera en nummer eller rote-lön. *För regleringen af Arméens accorder* är föreslagit, att för hvarje Regemente utgå följande summor, neml. Värfvade troupper: Hästgardet 43,700 R:dr; KronPrins. Huz. 71,400; LifBev. Reg. 39,500; Topogr. Corps. 7,400; Svea Gardi 88,500; Andra dito 105,700; IngenieurCorps. 12,500; Wermlands Fältjäg. 52,800; Svea Artill. 117,400; Göta dito 139,000; Wendes dito 80,000; summa värfvade troupper 757,900. — Indelt Cavalleri: LifRegem. DragonCorps 134,000 R:dr; LifRegem. HuzarCorps 122,500; Smålands HuzarReg. 90,100; Skånska Huzar- och Drag.Regement. à 91,500 183,000; Jemtlands Hästjägare 11,600; summa för Cavalleriet 541,200 R:dr; 13 Infant. Reg. à 77,400 1,006,200; 4 Reg. à 74,230 296,800; ett Reg. 108,400; ett annat Reg. 65,200; 2:ne Corpser à 36,100 72,200; summa för Infanteriet 1,548,800, samt för både Cavalleri och Infant. 2,090,000 R:dr Banko; samt för hela Arméen 2,847,900. Den nyligen gillade *årliga lönestaten för hvarje Regem.* utgör för LifReg. DragonCorps 41,292; LifRegem. HuzarCorps 39,288; Smål. Huz. 36,703; Skånska Huz. 55,493;

En kort öfversigt af befälets årliga aflöning *på fredsfot*, sådan den blifvit beräknad under 1830 års Riksmöte, följer här nedan.

Vapnet.	Öfverste.	Regem. Officer.	Kapiten.	Lieutenant.	Und. Lieuten. Cornett & Fändr.	Und. Officer.
Svea LifGarde, utom inqv.	4,000	1,850	1,600	500	300	150
HästGardet . . . . d:o . .	4,520	2,318	1,912	654	533	270
Artilleriet . . . . d:o . .	3,700	1,840	1,200	450	300	250
Cavalleriet i allmänhet . .	4,000	2,000	1,250	750	480	300
Infanteriet . . d:o	3,400	1,430	850	400	250	160

Denna aflöning har nyligen genom en Komité blifvit förändrad, i enlighet med hvad som å tableauen å pag. 305 finnes upptaget, och denna förändring har vunnit Kongl. Maj:ts nådiga stadfästelse.

Under den 30 Junii 1832 har Arméens indelning uti Inspectioner och Brigader upphört, och i deras ställe skall den hädanefter fördelas i 6 militair-districter, hvarje district bestående af följande Län och troupper, neml.

Första MilitairDistrictet består af: Malmö och Christianstads Län, med derinom befintliga: Wendes Artilleri, Skånska Huzar-, Skånska Dragon-, KronPrinsens Huzar-, Norra Skånska och Södra Skånska Regem.

Andra Milit.District. Wexiö, Kalmar, Jönköpings och Linköpings Län, med Smålands Huzar-, Första- och Andra LifGrenad.-, Kronobergs, Jönköpings och Kalmar Regem. samt Smålands Grenad.Bataillon.

Skånska Drag. 55,495; Jemtl. Hästjägare 7,336; Cavalleriet 235,611. Första LifGren. Reg., Uplands, Skaraborgs, Södermanlands, Kronob., Jönk., DalReg., Helsinge, Elfsborgs, Westg. dals, Westm., och Kalmar, hvardera 33,320; Andra LifGren. Reg., Westg., Bohus, Nerikes och Wermlands, hvardera 31,480; LifReg. Gren.-Corps 16,240, Smål. d:o 15,690; Westerbottens Fältjäg. Reg. 32,680; Jemtlands dito 29,680; Skånska Inf. Reg. hvardera 28,520; utöfver stat till Andra. LifGrenReg. 2,486; till 1,040 korporaler 5,200 tunnor KronoTionde 33,304; till Musiken 4,819; Summa Inf. 749,119 Rd. B:ko.

Tredje Milit.Distr. Halmstads, Göteborgs, Wenersborgs och Mariestads Län, med Göta Artilleri, Westgöta, Skaraborgs, Elfsborgs, Westgöta-Dals och Bohus Läns Regem. samt Hallands Bataillon.

Fjerde Milit.Distr. Stockholms Stad, Nyköpings, Stockholms, Upsala och Westerås Län, med Svea Artilleri, LifGardet till häst, LifReg. DragonCorps, Svea LifGarde, Andra LifGardet, LifReg. Grenad.Corps, LifBevär.Regem., Uplands, Södermanlands och Westmanlands Regem.

Femte Milit.Distr. Örebro, Carlstads, Falu och Gefle Län, med LifReg. Huzarer, Dal, Helsinge, Nerikes, Wermlands Infanteri- och FältJäg.-Reg.

Sjette Milit.Distr. Östersunds, Hernösands, Umeå och Piteå Län, med Jemtlands och Westerbottens FältJägareReg.

Öfverstarne skola återfå de Boställen som af ålder varit anslagne till Chefsplatserna.

Sjelfva numerairen af den ständiga arméen lärer i det närmaste öfverensstämma med hvad som i tableauen å sid. 300 är anfördt. En tillökning af 300 man har dock ägt rum, neml. 150 till Svea och 150 till Göta Artilleri. Regements-Officerarnes antal lärer utgöra omkring 1650, Und.Off. 1870, ständiga gemenskapen tillsammans med 300 Pionnierer på Carlsborgs fästning 33,114, hvartill ytterligare under krigstid kommer 3,387 man infanteri under namn af Extra Rotering. Konskriptions- eller Beväringsmanskapets alla fem samfäldta klasser utgöra 95,518 man, hvarigenom hela den beväpnade massan af Landttroupper, tillsammans med 7,398 man Gottlands Nationalbeväring, belöper sig till 143,237 man; och tillsammans med 23,160 man Sjötroupper öfver 166,397 man.

Uti Tableauen öfver löneregleringen är upptaget så väl accordsbeloppet som den nya lönestaten för hvarje regem. serskildt. Att specificera det förra för hvarje grad inom Arméen hade borttagit allt för mycket rum; deremot har Författaren trott det vara af intresse att erfara huru stort det närvarande och framtida pensionsbeloppet inom hvarje grad är, hvarföre detsamma jemte pensionskassans inkomster blifvit här nedan anfördt.

Arméens Pensions-stat utgjorde d. 25 Febr. 1833.

klass	antal personer	S:a Rd.
1	28	14,250
2	28	8,700
3	54	13,625
4	185	39,100
5	81	13,125
6	24	2,550
7	171	14,160
8	147	9,030
9	15	600
S:a	733	115,140

Pensionscassan är i tillfälle att genast utbetala följande förhöjde pensioner:

klass.	graden.	antal.	Pens.-belopp	S:a Rd.	*Tillökn. framdeles.* R:dr
2	Öfverstar	28.	666: 32.	18,666: 32.	800
3	Öfv.-Lieuten. .	28.	500: —	14,000. —	600
4	Majorer	54.	416: 32.	22,500. —	500
5	Capitainer . . .	179.	333: 16.	59,666. —	400
6	Reg.-Läkare . .	6.	291: 32.	1,750. —	350
7	Auditeurer &c.	27.	250. —	6,750. —	300
8	Lieutenanter . .	54.	208: 16.	11,250. —	250
9	Fändrikar	24.	125. —	3,000. —	150
10	Öfv.Bef. Und.Off.	190.	100. —	19,000. —	120
11	Und.Bef.Und.Off.	128.	66: 32.	8,533. —	80
12	Hautboister . .	15.	41: 32.	625. —	50
	S:a	733.		165,741. —	

Enligt den medlersta tariffen erfordras en tillökning af **50,601 R:dr**, till hvars betäckande följande inkomster äro att påräkna, neml:

Capitalfond 1,635,647 R:dr à 5 proc:t R:dr . . .	81,626.
$\frac{3}{5}$:delar af Wadstena Krigsmanshusmedel ,, ...	52,556.
Nådårs eller Begrafningshjelps-besparing ,, ...	20,000.
Vacance och liggetidsbesparing . . . . . ,, ...	12,000.
Årlig afgift till pensionskassan . . . . . ,, ...	41,800.
Diverse mindre poster . . . . ,, ...	10,962.
Summa R:dr	218,845.
Härifrån afgår administrations-kostnad och Diverse ,,	51,430.
då till pensioner återstår att använda . . . . R:dr	187,415.

Enligt fastställd marche-ordning, kan Arméen ifrån Ordrernes ankomst till Regementet uppbryta och inträffa på följande antal dagar till Stockholm, Christianstad eller Wenersborg. Vid mycket skyndande tillfällen kunna, i synnerhet enskildta Regementer eller mindre delar af Arméen, samlas på $\frac{1}{4}$ till $\frac{1}{3}$ kortare tid än hvad enligt författningarne i nedanstående tabell är utsatt. Sedan Regeringen nu mera kan disponera ett par dussin ångfartyg, så är detta förhållande likväl mycket förändradt.

	Stockholm.		Christianstad.		Wenersborg.	
	Efter Tågordning.	Med Marche-forcé.	Efter Tågordning.	Med Marche-forcé.	Efter Tågordning.	Med Marche-forcé.
Hela Arméen	61	35	85	41	76	39
¾ af d:o	29	16	35	17	23	15
⅓ af d:o	28	16	26	14	21	12

Att roteringsskyldigheten är lika ojemnt fördelad, som de fleste öfrige onera, tillhörande jordbruket, kan man lätt finna om man jemförer inom hvarje Län antalet af de roterade med uppskattningsvärdet eller med hemmantalet. I sådant fall synes Kalmar och Stockholms Län hålla för litet troupper, men Jönköpings, Wenersborgs och Östersunds Län för många. I allmänhet hålles en Soldat mot ett taxeringsvärde af 8,239 R:dr, men i Jemtland utgöres samma prestation för ett taxeringsvärde af blott 1,278 R:dr. I Stockholms Län är hvar 38 mantalskrifven karl Soldat, I Östersunds Län hvar 9:de. Värdet af roteringsskyldigheten, uppskattad i penningar, är också ganska olika. I Örebro Län är t. ex. årliga underhållet af en LifRegements Husar uppskattadt till 240 R:dr och i Christianstads Län 100; i Westerås Län är underhållet af en Soldat uppskattad till 78 R:dr och i Mariestads Län till 58, o. s. v. (se Landsh. 5-årsberättelser för år 1822). I StatsTidn. för d. 14 Febr. 1835 stod en beräkning öfver hvad en Soldat kostar i åtskilliga länder och i denna beräkning hade man kommit till det besynnerliga resultat, att underhållet af en Soldat kostade i Norra Amerika 2,794 R:dr Banko, i England 1000, i Belgien 437, Frankrike 340, Wurtemburg 134, Sverige 160, Norrige 133. Man finner lätt att hvad Amerika och England angår, hade antalet af Soldater blifvit dividerade i hela krigsbudgeten för att kunna erhålla en så orimlig uppgift som att en Soldat i Förenta Staterna skulle kosta i årligt underhåll 2,794 R:dr. Att för minsta möjliga kostnad äga det största antal beväpnade medborgare att i farans stund påräkna, är ännu ett olöst problem.

Om Flottan.

När man kastar ögat på kartan öfver Europa och betraktar den Skandinaviska Halföns geografiska och politiska läge, så kan man icke undgå att finna, att till detta lands välstånd, säkerhet och utveckling hörer en vidsträckt sjöfart. Henric d. VIII i England sade redan på sin tid till uppmuntran af nationens sjöväsende: «att den som har den lifligaste sjöfarten har också den största handeln, och den som har den vidsträcktaste handeln förvärfvar också de största rikedommarne, och den som har de största rikedommar är herre öfver verlden.» Utan att syfta till detta önskvärda, men svårhinneliga mål, är det väl bekant, att Sveriges fordne Konungar med stor uppmärksamhet följt sjöväsendets förkofran. Sådane skepp som Kung Gösta den I:s Stora Kravelen och Kampermannen, Eric d. XIV:s Makalös, och Carl d. XI:s Cronan, om 126 kanoner, (detta sköna skepp kantrade först och flög sedan i luften genom Befälhafvande Amiralens okunnighet och oförstånd) voro säkert på sin tid de utmärktaste som då kunde åstadkommas, och att sjöförsvaret sedan 1676 ömsom utgjort ett hufvudögnamärke för Styrelsens bemödanden, och ömsom varit lemnadt åt sitt öde, är lika allmänt kändt. Hvad som dock förtjenar att begrundas är, att detta vapen, ehuru öfverensstämmande det är med nationens lynne, sällan varit lyckligt *). De missöden som träffat Svenska flottan få dock icke alltid tillräknas samma orsaker som dem hvilka under Carl d. XI:s tid drabbade henne. Om erfarenhet och skicklighet äro 2:ne oundgängliga egenskaper, för att med hopp om framgång anföra en Landtarmée, så äro de likväl det i en ännu högre grad för en Befälhafvare till Sjöss. Carl d. XI:s högst olyckliga val af Stenbock och Creutz, att commendera Svenska Flot-

*) Uti ett af Danska Lustslotten på Sjælland är ett rum som prydes endast med målningar af Sjöbattailler. På alla ställen lida Svenskarne afbräck och nederlag. En Svensk, för hvilken taflorna visades, tog sig för att vända på åtskillige af dem, då hans Danska Cicerone frågade: "Hvad skuer di efter?" Jag ville se om icke Land-bataillerna stodo på baksidan.

Befäl och Manskap. på Stat.	Antal.
General-Amiral	1
Vice-Amiraler	2
Contre-Amiraler	4
Commendeur-Capitainer . . .	24
Capitainer	16
Premier-Lieutenanter	100
Secund-Lieutenanter	76
Sjö-Artill:s Befäl	38
Sjö-Artill:s Und. Officer. . .	40
Sjö-Artillerister	800
Kanonièrer	75
Matros-Corpsen	450
Skepps-Gossarne	390
Öfver- och Under-Styrmän .	80
Öfver- och Under-Constaplar	150
Öfver- och Under-Skeppare .	110
Constructions-Corpsens Befäl	15
Mechaniska Corpsen	7
Civil-Staten i Carlskrona . .	81
Civil-Staten i Stockholm . .	22
Civil-Staten i Göteborg . . .	15
Chefs-Expedition	2
General-Adjutants Expedition	3
Förvaltn. af Sjö-Ärenderna .	21
Clerecie-Staten	16
Medicinal-Staten	21
Sjö-Charte-Arkivet	4
Lots-Statens Befäl	22
Ständige Handtverkare	754
Arbets-Manskap	200
Indelte Båtsmän	5,694
Stads-Båtsmän	892
Extra Roterings-Båtsmän . .	1,535
Sjö-Bevärings-Manskap . . .	11,500
Summa	23,160

Fartyg.	Antal.
Linieskepp	10
Svåra Fregatter	8
Lätta Fregatter	5
Hemmema	4
Cutter-Briggar	10
Cuttrar	5
Galérer	24
Half-Galérer	4
Däckade Kanonslupar .	25
Öppna Kanonslupar . .	200
Kanon-Jollar	100
Mörsare-Slupar	10
Haubits-Slupar	10
Kanon-Barkaser	8
Karonad-Espingar . . .	20
Skonertar	5
Chef-Fartyg	12
Jagter och Avisos . . .	12
Förråds-Fartyg	40
Kok-Slupar	28
Sjuk-Fartyg	7
Ångfartyg	2

Utom det i närstående tabell upptagne antal Fartyg och Manskap äger Regeringen att påräkna i krigstid hela Coopvaerdie-Flottan, utgörande omkring 1000 däckade Fartyg, bemannad med 7 à 8000 man sjövanda och väl befarna Matroser; hvilka, jemte Skeppare och Styrmän kunna förhyras.

tan 1675 och 76, voro enda orsaken till de motgångar som då vederfors henne. Begge voro fullkomligt obekanta med sjöväsendet. RiksRådet Grefve Creutz's förutgående tjenstemanna-bana bestod uti Landshöfdingeskap i Finland samt befattning i Kongl. Bergs-Kollegium. De underordnades duglighet svarar oftast mot ÖfverBefälets, och Grefve Creutz hade i sin flotta, bland många andra, en Skeppschef som varit Källarmästare, eller, som det då kallades Vinskänk i

Comp. Namn.	Indeldte.	Vacante Stads-Båtsm.	Extra Rot.	Effectiva Stads-Båtsm.	Summa.	Compagn. läge.
1:a Bohus Rot. C.	289	10	113	—	412	N. del. af Göteborgs L.
2:a d:o	188	44	56	—	288	S. del. af d:o
Westergötl. d:o . .	87	102	86	—	275	Längs Göta Elf i Wen. L.
1:a N. Hallands d:o	229	8	—	—	237	N. del. af Halland.
2:a d:o	—	—	200	—	200	d:o d:o.
1:a S. Hallands d:o	135	12	—	—	147	S. del. af Halland.
2:a d:o	—	—	348	—	348	d:o d:o.
1:a Blek. Indel. d:o	514	—	12	—	526	Medl. del. af Blekinge.
2:a d:o	491	—	8	—	499	Östra del. af d:o.
3:e d:o	522	—	9	—	531	Vestra del. af d:o.
1:a S. Möre d:o .	274	—	6	—	280	Medl. del. af Kalmar L.
2:a d:o	287	—	6	—	293	Näst den S. del. af d:o.
3:e d:o	255	—	2	—	257	S. del. af Kalmar Län.
Smålands Rot.-C.	121	66	34	—	221	Näst den N. del. af d:o
1:a Ölands d:o . .	125	—	33	—	158	N. del. af Öland.
2:a d:o	138	—	28	—	166	Södra del. af Öland.
1:a Gottlands d:o .	122	27	11	—	160	N. del. af Wisby Län.
2:a d:o	138	—	10	—	148	Södra del. af d:o.
Tjust d:o	118	22	59	—	199	N. del. af Kalmar Län.
Östergötlands d:o	194	76	46	—	316	Linköpings Län.
1:a Söderm. d:o . .	136	6	87	—	229	S. del. af Stockh. Län.
2:a d:o	140	20	45	—	205	Nyköpings Län.
1:a S. Roslags d:o	125	10	28	—	163	Medl. del. af Stockh. L.
2:a d:o	137	—	140	—	277	Näst den S. del. af d:o.
Skåne & Blek. Städ.	—	106	—	—	106	. . . .
Upst. Byssesk. C.	—	166	—	—	166	.
Stockholms C. . .	—	34	—	100	134	Stockholms Stad.
N. Rosl. 1 dels R. C.	125	13	49	—	187	61 m. i Upsala L. och 74 i Stockholms Län.
N. Roslags 2:a dels	142	—	25	—	167	Näst den N. del. af d:o L.
1:a W. Norrl. 1 dels	141	43	21	—	205	S. del. af Hernösands L.
1:a D:o 2:a dels	173	5	16	—	194	54 m. i Gefle L och 114 i Hernösands Län.
2:a W. Norrl. 1 dels	173	8	34	—	215	162 m. i Hernösands L. och 13 i Umeå Län.
2:a d:o 2:a dels . .	175	—	23	—	198	N. del. af d:o.
Umeå, Pit. & Lul	—	14	—	—	14	
Summa	5,694	792	1,535	100	8,121	

Stockholm, icke visste skillnad på styrbord och bagbord, och lät sitt skepp drifva på strand inne i Dalarö hamn, der det förgicks *).

Uti 1788 års krig mot Ryssland förlorade Sverige ge-

*) Se vidare härom Svenska Flottans Sjötåg af Tornqvist, utgifven på 1790-talet, pag. 140.

nom olyckliga krigsplaner och dito maneuvrer många skepp af en då talrik och i godt stånd varande flotta, och sedan denna tid har åtminstone den så kallade Stora Flottan (Linieskepp och Fregatter) icke förmått hvarken till numerairen eller materielen, å nyo repa sig *). Så väl under 1788 som 1808 års krig inrotade sig svåra sjukdomar på Flottan, som vållade en stor dödlighet bland besättningarne, och i detta hänseende, neml. folkets skötsel, synes ännu mycket återstå att önska. Samhälls-kulturens allmänna fortskridande har gjort så utomordentliga framsteg, att fordringarne å Administrationens förutseende och omvårdnad äro nu mycket steggrade mot fordom. För icke längesedan tillbaka var den en märkvärdig man som gjort en resa kring jorden; nu vet knappt någon mer än Redarn derom. Förr var dödligheten så stor på en dylik resa, att man med skäl kunde skatta sig lycklig att hafva sluppit undan; när nu deremot ingen anser den ringaste fara vara med en sådan färd förknippad. Hvem har icke läsit Lord Ansons resa kring jorden på 1740-talet? Af 8 krigsfartyg var det blott ett enda som efter väl förrättadt ärrende återkom till England; så mycket hade besättningarne genom sjukdom och vanskötsel sammansmält. På Ansons eget skepp, Centurion, bemannat med 400 man, voro 200 döda, innan Juan Fernandes uppnåddes, och af de återstående 200 voro blott 8 i tjenstbart stånd! Ännu 1799 var sjukligheten så stor på Engelska flottan, (se Dupin) att af 10,000 matroser måste mer än 4,000 sändas på sjukhuset; 1782 3,000; 1794 2,500; 1804 1,200; 1813 900, allt af samma antal neml. 10,000. På blott 34 års tid hade således kunskapen om Sjöfolkets skötsel och vård vunnit så mycket, att antalet af dem som 1813 behöfde skickas på sjukhuset förhöll sig till dem som 1799 måste ditsändas, såsom 9 till 40.

*) Från 1782 till 1787 bygdes i Carlskrona 10 Linieskepp och 10 Fregatter. Den 6 Julii 1784 restes köl och stäfvar till Linieskeppet Äran och Fregatten Thetis, 7 veckor derefter eller den 28 Augusti löpte de af stapeln, fullt färdige. Skeppet Dygden och Försigtigheten samt Fregatterne Fröja och Camilla, fullbordades ännu samma år, så att under loppet af år 1784 bygdes i Carlskrona 3:ne linieskepp och 3:ne fregatter. (Uppgift af Öfversten och Riddaren Sjöbom).

Fjerde Hufvudtitelns omkostnader voro år 1833, i enlighet med kapitalräkningen till Rikshufvudboken, på följande sätt fördelade, neml. Förvaltningen af Sjöärenderne 21,566 R:dr; Chefens för Flottan Expedition 2400; Gener. Adjut. Expedit. 1920; Flottans station i Carlskrona 351,736, i Stockholm 135,942; i Göteborg 55,668; Båtsmans-indelningen 51,198; Lotseri och Fyrings-staten 60,290.

Flottans underhåll och nybyggnad 611,315; Excercise af Flottans bemanning 25,000; Spanmålsupphandling och Bagerikostnader 20,000; Skrifmaterialier 2500; Rese och Traktaments-penningar 3333; oförutsedde utgifter 10,000 R:dr B:co.

Den redan förut hos hvarje Fäderneslandets vän temligen stadgade öfvertygelse att underhållandet af en talrik Örlogsflotta öfverstiger våra tillgångar, och till nyttan icke svarar mot de dryga kostnaderna, har under 1830 års Riksdag fått en ökad styrka genom de många och upplysande stridsskrifter, som öfver detta ämne utkommit. Att slösa sina krafter på tillskapandet af ett vapen som i nödens stund icke förmår mäta sig med de fienders af hvilka Sverige har mest att frukta synes icke vara ändamålsenligt. Det Sverige både kan och bör äga är en talrik och väl inrättad Skärgårdsflotta. Härtill räcka våra tillgångar fullkomligt. Hon tyckes äfven vara mera lämpad efter vårt lynne, och framför allt efter vår vidlyftiga Skärgård och våra Stora Insjöar, äfvensom hon icke fordrar en så långvarig öfning för att med skicklighet kunna maneuvrera, som de stora Rangskeppen. Icke heller är hvarken hennes tillskapande eller underhåll så dyrbart som de stora skeppens *). Väl har Sverige i sina förträffliga Dockor i Carlskrona ett ypperligt tillfälle att bygga och bevara sina Örlogsskepp, men så stora omhvälfningar föregå i alla grenar af den allmänna hushållningen, att hvad som för knappt

*) Kostnaden för ett Linieskepp beräknas vanligen på det sätt, att hvarje kanon multipliceras med från 4500 till 5000. Således skulle en 40 kanonfregatt kosta emellan 180 och 200,000 R:d, ett 80 kanonskepp emellan 360,000 och 400,000 R:dr. En kanonslup kostade fordom omkring 4,000 R:dr, hvartill nu för tiden en kanonjoll uppgår.

50 år tillbaka var fullkomligen svarande mot ändamålet, nu mera icke är det. Ett visst antal Fregatter kan Sverige icke undvara, så att de sköna dockorna fortfara alltid att vara gagneliga.

Ett stort och vigtigt steg till beredande af de förändringar som omständigheterna påkalla i afseende på Sjöförsvarets förbättring, har å Regeringens sida blifvit tagit år 1824, då den så kallade Stora och Lilla Flottan sammanslogs till en enda Corps, fördelad på trenne Stationer, neml. Carlskrona, Stockholm och Göteborg. Härigenom har Styrelsen vunnit fria händer att rigta sin uppmärksamhet åt hvilketdera hållet hon behagar, antingen på utvidgandet och förbättrandet af de stora eller små Fartygens antal och beskaffenhet, utan att behöfva befara någon jalousie de métiér emellan de underordnade Befälhafvarne.

Kanonslupar äro utom allt tvifvel det vapen som bäst passar till våra skärgårdars försvar, men de borde icke vara så höga och tunga, som de i senare tider blifvit bygde. Sådane de först voro af Amiral Trolle och Chapman inventerade fordrade de icke mera än 50 mans besättning i stället för att nu 60 dertill behöfvas, hvilket i ett folkfattigt land är ingen omständighet att förakta. Deras skott, när de ligga lågt på vattnet, gå mera längs vattenytan, och utgöra för det mesta grundskott; de sjelfva såsom presenterande en mindre yta, svårare att af fiendliga kulor träffas, och i de flesta afseenden förtjena de mindre Kanonsluparna att föredragas såsom varande mera handterlige, lättare, vigare och mera lämplige än nutidens. Detta har också under de sista 20 åren varit insedt, och åtskillige förslag gjorde till förbättring af detta skärgårdsflottans hufvudvapen *).

*) Under vintern mellan 1810 och 1811 ingaf undertecknad, som de första åren af sin tjenstemanna-bana varit vid SjöStaten anställd, en underdånig Memoire till H. M:t Konungen, författad i samråd med numera aflidne Amiral Wirsén samt CommendeurKapten Kreuger, rörande en ny sorts Kanonslupar. Anledningen till ifrågavarande underd. Mem. var, att jag under sommaren 1808 såg i sundet några Engelska Kanonslupar af en vida lättare construction än de Svenska, och som jag trodde skulle vara tjenliga för våra kuster. De Svenska Kanonsluparne, hvilkas bestyckning består af 2:ne 24 ℔ kanoner, en för

Såsom en följd af de försök hvilka i detta ändamål blifvit gjorde har äfven uppmärksamheten — och efter hvad det vill synas med mera framgång — blifvit rigtad på Kanonjollarnes förbättring. Proportionen af antalet emellan Kanonslupar och Kanonjollar torde böra bero af hvarje Sjöexpeditions olika bestämmelse, ty det är naturligt att långs den delen af Sveriges kust som är öppen, neml. emellan Hanö och Warberg låter en operation, uti hvilken Kanonjollar till något betydligare antal böra ingå, icke med sannolikhet beräkna sig.

Ett mägtigt stöd är vunnit för öfvertygelsen, att Sverige nu mindre än fordom har behof af att underhålla en talrik Örlogsflotta, bestående af stora Linieskepp, uti den under de sista 16 åren sig utomordentligen hastigt utbildade Ångfartygsbyggnaden. Denna sublima uppfinning har på långt när icke ännu uppnått sina yttersta resultat *). Hvad man dock med all säkerhet kan sluta till är, att den förr eller sednare skall åstadkomma en stor förändring uti de Sjöfartsidkande

och en akter, äro $68\frac{1}{2}$ fot långa, $15\frac{1}{2}$ breda samt $4\frac{3}{4}$ djupgående. De Engelska som voro 56 fot långa, 14 breda och 4 djupgående, hade en 24 ℔ kanon för-ut, samt en 24 ℔ Carronade akter, hvilken senare kunde på en pivôt svängas åt alla sidor, hvarigenom ett bättre sido-försvar erhålles än det som med våra Kanonslupars 4 st. 3 ℔ Nickor åstadkommes. Deplacementet å de Svenska Kanonsluparne är = 2,200 cub.fot, samt å de Engelska 1356. Det motstånd de i deras framförande lida, förhåller sig som 5 till 3. Dessa Engelska Slupar, tacklade med en mast såsom en Cutter, hvilken kunde medelst ett litet vindspel nedläggas eller uppvindas, voro dessutom däckade och fordrade icke mera än 32 mans besättning. De roddc och maneuvrerade likväl med denna ringa mansstyrka i temligen hårdt väder, och när aftonen kom var icke besättningen, såsom å våra Slupar, tvungen att gå i land och tälta på en kan hända sumpig eller mindre tjenlig strand. För vården af Folkets hälsa är det synnerligast under de långa, kalla och regniga höstnätterna af största vigt att besättningarne kunna ligga under däck, om icke beqvämt, åtminstone torra och varma. *Förf.*

*) Columbus, Amerikas upptäckare, dog sedan han ståndaktigt uthärdat alla slags kränkningar, och har tagit med sig i grafven de kedjor i hvilka Ferdinand och Isabella låtit honom fängslas! Fulton, upptäckaren af ångkraftens användande på fartyg, dog af grämelse, i fattigdom! Vårt slägtes högt beprisade rättrådighet och hyllning åt den sanna förtjensten får, som man ser, icke alltid tagas i anspråk. När Fulton, år 1801 i Januari månad, presenterade för Napoleon en Memoire, rörande idéen af Ångbåtar, blef han behandlad som visionair, och afvisades.

Nationernes sätt att föra krig med hvarandra. Den har lemnat ett ganska farligt vapen i händerna på den svagare, i thy fall, att en endá väl utrustad och lyckligt anförd ångbåt kan tillfoga fiendens handel de känbaraste förluster. Ännu är väl icke kommit till allmän kunskap några genom bestyckade Ångbåtar tillvägabragte synnerligen anmärkningsvärda krigshändelser, men denna tid torde icke vara aflägsen då de skola inträffa; och den förmodan har starkt sannolikheten för sig, att mer än en Nation använder nu som bäst fredens lugn för att i tysthet bereda de anstalter hvargenom bestyckade Ångbåtar skola i nästa Sjökrig spela en utmärkt rôle. Framgången af att t. ex. med några smärre Ångbåtar, inrättade såsom brännare, förstöra fiendens stora, dyrbara och magnifika Linieskepp, bör icke ett enda ögonblick vara tvifvel underkastadt. Man behöfver alldeles icke, såsom vilkor för en lycklig utgång af denna vanligtvis äfventyrliga maneuvre, fordra samma brinnande fosterlandskänsla som satte facklan i handen på den enkle och blygsamme Canaris, icke heller bör man vänta sig att finna så sorglösa fiender som Turkarne äro ansedde vara, utan man bör hädanefter kunna underkasta detta företag en kall beräknings bestämda visshet. En brännare af äfven obetydliga dimensioner, och följagtligen icke kostsam, försedd med en highpressuremachin, å hvilken ångkitteln, cylindern, och utvexlingen vore på framsidan eller förkant genom förtimring skyddade mot fiendtliga kulor, bör nästan icke kunna förfela att träffa och haka sig fast vid sitt offer. En sådan brännares hastighet är så stor, den styr så väl, och är underkastad så ringa fara att föra, att de fiendtliga Skepp som vågade sig in i våra Skärgårdar skulle hafva yttersta möda att skydda sig mot densamma.

Det synes höra till en väl beräknad omtänksamhet, att på allt sätt uppmuntra tillskapandet af ett stort antal Ångbåtar, emedan de öka national-rikedomen samt sätta Regeringen i tillfälle, att i farans stund, genom reqvisition komma i besittning af ett högst verksamt medel till Sjöförsvarets kraftfulla bedrifvande *). När så är, och när Sverige

*) För det närvarande äger Sverige följande antal ångbåtar, neml. Josefine om ungefärligen 35 hästars kraft, har kostat 24,000 R:dr

genom en enskild mans — Herr Samuel Owens — ansträngning varit näst England det land i Europa i hvilket Ångbåtsfarten först blifvit införd, så kan man svårligen förklara orsaken hvarföre icke mer blifvit tillgjort i denna på en gång så väl för industrien som sjöförsvaret vigtiga omständighet. Att Motala verkstad blifvit grundlagd förnämligast för tillverkandet af den jernmateriel som till Göta kanal erfordras, är af officiella handlingar bekräftadt, men der tillverkas äfven, efter hvad som är tillkännagifvet, ångmachiner. Dylika hafva länge varit fabricerade vid Herr Owens gjuteri i Stockholm, i Nyköping, vid Åkers styckebruk, äfvensom på flere andre ställen kunna sådane numera tillverkas. Vi äga således inom oss flere ställen att välja på, der dessa grannlaga machiner kunna förfärdigas, och när det derjemte är allmänt kändt, att ingen Nation kan bygga Skepp för så lindrigt pris som Svenskarne, så frågas billigt, hvarifrån det kommer att ingen association af upplyste och pa-

B:co. YngveFrey 24, 22,000 R:dr. Hercules 80, 40,000 R:dr. Föreningen 40, 25,000. Ellida 30, 18,000. Norrköping 60, 45,000. Frithiof eller Örnen 30, 25,000. Rosen, försåld till Stettin, 65, 60,000. Upsala 20, 15,000. Oscar 80, 44,000. Ormen Långe 20, 15,000. Göta Elf 60, Sjöhästen 20, Finspång 20, Sleipner 40, Motala 65, 108,000. Constitution 50, 35,000, Delfin 6, 6,666 R:dr. Engelbrekt 20. Platen 32, 32,000 R:dr. Thunberg 32, 33,000; ett fartyg att gå på Göta kanal mellan Stockholm och Göteborg; ett från Stockholm till Westervik och Wisby 70, circa 48,000; Norrland att gå mellan Stockholm, Hernösand och Umeå 60, circa 45,000; Solide mellan Stockholm och Åbo 45, circa 40,000; Ett fartyg bygges i Nyköping att gå emellan Stockholm och Nyköping; Gustaf Wasa 40, 65,000 R:dr. Nya Upsala 40, 40,000 R:dr. Industrien 50, 48,000 R:dr. Cometen 70, 60,000 R:dr. Kronans tvenne: Gylfe 120, 115,000, och Odin 120, 100,000 R:dr. Ångslupen Björn 3, 1,666 R:dr; En Ångslup för 4 hästar är under byggnad på Skeppsholmen, jemte flere andre dels för Kronans dels för enskildtes räkning. Våra bröder Norrmännen och Danskarne hafva ännu icke hunnit försöka sig i denna industrigren, och att den hos oss vunnit så pass ntveckling som skedt, torde i betydlig mon böra tillskrifvas att den hittills fått vara fri från reglementen och förordningar.

Det största kända ångfartyg är ett som år 1833 blifvit bygdt i NewYork. Det är 244 fot långt, och har 4 ångmachiner, hvardera om 100 hästars kraft. Hjulena äro 28 fot i diameter och skoflarne 15 fot breda. Det går likväl icke mer än 4 fot djupt. Det långa afståndet mellan NewYork och Albany, om 160 eng. mil, tillryggalägger detta fartyg på 8 timmar; och således skulle det med lätthet kunna göra resan mellan Stockholm och Arboga, fram och tillbaka på dagen.

triotiske kapitalister sammanträdt, till beredande af de vigtiga fördelar, *som Ångfartygsbyggnaden i stort* ofelbart skulle medföra*)? Att vänta allt af Regeringen och intet af sig sjelf är hvarken rätt eller nyttigt. I Pittsburg i Nord-Amerika byggdes 1828 — se Tidn. Atlas för d. 7 Mars 1829 — 22 Ångbåtar, om tillsammans 4,570 Tons drägtighet. De största drogo 500 Tons och de minste 80. Hvarje Tons fordrar vanligen i byggnads-omkostnader 60 dollars, så att blott genom denna industrigren sattes på ett enda år öfver 700,000 R:dr uti den lilla Staden i omlopp! När Svenskarne med all visshet kunna till 30, 40 à 50 proc:t bättre pris tillverka fullt ut lika goda Ångbåtar som Engelsmännen, hvarföre bjuda vi då icke till att grundlägga en med våra tillgångar, våra egenheter, och vårt behof så öfverensstämmande produktion? Det ser ut som om den dristighet, anda och drift hvilken lifvade Svenskarne på 16- och 1700-talet skulle till en god del vara försvunnen.

Den hel- och half-frihet som ännu i afseende på vissa umgälder äger rum för olika slags fartyg har sin uppringelse derifrån, att de köpmansfartyg, som fordom voro så starkt förtimrade att de med kanoner kunde bestyckas, fingo derföre njuta befrielse från en del afgifter. Sådant kan låta sig göra ännu en gång, och Sverige följaktligen på detta sätt, utan stor kostnad, öka sin marine i krigstider med ett icke obetydligt antal bevärade köpmansfartyg. För att icke betunga Staten med byggnadskostnaden samt underhållet af hela det antal kanonslupar eller smärre fartyg hvaraf Skärgårdsflottan under verkligt krig kan och bör bestå, så borde enkla och tydliga ritningar ligga färdige att när som helst

*) Det skulle knappt erfordras mera än att ifrågavarande association kringsände till alla våra Consuler en noggrannt och väl uppgjord pris-kurant på huru mycket en ångbåt i förhållande till dess dimensioner kostade, och man kan med fullkomlig visshet förutse, att när priserna voro billiga, arbetet godt och aflevereringstiden enligt kontrakt iakttagen, skulle tusendtals armar blifva sysselsatta i denna för vårt militaira behof så nyttiga, och med våra egenheter så öfverensstämmande industri-gren. Varf och virke finnes redan så att förlags-kapitalet vore icke tryckande. Hvarföre hufvudstaden låter detta gå sig ur händerna, äfvensom upprättandet af en eller flere privat-banker, kan Författaren icke förklara.

skickas till alla Rikets allmänna och enskildta varf, hvarigenom en månad, eller 6 veckor efter sedan krig vore beslutadt, vi skulle äga flere Skärgårdsfartyg än vi förmådde bestycka och bemanna.

Om Svenska Folkets fördelning i stånd, samt förmögenhets-vilkor.

När man betraktar tableauen, pag. 326, och granskar antalet af Ridderskap och Adel, Prester, Borgare, Ståndspersoner, Allmoge, Lärostaten, Civilstaten, Militairstaten, Sjöfolk m. fl. så kan man derutaf lätt finna huru stor del t. ex. *Ridderskapet och Adeln* utgör antingen af hela folket eller proportionaliter mot BondeStåndet, samt jemföra detta med förhållandet hos andra nationer. Det utgör i förra fallet $\frac{1}{265}$:del, och i det sednare $\frac{1}{198}$:del. Om man vid begreppet af en Adelsman fäster dess fordna betydelse af en sjelfständig oberoende man, som för det mesta egnade sig åt militairyrket eller embetsmannabanan, då är Adeln i Sverige allt för talrik i förhållande till det öfriga Folket. Det är icke längesedan Adeln ägde $\frac{1}{3}$ af Sveriges jord, men sedan frälsejorden nu mera kan förvärfvas och besittas af hvem som helst, försvinner den allt mer och mer ur adelns händer *). Svenska Adeln utgör således för närvarande, i ordets

*) *Svenska Adeln* bestående af 10,000 personer, äger, enligt Gr. B., en grundförmögenhet af 13,010 mantal, uppskattade till 75 millioner R:dr B:ko. Inteckningarne i denna egendom belöpa sig till 27,644,000 R:dr. Se vidare härom slutet af denna artikel rörande den ganska betydliga förminskningen af Ridderskapet och Adelns egendom.

PresteStåndet representerar ett antal af 14,000 personer, med en förmögenhet af circa en million.

BorgareStåndet representerar en folkmängd af 66,000 personer och en förmögenhet af 35 millioner.

BondeStåndet representerar en folkmängd af 2,000,000 och en förmögenhet af 172,000,000 R:dr.

De fyra Stånden representera således en folkmängd af 2,090,000, och en förmögenhet af 283 millioner R:dr. Trenne stånd (Adel, Prester och Borgare) föreställande tillsammans en folkmängd af endast 90,000 personer, äga en stor öfvervigt i lagstiftningen mot det Stånd som representerar ensamt en folkmängd af mera

dets egentligaste bemärkelse, en pergaments-adel, och äger föga qvar af sina fordna prerogativer, utom att vara sjelfvald representant vid våra riksdagar. Att denna Adel lik-

än 2 millioner. Tvenne Stånd (Prester och Borgare) skatta till Staten icke mera än 363,000 R:dr när de andra begge erlägga 7 millioner. Deremot utgöra ofrälse Ståndspersoner ett antal af 72,417, med en grundförmögenhet af 59 millioner R:dr, erläggande i statsbidrag 1,700,000 R:dr.

Nedanstående tabell utvisar huru många hemman i hvarje Län äges af Adeln, af Ståndspersonerne, af Allmogen och af BoställsInnehafvarne.

Länens Namn.	Ridderskapet och Adeln äger.	Ofrälse Ståndspersoner, Borgare m. fl. äga.	Allmogen äger.	Boställsinnehafvare äga.	Summa.
	Mantal.	Mantal.	Mantal.	Mantal.	Mantal.
Stockholms Län	1,385	811	1,662	186	4,045
Upsala	1,249	418	1,603	272	3,544
Nyköpings	1,587	675	868	182	3,313
Örebro	633	436	1,591	141	2,801
Carlstads	202	345	1,078	96	1,722
Westerås	520	457	1,740	180	2,898
Linköpings	1,409	963	2,665	373	5,411
Kalmar	626	278	2,246	214	3,366
Jönköpings	643	389	2,534	317	3,885
Wexiö	290	225	2,073	218	2,806
Mariestads	788	681	2,757	462	4,690
Wenersborgs	330	483	3,113	264	4,191
Göteborgs	46	239	2,371	216	2,873
Halmstads	404	343	2,208	100	3,056
Malmö	1,575	267	1,968	257	4,068
Christianstads	1,050	187	1,525	232	2,995
Carlskrona	81	87	899	24	1,091
Wisby	7	82	951	56	1,098
Gefle	106	168	1,742	50	2,067
Hernösands	13	46	1,502	44	1,606
Östersunds	—	16	826	75	919
Umeå	3	27	598	12	642
Piteå	55	59	421	12	548
Summa	13,010	7,690	38,953	3,992	63,646
Härtill kommer för hela Falu L.	—	—	—	—	1,822
Summa Summarum	—	—	—	—	65,468

För dem som icke hafva Gen. Grefve Björnstjernas bok till hands om Representationens ombyggnad och förenkling, men önska se huru han föreställer sig densamma, är det i noten på nästa sida förekommande utdrag gjordt.

väl kan täfla i historiskt och genealogiskt hänseende med hvilken adel som helst i Europa är temligen säkert. Familjerna Sture, Bonde, Oxenstjerna, Brahe, de la Gardie, Stenbock, Banér, Lejonhufvud, Wrangel, Horn, Douglas, Sparre, Liljehök, Flemming, de Geer, Wachtmejster, skulle utgöra en prydnad i hvarje Rikes annaler. Hvarken huset Montmorency, Howard eller Percy kan uppvisa en illustration jemförlig med Bonde-Slägten, som i sin stamtafla har 7 Sv. Konungar och 36 Riksens Råd (eller motsvarande Rikets högsta värdighet) från Far till Son och från led till led. (Se Grefve B. om Representationens ombyggnad, pag. 189.)

Af Tabellen inhemtas i hvilka Län adeln företrädesvis slagit ner sina bopålar, som befinnes vara i Mariestads Län, der han är 18 gånger talrikare än i Carlskrona Län och 36 gånger talrikare än i Hernösands. Detta antyder, att Westergötland varit både starkt befolkadt och i välstånd den tid man genom rustning beredde sig rättighet att höra till frälse-ståndet. De antiqvariska forskningar Professor Sjöborg så nitiskt och förtjenstfullt anställt, bevittna äfven, genom de i denna provins fundne ålderdoms minnesmärken af vida högre ålder än Odens ankomst till vår nord, att den frugtbara slätten i Westergötland säkert varit, om icke den första, åtminstone ibland de först odlade trakter i Skandinavien.

Den *Öfre Kammaren*, som han kallar *RådKammaren*, skulle bestå af följande antal Representanter, neml.:

Af Konungen nämde	50.
Af Ridderskapet och Adeln valde	50.
Erkebiskopen, Biskopar och Past. Primarius	13.
HofrättsPresidenter	3.
Vet. Acad. en; UniversitetsLedamöter 2:ne	3.
Just.Borgm. i Stockholm och Göteborg	2.
Summa	121.

Den *Nedre Kammaren* eller *Valförsamlingen*.

Från Städerne valde Ledamöter	47.
,, Provinserne	160.
,, Universiteten 2, Vet. Acad. 1.	3.
Af PresteStåndet, en af hvarje Stift	13.
,, Indeldta Arméens befäl	6.
,, Rusthållsbefälet 2, och Båtsmanshållet en	3.
Summa	232.

Att Prestesåndet, i afseende på dess antal, är talrikare än det behöfde vara, är ådagalagdt pag. 92, så vida de der framställde åsigter äro grundade. Att det, i afseende på dess bestämda syftning, verkningskrets, sammansättning och kunskaper, år det mest kompakta, mest sammanhålliga af alla Sveriges korporationer, ligger i sakens natur och öfverensstämmer med erfarenheten. Också tillerkändes detsamma vid 1830 års riksdag den hedern, att bättre än sjelfva ridderskapet och adeln representera en pairskammare eller den tillbakahållande, bevarande eller medlande makt, emellan det monarchiska och democratiska elementet, man hos en dylik institution velat finna.

Borgareståndet utgör icke mer än 31,679 personer af mankönet, hvilket är alldeles för ringa i jemförelse med proportionen emellan den jordbrukande och manufakturerande klassen i andra länder. I England voro t. ex. år 1821 af 2,941,000 familler 978,656 sysselsatte vid åkerbruket och 924,452 vid manufakturerna. En stor produktion, liflig handel, välstånd och rikedom synas stå i ett nära samband med antalet af de inom hvarje stat vid manufakturerne sysselsatte folkklasser. Sverige befinner sig i detta fall på ett af de lägre trappstegen, hvartill orsakerne äro mera fullständigt anförde å pag. 170 till 195, samt i den pag. 220 till 264 förekommande Statistik öfver Städerne. Lyckligtvis är individernas liksom Staternas belåtenhet och trefnad icke ovilkorligen bunden vid ett större eller mindre välstånd, utan blott vi äga vår tarfliga bergning och med en förståndig urskillning bedömma vår ställning, så kunna vi vara fullkomligt lika så nöjde med vår lott som de rikaste nationer med sin.

Till Sveriges egenheter hörer, att *Bondeståndet* jemfördt i antal till de öfriga Samhällsklasserna, äger en högst ovanlig öfvervigt *). Af tabellen synes att det, af rikets

*) Det är icke möjligt att i Sverige urskilja bestämda antalet af personer som äro sysselsatte vid jordbruket, bergshandteringen, fabriker och stadsmannarörelse, ty mer än hälften af Städernes invånare deltaga i landtmannayrkena, äfvensom de fleste brukspatroner och bergsmän idka på samma gång jordbruk, så att troligen icke mer än 200,000 personer kunna räknas såsom icke vid jordbruket, i mer eller mindre mon, sysselsatte.

hela folkmängd 2,771,000, utgör icke mindre 2,067,375, när Ståndspersonerne, det vill säga, högre Civile och Militaire Tjenstemän, Brukspatroner, Ofrälse Possessionater, ur tjenst gångne Embetsmän m. fl. å landet boende icke utgöra mera än 44,953, samt tillsammans med dem i städerne 72,422, qvinnor och barn deruti innebegripne. Om man sammanräknar hela Ridderskapet och Adeln, hela Preste-ståndet, hela Borgareståndet och i landet boende utländningar, uppgående tillsammans med i Riket varande 845 judar (år 1825), till 165,424 personer, och anser dem alla höra till Herreklassen, så förhåller sig Herreklassen till Bonde-ståndet som 1 till $16\frac{3}{4}$ *). Att endast hvar 16:de person i Sverige skulle vara i den, efter Sydländningarnes begrepp lyckliga belägenhet att icke behöfva arbeta, utvisar blott huru ringa produktift Sverige är, eller huru stor ansträngning som fordras för att aftvinga detsamma lifvets nödvändiga behof.

Att äga eller vinna sin utkomst, den må vara ärfd eller förvärfvad, endast och allenast i den afsigt att kunna tillbringa sitt lif i maklighet, nöjen, sysslolöshet och lättja, eller att fördrifva detsamma med hvad Italienarn kallar *il dolce far niente*, är en af de största förvillelser som bemäktigat sig menniskosinnet. Annorlunda bedömde de Gamle lifvets bestämmelse och värde. Lättjan var den moraliska dvala, den nesliga strådöd från hvilken de anropade sina Gudar att bevara sig.

---

*) Att icke mera än 165,000 personer finnas i Sverige, som kunna hänföras till Herreklassen, väcker misstanke om uppgiftens rigtighet, men enligt Kongl. Tab. Kommiss. qvinqvenniiberättelse af år 1825 äro de icke flere. Uti detta antal äro till och med inräknadt Herrskapernes bättre betjening, och för att icke begå något misstag eller förtjena förebråelsen att vilja afmåla mina landsmäns belägenhet sämre än den är, hafva ytterligare alla utländningar, alla judar, och äfven alla handtverkare hörande till Borgareståndet blifvit intagne i Herreklassen. Uti tabellkolumnen näst efter Bondeståndet förekommer rubriken, *Alla andra:* härunder innebegripes alla Soldater, Båtsmän, Kyrko-, Sluss-, Bro-, Färje- och Dykeri-betjening, Bergs- och Fabriksfolk, Timmermän, Sjömän, Lotsar, Fyrbåksvaktare, Gesäller, Lärgossar, Vaktbetjening vid Stater och Corpser, m. fl. Arbetare och Tjenstefolk, hvilka icke kunna klassificeras bland Ståndspersoner.

Hvad som är mindre problematiskt än kalkulen öfver antalet personer som kunna lefva utan att behöfva arbeta, är de behöfvandes förhållande till de behållne och bergade. Det är likväl först nyligen som man äfven i detta fall kommit sanningen ett steg närmare, ty i Kongl. TabellKommissionens qvinqvenniiberättelse för år 1820 är de behöfvande hushållens antal beräknadt på följande sätt:

	Förmögne.	Behållne	Fattige.	Utfattige.	Summa.
I Stockholm . .	1,341	3,841	6,448	1,651	13,281
Öfrige Städerne	1,554	9,137	19,990	6,653	37,334
På Landet . . .	8,617	141,256	212,472	70,185	432,530
I hela Riket . .	11,512	154,234	238,910	78,489	483,145

I den senare eller *hushållens* antal 1825.

	Behållne	Bergade.	Behöfvande.	Summa.
I Stockholm	1,314	8,777	4,345	14,436
Öfrige Städerne	2,635	27,482	10,077	40,194
På Landet	33,978	327,781	105,666	467,425
I hela Riket	37,927	364,040	120,088	522,055

I förra fallet utgöra de fattige och utfattige hushållens antal tillsammans icke mindre än 317,399 eller nära $\frac{2}{3}$:delar af hela antalet; d. v. s. att mer än hälften af Svenska folket skulle, efter denna godtyckliga klassifikation, lefva i armod och torftighet, när deremot, enligt 1825 års vida rigtigare åsigt, icke mer än 120,000 hushåll, eller blott $\frac{3}{13}$ af hela antalet böra anses såsom verkligt behöfvande. Begreppet om rikedom och fattigdom är relatift, ty ofta är det ena hushållet på samma jordtorfva eller med samma års-inkomst på intet vis bergadt, när deremot ett annat är dermed väl belåtet. Det vore t. ex. enligt min tanka origtigt att anse ett torparefolk, ett handtverkarefolk eller soldat på sitt lilla torp, fattige. Att de sällan kunna göra besparingar

Länens Namn.	Folkmängden på Landet 1825.	Efter					
		Ridderskap och Adel.		Preste-Ståndet.		Ståndspersoner.	
		m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.
Malmö Län	169,132	156	136	345	401	2,041	2,059
Christianstads . . .	139,405	136	149	246	298	1,346	1,453
Halmstads.	80,163	48	56	131	163	342	442
Carlskrona	68,418	23	32	97	106	305	353
Wexiö	101,011	175	175	237	245	525	562
Jönköpings	124,052	314	381	289	360	991	1,122
Kalmar	151,358	201	238	305	390	1,191	1,258
Linköpings	165,156	297	339	448	510	1,892	2,121
Mariestads	153,341	421	481	443	512	1,516	1,768
Wenersborgs	178,582	211	230	328	381	918	1,030
Götcborgs	113,099	98	139	160	181	941	1,071
Wisby.	34,067	33	34	122	134	592	616
Stockholms	98,607	325	335	330	372	1,573	1,695
Upsala	76,251	128	161	247	270	976	1,047
Westerås	79,433	119	130	269	281	706	769
Nyköpings	98,551	221	221	225	289	1,342	1,438
Örebro	103,178	125	144	151	195	581	607
Carlstads	157,805	129	182	176	186	947	937
Falu	123,769	37	44	184	234	873	879
Gefle	86,091	40	37	139	178	492	521
Hernösands	68,575	8	17	184	204	448	433
Östersunds	38,745	30	30	124	120	300	326
Umeå	43,671	42	55	72	97	557	637
Piteå	38,513	29	20	71	95	197	217
Summa för Landet	2,490,973	3,346	3,766	5,353	6,202	21,592	23,361
S:ma för Städerne	280,279	1,538	1,799	1,069	1,353	12,836	14,633
S:ma för hela Riket	2,771,252	4,884	5,565	6,422	7,555	34,428	37,994

är en sanning, men de äro ofta bättre bergade än mången fideikommissarius.

Såsom hithörande torde det tillåtas mig få anföra följande. Ganilh säger uti sin *Traité de la science des Finances*, att Frankrike hade före Revolutionen 400,000 rika familler med 2 millioner individer, 800,000 välmående med 4 millioner individer, samt 4 millioner fattige med 20 millioner individer. Summa 5,200,000 familler med 26 millio-

Stånd.									
Borgare-Ståndet.		Utländningar.		Bonde-Ståndet.		Alla Andra.		Läro-Staten.	Civil-Staten.
m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.		
106	96	13	8	72,397	73,742	9,130	8,502	460	144
64	53	11	10	59,144	62,214	7,155	7,126	302	211
93	115	1	—	35,409	38,596	2,525	2,242	182	67
128	180	3	4	24,524	26,331	8,308	8,024	127	91
29	40	—	—	42,089	45,983	5,430	5,521	351	91
27	24	2	5	50,432	54,801	7,564	7,740	466	128
166	196	6	3	59,819	63,360	11,512	12,713	474	242
27	25	23	17	63,118	68,400	13,531	14,408	854	291
62	61	10	7	62,357	66,106	9,603	9,994	764	217
42	45	7	6	77,568	81,937	7,890	7,989	524	182
5	6	15	20	48,916	50,255	5,749	5,543	236	167
41	60	7	1	12,259	12,906	3,317	3,945	175	53
41	46	50	34	36,667	32,557	8,147	9,435	692	292
2	3	3	3	26,347	28,934	8,168	9,962	471	165
12	4	18	16	28,515	32,230	7,572	8,792	416	192
14	19	2	2	37,619	40,366	7,855	8,914	442	136
14	8	5	2	41,800	44,554	7,065	7,927	361	97
6	10	—	—	66,234	70,056	9,473	9,469	349	116
39	46	2	5	49,975	56,611	7,211	7,629	277	150
12	8	2	1	26,689	29,198	13,409	15,365	283	103
15	18	3	2	28,357	31,752	3,391	3,743	318	82
9	5	—	—	15,830	16,993	2,584	2,394	209	74
27	17	17	12	17,311	17,790	3,265	3,772	105	81
30	36	4	—	15,224	16,109	3,029	3,452	78	74
1,011	1,121	204	158	998,600	1,068,775	172,883	184,601	8,916	3,446
30,668	33,804	381	384	——	——	83,062	97,907	3,495	5,825
31,679	34,925	588	539	998,600	1,068,775	255,945	282,508	12,411	9,271

ners folkmängd. Efter revolutionen hade samma land år 1825: 1 million rika familler med 5 millioner individer, 4 millioner välmående med 20 millioner individer, samt 800,000 fattige med 4 millioner individer. Summa 5,800,000 hushåll med 29 millioner invånare. Den nya sakernas ordning frambragte följande förhållanden: Handtverkaren, som var befriad från sina fjettrar, uppmanad af sitt eget intresse samt lockad genom välstånd och vidare utsigt till lycka, lef-

MilitairStaten.	Sjö-Folk.	Utur tjenst gångne.	På Landet bosatte, såsom Arrendator. m. fl.	Handlande af Borgerskapet.	Konstnärer och Handtverkare.	Diverse personer.	Bönder: På Egna Hemman.	Bönder: På Andras Hemman.	Jord-Torpare.	Stat-Torpare.	Nybyggare sedan sista Qvinqvennium.
1,959	311	971	107	115	2,000	171	7,007	4,362	5,612	598	580
1,520	391	766	75	102	1,705	99	6,561	2,987	6,110	96	543
340	674	97	39	54	464	26	4,473	4,018	2,424	76	374
1,367	354	647	23	97	901	82	3,639	258	2,649	107	169
1,622	—	579	51	155	619	36	8,378	1,674	3,224	106	335
2,154	4	841	106	137	605	161	8,427	3,641	4,250	195	424
1,979	611	733	109	375	1,508	231	10,116	2,439	4,941	422	316
2,249	93	1,002	231	158	1,528	286	5,768	3,873	7,349	1,544	376
2,305	16	872	186	161	432	155	9,076	4,281	6,316	539	477
2,290	60	968	119	244	398	179	13,026	3,785	6,695	231	693
1,327	469	425	90	179	179	103	8,229	1,008	4,374	153	611
323	488	157	23	64	346	82	3,526	24	185	25	60
1,049	326	328	255	298	984	195	3,820	2,211	2,967	1,114	154
1,109	26	449	101	59	787	201	2,826	2,337	1,796	1,178	75
1,351	32	556	86	70	712	144	3,945	1,570	1,859	801	48
1,425	40	362	153	111	505	122	2,347	2,967	4,120	732	194
861	10	505	68	52	825	127	2,830	2,302	3,999	506	287
1,494	53	610	97	243	278	89	11,515	2,031	4,361	649	417
1,254	17	622	32	46	284	111	12,656	3,156	296	119	52
1,285	45	1,103	14	47	724	484	4,721	588	2,394	32	123
404	110	172	6	55	307	70	5,990	333	3,535	16	371
842	—	271	7	44	73	24	3,330	214	1,367	—	89
440	46	172	2	46	101	25	4,015	108	327	—	132
466	20	213	1	51	74	17	3,211	218	244	—	91
31,415	4,196	13,421	1,981	2,963	16,339	3,220	149,432	50,385	81,394	9,239	6,991
12,031	5,229	2,712	—	6,983	27,740	10,215	—	—	—	—	—
43,446	9,425	16,133	1,981	9,946	44,079	13,435	149,432	50,385	81,394	9,239	6,991

vererade bättre och mera utvidgadt arbete, förtjente mera, och hans produkter erhöllos till billigare pris. Den större välmågan hos den arbetande klassen öppnade för den samma undervisningens, kunskapernas och talangernas skatter; deras företag erhöllo den högsta utbildning; deras smak blef mera fullkomnad; deras skicklighet öfversteg omsider deras egna skönaste förhoppningar.

Såsom motstycke till Ganilhs reflexioner öfver Frank-

Arbetsföre.		Hushåll.				Kalkuleradt antal personer som tarfva understöd.	De behöfvande förhålla sig till de förmögna och behållna som 1:	Antal personer, som äro befriade för all afgift af egendom, rörelse eller tjenst.	Antal personer, som erlägga högst 5 R:dr för egendom, rörelse eller tjenst.
Backstugu-hjon,	Inhyses-män.	Behållne.	Bergade.	Behöfvande.	Summa.				
4140	1517	3954	23065	5640	31659	25241	$7\frac{3}{8}$	24779	24913
2664	1044	2008	20342	4003	26353	17798	$8\frac{1}{6}$	23462	16141
1038	402	1310	10195	3322	14827	15865	$5\frac{1}{4}$	12135	12162
631	844	680	9449	2626	12755	11305	$7\frac{6}{11}$	9002	12021
1091	772	1920	14375	3740	20035	16403	$6\frac{1}{3}$	11167	13514
1416	984	2392	16027	6374	24793	27046	$4\frac{3}{4}$	16204	15908
2231	1312	1661	19900	7793	29354	37144	$4\frac{1}{3}$	20215	20732
2050	1444	1641	21837	8751	32229	37808	$4\frac{5}{6}$	27813	18577
1678	1023	3563	19420	8098	31081	35966	$4\frac{3}{7}$	25239	18000
1823	1415	2094	23340	7844	33278	36724	$5\frac{1}{12}$	21530	23955
1060	865	1818	14062	5134	21014	13176	$11\frac{1}{8}$	15680	19032
756	135	847	4443	1094	6384	4271	$8\frac{5}{7}$	4253	6279
727	746	988	13102	4101	18191	18441	$5\frac{5}{9}$	16199	11982
653	477	695	10536	3799	14960	17477	$4\frac{5}{9}$	9929	11938
715	751	754	10064	4232	15050	18908	$4\frac{2}{3}$	12649	10322
774	654	967	13106	4251	18324	18206	$5\frac{5}{6}$	18450	11014
810	1006	900	14035	3976	18911	18856	$5\frac{7}{9}$	15458	12838
1131	1780	1521	18757	6126	26404	32958	5	16415	21807
429	819	1411	15616	5827	22854	29908	$4\frac{1}{3}$	14650	18716
1594	370	959	12141	2814	15914	13176	$7\frac{1}{3}$	10501	15352
153	338	1625	2275	2349	13249	10851	$6\frac{7}{10}$	5804	13780
100	263	237	5531	1053	6821	4871	8	5087	5167
232	306	303	5341	927	6571	4960	$9\frac{47}{49}$	4019	5308
640	580	800	3822	1802	6424	9839	$4\frac{1}{8}$	3612	5243
28536	19847	33978	327781	105676	467435	488846	$5\frac{2}{3}$	344252	344701
								Stockholms	
—	—	3949	36259	14422	54630	55218	$2\frac{11}{14}$	9811	12321
28536	19847	37927	364040	120098	522065	544064	$3\frac{1}{4}$	354063	357022

rike förtjenar nedanstående uppmärksamhet. I anledning af den nöd som rådde i England 1816 och 1817 sammanträdde i London ett sällskap upplysta män att forska öfver orsakerna dertill. Under namn af *Statistical Illustrations of the Territorial Extent and Population; Commerce, Taxation, Consumption, Pauperisme, Insolvency and crime, of the British Empire*, har sällskapet kungjort resultatet af sina undersökningar. Första upplagan utgafs den 1 Mars

Antal personer som erlägga Mantals-penningar.	Inteckn:r på Landet 1821. För Enskilte Personers Räkning.	För Publika Verk och Cassor.	Summa i Banco Trans-port-Sedlar	Banco-Lån till Odlin-gars befrämjande 1829.	SkuldfordringsMål m.fl. i hvarje Län 1820.	SkuldfordringsMål m.fl. i hvarje Län 1830.	Summa Mål vid LandshöfdingeEmbe-tena år 1820.	Summa Mål vid LandshöfdingeEmbe-tena år 1830.
94410	2587533	1462258	4049791	30592	2947	6321	11954	14552
72173	1340803	852259	2193062	2000	1551	2259	7508	8384
44345	579334	185182	764516	37415	1141	2076	5906	6050
40541	1109713	286344	1396057	12578	1793	3300	4029	6237
44385	1208462	693157	1901619	7288	3280	4656	8494	9906
58949	1841270	601000	2442270	43835	2915	2528	11985	10013
75530	1628820	679916	2308736	80505	2629	4473	7382	9252
90390	3166508	2192090	5358598	78272	6423	5573	16323	13861
79220	2983013	1508385	4491398	282616	3827	4533	10816	8449
85992	2281512	862008	3143520	186264	2628	6341	10019	13970
67055	1801083	543367	2344450	42149	1344	3641	7947	8635
20810	155793	19559	175152	11720	920	2405	2253	4558
56281	3769194	1503925	5273119	52335	2002	1586	8654	9906
44262	1848217	1082776	2930993	20464	3420	2744	6325	6026
45632	1816006	628420	2444426	4687	4268	3338	7452	7633
55492	2042788	663849	2706637	15509	2046	1967	8460	4579
54514	2931246	1243277	4174523	43133	4349	4460	8839	7847
75466	2781479	1753819	4535298	181929	4418	6445	8954	9279
70010	447661	359765	807426	19039	4227	5906	11534	7643
50096	802382	247010	1049392	2000	1526	2706	5139	4389
38891	835681	499032	1334713	66	1986	3083	4155	6758
19020	188820	40115	228935	48186	2132	1411	4362	3821
17520	262559	26874	289433	13066	1012	1973	4030	5655
16538	182254	41113	223367	2372	520	728	3178	4967
1317520	38592131	17975300	56567431	1218028	62304	84453	185698	192370
Stad. 52384	—	—	16836040	—	3797	3290	9035	8783
1369902	38592131	17975300	73403471	1218028	66101	87743	194733	201153

1825, 5:dje upplagan 1827. I den sistnämnda står, att en progressif försämring uti Engelska Folkets vilkor och belåtenhet, så väl i materielt som intellectuelt och moraliskt hänseende ägt rum; och att det lugn den stora massan af Folket visar icke bör tillskrifvas belåtenhet med dess ställning, utan den liknöjdhet och känslolöshet som ett nedslaget sinne ingifver.

Af 2,941,383 hushåll som England, Wales och Skottland hade 1821 ansågs 1 million äga blott 25 £ om året i inkomst, 1 million 41½ £, ½ million 83⅓ £, summa 2½ million som ansågs vara underkastade nöd och behof.

Af de återstående voro 385,000 hushåll behållna, 51,000 lefde i öfverflöd och 5,883 voro rika = 2,941,383.

1802 beräknades 1,850,000 hushåll af Englands och Wales befolkning vara behöfvande, 1813 2,142,148 och 1821 2,493,425. 1812 begicks 6,576 brott i England. 1821 13,115. Mellan 1816 och 1825 hade brotten ökat sig 151 pr:ct mot nästföregående 10 år, men populationen hade under samma tid ökat sig med blott 17 pr:ct.

Månne man icke kan antaga att Ganilhs ljusa tafla af Frankrike tål några skuggningar, och den Engelska Beskrifningen öfver Brittiska Folkets belägenhet många dagrar för att begge skola få behörig hållning? Att räkna ½ million Engelska familler för behöfvande som årligen hafva 83⅓ £ sterling i inkomst synes mig icke vara rigtigt. Visserligen äro lefnadsbehofven dyrare i England än i Frankrike, och 2 à 3 gånger dyrare der än i Sverige, men ehuru relatift än begreppet är om fattigdom och om bergning är det dock icke sannolikt att ett hushåll med 83⅓ £ i inkomst skall vara i verkligheten behöfvande. Författaren anser till och med att ett hushåll som kan påräkna säkert 41½ £ i årlig inkomst bör icke räknas till de behöfvande.

Oaktadt hvad som ofvan är anfördt angående den, enligt all sannolikhet, vida rigtigare proportionen Tabellkommissionens senaste qvinqvennii-berättelse innehåller, se pag. 325 rörande antalet af de bergade och behöfvande hushållen i Riket, finner man ändå vid ett närmare skärskådande af kolumnen å pag. 329 med rubrik: *De behöfvande förhålla sig till de bergade och behållna som ett till x*, huru mycken osäkerhet de statistiska uppgifterna ännu äro underkastade. Der står t. ex. att i Göteborgs Län, som man vet är bebodt af ett stort antal fattige fiskare, förhåller sig de behöfvande till de bergade som 1 till 11⅛; när deremot i Kalmar och Linköpings Län, der en mera jemn välmåga är spridd, de behöfvande förhålla sig till de bergade

som 1 till $4\frac{1}{3}$ och som 1 till $4\frac{5}{8}$. Umeå och Piteå Län äro delar af en och samma provins, till klimat och jordmon af nära enahanda beskaffenhet, samt blott för få år tillbaka skillde åt: och i det förra förhåller sig de behöfvande till de bergade som 1 till $9\frac{47}{49}$, och i det senare som 1 till $4\frac{1}{8}$.

Enligt en af Kongl. KammarRätten under loppet af 1830 års Riksdag upprättad tableau öfver bevillningens belopp år 1826 för all egendom, rörelse eller tjenst, skulle förmågan att utgöra bevillning vara fördelad emellan de olika Samhällsklasserne på det sätt tabellen å pag. 333 utvisar.

I hela Riket finnes blott en enda person (i Upsala Län) som betalar bevillning för 2 millioner R:dr egendom.

2	som äga	. . . .	ifrån	1,250,000	till	1,500,000.
2	d:o	. . . .		1,000,000	,,	1,250,000.
7	d:o	. . . .		750,000	,,	1,000,000.
11	d:o	. . . .		500,000	,,	750,000.
5	d:o	. . . .		200,000	,,	500,000.
136	d:o	. . . .		100,000	,,	200,000.
416	d:o	. . . .		75,000	,,	100,000.
448	d:o	hvaraf en Bonde i Falu Län		50,000	,,	75,500.
198	d:o	. . . .		45,000	,,	50,000.
184	d:o	hvaribland 5 af arbetsklassen		40,000	,,	45,000.
273	d:o	d:o 2 d:o		35,000	,,	40,000.
369	d:o	. . . .		30,000	,,	35,000.
545	d:o	hvaraf 2 bland arbetsklassen		25,000	,,	30,000.
983	d:o	4 d:o		20,000	,,	25,000.
1,211	d:o	15 d:o		15,000	,,	20,000.
2,599	d:o	76 d:o		10,000	,,	15,000.
7,434	d:o	734 d:o		5,000	,,	10,000.
15,412	d:o	6,419 d:o		2,500	,,	5,000.
357,022	d:o	330,229 d:o		0		2,500.
387,258		337,487				

Under Riksdagen 1823 upprättades, på Regeringens befallning, en tabell öfver de vid 1821 års slut gällande inteckningar i Fastigheter på Landet. Denna tabell har blifvit mig benäget meddelad af StatsSekret. Skogman, och som dessa uppgifter icke varit allmänt kände har jag trott mig böra införa desamma här ofvan å pag. 330.

Sedan sista upplagan af denna statistik utgafs har Just.-StatsMinistern låtit samla och genom trycket allmängöra nedanstående uppgifter om förhållandet med den å landet in-

Länens Namn,	Adeln. Antal befr. persner.	Adeln. Antal be-tal. pers.	Presterskapet. Antal befr. personer.	Presterskapet. Antal be-tal. pers.	Borgerskapet. Antal befr. personer.	Borgerskapet. Antal be-tal. pers.	Ståndspersoner. Antal befr. personer.	Ståndspersoner. Antal be-tal. pers.	Emb. o. Tjenstemän. Antal befriade personer.	Emb. o. Tjenstemän. Antal betalande personer.	Allmoge och ArbetsKl. Antal befriade personer.	Allmoge och ArbetsKl. Antal betalande personer.	Total. Antal befriade personer.	Total. Antal betalande personer
Stockholm	158	489	32	99	87	9,606	898	1,036	1,692	2,826	6,944	4,863	9,611	18,939
Upsala Län	14	59	43	186	5	569	8	51	205	311	9,652	11,652	9,929	12,828
Stockholms	4	135	40	132	12	494	13	490	257	197	15,873	11,639	16,199	13,087
Nyköpings	—	109	75	116	6	1,232	14	413	210	120	18,145	9,875	18,450	11,865
Linköpings	—	154	94	194	8	1,514	7	469	291	237	27,413	17,636	27,813	20,204
Wisby	6	24	22	51	1	372	25	203	46	145	4,153	5,998	4,253	6,793
Kalmar	17	114	59	124	30	824	—	453	209	188	19,900	19,904	20,215	21,607
Carlskrona	27	87	17	46	32	1,287	73	276	348	925	8,505	11,289	9,002	13,910
Jönköpings	36	182	49	110	22	555	144	326	152	407	15,801	15,261	16,204	16,841
Wexiö	10	71	43	111	8	233	2	46	110	143	10,994	13,248	11,167	13,652
Christianstads	31	209	22	103	4	609	258	282	145	391	23,002	15,503	23,462	17,097
Malmö	13	137	58	209	43	2,130	17	198	145	490	24,503	24,702	24,779	27,866
Halmstads	3	40	17	62	23	644	8	187	90	94	11,994	11,621	12,135	12,648
Göteborgs	3	66	36	95	37	2,273	13	498	229	373	15,362	17,928	15,680	21,233
Wenersborgs	—	62	45	125	67	1,407	2	251	261	117	21,135	22,992	21,530	24,954
Mariestads	10	174	30	182	33	548	2	424	129	190	25,035	17,596	25,239	19,114
Örebro	31	132	20	72	29	491	219	343	233	274	14,926	12,550	15,458	13,863
Carlstads	14	80	20	116	16	479	4	219	260	341	16,101	21,510	16,415	22,745
Westerås	46	101	27	137	33	769	303	468	222	256	12,018	10,041	12,649	11,772
Falu	—	27	22	96	4	391	—	64	129	308	14,495	18,385	14,650	19,271
Gefle	4	25	31	93	33	1,310	46	149	187	247	10,200	14,343	10,501	16,167
Hernösands	—	9	32	72	19	394	8	237	75	126	5,670	13,686	5,804	14,524
Umeå	13	13	15	21	12	111	4	45	8	62	3,907	5,195	3,959	5,447
Östersunds	—	12	13	25	18	45	1	18	42	46	5,013	5,081	5,087	5,227
Piteå	—	7	10	22	1	260	3	61	46	85	3,552	4,969	3,612	2,404
Summa	440	2,519	874	2,599	603	28,547	2,072	7,207	5,781	8,899	344,293	337,487	354,063	887,258

tecknade, köpta och försålda fasta egendom år 1834. Berättelsen är daterad d. 7 Octob. 1835.

Köpt och såld egendom inom hvarje klass.

År 1834.	Inom Riddersk. o. Adeln.	Inom Stånds-pers.-kl.	Inom Allmo-gen.	Summa.
Riddersk. och Adeln köpt	1,627,713	689,833	94,999	2,412,546
d:o d:o sålt .	1,627,713	1,194,402	338,779	3,160,895
Ståndspersonsklassen köpt .	1,194,402	2,249,559	473,886	3,917,848
d:o d:o sålt .	689,833	2,249,559	631,900	3,571,292
Allmogen köpt	338,779	631,900	8,109,433	9,080,113
d:o sålt	94,999	473,886	8,109,433	8,678,320

Intecknad och dödad gäld på Landet, R:dr B:co.

År.	Riddersk. o. Adeln.		Ståndspers. klassen.		Allmogen.	
	Inteckn.	Dödad.	Inteckn.	Dödad.	Inteckn.	Dödad.
1831	2,123,580	957,296	2,410,665	1,307,814	2,967,246	631,794
1832	1,479,530	937,257	2,203,949	1,149,295	2,734,321	700,870
1833	1,279,411	1,010,846	1,895,052	1,346,438	2,378,858	627,966
1834	1,472,358	953,577	1,977,757	1,312,508	2,388,092	688,643

Tabell öfver försåld och köpt egendom, R:dr B:co.

År.	Riddersk. o. Adeln.		Ståndspers. klassen.		Allmogen.	
	Försålt.	Köpt.	Försålt.	Köpt.	Försålt.	Köpt.
1831	2,527,524	2,298,340	3,225,981	3,264,842	8,526,203	8,716,526
1832	2,296,086	1,696,920	3,172,554	3,319,177	8,788,896	9,241,438
1833	2,890,401	2,429,753	3,124,115	2,213,976	8,313,141	8,683,937
1834	3,160,895	2,412,546	3,571,292	3,917,848	8,678,320	9,080,113

Tabell öfver frivilligt försåld och öfver utmätt egendom.

	1831.	1832.	1833.	1834.
Summa försåld egendom	14,279,709	14,257,537	14,327,658	15,410,507
Deraf frivilligt	13,685,839	13,690,925	13,923,589	14,961,132
D:o utmätt	593,870	566,611	404,068	409,375

Ridderskapet och Adeln har under de 9 åren 1822—1850, genom försäljning af jordegendom minskat sin förmögenhet med . . . . 5,686,504.
och under 4 år 1851—1854, likaledes med . 2,037,546.
Summa minskning under 15 år, R:dr 7,723,650.

Ståndspersonsklassen åter, har, genom köp af jordegendom, förökat sin förmögenhet under de 9 åren 1822—1850 med . . . . 5,783,048.
och under 4 år 1851—1854 med . . . . 621,892.
Summa förökning under 15 år, R:dr 4,405,940.

Allmogen har, under de 9 åren 1822—1850 genom egendomsköp förökat sin förmögenhet med . . . 1,903,256.
och under de 4 åren 1851—1854 med . . . 1,415,455.
Summa förökning under 15 år, R:dr 3,518,710.

Enligt Just.StatsMinist. Underd. Berättelse utgjorde beloppet af Inteckningarne på landet från och med 1822 till och med 1851:
Ridderskapet och Adelns egendom . . . . 27,644,019.
Ståndspersonsklassen . . . . 23,301,925.
Allmogens . . . . 19,149,257.
Summa R:dr B:ko 70,095,201.

I afseende på jordbrukets skuldsättning eller rättare förmåga att bära skuld står i Saij's Economic Politique, 2 tom. pag. 59 den anmärkningsvärda uppgiften, att när en hypotheks-inteckningskassa skulle för få år tillbaka inrättas i Frankrike, och man gjorde sig underrättad hos Fredsdomarne och i Hypotheksbureauerna om jordens förut varande gravationer, befanns hon vara till 60 proc. skuldsatt.

Om Allmänna Undervisningen *).

Med afseende på den bildning, Staten är pligtig att bibringa dess medlemmar, kunna Rikets offentliga undervis-

*) Författaren har måhända varit vidlyftigare i detta ämne än han bordt vara, men sådant härleder sig derifrån, att den allmänna

nings-anstalter fördelas i 4 hufvudklasser, neml. 1:o Folkskolor, 2:o ElementarLäroverk, 3:o Universiteter och 4:o Allmänna TillämpningsSkolor.

Innan vi öfvergå till en närmare beskrifning af dessa Läroinrättningar, är nödigt att framställa några allmänna reflexioner rörande den offentliga undervisningens tillstånd inom Fäderneslandet.

I följd af den under Gustaf Wasa införda religionsförbättring, blef Protestantiska eller Lutherska Läran den rådande Statsreligionen. Denna Reformation var så djupt ingripande och väl afpassad efter Folkets behof och allmänna anda, att ganska få förändringar eller framsteg i detta hänseende sedan den tiden ägt rum.

Universitetet i Upsala förefanns redan innan Gustaf I tillträdde Regeringen, äfvensom åtskilliga Kathedralskolor voro anlagde i Biskoparnes residens-orter; men den lärdom, som meddelades i nämnde stiftelser, åsyftade nästan endast bildandet af blifvande Prester: ett förhållande, som i betydlig mån fortfarit att äga bestånd jemväl intill närvarande tid.

En synnerlig uppmärksamhet har fordomdags blifvit egnad åt allmänna undervisningens förkofran, och Sveriges ärorika minnen från försvundna tider äro på det närmaste införlifvade med de bemödanden till upplysningens spridande, som användes af Gustaf Wasa från 1527 till 1560; Carl IX:de från 1597 till 1611 och Gustaf Adolf från 1611 till 1632. Johan III förordnade år 1574, att hvarje Adelsman, som icke var förfaren i bokliga konster, skulle förlora sitt adelskap. Carl XI:te stadgade år 1684, det en hvar af hans undersåter borde kunna läsa, hvarföre det ålåg Kyrkoher-

den

---

undervisningen — nationens offentliga uppfostran — utgör under lugna och fridsamma tider det intressantaste ämne hvarmed man kan sysselsätta sig. En generel öfversigt af denna vigtiga samhällsangelägenhet, byggd på talrika detailförhållanden, kan således, enligt min öfvertygelse, icke vara annat än välkommen. Beskaffenheten af en Nations undervisnings-verk jemte den större eller mindre värma hvarmed de omfattas och besökas, utgör den tillförlitligaste barometern på denna nations bildning och intellectuella tillstånd.

den i Församlingen att pröfva hans religionskunskap, innan han fick begå Nattvarden; ej heller kunde någon träda i äktenskap, innan han blifvit confirmerad.

Dessa båda Förordningar synas utgöra den egentliga grunden hvarföre Svenska Adeln vann ett så högt anseende i 16:de och 17:de seklet, äfvensom att Svenska Allmogen varit den mest religiösa och kunniga arbetsklass i Europa *).

I senare tider hafva andra Nationer vida öfverträffat oss; hvilket mer än någonting annat bevisar, att intet stillestånd gifves i naturen, och att det erfordrar nästan lika mycken omtanka att bibehålla som att ernå ett hedrande rum i folkslagens gemensamma häfder.

Många vigtiga upplysningar beträffande allmänna Läroverkens tillstånd äro under vår nuvarande Konungs styrelse samlade, och såsom en följd deraf har en Elementarskola blifvit anlagd i Hufvudstaden, till utrönande af den tjenligaste lärotmethod, de olika lärokursernas omfång och af den tid, som erfordras till deras genomgående. Nämnde Inrättnings slutliga resultat är emedlertid ännu ej uppnådt.

Allmänna undervisningen, och isynnerhet Allmogens bildning har redan länge utgjort ett ämne för alfvarlig ompröfning. Vid sistförflutne begge Riksdagar hade ett icke obetydligt antal motioner till syftemål att förbättra, eller snarare utvidga och befrämja medlen till kunskapers spridande bland de lägre Folkklasserna. Skolor äro antingen redan anlagda, eller uppkomma allestädes. Beträffande arten af de Läroämnen, som i allmänna Folkskolor böra meddelas, har den på Kongl. befallning år 1825 nedsatte Undervisnings-Komittéen fastställt följande grundsatser såsom dess samfäldta åsigt:

1:o *Folkskolor.*

I hvarje Församling, der omständigheterna sådant medgifva, böra ordentliga Sockenskolor inrättas, hvarest ungdomen undervisas i Innanläsning, Kristendom, Bibliska Historien, Choral-sång, Räkenkonst, Skrifning, Gymnastik och

*) I Sverige finnes knappt *en* person bland tusende, som icke kan läsa.

Simning. Läsningen bör alltid förenas med kännedom af Fäderneslandets Historia, de första begreppen af Geografien, och ett kort sammandrag af Sveriges och Norriges Statsförfattning, belägenhet och naturalster. En Boksamling, försedd med nyttiga Skrifter af populärt innehåll, såsom händelsen är i åtskilliga landtskolor, bör medföra oskattbara förmåner i afseende på en allmännare spridning af gagneliga kunskaper bland de lägre Folkklasserna. Med skriföfningarne förenas stundom grammatikalisk undervisning i modersmålets allmänna grunder.

Linear-teckning, som utgör ett läroämne i vissa lägre undervisningsanstalter, borde, i anseende till de deraf härflytande fördelar, med skäl ingå i alla folkklassers elementarbildning. Den består, som kändt är, i uppritandet af linier, regelbundna figurer och verkliga föremål. De symmetriska figurerna eller sammansättningarne, såsom architechtoniska prydnader, utkast till möbler, kärl och hvarjehanda redskaper m. m., uppritas endast på taflor under lektionen, och kunna sedermera aftecknas hemma i böcker, med blyertspenna. Det är ostridigt att de, som efter att hafva lemnat skolan, ingå i näringarne, skola skörda de största förmåner af dessa öfningar, som utveckla sinnet för skönhet och formernas symmetri; genom det välgörande inflytandet deraf på alla grenar af industrien, der arbetarens smak och känsla af det passande anlitas.

Med undantag af de Socknar, som hafva egna fonder, grundade på räntan af vissa för ifrågavarande ändamål anslagna summor och jordfastigheter, eller på vissa af invånarne erlagda afgifter, består Lärarens vanliga inkomst i en Sockenskola af frivilliga bidrag, som utgöras af Församlingsboarne, och af andra tillfälliga ersättningar. Lärarne tillsättas i allmänhet af Stiftets Biskop; men stundom äfven af Socknemännen eller de enskilte personer, som varit Skolans grundläggare.

Ingen särskild läromethod är i dessa Skolor föreskrifven; likväl har den önskan blifvit uttryckt, att Vexelundervisningen måtte allmännare begagnas; af hvilken anledning en *Normal-Skola* är stiftad i Hufvudstaden jemte ett

Seminarium till danande af skicklige Lärare i nämnde method. Äfven de skolor af nyssnämnda slag, som icke lyda under Församlingarnes vård, t. ex. de som höra inom en grufvas, ett jernbruks eller en annan manufaktur-inrättnings område, måste ställa sig Consistorii eller Kyrkoherdens föreskrifter till efterrättelse.

Utom de bestämda Sockenskolorna, finnas i några districter jemväl såkallade ambulatoriska Skolmästare, som vandra från en trakt till en annan och qvarblifva en viss tid på hvarje ställe, för att undervisa ungdomen i de första lärobegreppen. Till en dylik befattning kan ingen utses, innan hans skicklighet blifvit godkänd af Församlingens Pastor.

Skyldigheten att lära barnen läsa i bok *), att känna Katechesen och Bibliska Historien har från äldre tider tillhört Föräldrarne sjelfva; men i den mån upplysningen stigit och anspråken utvidgat sig till arithmetik, skrifning, geografi och historia, har äfven undervisningen måst öfverlemnas åt särskilta Lärare. Detta utgör historien om alla skolor.

---

*) I sammanhang med folkskolorna torde ett par ord böra nämnas om det nya systèm, uppfunnet i England och kändt under namn af Infant Schools (små-barn-skolor), som sannolikt framdeles kommer att utgöra första trappsteget till all offentlig uppfostran. Vi veta alla, att barn mellan 3 och 6 år, äro i anseende till deras liflighet och oeftergifliga begär att vara sysselsatte, ganska besvärlige. Denna natur-drift har man begagnat på det sätt, att en mängd barn samlas från 9 till 12 f. m. och 2 till 5 e. m. hvilka under ledning af en Lärarinna tillöfvas att vara lydige, sedige och uppmärksamme. De inhemta härunder sådane ämnen som äro passande för deras späda ålder, men all undervisning meddelas under lek och joller. Vi böra icke förgäta att barnens undervisning är i dessa skolor icke hufvudsak, utan det är deras sedliga vård, sysselsättning och väckelse till ordning och uppmärksamhet. Det är förunderligt att uppfostran under denna vigtiga épok af vår lefnad, hvarunder vi oftast antaga de böjelser och vanor som följa oss hela vårt lif igenom, allt hittills varit förbisedd. Salomo sade redan på sin tid, se Ordspr.bok. 22 kap. 6 v. *Såsom man vänjer ett barn, så låter thet icke af, tå thet gammalt varder.*

Hufvudstaden är på vägen att tillegna sig en sådan Småbarn-skola, och om den ändamålsenligt tillställes och förståndigt handhafves hoppas Författaren att den snart skall sprida sitt välgörande inflytande till flere ställen inom fäderneslandet.

Det är ej bekant, huru många Sockenskolor vi äga i Sverige; men att döma efter Wexiö Consistorii tryckta berättelse, synes det, som vore mer än hälften af alla Kyrksocknar i saknad af denna förmån. Der förekomma t. ex. följande uppgifter: att i Wexiö Län med 86 Församlingar, endast 29 hafva fixerade eller ambulatoriska Skolor. I Jönköpings Län, med 150 Församlingar, finnes Skolor blott i 25. I Carlstads Län med 85 Församlingar, finnes 40 Skolor o. s. v.

2:o *Elementar-Läroverk.*

Enligt Kongl. Förordningen af den 16:de Dec. 1820, äro ifrågavarande Skolor fördelta i tvenne olika slag: 1:o *Lärdoms-skolor* och 2:o *Apologist-skolor.*

I följande granskning af dessa Läro-inrättningars organisation, skola vi försöka att lemna en på verkliga förhållanden grundad teckning af deras nuvarande tillstånd, med afseende på deras syftemål och verksamhet, samt de deraf uppkommande läroämnen.

I Elementar-Läroverken förekomma tvenne särskilta undervisnings-linier eller systemer, neml. ett för de Klassiska Språkens litteratur, i förening med kännedom af de Moderna, och ett annat för sistnämnde språk, afsöndrade från klassisk bildning. Inom båda dessa uppfostringssystemer fästes ett odeladt afseende på Real-kunskapers inhemtande. Enligt det förstnämnda, äro de gamla ej mindre än de nyare språken föremål för undervisningen; likväl kan dispens från någotdera af de senare förunnas lärjungen. Enligt det sistnämnda, bibringas eleven kännedom af Franskan, Tyskan och Engelskan, till den grad, att han vunnit färdighet i att tala och läsa någotdera; de två öfriga måste han åtminstone väl förstå. Dispens från något bland dem kan honom väl tilldelas; men alla dylika dispenser från något utländskt språks inhemtande meddelas blott under det uttryckliga vilkor, att den härigenom ledigblifna tid af honom användes på ett fullkomligare studium af ett annat språk. Från något realkunskaps-ämne äro dylika undantag icke medgifna.

De i Elementarskolorna föreskrifna Läroämnen äro:

a) *Real-kunskaper*, 1:o Kristendom, Kyrkohistoria och Theologi; 2:o Geografi, Historia och Statskunskap; 3:o Geometri; 4:o Elementerna af Fysik, Kemi och Naturalhistoria. *b*) *Språk-kunskap*, 5:o Svenska Språket, dess historia och litteratur; 6:o Latin, 7:o Grekiska, 8:o Hebreiska, 9:o Franska, 10:o Tyska och 11:o Engelska. *c*) *Färdigheter* och talanger: i 12:o Skönskrifning, 13:o Teckning, 14:o Gymnastiska öfningar, 15:o Choralsång jemte Musik, och *d*) med gemensamt afseende på hela undervisningen: 16:o Filosofi, elementerna af Anthropologi och Logik, tillika med Allmän Grammatik och Lärdomshistoria.

De förnämsta *undervisningsmethoder*, som blifvit begagnade och hvarom meningarne varit ganska delade, äro: a) *Klassläsningen*, b) *Den ambulatoriska* och c) *Ämnesläsningen*. Enligt den förstnämda, som af ålder blifvit begagnad i de Svenska Skolorna, behandlas och meddelas alla förekommande läroämnen af en och samma lärare, hvars omsorg och verksamhet inskränker sig till hans egen klass. Enligt denna method kan lärjungen blott en gång om året flyttas från en högre till en lägre klass, med fästadt afseende på alla inom klassen föredragna läroämnen, och endast på ett så stort antal lärjungar, som vunnit färdighet deri under den fastställda lästerminen. Under den öfriga tiden är klassen tillsluten, så att ingen flyttning till eller ifrån densamma kan äga rum annorlunda än såsom utomordentliga undantag, antingen de af elèverna på en kortare tid gjorda framsteg äro större eller mindre. Den *ambulatoriska läromethoden*, som hittills begagnats vid Sveriges Gymnasier, skiljer sig från den förra derigenom, att hvarje Lärare blott föredrager ett visst läroämne i alla klasserna, från den lägsta till den högsta. Ämnesläsningen användes för närvarande hufvudsakligast vid Kongl. KrigsAkademien på Carlberg. I likhet med den ambulatoriska methoden, handhafves den af en enda Lärare genom alla klasserna, hvarvid lärjungarne likväl ej bindas vid bestämda flyttningstider, utan det står hvar och en fritt att anhålla om särskild examen i den kunskapsart hvari han gjort behöriga framsteg, samt att blifva uppflyttad till en högre klass, för

att utbilda till större färdighet nyssnämnde kunskapsämne tillsamman med dess elèver, ehuru han, hvad andra läroämnen angår, ännu qvarstadnar i den lägre klassen.

Den ambulatoriska methoden har befunnits tjenligare än klass-läsningen, och bör användas i alla Elementar-skolor, för hvilket ändamål nya läro-kurser och elementar-böcker blifvit utarbetade.

Gymnasierna, såsom det förnämsta slaget af ifrågavarande Lärdomsskolor, äro vanligen fördelade i tvenne Cirklar och fyra Klasser, med sex à sju Lärare, neml. två Lektorer i Theologi, en i Historien, en i Mathematik, en i Logik och Fysik, en i Grekiska och en i Latinska språket. Dessutom finnes en Gymnasii-Adjunkt för Naturalhistorien, moderna språk och andra kunskapsarter. Enligt nu gällande föreskrifter, är den årliga undervisningstiden bestämd till nio månader. Derjemte finnes alltid vid ifrågavarande Läroverk särskildta lärare för Teckning, Musik och Gymnastiska öfningar. En Lectors årliga lön uppgår öfverhufvud till 120 tunnor Spannmål. Tvenne bland dem äro vanligen försedda med Præbenden.

Lärdoms-Skolor i inskränktare mening, till skillnad från Gymnasier, delas i *högre* och *lägre*. Ett eget slag af de förstnämnda äro *KathedralSkolorna*, hvarifrån Lärjungar omedelbart utgå till Universiteterna.

Några af dessa Läro-anstalter äga rika donationer, dels i följd af enskilta personers frikostighet och dels anslagne af Staten; årliga Stipendier blifva derstädes utdelade.

Lärarnes antal vid dessa Skolor äro olika, i förhållande till ortens välstånd och befolkning samt andra omständigheter. Gemenligen varierar detsamma från tre till fem eller sex, under en Rektor; deras löner bero i allmänhet af spannmålspriset, på det sätt, att Rektor vid en högre Lärdomsskola njuter ett underhåll af 60 till 80 tunnor spannmål, efter gällande markegångspris, och de öfrige Lärarne i förhållande dertill. Skolorna stå under Biskopens öfverinseende, i egenskap af Ephorus.

En och stundom två gånger om året eller oftare hålles en offentlig Examen med Lärjungarne, till utrönande af de-

ras under tiden gjorda framsteg, hvartill deras Föräldrar och Målsmän inbjudas, då jemväl offentliga betyg dem tilldelas öfver ådagalagd skicklighet och välförhållande.

Apologist-Skolorna kunna betraktas dels såsom ett förberedande steg till Lärdomsskolorna, och dels såsom en stiftelse, ämnad att dana de för handeln och andra näringsgrenar bestämda ynglingar till högre skicklighet; hvarföre ock större vigt der fästes på sådana kunskaper, hvilka stå i samband med det praktiska lifvets fordringar, såsom nyare Språk, Mathematik, Historia, Geografi, m. m.

Enligt det af Undervisnings-Komittéen aflemnade Förslag öfver Svenska Läroverkens inkomster och bristande tillgångar, med afseende på Lärarnes lönevilkor, utgjorde inkomsterna för Skolorna: i Spanmål 7,657 tunnor, i Penningar 5,353 R:dr 16 sk. B:ko; för Gymnasierna: 9,453½ tunnor. Bemäldte Förslag innehåller följande uppgifter, beträffande en förbättring af nyssnämnde lönevilkor, i Komittéens tanka nödvändig till undervisningens förkofran, neml. 12 Gymnasier à 1,225 tunnor spanm. = 14,700 t:r; 2 Kathedral-skolor à 635 t:r = 1,270 d:o; 12 Fullständiga Lärdomsskolor à 460 t:r = 5,520 d:o; 6 andra à 510 t:r = 3,060 d:o; 4 Skolor med 4 Lärare à 275 t:r = 1,100 d:o; 16 med 3 d:o à 180 t:r = 2,280 d:o; Summa 28,530 tunnor spanmål.

3:o *Universiteter.*

Det är en allmänt erkänd grundsats, att ett Universitet, i förhållande till Elementar-skolan, bör utgöra hvad man kallar ett högre Läroverk; hvaremot samma allmänna öfverensstämmelse i åsigter icke äger rum, då frågan är att bestämma naturen och syftemålet af den högre bildning, som bör vid dessa Läroverk meddelas. Ett Universitet betraktas i allmänhet såsom en plantskola för Statens blifvande Embetsmän, och man fordrar, att dessa böra der sättas i stånd att förvärfva den kunskap, de sedermera måste använda under förvaltningen af åtskilliga sysslor. Visserligen utgör bildandet af framtida tjenstemän ett ganska vigtigt syftemål för den Akademiska undervisningen; men dels uttrycker icke denna åsigt fullständigt Universitetets bestämmelse,

och dels har en sådan bildning blifvit skärskådad från en alltför låg och inskränkt synpunkt. Ett Universitet, för att uppfattas i dess rätta betydelse, måste tänkas såsom en anstalt, ämnad att till en sannt vetenskaplig bildning höja alla dem, som äga en verklig inre kallelse att odla vetenskaperne, efter förut vunnen grundlig elementar-underbyggnad. Det måste betraktas såsom centern för en Nations scientifika odling och såsom brännpunkten för hela dess intellectuella lif.

Efter denna allmänna bestämning af begreppet om Universitetets natur och ändamål, är nödigt att undersöka, huruvida nyss anförde åsigter finna sin tillämpning på ifrågavarande läroverk inom Fäderneslandet.

Sverige äger två Universiteter, som, ehuru anlagde på olika tider, likväl erhållit nästan samma akademiska författningar. De äro försedda med tre slags särskilta lärare, neml. 1:o Professorer, 2:o Adjunkter tillika med Docenter samt 3:o Språk- och Exercitie-Mästare.

I *Theologiska Faculteten*: En Professor i Dogmatik och Moral-theologi; en i Biblisk Exeges; en i Kyrkohistoria; en i de med Prestembetets praktiska åligganden förknippade ämnen, såsom Homiletik, Katechetik och Pastoral-theologi. Vid Upsala Universitet finnas redan ofvannämnde Lärare, hvaribland Professor Kalsenianus jemväl håller publika föreläsningar öfver de Theologiska Prænotionerna, såsom närmast förbundna med Dogmatiken. I Lund finnes blott tre Theol. Professorer, men en fjerde kunde lätt blifva tillsatt, om någon af de med goda Præbenden försedda Adjunkterna fick sig Professors fullmakt, jemte dess åligganden, tilldelta.

I *Juridiska Faculteten*: En Professor i Civil- och Kriminal-lagfarenheten; en annan i Ekonomisk och Kameral-Juridik; den senare har hittills saknats vid Lunds Akademi, men synes oundgängligt nödig. Af samma vigt är ostridigt en offentlig lärare i *Svenska Statsförfattningens, Statsförvaltningens* och *Lag-historien*; denna Profession har emellertid allt hitintills ej funnits vid någotdera Universitetet.

I *Medicinska Faculteten*: En Professor för Anatomi och Physiologi, jemte åliggande att undervisa i Legala Me-

dicinen; en annan i Pathologi och Therapi, med förpligtelse att derjemte afhandla *Politia Medica*; en tredje i *Materia Medica* och Pharmaci; en fjerde i Kirurgi och Barnförlossningsvetenskap är numera tillsatt i Lund; i Upsala är denna Profession förenad med Lärarebefattningen i Anatomi och Physiologi.

I *Filosofiska Faculteten:* En Professor i Romerska Språket och Litteraturen; en i Grekiskan; en i Orientaliska Språken och deras litteratur; en i theoretisk och en i praktisk Filosofi; en i Aesthetik samt den nyare Litteraturen och Språken. Denna Profession, som hitintills varit förenad med Bibliothekariens function, är i Upsala numera derifrån afskild. Allmänna och Fäderneslandets Historia hafva alltjemt tillhört en enda Professors befattning. Hvad Statskunskapen beträffar, är detta Lärarekall i Upsala förknippadt med Skyttianska Professionen, hvars innehafvare jemväl håller allmänna föreläsningar öfver någon Romersk författare; i Lund finnes ingen motsvarande profession, och synes ej heller oundgängligt tarfvas; en för Mathematik, en för Astronomi, en i Fysik och en i Kemi.

Vid Upsala Akademi räknas Professorn i Naturalhistorien till Medicinska Faculteten, men i den Filosofiska finnes en Professor Bergströmianus, som i synnerhet håller allmänna föreläsningar öfver Special-ekonomi.

Dessutom finnes i hvarje Facultet åtskilliga Akademiæ-Adjunkter och Docenter. Tjenstemännen vid Bibliotheket äro: en Bibliothekarie, en Vice-Bibliothekarie, en Ordinarie och flera Extraord. Amanuenser.

Exercitie-mästare finnas jemväl i Rid-, Fäkt- och Danskonst, äfvensom Lärare i moderna språken, Ritkonst, Musik och Simning.

Lärarnes lönevilkor äro närmare uppgifna i den nedan lemnade framställning af Upsala Akademis ekonomiska tillstånd.

Detta Läroverk, grundlagdt år 1476 af Riksföreståndaren Sten Sture den äldre, upplöstes år 1583, då en ny Högskola på Jesuiternas anstiftan upprättades i Stockholm; men återställdes år 1593, efter Upsala Mötes beslut, samt utvidgades och befästades af Gustaf II Adolf 1621—24.

Dess nuvarande *inkomster* grunda sig på räntan af vissa jord-fastigheter, förärade åt Akademien hufvudsakligt af sistnämnde Konung, odödlig i åminnelse, samt af dess Fader, Carl IX och dess dotter, Christina, utan att anföra andra Kongliga välgörare i senare tider, hvaribland Gustaf III och Carl XIV Johan förevigat sitt namn i Universitetets annaler; — vidare, på länderier, inköpta af Akademiens egna tillgångar; på Kronotionden af vissa Socknar i norra provinserna m. m.; på enskilta personers föräringar, bestående i jordegendom, anslagen till lön åt vissa lärare eller till Akademiska Stipendier o. s. v.

Derjemte är Universitetet försedt med hvarjehanda byggnader, nödige för ett läroverk af denna vigt, jemte ett ansenligt Bibliothek och flera vetenskapliga samlingar. Bibliothekets inkomster, som varit så obetydliga, att denna, ehuru med dyrbara manuscripter och äldre verk rikt försedda stiftelse likväl till en stor del måst sakna nyare arbeten och vetenskapliga instrumenter, hafva i senare tider vunnit en högst nödig förbättring. Detsamma gäller om andra hit hörande inrättningar, såsom Laboratorium Chemicum, Observatorium m. fl.

Akademiens inkomster, med undantag af enskilta donationer, utgöra årligen 8,898 tunnor Spanmål, värderade till R:dr 84,587, efter medelberäkning af $7\frac{3}{4}$ R:dr tunnan. De på enskilt frikostighet grundade donationer uppgå till ett totalbelopp af 40,000 R:dr årligen. Öfverhufvud utgöra de till stipendii-medel i Upsala anslagna summor för närvarande ett sammanlagdt värde af mer än 200,000 R:dr och årliga räntan deraf omkring 10,000 R:dr B:ko.

De ordinarie Lärarnes löner, utgående af Universitetets egna medel och fördelta på de särskilta Faculteterna, äro följande:

Theologiska Faculteten: Tre Professorer med 165 tunnor spanmål hvardera = 495 t:r. Dessa Professorer och en fjerde, som lönas af Kalsenianska fonden, äro jemväl försedda med Præbenden. Förste Theol. Professorn är tillika Domprost. Två Adjunkter med 65 tunnor hvardera =

150 d:o. Dessa lärare äro likaledes innehafvare af Præbende-pastorater.

Juridiska Faculteten: Två Professorer med 215 tunnor = 430 d:o; tre Adjunkter med 65 t:r = 130 d:o. Summa 560 tunnor.

Medicinska Faculteten: Tre Professorer med 215 tunnor = 645 d:o; tre Adjuncter med 65 d:o = 195 d:o. Summa 840 tunnor.

Filosofiska Faculteten: Elfva Professorer med 215 tunnor = 2,365 d:o; en Astronomiæ-Observator 90 d:o; fem Adjunkter à 65 t:r = 325 d:o. Summa 2,780 tunnor.

Bibliothekets Tjenstemän; Bibliothekarien, såsom Professor i Litteraturen, är redan omnämnd såsom medlem af Filosofiska Faculteten. Härtill kommer en Vice-Bibliothekarie med 75 tunnor och 40 R:dr af Stipendii-fonden, samt en Amanuens med 20 t:r och 33⅓ R:dr af Stipendii-medlen. Summa 95 tunnor.

Universitetets *administrativa tjenstemän* njuta nedanstående löner: Räntmästaren 218 t:r, Kamreraren 115 d:o, Bokhållaren 50 d:o, Canzlers-Sekreteraren 70 d:o, Akad.-Sekreteraren 115 d:o, en Notarie 50 d:o, en Kopist 35 d:o, Akad.-Fogden 35 d:o, Inspektorerna 10; Summa 695 t:r.

I Pensionsmedel utgå till åtskilliga Akademiska tjenstemän och deras enkor 750 t:r årligen. Stall-, Fäkt- och Dansmästarens, tillika med Musik-Direktörns och Språkmästarnes löner uppgå till 250 t:r. Åt Kongl. Stipendiater utdelas årligen en summa af 1,788 R:dr. Till Akad.-Bibliotheket äro 750 R:dr anslagne, till Hospitalet 450 d:o, till Botaniska Trägården och Naturalie-kabinettet 675 d:o, samt till åtskilliga andra stiftelser 545 d:o.

Enligt officiella uppgifter stiga Universitetets *årliga Utgifter* till ett belopp af 7,654 t:r Spanmål = R:dr 51,026: 32, à R:dr 6: 32 tunnan och i penningar till R:dr 23,111, Summa R:dr 74,137: 32; dess inkomster äro ofvanföre uppgifna till R:dr 75,419: 32, efter förutnämnda beräkningsgrund.

Akademiens *skuld* till publika inrättningar och enskilta personer utgjorde år 1828 R:dr 108,134: 36. 11.; dess *till-*

gångar vid samma tid uppgingo till R:dr 105,103: 30; följaktligen utgjorde dess verkliga skuld R:dr 2,931: 6. 7., hvilken dock sedan den tiden icke obetydligen ökats.

Beträffande *Lunds Universitet*, lemnar en officiell uppgift om dess ekonomiska ställning följande resultater:

Dess förnämsta *Inkomster och Räntor* utgöras af den så kallade Krono- och Kyrk-tionden från åtskilliga bland Rikets södra provinser, till ett belopp af 5,934 t:r Spanmål, jemte årliga räntan, 3,600 R:dr, af dess utestående kapitaler, hvartill komma 1,514 t:r spanmål, såsom räntan af dess præbenden och jordfastigheter, samt 490 d:o, anslagne och påräknade för nämnde Universitets allmänna lönefond.

De *årliga Utgifterna*, enligt nu gällande lönebestämningar äro: Till tretton Professorer, à 300 t:r spanmål hvardera, och derjemte åt en, som tillika är Domprost, 100 d:o = Summa 4,000 d:o; till tre Professorer à 250 t:r = 750 d:o; åt en Vice-Bibliothekarie 60 d:o, åt Räntmästaren 250 d:o; åt Botanices Demonstratorn och Anatomiæ Prosektorn, à 60 t:r hvardera = 120 d:o; såsom en motsvarande ersättning för Adjunkternas fordna penningelöner, äro 50 d:o redan afsatta; likaledes åtnjutes i egenskap af præbenden under innehafvarnes lifstid 1,515 d:o; Summa = 6,354 t:r.

Sistnämnda lönevilkor kommer att indragas till allmänna lönefonden, i mån af de nuvarande innehafvarnes frånfälle, enligt Förordningen af år 1807; i följd hvaraf ingen Professor hädanefter kommer att åtnjuta högre lön än 300 t:r. Emellertid stiga de af gammalt gällande lönevilkoren för vissa Lärare till 4 à 500 t:r spanmål, de ofvannämnde præbende-förmånerna derunder inbegripna. Förmedelst denna indragning komma Adjunkternas löner, som till en stor del utgått i penningar, att tilldelas dem i spanmål, hvarigenom de erhålla 50 t:r spanmål i årlig lön, i stället för endast 150 R:dr, som hittills varit händelsen.

Universitetets derjemte påräknade ordinära löneutgifter stiga till omkring 2,320 R:dr; de i spanmål ännu icke förvandlade Adjunkt-lönerna till 1,240 d:o; Kongl. stipendier till 846: 32; hvarjehanda årliga utgifter till 3,500 d:o,

Från 1809 till 1825 voro de till Akademiens underhåll anslagna medel så otillräckliga, att hon nödgades öfverskrida dem med en utgift af nära 40,000 R:dr. Huruvida dylika kostnader kunna bringas i öfverensstämmelse med de nuvarande inkomsterna, torde nästan helt och hållet bero af de vid olika tider gällande spanmålspriserna; följaktligen om nämnde priser nedfalla till ett ovanligt missförhållande i afseende på andra artiklar, äro inkomsterna på långt när ej tillräcklige för de nödvändigaste utgifterna, och i sådant fall måste Akademiens kapitalfond nödvändigt tillgripas.

Privata Stiftelser och Stipendii-medel. Till lönefond åt en Professor i de moderna Språken har den ryktbare Orientalisten *Math. Norberg* testamenterat en summa af 16,666 R:dr 32 sk. B:co, hvaraf årliga räntan tillfaller nämnde Professor, som tillika åtnjuter ett särskildt salarium af 150 R:dr, anslaget åt denne Lärare.

Framlidne Professor *Trozelius* har inrättat en särskild Adjunktur i Ekonomien, jemte en lönefond för samma ändamål; denna fond har dock blifvit förblandad med Akademiens egna medel, af hvilken ifrågavarande löneunderhåll numera utdelas.

Kapitalet af de genom enskild välgörenhet anslagna stipendier utgör mer än 30,000 R:dr, hvaraf räntan utdelas till åtskilliga Studerande, enligt Författningarne. Stundom utdelas *Resestipendier* åt talentfulla ynglingar, som sedan de slutat sina lärokurser vid Universitetet, önska att ytterligare fullkomna sig i vissa kunskapsgrenar.

Bibliotekets ordinära inkomster uppgå till 800 R:dr årligen, jemte 100 T:r spanmål, såsom ränta af åtskilliga till Akademien hörande jordfastigheter. De hafva genom särskildt anslag, i likhet med Upsalas, nyligen blifvit ännu mera förbättrade.

Fiscus pauperum, hvaraf meddellösa och sjuka Studenter njuta underhåll, har ökats till en summa af mer än 1,200 R:dr.

Opinionen synes hafva öfvertygat sig om nödvändigheten deraf att den Akademiska undervisningen, för att bibehålla en sann vetenskaplig anda, hufvudsakligt bör bestå i offent-

liga eller enskildta Föreläsningar, på samma sätt som hittills, förenade med disputationsöfningar, repetitorier och skriftligt utarbetade afhandlingar, hvarvid lärjungen sjelf är påtagligt verksam, och Lärarens åtgärd endast består uti att leda denna verksamhet till de nyttigaste ändamål.

De Akademiska Lärarnes vetenskapliga kurser böra alltid tillkännagifvas vid början af hvarje Läsetermin inför de respektiva Faculteterna och i samråd med dem bestämmas.

Ehvad åsigter man än må hysa om lämpligheten eller olägenheterna af de nu gällande Läseterminer och långa Ferier, bör dock medgifvas, att nyttan af Akademisk undervisning vida mer beror derpå, att Universitetet alltid är försedt med Lärare af fulländad talent och skicklighet, samt i full besittning af sin vetenskap och tidehvarfvets högsta odling, än på mängden af de under terminen hållna föreläsningar, i följd hvaraf det är en naturlig önskan, det en snar och allmän förbättring i vissa lärares löner måtte äga rum, till vinnande af större likstämmighet häruti med de öfriges, såvida ej dessa åldriga Lärosäten skola sakna skickliga män, att upprätthålla deras gamla ryktbarhet.

Konungen utnämner i Statsrådet ordinarie och extraordinarie Professorer; Akademiens öfrige tjenstemän tillsättas af Kansleren.

Svenska Universiteterna hafva af ålder ägt den förmånsrätt att utvälja sin egen Rektor, som förer ordet i Akad. Consistorium, hvilket representerar hela Universitetet samt vårdar dess angelägenheter, och till hvars afgörande vigtigare mål hänskjutas; Faculteterna, under en Decanus, afgöra blott sådana ämnen, som röra deras speciella domsrätt. Consistorium tillhörer jemväl inseendet och vården af Universitetets alla litterära och ekonomiska inrättningar dess särskildta konstsamlingar, jordegendomar och finanser.

De Akademiska Lärarne åligger i allmänhet att hålla publika föreläsningar i deras speciella vetenskapsgrenar, utan särskild betalning af åhörarne; men enskildta föreläsningar godtgöras med ett skäligt honorarium.

Öfverhufvud kan de Studerandes antal vid Akademierna antagas, i Upsala till 8—900 och i Lund till 4—500. Ett lägre

slag af Studerande utgöra de så kallade CautionsStudenterna, som stå under egna Informatorers eller Professorers ledning, som ansvara att de gjort de för Student-examens undergående nödiga framsteg inom en viss föreskrifven tid.

Såsom ett förberedande vilkor, innan någon kan antagas till Akademisk medborgare, måste han undergå den i Författningarna föreskrifna Student-examen, hvarvid ett visst antal af Akademiens yngre Lärare (fordom var Filosofiska Facultetens Decanus ensam examinator) pröfva hans insigter i de vid Gymnasierna och åtskilliga Lärdomskolor föredragna kunskaps-ämnen. Denna examen är ej bunden vid vissa tider, utan kan när som hälst under terminen begäras.

De för någon vigtigare civil- eller domarebefattnings ernående stadgade Lärdomsprof äro: *Hofrätts-examen*, som undergås af dem, hvilka söka befordran inom rättegångsverken och hvarvid examineras uti allmän Juridik, enskilt och offentlig Svensk Lagfarenhet m. m.; *Kansli-examen*, med afseende på dem, som egna sig åt civila eller ministeriela värf; *Kameral-examen*, för dem, som söka inträde i de allmänna Räkneverken; *Bergs-examen*, för dem, som söka befordran inom Bergverken; examens-ämnen äro de mathematiska vetenskaperne och deras praktiska tillämpning, fysik, kemi, geognosi, metallurgi, maschinbyggnad m. m. Till denna examen kan ingen admitteras, som icke förut undergått Hofrätts-examen.

Alla dessa examina äro offentliga och hållas två gånger om året.

De till vinnande af någon Akademisk Doktorsgrad föreskrifna Lärdomsprof äro, inom Filosofiska faculteten: 1:o En skriftlig afhandling eller Chria pro Exercitio, jemte en Dissertation, försvarad af Candidaten som Respondens, 2:o En Ekonomisk examen i nämnde vetenskaps elementer; sedan han inför Faculteten aflagt ett tillfredsställande prof af sin filosofiska insigt,* och undergått tentamen enskilt af

*) Från Universiteterna utexamineras i medeltal årligen 200; från Gymnasierna 500, hvaraf 100 afgå till Universiteterna; från Carlberg 25. Se pag. 287, Grunder till Represent. förenkling af Grefve Björnstjerna.

hvarje dess Ledamot, admitteras han slutligen till 3:o examen rigorosum, deri en vidsträckt och grundlig kännedom af alla till de filologiska och filosofiska vetenskaperna hörande ämnen, erfordras; betygen äro af olika modifikation, neml. *Laudatur*, *cum laude adprobatur*, *adprotatur*, *admittitur o. s. v.* Härtill kommer slutl. en *lectio præcursoria* eller offentlig föreläsning af vetenskapligt innehåll, samt en Dissertation pro Gradu Philosophico, utarbetad och försvarad af Kandidaten.

Magister-promotioner i Filosofiska Faculteten hafva hittills ägt rum hvart tredje år; Magistrarnes antal är bestämdt till 75.

Med Kongl. tillåtelse kunna de respectiva Faculteterna äfven förunna Doktorsgraden åt män af utmärkt lärdom, utan att de aflagt ofvannämnde lärdomsprof.

Jemväl i de öfriga Faculteterna hållas icke sällan Doktorspromotioner, särdeles i den Medicinska, såvida ett tillräckligt antal Kandidater kan påräknas.

Utdelandet af Theologiæ-Doktors-värdigheten är Konungen ensam förbehållet.

Universiteternas Professorer äro följande:

I Upsala:

Theologiska Faculteten:

Dokt. *Joh. Thorsander*, Prim. Theol. Prof. och Domprost.
Dokt. *Chr. E. Fahlcrantz*, Theol. Dogm. et Moral. Prof.
Mag. *A. E. Knös*, Theol. Lic. et Theol. Pastoral. Prof.
Mag. *J. A. Butsch*, Theol. Prof. Kalsenianus.

Jurid. Faculteten:

Dokt. *L. G. Rabenius*, Jurispr. Oecon. et Commerc. Prof., R. N. O.
Dokt. *Jac. Edv. Boethius*, Juris Patr. et Rom. Prof.

Medicinska Faculteten:

Dokt. *Pehr von Afzelius*, Med. Theor. et Pract. Prof. Emeritus, C. W. O. m. St. K.
Dokt. *Ad. Afzelius*, E. O. Med. Prof., L. K. W. A.
Dokt. *G. Wahlenberg*, Med. et Botan. Prof., R. N. O.
Dokt. *H. W. Romanson*, Anat. et Chirurg. Prof.

Dokt. *Isr. Hvasser*, Med. Theor. et Pract. Prof., R. af K. R. St. Wlad. O. 4:de Kl.

Filosofiska Faculteten.

Mag. *O. Kolmodin*, Eloqv. et Polit. Prof. Skytt., R. N. O.
Dokt. *Jöns Svanberg*, Math. Infer. Prof., L. N. O.
Mag. *Sam. Grubbe*, Eth. et Polit. Prof., R. N. O.
Mag. *E. G. Geyer*, Hist. Prof., R. N. O.
Mag. *L. S. Walmstedt*, Chemiæ Prof., R. N. O.
Mag. *P. D. A. Atterbom*, Aesthetices Prof.
Mag. *Fredr. Rudberg*, Phys. Prof., L. K. W. A.
Mag. *J. H. Schröder*, Hist. Litt. et Archeol. Prof. Bibliothekarie, Historiegraf i surviv. vid K. M. O.
Mag. *Ad. Törneros*, Eloqv. et Poës. Prof.
Mag. *El. Fries*, Oecon. Pract. Prof. Bergström.
Mag. *W. Fr. Palmblad*, Græcæ Linguæ Prof.
Mag. *E. A. Schröder*, Theor. et Pract. Philos. Prof.
Vacant Log. et Metaph. Prof.

I Lund.

Theologiska Faculteten.

Dokt. *A. J. Hellstenius*, Förste Theol. Prof. o. Domprost.
Dokt. *M. J. Ahlman*, Sem. Direct. o. Theol. Prof., L. N. O.
Dokt. *B. J. Bergqvist*, Theol. Prof., Kyrkoh. i Dalby.
Hr. *J. H. Thomander*, Theol. Prof. o. Kyrkoherde i Husie.

Juridiska Faculteten.

Mag. *Fr. Cederschöld*, Jur. et Moral. Prof., Kyrkh. i Stäfvie.
Dokt. *Joh. Holmbergsson*, Juris. Patr. Prof., R. N. O.

Medicinska Faculteten.

Dokt. *A. H. Florman*, Anat. et Chir. Prof., R. N. O., tjenstfri.
Dokt. *E. Z. Munck af Rosenschöld*, Med. Theor. Pr., R. N. O.
Dokt. *C. F. Liljewalch*, Art. Obst. Prof., L. K. W. A.
Dokt. *J. Sönnerberg*, Med. Pract. Prof.
Dokt. *J. B. Pramberg*, Anat. et Chir. Prof.

Filosofiska Faculteten.

Dokt. *J. A. Engeström*, Chem. et Phys. Prof.
Mag. *J. Brag*, Astron. et Phys. Prof.
Dokt *A. O. Lindfors*, Eloqu. et Poës. Prof., L. N. O.
Mag. *E. S. Bring*, Hist. Prof.

Mag. *C. G. Brunnius*, Gr. L. Prof.
Mag. *B. M. Bolmær*, L. L. O. O. Prof., R. N. O.
Mag. *L. F. Westman*, Philos. Theor. Prof.
Mag. *C. J. Hill*, Mathem. Prof.
Mag. *S. Nilsson*, Hist. Nat. Prof., R. W. O.

Aesthetices samt Professionen i Nyare Språken och Bibliothekariatet vacante.

4:o *Tillämpningsskolor.*

Om, för att uttrycka begreppet om mensklig kunskap såsom ett i alla dess särskildta beståndsdelar nära förknippadt organiskt Helt, intet tjenligare medel gifves än att förena dem alla i en enda stor Inrättning, hvarest de äga sina egna representanter och vårdare, neml. Universitetet; kan det likväl å andra sidan icke nekas, att ju menskliga odlingen, om den blott inskränkes till åtskilliga vetenskapsmän och lärda, nödvändigt måste äga en alltför begränsad inflytelse på allmänna ärenderna, ej mindre än på samfundslifvets näringar och verksamhet i allmänhet. Skola inrättningar af blott theoretisk syftning göras gagneliga, så måste den vetenskapliga forskningen väckas och underhållas af praktiska läro-anstalter, som göra de vetenskapliga undersökningarne mer och mer lefvande genom praktisk tillämpning.

Åtskillige af dessa tillämpningsstudier äro redan omnämnde i det föregående. Hvad de öfrige angår, torde några få anmärkningar derom vara tillräcklige.

För Militärståndet är en särskild Krigsakademi inrättad på Carlberg, besökt af 130 à 150 kadetter, der undervisning lemnas i alla med militärisk insigt och skicklighet förenade läroämnen. Vid Marieberg, i Hufvudstadens grannskap, är jemväl en Skola för ynglingar, som vilja utbilda sig i Artillerivetenskapen; en nautisk skola af större omfattning i Carlskrona; Capit. Hazelii skola i Stockholm för Linie-Officerare; en dylik skola i Jönköping, m. fl. Dessutom finnes åtskilliga andra läroinrättningar för topografi, fortification, artilleriet och marinen; hvilkas syftemål är att grundlägga de kunskaper som erfordras för att ingå i Militair-yrket.

För Medicinen finnes en vigtig Läroanstalt af praktisk nytta i Medico-chirurgiska Institutet i Stockholm, försedt

med ett betydligare antal Lärare än någon Akademisk Facultet af samma natur, och der vetenskapliga ämnen till samma omfång behandlas.

För Näringarne må särskildt anföras: Veterinair-inrättningarne i Stockholm och Skara, SkogsInstitutet i Stockholm; Landtbruks-Institutet på Degeberg; Tecknologiska Institutet i Stockholm, Chalmerska Slöjdeskolan i Göteborg, Gymnastiska Central-Institutet; Bergianska Trägårdsskolan, Thamiska föreläsningarne i Chemien, Bergsskolan i Fahlun och Filipstad, Läroinrättningarne för Musik och Sköna Konster vid Akademierna af samma namn m. fl.

De Studerande vid Upsala och Lunds Universitet utgjorde år 1830 nedanstående antal.

Universitetets Namn *).	Antal Studerande.	Närvarande Studerande.	Theologi.	Lagfarenhet.	Medicine.	Filosofi.	Icke valdt Vitæ Genus.	Kongl. Stipendiater.	Privata Stipendiater.
Upsala .	1453	844	336	325	86	365	341	37	150
Lund . .	632	421	141	105	56	169	161	52	26
Summa	2085	1265	477	430	142	534	502	89	176

Universitetets Namn.	Af Adel.	Prest-Söner.	Borgare-Söner.	Bonde-Söner.	Embetsm. Söner.	Ståndspers.Söner.	Under 15 år.	Emellan 15 & 20.	Emellan 20 & 25	Emellan 25 & 30.	Emellan 30 & 35.	Derutöfver.
Upsala	153	334	245	212	310	199	11	381	699	301	48	13
Lund	26	165	140	143	132	—	10	210	250	126	26	10
Summa	179	499	385	355	442	199	21	591	949	427	74	23

*) Ur Post- och Inrikes-Tidningen för den 3 Januari 1831.

Enligt Granbergs Statistik, 2 del. pag. 208, förhöll sig de Studerande till hela populationen, på det sätt: att i Linköpings Län studerade en af 433, i Östersunds L. en af 437, i Hernösands L. hvar 448, i Stockholms Stad hvar 474, i Gefle Län hvar 503, i Stockholms Län hvar 510, i Nyköp. 511, i Westerås's 514, Upsala L. 626, Mariestads 652, Jönköping 653, Wexiö 676, Umeå L. hvar 683, Halmstads 780, Kalmar L. 964, Örebro 1,008, Malmö L. 1,165, Carlstads hvar 1,826, Wenersborgs L. 1,251, Wisby L. 1,669, Christianstads 1,875, Götheborgs 1,879, Fahlu Län 1,930, i Piteå Län hvar 2,438, och i Carlskrona Län studerade blott en af 2,606.

Om man antager hvad som så väl i sistnämde statistik, som i åtskilliga andra skrifter yrkas, neml. att de Studerandes antal äro allt för många i proportion till folkmassan, och större i Sverige än i något annat land, så borde efter detta sätt att dömma Carlskrona Län vara bäst lottadt och Linköpings sämst *). Författaren kan dock icke dela denna åsigt annorlunda, än att om de studerande icke återgå till näringarne utan alla vilja tränga sig in på embetsmannabanan, då beredes dem, genom deras bokliga insigter, snarare ofärd än fortkomst, och Riket saknar de fördelar som det med sina Läroverk åsyftat. Också torde den obenägenhet att återgå till de närande yrkena, som hos det uppvexande slägtet förmärkes, mindre böra tillskrifvas vanlig ungdoms fåfänga eller ett oriktigt begrepp om de många svårigheter som skola möta dem för att vinna sin bergning i Statens tjenst, än de skråförfattningar och ekonomiska

*) Enligt Politisches Journal för år 1818 utgjorde alla Tysklands Studenter tillsammans 9,791, utländningarne inberäknade, men efter samma proportion som i Sverige borde de hafva utgjordt 27,000.

I Frankrike kunde år 1830 (Tidning le Temps) af 294,975 ynglingar i conskriptionsåldern, 153,635 hvarken läsa eller skrifva. Huru härmed förhåller sig i Sverige är omnämndt pag. 97.

I Sverige finnas omkring 324 adliga ynglingar mellan 15 och 25 år. Af tabellen synes att blott 189, eller hälften af detta antal, besöka Universiteterna. Månne icke Konung Johan den III:s alfvarliga påminnelse till Adeln 1575, att vinlägga sig om vetenskaplig bildning, bidrog till det stora anseende Svenska Adeln förvärfvade sig under det nästpåföljande århundradet?

stadgar, hvarigenom föräldrar, som hafva tillfälle att gifva sina barn en vårdad uppfostran, afskräckas att underkasta dem flere års läro-tid, för en sak hvilken de kunna lära på likaså många månader.

Berättelsen af Revisionen öfver Rikets ElementarLäroverk, afgifven d. 15 dec. 1832, och tryckt år 1833, innehåller:

Ifrån höstterminens början 1824 till och med vårterminens slut 1832, inskrifna Lärjungar

i Gymnasierna	1,754.
i Lärdomsskolorne . . . . , . . .	5,742,
i Apologistskolorne	3,699.
	11,195.

Afgångne under samma tid från Gymnasierne	1,467.
Lärdomsskol.	5,014.
Apologistskol.	3,083.
	9,564.

De närvarandes antal under sista termin:

Gymnasierne	694.
Lärdomsskolorne	2,934.
Apologistskolorne	1,443.
	5,071.

I hänseende till åldern. Under 10 år . .	3,560.
Emellan 10 och 12 . .	3,065.
12 — 15 . .	2,665.
15 — 20 . .	1,778.
Öfver 20 . .	127.
	11,195.

I hänseende till Stånd: Adelsmän 572; Prestbarn 1,410; Ståndspersoners 3,499; Borgares 2,899; af arbetsklassen 2,815 = 11,195. Enligt en ungefärlig beräkning af förmögenheten, hafva af 9,427 lärjungar 1,197 varit förmögne, 4,152 behållne, 2,482 behöfvande och 1,596 fattige.

Lärjungarnes antal vårterminen 1832 förhöllo sig till folkmängden af år 1830, som följer: I Stockholms stad som 1 till 100; i Wisby Stift 1 : 293; Strengnäs 1 : 437; Linköpings 1 : 465; Hernösands 1 : 518; Skara 1 : 546; Upsala

1 : 565; Wexiö 1 : 590; Westerås 1 : 652; Kalmar 1 : 829; Lunds 1 : 1,085; Göteborgs 1 : 1,097; Carlstads 1 : 1,479; samt i hela Riket såsom 1 till 570.

Vid ofvannämnde Läroverk hade år 1830 — enligt Tidn. Fäderneslandet N:o 125 för d. 19 Aug. 1831 — 48 Lärare mindre än 10 lärjungar. ElementarLäroverkens antal voro 66; lärarne 282; lärjungarne 4,340: således på hvarje Skola 4 lärare och 65 lärjungar; öfverhufvud 15 lärjungar för hvarje lärare. I Linköpings stift voro 609, Upsala 551, Strengnäs 483, Skara 445, Hernösand 445, Lund 393, Wexiö 381, Westerås 551, Göteborg 297, Carlstad 158, Wisby 119, Kalmar 108. I Carlskrona voro Lärjungarnes antal 40, i Helsingborg 26, Landskrona 25, Ystad 31, Christianstad 32, Carlshamn 37, Hernösand 87, Frösö 57, Sundsvall 40 o. s. v.

Stockholms allmänna ElementarLäroverk besöktes 1833 af 1,237 ynglingar. Se Journalen för d. 15 Junii innev. år.

Under de senare 20 åren har en betydlig reform föregått i läroverken, och denna reform fortgår ännu, åsyftande att göra dem mera ändamålsenlige för bibringandet af de kunskaper som nu för tiden mera allmänt fordras i det praktiska lifvet *). De hafva fordom varit hufvudsakligen rigtade på danandet af prester och civile embetsmän, men sedan medelklassen börjat spela en så betydande rôle i den nyare

---

*) Författaren hemställer till dem som ega erfarenhet i ämnet och tänkt öfver uppfostran, huruvida han begår ett misstag då han tror, att till allmän uppfostran borde ovilkorligen höra en närmare kännedom om vår egen kropp än den vi vanligtvis vid våra uppfostringsverk erhålla. Att inhemta en mängd andra kunskaper, men vara i fullkomligt mörker om vår egen kropps beskaffenhet, på hvars bestånd hela vår fysiska tillvaro hvilar, kan Författaren icke anse annorlunda än som en förvändhet, en brist på sunda principer. Af nära samma egenskap synes försummelsen vara i våra skolor, att ungdomen icke genomgår ett kort sammandrag af Allmänna Lagen. Okunnigheten i dessa ämnen är lika förvånande som oursägtlig. Huru litet veta vi icke vid inträdandet i manna-åldern, äfven om vi fått en så kallad god uppfostran, huru en arfs-fråga, en köpeafhandling, m. m. skall behandlas, hvad brottsmålslagen innehåller, eller hvad som är att iakttaga för att bevaka egen och andras rätt? Tiden är likväl så kort, att vi omöjligen medhinna lära allt hvad vi behöfva veta, hvarföre då göra denna tid ännu mera otillräcklig genom att läsa så mycket af hvilket vi ingen nytta hafva?

tidens historia, och sedan vetenskaperne, använde vid alla slags ekonomiska företag, visat sig vara af ett så högst fördelaktigt inflytande, att icke säga oumbärligt behof, så har formen för dessa vetenskapers inhämtade också måst lämpa sig derefter. En död lärdom kan ha sitt värde i betraktande af den oändliga möda dess förvärfvande kräft, men dagens fordran är, att all lärdom, allt vetande, skall ytterst åsyfta användbarhet för det praktiska lifvet.

De kunskaper som erfordras för att sköta ett större jordbruk, äro så mångartade, så invecklade och så vidt omfattande, att de fullt ut uppväga hvilken lärdom som helst, men huru många äga väl sådane? Många af våra Possessionater öfverlemna styrelsen af sina egendomar åt personer, som antingen äro alldeles okunnige i sin sak eller till det högsta ha en ringa praktik i de allmännaste delarne deraf. Derföre hafva så många Possessionater också ruinerat sig, och under det de sträfvat efter några hundra riksdalers inkomst i embetsmanna-vägen, hafva de tillsatt likaså många tusende på sina landtegendomar. Småningom synes likväl den öfvertygelsen vakna, att vetenskapen, hvad jordbruksnäringen angår, icke är ett onyttigt foster af fantasien, utan kraftigt bidrager till att öka välståndet. Vi kunna hoppas att Ståndspersonerna skola småningom börja att fördraga den sjelfständige Privatmannens mindre lysande lefnad framför Embetsmanna-anseendet. Detta skall ofelbart inträffa, när de besluta att förvärfva de kunskaper, som äro nödige att förstå ett landtbruk. Kärleken till en sak är grundad på kännedomen deraf, och ju mer jordägarne intränga i naturens hemligheter, ju mer de se sina bemödanden belönta genom framgången, desto större skall kärleken till det praktiska af Landthushållningen blifva.

Svensk Litterär Statistik för år 1830 *).

Theologi	antal	121.	värde	R:dr	40. —
Filosofi		11.	d:o	,,	8: 28.

*) Journalen N:o 223 för den 22 Sept. 1832. Enligt nyligen anställda undersökningar i England kostar hvarje exemplar af en volume om 500 sidor, på anständigt papper, 12 sk. sterling. Tryckning, papper, inbindning, annoncer och försäljning af en

Philologi	antal	29.	värde R:dr	3:	24.
Undervisningen		32.	d:o „	25:	44.
Sköna Vetensk. (52 romaner) . .		134.	d:o „	92:	28.
Historiska Vetenskaperna		88.	d:o „	90:	26.
Geografi		30.	d:o „	26:	32.
Statsvetenskaperna		77.	d:o „	25:	38.
Fysiska Vetenskaperna		20.	d:o „	27.	—
Medicinska d:o		20.	d:o „	11:	20.
Ekonomi		35.	d:o „	11:	40.
Mathematiska Vetenskaperna . . .		25.	d:o „	5:	32.
Juridiska d:o		46.	d:o „	14:	34.
Skön konst		4.	d:o „	3:	32.
Blandade ämnen (utom Tidn.) . .		43.	d:o „	41:	36.
	Summa	715.	B:ko R:dr	429:	30.

År 1809 voro Tidningarnes antal i hela Riket 28, hvaraf 5 i Hufvudstaden och resten i landsorterne; 1833 voro de 80, hvaraf 19 i Stockholm. Journaler, Periodiska eller Tidskrifter voro 20, hvaraf 15 i Hufvudstaden.

Om Financerna.

Det har blifvit en vana att anse detta ämne af en serdeles invecklad beskaffenhet *). Sådant är det, enligt För-

sådan 177 P. St.; bestämda afgifter 31 P. St. 16 sk. Profit till Auctorn 22 P. St. 9 sk.

Af 130 i London tryckta arbeten hade 50 icke betalt deras omkostnader. Af de 80 som voro vinstgifvande hade endast 13 sett andra upplagan. I allmänhet betalar ¾ af utgifna böcker icke kostnaden, och af Pamphletter icke en af 50. Hvarje annonce i Engelska Tidningarne, kort eller lång, kostar utom sjelfva införselafgiften blott i stämpelafgift 3 sk. 6 pence. Denna tunga stämpelafgift, som är högst tryckande och menlig för både upplysning och handelsrörelse, inbringar i Stora Britannien 173,000 P. St. årligen. Den blir dock troligen snart afskaffad. Af hvarje bok som i England tryckes skall till de allmänna Bibliotheken aflemnas 11 exemplar gratis. Äfven denna dryga afgift är föreslagen att nedsättas till tvenne.

*) Sveriges störste Statsman Axel Oxenstjerna, som skref till sin Son de märkelige orden: non nescit mio filio quantilla prudentia orbis regitur, yttrade vid ett annat tillfälle då ett klyftigt finance-projekt förmodligen oredigt framställdes: att han nu på sin ålderdom förstod mindre af den materien (financerna) än i sin ungdom.

fattarens tanka, likväl icke. Principerna för financernas förvaltning, såväl hos Stater som hos Individer, är af den största enkelhet. De synas kunna hänföras under 2:ne hufvudmomenter, neml. 1:o *Om man utsträcker sin kredit för långt: om man utsläpper större massa sedlar eller invisningar än man förmår inlösa, så är banqueroute att befara.* 2:o *Hvarje financielt eller ekonomiskt företag bör, för att vara väl beräknadt, inom icke allt för lång tid, med vinst återgälda det primitiva kapitalet.*

Senare tider har den äran varit förbehållen, att uppfinna en kraft, som till sina verkningar vida öfverstiger både krutets och ångans. Denna kraft utgöres af det så kallade *Fondsystèmet.* Det består deruti, att en årligen inflytande säker inkomst, den må vara tillkommen genom taxor eller besparingar, anses såsom ränta och amortissement på ett kapital, som man antingen till hela sitt belopp eller också blott småningom kan genast disponera. På sådant sätt, man må kalla det kommande generationers skuldsättning eller hvad man vill, har England förmått bära de ofantliga kostnaderna af sina krig, hvilka genom direkt beskattning varit omöjliga att underhålla. Den fonderade skulden utgör icke mindre än 780 millioner pund sterling, för hvilken blott intresset gör årligen 28 millioner £. Många tänkare ha förutsagdt att England icke skulle i längden förmå bära tyngderna af en så stor nationalskuld, men Engelska folkets arbetsamhet, skicklighet och speculations-förmåga, i förening med redan vunnen kapitalstyrka jemte verldshandeln, har haft den verkan, att industrien och nationalrikedomen utvecklat sig så hastigt och stigit till en så förvånande höjd, att England, långt ifrån att vara i betryck och förlägenhet med ökad lätthet afbördar sig räntorna på sin stora skuld *).

*) Englands rikedom härrörer icke af att det har en oerhörd nationalskuld, utan som England är ett rikt land, bebott af ett arbetsamt, förståndigt och ihärdigt folk, förmår det betala räntan af en nationalskuld, under hvars börda hvarje annan nation skulle digna. Såsom närmaste följden af Engelska nationalskulden bör väl den mängd af taxor betraktas, som hvila på nästan alla de första lefnadsbehofven i England. Så utgjorde t. ex. bruttobeloppet af taxan på malt år 1823 3,508,734 £; på dricka 3,333,333; thé 3,410,408; tobak och snus 2,586,500; ljus 443,051; tvål 1,282,234 £, o. s. v. Hus- och fönstertaxan anses så tryc-

Det kan visserligen sägas att skuld så väl för Stater som Individer, den må vara gjord under hvilken förledande form som helst, har likväl alltid till slutligt resultat den för det mesta tunga skyldigheten, att både till ränta och kapital förr eller senare böra återbetalas. Skuld kan vara mer eller mindre tryckande i mon af de billigare eller hårdare vilkor, längre eller kortare betalningsterminer hvarunder den blifvit beviljad, men tryckande är den likväl alltid. Den innebär i sin princip en börda hvälfd på framtiden, och hvar dag har likväl redan förut sin egen omsorg. Ingen klok man synes af fri vilja böra kasta sig in på skuldsystèms-banan, utan att dertill vara tvungen af en för tillfället erforderlig ansträngning, som öfverstiger dess närvarande förmåga. För Stater utgör en sådan ansträngning krig, förstörande naturhändelser (öfversvämning, allmän missvext, jordbäfning, pest, större eldsvådor, m. m.) eller stora allmänt nyttiga företag, som icke kunna eller böra fördröjas. För enskilda synas vilkoren hvarunder skuld måste göras vara ännu mera inskränkte. Å andra sidan torde man dock icke alltför strängt böra bedömma dem som ingå i, till utseendet väl beräknade företag, men der förmågan att fullfölja dem svikes genom tillfälliga omständigheter. Det ligger i menniskonaturen en åtrå att uträtta något nyttigt och godt medan vi lefva, och lifvet är likväl så kort. Hvarje industrielt företag skapar sysselsättning och utkomst åt en

kande, att enligt de senaste underrättelserna från England, ingås öfverallt i landet ganska betänkliga föreningar som neka att erlägga denna afgift. För författaren synes det, som alla dessa taxor till förmon för 283,000 innehafvare af stocks, (antalet af de personer som innehade räntorne på Engl. nation. skulden utgjorde 1823 icke flere än 283,958) måste nödvändigt höja dagsverksprisen, och således ökas i samma mon tillverkningsomkostnaderna på alla de produkter med hvilka Engelsmännen concurrera på verldsmarknaden. När andra nationer, som icke hafva så tryckande taxor att betala, hinna förvärfva samma kapitalstyrka, samma fullkomlighet i machinerier och skicklighet i tillverkningen som Engelsmännen, så måste de i en måhända icke långt aflägsen framtid komma i belägenhet att kunna undersälja Britterne, och då nödgas dessa senare nedsätta arbetslönerna så mycket, att hela den talrika arbetande klassen i England icke förmår, oaktadt all ansträngning, förvärfva sin bergning. Att slutliga resultatet af ett sådant förhållande kan bli ganska vådligt nekas af ingen. I England emottager hvar 10:de person fattigunderstöd, i Sverige icke fullt hvar 43:dje.

mängd arbetare rundt omkring oss, och på samma gång som det ökar vårt eget välstånd, ökar det också statskrafterne. Att samla penningar på kistbotten eller blott lefva af sina intressemedel, utan att bjuda till att genom någon slags nyttig anläggning bereda sysselsättning för vårt sinne och lemna spår efter att vi funnits på jorden bevisar blott tröghet eller inskränkthet, och utgör de motsatta karaktersdragen af den lefnadsfriske, kraftfulle och omtänksamme mannen *).

I dessa såsom alla andra fall fordras likväl att vid hvarje företag i det enskildta lifvet, ifrån Dalkarlen som beräknar huru lång den stång bör vara hvarmed han skall förmå uppbryta en rothuggen stubbe, hela den långa serien igenom af menskliga bestyr, ända till den som bygger palatset, måste kraften eller medlen till uppnående af det ändamål som åsyftas vara skickligt och ärligt kalkulerade. Om Dalkarlen missräknar sig i den använda häfstångens längd, om köpmannen som afsänder en laddning, eller kapitalisten som bygger palatset icke äger tillräckliga fonder att fullfölja deras företag, så blir följden deraf förlorad möda, kostnad och tid, och stundom deras enskildta förstörelse. Hvar och en kan i sin krets anföra mångfaldiga exempel härpå. Allt beror således på att äga en klok beräkningsförmåga, sunda och förståndiga begrepp om saker och ting, och om sådane begrepp äro oumbärliga i det enskildta lifvet, huru mycket mera äro de det icke när det gäller ett helt Rikes angelägenheter.

Till dagens läror hörer att predika nyttan och nödvändigheten af statsskuld, och man anförer såsom bevis att England icke skulle vara i det välstånd det är om det icke ägde sin stora nationalskuld **). Månne man icke häruti

*) Man borde i allmänhet mer än man gör, egna uppmärksamhet och uppmuntrande bifall åt hvarje lyckad större industrianläggning. Förtjensten består mindre i det förskjutna kapitalet, än i den omsorgsfulla vaksamhet på arbetarnes sedlighet, flit och skicklighet som oumgängligen fordras om anläggningen skall i längden bestå.

**) Se: Engelska Statsskulden, dess inflytande och förvaltning, af M. B. Med ett företal om Statsskuldssystèmets allmänna grunder af C. A. A. Stockholm 1833. Enligt samma författare, se pag. 15, dödas ett 3, 4 och 5 procents lån på följande antal år.

misstager sig om verkan och orsak? Englands rikedom härrörer icke af att det har en oerhörd nationalskuld, utan som England är ett rikt land, bebodt af ett arbetsamt, förståndigt och ihärdigt folk, förmår det betala räntan af en nationalskuld under hvars börda hvarje annan nation skulle digna. Utmärkte Statsékonomer, sådane som Smith, Saij, Ricardo, Sir Henri Parnell, m. fl. anse all statsskuld såsom en nödhjelp hvilken man i behofvets stund må tillgripa, men sedan, så fort sig göra låter, döda. De betrakta henne icke såsom något önskvärdt eller godt att eftersträfva, och hvad NordAmerikanarne angå, som otvifvelaktigt i dessa ämnen äga praktiskt kunnige och insigtsfulle män, så hade skyndat sig att döda sin nationalskuld.

Att förskaffa sig en nationalskuld blott på det att kapitalisterne måtte få tillfälle att förvandla sina penningar i räntebärande fonder synes icke vara ett tillräckligen giltigt skäl. Af denna förmon måtte hvarje Stat kunna komma i åtnjutande, utan att endast och allenast derföre behöfva kasta sig in på skuldsystèmsbanan. Såväl uti England som Amerika ske en mängd med kanal- och jernvägsanläggningar eller andra allmänt nyttiga företag på det sätt, att ett bolag sammanträder som garanterar räntan jemte en eller par procents amortissement, hvarefter ett lån i räntebärande papper upptages hvarmed företaget bedrifves. På denna väg skulle åtskillige enskildt och allmänt nyttige förslager kunna tillvägabringas i Sverige, om blott förtroendet till assosiationer icke blifvit så ofta bedraget som det redan skedt *).

	Nemligen: 3 proc:ts-lån.	4 pr.c.	5 pr.c.
à 3 pr.c. amortissement dödas på . .	$23\frac{1}{2}$ år	$21\frac{1}{4}$	20 år.
„ 2 . . . . . d:o	30	28	26 —
„ 1 . . . . . d:o	47	41	37 —
„ $\frac{1}{2}$ . . . . . d:o	66	57	49 —
„ $\frac{1}{10}$ . . . . . d:o	116	94	80 —
„ $\frac{1}{20}$ . . . . . d:o	139	112	100 —

*) Det är isynnerhet i de uppgifne kostnadsförslagen till flere af våra kanalanläggningar samt publika byggnader som den största opålitlighet blifvit röjd. Att sådant verkar ofördelaktigt och ingifver misstroende och ovilja mot dylika framtida förslager är påtagligt. Det första officiella förslaget till Göta kanal, (för att icke räkna det af år 1807, som angaf blott 833,000 R:dr) af år 1810, upptog 1,600,000 R:dr, 1815 öktes det till 6 millioner. Vi veta nu att han har kostat något öfver 9, ehuru kanalisterna sjelfva beräkna honom, i anseende till obetalde räntor, kosta

Äfven de som oinskränkt prisa förträffligheten af en Stats skuldsättning medelst fonder, måste dock medgifva, att vådan af dessa låneoperationers utsträckning utöfver hvad som med reèl valuta kan honoreras, alltid är, i anseende till systèmets förledande egenskap, ganska stor. Sjelfva England har derpå för icke längesedan lemnat ett varnande exempel. Från 1797 till 1815, under då påstående blodiga och ihärdiga kamp med Frankrike, utsträcktes lånesystèmet till den grad att Englands fonder eller stocks föllo 30 proc. mot guld och silfver. När detta missförhållande skulle, efter vunnen fred, rättas 1816, och man icke ville afvakta tiden utan genom en våldsam krisis med ens bringa papper och réelt mynt till pari, då uppkom stor nöd och villervalla i England och upproriska folkrörelser utbrusto på flera ställen *). Något dylikt, hvad villervallan angår, ägde äfven rum i Sverige 1817, då disconterne genom missbruk af deras låneoperationer hade utfärdat vida större sedelmassa än de förmådde honorera. Förlusten drabbade dock icke här såsom i England innehafvarne af discontpapperen, utan Staten mellanträdde med sin kredit vid utredningen af disconterne och öfvertog på sin räkning de förluster, som innehafvarne eljest hade fått vidkännas. Ingen är mera innerligen öfvertygad än Författaren om den sanningen: att Staters väl och bestånd bero af högre och ädlare vilkor än financernas ställning, ty uslare än Sveriges financer voro 1520, 1620 och 1678 har väl sällan i någon Stat funnits, och likväl började då för Riket 3:ne lyckliga och utmärkta époker; men jag kan icke skilja mig från den tanken att väl ordnade financer äro lika oumbärlige för Staters, som

12,159,779 R:dr. Med Wäddö kanal är förhållandet ännu sämre, flere andra att förtiga. Såsom ursägt har blifvit åberopadt, att om man med ens framlagt för nationen tableauen öfver de erforderliga kostnaderna, så hade arbetet aldrig blifvit begynt eller också afstadnat. Ett bedrägligt förhållande häruti, som i allt annat, ogillas af förnuftet och moralen. Att man, när man vill, kan uppgöra tillförlitliga kostnadsförslager, bevisar ÖfversteLieut. Nordevalls förslag till Trollhättan och General Sparres till våra fästningsbyggnader.

*) Fattigunderstödena utgjorde i England och Wales 1817 9,320,000 P. St., eller efter nuvarande cours mer än 120 millioner riksdaler banko! se pag. 20 i Statistical Illustrations &c. London 1825.

för Individers lycka och trefnad. Man bör icke förgäta, att Franska revolutionens grymma och blodiga händelser voro förnämligast framkallade genom oreda i financerna. Att nödgas såsom England årligen afsätta 28 millioner £ såsom räntor på ett kapital, hvilket redan är användt, och som icke amorteras, innan en skilling till de couranta statsutgifterna får anordnas, är just icke någon afundsvärd belägenhet. På samma sätt nödgas Frankrike i sin budget afsätta vida öfver 200 millioner francs blott såsom räntor på dess nationalskuld. På detta sätt fortgå de fleste Europeiska Stater nästan i en jemn progression med det stigande missnöjet öfver de redan förut nog dryga skatterna.

Att alla dessa riksskuldsättningsoperationer, när de icke äro af högsta nödvändighet påkallade — de må i öfrigt vara aldrig så spetsfundigt uttänkte — äro af en eftertänklig beskaffenhet, och ändå slutligen i sista instancen drabba nationen att återbetala är obestridligt och behöfver icke bevisas. Den som gör lån, i tanka att aldrig återbetala dem eller att döda dem genom en banqueroute, kan så lätt — i fråga om Stater — inleda dessa på revolutionernas bana, och deras utgång står lika litet i mensklig makt att styra som att dämpa stormen eller hämma den öfversvämmande floden. När Franska Regeringen för 7 à 8 år tillbaka behöfde ett statslån, och detsamma erbjöds henne till 102 à 105 (om jag minnes rätt), så synes statslåns-systèmet redan vara hunnet sin högsta utveckling, och just derföre så mycket mer förledande att tillita, men den som föreställer sig att en ädel oegennytta skulle ligga till grund för detta kapitalisternas erbjudna lånebiträde, den är mycket bedragen. Om levererings-terminerna, räntan m. m. noggrant kalkuleras, skall man finna, att kapitalisterna på detta äfvensom på alla andra statslån, hafva sin rikliga vinst, hvilken godtgöres dem af nationen.

Under det att vår närmsta granne Danmark sträfvar med icke mindre än 53 millioner *) riksdaler Hamb. B:ko skuld,

*) Den inländska skulden = 71,481,000 Riksbankdaler.
— utländska d:o = 58,324,000 d:o.
129,805,000

hvarå ränta och amortissement utgör **5,756,000** R.bankdal., (se Journalen N:o 86, 1855) är Sverige i den lyckliga belägenhet att icke alls äga någon statsskuld. Härföre ha vi att tacka vår Store Konungs visa politik under de brydsamma omständigheter hvari Europa befann sig 1812. När derjemte den senast afslutade Riksdagen faststäldt tiden för realisationens eller silfverutvexlingens början vid bankoluckan, eller som är detsamma, den bestämda proportionen af silfver, som man har obestridlig rättighet att utbekomma för nuvarande utelöpande bankosedlar, och denna silfver-utvexling snart i 2:ne år fortgått utan ringaste skymt af hinder, misstroende eller fluctuation i penningevärdet, då kan man med skäl påstå, att få länder kunna fägna sig åt ett mera regleradt myntväsende än Sverige *). Detta land är snart sagdt det enda i Europa som icke äger någon statsskuld, och har således hela det vida fältet öppet för sig att när som helst, för stora och vigtiga nationalangelägenheters utförande, kunna göra en sådan. Många anse den nuvarande skillnaden mellan silfver och sedlar såsom statsskuld. Den var det också den tid (1809) sjelfva lånet skedde, men som icke något intresse betaldes och ingen fond fanns för detta lån, så, i och med detsamma handeln och allmänna rörelsen hunno varseblifva myntets försämring och derefter rätta coursen emellan silfver och sedlar, i samma ögonblick var också banquerouten gjord. Den långa tid som förflutit och de många transactioner som ägt rum sedan 1809, hafva fullkomligt jemnat det missförhållande, som då uppkom genom det ur kapitalisternas fickor och allmänna kassor forcerade lån. Hvad som då var en uppenbar orättvisa mot dem, skulle vara det ännu mer, om nuvarande innehafvare af bankosedlar kunde påräkna att få realisera efter pari, och således är den närvarande coursen icke någon statsskuld,

*) Det hade varit högst önskvärdt att myntets nya fördelning blifvit gjord i decimaler; ty eljest skall den tillämnade förändringen af Rikets Mått, Mål och Vigt, i hvilken decimalsystemet, såsom lättande alla transactioner, blifvit föreslaget att användas, möta ganska stora svårigheter att införa. Författaren har så väl i en memoire till Kongl. Maj:t, daterad d. 20 Nov. 1824, som äfven i sin reservation i EkonomiUtskottet under 1830 års riksdag omständligare utvecklat sina åsigter i detta ämne.

utan ett allmänt antaget bokföringssätt, der en riksdaler i silfver svarar mot 2 R:dr 32 sk. i sedlar. Så fort dessa sedlar få, såsom händelsen nu är allt sedan d. 1 Oct. 1834, utbytas mot silfver, bör deras värde icke kunna variera betydligt mera än transportkostnaden af silfver mellan Hamburg och Stockholm, hvilken också erfarenheten intygat.

De å pag. 370 och 371 förekommande upplysningar om Banken äro benäget meddelade af BankoSekreteraren Helsingius. Ifrån den 1 Oct. 1834, då realisationen trädde i verkställighet, och till den 31 Mars 1836 utgör beloppet af det ur Banken utvexlade silfver 294,755 R:dr; men under samma tid har blifvit insatt i ducater en summa af 260,755 R:dr, så att den effectiva minskningen utgör blott den obetydliga summan af 34,000 R:dr.

Bankens egna guld- och silfvertillgång förvandlad till Banko-sedlar, utgjorde d. 31 Mars innevar. år 17,454,605 R:dr, hvadan det öfverskott af den stadgade proportionen af 2 till 5, som Bankens reèlla valuta bör ega till hela den summa för hvilken Banken är skyldig ansvara, belöper sig till 3,952,132 R:dr.

Af den på pag. 372 införda tableau inhemtas förhållandet med discontrörelsen. Att allmogen är skuldsatt för 1,162,030 R:dr skall visst af många anses för ett elakt tecken; och om ibland deras antal vore endast sådane, som för sin bergning icke vetat sig någon annan utväg att anskaffa penningar, skulle Författaren instämma deruti. Det är dock sannolikt, att samma spekulationsanda som bemägtigat sig medelklassen och som vållar att åkerbruket och industrien fortskyndar sin utveckling mycket hastigare nu för tiden än fordom, också skall utsträcka sig till Sveriges talrikaste Samhällsklass. Förlagskapitaler erfordras vid hvarje företag, och man skall således hädanefter helt visst få se allmogen allt mer och mer tillita allmänna och enskildta låneanstalter, utan att sådant är något ofelbart tecken på försämrade vilkor. Författaren kan dock icke undertrycka den önskan, att, till förekommande af omstörtningar i den enskildes ställning vore det väl om omtanka, beräkningsför-

må-

måga och försigtighet låge till grund för hvarje anlitande af allmänna låneanstalter.

Såsom ägande nära samband med Statens låneanstalter böra de begge helt nyligen grundlagde ProvincialBanker i Skåne och Wermland, samt Bruksegarnes i Stockholm och Possessionaternas i Skåne tillämnade Hypotheksföreningar omnämnas. Enligt en i Dagl. Alleh. N:o 49, 1833, synlig redogörelse för Skånska Privatbankens förvaltning under loppet af år 1832 gjorde utlåningarne 801,810 R:dr. Deraf hade Possessionater 115,260; Bönder 270,040; Borgare 168,200; Civile Tjenstemän 127,220; Militaire Tjenstemän 84,820; Prester 36,170. Vid årets slut funnos 174 oföredragna ansökningar på en sammanräknad summa af 80,550 R:dr. Lagsökte 43 lån om 13,710 R:dr, hvaraf 23 indrefvos med 7,220, samt 11 omsattes med 4,700, så att endast 9 återstodo till ett belopp af 1,790 R:dr. Bankens behållna vinst för året utgjorde 26,147 R:dr.

Enligt redogörelse för Wermlands Provincial-bank — se Statstidn. för d. 9 Mars innev. år — utgjorde dess kassakreditiver ultimo December 1833 . . . . 1,496,640.
Discont-lånen . . . . 947,590.
Upp- och afskrifningskonto . . . . 206,540.
S:a R:dr B:co 2,660,770.

Års-vinsten för ägarne till grundfonden utgjorde icke mindre än 15 proc. hvaraf 12 utdelades.

Äfven för Stora Kopparbergs Län och Bergslag har en Privat-bank blifvit stiftad med en grund-fond af 333,333 R:dr; och flere dylika banker äro på vägen att grundläggas i åtskillige af Rikets provinser. En gifven följd af dessa hypotheks-föreningar och privat-banker synes blifva, att den hittills både lagliga och vanligen betungande räntan af 6 proc. måste nedsättas till 5; och den andra icke mindre vigtiga följden är, att en lättad tillgång på penningar måste åstadkomma en lyftning eller ingjuta liksom nytt lif i alla näringar och ekonomiska företag. Tiden är också sannerligen inne att våra possessionater böra vända sin omtanka på tillverkandet af något annat än det demoraliserande bränvinet.

24

Skulder.

I. Låne-Bankens:		B:ko R:dr.	
Utelöpande räntebär. Skuldförbind.		1,809,794.	
Upplupne outtagne räntor		35,917.	
Utelöpande Invisn. och Insättn.bevis		27,373.	
Medel afsatta till bestämda ändamål		392,146.	2,264,232.
II. Vexel-Bankens:			
Alla utelöpande BankoSedlar		24,059,589.	
Alla utelöpande RiksgäldsSedlar och genom RiksgäldsContoret utgifvet Kopparmynt		6,285,214.	
Utelöpande Invisn. och Insättn. bevis		16,160.	
För samtelige, på allmänna verks och enskildes VexelBank-Räkning innestående summor		4,090,805.	34,451,768.
Saldo, Bankens Capital eller behållen tillgång utöfver Skulden: GrundFond			5,000,000.
			41,716,000.
Sedelstock och Depositions-Skuld.			
Sedlar på Daler Kopparm:t af . .	1728—1776		72,292.
Transportsedlar à 5 R:dr och deröfver	1777—1835		11,529,551.
Sedlar på $6\frac{2}{3}$ R:dr, utgifne.	1835		550,666.
Tre och Två R:drs Sedlar	1777—1835		11,007,187.
16, 12 och 8 Skill:s Sedlar. . . .	1803—1835		2,302,572.
14 och 10 Skill:s Sedlar	1803—1804		58,960.
Utelöpande Invisningar och Insättningsbevis . .			8,958.
Summa B:koSedelstock			25,529,989.
Sedlar och Kopparmynt genom RiksgäldsCont. utgifne accepterade af Banken år 1823 . . .			4,025,095.
Riksg:sSedlar sedermera utgifne för hvilka Fond blifvit insatt			103,837.
Summa B:ko- och R:gdsSedelstock			29,458,922.
Medel tillhörige Allm. Verk, Inrättningar och enskilda, som hålla Räkning med VexelBanken			3,863,789.
S:ma Sedelstock och DepositionsSkuld			33,322,711.
Derå till följd af 1835 års B:koRegl. pag. 83 är att afräkna			122,869.
Saldo Sedelstock och DepositionsSkuld i B:ko			33,199,842.

Ställning den 1 Januari 1835.

Tillgångar.

Guld och Silfver i Bankens hvalf, på Myntet, samt 35,593 R:dr i Koppar	17,345,730.
Säkra Lånfordringar hos StatsVerket och RiksgäldsContoret, deribland 4,400,000 i obligationer gifvande 5 proc:s ränta	5,709,176.
Lånefordr. hos ensk. på rörl. pant o. kortare tider	1,392,872.
Lånefordringar hos Städer och Corporationer . .	88,023.
Lånefordringar mot inteckning i fast egendom till högst ⅓ af taxeringsvärdet	4,800,047.
Intecknade Lånefordringar, ursprungligen bestämda att återgäldas endast med silfver . .	707,561.
Lånefordringar mot Borgen till understöd för odling och utflyttningar	185,697.
Låneförlag till BankoDiscontens, LånContorens, CommerceCollegii och JernContorets serskilda Discont-rörelser	11,104,500.
Upplupna obetalda Räntor	144,122.
Förskottsfordringar och bokförda värden . . .	240,269.
Summa R:dr B:ko	41,716,000.

(Värdet af Bankens Hus, Lösören, Inventarier samt Mynt- och MedaljCabinett, bland tillgångarne ej inberäknadt.)

Bankens egen tillgång i Guld och Silfver.

	Ducater.	Rd.Silfv.Sp.
Myntadt, gångbart, i Cassa liggande . .	19,890.	3,065,765.
Utländskt mynt (efter evalvation) . . .	820.	2,510,556.
Omyntadt (värde efter prof och uträkn.)	104,545.	686,649.
(Efter afdrag för Depositionsskuld 5,005 Duk. och Silfv.Sp. 7,568 till StatsVerket och MyntVerket).		
K. Myntet innehar, till Myntning af Bankens förråd		35,903.
Summa	125,255.	6,298,873.

Dukater 125,255 à 5: 32. och Silfv.Sp. 6,298,873 à 2: 32., motsvara R:dr B:ko	17,506,775.
Återstår Sedel- och Depositionsskuld, att godtgöra genom Bankens densamma vida öfverstigande säkra Lånefordr. o. öfriga Capitaltillgång, hvaribl. Rd. 28,447 liggande Cassaförråd i K:pr-skiljem:t	15,693,067.
	33,199,842.

(Anslagne Creditiv, som kunde vid påfordran öka Sedelstocken, uppgående till 1.197,652.)

Discont-Rörelsen år 1834.

Vid Lånekontoren i:	Lån på Reverser mot Borgen.								Discont-Lån.					
	Landtmanna-Näringar.		Stadsmanna-Näringar.		Tjenstemän och Diverse.		Total.		På Reverser mot Borgen.		Med Hypothek af Publika Papper.		Från Handels- och Närings-Disconterne.	
	Antal.	Summa R:dr.	Antal.	Summa R:dr.	Antal.	Summa R:dr.	Antal.	Summa R:dr.	Utestående vid årets slut.	Afkastn. till Banken.	Utestående vid årets slut.	Afkastning till Banken.	Utestående vid årets slut.	Afkastning till Fondens förstärkande.
Stockh.	1,414	1,392,760	705	1,062,870	1,033	907,350	3,152	3,362,980	5,345,288	237,430	160,756	9,318	481,150	23,723
Göteb.	982	432,790	461	559,970	475	321,930	1,918	1,314,690	2,006,911	90,440	250,130	12,730	354,334	19,130
Malmö	1,622	504,500	524	222,018	832	290,673	2,978	1,017,195	1,017,195	43,898	4,900	253	64,600	2,697
Summa	4,018	2,330,050	1,690	1,844,858	2,340	1,519,953	8,048	5,694,865	8,369,394	371,768	415,786	22,301	900,084	45,550

Af de under året utgångne Lån i *Stockholm*, belöpte sig på Stockholms Stad 812,880. Stockholms Län 122,900. Nyköpings 114,750. Upsala 157,100. Westerås 172,830. Örebro 253,730. Carlstads 236,500. Falu 363,110. Gefle 59,780. Hernösands 30,500. Östersunds 31,420. Umeå 31,610. Piteå 23,350. Linköpings 481,890. Jönköpings 113,660. Wexiö 64,070. Kalmar 199,830. Wisby 89,070. I *Göteborg:* Göteborgs Stad 375,170. Göteborgs Län 229,200. Mariestads 237,570. Wenersborgs 321,670. Halmstads 155,000. Summa **4,677,670**. Hvaribland till personer af allmogen **750,140**.

Af *Malmö LåneContor* vid årets slut utestående Lån-fordringar, belöpte sig på Malmö Län 745,867. Christianstads 111,901. Carlskrona 159,427. Summa **1,017,195**. Hvaribland hos personer af allmogen **411,890**.

1834 års förvaltningskostnad för Disconterne i Stockholm 31,787, i Göteborg 14,914, i Malmö 10,441. S:ma **57,145**.
1834 d:o för BankoVerket belöper sig till 250,090. Hvaribland dock inga välgörenhets- och andra anslag af Rikets Ständer beviljade för förvaltningen främmande 12,210. Egentlig förvaltningskostnad sedan 371 R:dr afgått 237,880. Serskilda anslag för Discontering. Åt Fabriker och Manufakturer, FörlagsSumma 1,000,000.
Deraf vid årets slut användt 905,383. Afkastning till Banken 26,497. Åt Jernhandteringen . . . . 600,000.
D:o d:o d:o 481,050. D:o d:o 15,153.

England har öfver 800 privatbanker. Amerika har 704 banker med 231 millioner dollars kapital — se Svenska Minerva N:o 47 innev. år — och att de underlätta och befordra penningecirculationen och den allmänna rörelsen, samt följaktligen äro nyttige, är utom allt tvifvel. Huru välgörande man föreställer sig verkningarne af privatbanker i Frankrike, kan inhemtas deraf, att i ett af de senaste numrorna af Revu Encyclopedique tryckt i Paris år 1833, föreslås: att till formerande af en provinsbank borde hvarje 1000:de invånare insätta 1000 francs i skedar, ringar och små pretiosa: en provins af 200,000 invånare skulle på detta sätt samla en fond af 200,000 francs. Härefter lånas mot 5 pr.c. från banken i Paris 200,000 fr. och med denna soliditet disconteras sedlar för 800,000 francs. Efter 5 för 100 blir bankens årliga inkomst 40,000 francs, hvaraf 10,000 gå till Paris såsom intresse för lånet, resten 30,000 blir förvaltningskostnad samt sannolikt 10 pr.c. utdelning för de insatte 200,000 francs, utan att beräkna den stora nytta provincen blifvit derigenom tillskyndad.

Enligt officiel uppgift, se pag. 372, gå förvaltningskostnaderne för Banken, Riksgäldskontoret och Disconterne till icke mindre än 350,000 R:dr. Personer som äro väl bevandrade i dessa ämnen tro, att genom en förenklad organisation af Rikets penningeverk, skulle en icke obetydlig besparing kunna vinnas. Tegnér säger i sitt tal till ungdomen på Wexiö Gymnasium, år 1826, *att af alla konster är ingen som gått så helt och hållit förlorad, som enkelheten i statsstyrelsen.*

Om Lagskipningen.

> If vices were, upon the whole, matter profitable, the virtuous man would be the sinner.
>
> Baco.

Sedan förra upplagan af detta arbete utgafs hafva ytterligare trenne af JustitieStatsministerns underdåniga Berättelser om Brottmålen och Civile Rättegångsärender i

Riket, neml. de för åren 1832, 33 och 34, från trycket utkommit. De omfatta således, tillsammans med de 2:ne af år 1830 och 31, en tidrymd af 5 år eller ett quinquennium, och lemna en i alla afseenden ganska innehållsrik och högst intressant öfversigt af dessa vigtiga ämnen. Det är en af den närvarande Styrelsens mest förtjenstfulla handlingar att låta samla, ordna och genom trycket komma till nationens kunskap en mängd med upplysningar, som fordom dels saknades helt och hållit, dels endast meddelades till några få af Rikets högsta myndigheter. Det kan icke fela att den intima bekantskap som nationen härigenom vinner om så väl dess brister och fel som förmoner och goda egenskaper skola i längden verka fördelaktigt och lugnande på det allmänna omdömet. Af en sådan beskaffenhet synes de Berättelser vara om Lagskipningen i Riket, som här ofvan blifvit nämnde.

Den senaste eller den af år 1834 innehåller utom de mera speciella uppgifterne för det år den omfattar ett sammandrag för alla fem åren 1830—34, och det är ur denna berättelse, som jag föreställer mig, att de här nedan förekommande märkelige upplysningar skola tillvinna sig den uppmärksamhet de så rättvist förtjena:

Antalet af dem, som för brott och förbrytelser blifvit *under tilltal ställde*, har, vid samtlige domstolarne i Riket utgjort 26,586, hvaraf blifvit sakfällde . . . . 21,416.
Under framtiden ställde . . . . 80.
Frikände . . . . 5,090.
26,586.

Brottens antal vid Domstolarne å Landet hafva varit 15,096 och vid Stads-Domstolarne 6,371 eller tillsammans 22,277. Härunder äro likväl icke innebegripne de hos Hof-Rätterne omedelbart anmälde brottmål, äfvensom politimålen vid ÖfverStåthållareEmbetet i Stockholm, KammarRättens Balansmål och Äktenskapsskillnaderne hos Consistorierne.

Brott och förbrytelser hafva blifvit indeldte i 3:ne klasser:

Till *Första klassen* räknas: Hädelse mot Gud, mordbrand, mord och dråp, rån och röfverier, barnamord, för-

giftning, tidelag, svårare könsförbrytelser såsom (tvefallt hor, koppleri och skörlefnad, lägersmål mellan syskonebarn, blodskam).

Andra klassen: mened, förbrytelser mot föräldrar, gäckeri med den offentliga gudstjensten, eds- och förfalskningsbrott, stölder af alla slag och snatterier.

Tredje klassen: förbrytelser mot seglations-ordning och tull-författningarne, mot bränvins-författningarne, skogsåverkan, fylleri, slagsmål, diverse med böter belagde förbrytelser såsom försummad väglagning, snöskottning, skjutsning, m. m.

Som de fleste här upprepade brott och förbrytelser, i synnerhet de af gröfre art, i det närmaste förefalla till lika antal alla år, har ett medium af de fem förflutne åren 1830—1834 blifvit tagit.

Klass.	Brottens och förbrytelsernas beskaffenhet.	Medium för Landsdomstolarne.	Medium för Stadsdomstolarne.
1:sta	Hädelse mot Gud . . . . . . årligen	$1\frac{3}{5}$	$\frac{3}{5}$
	Mordbrand . . . . d:o	$5\frac{1}{5}$	$\frac{2}{5}$
	Mord och dråp	44	8
	Rån och röfveri	$11\frac{2}{5}$	$1\frac{2}{5}$
	Barnamord.	$18\frac{3}{5}$	$4\frac{1}{5}$
	Förgöring med förgift	7	$\frac{3}{5}$
2:dra	Tidelag eller uppsåt dertill	$11\frac{3}{5}$	$\frac{2}{5}$
	Förbrytelse mot föräldrar eller svärföräldrar	127	$14\frac{3}{5}$
	Edsörebrott *)	37	19
	Förfalskningsbrott	$69\frac{4}{5}$	$73\frac{4}{5}$
	Stölder och Snatterier.	1,384	872
	Brotten i 1:sta och 2:dra klassen sammantagne	1,767	1,002
3:dje	Förbrytelser i 3:dje klassen	13,316	4,807
	Summa	15,083	5,809

*) Äfven för Svenska Läsare torde en upplysning om hvad som förstås med edsörebrott icke vara obehöflig. Enligt 18:de, 20:de 21:sta och 23:dje Kap. Missgerningsbalken anses den hafva begått edsörebrott, som öfverfaller och tillfogar annor person sår, hugg eller slag under färd till eller från Kyrka, Ting eller Riks-

Uti de senare Berättelserna äro tillkomne trenne nya rubriker, neml. brott hörande till första klassen under namn af *könsförbrytelser*. För detta voro år 1834 46 personer tilltalade. I andra klassen, *gäckeri med den offentliga gudstjensten*, hvaraf 39 casus förefallit under loppet af samma år, samt för *mened*, 3:ne personer.

I frågan om orsakerne till ofvannämnde större och mindre brott och förseelser uppgifver Berättelse-Författaren, pag. 64, "att de som för *hädelse mot Gud* blifvit sakfällde torde, att dömma i allmänhet, blifvit genom dryckenskapslastens utöfvande försatte i ett tillstånd af förvirring och öfverdåd, hvarunder sådane brott kunnat begås. En del *mord och dråp*, hafva skett i följd af tvister, merendels uppkomne af ymnig bränvins-förtäring." *Förbrytelser mot föräldrar och svärföräldrar* torde till större delen kunna härledas derifrån, att när hemmanen blifvit öfverlemnade till barnen, men föräldrarne förbehållit sig ett undantag, som stundom bestått af bästa lotten, och när då svårighet att fullgöra de præstationer som med det till sin godhet försämrade hemmanets emottagande varit förbundne, eller fattigdom och brist blifvit det unga hjonelagets lott, då har i stället för kärlek och tillgifvenhet inträdt vanvördnad och hat. En del *förfalskningsbrott*, hafva bestått uti förfalskande af orlofssedlar och resepass, begångne af tjenstefolk och kringvandrande personer. Hvad *stölder och snatterier* angå, har det blifvit anmärkt, att sådane brott ökats under missvext-år, då höga pris eller brist uppstått på lifsmedel; och hafva många af de å landet då inträffade stölder, bestått i tillgrepp af födoämnen.

Sjelfmord, å hvilkas antal uppgifter icke äro att tillgå för mer än 4:ra år, hafva under denna tid utgjort per medium årligen på landet 116, och i Städerne 50. Deras ursprung härledes i allmänhet från dryckenskap och deraf uppkommen sinnesförvirring, af svårmodighet, af misströstan om

---

dag, äfvensom Konungens Embetsmän i embetsärenden stadde, och för dessa brott skärpes straffet ansenligt. Slagsmål emellan gästgifvare och gäst anses äfven för edsöre.

framtiden, understundom af missnöje öfver olyckliga äktenskap, och någon gång från försmådd kärlek.

Vid Domkapitlen hafva under loppet af år 1834 146 äktenskap blifvit upplöste, hvaraf 55 för hor, 40 för mannens eller hustruns olofliga öfvergifvande, 6 för nesligt brott, 3 för galenskap, 8 för osämja, 3 för fortfarande fylleri, 31, som i anseende till häfdande eller trolofning, eller under äktenskapslöfte bordt med vigsel fullbordas, men för missämja måst upplösas.

Qvinnans mildare sinnelag bevises deraf; att på Landet blifvit 10⅓ brott begångne af män mot ett af qvinna; och i Städerne 7 af män mot ett af qvinna.

Brottmål, som tillhört HofRättens omedelbara pröfning: Svea HofRätt 34; Göta 3 och Skånska HofRätten 1; Krigs-HofRätten sakfällda 124; KammarRätten 7. Mål afgjorda i Polisen i Stockholm 8,409.

Fylleri-målen hafva utgjort 4,701; men då är till märkandes att i Malmö Län, som är det folkrikaste i Riket, har icke något enda fyllerimål varit åtaladt under de senaste 4:ra åren.

Fångarnes antal förhöll sig 1834 på det sätt, att i hela Riket fans 491 mankön och 78 qvinkön dömde på lifstid; 390 mankön och 131 qvinkön dömde på vissa år; samt på bekännelse 11 mankön och 1 qvinkön *).

Korrektionisternes antal voro 1,815 af mankön och 447 af qvinkön. Af dessa hade 362 blifvit frigifne, antingen efter fulländad arbetstid eller ock med laga tjenst försedde. (Mera härom i nästföljande artikel öfver fattigvården och Korrektions-inrättningarne).

Bland de orsaker som verksammast befordra utvecklin-

*) Äfven i 1834 års berättelse (se pag. 65) har den oaktsamheten genom felaktig uppställning influtit, likasom i berättelsen för år 1831, att i hela riket dömes årligen 572 personer till lifstidsfängelse, 514 på vissa år, och icke mindre än 2,061 till korrektionsinrättningarne. Detta är ett påtagligt misstag, som lätt missleder, i synnerhet utländningar hvilka icke kunna vara närmare bekante med verkliga förhållandet. Om i Sverige, i enlighet med ofvannämnde uppgift, årligen skulle dömas 3,147 personer till fängelserne och korrektionsinrättningarne, då hade man i sanning skäl att djupt oroas öfver laglydnadens och sedernas förfall.

gen af böjelser till brott, torde åldern böra räknas som den förnämsta. Denna benägenhet synes utveckla sig under vissa af menniskans lefnadsperioder, uppnår sin högsta höjd mellan det 25:te och 40:de lefnadsåren, men aftager och dämpas derefter småningom. Likväl är olikheten i dessa afseenden anmärkningsvärd emellan Landet och städerne. Å landet hafva de fleste för brott uti 1:sta och 2:dra klasserna sakfällde, under detta qvinqvennium, varit emellan 25:te och 35:te året, samt dernäst, emellan det 35:te och 50:de året; i Städerne deremot hafva de fleste, för brott uti samma klasser sakfällde, varit emellan 15:de och 25:te året, samt dernäst, emellan det 25:te och 35:te året. Brottslige under 15 år, hafva i Städerne varit flere än å landet, hvaremot brottslige öfver 50 år, i Städerna varit betydligen färre, än å landet, der antalet af de i den senare ålders-perioden brottslige, gemenligen hvart år öfverstigit antalet af brottslige individer under 15 år.

Hvad mord och dråp angår, upplyses af Berättelsen, att icke alla så beskaffade grofva brott skedt med berådt mod, ty utom de 38 som år 1834 timade på landet, hade 2 tilldragit sig af grof vårdslöshet; 1 genom otjenlig dryck; 3 under slagsmål; 3 genom ovarsamt skjutande och vårdslöshet vid jagt; 1 under lek med ett 5 à 6 års gammalt barn, dervid den skyldige råkat omkullfalla och förorsakat att barnet stupat i en gryta med sjudande vatten, hvaraf det ljutit döden; 4 af mankön och en qvinna, som utan uppsåt att dräpa varit vållande till annans död; 3 som genom ovarsamt körande vållat annans död; 2 qvinnor för det de genom origtigt förfarande vid en barnförlossning bidragit till barnföderskans död; 1 af en moder å sin 7-åriga son, som förklarades hafva vid brottets begående lidit af vansinnighet; 1 oriktigt upptaget, emedan det tillhörde år 1833.

Samma förhållande är med barnamorden, ty utom de 16 som Berättelsen upptager hade 11 sådane inträffat dels af våda vid fosters framfödande, dels genom grof vanvårdnad och förseelse eller fostrets läggande å lönn.

Om man hopsummerar alla så kallade grofva brott med undantag af stölder och snatterier, så belöpa de sig på Lan-

det till 417, och i Städerne till 95; d. v. s. om man dividerar 417 uti 2,659,207, som folkmängden var år 1835, så erhålles ett brott på 6,377 personer: tillägger man stölder och snatterier till de svårare brottens antal, så uppkommer 1,384 + 417 = 1,801, som divideradt uti 2,659,207 utvisar en brottsling på hvarje 1,476 person; och om man slutligen ökar brotten i 1:sta och 2:dra klassen med hela 3:dje klassens såkallade förbrytelser och förseelser, d. v. s. 1,801 + 13,316 = 15,117, som divideras i folkmängden, så uppkommer en förbrytelse på hvarje 176:te individ.

Städernas folkmängd utgör omkring 280,000 personer; om man deruti dividerar 95 såsom varande antalet af de gröfre brotten, så uppkommer ett brott på hvar 2,947 person; tillägges 802 stölder och snatterier, uppkommer ett brott på hvar 312:te person; och sammanräknas ytterligare alla förbrytelserna i 3:dje klassen, utgörande 4,807 (se tabell. pag. 375), så belöper sig på hvar 49:de person i Städerne ett brott eller en förseelse.

Att på landet hvarje 176:te person och i Städerne hvarje 49:de årligen ådrager sig laga tilltal, kan och bör icke annat än väcka vår uppmärksamhet. Dessa förhållanden borde så väl för fäderneslands-vännen, som för tänkaren, vara af en ganska oroande och nedslående beskaffenhet; men Författaren tror sig dock äga skäl för den öfvertygelsen, att oaktadt det olycksbringande bränvinet, likt ett säkert men långsamt gift, i mera än 50 år tärdt på nationens både fysiska och moraliska lif, så är likväl roten ännu frisk och oförderfvad, fast en och annan gren kan vara förtorkad eller stammen börjar mosslöpa. Det är förut omnämdt, att om man från de 20,000 årliga brottmålen afräknar alla de ekonomi-mål eller de fel och förseelser mot ekonomiska författningar, som i andra länder rubriceras såsom politi-mål, så skall det återstående hvarken upphinna eller öfverstiga hvad som hos andra nationer förekommer. Vi skola snarare af den stora mängden lagliga åtal, som i Sverige äger rum, ledas till den slutsatsen, att dels lagarne hos oss handhafvas med noggranhet och allvar, dels att våra lagstiftningsåtgärder i frågan om ekonomiska författningar äro byggde på en orig-

tig och vacklande grundval. Det är också icke mer än en skyldig gärd af rättvisa utländningarne tillerkänna oss när de i sina resebeskrifningar mangrant omtala, att uti intet land färdas och vistas man med mera trygghet och säkerhet till person och egendom, än i Sverige.

I England lifdömmes årligen — se the British Almanach för år 1829 — omkring 1,200 personer *), hvaraf 57 afrättas; i Frankrike 150, som nästan alla afrättas.

I England dömmes årligen till transportation för lifstid 133; på 14 år 185; 7 år 1,945; öfver ett år 309; ett år 1,201; 6 månader och derunder 5,813, spö och böter 310. I Frankrike till arbete för lifstid 281; på viss tid 1,139, till ensligt fängelse 1,228; till halsjern 5; till korrektionel bestraffning 1,478. I Frankrike åklagas årligen hvarje 4,195:te person, men härunder inbegripes icke 10,796 stölder.

I England	föröfvas årl. 531	brott emot person	och 15,616	mot	Egendom.
I Frankrike	— d:o 1,821	d:o —	— — 17,735	—	d:o —

Det är sannolikt att på det hela räknadt begås flere brott i förhållande till folkmängden, i England än i Frankrike, men förbrytelser emot person äro färre i det förra än i det senare landet, hvilket synes bevisa att civilisationen står på en lägre punkt i Frankrike än i England.

Af den Franska Just. Ministerns berättelse inhämtas, att de fleste brott begås af okunnige personer, som hvarken kunna läsa eller skrifva; så har t. ex. på Corsica 1 af 1,299 invånare varit anklagad för brott emot person. Från England bekräftas äfven denna sats, ty af 138 brottslingar dömde i Berkshire kunde 76 icke läsa; af 70 i Aylesbury kunde 49 icke läsa; af 332 i Winchester kunde 105 icke läsa, och af 50 i Lewes kunde endast en läsa väl i bok. (Se the Journal of Education, III Vol. pag. 173, utgifven i London 1833).

Att jemföra säkerheten till lif och egendom eller lagarnes beskydd i Sverige med mindre civiliserade länder än England och Frankrike, kan blott för kontrasten skull ha

*) I England är dödsstraffet bibehållit utom för de gröfre brotten mord, dråp, mordbrand, rån och röfveri, äfven för stöld af hästar, kalfvar, kor och får ute på marken, tjufnad med inbrott, sodomiteri, förfalskning, m. fl.

något värde. Faure berättar i sina Souvenirs de l'Espagne, utgifna i Paris 1831, att år 1826 begicks 1,233 mord i Spanien, 1,763 försök till mord, och 1,620 röfverier på landsvägen, och likväl äro säkert icke mer än hälften uppgifne.

Af berättelsen om Lagskipningens gång i Norrige år 1833, införd i Statstidningen för den 3 febr. 1835, upplyses, att 1 brott blifvit åtaladt å hvarje 992:dra person, sådan folkmängden var år 1825. Största antalet har varit i Christiansand, neml. 1 brott på 120 innevånare. Märkeligt nog hafva brottens antal i de 3:ne ganska vidt åtskillde städerne, Christiania, Bergen och Trondhiem, förhållit sig nästan alldeles lika; ty i Christiania har 1 varit tilltalad af 171, i Bergen 1 af 172, och i Trondhiem 1 af 173.

Af 1,814 sakfällde personer, hade 25 blifvit dömde till döden *), 385 till tukthus på 6 månader och derunder, 164 från 6 månader till 3 år, 27 på 3 eller flera år, 19 på lifstid, 22 till arbete å fästning på 3 år och derunder, 107 till arbete å fästning på 3 eller flera år, 62 till arbete å fästning på lifstid; 121 till fängelse på vatten och bröd, 9 till blott fängelse; 267 till böter af 5 species och derunder, 542 till böter af öfver 5 spec. 10 till arbete för kost och kläder i Finnmarken, 30 till spö, 28 till andra mindre straff, summa 1,814 hvaraf vid 1833 års slut 473 personer ännu ej undergått straffet, och ibland dessa 26 undkommit genom rymning.

I fängelserne voro: år 1833 899 personer, och i tukthusen 1452.

I frågan om de *Civile Rättegångsärenderne* i Riket förekommer en ganska märkvärdig omständighet i afseende på den betydliga minskning de undergått på de 5 år Just.Stats-Minist. underd. Berätt. omfattar. Ingen ting synes mera be-

*) I den Svenska Berättelsen om Lagskipningen i Riket saknas uppgift på de straff hvartill Domstolarne dömdt de brottslige. En sådan uppgift, om också blott summarisk, i likhet med den Norrska, skulle vara ganska upplysande, och hvarförutan dessa berättelser icke uppfylla till alla delar deras syftemål.

visa en allmännare förkofran och tilltagande belåtenhet än minskningen af konkurser, skuldfordringsärender och tvistemål i allmänhet. Det är dock icke sannolikt att denna minskning kan i någon betydligare mon fortfara äfven hädanefter, utan när hypotheksföreningarne och privatbankerne hinna visa sina verkningar, sprida nytt lif i alla industriella företag, samt väcka omtankan på förut obegagnade näringskällor, då skall också tvistemålen i och med detsamma å nyo föröka sig.

De Civile Rättegångsärenderne voro år 1830 vid HäradsRätterne **83,157**, och 1834 **72,514**, således minskade med **10,643** mål.

Vid BergstingsRätterne år 1831 **815**, 1834 **559**, minskade med **256**.

Vid KämnersRätterne år 1830 **5,900**, och 1834 **4,478**, minskade med **1,422**.

Vid RådhusRätterne år 1830 **6,560**, och 1834 **5,738**, minskade med **822**.

Konkurserne vid HäradsRätterne	år	1830	702,	1834	525,	minskn.	177.
d:o — RådstuguRätt.	år	1830	1,060,	d:o	856,	d:o	204.
Skuldfordr:smål. vid Här.Rätt.		1830	48,025,	1834	39,726,	minsk.	8299.
d:o vid BergsTingsRätt.		1831	441,	1834	335,	d:o	106.
d:o — KammarRätter.		1830	5,107,	1834	3,697,	d:o	1,410.
d:o — RådhusRätterne		1830	2,310,	1834	1,979,	d:o	331.
					Summa minskning,	mål	10,527.

Medium af konkursmål v. HäradsRätterne har utgjort pr år 609.
d:o d:o RådhusRätterne d:o — 949.
Medium af antal af mål som kommit under LagmansRätternes afgörande har varit . . . . pr år 5,218.
D:o från LagmansRätterne till HofRätten vädjade mål 1,024.
D:o af till ÄgodelningsRätterne inkomne mål . . . . 805.

Oaktadt att Svenska DomareCorpsens aflöning i de lägre graderne är så ställd, att han har fördel af ju större mängd tvister som vid domstolarne blifva anhängige, så vittnar dock det ansenliga antal mål som blifvit förlikte dels före inställelsen vid domstol, dels inför sjelfva domstolen, ganska fördelaktigt för nämde Corps's pligtkänsla och oegen-

nytta. Häraf borde följa, att de å pag. 82 omnämnde Förlikningsdomstolar äro öfverflödige, men så länge sjelfva principen som framkallar dem består, synes icke tillfälliga omständigheter böra omintetgöra en alfvarlig pröfning af den i många upplysta mäns tanka lika behöfliga som nyttiga institutionen, helst den har visat sig af ett ganska välgörande inflytande hos våra bröder Danskarne och Norrmännen.

Vid HäradsRätt:e förlikte *före inställelsen*		vid	Domstol	20,655.
— BergsTingsRätterne	d:o	—	d:o	201.
— LagmansRätterne	d:o	—	d:o	1,846.
			S:a	22,702.

Således hvart $5\frac{1}{2}$ mål förlikt.

Vid KämnersRätterne	d:o	—	d:o	800.
— RådhusRätterne 531 och Nedre BorgRätten 5				536.
			S:a	1,336.

Således hvart $7\frac{1}{2}$ mål förlikt.

Förlikte mål *inför*	LandtDomstolarne	5,457.
d:o d:o	StadsDomstolarne	799.
	S:a	6,256.

hvilket gör för LandtDomstolarne något öfver hvart 14:de, och vid StadsDomstolarne nära hvart 15:de mål.

Det återstår att granska huruvida brottmålen i allmänhet till- eller aftagit inom Riket under de senast förflutne åren. Af de underd. Berättelserna får man i detta fall icke några fullständige eller tillfredsställande upplysningar; ty oaktadt att fyra och tjugu Domhafvanden intygat att brottmålen minskats och sedligheten tilltager i deras domsagor, vill man dock icke tillerkänna dem fullt öfvertygande vittsord, utan synes vara benägen för den förmodan, att brottmålen ökat sig och moraliteten hos massan af folket varit i aftagande. Författaren har redan förut ådagalagt att de Civile Rättegångsärenderne undergått en ganska betydlig förminskning, och hvad brottmålen angår, anser han den tidrymd ifrågavarande berättelser omfattar vara för kort att derpå grunda något säkert omdöme. Hvad man dock synes vara berättigad vänta är, att de våldsammare brotten, såsom mord, rån och dråp, eller förgripelser mot person skola minskas, men

deremot är det sannolikt att stölder, och förbrytelser mot ekonomiska författningarne, skola ökas, i synnerhet om missvexter eller andra missgynnande omständigheter inträffa. Man torde icke misstaga sig om man, såsom ytterligare skäl för benägenheten att föreställa sig brott och förbrytelser vara i tilltagande, eller med andra ord, den närvarande tiden sämre än den är, antager:

1:o Den större offentlighet alla brottmål och tvister nu för tiden erhålla, så väl genom tidningarne, som genom administrationens eget föranstaltande.

2:o Genom en oupphörligt ökad produktion till fyllande af så väl verkliga som inbillade behof, med deraf hos äfven de torftige samhällsklasserne följande väckelse af begären samt retelse att tillfredsställa dem.

3:o Från de ökade kommunikationerne hvarigenom en mängd produkter äro i beständig forsling och följaktligen underkastade beskådning, tillgrepp och förskingring.

4:o Genom civilisationens allmänna framskridande erhålla vi ökade behof, och beröringen af alla intressen mångdubblas, hvarvid ett mera vidgadt begrepp om alla slags rättsförhållanden nödvändigt måste göra oss ömtåligare om våra rättigheter.

5:o Administrationens större uppmärksamhet och lagarnes noggrannare handhafvande måste också bidraga till att öka de åtalade förbrytelsernas antal, måhända i en starkare progression än den stigande folkmängdens, utan att detta är något ojäfaktigt bevis på en försämrad moralitet.

Samhällslifvets utveckling föder en mängd nya behof, som, för att tillfredsställas, drifva till brott, förbrytelser och förseelser. Hon mångdubblar alla förhållanden. Hon är själen i all handel, lif och rörelse; hon skapar således mellan individerne tusende anledningar och tillfällen till list och bedrägerier, som icke finnas hos en okunnig, isolerad och obildad befolkning. Det synes således ligga i den närvarande upplysningens natur, att snarare öka än minska brottens antal, utan att upplysningens värde derigenom förringas. Omöjligt kan det högsta mål hvartill vårt slägte sträf-

sträfvar, neml. *förädling genom upplysning* endast tjena till att fördelaktigt inverka på det materiella välståndet under det att det moraliska undergräfves och försämras. Vi böra antaga för gifvet, att en *sann upplysning*, genomträngd af en lefvande gudsfruktan, måste, i förening med vetenskapernes framsteg, på samma gång befordra Statens ekonomiska välstånd, som det grundlägger en större sedlighet och sann humanitet.

Om Fattigvården, Korrektions-Inrättningarne och Fängelserne, m. m.

Att de fattiges antal i senare tider ökat sig mycket hastigare, än fordom, är en beklaglig sanning. Sverige delar i detta fall lika öde med de fleste andre Stater. Att nöjaktigt förklara hvarifrån denna hastiga förökning härleder sig, är ingen lätt sak. Väl kunna ekonomiska författningar deri ha sin del, och hos oss serskildt den omständigheten, att man under den vackra och liberala, dock troligen allt för vidt utsträckta principen om personliga friheten, äfvensom bosättning å allt för små jordlotter, mera befordrat än hämmat fattigskarans tillvext; men äfven andra oraker måtte härtill hafva mäktigt bidragit. De nu för tiden så ofta inträffande felslagna skördar måste nödvändigt hafva ett högst menligt inflytande på den talrika arbetande klassens bergning. Månne icke äfven anspråken på njutning samt en mängd lefnadsbeqvämligheter stegrats i en vida starkare proportion, än tillfällen till försörjning och behofvens fyllande erbjuda sig? och följaktligen måste gränsen emellan de bergade och belåtne och dem som sträfva mot fattigdom och brist, det vare sig i följd af felslagna beräkningar, saknad arbetsförtjenst eller verklig nöd, blifva allt skarpare och skarpare.

I afseende på de för små jordlotterna säger Landshöfdingen öfver Jemtland uti sin 5-årsberättelse för år 1832: "erfarenheten har bekräftat skadligheten af hemmansklyfning

och jords afsöndring i mycket små delar, hvarföre min pligt fordrar att i underdånighet förklara, att det stadgade minimum är allt för litet för att gifva besutenhet, serdeles i denna provins. En mängd backstugor uppkomma på detta sätt, hvilkas ägare icke hafva någon annan förmögenhet än deras arbetskraft, och om denna äfven kunde lifnära dem i goda år genom arbetsförtjenst hos andra, så inträffar med hvarje missvext för dem det största elände." Å pag. 136 är omnämndt huru stor vidd som fordras till besutenhet; dock tillåter afsöndringsstadgan af den 19 Dec. 1827, att en jordägare må vara besuten på blott $\frac{1}{2}$ tunlands rymd, om det är beläget inom $\frac{1}{4}$ à $\frac{1}{2}$ mil nära någon af Rikets städer.

Ett märkvärdigt exempel af hemmansklyfningens verkan anföres i ett officielt utlåtande af tillförordnade Förste Landtmätaren Falkman i Malmö Län. *Alberta by af Esarps Socken i Torna härad*, om $2\frac{1}{2}$ mantal, ägde år 1800 11 åboer och 12 husmän, tillsammans 110 personer; 32 år senare var der 47 åboer och 31 gatumän, tillsammans 339 personer. I denna by var år 1800 icke något hemman under $\frac{1}{4}$ mantal, men 32 år senare fanns der blott 3 stycken $\frac{1}{8}$:dels hemman, resten utgjorde 16, 32, 48, 64, 128, 256 och 380:dels hemman, så att en mängd åboer ägde blott 1, 2 à 3 tunneland.

Bland de bidragande orsakerna till mången fattig familles undergång i Sverige äro rofdjuren. I den här nedan förekommande tableau, utdragen från HofJägm. Ströms Skogs- och Jagt-Arkif, utgifvet från trycket år 1832, äro så väl antalet på de af rofdjuren fällde kreaturen och deras uppskattade värde, äfvensom antalet af dödade rofdjur inom hvarje Län, upptaget.

Anledningarne till fattigskarans ökande må vara hvilka som helst, så är det dock en hugnande företeelse, att de bättre klasserna synas börja anse som en pligt att förskaffa den arbetande hopen både tillfällen till utkomst medelst arbetsförtjenst, och tillfällen att erhålla en bättre undervisning. Hvarhelst man reser fram i Riket får man höra talas om nystiftade undervisningsanstalter för Allmogens barn, och om flere slags industri-anläggningar till beredande af arbets-

Länens Namn.	Af Rofdjur dödade Kreatur 1827.							Dödade Rofdjur 1829.			
	Renar à 6 R:dr.	Hästar à 26 R:dr.	Nötkreatur à 12 R:dr.	Getter och Får à 2 R:dr.	Svin à 3 R:dr.	Summa.	Uppskattadt värde R:dr.	Björn.	Varg.	Lo.	Räf.
Upsala Län . . .	—	71	222	1,412	259	1,964	7,685	—	25	14	73
Stockholms. . . .	—	51	228	1,775	301	2,355	8,209	—	18	2	74
Mariestads	—	120	393	2,578	503	3,594	13,781	—	136	5	640
Wexiö	—	5	163	649	15	832	3,399	—	25	20	449
Jönköpings. . . .	—	9	315	2,151	47	2,522	8,403	—	18	24	851
Westerås	—	19	102	734	90	945	3,342	—	27	11	180
Linköpings . . .	—	5	10	135	22	172	556	—	47	25	671
Nyköpings	—	23	223	1,440	438	2,124	7,330	—	24	13	78
Wenersborgs . .	—	161	854	6,857	326	8,198	28,160	—	30	1	357
Kalmar	—	36	278	376	172	862	5,324	—	21	2	753
Falu	—	36	186	1,398	11	1,631	5,781	17	22	19	142
Örebro	—	20	161	969	256	1,406	5,038	—	7	15	232
Carlstads	—	50	134	1,130	82	1,396	5,114	9	42	42	573
Gefle	—	14	69	1,105	2	1,190	3,324	8	18	—	244
Hernösands. . . .	—	37	127	1,275	3	1,442	4,823	6	9	4	409
Umeå	100	7	—	103	—	210	946	53	43	10	732
Wisby	—	—	—	2,017	—	2,017	4,034	—	—	—	129
Malmö.	—	4	15	424	9	452	1,135	—	—	—	134
Christianstads . .	—	4	187	397	55	643	3,283	—	9	—	354
Carlskrona	—	4	38	130	11	183	829	—	5	4	408
Halmstads	—	12	218	871	112	1,213	4,934	—	—	—	291
Göteborgs	—	25	101	504	41	671	2,843	1	14	4	227
Östersunds	—	—	—	—	—	—	—	16	13	4	136
Piteå	402	1	1	187	—	591	2,818	15	5	—	329
Summa	502	714	4,025	28,617	2,755	36,613	131,091	125	558	219	8,466

förtjenst. Om denna anda skulle mer och mer utbreda sig, och om derjemte den gamla goda Svenska lagen om besutenhet å nyo upplifvas och allvarligt handhafves, så torde man kunna hoppas, att den hastiga folkökningen långt ifrån att väcka farhågor bör lända Riket till ökad styrka, förkofran och anseende.

Å pag. 329 står anfördt att de behöfvandes antal i Sverige utgjorde 1825 enligt TabellKommiss. beräkningar icke mindre än 544,064 personer. Det vill säga, att öfver huf-

vud räknadt, kunde hvar 5:te person icke lifnära sig utan understöd af andra. Om dessa så kallade behöfvande alla emottogo fattigunderstöd då kunde man med skäl säga att ställningen i landet vore bekymrande, men sådant är icke förhållandet, utan med behöfvande menas de hushåll, som icke äga någon egen förmögenhet, och hvilka följaktligen vid hvarje missvext, vid husbondens eller matmodrens insjuknande, eller vid andra missgynnande omständigheter och motgångar äro nära att falla socknens fattigvård till last. Vår obekantskap med dessa ämnen gör, att när vi betrakta dem på nära håll visa de sig under en mer oroande synpunkt än de i verkligheten förtjena. Att proportionen af dem som emottaga och gifva fattigunderstöd icke är sämre hos oss än annorstädes inhemtas af Boulaij de la Meurthes Histoire du Cholera Morbus, utgifven i Paris 1832. Der står, att uti quarteret Luxembourg i Paris — denna focus för bildning och lyx — bebodt af 20,862 invånare, funnos 7,532 som emottogo fattigunderstöd! Dessa 7,532 hade emellan 4 och 5,000 sjuke i choleran, när de öfrige 13,330 icke räknade flere än emellan 2,000 och 2,500.

I Stockholm utgjorde 1737 de fattigas antal 850 personer, och deras underhåll 9,000 daler; år 1830 voro de 1,124, och omkostnaderne å dem 49,752 R:dr. — se Öfv.-Ståthåll. Berätt. af den 11 Mars 1833. Om man deremot granskar TabellKommiss. uppgift å antalet af de behöfvande i Stockholm, skulle de utgöra icke mindre än 15,000 personer, och i enlighet med Öfv.Ståthåll. Berättelse af år 1828, ansågs de understöd, pensioner och gåfvor af alla slag, som användes åt ifrågavarande stora antal behöfvande personer, belöpa sig till icke mindre än omkring 500,000 R:dr B:ko. Månne icke härigenom i någon mon förklaras orsaken hvarföre i Stockholm vissa år de dödas antal öfverstiga de föddas med 1,500 personer, oaktadt att Stockholms läge och klimat visst icke är osundt *); ty det är med fattighus som

*) Den stora dödligheten i Stockholm är och blifver högst anmärkningsvärd. Under quinquennium mellan 1825 och 1830 dog (enligt officiel uppgift) af Svea Lifgarde, om 800 mans styrka, 294 man, d. v. s. minst hvar 14 man om året, oaktadt att manskapet är i sin bästa ålder, ingen épidemi var gängse, och in-

med barnhus och barmhertighetsinrättningar i allmänhet: *ju flere sådane man inrättar, ju mera tillitas de.* I London, med dubbelt så stor folkmängd som Paris, utsattes mellan 1819 och 1823 151 barn, då deremot 4,668 oäkta barn inlöstes i dess 44 arbetshus, och af detta antal barn underhöllos ⅓:del på föräldrarnes bekostnad. I Paris utsattes under samma tid 25,277 hittebarn, som alla underhöllos på Statens bekostnad *).

Uti den lilla omsorgsfullt styrda Staden Örebro utgjorde de fattigas antal på 1780-talet 70 à 80 personer, och förlidet år voro de 400. I Nora församling i Nerike utgjorde fattigmedlen 1814 170 R:dr 4 sk.; och 1832 2,158 R:dr 27 sk. o. s. v. på många andra ställen i Riket. Att det

genting synes försummas i dess vård. Under loppet af år 1820 inrapporterades såsom tillsjuknade af de 3:ne gardesregementerna jemte Artilleriet 6,448 man, d. v. s. att hvarje Soldat sjuknat omkring 3:ne gånger på året. Vid skedde liköppningar på Garnisonssjukhuset i Stockholm, har man funnit de inre och ädlare kroppsdelarne på sådane personer som varit kände för ett omåttligt bruk af starka drycker, till den grad upplöste och förtärde, att det väckt högsta förvåning huru de, oaktadt att de i allmänhet icke varit öfver 40 år gamla, kunnat så länge uppehålla lifvet i en så ytterst förstörd organism.

*) För jemförelse skull emellan oss och andra länder skall nedanstående öfversigt öfver förhållandet med *Stora Barnhuset i Stockholm*, meddelad af Sekret. Hellman, helt visst med interêt genomögnas. Barnhusets årliga inkomst = 111,952 R:dr. Dess utlånte kapitaler = 445,477 R:dr. Der underhålles 3,316 barn, hvaraf blott 115 vistas i sjelfva barnhuset. Alla de öfriga äro utlemnade såsom fosterbarn till mindre bemedladt folk, dels inom Stockholms stad, dels, och för det mesta, till provinserna. Till fosterlön eller underhåll af 237 barn betalas 8 R:dr om året, 1,458 à 12, 1 à 16, 365 à 17⅓, 641 à 20, 26 à 24, 1 à 25, 162 à 26, 159 à 34⅔, 124 à 52 = 3,201 barn. Årlig kostnad 55,699 R:dr.

Tjenstemännens aflöning 5,671, ammornas lön 1,500, inventarier 150, beklädnad 7,650, skrifmaterialier 100, dagliga förbrukningspersedlar 140, ved, ljus och olja 1,900, proviant 10,232, kronoutskylder 115, bevilln.afdrag 1,336, Räntor 556, intressen och lifräntor 7,493, Summa utgifter 92,554 R:dr. Extra utgifter såsom discretioner och arfvoden 2,400, transporter och resekostnader 750, medikamenter 450, begrafningskostnader 133, reparation å husen 1,000, pensioner och extra utgifter 618 = 5,380.

Årliga kostnaden för hvarje af de på sjelfva barnhuset varande 115 barn är 41 R:dr 41 sk.; 51 ammor à 81: 22.; 15 tjenstehjon à 70: 38 = 10,032 R:dr. Den årliga summan för hvilken barn inlösas på barnhuset utgör omkring 15,000 R:dr; inlösen för hvarje barn = 100 R:dr banko.

varit annorlunda fordom i Sverige, inhemtas af historien. Utan att gå så långt tillbaka som till Ansgarii tid, då man vet att en gudfruktig enka benämd Frideberg, ålade i testamente sin dotter att utdela hennes efterlemnade egendom bland de fattige, men inga fattige funnos den tiden i Sverige, utan egendomen måste försäljas och förvandlas i penningar, med hvilka dottren for till Dorstadt i Utrechtska landet och utdelade dem der, (Rimberti Vita Ansgarii, kapitl. XVI, pag. 74), så säger Botin i sin Svenska Folkets Historia, I del. pag. 313: *att ett sparsamt lefnadssätt, afsky för lättja och fruktan för fattigdom gjort att stackare väl kunde finnas men inga tiggare. Hvarje slägt underhöll sina uslingar, och skulle ansett för en skam att emottaga främmande understöd.*

Genom de af StatsSekreteraren för Ecclesiastik-ärenderna infordrade uppgifter, rörande fattigvården i hvarje församling, är upplyst, att i Stockholms Stad underhålles hvarje 51:sta person genom fattigmedel, i Upsala Stift förhålla de fattige sig till de bergade som 1 : 41, i Linköpings Stift som 1 : 42, i Skara som 1 : 34, i Strengnäs 1 : 44, i Westerås 1 : 39, i Wexiö 1 : 64, i Lunds 1 : 55, Göteborgs 1 : 32, Kalmar 1 : 85, Carlstads 1 : 28, Hernösands 1 : 61, Wisby 1 : 65; samt i hela Riket såsom 1 till 42⅔. (Se den år 1834 utgifna SockenStatistik öfver Sverige). Genom den af Wexiö Domkapitel publicerade högst intressanta berättelse om fattigvården i Wexiö Stift inhemtas, att förhållandet mellan fattighjon och folkmängd är som 1 till 73 i Wexiö Län, och som 1 till 54 i Jönköpings Län. De årliga fattigbidragen utgöra per medium på hemman 8 kappar säd i det förra Länet, och 12½ kappe i det senare. För öfrigt innehåller denna lilla berättelse så många tänkvärda reflexioner och sanningar, att jag skulle önska, det hvar och en som intresserar sig för fäderneslandets angelägenheter ville genomögna densamma. I frågan om fattigförsörjningen säges: *ju mera man ger, ju mera begäres det: och i stället för att fattigförsörjningen skulle rätta sig efter behofvet, rättar sig behofvet efter fattigförsörjningen.*

I Wisby Stift är förhållandet ännu bättre än i Wexiö,

ty i det förra finnes blott 1 fattig på 104 invånare: i 22 församlingar fanns ingen allmän fattigvård: på 40,000 personer var det endast 17 som icke kunde läsa i bok. Se Tidn. Svenska Minerva N:o 38, 1833.

Ett af StatsEkonomiens axiomer är, att derest Folkets egen omtanka och försigtighet icke lägga band på den snabba folkökningen, så måste hunger, nöd, brott och elände göra det. Ingen ting låter naturligare än att det är både lofligt och berömligt att uppfostra barn till Konungens tjenst och Landets försvar, men om dessa barn tillkomma från föreningar, ingångna utan något annat stöd än Guds omedelbara försyn, eller utan ringaste beräkning på en sannolik förmåga att kunna tillbörligen föda och uppfostra dem, då är det förtjenstfulla häruti af en betänklig art; ty om sjukdom eller saknad tillgång på arbete inträffar, så står nöden vid dörren och de arma barnen måste omkomma af brist och elände, eller också falla församlingens fattigförsörjning till last. Författaren har alltid ansett såsom högst oeftertänksamt, förkastligt och omanligt, att inleda en qvinna i giftermål utan att med någon sannolikhet vara försäkrad om tillgångar att underhålla henne, d. v. s. tillbörligen föda sitt hushåll.

Om skyldiga försigtighetsmått vid nya bosättningar blefve iakttagne, så ginge det visserligen icke så fort med folkökningen som det nu gör, men enligt all sund statskonst är det oändligen mycket bättre, att Landet äger en mindre folkstock, bergad och nöjd, än en stor som kräfver all ansträngning för att blott lifnäras och hållas inom lydnadens skrankor; *och den dag kan komma, då Styrelsen nödgas använda samma omtanka att tillbakahålla den hastiga folkökningen, som hon nu har användt att framkalla densamma.*

Bland alla Sveriges Institutioner är Landtregeringen eller Länestyrelserna en af de fullkomligaste. Dess sammansättning är enkel, dess omfattning vidsträckt, dess verksamhet hastig och rakt på saken, men derunder saknas det nödvändiga trappsteg hvarpå Länestyrelsen borde hvila. Såsom ett lagligt, mildt, tillfyllestgörande, icke kostsamt, i nationens vanor och behof grundlagdt, och, enligt författarens

tanke, det enda tjenliga sätt, att motverka den öfverhandtagande fattigdomen och sedelösheten, skulle han vilja föreslå, att *KyrkoRådet* utvidgades till en *MunicipalStyrelse* af en i folkets angelägenheter mer ingripande natur än det hittills varit *). Till denna *MunicipalInrättnings* befattning borde höra: *alla ärender som angå kyrkan; Folkets moralitet och hälsovård; Skolväsendet; Fattigvården; Sockne-magazinet; Förlikandet af tvister; Hemmansklyfning; Nya anläggningar och bosättningar; samt alla sådane ékonomiska frågor, som vore af en allmännare tillämplighet.* Inför KyrkoRådet, der Pastor alltid är Ordförande, borde anmälan ske innan någon lysningssedel finge uttagas, hvilken icke borde utlemnas förrän Pastor eller någon annan af KyrkoRådet gjort sig noga underrättad om de mer eller mindre tillräckliga försörjningsmedel, hvarpå de begge kontrahenterna grunda deras bergning och framtida bestånd. Denna föreskrift är icke ny, utan har minst 3000 års gammal häfd för sig, ty redan under Sesostris's tid iakttogs den i Egypten, och i sistförflutne seculum följdes den allmänt i Norrige, i anseende till denna Stats egna organisation af National-Beväringen. Såsom en nyttig följd häraf vore, att genom de efterfrågningar, öfverläggningar och upplysningar, som i anledning af detta KyrkoRådets åliggande nödvändigt måste komma å bane, skulle många gånger ögonen öppnas på de förälskade, så att de icke målade sig framtiden med inbillningens allt för ljusa färgor, utan uppskjöto sin förening intill dess att utsigterna om deras bergning voro bättre försäkrade **). De fleste af våra motgångar och missöden här-

*) För 40 år tillbaka fanns en dylik inrättning i Storkyrkoförsamlingen i Stockholm, till verklig båtnad för församlingens bästa. Ett Kongl. bref af d. 20 Febr. 1742 föreskrifver, att, i enlighet med Ständernas önskan, skulle i hvarje Socken väljas en eller flere kunnige och förståndige män, som borde dels tillhandagå Regeringen med upplysningar om Socknens ekonomiska ställning, dels biträda sina sockenbor med råd och dåd.

**) Lagarne i England, i afseende på oäkta barns försörjning, äro vida mera skyddande för det svagare könet än i Sverige. Också är antalet af oäkta barn der — i England är hvart 27 barn oäkta, i Sverige enligt quinquenniiberätt. af 1825 hvart $13\frac{3}{10}$ och enligt den af 1830 hvart 16:de — på långt när icke i en så ofördelaktig proportion som hos oss. När den omarbetning af våra lagar, som nu är å bane, kommer under Ständernas pröfning,

flyta från origtiga begrepp om lifvets verkliga beskaffenhet.

Att vaka öfver folkets moraliska vård och sedlighet tillhörer egentligen Presterskapet, men jag hemställer, huruvida det är möjligt för detsamma att i så folkrika församlingar som Hufvudstadens — Ladugårdslandsförsamling har öfver 14,000 invånare, Catharina 15,000, Maria 11,000, eller såsom Skellefteå Socken i Westerbotten som har 9,570 invånare, Leksands Socken i Dalarne 9,015, o. s. v. — medhinna göra sig noga underrättad om de lägre folkklassernas belägenhet och lefnadssätt. Deremot är i folkrika församlingar ingen brist på bofaste och vältänkande män, som icke skulle sky att på ett nitiskt och ändamålsenligt sätt biträda i vården om det lägre folkets sedlighet. Härigenom vunnes äfven att en central-punkt funnes, der kännedom om folkets sedlighet och behof vore samlad. Det är af denna anledning som jag tror att dessa MunicipalStyrelser böra ställas under Kyrkans och icke under Poliçens eller Embetsmannavården. Så väl genom Landshöfdingarne som Consistorierna är Regeringen i tillfälle att communicera sig med ifrågavarande myndigheter.

Om KyrkoRådet fördelade sig emellan uppsigten öfver Församlingen, så att ingen koja, intet hushåll, det må vara aldrig så uselt, undgick att en gång hvar tredje månad eller oftare om så behöfdes få besök af en och samma person af KyrkoRådet, som noga underrättade sig om hushållets hela ställning, och på hvars utlåtande det sedermera berodde, huru stor del af fattigmedlen som blefve nämnde hushåll tillerkändt, så skulle detta förfarande ostridigt hafva ett välgörande inflytande på samhället i allmänhet och på de lägre folkklassernas moralitet i synnerhet. Vissheten om att få besök af en af *KyrkoRådets Medlemmar* skulle måhända uppehålla mången qvinnas svigtande mod, som strider mot missödet att vara förenad med en supig, lättjefull eller förderfvad man, med deraf vanligtvis

så borde detta ämne ådraga sig en väl förtjent uppmärksamhet. Utan Lagstiftningens medverkan i bemödandet att hämma den öfverhandtagande obesutna populationen skola alla mått och steg dertill vara otillräckliga.

följande fattigdom och nöd. De späda barn, som Kyrko-Rådet förmärkte icke erhöll tillbörlig vård af usla föräldrar, eller icke tillhölls att besöka fattigskolan, kunde möjligtvis beredas någon annan tillflyktsort. Det är vissheten hos de lägre folkklasserna, att de icke äro lemnade utan uppsigt, som här skulle verka mera välgörande än det directa fattig-understödet. Det samband emellan de högre och lägre folk-klasserna, som härigenom bildades, vore säkert af ett vida mäktigare inflytande, än de allmosor som den rike nu utdelar, och hvarmed han liksom köper sig fri från besväret att nödgas tänka eller något vidare tillgöra i detta ämne.

Att en medlem af dessa Socken-Föreningar vore pligtig att tillse, huru t. ex. hvarje Fabriksägare eller hvarje Handtverksmästare sköter sina arbetare, eller huru Possessionaterna på Landet behandla sina underlydande Bönder, Torpare och Statfolk, måste nödvändigt åstadkomma en stor både moralisk och ekonomisk verkan. Härigenom torde måhända också Församlingarne beredas någon garanti mot det i senare tider inritade missbruket, att antaga en mängd med arbetsfolk eller Stat-torpare, stundom utan beräkning huru de vid förändrade konjuncturer skola försörjas, hvaraf lätt händer (och lärer ofta nog hafva händt) att de falla Socknens allmänna fattigvård till last, utan att den som inlockat eller rättare i sin tjenst antagit dem, eller ock blott tillåtit dem att bosätta sig på sina egor, vidkännes en proportionaliter deremot svarande större fattigafgift.

Det är ganska möjligt att Författaren i sin åsigt af dessa municipal-inrättningars nytta och lämplighet irrar sig; men förslaget har åtminstone den förtjensten, att icke vara kostsamt, och torde kanske framkalla andras bättre genomtänkta reflexioner. Tiden synes vara inne, att söka motarbeta den öfverhandtagande åtrån efter arfvoden, hvilken redan kommit så långt, äfven bland Allmogen, att vid den minsta förrättning är alltid nu mera första frågan: hvad bestås i tractamente och reskostnad? Författaren har den öfvertygelsen, att det finnes en klass medborgare, som enligt den erfarenhet de sistförflutna åren lemna vid handen, städse nitiskt och beredvilligt, icke räknande så noga om mö-

dan, räcka en hjelpsam hand till allt hvad den finner åsyfta fäderneslandets gagn och heder eller sina medmenniskors bästa. Till deras patriotism torde man kunna vädja i den förmodan att likasåväl som de uppoffra tid och möda i Fattigvårdsdirektioner, Hushållssällskaper, Berednings- och Taxeringskomitéer, Sparbanker, m. fl. inrättningar, skulle deras bemödanden, egnade dels åt inhemtandet af en noggrannare kännedom om folkets belägenhet i den socken de bo, dels åt vården om Socknens gemensamma angelägenheter, vara af ett ganska väsendtligt inflytande på dess välstånd, samt hos folket både väcka och underhålla ett medborgerligt sinne.

England, Frankrike, Holland äro för sina fattigförsörjningsanstalter i bekymmer. I England har den förvända grundsatsen blifvit (1795) antagen, att hvarje behöfvande hushåll hade rättighet, att af de förmögnare inom Socknen undfå hvad som brister i deras uppehälle. Det falska i denna princip inses lätt deraf, att, om en rik man afstode hela sin förmögenhet till de fattige, och inskränkte sig till det ytterst nödvändiga, så skulle det ändå alltid finnas någon stackare som tyckte, att en ännu större inskränkning kunde äga rum. Irriga begrepp, som i sin tillämpning äro af en så vådlig beskaffenhet, som de ifrågavarande, är det en pligt att utpeka och tillrättavisa. Också klagas det från England öfver, att de fattige, långt ifrån att vara tacksamme för det understöd de njuta, äro pockande och missnöjde, och tycka sig alltid få för litet. De ha förlorat all hederskänsla, och känna ingen skam eller blygsel öfver att falla sina medmenniskor till last. Genom en parlamentsakt, utfärdad den 16 Sept. 1834, hafva Engelsmännen tillvägabringat en ganska väsendtlig och välgörande reform i sitt fattigväsende *).

I Frankrike har jorden, såsom en följd af 1789 års revolution, blifvit delad i allt för små lotter, alldeles otillräcklige att kunna förskaffa ett hushåll dess oundgängligaste behof. Också ökar sig fattigskaran ganska starkt, så att

*) Se härom de af Författaren utgifne Anteckningar under en Resa i England i slutet af sommaren år 1834. I dessa anteckningar förekommer förslag till reglor för fattigvården i Jemshög församling i Blekinge, som väl förtjena att genomläsas.

man är betänkt på att anlägga fattigkolonier i en ganska stor scala.

Hvad Holland angår, så har de derstädes allt sedan 1818 anlagde fattigkolonier väckt stor uppmärksamhet öfver hela Europa. I flere tryckte skrifter har blifvit påstått, att dessa kolonier förmådde icke endast underhålla sig sjelfva, utan kunde äfven betala både intresse och anläggningskostnad tillbaka på 16 år. Landshöfdinge Gyllenhaal, som nyligen besökt dem, har dock meddelat den underrättelsen, att dessa kolonier åtnjuta, så väl af Staten, som af flere Städer och corporationer, hvilka ha rättighet att ditsända sina fattige, flere hundra tusende floriner i årlig inkomst, men att de det oaktadt icke bära sig.

Förhållandet med de i fängelser och korrektions-inrättningar insatte antal personer inhemtas af de här efteråt bifogade tabellariska uppgifter. Att de blifvit sammanställde med bränvinsfabrikationen i Riket är väl icke rätt, men orsak och verkan bör följas åt, och ehuru att det största antal förbrytare icke alltid finnas i de provincer der bränvinspannans oafbrutna gång flitigast ombesörjes; ty transporten vidt och bredt ikring af den tröstgifvande drycken utgör också en vigtig industri-gren, och det är icke ovilkorligen nödvändigt att det supes mest i de län der det brännes mest; men att bränvinet spelar den utmärktaste rôlen i frågan om de lägre folkklassernes nöd, elände och brott, bestrides nu mera af ingen.

I enlighet med de förlidet år från trycket utgifne kapitalräkningar, hörande till Rikshufvudboken, visar det sig, att bränvinspannorna voro ifrån 1829 till år 1832 minskade från 169,744 till 150,348, hvaraf på Landet 149,404 med en kannerymd af 3,065,034, och i Städerna 944 med en kannerymd af 33,618. Att bränvinspannornas antal, i följd af den obetydliga förhöjning i bränvinsskatten 1834 års Ständer sig åtogo, skall ytterligare nedgå till må hända 120 à 130,000 stycken, är ganska sannolikt; men äfven detta antal är alldeles för stort för hvilket land som helst, och

Tabell öfver antalet Bränvinspannor, samt antalet Fångar, i hvarje Län, 1829.

Länens Namn.	Antal BränvinsPannor på Landet. Från 4 k:r till o. med 20 k:r.	Fr. 20 k:r till o. med 50 k:r.	Fr. 50 k:r till o. med 90 o. derutöfver.	Summa Pannor.	Ant. Bränv. Pannor i Städerne. Från 6 k:r till o. med 20 k:r.	Fr. 20 k:r till o. med 50 k:r.	Fr. 50 k:r till o. med 90 o. derutöfver.	Summa Pannor.	Summa Pannor i hvarje Län.	Alla Pannornas kannerymd.	Antal Fångar i Länshäktena.
Upsala Län	3,098	2,647	99	5,835	7	29	4	40	5,875	128,249	19
Stockholms d:o	1,674	3,494	279	5,447	1	21	5	27	5,474	144,100	59
Nyköpings d:o	3,211	2,216	160	5,587	6	35	8	49	5,636	126,908	32
Linköpings d:o	4,224	4,939	226	9,389	7	45	13	65	9,454	196,104	92
Wisby d:o	1,839	1,215	8	3,062	1	21	2	24	3,086	48,350	22
Kalmar d:o	5,960	3,834	126	9,920	23	22	5	50	9,970	207,669	75
Carlskrona d:o	190	2,147	124	2,461	11	17	—	28	2,489	81,617	142
Jönköpings d:o	11,334	660	75	12,069	19	16	3	38	12,107	185,393	24
Wexiö d:o	7,450	1,846	45	9,341	—	6	—	6	9,347	201,921	32
Christianstads d:o	1,424	7,376	120	8,920	30	31	5	66	8,986	263,544	48
Malmö d:o	1,260	8,332	241	9,833	2	149	7	158	9,991	318,370	74
Halmstads d:o	5,647	1,253	40	6,940	4	30	4	38	6,978	133,099	31
Göteborgs d:o	1,388	895	61	2,344	—	1	1	2	2,346	56,761	111
Wenersborgs d:o	11,761	1,888	83	13,732	5	18	7	30	13,762	228,622	82
Mariestads d:o	10,279	2,047	123	12,449	13	53	1	67	12,516	240,490	120
Örebro d:o	4,061	2,486	82	6,629	7	40	2	49	6,678	136,785	47
Carlstads d:o	12,072	419	80	12,571	5	14	1	20	12,591	197,063	23
Westerås d:o	2,607	2,973	71	5,651	45	96	16	157	5,808	130,574	34
Falu d:o	6,770	1,168	36	7,974	3	101	3	107	8,081	148,891	26
Gefle d:o	3,946	1,687	21	5,654	11	4	22	37	5,691	115,856	24
Hernösands d:o	4,665	1,370	7	6,042	4	19	4	27	6,069	76,351	29
Östersunds d:o	3,150	48	—	3,198	—	—	—	—	3,198	43,189	13
Umeå d:o	1,341	679	1	2,021	—	3	1	4	2,025	40,417	19
Piteå d:o	769	813	3	1,585	—	1	—	1	1,586	33,533	7
Summa Summarum	110,111	56,432	2,111	168,654	204	772	114	1,090	169,744	3,483,856	1,185
Med en sammanr. kannerymd af	—	—	—	3,442,652	—	—	—	41,200	3,483,856	—	—

ännu mer för Sverige med endast 3 millioner inbyggare. I hela England finnes blott 15 brännerier; likaså är deras antal både i Holland, i Preussen och i Frankrike ganska inskränkt. Förr än den olycksaliga husbehofsbränningen aflyses, skall — döljom det icke — moraliteten hos det fordom kärnfulla och så mycket berömda Svenska Folket, man må i öfrigt vidtaga hvilka palliativ-medel som helst, med all visshet allt mer och mer försämras.

Af sista columnen i tabellen öfver bränvinspannorna upplyses huru många fångar som år 1829 befunno sig i Länshäktena. Att antalet sedan denna tid icke minskats kan man taga för afgjordt.

Till ofvannämde i Länshäktena varande	1,185
fångar bör läggas: På Christianstads fästning *) . . .	237.
På Waxholms fästning	47.
— Nya Elfsborgs d:o	77.
— Carlstens d:o	125.
— Landskrona Slott	188.
— Carlskrona fästning	202.
I Göteborgs häkten	23.
I Malmö, dels korrektionister, dels fångar	774.
På Södra KorrektionsInrättningen i Stockholm **) . . .	578.
Allmänna Arbets-inrättningen i Carlskrona	227.
Pionierer på Carlsborgs fästning	305.
Correktionister af qvinkön i Stockholm	229.
I Norrköping d:o 158, och i Göteborg 60, tillsammans	218.
Summa häktade	4,415.

Af dessa voro 138 häktade för dråp och mord, 145 för slagsmål, 100 för barnamord, 317 för fylleri och vanart, 147 för böters förvandling, 1,616 för stöld och snatteri, och 1,282 för tiggeri och försvarslöshet. De öfrige i antalet 4,415, voro dels lifstidsfångar, dels sådane som voro dömde på vissa år.

De ringare klassernas belägenhet, på utkomstens vägnar, står i nära samband med behofvet af utvidgade fängelser och korrektionsanstalter. De senare, såsom den nyare tidens

*) Se de till Just.Canzlersexpeditionen senast ingångne fånglistor.
**) Just.StatsMinist. Underd. Berätt. af år 1834.

uppfinning, höra till en långt framskriden civilisation, och bevittna på en gång samhällets omsorg att återföra till ordning och arbetsamhet de lättjefulle och vanartige, och, efter hvad det vill synas hos oss, vanmagt att fullkomligt uppfylla detta syftemål. Att deras antal, som icke äga något sinne för den hederskänsla våra förfäder voro så måne om att bibehålla i frågan om *att vara en man för sig* och genom egen omtanka bereda sin bergning, under senare tider ökats i en allt för stark progression, är ty värr! sant. Ännu hafva likväl icke verkningarna af den år 1833 utfärdade lösdrifveri-författningen hunnit varseblifvas; men Författaren har anledning hoppas, att antalet af de så kallade försvarslöse, hvilka fylla våra fängelser och der genom umgänge med äldre brottslingar oftast invigas i laster och brott, hädanefter skola minskas. Fordom upptogo Garnizonsregementerne många af dem som nu för tiden under namn af försvarslöshet och mindre vanarter hemfalla till Korrektionsinrättningarne och betunga dem med en ökad kostnad. År 1816 utgjorde underhållet för fångarne i hela Riket 108,325 R:dr och 1831 363,339 R:dr.

När omkostnaderna i denna förvaltnings-gren ökat sig så betydligt, som af ofvannämde jemförelse inhemtas, synes det icke vara väl betänkt, att, såsom det tilldragit sig i en och annan församling, på allmän sockenstämma besluta, det ingen inom församlingen får i sin tjenst emottaga en korrektionist. Detta motverkar Regeringens afsigter, och hvartill båtar väl bemödandet att hos korrektionisterna införa vana vid arbetsamhet och ordentlighet samt i flera fall verklig konstskicklighet, när ingen vill emottaga dem.

Hvad sjelfva korrektionssystèmet angår, har det i närvarande stund börjat ådraga sig lika mycket misstroende, som man i begynnelsen fästade dervid allt för stora förhoppningar. Månne man icke, med kännedom af Svenska nationalkaraktèren, är i begge fallen orättvis? Äfven Rikets Ständers senast församlade Revisorer hafva i deras revisionsberättelse, se pag. 151, offentligen deröfver uttalat sitt ogillande. Fångstyrelsen har likväl omsorgsfullt låtit inöfva och till nytta för inrättningen sysselsätta korrektionisterna med en mängd

fabriks- eller slöjde-tillverkningar. Detta har skett lika mycket till korrektionisternas förbättring, medelst att bibringa dem arbetsskicklighet i förening med arbetsvana, som för att betäcka de stora omkostnaderna å dessa straffanstalter. Man ser således å södra korrektions-inrättningen, utom en stor mängd med spinn- och väf-stolar, skräddare- och skomakare-, snickare-, sadelmakare-, bokbindare-, smides- och vagnmakare-verkstäder samt fanérskäreri, jemte flere andra: på norra korrektions-inrättningen i Stockholm utgör likasom på den södra, spinn- och väf-stolar största antalet; men dessutom väfves der kläden, mattor, dräll, tagel- och sidentyg, förfärdigas halmhattar samt idkas silkesodling, plysberedning, med flere handteringar. Arbetsförtjensten har å den senare, med en personal af omkring 280 à 290, uppgått år 1833 till 17,000 R:dr, och på den södra inrättningen, med en arbetspersonal af omkring 750 à 800, år 1832, till omkring 36,000 R:dr B:ko *).

Den stränga arbetsordning som iakttages vid Norra korrektions-inrättningen, neml. från kl. 4 om morgonen till 8 om qvällen, lika både vinter och sommar, i förening med en väl icke knapp men också för ingen del öfverflödig diét, göra dessa inrättningar till hvad de, enligt mitt begrepp, böra vara, neml. fruktansvärda straff-anstalter der frihetens förlust ganska bittert kännes.

Ifrån år 1826, då Södra korrektions-inrättningen tog sin början, till och med år 1834, voro der intagne 2,860 korrektionister. Af dessa voro 1,602 eller nära hälften satte på

fri

*) Vid Korrektions-inrättningen i Norrköping kostar hvarje fånges dagliga matportion 4 sk. $9\frac{1}{4}$ r:st. banko; vid Norra Korrektionsinrättningen i Stockholm 5 sk. $5\frac{1}{7}$ r:st. och vid den Södra 5 sk. $7\frac{1}{2}$ r:st. När man tillägger omkostnaderna för hvarje korrektionists vård och beklädnad, så blifver den dagliga kostnaden nära omkring 12 sk. banko person.

Oaktadt att en del korrektionisters arbeten betalas med 12 sk. b:ko per dag, är dock proportionen emellan hvad som genom korrektionisternes arbeten förtjenas och Kronans underhållskostnad å dessa inrättningar, ganska ofördelaktig för staten. Att det icke är så öfverallt har man sett af tryckta redogörelser från Amerika: Uti NewYorks allmänna korrektionsfängelse inflöt 1830 för fångarnes arbete 40,545 dollars, utgifterne voro 36,266, behållning eller öfverskott 4,319 dollars.

fri fot och med laga försvar försedde; men af detta antal hade 487 återkommit till inrättningen, och måhända, 100 derutöfver till andra rikets fängelser. Af på samma inrättning år 1835 varande 786 korrektionister hade 287 blifvit frigifne och af dem 57 återkommit. Anmärkningsvärdt är det stora antal unga personer som ådraga sig korrektionel bestraffning. Vid 1835 års slut funnos på södra korrektions-inrättningen 786 fångar: af dessa voro 147 under 15 år och 267 under 20 år, således 414 eller mer än halfva antalet under 20 års ålder!

Utomlands börjar det så kallade cell-systèmet, att allt mer och mer göra sig gällande. Att hvarje korrektionist ligger, arbetar, äter och bor för sig sjelf, och, när han arbetar tillsammans med andra, icke tillåtes tala med dem, anser Författaren vara det enda verksamma medel att förbättra honom, förutsatt att en lämplig och afpassad religions-undervisning härmed är förenad; men huru införa detta i vårt klimat, med våra national-egenheter, och med den ganska dryga kostnad ett sådant systèms antagande och vidmagthållande skulle kräfva? Det förekommer mig som, i frågan om fångarnes ändamålsenliga behandling, borde nästan lika mycket afseende fästas på en tjenlig medicinsk psychologisk regime, som på deras mekaniska tillhållande till renlighet, arbetsamhet och ordentlighet.

Man må för öfrigt iakttaga hvilka åtgärder som helst, så blifver förhållandet med fängelserne och korrektions-inrättningarne såsom med fattigvården, de äro alltid ett ondt, som man bör söka minska så mycket som möjligt, men som aldrig kan fullkomligt undvikas. Det är i alla hänseenden, relatift till den behandling fångarne i våra häkten hittills varit underkastade, en icke så ringa vinst, att, i form af straff ledande till förbättring, hålla korrektionisterna till en sträng arbetsamhet, ordning, lydnad och renlighet, samt, utom en fortsatt religionsundervisning, låta lära dem något yrke eller handtverk.

Det kan icke bestridas, att för handhafvandet af hvarje inrättning af större omfång erfordras alltid hos Styresman-

nen duglighet förenad med drift, rättskaffenhet och en oaflåtelig tillsyn; men detta är ännu mera nödvändigt med korrektions-inrättningarne, dessa uppfostrings- och förbättringsanstalter för vanartige, förderfvade och brottslige, icke blott barn utan fullvexte gamla syndare, såvida det med dem åsyftade ändamål icke helt och hållit skall förfelas. Af denna anledning är det också som Författaren fäster ett så ringa afseende på korrektions-inrättningarnes yttre form och beskaffenhet; ty de må vara bygde sol-, stjern- eller strålformige, med hviskningsgallerier i centrum eller längs periferien, så beror likväl uppfyllandet af det ändamål som med dem åsyftas förnämligast på Guvernörens eller Föreståndarens duglighet och nit *).

Att en fullvext person kan lifnäras hela året om af 4 sk. $9\frac{1}{4}$ r:st. per dag såsom i Norrköpings korrektions-inrättning, eller för 5 sk. $5\frac{1}{7}$ r:st. såsom i Stockholm, der korrektionisternes mathållning är oklanderlig, torde väcka mångens uppmärksamhet. Malthus, Say, m. fl. anse som en olycka för den arbetande klassen när matportionen är i mycket lågt pris, i anseende dertill att priset å den dagliga arbetsförtjensten vanligtvis deraf nedtryckes, och till lifvets icke endast beqvämlighet utan verkeliga behof hörer likväl så många andra artiklar utom födan, af hvilka arbetaren då går miste.

Antagom att en Fabriksägare kunde förmå sina arbetare att låta sig nöja med Rumfords eller Heilborns soppa till daglig spis, så sattes han derigenom i tillfälle att lemna sina fabrikater för bättre pris och att undersälja sina medtäflare; men sådant vore icke af någon nytta för den arbetande klassen, ty andra tvungos då att vidtaga samma utväg, och följden blefve den, att hvarje arbetare måste inskränka sig till det ytterst nödvändiga. Kommer då ett missvextår, eller

*) Den som vill inhemta noggrannare underrättelser om korrektionssystèmets uppkomst och utveckling, bör läsa LagKomitéens förklaring öfver anmärkningarne mot nya lagförslaget, samt Herr Arfvedsons resa i Norra Amerika, tryckt i Läsebibliotheket för år 1835.

eljest missgynnande konjunkturer så att de producerade varorne icke kunde afsättas, så måste nöden bland en folkmassa, hvilken redan förut vore bragdt till det ytterst nödvändiga, blifva så mycket mera tryckande och förstörande.

Det är icke utan att man har orsak befara det korrektionisterna, i synnerhet om de blifva talrikare än de nu äro, kunna, såsom deltagande i de produktiva näringarne, bidraga till att sänka priset å de frie arbetarnes dagspenning; ty det är klart, att den som är född och klädd af staten, bor fritt och njuter fri värme, skall kunna lemna sina biträden för ett nedsatt pris jemförelsevis mot hvad de frie arbetarne kunna göra, hvilka hafva hustru och barn att föda. Nu varande Styrelse öfver Fängelserne och Korrektionsinrättningarne i Riket har dock iakttagit den granlagenhet, att icke sjelf entreprenera för leveranser af större eller mindre beställningar, utan emottager blott sådane arbeten af dem som hafva gjort inropen. Härigenom nedtvingas icke priserne på ett onaturligt sätt och korrektionisterne äro ändock sysselsatte. Fångstyrelsen har sträckt sin uppmärksamhet till att införa en mängd med verkstäder, efter hvad det vill synas med stor framgång, för att bereda så väl en ökad skicklighet åt korrektionisterne i flerehanda yrken, äfvensom för att derigenom bereda Inrättningarne någon större inkomst *).

Af det ofvan anförda inhemtas, att en ensam korrektionists dagportion kostar per medium $5\frac{1}{2}$ sk., samt enär beklädnad, vård och alla kostnader sammanräknas $11\frac{3}{4}$ sk. dagligen. Oaktadt detta ringa pris är det dock en bekant sak, att hvad korrektionisternes mathållning, snygghet, ordning, bostad och sjukvård angår, skulle en mindre hemmansägare och ännu mer en torpare vara färdig att byta, så vida icke frihetens förlust vore med detta byte förknippad. Af detta förhållande är det ursägtligt om man föranledes efterforska huru den ringare arbetsklassen lefver.

Ett Torparefolk, bestående af man, hustru och 5 barn,

*) I väfvarelön, med hvilket yrke de fleste korrektionister hittills varit sysselsatte, bestås åt dem omkring 3 sk. för hvarje aln calico af 6 qv. bredd; och när de begagnas för dag betalas för hvarje mansperson 12 sk.

undfår i medlersta Sverige, nedan specificerade stat, hvilken enligt de priser som förlidet år voro gängse utgjorde 146⅔ R:dr. Mannen är då sysselsatt hela året om och hustrun har så tillräckligt med göromål för att sköta barnen och hushållet, att hvarken hon eller mannen kunna påräkna någon biförtjenst.

Staten utgöres af 2½ tunna råg, eller i penningar 16 R:dr 32 sk.; 1 tunna korn 5: 16; ½ tunna ärter 5: 16; ½ tunna malt 2: 32; 2 tunnor potatis 2; 1½ L℔ salt 32 sk., 4 L℔ sill 2: 16; 1 L℔ smör 4: 16; 3 ℔ humle 1; 1 L℔ gråsidor 1: 24; 1 L℔ fläsk 5; ½ slagtko 10; ½ stop söt mjölk om dagen 10: 6; 1 stop sur mjölk om sommaren 4: 16; 12 kannor bränvin 5: 16; husrum och vedbrand 16: 32; lön 44; städsel 3: 16; contributioner 5: 16; diverse 6: 34; summa R:dr Banko 146: 32. Detta är per medium på hvarje person om året 29 R:dr 16 sk. samt per dag 3 sk. 10⅓ r:st.

På en Herregård nära Stockholm gafs innevarande år följande Stat: Lön 33 R:dr 16 sk.; ¼ tunna hvete 2: 32; 4 tunnor råg 24; 2 tunnor korn 9: 16; 2 tunnor potatis 2; 10 hufvuden hvitkål 32 sk.; ½ tunna sill 4: 32; 1 L℔ salt 21 sk.; 2 L℔ kött 2 R:dr; 1 L℔ fläsk 2: 32; 1 ℔ humla 16 sk.; 2 par skor 3: 16; söt mjölk 10; diverse 5; rum, vedbrand, städsel, kontributioner 25 = 125 R:dr 21 sk. Detta gör, fördeladt på 5 personer, 24 R:dr 29 sk. årligen, och 3 sk. 3 r:st. per dag på hvar person.

Ett torparefolk under ofvannämnde Herregård, belägen ⁵⁄₄ mil från Stockholm, var enligt skriftligt 10-årigt kontrakt förbundit att utgöra följande skyldigheter till herregården, nemligen:

Karl-dagsverken 208 à 21 sk. 6 r:st.			93: 8.
Qvinno-dagsverken 40 à 10: 8.			8: 42.
14 resor till staden à 1 R:dr			14: —
Slå och berga 14 tunnland äng			10: 32.
Hugga och framköra 5 sågstockar			2: 32.
dito	d:o	4 famnar kastved	5: 16.
dito	d:o	100 par stör	2: —
Sätta ut ½ katsa			3: —

Underhålla Herregårdens vägstycke på stora landsvägen	2: —
Dito dito dito sockenvägen . . .	6: —
Spinna för arbetslön	2: —
Plocka bär	— 32.
Diverse tillfälliga onera . . . . , . . .	5: —
Summa R:dr B:ko	143: 18.

En berömd Fransk Statsekonom gör följande beräkningar i samma ämne. Allmän årsinkomst i hela Frankrike 6,596 millioner francs. Hvarje individu om året 198 francs, eller per dag 54 centimer = $12\frac{41}{100}$ sk. Frankrikes population 1829, 32,252,000, delas i 12 klasser, hvaraf de 6 första anses utgöra 2,252,000. Af de återstående 30 millionerna, som också delas i 6 klasser, skulle de sista 3:ne utgöra icke mindre än $22\frac{1}{2}$ million. Af dessa senare hade $\frac{1}{3}$:del eller $7\frac{1}{2}$ million 160 francs hvardera i årlig inkomst, $\frac{1}{3}$:del 120 fr. och sista $\frac{1}{3}$:del 91 fr. 81 centimer. De första hade således 41 centimer, de medlersta 33, och den sista tredjedelen 25 centimer dagligen att förtära. Det vill säga, de första hade $9\frac{1}{2}$ sk., de andra $7\frac{1}{2}$ sk. och de sista $7\frac{1}{2}$ millionerna individer $5\frac{3}{4}$ sk. Medium af hvad $22\frac{1}{2}$ million menniskor i Frankrike hafva i daglig inkomst = 7 sk. 7 r:st.

Såsom hithörande och såsom ett bevis på det ringa pris hvarföre en person kan lifnäras i Sverige, har jag ansett mig böra anföra ett utdrag af berättelsen om fattigvården i Örebro, som stod att läsa i Post- och Inrikestidningen för d. 2 Maj 1832. Fattig-personalen utgjorde 179 personer, som dagligen erhöllo en portion soppa, hvarje portion utgörande 10 jumfrur, samt $\frac{1}{4}$ mark spisbröd, för icke fullt 1 sk. 4 r:st. banko, neml. soppan $10\frac{1}{3}$ r:st. och brödet $5\frac{1}{3}$ r:st.

Enligt Thaers uppgift fordras för en mindre Landtbrukarefamilles årliga underhåll i Brandenburg och Preussen 102 R:dr Preussisk courant, eller 255 R:dr svenskt banko.

Enligt Sinclairs Report of Scotland, 11 vol. pag. 249 fordras för en dagsverkarefamilles årliga underhåll i Scotland, 31 £ 10 sk. eller 407 R:dr b:ko.

En Handtverkare-familie i London bestående af man, hustru och 4 barn förtjenar vanligtvis i veckan 30 sh. sterl.

eller 78 £ om året, som efter 12 R:dr 45 sk. cours gör 1,009 R:dr. En dylik famille i Paris förtjenar 28 francs i veckan eller 1,456 på året, som à 25 sk. cours gör 756 R:dr. I Stockholm kan en mindre Handtverkarefamille (enligt de underrättelser som af flere sådane blifvit inhemtade) bestående af man, hustru och 4 barn svårligen berga sig under en summa af 546 R:dr B:ko om året, hvilket uti nedanstående tableau är tydligare specificeradt.

	London.		Paris.		Stockholm.
Till Bröd, mjöl, grönsaker, potatis, rotfrugter	159	—	280	—	120.
„ Kött, smör, ost, sill, fiskvaror	180	—	140	—	176.
„ Mjölk, dricka, bränvin, eller spirituosa	60	—	30	—	66.
„ Caffe, the, socker	80	—	30	—	26.
„ Ljus, stenkol, ved	70	—	40	—	24.
„ Kläder	120	—	60	—	60.
„ Hyra och möbler	260	—	120	—	50.
„ Kontributioner, medicam., diverse	80	—	50	—	24.
Summa R:dr B:ko	1,009	—	756	—	546.

Häraf synes, att husbonden uti en dylik famille måste dagligen, hela året om, förtjena nära 2 R:dr B:co, och således kunna hvarken murare, timmermän, smeder m. fl. räknas till denna klass. Om en längre sjukdom inträffar för mannen, hustrun eller barnen, så är en sådan familles belägenhet på utkomstens vägnar vida beklagansvärdare än Sveriges Jordbrukande allmoges.

Författaren har måhända varit omständligare i detta ämne än han bordt vara; men hans öfvertygelse är, att en icke så ringa del af de bättre klasserna veta verkligen icke huru högst sparsamt den arbetande klassen lefver, och huru stor ansträngning den nödgas använda för att berga sig. Det är likväl de bättre, upplyste och förmögne i Samhället, som för det mesta bestämma de ringares arbetsskyldighet, onera och allmänna besvär, och om således de upplysningar och reflexioner här ofvan finnas anförde skulle förmå mildra anspråken eller ingjuta välvilja för dem som genom deras mödosamma släp bereda vårt välstånd, så vore mitt syftemål fullkomligen uppfyldt. Rikedomen behöfver ingalunda vara ett rof från fattigdomen, utan rikedom och välstånd trifvas

väl tillsammans, samt ådagalägger alltid ett jemnare afvägdt förhållande emellan de olika samfundsklassernes pligter och rättigheter, än der hvarest ytterlighet i rikedom och ytterlighet i fattigdom allmännast förekommer.

Kort underrättelse om några få, dels allmänna, dels enskildta inrättningar.

Sparbankerne. Den förste inrättades i Göteborg år 1820, den andra i Stockholm 1821, och sedan dess hafva de spridt sig — fastän långsamt — till flere delar af Riket. I Hufvudstadens Sparbank befunnos vid förlidet års slut 602,000 R:dr och i de öfrige i provinserne varande banker en million; så att i alla Rikets Sparbanker tillsammans finnes för det närvarande nära 2 millioner R:dr, hvilket man kan antaga så mycket säkrare, som de till Direktionen för Stockholms Sparbank ingångne uppgifter icke äro fullständige. Enligt Statstidningen för d. 2 Febr. innevarande år, hade redogörelse ingått från Sparbanken i *Borås*, *Carlskrona*, *Carlstad*, *Christianstad*, *Falun*, *Gefle*, *Göteborg*, *Jönköping*, *Linköping*, *Lund*, *Malmö*, *Mariestad*, *Sala*, *Norrköping* och *Ystad*; men att åtskillige äro glömde kan hvar och en som tagit någon notis af dessa inrättningar lätt påminna sig.

Serafimer-Lazarettet i Stockholm. Antalet af derstädes år 1832 vårdade sjuke utgjorde 1,309; utskrifne 1,061; den dagliga sjuknummern 130; underhållet för hvarje sjuksäng 160⅓ R:dr; dagliga matportionen 7 sk. 2 r:st.; dagliga medicamentskostnaden för hvarje patient 2 sk. 8 r:st. allt banko. På *veneriska Kurhuset*, som är en serskild inrättning, voro intagne 701, hvaraf 553 från Stockholms stad, och 148 från Stockholms Län. Årliga kostnaden 12,797 R:dr, således hvarje patient 18 R:dr.

Hospitaler för vansinnige finnas uti Malmö, Wadstena, Upsala, Wexiö, Nyköping, Göteborg, Westerås, Falun, Gefle, Hernösand och Wisby. De i Malmö och Wadstena äro så kallade central-hospitaler. Antalet af vansinnige utgjorde år 1832 750. Medium af dem som årligen blifva

vansinnige, utgör emellan 100 och 130. År 1832 dogo 74, och 14 utskrefvos såsom tillfrisknade. Det årliga underhållet för desse olycklige belöpte sig i Malmö till 56 R:dr, i Wadstena 57 och i Wexiö 62½ R:dr B:ko; desse summor böra dock ökas för hvar och en med omkring 30 R:dr i förvaltningskostnad. När en person på allmän Sockenstämma anmäles såsom vansinnig, insändes han till närmaste hospital, för att undergå en månads profkur, blir han icke då bättre, intages han för beständigt, efter anmälan hos Serafimer-Ordens-Gillet, som har sig öfverstyrelsen af Hospitalerne i Riket anförtrodd. För att kunna intagas såsom permanent hospitalshjon skall en summa af 33⅓ R:dr erläggas, som i händelse den vansinnige är fattig, utgår af socknekassan *).

Danviks dårhus och hospital **) skötes af en serskild direction. På det så kallade dårhuset vårdas sinnessvaga af alla grader; enkhuset är en tillflyktsort för fattige enkor, ålderstigne och oförmögne att försörja sig; i hospitalet, der intages dem som äro besvärade af fallandesot och andre obotlige åkommor.

	Qvar sedan 1832.		Tillkomne 1833.		Summa.		Afgångne.		Döde.		Vid 1833 års slut.
På Dårhuset	92	—	72	—	164	—	53	—	22	—	89.
— Enkhuset	36	—	5	—	41	—	2	—	,,	—	39.
— Hospitalet	257	—	73	—	330	—	36	—	29	—	265.

Vid *Fridhem* å Kongl. Djurgården är under byggnad en inrättning der sinnessvage af mildare beskaffenhet blifva emottagne, och der deras förbättring kommer att tillvägabringas genom det minsta möjliga tvång.

Vid *Institutet för döfstumma och blinda* underhölls år 1833 (StatsTidn. för d. 15 Dec. 1834) 42 elever. De årliga kostnaderna gå till 12,198 R:dr och Statsanslaget till denna inrättning utgör 5,333 R:dr, det återstående insamlas genom räntor, gåfvomedel och kollekter. Kostnaden för hvarje elev = 285 R:dr.

Vid *Prins Carls uppfostrings-anstalt för fattiga och vanvårdade barn i Hufvudstaden*, eller den så kallade Wal-

*) Meddeladt af HofrättsRådet Hindbeck.
**) Meddeladt af MedicinalRådet Trafvenfeldt.

linska och Wanquistska Skolan, underhållas 80 barn, dels gossar, dels flickor, hvilka få der lära något nyttigt handtverk. Underhållet för hvarje barn, hvaruti administrationskostnaden är inbegripen, utgör omkring 112 R:dr.

Mycket vore att i dessa ämnen säga, men för att icke blifva för vidlyftig och öka arbetet till den grad att priset måste höjas, anser författaren sig böra sluta här, med tillägg blott af förhållandet emellan Sveriges och åtskilliga andra Länders mått, mål, vigt och mynt.

Jemförelse-Tabell emellan någre Utländske

	Längde-Mått.	Svenska Fot.
Amsterdam	1 Fot	0,9535
	1 Nederländsk Aln	3,3684
Berlin	1 Rehnländsk fot	1,0571
	1 Ny Preussisk Aln *)	2,2463
Christiania	1 Fot	1,0563
	1 Aln	2,1144
Constantinopel . . .	1 stor Pik	2,2540
	1 Draa Stambulin (liten Pik)	2,1826
Köpenhamn	1 Fot	1,0563
	1 Aln	2,1144
Lisabon	1 Palmo	0,7364
	1 Vara	3,6816
London	1 Fot	1,0268
	1 Yard	3,0804
	1 Linne-Aln	3,8518
Madrid	1 Spansk Fot	0,9522
	1 Castiliansk Aln (Vara) . . .	2,8364
Neapel	1 Palmo	0,8853
	1 Kanna	7,1170
Paris	1 ny Mètre	3,3688
	1 Piéd de Roi	1,0943
	1 Aln för Tyger	4,0000
Petersburg	1 Fot	1,8129
	1 Rysk Arschine	2,3966
Wien	1 Fot	1,0645
	1 Wiener Aln	2,6246

En Tysk eller Geogr. □ mil = 0,4831 Svensk □ mil.

En Norrsk □ mil = 1,1246 Svenska.

En Fransk Lieue = 0,1736 Sv.

En Engelsk Land mil = 0,0227 Sv.

Beräkn. efter Fredr. Löhmans Tafeln.

1 Svensk mil = 36,000 fot, eller 18,000 alnar, eller 6,000 famnar.

Ett Svenskt Tunneland = 14,000 qv. alnar.

En Svensk □ mil = $23,142\frac{6}{7}$ Tunneland.

*) Preussisk eller Berliner Fuss = 1,0432 Sv. fot. (75 Rhenl. = 76 Berlin. Fuss.)

och Svenske Längde-Mått, Ytor, Rymde-Mål

Areal.	Svenska Tunnl.	Rymde-Mål.	Svenska Kannor.
Morgen	1,647	1 Stoop	0,910
. . . .	. . . . . .	1 Ton	51,625
Små Morgen	0,517	1 Metze	1,312
. . . .	. . . . . .	1 Scheffel	21,0002
Maal *a*)	0,219	1 Kanna	0,738
. . . .	. . . . . .	1 Korn-Tonde.	53,172
. . . .	. . . . . .	1 Alma	2,002
. . . .	. . . . . .	1 Fortin	53,665
1 Rogland	3,572	1 Kanna	0,738
. . . .	. . . . . .	1 Korn-Tonde	53,172
1 Alqueir de Senteio .	0,115	1 Canada	0,540
. . . .	. . . . . .	1 Fanga	20,405
1 Acre	0,820	1 Gallon }	1,736
. . . .	. . . . . .	1 Quarters } *)	111,104
. . . .	. . . . . .	1 Bushel }	13,888
. . . .	. . . . . .	1 Arroba Majore	6,020
. . . .	. . . . . .	1 Fanega *b*)	21,812
. . . .	. . . . . .	1 Carafe	0,281
. . . .	. . . . . .	1 Tomolo	19,540
1 Hectare	2,026	1 Litre	0,382
1 Ordinarie Arpent . .	0,693	1 Sétier	58,524
. . . .	. . . . . .	1 Hectolitre	38,228
1 Dessætina	2,35	1 Kruska	0,589
. . . .	. . . . . .	1 Kuhl eller Czetwert	76,875
1 Joch eller Juchart . .	1,1665	1 Mass	0,5406
. . . .	. . . . . .	1 Metze.	26,827

Beräknad efter Hyckerts Tab.

a) Enligt serskild uppgift.

En Svensk □ mil = 2,07 Tyska eller Geogr.

En Sv. □ mil = 0,89 Norrska.

En Sv □ mil = 5,76 Franska Lieues.

En Svensk □ mil = 44,08 Eng. Land-mil.

Beräknad efter Hyckerts Tab.

b) Enligt Vegas Tabeller.

En Svensk Tunna Spannemål = 36 kappar eller 63 kannor.

En kappe = 1¾ kanna.

En kanna = 8 qvarter = 32 jungfrur.

En Svensk kanna = 100 cub. dec. tum.

*) Uppgifterne hemtade utur Jäckels Neueste Europeische Münz-, Maas- und Gewichtskunde. Wien 1828.

och Vigter.

Vigt.	Svenska Vict. ℔.
1 Nytt Nederländskt Pond	2,352
1 Nytt Preusiskt Pfund	1,100
1 Pund	1,174
1 Rottel	1,500
1 Pund	1,174
1 Libra	1,079
1 Pund (avoir du poid-vigt)	1,066
1 Pund (kungsvigt) . .	1,600
1 Libra	1,084
1 Rottel	2,095
1 Libra (sidenvigt) . . .	0,754
1 Kilogramme	2,352
1 Livre	1,151
1 Pund	0,962
1 Pud	38,480
1 Pfund	1,317

Utdragen ur Löhmans Tafeln.

En Svenssk Läst = 18 Sk℔.
En Engelsk Tons = 0,417 Sv. Läster.
Ett Sk℔ VictualieVigt = 20 L℔.
Ett lispund (L℔) = 20 ℔.
Ett skålpund (℔) = 32 lod.

En Svensk Riksdaler är fördelad i 48 skillingar, och hvarje skilling i 12 runstycken.

En Riksdaler Hamburger Banko är = 47 sk. 5 r:st. af en Svensk silfver-Riksdaler af gammalt skrot och korn.

En Holländsk ducat är = 1 R:dr 45 sk. 7 r:st.

En Holländsk gulden = 17 sk. 11 r:st.

En Norrsk eller Dansk Speciedaler = 47 sk. 5 r:st.

Ett pund Sterling = 4 R:dr 3 sk. 4 r:st.

En Mexicansk piaster 45 sk. 10 r:st.

En Louisd'or 4 R:dr 8 sk.

En Franc 8 sk. 2,7 r:st.

En Silfver-Rubel 32 sk. 11 r:st.

En Riksgyllen courant (vexelmynt) 21 sk. 10 r:st.

En Preussisk Riksdaler courant (silfver) 31 sk. 2 r:st.

År 1834 den 1 October började realisationen eller utvexlingen af silfver vid bankoluckan, och har sedermera oafbrutit fortfarit efter 128 sk. sedlar för en riksdaler i silfver.

I Sverige är 3:ne slags mynt, neml. *Silfver, R:dr Banko* och *R:dr Riksgäld.* En Riksdaler i silfver är lika med 2 R:dr 32 sk. i Bankosedlar, samt 4 R:dr i Riksgäldssedlar.

Coursen på Hamburg varierade.

1796	emellan	47	och	49	skill.
1800	—	49	—	54	—
1805	—	49½	—	52	—
1810	—	65	—	93	—
1815	—	84	—	116	—
1820	—	120	—	140	—
1825	—	120	—	129	—
1831	—	136	—	144	—

1834 d. 1 Oct. o. allt framgent 128 sk.

Om Norrige.

Sedan detta Land blef förenadt med Sverige under en gemensam Konung, och dessa begge Rikens politiska tillvaro således vunnit en af deras belägenhet påkallad öfverensstämmelse, är det alltid af värde för en Svensk att veta hvad man i farans stund kan påräkna för medverkan och stöd hos våra nya bröder Norrmännen. I detta hänseende utgör beloppet af folkmängden i förhållande till arealen den enda grund hvarefter man med någon slags sannolikhet kan dömma, och af denna orsak har Författaren i Statistiken öfver Sverige lemnat ett rum åt folkmängden i Norrige. Huru mycket Norrige har förkofrat sig sedan Föreningen med Sverige d. 4 Nov. 1814, visar sig bäst uti folkmängdens hastiga tillvext. Vid 1814 års slut ägde Norrige nära omkring 900,000 invånare; 11 år senare var der 1,051,318, och innevarande år är der 1,205,437.

År 1825 var folkm.	i städerna	114,198	och	på landet	937,120.
— 1836	d:o	127,965		d:o	1,077,472.

Totalbeloppet af folkmängden 1825 = 1,051,318 och 1836 = 1,205,437. Enligt denna progression, som är hastigare än i Sverige, borde folkmängden i Norrige fördubblas på 51 år. Se vidare härom nästa sida der, utom arealen i Svenska qvadratmil, folkmängden är uppgifven i hvarje amt och i hvarje stad.

I den till Norrska Regeringen ingångna Berättelse öfver folkmängdens belopp år 1835, hade icke uppgift öfver förhållandet i Nordlands och Finmarkens Amter hunnit inkomma. Den har således i tabellen på nästa sida blifvit kalkulerad, dock snarare för lågt än för högt.

Kalkulerad Folkmängd i Norrige 1836.

Svensk □ mil.	Amt.	Städer.	Folkmängd. i Städerne	Folkmängd. på Landet.
35,71	*Smaalehnens Amt*	*Fredrikshall*	4,951	55,410
		Fredriksstad	2,405	
		Moss	3,319	
43,15	*Aggerhuus Amt*	*Soon*	392	70,641
		Hölen	181	
		Dröbak	1,328	
		Christiania	23,515	
216,87	*Hedemarkens Amt*			80,790
214,64	*Christians A.*			96,105
109,09	*Buskeruds A.*	*Drammen*	7,282	66,644
		Kongsberg	3,540	
19,52	*Jarlsberg & Laurvigs A.*	*Holmestrand*	1,571	49,360
		Aasgaardstrand	391	
		Tönsberg	1,976	
		Sandefjord	713	
		Laurvig	3,443	
126,72	*Bradsbergs A.*	*Skien*	2,662	60,352
		Porsgrund	1,572	
		Brevig	1,177	
		Stathelle	240	
		Langesund	528	
		Osebacken	646	
		Krageröe	1,636	
97,000	*Nedenæs A.*	*Osteriisöer*	1,866	42,821
		Tvedestrand	340	
		Arendal	1,967	
		Grimstad	641	
		Lillesand	514	
46,53	*Mandals A.*	*Christiansand*	7,683	44,024
		Mandal	2,102	
		Farsund	929	
		Flekkefjord	1,324	
86,72	*Stavanger A.*	*Soggendal*	343	62,251
		Egersund	1,136	
		Stavanger	4,965	
143,23	*S. Bergenhuus A.*	*Bergen*	23,039.	86,688
171,26	*N. Bergenhuus A.*			71,469
135,24	*Romsdals A.*	*Aalesund*	501	69,755
		Molde	775	
		Christiansund	2,370	
161,66	*S. Trondhiems A.*	*Trondhiem*	12,430.	68,056
197,55	*N. Trondhiems A.*			60,588
343,00	*Nordlands A.*	*Bodöe*	279.	59,364
626,00	*Finmarkens A.*	*Tromsöe*	811	33,154
		Hammerfest	375	
		Wardöe	97	
2783,89	Folkmängd i hela Riket 1,205,437		127,965	1,077,472

KARTA
öfver
SVERIGE OCH NORRIGE
eller den
Skandinaviska Halfön.
Hörande till Forsells Statistik.
STOCKHOLM
1831
WESTER
HAFVET
Nord Cap
Torneå Lappmark
PITEÅ
LÄN
UMEÅ
LÄN
HERNÖSAND
LÄN
Vest Fjorden
Bodöe
Landegode
Röst
Quarken
FINLAND
Enare Träsk
Torneå
Luleå
Piteå
Umeå
Holmö
Wasa
Östersund
Hernösand
Smölen
Fröyen
Andenæs
Andöe
Dönnen
Tronen
Kunnen
Vegenöe
Alstahoug
Stadtland
Christiansund
Gellivara
Muonio Elf
Torneå Elf
Kemi Elf
Brahestad
Uleaborg

Förklaring.
1º De med grönt färglagde trakter af Landet ligga mindre än 300 fot öfver hafvet.
2º De med rödt färglagde, emellan 300 och 800 fot.
3º De med gult färglagde, emellan 800 och 2000 fot.
4º Ofvanför den gula linien är Landet mera än 2000 fot högt.
A Aggershuus
S Smaalenenes
G Greitsbergernes
M Mandals
Amt
FINLAND
DANMARK
ESTLAND
SKAGERACK
KATTEGAT
ÖSTER SJÖN
BOTTEN
Finska Viken
Åland
Gottland
Öland
Bornholm
Dagö
Ösel
Fyen
Sjelland
Skagen
Helsingfors
Åbo
Riga
Windau
Stockholm
Upsala
Falun
Gefle
Carlskrona
Kalmar
Wisby
Göteborg
Christianstad
Malmö
Ystad
Helsingör
Kiöbenhavn
Christinestad
Björneborg
Hernösand
Sundsvall
Hudiksvall
Lindesnäs
Stavanger
Nordstrand
Kiel
Fehmern
Falster
Möen
Langeland
Laaland
Qvarken
Vallgrund
Holmö

UTL AT DOWNSVIEW
D RANGE BAY SHLF POS ITEM C
39 15 12 04 07 005 2